

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuusselvitys

VALTIOEUUVOSTON KANSLIA

PL 23 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIOEUUVOSTO

Puhelin 0295 16001 (vaihde)

Internet: www.vnk.fi

Taitto: Valtiovarainministeriön julkaisutiimi/Anitta Türkkan

Edita Prima, 2014

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtioneuvoston kanslia, 2014	
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuusselvitys	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta Del 1/4: Regeringens redogörelse för de samhälleliga verkningarna Del 2/4: Ministeriernas resultatredogörelser Del 3/4: Bokslutskalkylerna Del 4/4: Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden	
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja, 1/2014	
Julkaisun jakelu	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vnk.fi/julkaisut .	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, 2014	
ISBN Nid. 978-952-287-077-3 ISBN PDF 978-952-287-078-0 ISSN Nid. 0782-6028 ISSN PDF 1799-7828	Sivuja 162	Kieli Suomi
Tiivistelmä <p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä, valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 §:ssä säädettyinä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus koskee vuotta 2013.</p> <p>Vuodelta 2013 annettava Hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta</p> <p>Osa 1: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p> <p>Tavoitteena on, että kertomuksen eri osat muodostavat kokonaisuuden, joka osaltaan edistää yhteiskuntapolitiittista keskustelua, ja jota voidaan käyttää aineistona politiikkatoimien suunnittelussa.</p>		

Sisältö

Esipuhe	9
Hallitus	11
Ministerien työnjako pääministeri Jyrki Kataisen hallituksessa 31.12.2013	13
1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka	17
1.1 Johdanto ja katsaus talouskehitykseen	17
1.2 Finanssipolitiikka ja julkisen talouden kestävyys	25
2 Julkisen talouden tila	29
2.1 Julkinen talous	29
2.2 Valtiontalous	30
2.3 Kuntatalous	67
2.4 Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot	71
3 Valtion yhtiöomistus	73
3.1 Valtion omistajapolitiikka	73
3.2 Valtion kaupallinen yhtiöomistus	80
3.3 Erityistehtävayhtiöt	87
4 Hallituksen strategisten politiikkakokonaisuuksien kehitys	117
4.1 Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen	117
4.2 Julkisen talouden vakauttaminen	124
4.3 Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen	130
4.4 Rakennepolitiikka	138
5 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	143
6 Valtioneuvoston controllerin lausuma hallituksen vuosikertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä	157

Esipuhe

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä. Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädösta-solla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun ase-tuksen (1243/1992) vaatimukset.

Nyt annettava vuosikertomus koskee vuotta 2013. Se annetaan toisen kerran yhdistet-tynä kertomuksena erillisen valtion tilinpäätöskertomuksen ja hallituksen toimenpideker-tomuksen sijaan. Kertomusten yhdistämisen lisäksi on päällekkäisyyksiä poistettu. Toimin-taa ja taloutta koskevien tietojen osalta on lisätty vaikuttavuus- ja tuloksellisuusarvioita.

Hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta

Osa 1: Hallituksen vaikuttavuusselvitys

Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset

Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat

Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomuksen osat 1, 2 ja 3 sisältävät talousarviolain 17 ja 18 §:n mukai-
sesti valtion tilinpäätöskertomuksessa esitettävät tiedot.

Näitä tietoja ovat valtion tilinpäätöstiedot ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä sei-koista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla.

Hallituksen vuosikertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talou-
den ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Kertomusmenettelyä on tarkoitus kehittää edelleen siten, että siinä esitettävät tiedot antaisivat selkeällä tavalla kokonaiskuvan hallituksen toimista, niiden vaikutuksista ja vaikuttavuudesta sekä tärkeimmistä toimintaympäristön muutoksista. Koottavan tiedon tulisi olla mahdollisimman hyödyllistä ja sitä tulisi voida hyödyntää mahdollisimman laajamittaisesti yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Vuosikertomuksen kehittämistyö vaatii eduskunnan kannanottojen mukaisesti jatkossakin vahvaa panostusta sisällön kehittämiseen, raportoinnin yhtenäistämiseen ja päällekkäisyyksien poistamiseen kaikissa ministeriöissä, jotka yhdessä tuottavat materiaalin kertomukseen. Kertomuksen tulee painottaa analyysiä toiminnan tuloksellisuudesta, yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja koko julkisen sektorin tilasta. Kehittämistyössä tulee tarkasteltaviksi myös valtion talousarviosta annetun asetuksen muuttaminen sekä valtion talousarvioesitykseen otettavien yhteiskunnallisten vaikuttavuus- ja tuloksellisuustavoitteiden asettaminen ja seuranta.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 2014

Pääministerin estyneenä ollessa,
sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko

Valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen

Hallitus

Kertomusvuonna 2013 hallitustehtäviä hoiti 22.6.2011 nimitetty ja osittain 1.1.2012, 5.7.2012, 16.11.2012, 24.5.2013 ja 17.10.2013 alkaen muutettu hallitus, jonka kokoonpano oli seuraava:

- pääministerinä eduskunnan valinnan mukaisesti puolueen puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jyrki Tapani Katainen ja hänen ehdotuksestaan
- pääministeriin sijaisena ja valtiovarainministerinä puolueen puheenjohtaja, luokanopettaja, kasvatustieteiden maisteri, kansanedustaja Jutta Pauliina Urpilainen,
- ulkoasiainministerinä valtiotieteen tohtori, ekonomi, kansanedustaja Erkki Sakari Tuomioja,
- eurooppa- ja ulkomaankauppaministerinä ulkoasiainministeriössä sekä valtioneuvoston kansliassa ja valtiovarainministeriössä niiden toimialaan kuuluvissa asioissa filosofian tohtori, kansanedustaja Cai-Göran Alexander Stubb,
- kehitysministerinä ulkoasiainministeriössä sekä valtioneuvoston kansliassa sen toimialaan kuuluvissa asioissa maatalous- ja metsätieteiden maisteri, Euroopan parlamentin jäsen Heidi Anneli Hautala 17.10.2013 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä kansanedustaja Pekka Olavi Haavisto,
- oikeusministerinä varatuomari, pankkilakimies, kansanedustaja Anna-Maja Kristina Henriksson,
- sisäasiainministerinä sisäasiainministeriössä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvissa asioissa puolueen puheenjohtaja, lääkäri, lääketieteen lisensiaatti, kansanedustaja Päivi Maria Räsänen,
- puolustusministerinä puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Stefan Erik Wallin 5.7.2012 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä puolueen puheenjohtaja, kauppatieteen maisteri Carl Christoffer Haglund,
- hallinto- ja kuntaministerinä valtiovarainministeriössä filosofian lisensiaatti, kansanedustaja Henna Maria Virkkunen,
- opetusministerinä rehtori, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jukka Tapani Gustafsson 24.5.2013 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä opinto-ohjaaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Krista Katriina Kiuru,
- kulttuuri- ja urheiluministerinä opetus- ja kulttuuriministeriössä sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvissa asioissa puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen ylioppilas, kansanedustaja Paavo Erkki Arhinmäki,

- maa- ja metsätalousministerinä maanviljelijä, valtiotieteen maisteri Jari Antero Koskinen,
- liikenneministerinä bioanalyttikko, kansanedustaja Merja Sinikka Kyllönen,
- elinkeinoministerinä työ- ja elinkeinoministeriössä sekä valtiovarainministeriössä sen toimialaan kuuluvissa asioissa valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jyri Jukka Häkämies 16.11.2012 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Jan Pellervo Vapaavuori,
- työministeriksi työ- ja elinkeinoministeriöön sekä 31.12.2011 saakka sisäasiainministeriön toimialaan kuuluvissa asioissa työelämän asiantuntija, ministeri, kansanedustaja Lauri Armas Ihalainen,
- sosiaali- ja terveysministerinä ammattikorkeakoulun vararehtori, terveystieteiden tohtori, kansanedustaja Paula Sinikka Risikko,
- peruspalveluministerinä sosiaali- ja terveysministeriöön toimittaja, kansanedustaja Maria Guzenina-Richardson 24.5.2013 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Krista Anri Susanna Huovinen,
- ympäristöministerinä puolueen puheenjohtaja, tutkija, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Ville Matti Niinistö sekä
- asunto- ja viestintäministerinä ympäristöministeriössä sekä liikenne- ja viestintäministeriössä sen toimialaan kuuluvissa asioissa opinto-ohjaaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Krista Katriina Kiuru 24.5.2013 saakka ja sen jälkeen samassa tehtävässä hallintotieteiden maisteri, kansanedustaja Pia-Liisa Viitanen.

Ministerien työnjako pääministeri Jyrki Kataisen hallituksessa

31.12.2013

Valtioneuvosto on päättänyt seuraavasta ministereiden työnjaosta ministeriöissä, joissa toimii useampi kuin yksi ministeri. Ministeriöitä, joissa toimi vain yksi ministeri, oli kertomusvuoden päättyessä neljä. Ne olivat **oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö**.

Kukin ministeri käsittelee toimialaansa kuuluvat kansainväliset ja EU-asiat sekä virkainmitys- ja henkilöstöasiat. Samoin kukin ministeri johtaa taloussuunnittelua ja talousarvioiden ja muiden yhteisten asioiden valmistelua omalla toimialallansa.

Pääministeri Kataisen, eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubbin ja kehitysministeri Haaviston välinen työnjako **valtioneuvoston kansliassa**:

- Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubb käsittelee valtioneuvoston EU-asioiden osastolle kuuluvat asiat, ei kuitenkaan Eurooppa-neuvostoon liittyviä asioita, valtioneuvoston kanslialle kuuluvia Euroopan unionin perussopimusten muuttamista koskevia asioita eikä valtioneuvoston kanslialle kuuluvia Euroopan unioniin liittyviä nimitysasioita.
- Kehitysministeri Haavisto käsittelee omistajaohjausosastolle kuuluvat asiat.
- Pääministeri Katainen käsittelee muut valtioneuvoston kanslialle kuuluvat asiat.

Ulkoasiainministeri Tuomiojan, eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubbin ja kehitysministeri Haaviston välinen työnjako **ulkoasiainministeriössä**:

- Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubb käsittelee lähialueyhteistyötä koskevat asiat, kauppapolitiikkaa koskevat asiat ja pohjoismaisen yhteistyön sihteeristölle kuuluvat asiat.
- Kehitysministeri Haavisto käsittelee kehitysyhteistyötä koskevat asiat.
- Ulkoasiainministeri Tuomioja käsittelee muut ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvat asiat mukaan lukien maakuvatyötä koskevat asiat.

Valtiovarainministeri Urpilaisen, hallinto- ja kuntaministeri Virkkusen, elinkeinoministeri Vapaavuoren ja eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubbin välinen työnjako **valtiovarainministeriössä**:

- Hallinto- ja kuntaministeri Virkkunen käsittelee kunta- ja aluehallinto-osastolle, henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosastolle sekä julkisen hallinnon ICT-toiminnolle sekä valtiovarain controller -toiminnolle kuuluvat asiat sekä tulleja ja tilastointia koskevat asiat.
- Elinkeinoministeri Vapaavuori käsittelee rahoitusmarkkinaosastolle kuuluvat asiat, ei kuitenkaan valtion lainanottoa ja velanhoitoa koskevia asioita, eikä Euroopan investointipankkia ja Pohjoismaista investointipankkia koskevia asioita, lukuun ottamatta kansainvälisiä rahoituslaitoksia koskevia asioita.
- Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubb käsittelee EU:n budjettineuvostoa koskevat asiat.
- Valtiovarainministeri Urpilainen käsittelee muut valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvat asiat.

Opetusministeri Kiurun, kulttuuri- ja urheiluministeri Arhinmäen ja sisäasiainministeri Räsänen välinen työnjako **opetus- ja kulttuuriministeriössä**:

- Kulttuuri- ja urheiluministeri Arhinmäki käsittelee kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osastolle, hallinto-osastolle ja kansainvälisten asiain sihteeristölle kuuluvat asiat sekä koulutuspolitiikan osastolle ja korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osastolle kuuluvat opintotukiasiat. Kulttuuri- ja urheiluministeri käsittelee hallinto-osastolle kuuluvat omistajaohjausasiat Veikkaus Oy:n osalta.
- Sisäasiainministeri Räsänen käsittelee kirkollisasiat.
- Opetusministeri Kiuru käsittelee muut opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvat asiat.

Liikenneministeri Kyllösen ja asunto- ja viestintäministeri Viitasen välinen työnjako **liikenne- ja viestintäministeriössä**:

- Asunto- ja viestintäministeri Viitanen käsittelee viestintäpolitiikan osastolle kuuluvat asiat.
- Liikenneministeri Kyllönen käsittelee muut liikenne- ja viestintäministeriön toimialaan kuuluvat asiat.

Elinkeinoministeri Vapaavuoren ja työministeri Ihalaisen välinen työnjako **työ- ja elinkeinoministeriössä**:

- Työministeri Ihalainen käsittelee tieto-osastolle, työllisyys- ja yrittäjyysosastolle sekä työelämä- ja markkinaosastolle kuuluvat asiat.
- Elinkeinoministeri Vapaavuori käsittelee muut työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluvat asiat.

Sosiaali- ja terveysministeri Risikon, peruspalveluministeri Huovisen ja kulttuuri- ja urheiluministeri Arhinmäen välinen työnjako **sosiaali- ja terveysministeriössä**:

- Peruspalveluministeri Huovinen käsittelee sosiaali- ja terveysterveyspalveluosastolle kuuluvat asiat, ei kuitenkaan lääkehuoltoa koskevia asioita, sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osastolle kuuluvat asiat.
- Kulttuuri- ja urheiluministeri Arhinmäki käsittelee tasa-arvoasiat.
- Sosiaali- ja terveysministeri Risikko käsittelee muut sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvat asiat.

Ympäristöministeri Niinistön ja asunto- ja viestintäministeri Viitasen välinen työnjako **ympäristöministeriössä**:

- Asunto- ja viestintäministeri Viitanen käsittelee asunto- ja rakennusasiat sekä kaavoituksen.
- Ympäristöministeri Niinistö käsittelee muut ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat asiat mukaan lukien ilmastopaneelille kuuluvat asiat ja ilmastolain valmistelu.

1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka

1.1 Johdanto ja katsaus talouskehitykseen

Yleinen kansainvälinen talouskehitys

Maaikmantalouden kasvu hidastui edelleen v. 2013, mutta suhdannenäkymät ovat kohentuneet ja käänne parempaan näyttäisi olevan käsillä. Finanssikriisin jälkeen maailman yksityinen kulutus on toipunut ja ilmeisesti jo ylitti v. 2013 lamaa edeltäneen tasona. Investoinnit ovat sen sijaan elpyneet hitaammin ja jääneet selvästi lamaa edeltäneen tason alle ja huomattavasti jälkeen lamaa edeltäneestä trendikasvusta. Kasvun painopiste on edelleen kehittyvissä talouksissa, vaikka niissäkin kasvu pysyy aiempaa vaimeampana. Elpymisestä vastaavat lähinnä Yhdysvallat ja Iso-Britannia, joiden yksityiset sektorit ovat pääsemässä finanssikriisin pitkistä varjosta.

Finanssikriisissä maailmankauppa romahti noin kymmenen prosenttia. Vaikka kansainvälinen kauppakin on elpynyt, on sen kasvu ollut huomattavasti hitaampaa kuin finanssikriisiä edeltäneinä vuosina. Vuosina 2012 ja 2013 kauppa kasvoi vain noin kahden prosentin vauhtia. Erityisesti euroalueen maissa tuonnin kehitys oli hyvin vaimeaa ja se kääntyi uudelleen hitaaseen laskuun v. 2013. Kaupan painopiste on siirtynyt entistä enemmän kehittyviin maihin ja erityisesti kehittyvään Aasiaan. Ennen lamaa maailmantalous muuttui jatkuvasti tuonti-intensiivisemmäksi, kun maailmankauppa kasvoi selvästi tuotantoa nopeammin. Finanssikriisin yhteydessä globalisaatiossa tapahtui tältä osin muutos. Vuosina 2009—2013 maailmankauppa on kasvanut vain tuotannon vauhtia tai jopa sitä hitaammin.

Myös Yhdysvaltain elpyminen on historiallisen hidasta ja kasvun odotetaan jääneen v. 2013 vajaan kahteen prosenttiin. Kasvua rajoitti ennen kaikkea kotitaloussektorin taseiden tervehdyttäminen sekä poliittisen järjestelmän synnyttämä epävarmuus siitä, miten liittovaltion suuri alijäämä ja korkea velka tullaan hoitamaan. Japanin näkymät ovat kohentuneet uuden hallituksen ja keskuspankin politiikkakokeilujen vuoksi. Hallitus ryhtyi toteuttamaan mittavaa elvytys- ja veropakettia sekä rakenneuudistuksia samalla, kun keskuspankki toimeenpanee laajaa määrällistä elvytystä. Japanin talous kasvoi jo toista vuotta parin prosentin vauhtia. Kiinan ja muiden kehittyvien talouksien kasvua vaimentaa teollisuusmaiden laimea kysyntä, jota niiden kotimaisen ja muun kehittyvän Aasian kysynnän kasvu ei kykene täysin kompensoimaan. Kiinan kasvu pysytteli v. 2013 kuitenkin runsaassa seitsemässä prosentissa aiempien vuosien tapaan.

Teollisuusmaiden alhaisesta kysynnästä huolimatta monien raaka-aineiden hinnat ovat pysytelleet korkealla. Korkeita hintoja on ylläpitänyt kehittyvien maiden kysynnän kasvu. Vuosina 2012 ja 2013 Yhdysvaltojen markkinoilla sekä raakaöljyn että maakaasun tuotanto on kasvanut erittäin nopeasti. Mittava lisätarjonta on laskenut maakaasun hinnan siellä murto-osaan Euroopan ja Japanin hintatasosta. Rahoitusmarkkinoilla näkyvät inflaatio-odotukset ovat maltilliset, selvästi alle kahden prosentin, mikä on tarjonnut keskuspankeille mahdollisuuden epätavallisen rahapolitiikan jatkamiseen.

Euroopan valtioiden taloudellinen kehitys

Euroalueen kriisi on jatkunut jo vuodesta 2008 saakka, jolloin globaalitalouden häiriöt ja sen myötä voimistunut pankkikriisiaalto useissa maissa johtivat julkisen talouden ongelmiin ja velkakriiseihin. Tilanne johti edelleen mittaviin politiikkahaasteisiin, jotka jatkuvat yhä. Euroalueen kuusi vuosineljännestä kestänyt taantuma on kuitenkin teknisesti päättymässä, sillä euroalue on kääntymässä hyvin hitaaseen kasvuun. Vuonna 2013 kokonaistuotanto euroalueella tosin supistui vielä keskimäärin puolisen prosenttia edellisvuoden tapaan.

Kasvua vaimentavat useiden jäsenvaltioiden heikko kilpailukyky, julkisten talouksien mittavat vakautustarpeet, kuluttajien, yritysten ja pankkisektorin epäluottamus, pankkien kiristytävä valvonta sekä teollisuusmaiden tuontikysynnän heikkous. Esimerkiksi Euroopan vahvimpiin talouksiin kuuluvat Ruotsi ja Saksa yltivät vain hyvin niukkaankasvuvauhtiin. Talous- ja rahoituskriisin kanssa painivien maiden taloudet supistuivat vielä v. 2013.

Suomen vienti on menestynyt erittäin huonosti finanssikriisissä ja sen jälkeen. Vuosina 2008—2013 Suomi on menettänyt markkinaosuuttaan kansainvälisessä kaupassa enemmän kuin esimerkiksi Ruotsi tai Saksa ja jopa enemmän kuin kriisimaat Espanja ja Italia. Ongelma ei ole eurokriisin alentamassa kysynnässä, vaan ennen kaikkea suomalaisen tuotannon kilpailukyvyssä ja tarjonnan rakenteessa.

Euroalueella sekä korot että rahoitusmarkkinat ovat eriytyneet voimakkaasti ja kriisimaissa korot ovat edelleen monta prosenttiyksikköä korkeammat kuin parhaan luokituksen maissa. Euroopan keskuspankin (EKP) pitkän aikavälin rahoitusoperaatiot ovat tarjonneet rahoitusmarkkinoille runsaasti likviditeettiä, rauhoittaneet finanssikriisiä ja osaltaan luoneet edellytyksiä kriisin talttumiseksi. Epäluottamuksen vuoksi rajat ylittävä rahoitus on vähentynyt euroalueella eikä rahapolitiikka välity yhdenmukaisesti.

Euroopan keskuspankki on tukenut pankkisektorin vakautta lainaamalla pankeille vakuuksia vastaan rahaa kolmeksi vuodeksi yhden prosentin korolla. Vakuuksia ei ole hyväksytty täyteen arvoon, vaan vakuuksien aliarvostus oli keskimäärin vähän yli 50 % ja suurimmillaan 75 %. Kahdessa operaatiossa keskuspankkirahaa siirtyi yli tuhat miljardia euroa. Voimakas likviditeetin laajentuminen ei kriisioloissa ole kuitenkaan välittynyt rahan määrään – esimerkiksi M3-raham trendissä ei ole tapahtunut muutosta. Rahapolitiikan määrällinen keventäminen ei ole aiheuttanut inflaatoriskiä.

Syyskuussa 2012 EKP halusi lopettaa spekulatiot euroalueen hajoamisesta. Se ilmoitti olevansa valmis 1—3 vuoden maturiteetin valtionpapereiden rajoittamattomiin ostoihin jälkimarkkinoilta. Ehtona on, että valtio on hakeutunut Euroopan rahoitusvakausväli-

neen (ERVV) tai Euroopan vakausmekanismin (EVM) ehdollisen tukiohjelman piiriin ja että ERVV:llä tai EVM:llä on tukiohjelman puitteissa mahdollisuus tehdä ensimarkkina-ostoja. Tällöin EKP voi itsenäisesti päättää ostaa valtion velkakirjoja jälkimarkkinoilta. Lupaus lopetti spekulatiot euron hajoamisesta ja käänsi sekä Espanjan että Italian valtionlainojen korot laskuun. Kun yksikään maa ei ole hakenut tukea, pelkkä lupaus on riittänyt lievittämään kriisiä.

Eurooppalaisen talouspolitiikan koordinaatio

Taantuma ei siis hellittänyt Euroopassa vielä vuonna 2013, vaikka merkkejä käänteestä alkoi jo näkyä. Julkisen talouden tasapaino kohentui monissa maissa yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen (vakaus- ja kasvusopimus) mukaisesti, mutta velkaantuminen jatkui edelleen. Voitaneen arvioida, että syvin vaihe talous- ja rahoituskriisistä on ohitettu, kun Irlanti ja Espanja ovat irtaantuneet sopeutusohjelmistaan ja pelätty kriisiin laajeneminen on vältetty. Edessä on kuitenkin paluu normaaliin, joka tulee olemaan haaste talouspolitiikan koordinaatiolle, koska velkaantuneiden maiden sopeutuminen tulee viemään vuosia. Viime vuosina on otettu käyttöön uusia menettelyjä (six pack, two pack ja fiscal compact), jotka ovat tiivistäneet politiikkakoordinaatiota. Tässä yhteydessä on EU-tason tavoitteenasetteluja ja menettelyjä viety myös kansalliseen lainsäädäntöön.

Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (ns. fipo-laki 869/2012) tuli voimaan 2013 alusta ja valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014) tuli voimaan helmikuussa 2014. Nämä lisäävät tavoitteen asettelujen ja menettelyjen uskottavuutta ja vahvistavat luottamusta. Syksyllä 2013 euroalueen jäsenvaltiot laativat ensi kertaa two pack -asetusten mukaiset budjettisuunnitelmansa, joita käsiteltiin marraskuussa euroryhmässä komission lausuntojen perusteella. Tässä yhteydessä todettiin, että vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanossa Suomea koskee merkittävä riski, koska julkisen talouden rakenteellinen rahoitusjäämä uhkaa poiketa asetetusta keskipitkän aikavälin tavoitteesta. Toisaalta komissio ei ollut tässä yhteydessä kyennyt arvioimaan valtioneuvoston sopiman rakennepoliittisen ohjelman vaikutuksia julkiseen talouteen. Arvio tarkentuu kevään 2014 kuluessa. Vuoden 2013 aikana EU- ja euroalueen talousuudistukset painottuivat pankkiunionin täytäntöönpanoon. Voidaan odottaa, että vuoden 2014 kuluessa EMU:n kehittämistä koskeva keskustelu laajenee koskemaan myös finanssipolitiikkaa ja rakennetoimia.

Euroalueen vakauttaminen

Euroalueen talouden vakautuminen jatkui vuonna 2013. Yleisen taloustilanteen varovaisen myönteinen kehittyminen edesauttoi talouskriisistä toipuvien maiden talouden vakautumista eikä uusia rahoitustukihakemuksia esitetty vuoden aikana. Myönteistä kehitystä tukivat talouden sopeutusohjelmien eteneminen sekä omalta osaltaan myös Euroopan keskuspankin toimet.

Julkisen talouden tila on kuitenkin useissa euroalueen maissa haastava. Valtioiden budjetit olivat monissa maissa edelleen alijäämisiä ja kasvu haurasta. Tämä merkitsi sitä, että talouskasvun ollessa keskimäärin hyvin hidasta valtioiden velkasuhteiden kasvu jatkui. Velkaantumiskehityksen taitumisesta saatiin kuitenkin jo merkkejä.

Vuoden 2013 aikana luotiin edellytyksiä vuosina 2010 ja 2011 hyväksytyjen rahoitustukiohjelmien saattamiseksi päätökseen. Huomio kohdistettiin toimiin, joilla parannettiin Portugalin ja Irlannin edellytyksiä palata velkakirjamarkkinoille kestäväällä tavalla niiden ohjelman päättyessä, erityisesti tasaamalla valtion velkojen takaisinmaksupiikkejä. Huhtikuussa 2013 sovittiin Irlannille ja Portugalille Euroopan rahoitusvakaussuunnitelman (ERVV) ja Euroopan rahoitusvakausmekanismista (ERVM) myönnettyjen lainaohjelmien keskimääräisten laina-aikojen pidentämisestä seitsemällä vuodella.

Sovitut lainaehtojen muutokset, mukaan lukien Kreikan osalta vuonna 2012 sovitut ratkaisut, edellyttivät kansallisen toimeenpanon varmistamiseksi ERVV-takaussuunnitelman muutosta. Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 46/2013 vp) annettiin toukokuussa 2013.

Espanja ja Irlanti irtautuivat toimintavuoden aikana omista ohjelmistaan. Niihin kuitenkin kohdistetaan ohjelman jälkeistä valvontaa niin kauan kuin vähintään 75 prosenttia annetusta rahoitustuesta on maksamatta takaisin.

Espanjan ohjelman toteutus onnistui hyvin. Espanja nosti pankkijärjestelmän tervehdyttämiseen ja vakauttamiseen tarkoitettuun enintään 100 miljardin suuruisesta rahoitustukiohjelmasta vain 41,3 miljardia euroa. Täten Euroopan vakaussuunnitelman (EVM) lainakapasiteettia vapautui 58,7 miljardia euroa. Joulukuussa 2013 myös Irlanti onnistui irtautumaan ohjelmastaan. Irlanti nosti sille ERVV:stä varatun 17,7 miljardin euron ja ERVM:stä varatun 22,5 miljardin euron rahoitustuen täysimääräisesti.

Huhtikuussa 2013 euroryhmä ja Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) hyväksyivät Kyproksen talouden sopeutusohjelman, johon sisältyy yhteensä korkeintaan 10 miljardia euroa EVM:n ja IMF:n rahoitustukea. EVM:n osuus on yhdeksän miljardia euroa ja IMF:n noin miljardi euroa. Ohjelma kestää vuoteen 2016 saakka. Suomen kannalta tärkeää oli sijoittajavastuun toteutuminen mahdollisimman laajana sekä rahanpesun vastaisen toimintasuunnitelman sisällyttäminen ohjelmaan. Sijoittajavastuun toteutumisen ansiosta rahoitustuen määrä väheni seitsemällä miljardilla eurolla alkuperäisiin arvioihin verrattuna. Rahanpesuvastainen toimintasuunnitelma liitettiin osaksi ohjelman ehtoja syyskuussa 2013.

Kriisinhallintaa koskevan välineistön kehitystyötä jatkettiin. Keskeinen yksittäinen valmisteltava asia koski EVM:n pankkien suoran pääomitusvälineen kehittämistä euroalueen huippukokouksessa 2012 tehdyn periaatepäätöksen mukaisesti. Pääkohdista sovittiin kesäkuussa 2013 euroryhmässä, ja työ jatkui osana pankkiunionia koskevaa valmistelua koko vuoden ajan.

Vuoden 2013 aikana Suomen valtio ei antanut uusia sitoumuksia eikä maksanut pääomaosuuksia osana euroalueen vakauden turvaamiseksi toteutettuja toimenpiteitä. ERVV:n varainhankinnalle annetuista Suomen valtion takaussitoumuksista, joiden enimmäismäärä vuoden lopussa oli 7,53 miljardia euroa, oli käytössä samana ajankohtana noin 6,23 miljardia euroa. EVM:n Kyprokselle maksamaa rahoitustukea ei Suomen valtion näkökulmasta käsitellä erillisinä sitoumuksina tai vastuina, sillä kansainvälisenä rahoituslaitoksena EVM toimii ja vastaa riskeistään omalla pääomallaan.

Suomen hallitus on hallitusohjelmansa mukaisesti edellyttänyt vakuuksien saamista rahoitustukiohjelmien Suomen lainaosuutta vastaavalle määrälle, jos myönnettävään rahoitustukeen ei liity etuoikeutetun velkojan asemaa. Vakuudet on saatu Kreikan toisen ohjelman ja Espanjan ohjelman osalta. Toimintavuoden lopussa vakuudet oli saatu täysimääräisesti. Espanjan ohjelmassa vakuuksia oli vuoden 2013 lopussa kertynyt markkina-arvoltaan noin 297 milj. euroa ja Kreikan ohjelmassa noin 927 milj. euroa. Yhteensä Suomen valtion saamien vakuuksien markkina-arvo oli vuoden lopussa noin 1,22 mrd. euroa. Euromääräisinä maksuina saadut vakuudet on sijoitettu korkean luottokelpoisuuden omaavien euroalueen maiden (Suomi, Alankomaat, Saksa, Itävalta ja Ranska) velkakirjoihin.

Valtiovarainministeriö julkaisee kaksi kertaa vuodessa selvityksen Suomen valtion taloudellisista vastuista eurokriisissä. Vastuuseelvitystä kehitettiin kattamaan lokakuussa 2012 toimintansa aloittaneen EVM:n kautta tulevat vastuut.

Hallitus antoi syyskuussa 2013 eduskunnalle selvityksen EVM:n vuoden 2012 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta sekä ERVV:n vuoden 2012 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (E 112/2013 vp). Selvityksessä käsiteltiin euroalueen vakausmekanismien riskejä sekä tavoitteenasettelua kokonaiskuvan antamiseksi. Lisäksi selvityksessä käsiteltiin taloudellisia vaikutuksia ottaen huomioon mekanismien valtiontaloudellinen merkitys ja niihin liittyvä riskienhallinta.

Euroryhmä kokoontui vuoden aikana 17 kertaa. Euroryhmä seurasi tiiviisti rahoitustukiohjelmien etenemistä Euroopan komission, Euroopan keskuspankin ja IMF:n edustajista koostuvan troikan tekemien väliarvioiden perusteella.

**TAULUKKO 1. Yhteenvedo Suomen valtion erityyppisistä vastuista, sitoumuksista ja saatavista
31.12.2013**

EVM	Vaadittaessa maksettava pääomaosuus*	10/2012 maksettu pääomaosuus*	Huomioita
EVM – pääomaosuus	11,14	1,44	Suomen osuus noin 1,79 %. Määräraha maksettuun pääomaosuuteen sisältyi valtion vuoden 2012 toiseen lisätalousarvioon.
Takaukset ja lainat	Annettujen sitoumusten määrä, mrd. euroa	Sitoumuksista käytössä/ maksettu, mrd. euroa	
ERVV – takaukset**	7,53	6,23	ERVV:n antamat tukilainat kirjataan valtioiden EMU-velkaan. Ei vaikutusta valtion velkaan. Suomen osuus tällä hetkellä 1,929 %.
Kahdensiviset lainat	1,13	1,13	Lainat Kreikalle ja Islannille. Määrärahat talousarvioissa 2009—2011. Lainoista ei enää nostoja.
Laskennalliset sitoumukset ja vastuut			Suomen osuus EU:n ja IMF:n antamasta rahoituksesta ETA – alueen kriisimaille.
ERVM:n tukilainat	0,78	0,70	Osuus 1,6 %. Ei vaikutusta valtion velkaan.
EU:n maksutasetuki	0,25	0,21	Osuus 1,6 %. Ei vaikutusta valtion velkaan. Euroalueen ulkopuoliset EU:n jäsenvaltiot (Latvia, Romania ja Unkari).
IMF:n antama rahoitus	0,59	0,38	Osuus 0,53 %. Ei vaikutusta valtion velkaan.
- josta euroalueen maat	0,41	0,38	Kreikan, Irlannin ja Portugalin lainaohjelmat
Suomen saamat vakuudet rahoitustukiohjelmiin liittyen, mrd. euroa			
Vakuudet yhteensä	1,22		Vakuudet Suomen takausosuudelle Kreikan ERVV ohjelmassa ja osuudelle EVM:n kautta Espanjalle annetusta pankkitukilainasta.

* Suomen enimmäisosuus vaadittaessa maksettavasta pääomasta on noin 11,14 miljardia euroa. Sitä maksetaan siinä tapauksessa, jos pääomaa tarvitaan tappioiden kattamiseksi taikka EVM:n maksukyvyttömyyden välttämiseksi.

** Annetut sitoumukset tarkoittaa ERVV:n voimassaolevaa varainhankintaohjelmaa (241 mrd. euroa) ja käytetyt sitoumukset siitä ERVV:n käyttämää määrää tarkastelujakohtana. Ohjelman enimmäismäärän nosto vaatii euroryhmän yksimielisen päätöksen ja Suomessa eduskunnan hyväksymisen.

TAULUKKO 2. Yhteenveto sitoumuksista, vastuista ja saatavista 31.12.2013, mrd. euroa

1 EVM			
Suomen osuus koko pääomasta	12,58		
- maksettu pääomaosuus	1,44		
- vaadittaessa maksettava osuus	11,14		
EVM:n lainat kriisimaille			
Espanja	41,3		
Kypros	4,6		
2 ERVV – varainhankintaohjelma	Ohjelma	Käytössä	
2/2012 hyväksytty varainhankintaohjelma	241,0	205,6	
Suomen osuus takauksista ylitakauksineen	7,53*	6,23	
ERVV:n lainat kriisimaille			
	Sitoumus	Maksettu	
Kreikka (II vakautusohjelma)	144,6	133,5	
Irlanti	17,7	17,7	
Portugali	26,0	21,1	
3 Kahdenväliset lainat	Lainapääoma		
Islanti	0,13		
Kreikka (I vakautusohjelma)	1,00		
4 ERVM:n lainat ja sitoumukset	Maksettu	Sitoumus	Suomen osuus
Irlanti	21,7	22,5	0,36
Portugali	22,1	26,0	0,42
YHTEENSÄ	43,8	48,5	0,78
5 EU:n maksutasetuki **	Annettu	Sitoumus	Suomen osuus
Latvia	2,9	0,0	0,046
Romania	5,0	2,0	0,112
Unkari	5,5	0,0	0,088
YHTEENSÄ	13,4	2,0	0,246
6 IMF:n rahoitustuki Euroopan kriisimaille ***	Annettu	Sitoumus	Suomen osuus
Kreikka (I ja II vakautusohjelma)	26,0	28,0	0,148
Irlanti	21,7	22,5	0,119
Portugali	23,9	26,0	0,138
Kypros	0,2	1,0	0,005
Romania	5,8	2,0	0,041
Puola (FCLC)	0,0	24,6	0,130
Latvia	0,0	0,0	0,000
Unkari	0,0	0,0	0,000
Islanti ****	0,6	0,6	0,003
YHTEENSÄ	78,3	104,7	0,586

* Ohjelman käyttämättömälle loppuosalle on oletettu viiden vuoden keskimaturiteetti ja 2,5 prosentin korko.

** Annettu tuki = 2008 jälkeen annettu rahoitus, jota ei ole maksettu takaisin; sitoumus = annetun tuen lisäksi sovittu rahoitus, johon on sitouduttu; Suomen osuus molemmista yhteensä.

*** Suomen osuus joko sitoumuksista (EU/IMF -ohjelmat) tai kuten yllä (**).

**** Islannin ohjelmarahoituksesta takaisinmaksamaton osuus.

Suomen talouden yleiskuva

Suomen taloustilanne näyttää edelleen synkältä. Bruttokansantuote ei ole lisääntynyt kevään 2012 jälkeen ja kokonaistuotannon laskuvauhti nopeutui vuoden 2013 lopussa. Sen seurauksena talous supistui 1,4 %, eli lähes yhtä paljon kuin sen odotettiin lisääntyvän talousarviota laadittaessa syksyllä 2012. Kokonaistuotannon arvo oli v. 2013 runsaat 193 mrd. euroa, eli runsaat yhdeksän miljardia pienempi kuin budjetin pohjaksi laadittu ennuste oletti.

Kansantalouden kysyntää v. 2013 ylläpiti lähes yksinomaan julkinen kysyntä eli julkiset kulutusmenot ja julkiset investoinnit, sillä vienti lisääntyi vain 0,3 % ja yksityiset investoinnit sekä yksityinen kulutus supistuivat. Kokonaistuotannon rakenteen arvioidaan siis merkittävästi poikenneen syksyllä 2012 odotetusta, jolloin etenkin kotitalouksien kulutus-kysynnän odotettiin lisäävän talouskasvua.

Ennustettua heikommasta talouden aktiviteetista huolimatta työmarkkinoiden reaktio talouskehitykseen näyttää muodostuneen lähes odotetun kaltaiseksi, sillä työttömyysaste nousi 8,2 prosenttiin, kun budjetin pohjana ollut ennuste odotti työttömyyden nousevan 8,1 prosenttiin työvoimasta. Tilanne kuitenkin muuttui vuoden lopulla, jolloin työttömyys lähti varsin nopeaan nousuun ja nousun ennakoidaan jatkuvan osittain myös vuoden 2014 aikana. Työllisyys heikkeni 1,1 % eli 28 000 henkilöä, kun talousarvioennusteessa odotettiin puolen prosentin heikkenemistä. Työllisyysaste oli 68,5 % eli puoli prosenttiyksikköä edellisvuotta heikompi. Työllisyysasteet heikkenivät erityisesti aktiivisimmissä ikäluokissa eli 25—29-vuotiaissa keskimääräistä enemmän. Toimialoittain työllisyys heikentyi selvästi mm. teollisuudessa, autokaupassa, sekä finanssi- ja liike-elämän palveluissa. Kansantalouden kilpailukyvyyn kannalta tärkeä työn tuottavuus koheni odotettua vähemmän ja sen odotetaan olleen edelleen yli kolme prosenttia pienempi kuin ennen finanssikriisiä v. 2007.

Hintojen nousu hidastui selvästi odotettua enemmän seuraten taloudellisen aktiviteetin ennakoitua heikompaan kehitykseen. Kuluttajahinnat nousivat 1,5 %, kun talousarvioesitys oletti nousuksi 2,4 %. Myös muut hinnat ja kustannukset nousivat ennakoitua hitaammin ja kotimaisen tuotannon hintojen nousu jäi hyvin vaimeaksi. Kotitalouksien reaalitytulot eivät viime vuonnakaan lisääntyneet, jo toisena vuonna peräkkäin. Velkaantumisen kasvu tosin jatkui ja velkaantumistahti nopeutui. Velkaantumisaste nousi 119 prosenttiin käytettävissä olevista tuloista. Yritysten varsinaisen toiminnan voittoja kuvaava toimintaylijäämä supistui neljä prosenttia edellisestä vuodesta.

Suomen talouden rakennemuutos jatkui yhä. Teollisuuden osuus koko talouden arvonlisäyksestä pieneni edelleen ja erityisesti elektroniikka- sekä metsäteollisuus siirsivät tuotantoaan ulkomaille. Palveluissa kaupan näkymiä vaimensi ostovoiman heikentyminen. Toisaalta väestön ikääntyminen lisäsi yksityistä terveys- ja sosiaalipalvelutuotantoa.

Talousarvion veropohjan muodostavista tekijöistä yksityisen kulutuksen arvo lisääntyi v. 2013 vajaan prosentin, kun syksyllä 2012 kasvua odotettiin 3,6 %. Kulutuksen arvon kasvu perustui täysin hintojen maltilliseen nousuun, sillä määrä supistui, erityisesti kesto- ja päivittäistavaroissa. Palkkasumman kasvu hidastui yhteen prosenttiin, kun syksyllä 2012 kasvua odotettiin 2,5 %. Sekä työllisyyden että ansioiden kehitys näyttää aktiviteetin vaihteiden seurauksena jääneen ennustetusta.

1.2 Finanssipolitiikka ja julkisen talouden kestävyys

Finanssipolitiikan linjaukset

Hallitusohjelman mukaisena tavoitteena on turvata julkisen talouden kestävyys vaalikauden aikana tehtävillä menojen ja tulojen sopeutustoimilla sekä rakenteellisilla toimilla. Hallitusohjelmassa ja vaalikauden ensimmäisessä kehyspäätöksessä päätettiin menosäätöistä ja verojen korotuksista, jotka parantavat valtiontalouden tasapainoa vuositasolla nettomääräisesti yhteensä 2,5 mrd. eurolla vuoteen 2015 mennessä. Hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia lisäsopeutustoimia, mikäli valtion velan bruttokansantuoteosuus ei näytä kääntyvän laskuun ja valtion talouden alijäämä näyttää asettuvan yli yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta. Kevään 2012 ja kevään 2013 kehyspäätöksissä hallitus päätti uusista lisäsopeutustoimista, jotta velkasuhdetavoite edelleen toteutui ko. kehyspäätösten laatimisajankohtina käytettävissä ollein ennusteoletuksin. Sopeutustoimet ovat noin kaksi prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2015 tasolla.

Valtion menoihin kohdennettiin säästöjä vuoden 2013 tasolla noin kahdella miljardilla eurolla verrattuna ns. tekniseen kehukseen vuodelta 2011. Toisaalta hallitus päätti myös huomattavista menojen lisäyksistä, jolloin vuodelle 2013 päätetyt nettomääräiset menosäästöt olivat noin 350 milj. euroa verrattuna edellisen vaalikauden viimeiseen tekniseen kehyspäätökseen. Säästöjen lisäkiristykset (brutto) vuodesta 2012 vuoteen 2013 olivat yhteensä noin miljardi euroa ja suurimmat niistä kohdistuivat mm. kuntien valtionosuuksiin, sairausvakuutuslaista johtuviin menoihin sekä puolustusmateriaalihankintoihin.

Vuoden 2013 tasolla hallitus päätti noin 2,4 mrd. euron veronkiristyksistä. Toisaalta verotusta kevennettiin lähes miljardilla eurolla. Verotus kiristyi vuodesta 2012 vuoteen 2013 yhteensä noin 1,4 mrd. eurolla. Suurimpia muutoksia olivat arvonlisäverokantojen korottaminen yhdellä prosenttiyksiköllä sekä päätös jättää tekemättä ansiotuloverotuksen inflaatio- ja ansiotasoindeksitarkistus.

Sopeutustoimien lisäksi hallitus on sitoutunut uudistamaan talouden rakenteita niin, että edellytykset talouden ennusteita vahvemmalle kasvulle vahvistuvat.

Hallitus päätti elokuussa 2013 rakennepoliittisesta ohjelmasta kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Marraskuussa 2013 ohjelman toimeenpanosta tehtiin tarkennettu päätös. Rakennepoliittisen ohjelman avulla uudistetaan taloudellisen toiminnan institutionaalisia puitteita. Uudistukset on yhteen sovitettava muun talouspolitiikan kanssa siten, että kokonaisuus tukee kasvua ja työllisyyttä myös lyhyellä aikavälillä. Rakennepolitiikasta on raportoitu luvussa 4.4.

Kuluvan hallituskauden rakenteellisia uudistuksia ovat mm. yhteisöverokannan alentaminen, kuntauudistuksen käynnistäminen, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos, kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen sekä asuntopoliittinen uudistus. Lisäksi hallitus on päättänyt mm. toimista, jotka vahvistavat nuorten kouluttautumista ja työllistymistä sekä helpottavat osatyökykyisten työllistymistä.

Julkisen talouden näkymät

Julkisen talouden rahoitusasemaa heikentävät pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne sekä yhä enemmän rakenteelliset tekijät, esimerkiksi väestön ikääntymisestä aiheutuvat menot. Vuonna 2013 julkisyhteisöjen alijäämä kasvoi arviolta 2,6 prosenttiin BKT:sta. Arviona kuitenkin on, että keskipitkällä aikavälillä alijäämä vähitellen pienenee. Tasapainoisen julkisen talouden saavuttaminen tulevaisuudessa tulee silti olemaan hankalaa.

Veroasteen eli verojen ja sosiaaliturvamaksujen osuuden kokonaistuotannosta arvioitiin pysyvän 45 prosentin tuntumassa. Vuonna 2013 veroastetta nostivat vuoden alussa käyttönotettu yleisradiovero sekä hallituksen päättämät lukuisat tulopuolen sopeutustoimet.

Julkisen talouden keskeisiin tunnuslukuihin, kuten menoasteeseen, veroasteeseen ja velkasuhteeseen vaikuttaa tuntuvasti myös BKT:n arvo. Sen arvioitiin joulukuussa 2013 olevan vuoden 2015 tasolla runsaat 12 mrd. euroa alempi kuin mitä kevään 2013 Taloudellisessa katsauksessa arvioitiin. Sekä BKT:n volyymi- että hintakehitystä tarkistettiin alaspäin kevään 2013 jälkeen.

EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaan julkisen talouden alijäämä ei saa ylittää kolmea prosenttia eikä julkisyhteisöjen velka nousta yli 60 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkinen alijäämä pysyy alle kolmen prosentin viitearvon lähivuosina. Sen sijaan vuoden 2014 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä hallitus esitti syksyllä 2013 arvion, että julkinen velka nousee ensimmäisen kerran yli 60 prosentin vuonna 2014.

EU:n vakausohjelmassa keväällä 2013 Suomen keskipitkän aikavälin tavoitteeksi asetettiin -0,5 prosentin rakenteellinen rahoitusjäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtiovarainministeriön syksyllä 2013 laatiman laskelman mukaan vuonna 2013 Suomen rakenteellinen jäämä pysyy näissä raameissa.

Julkisyhteisöjen ja valtion suhdannekorjatun perusrahoitusaseman¹ vuotuisten muutosten avulla voidaan arvioida, miten finanssipolitiikkaa koskevat päätökset vaikuttavat talouden toimeliaisuuteen, eli sitä, ovatko finanssipolitiikassa tehdyt muutokset kasvua tukevia vai sitä rajoittavia. Hallituksen päättämät sopeutustoimet näkyvät erityisesti valtion suhdannekorjatussa perusrahoitusasemassa vuosina 2013—2015. Päätösperäinen finanssipolitiikka muuttui selvästi kiristävämpään suuntaan vuonna 2013. Tasoltaan valtion suhdannekorjattu perusrahoitusasema on negatiivinen koko ennustejakson. Vuoden 2013 kuluessa valtiovarainministeriö laati poliittisen päätöksenteon tueksi arvioita potentiaalisesta tuotannosta, tuotantokuilusta sekä suhdannekorjatusta perusrahoitusasemasta. Suhdannekorjatun perusrahoitusaseman muutokset eivät sellaisenaan anna yksiselitteistä kuvaa päätösperäisen finanssipolitiikan mittaluokasta, sillä väestön ikääntymisestä johtuva menojen kasvu heikentää julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa, vaikka finanssipolitiikka olisi muuten neutraalia. Finanssipolitiikka muuttuu kiristäväksi vasta kun päätösperäisten toimien määrä ylittää ikääntymisestä aiheutuvan menojen rakenteellisen kasvun.

¹ Julkisyhteisöjen perusrahoitusasemalla tarkoitetaan tulojen ja perusmenojen erotusta. Perusmenoja ovat kaikki muut julkisyhteisöjen menot paitsi velasta maksetut korot. Poistamalla perusrahoitusasemasta suhdanteiden vaikutus tuloihin ja menoihin saadaan suhdannekorjattu perusrahoitusasema, joka kuvaa julkisen talouden tilaa yli suhdannesyklin. Suhdannekorjatun perusrahoitusaseman laskennassa käytetään hyväksi arviota talouden potentiaalisesta tuotannosta ja sitä kautta lasketusta tuotantokuilusta. Tuotantokuilun sekä julkisen talouden suhdannejouston avulla voidaan määrittää suhdanteiden vaikutus julkisen talouden tilaan.

Julkisen talouden kestävyys

Julkinen talous ei näyttänyt syksyllä 2013 laaditun arvion mukaan tasapainottuvan keskipitkällä aikavälillä. Lisähaasteen julkisen talouden tasapainottamiselle aiheuttaa väestön vanheneminen, mikä johtaa eläke-, terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon menojen kasvuun. Tuottavuuden kasvun hidastuminen ja työpanoksen kasvun pysähtyminen puolestaan rajoittavat talouskasvua ja sitä kautta verotulojen kasvua. Huoltosuhteen heikkeneminen on luomassa mittavan paineen julkisen talouden rahoitukselle.

Tilastokeskuksen vuoden 2012 väestöennusteen perusteella 15–64-vuotiaan väestön ennakoitua supistuvan 100 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä ja samanaikaisesti 65 vuotta täyttäneen väestön kasvavan liki 500 000 hengellä. Julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa mitataan kestävyysvajeella, joka on tulevien julkisen talouden alijäämien nykyarvo. Kestävyysvaje kertoo, paljonko julkista taloutta olisi tasapainotettava keskipitkällä aikavälillä, jotta velkaantuminen pysyisi hallinnassa myös pitkällä aikavälillä, kun ikäsidonnaiset menot kasvavat.

Valtiovarainministeriön kestävyysvajearviota suurensi vuoden 2013 kuluessa heikentynyt arvio julkisen talouden rakenteellisesta rahoitusasemasta keskipitkällä aikavälillä sekä aiemmin odotettua nopeampi julkisen velan kasvu. Pitkän aikavälin menopaineissa ei tapahtunut muutoksia vuoden kuluessa. Kestävyysvajeen arvioitiin syksyllä 2013 olevan 4,7 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2017 tasolla.

Kestävyysongelmaa voidaan osin hoitaa välittömällä budjettisopeutuksella, jolla parannetaan julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa, mutta myös rakenteellisilla uudistuksilla, joilla hillitään tulevia menopaineita ja parannetaan talouden kasvuedellytyksiä ja sitä kautta julkisen sektorin tulojen kasvua pitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriön johdolla toiminut eläkekysymysten asiantuntijaryhmä esitti loppuvuonna 2013 raportin Suomen työeläkejärjestelmän sopeutumisesta eliniän pitenemiseen. Raportti luo pohjaa neuvotteluille vuonna 2017 toteutettavasta kattavasta eläkeuudistuksesta.

Veropolitiikka

Hallituksen veropolitiikassa oli voimakas fiskaalinen painotus vuonna 2013. Verotusta kiristettiin lähinnä kulutukseen kohdistuvia veroja korottamalla. Veropolitiikassa tavoiteltiin myös verojen oikeudenmukaista kohdentumista ja tuettiin uusilla verohuojennusohjelmilla yritysten ja pääomasijoittajien investointihalukkuutta.

Verojen korotuksilla tavoiteltiin vuositason noin kahden miljardin euron lisäystä verotuloihin. Verotuotolla mitattuna merkittävin korotus tehtiin arvonlisäverotukseen. Kaikkia arvonlisäverokantoja korotettiin yhdellä prosenttiyksiköllä verojärjestelmän rakentamiseen puuttumatta. Varainsiirtoverotuksessa tehtiin myös verotusta korottavia muutoksia. Erityisesti haluttiin laajentaa ajan myötä kaventunutta veropohjaa ja lisätä neutraalisuutta suoraan ja yhtiön kautta omistetun kiinteän omaisuuden verokohteluun.

Veropolitiikassa haluttiin korostaa myös sosiaalista oikeudenmukaisuutta painottamalla maksukykyyn perustuvaa verotusta. Ansiotuloverotuksen progressiivisuutta kasvatettiin keventämällä verotusta matalimmilla tulotasoilla ja kiristämällä määräaikaaisesti

yli 100 000 euroa ansaitsevien verotusta. Myös suurten eläketulojen verotusta kiristettiin eläketulon lisäverolla. Lisäksi perintö- ja lahjaverotusta kiristettiin lisäämällä määräaikainen korkeampi veroluokka yli miljoonan euron perintöosuuksille ja lahjoille.

Vuotta aiemmin toteutetun yhteisöverokevennyksen (yhteisöverokannan alentaminen 24,5 prosenttiin) lisäksi hallitus jatkoi yritysten toimintaedellytyksiä ja investointeja edistävää politiikkaa uudentyypisillä verokannusteilla. Yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaan suunnattuja investointeja tuetaan määräaikaisesti voimassa olevalla verohuojennusohjelmalla. Lisäksi yritysten vuosina 2013—2015 tekemille tuotannollisille investoinneille myönnettiin korotettu poisto-oikeus verotuksessa. Myös kasvuyritysten pääomasijoittajille luotiin pääomatuloverotukseen määräaikainen kannustinohjelma. Näiden verokannustimien avulla tuetaan investointeja yhteensä vuositasolla arvioituna yhteensä noin 220 milj. eurolla.

Varautumismielessä talletuspankeille asetettiin uusi pankkivero, jota kerätään vero vuosina 2013—2015. Vero määräytyy pankin vakavaraisuuslaskennan mukaisten riskipainotettujen erien mukaan. Verolla kerätyn tuoton tarkoituksena on turvata rahoituslaitosten toimivuus kriisitilanteiden varalta. Kuntien taloutta tuettiin ja vakautettiin korvaamalla yrityksille suunnattujen verotukien aiheuttama verotuottomenetyks täysimääräisenä kunnille. Myös ansiotuloverokevennyksistä aiheutuneet verotuottomenetykset kompensoitiin kunnille. Lisäksi kunnat saavat hallituksen aiemman päätöksen mukaisesti vuosina 2012—2015 yhteisövero-osuutensa 5 prosenttiyksiköllä korotettuna. Vastaavat kompensatiot tehtiin myös seurakuntien yhteisövero-osuuteen.

Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus päätettiin turvata säätämällä yleisradiovero 18 vuotta täyttäneille henkilöille, elinkeinonharjoittajille sekä yhteisöille, joiden kotikunta on Manner-Suomessa. Veron suuruus määräytyy henkilöverotuksessa puhtaan ansio- ja pääomatulon mukaan, johon sovelletaan 0,68 prosentin verokantaa vuonna 2013. Verolla on 50 euron alaraja ja 140 euron yläraja. Yhteisöverotuksessa vero on porrastettu yrityksen liikevaihdon mukaan. Tavoitteena on kerätä verolla yhteensä 500 milj. euroa vuonna 2013.

2 Julkisen talouden tila

2.1 Julkinen talous

Kansantalouden tilinpidon mukainen julkisyhteisöt-sektori koostuu valtiosta, paikallis-hallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat työeläkerahastoihin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin.

Valtiosektoriin luetaan kuuluvaksi kansantalouden tilinpidossa budjettitalous, valtion rahastot (pl. valtion eläkerahasto), yliopistot, Yleisradio Oy, Solidium Oy. Paikallishallin-tosektoriin kuuluvat kunnat, kuntayhtymät ja ns. markkinattomia tuottajia olevat liikelai-tokset. Työeläkelaitossektoriin kuuluvat pakollista työeläkevakuutusta ja sitä täydentävää lisäeläkejärjestelmää hoitavat yksiköt. Muut sosiaaliturvarahastot koostuvat Kansaneläke-laitoksesta ja Työttömyysvakuutusrahastosta.

Julkinen talous oli alijäämäinen jo viidettä vuotta perättäin. Vuonna 2013 julkisyhteisö-jen alijäämä oli 4,6 mrd. euroa, mikä on 2,4 % kokonaistuotantoon suhteutettuna. Julkisyh-teisöjen velka kasvoi 110 mrd. euroon. Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna se on 56,9 %.

Valtionhallinnon rahoitusasema parani hieman negatiivisesta talouskasvusta huoli-matta. Alijäämä oli 7,2 mrd. euroa, kun se vuonna 2012 oli 7,3 mrd. euroa. Valtion verotu-lot kasvoivat 3,9 %. Verotuloja kasvattivat monet veroperustemuutokset, joista suurin oli arvonlisäveron korotus yhdellä prosenttiyksiköllä. Menot kasvoivat 3,1 %. Valtion maksa-mat korkomenot supistuivat ja tulonsiirrot muille julkisyhteisöille kasvoivat. Valtion velka oli vuoden 2013 lopussa 90 mrd. euroa.

Kuntatalouden alijäämä pieneni v. 2013 0,7 mrd. euroa 1,5 mrd. euroon. Pääosin ker-taluontoisista tekijöistä aiheutunut, yleiseen taloustilanteeseen nähden vahva verotulo-jen kasvu ja samaan aikaan kulutusmenojen hitaampi kasvu kohensivat rahoitusasemaa. Työeläkelaitosten ylijäämä pieneni edellisestä vuodesta. Muut sosiaaliturvarahastot olivat lähellä tasapainoa.

TAULUKKO 3. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja 2010—2013, % BKT:sta

	2010	2011	2012	2013
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,4	43,6	44,0	45,5
Julkisyhteisöjen menot	55,8	55,1	56,7	58,4
Nettoluotonanto	-2,8	-1,0	-2,2	-2,4
Valtionhallinto	-5,6	-3,4	-3,8	-3,7
Paikallishallinto	-0,2	-0,5	-1,1	-0,8
Työeläkelaitokset	3,0	2,8	2,5	2,1
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,0	0,2	0,0
Julkisyhteisöjen velka	48,8	49,3	53,6	56,9
Valtionvelka	42,0	42,2	43,6	46,4

2.2 Valtionalous

2.2.1 Valtionalouden kehitys ja rahoitusasema

Kokonaistuotannon supistuminen näkyi v. 2013 erityisesti valtiontalouden rahoitusasemassa, joka oli edellisvuosien tapaan reilusti alijäämäinen. Vuoden alusta voimaan tulleet veroperustemuutokset lisäsivät valtion tuloja, mutta samalla arvioita keskeisten veropohjien kehityksestä jouduttiin alentamaan. Hallituksen päättämien sopeutustoimien ansiosta valtiontalouden alijäämä ei kuitenkaan kasvanut.

Valtiontalouden menot

Valtion kansantalouden tilinpidon mukaiset menot v. 2013 olivat 55,6 mrd. euroa eli 3,1 % suuremmat kuin v. 2012. Valtion menoista runsas puolet oli ns. siirtomenoja, joita valtion budjetista myönnetään muille julkisen talouden alasektoreille, voittoa tavoittamattomille yhteisöille sekä EU:lle. Suurin osa siirtomenoista, noin 24 mrd. euroa meni kunnille ja sosiaaliturvarahastoille. Valtion siirrot kunnille ovat lisääntyneet viimeisen 10 vuoden aikana keskimäärin vajaat 7 % vuosittain.

Valtion menoista noin neljännes oli kulutusmenoja, jotka koostuvat pääasiassa valtion henkilöstön palkoista ja toimintaa varten hankituista hyödykkeistä ja palveluista. Vuonna 2013 valtion kulutusmenot lisääntyivät kertaluonteisesti huomattavasti siitä syystä, että vuoden alusta lähtien Yleisradio Oy luokiteltiin kuuluvaksi valtiosektoriin kansantalouden tilinpidossa, mikä lisäsi valtion henkilöstöä runsaalla 3 000 hengellä.

Muita suurempia valtion menoja kansantalouden tilinpidon mukaisessa ryhmittelyssä ovat valtion eläkkeet (8 % valtion kokonaismenoista), ennen muuta maataloudelle maksettavat tukipalkkiot (4 %) sekä investointimenot (2,5 %). Korkomenot pysyivät v. 2013 varsin maltillisina alhaisen korkotason ja hyvän luottoluokituksen ansiosta, vaikka valtionvelka on kohonnut tuntuvasti jo neljä vuotta peräkkäin. Kansantalouden tilinpidon mukaisten korkomenojen osuus kokonaismenoista oli runsas 4,5 %.

Valtiontalouden tulot

Valtion kansantalouden tilinpidon mukaiset tulot v. 2013 olivat 48,4 mrd. euroa eli 3,9 % suuremmat kuin v. 2012. Valtion tuloista verotuloja on runsas 85 %. Verotulojen kehitys määräytyy pitkälti yleisen talouskehityksen ja sen rakenteen perusteella. Hallitus pysyy päätöksillään vaikuttamaan osaltaan verokertymiin sekä verotuksen rakenteeseen. Valtion verotulokertymään vaikuttavat myös muutokset valtion, kuntien ja seurakuntien välisissä jako-osuuksissa. Merkittävimmät verotuloerät ovat ansio- ja pääomatuloverot, arvonlisävero sekä yhteisövero.

Kokonaistuotannon supistuminen v. 2013 ei luonut edellytyksiä verotulojen kasvulle. Sen sijaan hallituksen päättämät veroperustemuutokset vahvistivat verotuloja. Suurin yksittäinen veroperustemuutos oli arvonlisäveron kaikkien kantojen nostaminen yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuoden alusta astui voimaan myös yleisradiovero, joka lisäsi valtion vero-

tuloja. Kaiken kaikkiaan hallituksen päättämät perustemuutokset vahvistivat verotuloja v. 2013 yli 1,5 mrd. euroa. Kansantalouden tilinpidon mukaisten verotulojen arvioitiin kasvaneen hivenen yli 4 %.

Valtion muissa tuloissa merkittäviä eriä ovat omaisuustulot sekä valtion eläkerahastolta saadut siirrot. Valtion eläkerahastolta saadut siirrot määräytyvät siten, että ne kattavat vuosittain 40 % valtion eläkemenosta. Valtion saamien omaisuustulojen arvioidaan supistuneen viime vuonna korkotulojen alenemisen vuoksi. Valtion muiden kuin verotulojen osuus bruttokansantuotteesta on hyvin pieni, keskimäärin 3,5 %.

2.2.2 Valtion budjettitalouden menokehitys ja kehys

Hallituksen vuoden 2013 talousarvioesityksessä (ml. täydentävä esitys) menojen yhteismäärä oli 54,5 mrd. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi noin 51 milj. eurolla. Talousarviossa varsinaisten tulojen arvio vuodelle 2013 oli 47,0 mrd. euroa. Budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin 7,5 mrd. euroa.

Vuonna 2013 eduskunnalle annettiin viisi lisätalousarvioesitystä. Lisätalousarvioissa määrärahoja korotettiin nettomääräisesti 755 milj. eurolla ja tuloarvioita alennettiin 968 milj. eurolla. Määrärahalisäyksiä kohdistettiin lisätalousarvioissa mm. työllisyyden ja kasvun tukemiseen, erityisesti kolmannessa lisätalousarviossa, jossa päätettiin myös 200 milj. euron määrärahasta Finavia Oy:n oman pääoman vahvistamiseen lentoaseman laajentamishankkeen edistämiseksi. Myös useat menoarviot tarkentuivat vuoden kuluessa, kuten EU-maksun arvio, johon lisättiin yhteensä 98 milj. euroa EU:n lisätalousarvioiden mukaisten maksujen kattamiseen.

Lisätalousarvioissa verotuloarvioita alennettiin nettomääräisesti yhteensä 1 148 milj. eurolla. Ensimmäisessä lisätalousarviossa verotuloarviota alennettiin nettomääräisesti 249 milj. euroa yhteisöveron ja pankkiveron kertymääräarvioiden muututtua. Toisessa lisätalousarviossa verotuloarviota alennettiin 899 milj. euroa pääosin ansio- ja pääomaverotuottoarvioiden sekä arvonlisäverotuottoarvion alenemisen vuoksi. Budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin vuoden 2013 viidennessä lisätalousarviossa 9,2 mrd. euroa.

Kehysmenojen kokonaismäärä alitti asetetun menokehysten

Vaalikauden ensimmäisessä kehyspäätöksessä 5.10.2011 vuodelle 2013 asetettiin menokehykseksi 42 205 milj. euroa vuoden 2012 hintatasossa. Vuoden 2013 kehystasoa alennettiin menosäästöjen myötä 349 milj. eurolla kevään 2012 kehyspäätöksessä. Kehyksen alentaminen, toisin kuin korottaminen, on mahdollista kesken vaalikauden heikentämättä kehysten uskottavuutta.

Vuoden 2013 menokehystä on vaalikauden kuluessa korjattu vastaamaan hintataso- ja rakennemuutoksia, minkä seurauksena kehystaso tarkentui 42 836 milj. euroon syksyllä 2012. Kehysmenojen kokonaismäärä oli hallituksen talousarvioesityksessä (ml. täydentävä esitys) 42 530 milj. euroa, mikä jätti 106 milj. euron ns. jakamattoman varauksen 200 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella. Varsinaiseen talousarvioon eduskunta lisäsi kehukseen luettavia menoja 51 milj. eurolla.

Taulukossa 4 on esitetty varsinaisen talousarvion ja lisätalousarvioiden kaikkien menojen ja kehysmenojen kokonaisluvut sekä paljonko ko. talousarvion jälkeen kehukseen luetavien menojen määrä on alittanut kehystason. Eduskunta teki muutoksia vain varsinaiseen talousarvioon. Kehystasoon tehdyt hinta- ja rakennekorjaukset on esitetty kussakin hallituksen esityksessä erikseen.

Vuonna 2013 kertaluonteisiin menoihin oli käytössä kehuksen estämättä myös vuoden 2012 kehuksesta siirtynyt 200 milj. euroa. Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa tätä käytettiin 128,9 milj. euroa kertaluonteisiin kasvua ja työllisyyttä tukeviin investointeihin, hankkeisiin ja hankintoihin. Edelleen neljännessä lisätalousarviossa kertaluonteisia menoja rahoitettiin vuonna 2012 käyttämättä jääneestä kehysvarauksesta 16 milj. eurolla.

TAULUKKO 4. Talousarviomenot vuonna 2013, milj. euroa

	Hallituksen esitys ml. täydentävät esitykset	Kaikki menot	Kehukseen luettavat menot yhteensä	Hinta- ja rakennekorjattu kehystaso	Jakamaton varaus (J) ja lisätalousarviovaraus (L)
Hallituksen esitys	TAE 2013	54 485	42 530	42 836	106 (J), 200 (L)
Eduskunnan muutoksen jälkeen	TA 2013	54 536	42 581	42 836	55 (J), 200 (L)
Hallituksen esitys	LTAE I	54 667	42 676	42 843	168 (J)
Hallituksen esitys	LTAE II	54 677	42 685	42 843	158 (J)
Hallituksen esitys	LTAE III	55 067	42 869	42 980	111 (J)
Hallituksen esitys	LTAE IV	55 256	42 937	43 015	78 (J)
Hallituksen esitys	LTAE V	55 291	42 953	43 015	61 (J)

Vuonna 2013 kehukseen kuuluvien menojen budjetoitu taso jäi 61 milj. euroa alle asetetun menokehuksen. Hallituksen kehysäännöissä todetaan, että jos kehysmenojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehuksen estämättä. Vuodelta 2013 voidaan siten siirtää enintään 61 milj. euroa vuodelle 2014.

2.2.3 Valtion budjettitalouden tulot ja velkakehitys

Talousoikeuden heikkeneminen alensi arviota budjettitalouden tuloista

Hallituksen vuoden 2013 talousarviossa varsinaisten tulojen arvio vuodelle 2013 oli 47 033 milj. euroa. Talousarvion menojen yhteismäärä oli 54 536 milj. euroa, jolloin budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin 7 503 milj. euroa. Lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 755 milj. eurolla ja tuloarvioita alennettiin nettomääräisesti 968 milj. eurolla. Lisätalousarviot huomioiden vuoden 2013 budjettitalouden alijäämäärä kasvoi 9 226 milj. euroon.

Vuoden 2013 ensimmäisessä lisätalousarviossa varsinaisten tulojen arviota alennettiin nettomääräisesti 122 milj. euroa. Yhteisöveron tuottoarviota alennettiin kertymätietojen sekä toimintaylijäämää koskevan ennusteen heikentymisen johdosta 209 milj. euroa. Pank-

kiveroa ennakoitiin kertyvän 37 milj. euroa vähemmän kuin varsinaisessa talousarviossa. Ajoneuvoveron tuottoarviota alennettiin 53 milj. euroa kertymätietojen pohjalta. Korkotulojen lähdeveron tuottoarviota korotettiin 50 milj. euroa kertymätietojen sekä makrotalouden kehitystä koskevan ennusteen muuttumisen johdosta.

Verotuloarvioiden tehtyjen muutosten lisäksi muutoksia tehtiin myös muiden tulojen arvioihin. Suomen Pankin voitosta tuloutettiin valtion talousarvioon 227 milj. euroa eli 77 milj. euroa varsinaisessa talousarviossa ennakoitua enemmän. Senaatti-kiinteistöjen tuloutusta koskevaa arviota korotettiin 20 milj. euroa. Sekalaisia tuloja koskevaa arviota korotettiin nettomääräisesti noin 30 milj. euroa, josta 20 milj. euroa aiheutui päästöoikeuksien huutokauppataloista.

Vuoden 2013 toisessa lisätalousarviossa ei varsinaisten tulojen arvioon tehty muutoksia.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa tehtiin useita muutoksia tuloarvioiden johtuen vuoden edessä heikentyneistä talousnäkymistä sekä heikon kehityksen mukaisista verokertymätiedoista. Verotulojen arviota alennettiin nettomääräisesti 899 milj. euroa. Ansio- ja pääomatuloverojen ennakoitiin alenevan talousarviossa esitettyyn nähden 434 milj. euroa alkuvuoden kertymätiedoista, vuoden 2012 verotuksen valmistumisesta saaduista ennakkotiedoista sekä heikentyneestä talousennusteesta johtuen. Kertymätietojen pohjalta alennettiin myös alkoholijuomaveron, energiaverojen, autoveron, varainsiirtoveron sekä jäteveron tuottoarvioita. Arvonlisäveron tuottoarviota alennettiin kansantalouden kehitysnäkymien heikkenemisen johdosta 372 milj. euroa. Ennusteen heikkenemisen johdosta myös vakuutusmaksuveron tuottoarviota alennettiin. Perintö- ja lahjaveron sekä arpajaisveron tuottoarvioita puolestaan korotettiin ennakoitua parempien alkuvuoden verokertymätietojen johdosta.

Vuoden 2013 neljännessä lisätalousarviossa tuloarviota korotettiin nettomääräisesti 48 milj. eurolla perustuen sekalaisten tulojen arvion korotukseen. Lisäyksestä 21,5 milj. euroa aiheutui päästöoikeuksien huutokauppataloista.

Viidennessä lisätalousarviossa sekalaisten tulojen arvioita korotettiin 5 milj. euroa.

Verotuloja kertyi valtiolle vuonna 2013 yhteensä 38 740 milj. euroa, noin 1 419 milj. euroa enemmän (3,7 %) kuin vuonna 2012. Verotuloja käsitellään tarkemmin luvussa 2.2.4. Muita tuloja kuin verotuloja talousarviotalouteen kertyi yhteensä 7 432 milj. euroa, mikä oli noin 13 % vähemmän kuin edellisvuonna. Tästä summasta sekalaisia tuloja kertyi 5 137 milj. euroa, korkotuloja ja voiton tuloutuksia 2 030 milj. euroa ja tuloja valtion myöntämistä lainoista 264 milj. euroa. Sekalaisia tuloja kertyi nettomääräisesti 118 milj. euroa budjetoitua enemmän. Raha-automaattiyhdistyksen voiton tulouttaminen valtion talousarvioon oli 413 milj. euroa ja valtion osuus Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista oli 535 milj. euroa. Korkotuloja, osakkeiden myyntituloja ja voiton tuloutuksia kertyi 11 milj. euroa budjetoitua enemmän. Korkotuloja kertyi yhteensä 148 milj. euroa. Suomen Pankin voittoa tuloutettiin valtiolle 227 milj. euroa eli 42 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Osinkotuloja ja osakkeiden myyntituloja kertyi 1 416 milj. euroa. Eniten osinkotuloja maksoivat Solidium, noin 800 milj. euroa ja Fortum, noin 450 milj. euroa.

Budjetoitua velkaa ei nostettu täysimääräisesti

Budjettitalouden tulot ilman nettolainanottoa olivat tilinpäätökseen sisältyvän toteumalaskelman mukaan 46 172 milj. euroa ja menot 54 587 milj. euroa. Tilinpäätöksen mukaan budjettitalouden menot olivat 8 416 milj. euroa suuremmat kuin toteutuneet tulot ilman nettolainanottoa. Budjetoituja menoja jäi käyttämättä 704 milj. euroa, eli 282 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2012. Budjetoidun tason alittumista selittää muun muassa ansio- ja päivärahoihin ja opintotukeen budjetoitujen määrärahojen arvioitua pienempi käyttö. Lisäksi määrärahan käyttö alittui mm. energiaverotuen, energiatuen ja uusiutuvan energian tuotantotuen osalta.

Varsinaisia tuloja kertyi 107 milj. euroa budjetoitua enemmän. Verot ja veronalaiset tulot osoittautuivat 34 milj. euroa pienemmiksi kuin budjetoitu. Sekalaiset tulot olivat 118 milj. euroa budjetissa ennakoitua suuremmat. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voitontuloutukset olivat 11 milj. euroa suuremmat kuin budjetoitu. Tilinpäätöksen mukaisia tuloja on käsitelty enemmän luvuissa 2.2.4 ja 2.2.7.

Budjettitalouden velka kasvoi 6,4 mrd. eurolla. Valtionvelan kasvu jäi selvästi viidennessä lisätalousarviossa arvioitua pienemmäksi, koska 2,8 mrd. euroa budjetoidusta velanotosta jätettiin nostamatta. Velanoton toimintatapa muuttui vuonna 2011 perustuslakivaliokunnan linjattua, että talousarvion kattamisvaatimus ei edellytä talousarvioon merkityn lainan täysimääräistä nostamista, jos lainan nostaminen ei ole tarpeen valtion maksuvalmiuden kannalta. Tilinpäätöksen mukaista velanottoa on käsitelty enemmän luvussa 2.2.9.

TAULUKKO 5. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, 2010—2013, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013	Muutos 2012—2013, %
Budjettitalous					
Budjettitalouden tulot	39 051	43 242	45 733	46 172	1
Budjettitalouden menot	49 880	50 382	53 446	54 587	2
Varsinainen alijäämä	-10 829	-7 140	-7 713	-8 416	9
Velanhallinnan menot (-), tulot (+)	234	-41	-64	-4	-94
Nettorahoitustarve (-)	-10 595	-7 181	-7 777	-8 420	8
Valtiontalouden jäämä kansantalouden tilinpidon mukaan	-10 078	-6 363	-7 338	-7 207	-2

2.2.4 Verotulot ja niiden analyysi

Verotuloja kertyi valtiolle vuonna 2013 yhteensä 38 740 milj. euroa, noin 1 420 milj. euroa enemmän (3,8 %) kuin vuonna 2012. Euromääräisesti eniten kasvoivat arvonnalisävero, yhteisövero, perintö- ja lahjavero sekä ajoneuvovero. Pääomatuloveron, autoveron, alkoholiveron ja korkotulojen lähdeveron kertymät sen sijaan alenivat euromääräisesti eniten. Seuraavassa käydään läpi yksityiskohtaisemmin verokertymissä tapahtuneita muutoksia ja niiden syitä. Taulukkoon 6 on koottu verolajeittain valtion budjettitalouden verokertymät vuosina 2009—2013.

TAULUKKO 6. Valtion budjettitalouden verotulot vuosina 2009—2013, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013	2012/2013 Muutos, %
Ansio- ja pääomatuloverot	7 188	6 496	7 646	7 869	7 848	-0,3
Yhteisövero	2 207	2 972	3 374	2 906	3 227	11,0
Korkotulojen lähdevero	493	205	198	237	207	-12,5
Perintö- ja lahjavero	440	387	395	509	646	26,9
Pankkivero	-	-	-	-	134	...
Arvonlisävero	13 316	13 710	15 166	15 814	16 434	3,9
Vakuutusmaksuvero	557	584	626	660	712	7,9
Apteekkimaksut	128	121	143	144	152	5,7
Tupakkavero	689	698	739	752	848	12,7
Alkoholijuomavero	1 207	1 284	1 281	1 381	1 336	-3,3
Energiaverot	3 149	3 252	3 880	4 103	4 171	1,6
Makeisten, jäätelön ja juomien valmistevero	35	37	134	197	204	3,5
Eräiden juomapakkausten valmistevero	12	13	15	15	15	-1,9
Autovero	687	941	1 068	1 007	932	-7,4
Varainsiirtovero	484	520	544	580	586	1,2
Arpajaisvero	139	145	169	207	215	3,8
Ajoneuvovero	654	691	759	759	866	14,2
Jätevero	45	42	64	56	56	-0,6
Muut verotulot	102	107	115	124	151	21,7
VALTION VEROTULOT YHTEENSÄ	31 533	32 206	36 316	37 321	38 740	3,8

Ansio- ja pääomatuloveroja kertyi 7 848 milj. euroa vuonna 2013. Kertymä pieneni 0,3 % vuoteen 2012 verrattuna. Veronalaiset ansio- ja pääomatulot kuitenkin kasvoivat. Palkkasumma kasvoi noin prosentin, eläkkeet ja muut sosiaalietuudet 7 % ja pääomatulot 3 % edellisvuodesta (ks. taulukko 9). Ansio- ja pääomatulojen veroperusteisiin tehtiin vuonna 2013 joitakin muutoksia, jotka vaikuttavat verojen tuottoon. Ansiotuloverotuksessa verotuksen progressiivisuutta jyrkennettiin keventämällä verotusta matalimmilla tulotasolla ja kiristämällä ylemmillä tulotasolla. Kaikkein matalimmille tulotasolle kohdentuvaa kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää korotettiin 30 eurolla, ja lisäksi matalimpien palkkatulojen verotusta kevennettiin työtulovähennyksen enimmäismäärää kasvattamalla 25 eurolla. Ylemmillä ansiotasolla verotusta kiristettiin lisäämällä valtion tuloveroasteikkoon väliaikainen veroluokka yli 100 000 euron verotettavalle vuotuiselle ansiotulolle. Lisäksi eläketuloille asetettiin lisävero 45 000 euroa ylittävälle vuositulolle. Valtion ansiotuloveroasteikkoon ei tehty vuonna 2013 inflaatio- tai ansiotason muutosta vastaavaa tarkistusta. Muita ansio- ja pääomatuloveroihin vaikuttavia veromuutoksia olivat verovapaan kilometrikorvauksen alentaminen sekä asuntolainan korkovähennysoikeuden alentaminen 5 prosenttiyksiköllä.

Ansio- ja pääomatulojen verokertymään vaikuttavat myös muut tekijät kuin veropohjassa ja veroperusteissa tapahtuneet muutokset. Budjettivuoden aikana kertymät ovat vaihdelleet verojen tilityksissä tapahtuvista muutoksista sekä muista verojen jaksotuksiin liittyvistä aikaviiveistä johtuen.

Valtion yhteisöverokertymä oli 3 227 milj. euroa. Verokertymä kasvoi 11 % edellisvuodesta. Kertymän merkittävä kasvu johtuu lähinnä vuoden 2012 heikosta kertymästä. Vuoden 2012 heikko verokertymä johtui useampaa verovuotta käsittäneistä verohyvityksistä, jotka suoritettiin kerralla. Yhteisöveron tuotto oli vuonna 2013 talouden suhdannetilanteeseen nähden hyvä. Yritysverotuksessa otettiin käyttöön verokannustimia, joiden arvioitiin alentavan verotuottoa yli 200 milj. eurolla vuositasolla. Yritysten investointeja tuettiin tutkimus- ja kehitystoiminnan verohuojennuksella sekä tuotannollisten investointien korotetuilla poisto-oikeuksilla.

Korkotulojen lähdeveron tuotto aleni reilulla 12 prosentilla vuonna 2013. Veron tuotto riippuu korkotasosta ja talletuksista. Kotitalouksien talletusten keskiporkko aleni kolmanneksella edellisvuodesta ja oli vuonna 2013 keskimäärin 0,6 %. Myös talletuskanta pieneni runsaat 0,6 % vuonna 2013.

Pankkiveron tuotto oli 134 milj. euroa vuonna 2013. Tuotto jäi 36 milj. euroa alemmaksi kuin hallituksen esityksessä ennakoitiin.

Perintö- ja lahjaveron tuotto kasvoi 27 % vuodesta 2012. Veron tuotto oli 646 milj. euroa. Perintö- ja lahjaverosteikkoihin lisättiin uusi ylin porras 1 000 000 euroa ylittävän perintöosuuden ja lahjan osalle. Lisäksi vakuutuskorvauksen lahjaverovapaudesta luovuttiin. Vuoden 2013 kertymään ovat vaikuttaneet myös tietyt verojen käsittelyä vauhdittaneet toimenpiteet Verohallinnossa. Lisäksi kertymään vaikuttaa vielä viiveellä vuoden 2012 korotus yli 200 000 euron perintöosuuksien ja lahjojen verotuksessa. Lisäksi Verohallinto on päivittänyt lahjojen ja perintöjen arvostamisohjeita.

Arvonlisäveron tuotto vuonna 2013 oli 16 434 milj. euroa. Kertymä kasvoi 3,9 % edellisvuodesta. Kertymän kasvu johtuu lähes kokonaan siitä, että kaikkia arvonlisäverokantoja korotettiin yhdellä prosenttiyksiköllä 10, 14 ja 24 prosenttiin. Veropohjassa ei tapahtunut kasvua (ks. taulukko 9). Kotimaisista kulutushyödykkeistä kertyvä arvonlisävero kasvoi, mutta tuonnista kertyvät arvonlisäverotuotot alenivat merkittävästi. Arvonlisävero kertyy kahden kuukauden viiveellä, joten verokantojen noston vaikutus näkyy vuoden 2013 kertymissä vain 10 kuukauden osalta.

Vakuutusmaksuveroa kertyi 712 milj. euroa. Verokertymä kasvoi lähes 8 %. Kasvu johtuu etenkin siitä, että vakuutusmaksuveroa korotettiin arvonlisäverokantojen korotuksen yhteydessä 23 prosentista 24 prosenttiin.

Tupakkaveron verokertymä kasvoi 96 milj. eurolla eli lähes 13 % vuodesta 2012. Veron tuotto oli 848 milj. euroa. Voimakas kasvu johtui osaksi vuonna 2012 tehdystä veronkorotuksesta, joka verosuunnittelun ja veronkannon ajoittumisen takia kasvatti verotuottoja täysimääräisesti vasta vuonna 2013. Lähes 60 milj. euroa verotuoton kasvusta johtui kuitenkin loppuvuoden 2013 normaalia suuremmasta kertymästä, mikä selittyy verovelvollisten poikkeuksellisen aikaisesta varautumisesta vuonna 2014 voimaan astuneeseen veronkorotukseen. Veronkorotukset ja verosuunnittelu kasvattivat tupakkaveron kertymää vuonna 2013, vaikka tupakkatuotteiden verollinen kulutus väheni.

Alkoholijuomaveroa kertyi 1 336 milj. euroa, mikä oli noin 3,3 % vähemmän kuin edellisvuonna huolimatta siitä, että vuoden 2012 veronkorotus näkyi veronkannon ajoittumisesta johtuen täysimääräisesti verotuotossa vasta vuonna 2013. Alkoholien verollinen kulutus pieneni 100-prosenttiseksi alkoholiksi muunnettuna noin 4,1 %. Vastaavasti veroton kulutus on kasvanut.

Energiaveroja kertyi 4 171 milj. euroa ja kertymä kasvoi lähes 1,6 % vuonna 2013. Verotuoton kasvu johtui ennen kaikkea maakaasun ja turpeen v. 2013 voimaan tulleista veronkorotuksista sekä liikenteen polttonesteiden vuonna 2012 tehdystä veronkorotuksesta, mikä näkyi veronkannon ajoittumisesta johtuen täysimääräisesti verotuotossa vasta vuonna 2013. Lisäksi vuoden 2013 alusta toteutettiin lämmityspolttoaineiden osalta verotuottoneutraalisti muutos siirtämällä veron painopistettä energiasäilytöveroesta hiilidioksidiveroon. Suurin muutos energiaverojen veropohjassa oli fossiilisia liikenteen polttonesteitä korvaavien biopolttoaineiden kulutuksen merkittävä kasvu. Kokonaisuudessa liikenteen polttoaineiden kulutus kuitenkin väheni vuonna 2013.

Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron tuotto oli 204 milj. euroa, eli verokertymä kasvoi noin 3,5 %. Verokertymän kasvu selittyy kokonaisuudessaan vuonna 2012 toteutetun veronkorotuksen vaikutuksella, mikä näkyi veronkannon ajoittumisesta johtuen täysimääräisesti verotuotossa vasta vuonna 2013. Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutus kasvoi hieman, mutta kokonaisuutena katsoen makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien veropohja ei muuttunut mainittavasti vuonna 2013.

Autoveron tuotto oli 932 milj. euroa, ja alenemaa vuoteen 2012 verrattuna oli 7,4 %. Kertymän aleneminen johtuu pääosin uusien henkilöautojen rekisteröinnin yhä jatkuneesta laskusuuntauksesta, mutta myös veron päästöohjauksen johdosta jatkuvasti alentuneesta keskimääräisestä hiilidioksidipäästöstä ja täten matalammasta verorasituksesta. Vuonna 2013 autoveroa maksettiin noin 100 000 uudesta henkilöautosta, joka on noin 7 % vähemmän kuin vuonna 2012. Uusien autojen kysyntä on matalammalla tasolla verrattuna pidemmän aikavälin verotettujen uusien autojen määrään, joka oli esimerkiksi vuosina 2003–2012 keskimäärin 122 000 kappaletta vuosittain.

Varainsiirtoveron tuotto kasvoi 1,1 % edellisvuodesta ja oli 586 milj. euroa. Asunto-osakkeiden ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden varainsiirtoverokanta korotettiin vuoden 2013 alusta kahteen prosenttiin ja veropohjaa laajennettiin koskemaan myös velkaosuutta yhtiössä. Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Veron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen mm. veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa luovutuksesta, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa ja verotuksessa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vasta vuoden viiveellä.

Ajoneuvoveron kertymä oli 866 milj. euroa, joka on 14 % enemmän kuin vuoden 2012 kertymä 759 milj. euroa. Ajoneuvoveron perusveroon tehtiin korotus, joka kannustaa voimakkaammin pienipäästöisyyteen. Päätös ajoneuvoveron korotuksesta tehtiin jo 2011, mutta korotuksen vaikutus näkyy veron tuotossa täysimääräisenä vasta 2013.

Verovajeen mittaamisen kehittäminen aloitettiin vuonna 2013 yhteistyössä Tullin, valtiovarainministeriön, Tilastokeskuksen sekä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa. Ensimmäisenä vuonna keskityttiin määritelmän täsmentämiseen, perehdyttiin kansainvälisiin käytäntöihin ja testattiin menetelmiä tarkastustulosten yleistämiseksi. Tehdyn analyysin pohjalta ja käyttäen IMF:n menetelmää verovajeen suuruutta ryhdytään arvioimaan vuonna 2014. Ensimmäisenä arviointikohteena on arvonlisäverotuksen verovaje.

2.2.5 Verotuloarvioiden ennustepoikkeamien tarkastelu

Eduskunnalle annetussa hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2013 ennuste budjettitalouden verotuloista oli 39 923 milj. euroa. Myöhemmin annetuissa lisätalousarvioesityksissä verotuloarvioita alennettiin 1 148 milj. eurolla. Ennusteen alentaminen johtui makrotalouden ennusteen päivittämisestä sekä eri verolajien ennakoitua alemmista toteutuneista kertymätiedoista. Ennustetta alennettiin lähinnä ansio- ja pääomatuloveron, yhteisöveron sekä arvonlisäveron osalta. Toisaalta perintö- ja lahjaveroennustetta korotettiin. Myös muihin verotuottoihin tehtiin pieniä korjauksia.

TAULUKKO 7. Verotulojen talousarvioennusteet suhteessa toteumaan 2013, milj. euroa

	Ennuste talousarvioesityksessä	Yliarvio (+) / aliarvio (-) talousarvioesityksessä	Ennusteen muutokset lisätalousarvioesityksissä	Toteuma (ennuste) 2013	Lopullinen yliarvio (+) / aliarvio (-)
VEROTULOT YHTEENSÄ	39 923	+1 183	-1 148	38 740	+35
Ansio- ja pääomatulot	8 597	+749	-434	7 848	+315
Yhteisöverot	3 198	-29	-209	3 227	-238
Arvonlisävero	16 803	+369	-372	16 434	-3
Energiaverot	4 285	+114	-63	4 171	+51
Alkoholijuomaverot	1 429	+93	-42	1 336	+51
Tupakkaverot	779	-69	0	848	-69

Seuraavassa käsitellään keskeisten verotuloerien poikkeamia toteutumasta (tai ennakkotiedosta) suhteessa vuoden 2013 varsinaisen talousarvion sekä lisätalousarvioilla korjattujen talousarvioiden verotuloennusteisiin.

Ansio- ja pääomatulojen ennustevirheet varsinaisessa talousarviossa sekä lisätalousarvioissa johtuivat pääasiassa pääomatulojen vaikeasta ennustettavuudesta. Vuoden 2013 pääomatuloennuste yliarvioitiin. Myös ansiotulot yliarvioitiin vuosien 2012 ja 2013 osalta. Verotulojen ennusteiden laatimisessa käytetyillä laskentamalleilla ei pystytty täydellisesti ennustamaan maksuunpantujen verojen määriä. Ennustepoikkeamat johtuvat myös verokertymien ajoittumista eri kalenterivuosille, ja näitä on tyypillisesti mahdoton ennustaa täysin oikein. Lisäksi ennustemallissa on epätarkkuuksia, jotka liittyvät pienemmistä tuloeristä kertyvien verojen ennustamiseen. Vuoden 2013 lopulliset tulo- ja verotiedot saadaan verotuksen valmistuttua lokakuun lopussa 2014.

Taulukossa 8 on esitetty ennusteet ansio- ja pääomatulojen veropohjista marraskuussa 2012, elokuussa 2013 sekä valtiovarainministeriön joulukuun 2013 ennusteen mukaisina, jossa vuoden 2012 palkka- ja pääomatuloista on käytettävissä toteumatieto. Prosentuaalinen muutos kuvaa veropohjan kehitystä vuoden 2012 veropohjaan verrattuna.

TAULUKKO 8. Ansiotulojen, palkkatulojen ja pääomatulojen ennustettu määrä ja vuosimuutos talousarvioiden laatimisajankohtina

	11/2012	8/2013	12/2013
Ansiotulot 2013, milj. euroa	121 842	121 614	120 763
<i>muutos, %</i>	3,2	2,7	2,6
Palkkatulot 2013, milj. euroa	82 220	81 741	81 211
<i>muutos, %</i>	2,2	1,4	0,9
Palkkatulot 2012, milj. euroa	80 453	80 615	80 457
<i>muutos, %</i>	3,7	3,9	3,7
Pääomatulot 2013, milj. euroa	9 617	8 964	8 719
<i>muutos, %</i>	0,7	2,7	3,7
Pääomatulot 2012, milj. euroa	9 550	8 731	8 408
<i>muutos, %</i>	-3,1	-11,4	-14,7

Ansio- ja pääomatuloveron tuottoarvioita joudutaan muuttamaan myös silloin, kun verojen tilityksissä sovellettavia veronsaajien jako-osuuksia muutetaan. Jako-osuusmuutoksia joudutaan tekemään, kun ennusteet veroissa tai veropohjien kehityksessä muuttuvat tai kun uusi väestöä edustava pohja-aineisto saadaan laskentamalliin verotuksen valmistuttua. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoarvioita alennettiin, koska elokuussa ja marraskuussa 2013 verovuoden 2012 valtion jako-osuutta¹ alennettiin ja joulukuussa 2013 alennettiin verovuoden 2013 valtion jako-osuutta.

Yhteisöveron tuottoarvio vuoden 2013 talousarviossa poikkesi tilinpäätöksen toteutuksesta vain vähän. Vuoden 2013 aikana yhteisöveron tuottoennusteen osuvuus kuitenkin heikentyi. Vuoden 2012 yhteisöveron maksuunpanoarvio vaikutti liian suurelta saatujen ennakkojen kertymätietojen perusteella. Tämä loi alentamispaineita vuoden 2013 maksuunpanoarvioon ja kertymiin. Myös vuoden 2012 sekä 2013 toimintaylijäämäarviota alennettiin. Näihin tietoihin perustuen vuoden 2013 tuottoarviota alennettiin.

Ensimmäisen lisätalousarvion antamisen jälkeen sekä vuoden 2012 että vuoden 2013 toimintaylijäämäarviota alennettiin edelleen. Tämä olisi puoltanut yhteisöveron tuottoarvion tarkistamista alaspäin. Samalla kuitenkin vuoden 2013 yhteisöveron tuottoarvioon alkoi kohdistua korotuspaineita vuoden 2012 ennakontäydennysmaksujen ja vuoden 2013 kertyneiden ennakkojen odotettua korkeamman tason takia. Näistä eri suuntaan vaikuttavista tekijöistä johtuen yhteisöveron tuottoarvio päätettiin pitää ennallaan ja odottaa lisätietoja ennakkojen tason ja talousnäkyvien kehityksestä. Kertymäarviota ei muutettu syksyn aikana, koska pidettiin edelleen mahdollisena, että nopeasti heikentyneet talousnäkyvät saisivat yritykset hakemaan ennakoverojen alentamispäätöksiä ja ennakkojen palautuksia. Vasta loppuvuodesta 2013 alkoi olla selvää, että näin ei tapahtuisi. Myös verovuoden 2012 yhteisöveron lopullinen maksuunpanon määrä oli ennakoitua korkeampi.

¹ Valtion jako-osuus on valtiolle kuuluva osuus eri veronsaajille tilitettävästä ansio- ja pääomatuloverojen kokonaiskertymästä (valtion progressiivinen tulovero, pääomatulovero, kunnallisvero, kirkollisvero ja sairausvakuutusmaksu). Verovuoden aikana lopullisia verojen määriä ja kullekin veronsaajalle kuuluvaa osuutta tilityskokonaisuuden veroista ei tiedetä, joten tilityksissä sovelletaan verotuloennusteisiin perustuvia jako-osuuksia. Jako-osuuksia oikaistaan tarvittaessa ennusteiden muuttuessa verovuoden kuluessa. Lopullinen oikaisu veronsaajille tilitettyjen verojen määrään (ns. maksuunpanotilitys) tehdään verotuksen valmistuttua.

Arvonlisäveron tuoton yliarviointi vuoden 2013 talousarviossa johtui pääosin talouden odotettua heikommasta kehityksestä. Tämän seurauksena arvonlisäveropohja kasvoi odotettua heikommin.

Energiaverojen tuoton yliarviointi aiheutui pääasiassa kahdesta tekijästä. Lähes puolet yliarvioinnista selittyy ennakoitua voimakkaammalla fossiilisten liikenteen polttoaineiden korvautumisella niitä korvaavilla biopolttoaineilla, joiden verotaso on niiden ominaisuuksien mukaisesti fossiilisia polttoaineita alempi. Suurin osa jäljelle jäävästä erosta selittyy erityisesti dieselöljyn hieman ennustettua alemmasta kulutuksesta, joka reagoi herkimmin talouden muutoksiin.

Alkoholijuomaveron tuoton yliarviointi johtui kokonaisuudessaan merkittävästi alentuneesta verollisen alkoholin kulutuksesta kaikissa juomaryhmissä, jota ei oltu vuoden 2013 osalta ennustettu tai osattu eri toimijoiden puolelta odottaa. Tupakkaveron tuoton yliarviointi johtui loppuvuoden 2013 ennakoitua korkeammasta kertymästä, mikä selittyy verovelvollisten normaalia aikaisemmalla varautumisella vuoden 2014 alun veronkorotukseen. Veropohja eli tilastoitu verollinen kulutus kehittyi kokonaisuuteen nähden odotetusti.

Verotuloarvioiden laadintaperiaatteet

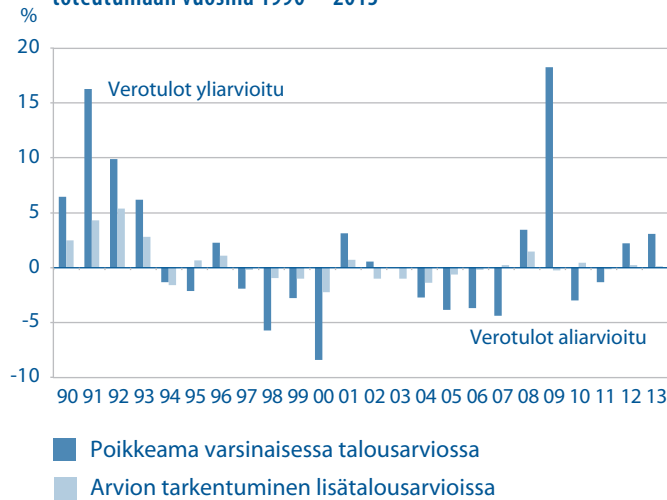
Talousarviossa esitetyt verotuloarviot laaditaan verolajikohtaisten kertymätietojen, verojen määrätymisperusteiden sekä veropohjissa tapahtuvan kehityksen pohjalta. Veropohjien kehitys johdetaan valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen pohjalta. Taulukossa 9 esitetään veronalaisiin tuloihin ja muihin veropohjiin vaikuttavien keskeisten tulo- ja kysyntäerien ennusteet syyskuussa 2012 ja joulukuussa 2013. Veropohjien kehitysenusteisiin tehdyt muutokset selittävät osaltaan verotuloennusteisiin tehtyjä muutoksia budjettivuoden aikana.

TAULUKKO 9. Veronalaisiin tuloihin ja muihin veropohjiin vaikuttavia keskeisiä tulo- ja kysyntäeriä. Ennusteet muutoksesta, %, syyskuussa 2012 ja joulukuussa 2013

	Ennuste syyskuussa 2012		Joulukuu 2013	
	2012	2013	2012	2013
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3½	3½	3	2½
— palkkatulot	3	2½	4	1
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	7	6	6	7
— pääomatulot	-2	3	-6	3
Ansiotasoindeksi	3,5	2,6	3,2	2,0
Toimintaylijäämä	1	3	-4	-3
Yksityisten kulutusmenojen arvo	4	4	3	1
Arvonlisäveron pohja	4	2	3	0
Bensiinin kulutus	-3	-2	-3½	-2
Dieselöljyn kulutus	½	1½	-½	-1
Sähkön kulutus	-2	1	-5	2½
Verollisen alkoholin kulutus	-1½	0	-2	-4
Verotettavat uudet henkilöautot, kpl	105 000	105 000	108 000	100 000
Kuluttajahintaindeksi	2,6	2,4	2,8	1,5

Polttoaineiden, sähkön, alkoholin ja henkilöautojen osalta taulukossa esitetään vuoden 2013 lopulliset toteumatiedot. Muilta osin vuoden 2013 luvut ovat joulukuun 2013 ennusteen mukaisia.

KUVIO 1. Verotulojen talousarvioennusteet suhteessa toteutumaan vuosina 1990—2013

Kuviossa 1 esitetään, kuinka verotuloarviot ovat vuosina 1990—2013 poikenneet toteutuneesta varsinaisessa, ennen budjettivuoden alkua syksyllä annetussa talousarviossa sekä lisätalousarviolla täydennetyssä talousarviossa. Kuviosta näkyy, että verotuloja on yliarvioitu budjetissa sekä lisätalousarviossa 1990-luvun alkupuolella ja erityisesti vuonna 2009. Suurimmat aliarvioinnit tehtiin vuosina 1998 ja 2000. Vuosina 2012 ja 2013 verotulojen kehitystä on hieman yliarvioitu varsinaisessa talousarviossa toteutuneeseen verrattuna.

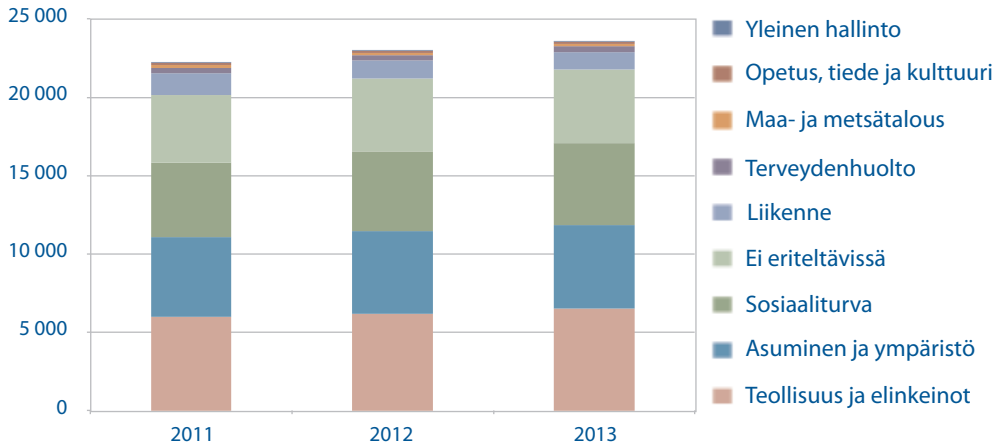
2.2.6 Verotuet

Verotuella tarkoitetaan kansalliseen määritelmään perustuvaa poikkeamaa verotuksen normaalista perusrakenteesta. Verotuen tavoitteena on tiettyjen toimintojen tai verovelvollisryhmien tukeminen vähennyksillä, verovapaudella, alennetuilla verokannoilla, veronhuojennuksilla tai veronmaksua lykkäävillä säännöksillä. Verotukien määrittely perustuu verolajikohtaisesti sovittuihin konventioihin. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetety verotulon periaatteella, jolloin tuki on normista poikkeavasta verosäännöksestä aiheutuva verotulon menetys, kun muut säännökset pysyvät muuttumattomina. Koska käyttäytymisvaikutuksia tai mahdollisia tukien päällekkäisyyksiä ei oteta huomioon, tukien kokonaismäärän arvioinnissa ja tulkinnassa tulee olla varovainen. Verotukien poistaminen ei siis välttämättä lisää verotuloja vastaavalla määrällä.

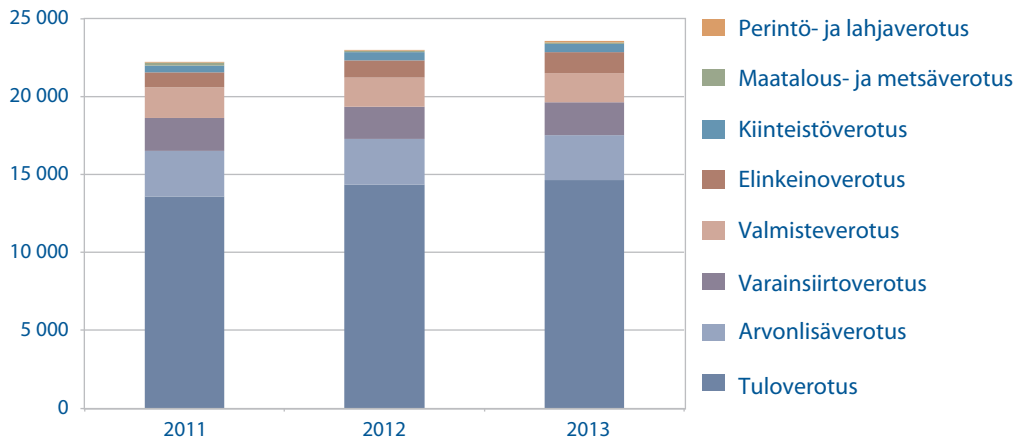
Vuonna 2013 verotukia tunnistettiin 185 kappaletta. Riittävän laajan ja luotettavan tietopohjan puuttuessa noin 40 prosentille havaituista verotuista ei pystytty laskemaan euro-määriä. Verotukien kokonaiskustannusta ei ole siten voitu arvioida. Niiden tukien, jotka pystyttiin arvioimaan, yhteismäärä oli 23,6 mrd. euroa, mikä oli noin 12 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja 27 % suhteessa verotuloihin ja veroluonteisiin maksuihin. Verotuista noin 70 % kohdistuu valtion verotuloihin, loput 30 % jakautui kunnille, seurakunnille ja Kelalle.

Kuviossa 2 on esitetty verotuet tehtäväalueittain luokiteltuna vuosina 2011—2013. Pääosa verotuista kohdistui teollisuuden ja elinkeinojen, sosiaaliturvan sekä asumisen ja ympäristön tehtäväalueille. Myös ”Ei eriteltävissä” -tehtäväalueen verotukien osuus oli merkittävä. Siihen sisältyivät mm. kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ja valtion ansiotuloverotuksen työtulovähennys. Laskettujen tukien yhteismäärä kasvoi noin 550 milj. eurolla vuodesta 2012 vuoteen 2013.

KUVIO 2. Verotuet tehtäväalueittain 2011—2013, milj. euroa

KUVIO 3. Verotuet verolajeittain 2011—2013, milj. euroa

Kuviossa 3 on esitetty verotuet verolajeittain vuonna 2013. Luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa suurin verotuki on laskennallisen asuntotulon verovapaus, joka on 2 950 milj. euroa. Ansiotuloverotuksen työtulovähennyksenä myönnetty verotuki on 1 990 milj. euroa ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennys 1 445 milj. euroa. Työntekijöiden lakisääteisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuudesta aiheutuu 1 865 milj. euron verotulomenetyksi ansiotuloverotuksessa. Pääomatuloverotuksessa suurimman yksittäisen tuen aiheuttaa oman asunnon myyntivoiton verovapaus, 1 300 milj. euroa.

Merkittävin elinkeinoverotuksen verovuosi-kohtainen verotuki oli irtaimen käyttöomaisuuden teknistaloudellista kulumista nopeammista poistoista aiheutuva verotuki (670 milj. euroa) ja käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutusvoiton verovapaus (420 milj. euroa). Maatalouden verotuksessa suurin verotuki oli koneiden, kaluston ja laitteiden teknistaloudellista kulumista nopeammista poistoista aiheutuva verotuki (37 milj. euroa). Metsätalouden verotuksessa metsävähennys aiheutti 35 milj. euroa verotukea.

Arvonlisäverotuksessa verotukea muodostuu vakiokantaa alemmista verokannoista sekä verosta kokonaan vapautetuista toiminnoista. Suurimmat hyödykekohtaiset verotuet aiheutuivat elintarvikkeiden (1 120 milj. euroa), ravintola- ja ateriapalvelujen (474 milj. euroa), lääkkeiden (348 milj. euroa) ja joukkoliikenteen (266 milj. euroa) alennetuista verokannoista. Valmisteverotuksessa eniten verotukea syntyi dieselpolttoaineen normia alemmasta verotuksesta (739 milj. euroa), teollisuuden ja kasvihuoneiden alemmasta sähköveroluokasta (375 milj. euroa), työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen normia alemmasta verokannasta (469 milj. euroa), ja turpeen normia alemmasta verokannasta (76 milj. euroa). Toisaalta verosanktioksi määriteltiin ajoneuvoveron käyttövoimavero (274 milj. euroa).

Varainsiirtoverotuksessa suurin yksittäinen verotuki oli julkisen kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin luovutuksen verovapaus, jonka määräksi arvioidaan 2 000 milj. euroa. Ensiasunnon hankintaan liittyvän varainsiirtoverovapauden verotuki oli yhteensä 40 milj. euroa. Perintö- ja lahjaverotuksessa sukupolvenvaihdoshuojennus aiheutti 80 milj. euron verotuen. Kiinteistöverotuksessa normi määritellään kunnan yleisen kiinteistöveroprosentin tasolle. Suurimman verotuen aiheuttaa vakituisten asuinrakennusten normia alempi verokanta (560 milj. euroa). Kiinteistöverotuksessa tunnistettiin myös verosanktioita.

Työntekijöiden palkkaamisesta aiheutuvat sivukulut ovat yritykselle verovähennyskelpoisia. Myös tästä katsotaan aiheutuvan verotukea. Aineistopuutteiden takia vain muutama sosiaalivakuutuslainsäädännön verotukien euromäärä voitiin laskea.

Tärkeimmät muutokset verouissa ja niiden laskennassa

Verotukien määrittely perustuu vuonna 2010 päättyneeseen verotukihankkeeseen², jossa kartoitettiin säännöskohtaisesti koko verolainsäädäntö. Poikkeuksena on energiaverotuksen verotukinormisto, joka määriteltiin uudelleen vuonna 2011 voimaan tulleen energiaverouudistuksen myötä. Vuonna 2013 verotukien lukumäärässä tapahtui vain vähän

² Outi Kröger & Timo Rauhanen: Verotuet Suomessa. VATT valmisteluraportit 5/2010.

muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Yksikään verotuki ei päättynyt vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2013 alussa päätettiin ottaa käyttöön määräajaksi kolme uutta verotukea. Talouskasvun tukemiseksi elinkeinoverotuksessa otettiin verovuosille 2013—2015 käyttöön tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustin ja tuotannollisten investointien osalta sallittiin korotetut poistot verotuksessa³. Kasvuhakuisten pienyritysten rahoitusedellytysten parantamiseksi tuloverotuksessa otettiin verovuosille 2013—2015 käyttöön sijoittajan määräaikainen verokannustin.

Verotuksen rakenteeseen ei vuonna 2013 tehty sellaisia muutoksia, jotka olisivat muuttaneet verotukien määritelmiä tai laskentamenetelmää. Verotukien laskennalliset euromäärät kuitenkin muuttuivat veroperusteiden ja veropohjien (esim. tuotannontekijätulot) muutosten seurauksena. Verotuista euromääräisesti eniten kasvoi valmisteverotuksen energiain- tensiivisten yritysten veronpalautus, noin 80 milj. euroa. Kasvu johtui veronpalautuksen kriteerien lieventämisestä vuonna 2012 ja siitä, että verotuksen ajoitustekijöiden takia kriteerien lieventämisen täysimääräinen vaikutus kohdistuu ensi kerran vasta vuodelle 2013. Muutamia verotuet myös pienenevät hieman veroperusteisiin tehtyjen muutosten vaikutuksesta. Nettomääräisesti verotukien määrä kasvoi vuonna 2013. Tukien yhteismäärä kasvoi noin 550 milj. eurolla vuoteen 2012 verrattuna.

Verotukien vaikuttavuuden arviointi

Hallituksen vuosikertomuksessa 2012 esiteltiin verotukien vaikuttavuuden arviointia. Arviointeja tehdään seuraavan kerran vuonna 2014 ja niistä raportoidaan vuoden 2014 kertomuksessa.

2.2.7 Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys

Valtion viranomaisten perimät maksut ovat korvauksia tai vastikkeita tuotetuista palveluista ja ne perustuvat joko yleislakina olevaan valtion maksuperustelakiin (150/1992) tai erityismaksulainsäädäntöön.

Taulukossa 10 on esitetty valtion maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2010—2013. Maksullisen toiminnan tulot olivat yhteensä 993,9 milj. euroa vuonna 2013, mikä on 0,2 % vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Verrattuna valtion tuotto- ja kululaskelmassa esitettyihin lukuihin taulukon maksullisessa toiminnassa ei ole mukana sponsorituloja eikä sitä ole korjattu luottotappiolla. Taulukoissa ei ole mukana valtion viranomaisten välistä maksullista toimintaa, jonka volyymi vuonna 2013 oli 240,4 milj. euroa. Maksullisen toiminnan tuotot eivät sisällä palvelutoiminnan kustannusten korvauksia valtion virastoilta ja laitoksilta (esimerkiksi palvelukeskusten tuottoja), joiden määrä vuonna 2013 oli 184,0 milj. euroa.

³ Osana laajempaa elinkeinotulon verotusta koskevaa lakipakettia tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustimen ja tuotannollisten investointien korotettujen poistojen voimassaoloaika lyhennettiin lainmuutoksella vuoden 2014 alussa. Muutoksen takia nämä verokannustinohjelmat päättyvät aiemmasta poiketen jo vuoden 2014 lopussa.

TAULUKKO 10. Maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2010—2013, 1 000 euroa

	2010	2011	2012	2013	Muutos, %
Julkisoikeudelliset suoritteet	299 243	327 114	355 240	360 166	1,4
Markkinasuoritteet*	283 623	294 856	299 871	298 249	-0,5
Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	308 799	322 475	340 987	335 480	-1,6
YHTEENSÄ	891 665	944 445	996 098	993 895	-0,2

*Valtion maksuperustelain (150/1992) mukaiset muut suoritteet, jotka hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

TAULUKKO 11. Maksullinen toiminta suoritelajeittain ja hallinnonaloittain vuonna 2013, 1 000 euroa

	Julkis- oikeudelliset suoritteet	Markkina- suoritteet	Erityislakien nojalla hinnoitel- lut suoritteet	Yhteensä
Eduskunta	0	54	89	143
Tasavallan presidentti	0	24	0	24
Valtioneuvosto	1	206	0	208
Ulkoasiainministeriö	57 462	843	0	58 305
Oikeusministeriö	1 105	2 784	146 292	150 181
Sisäministeriö	79 483	6 131	8	85 622
Puolustusministeriö	32	53 710	558	54 300
Valtiovarainministeriö	32 254	15 462	20 719	68 435
Opetus- ja kulttuuriministeriö	14 851	19 608	394	34 854
Maa- ja metsätalousministeriö	17 790	13 236	57 292	88 318
Liikenne- ja viestintäministeriö	97 125	20 535	54 637	172 296
Työ- ja elinkeinoministeriö	17 366	82 638	48 800	148 805
Sosiaali- ja terveysministeriö	42 277	81 595	6 692	130 564
Ympäristöministeriö	418	1 422	0	1 841
YHTEENSÄ	360 166	298 249	335 480	993 896

2.2.8 Valtion kulut

Talousarviomenolla tarkoitetaan määrärahan käytöstä aiheutuvaa kirjausta talousarvion tilille. **Kululla** tarkoitetaan liikekirjanpidossa tietyllä tilikaudella jaksotettua menoa tai menon osaa.

Talousarvion toteutumalaskelman mukaan **budjettitalouden menot** olivat 54,6 mrd. euroa. Menot ilman korkomenoja ja määrärahan siirtoa olivat 49,4 mrd. euroa ja kasvoivat edellisestä vuodesta 1,0 prosentilla (vastaavat luvut siirrettyjen määrärahojen käyttö huomiodien ovat 51,9 mrd. euroa ja kasvua 1,5 %). Hintojen nousu huomioon ottaen menot pysyivät reaalisesti edellisen vuoden tasolla. Toteutumalaskelman perusteella valtionvelan korkomenot olivat 1,7 mrd. euroa.

Talousarviomenot olivat 703,5 milj. euroa budjetoitua pienemmät. Arviomäärärahoja jäi käyttämättä 660 milj. euroa, kiinteitä määrärahoja 2 milj. euroa ja siirtomäärärahoja 41 milj. euroa. Siirrettyjen määrärahojen kanta kasvoi 853 milj. euroa.

TAULUKKO 12. Siirretyt määrärahat 2010—2013, milj. euroa

Siirretyt määrärahat	2010	2011	2012	2013
Siirrettyjen määrärahojen kanta	4 054	3 789	3 143	3 996
Vuosimuutos	1 094	-265	-645	853

Valtion tuotto- ja kululaskelmassa on toiminnan kuluja, rahoituksen kuluja, satunnaisia kuluja ja siirtotalouden kuluja. Kuluja on yhteensä 51 591 milj. euroa, josta reilut kolme neljäsosaa on siirtotalouden kuluja. Taulukossa 13 on yhteenveto kulujen kehityksestä vuosina 2010—2013.

TAULUKKO 13. Budjettitalouden kulut vuosina 2010—2013, milj. euroa

Kulut	2010	2011	2012	2013
Toiminnan kulut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	591	623	601	617
Henkilöstökulut	4 678	4 687	4 740	4 779
Vuokrat	665	697	742	762
Palvelujen ostot	2 396	2 348	2 417	2 479
Muut kulut	683	716	913	899
Valmisteveraston muutos ja valmistus omaan käyttöön	-92	-89	-85	-113
Poistot	974	1 007	1 035	969
Sisäisten kulujen oikaisu	-485	-297	-257	-275
TOIMINNAN KULUT YHTEENSÄ	9 410	9 692	10 107	10 117
Rahoituksen kulut	2 091	2 013	2 001	1 737
Satunnaiset kulut	44	84	11	10
Siirtotalouden kulut				
Siirrot kunnille ja kuntayhtymille*	10 210	10 596	10 966	11 252
Siirrot sosiaaliturvarahastoille	10 731	10 736	11 439	11 880
Siirrot elinkeinoelämälle	3 018	3 034	3 185	3 204
Siirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille*	4 886	5 147	5 197	5 260
Siirrot kotitalouksille	4 492	4 501	4 668	4 798
Siirrot EU:lle	1 566	1 861	1 832	2 061
Muut siirtotalouden kulut	696	680	632	1 272
SIIRTOTALOUDEN KULUT YHTEENSÄ	35 599	36 554	37 920	39 727
KULUT YHTEENSÄ	47 143	48 343	50 040	51 591

* Vuosien 2012 ja 2013 lukuihin on korjattu tilinpäätöksen liitteessä 13 mainittu siirtotalouden kulujen kohdistamisessa oleva virhe.

Toiminnan kulujen suurin erä on **henkilöstökulut**, jotka koostuvat seuraavista eristä (milj. euroa):

TAULUKKO 14. Henkilöstökulut vuosina 2010—2013, milj. euroa

Henkilöstökulut, milj. euroa	2010	2011	2012	2013
Palkat ja palkkiot	3 801	3 823	3 873	3 910
Eläkekulut	761	760	764	761
Muut henkilöstösivukulut	117	104	103	108
YHTEENSÄ	4 678	4 687	4 740	4 779
Valtion henkilöstö, lkm				
Valtion palveluksessa olevat henkilöt	86 383	85 071	82 774	81 210
Henkilötyövuodet	84 721	83 312	81 484	80 380

Palvelujen ostot -erä sisältää seuraavat palveluryhmät:

TAULUKKO 15. Palvelujen ostot vuosina 2010—2013, milj. euroa

Palveluryhmät, milj. euroa	2010	2011	2012	2013
Korjaus- ja kunnossapitopalvelut	646	706	738	799
Rakentamispalvelut	61	52	33	27
Toimistopalvelut	495	404	412	394
Henkilöstöpalvelut	71	76	85	82
Puhtaanapito- ja pesupalvelut	100	99	100	100
Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut	603	585	575	589
Muut palvelut	420	427	474	487
YHTEENSÄ	2 396	2 348	2 417	2 479

Muissa kuluissa suurimmat erät ovat maanpuolustuskaluston hankinnat yhteensä n. 535 milj. euroa sekä matkakulut 182 milj. euroa.

Poistojen suurin erä on tie- ja rautatierakenteiden poistot, yhteensä 743 milj. euroa. Erä on pienentynyt 85 milj. euroa edellisestä vuodesta.

Sisäisten kulujen oikaisu sisältää talousarviotalouden sisäisten tuottojen eliminoinnit.

Rahoituskuluissa esitetään nettona veloista aiheutuvat korot, emissio-, pääoma- ja kurssierot sekä luottotappiot.

Siirtotalouden kulujen suurimmat erät ovat tulonsiirrot sosiaaliturvarahastoille (11 880 milj. euroa), kunnille ja kuntayhtymille (11 252 milj. euroa), voittoa tavoittelemattomille yhteisöille (5 260 milj. euroa), kotitalouksille (4 798 milj. euroa) ja elinkeinoelämälle (3 204 milj. euroa). Yhteensä siirtotalouden kulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 1 807 milj. euroa 39 727 milj. euroon.

Muutokset siirtotalouden kuluissa *sosiaaliturvarahastoille* (kasvua 441 milj. euroa) johtuivat lähinnä työttömyysturvan menojen kasvamisesta työttömyysasteen nousun vuoksi. Se on puolestaan lisännyt ansiopäivärahamenoja ja samalla työttömyyden pitkittymisen johdosta peruspäiväraha- ja työmarkkinatukimenojen osuus on myös noussut.

Siirtotalouden kulut *elinkeinoelämälle* pysyivät edellisen vuoden tasolla.

Siirtotalouden kulut *kotitalouksille* lisääntyivät 130 milj. euroa, mihin vaikutti lähinnä maksettujen eläkkeiden kasvu. Maksettujen eläkkeiden määrän kasvun aiheuttivat indeksikorotukset sekä eläkkeen saajien määrän lisääntyminen.

Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille kasvoivat 495 milj. euroa. Kasvu johtui yksinomaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksen muutoksesta. Vuoden 2013 alusta lukien Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan yleisradioverolla, joka siirretään valtion televisio- ja radiorahastolle ja sieltä edelleen Yleisradio Oy:lle.

2.2.9 Valtion taloudellinen asema, valtion velka ja valtion vastuut

Valtion taloudellinen tilanne 31.12.2013

Valtion taseen loppusumma on 56 190 milj. euroa. Vuoden aikana se pieneni 2 108 milj. euroa. Suurimmat muutokseen vaikuttavat tekijät on analysoitu jäljempänä.

Kansallisomaisuutta on 292 milj. euroa. Valtion aloittavassa taseessa 1.1.1998 kansallisomaisuuden määrä oli 564 milj. euroa. Kiinteistölaitoksen liikelaitostumisen myötä v. 1999 valtion taseesta poistui 339 milj. euron kansallisomaisuusmassa. Aloittavaan taseeseen otettiin vain sellainen kansallisomaisuus, jota käytettiin tuotannontekijänä. Tällaisia olivat lähinnä toimistokäytössä olleet rakennukset. Siten esimerkiksi kaikki taidekokoelmat puuttuvat valtion taseesta. Vuoden 1998 jälkeen hankitun kansallisomaisuuden hankintamenot on aktivoitu.

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten kirjanpitoarvo on 42 920 milj. euroa. Suurimmat erät ovat tie- ja rautatierakenteissa sekä sijoituksissa osakkeisiin ja liikelaitoksiin.

Käyttöomaisuusarvopapereiden kirjanpitoarvo pieneni 656 milj. euroa. Kirjanpitoarvoa pienensi Solidiumin pääoman palautus Suomen valtiolle 800 milj. euroa ja kirjanpitoarvoa puolestaan kasvatti Suomen osuus Euroopan investointipankin peruspääoman korottamisesta 128 milj. eurolla.

Markkina-arvoltaan 9 544 milj. euron pörssinoteerattujen käyttöomaisuusarvopapereiden kirjanpitoarvo oli tilinpäätöshetkellä 5 651 milj. euroa.

Vaihto-omaisuuden osuus valtion taseessa on valtion toiminnan luonteesta johtuen vähäinen. Sen määrä on 522 milj. euroa. Suurin erä, 418 milj. euroa, koostuu puolustusvoimien aine- ja tarvikevarastoista.

Pitkäaikaiset saamiset on 6 058 milj. euroa ja se kasvoi 1 166 milj. euroa. Erä sisältää liikelaitoksiin lainaehdoin luovutetun omaisuuden vasta-arvot, Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen lainasaamiset sekä työ- ja elinkeinoministeriön lainasaamiset Suomen Vientiluotto Oy:ltä. Lisäksi pitkäaikaisiin saamisiin on kirjattu Islannille ja Kreikalle annettuja lainoja.

Lyhytaikaiset saamiset on 1 866 milj. euroa ja erä sisältää lähinnä kohdennus- ja jakotuseriä sekä maksettuja ennakoita.

Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset on 3 650 milj. euroa. Erä muodostuu kokonaisuudessaan valtion kassavarojen sijoittamisesta rahoitusmarkkinoille ja se pieneni 2 692 milj. euroa edellisestä vuodesta, koska velan ottamisen sijaan talousarvion menojen maksuun käytettiin kassavaroja.

Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat on suuruudeltaan 881 milj. euroa ja koostuu pääasiassa valtion konsernitilijärjestelmän emotilille jätetystä saldosta (740 milj. euroa).

Oma pääoma: Valtion oma pääoma on 44 178 milj. euroa negatiivinen. Aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli 30 048 milj. euroa negatiivinen. Tilanne johtui valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa ja aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti. Valtion oma pääoma pieneni vuoden 2013 aikana kulujäämästä johtuen 7 116 milj. euroa.

Vieras pääoma: Vieras pääoma sisältää sekä valtion ottaman velan että tilinpäätöksen kohdennus- ja jaksotuseriä. Pitkäaikainen vieras pääoma on kasvanut 7 245 milj. euroa, kun taas lyhytaikainen on vähentynyt 2 238 milj. euroa. Valtion velasta on selvitys jäljempänä.

Siirtovelkoihin sisältyvä korkovelka on 968 milj. euroa ja lomapalkkavelka 819 milj. euroa.

Muut lyhytaikaiset velat on pienentynyt 4 491 milj. eurosta 2 713 milj. euroon. Erä sisältää mm. johdannaisiin liittyviä vakuuksia, joiden määrä on supistunut pitkien markkina-korkojen nousun takia.

Velanhallinta

Velanhallinnalla tarkoitetaan valtion budjettitalouden lainanottoa, valtion kassavarojen sijoittamista sekä budjettitalouden velkaan ja valtion sijoitettuihin kassavaroihin sisältyvien ja niiden hallinnasta aiheutuvien riskien hallintaa. Velanhallinnan tavoitteena on valtion lainantarpeen tyydyttäminen, velasta aiheutuvan pitkän aikavälin kustannuksen minimointi hyväksyttävällä riskitasolla sekä valtion maksuvalmiuden turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Riskejä ovat korkoriski, rahoitusriski, luottoriski sekä toiminnalliset ja oikeudelliset riskit.

Velan kustannuksia minimoidaan pääasiassa velan korkoriskiaseman strategisella valinnalla. Tällä tavoitellaan keskimäärin n. 150 milj. euron vuotuista kustannusvaikutusta. Valtiokonttorin arvion mukaan aktiivisen strategisen korkoriskin hallinnan kumulatiivinen tulos vuosina 2001—2013 oli varovaisesti arvioiden likimain 2 mrd. euroa. Toisin sanoen velan korkomenot olisivat olleet kyseisenä aikana yhteensä tämän verran toteutuneita menoja suuremmat ilman päätösperäistä ja tavoitteellista velan korkoriskiaseman hallintaa. Kustannusvaikutus on siten edellä mainitulla aikavälillä ollut tavoitellun mukainen.

Valtion maksuvalmius oli vuoden vaihteessa hyvä. Valtion kassavarat olivat vuoden lopussa 4,6 mrd. euroa. Varat olisivat vuoden vaihteessa riittäneet likimain kolmen kuukauden menoista suoriutumiseen ilman uutta lainanottoa edellyttäen, että tiedossa olevat ja ennakoitut tulo- ja menoerät olisivat muutoin toteutuneet ennakoitun mukaisesti.

Jälleenrahoitukseen liittyvien riskien välttämiseksi uudet lainat otetaan pääasiassa pitkäaikaisina lainoina siten, että velan jälleenrahoitus jakautuu mahdollisimman tasaisesti tuleville vuosille. Pitkäaikaista lainanottoa puoltaa myös hyvästä luottoriskiluokituksesta johtuva valtion suhteellinen kustannusetu pitkäaikaisten joukkolainojen markkinoilla.

Suomen pitkäaikaisen lainaoton kustannus suhteessa markkinoilla yleisesti vertailukohtana käytettävään Saksan valtion kustannukseen laski vuonna 2013 keskimäärin noin 0,24 prosenttiyksikköön oltuaan likimain 0,33 prosenttiyksikköä vuonna 2012. Velan keskimääräinen kustannus oli 1,9 % vuonna 2013 eli noin 0,2 prosenttiyksikköä alempi kuin vuonna 2012.

Valtionvelka (talousarvio- ja rahastotalouden velka) oli vuoden 2013 päättyessä nimellisarvoltaan 89,7 mrd. euroa, mikä on noin 46 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja velkasuhde 2,7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 2012 lopussa. Lisäystä edelliseen vuoteen oli 5,8 mrd. euroa eli 6,9 %. Sijoitettujen kassavarojen määrä oli vuoden päättyessä 4,6 mrd. euroa eli n. 38 % vähemmän kuin edellisen vuoden lopussa.

TAULUKKO 16. Valtionvelan nettolainanotto, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013
Nostot	34 639	47 677	31 935	21 876	20 199
Kuoletukset	24 750	36 806	27 426	17 627	14 371
NETTOLAINANOTTO YHTEENSÄ	9 889	10 871	4 509	4 249	5 828

Valtio laski liikkeeseen kaksi uutta viitelainaa, vuonna 2023 erääntyvää 4,0 mrd. euroa ja vuonna 2018 erääntyvää 4,0 mrd. euroa. Lisäksi toteutettiin kolme huutokauppaa vuosina 2018, 2023, 2028 ja 2042 erääntyville lainoille yhteensä 4,0 mrd. euron arvosta. Pitkäaikaista varainhankintaa täydennettiin muilla obligaatioilla yhteensä 1,7 mrd. euron arvosta. Lyhytaikaisia valtion velkasitoumuksia nostettiin 6,5 mrd. euroa. Tähän sisältyi velkasitoumuksia arvoltaan 0,7 mrd. euroa, jotka laskettiin liikkeeseen valtion asuntorahastoa varten.

Uudet valuuttamääräiset lainat on suojattu valuuttakurssiriskiä vastaan valuutanvaihtosopimuksilla. Valuuttamääräisiä lainoja ennen valuutanvaihtosopimuksia oli kertomusvuoden lopussa 14,1 mrd. euroa eli 15,7 % valtionvelasta.

TAULUKKO 17. Valtionvelka lainatyypeittäin, milj. euroa

	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	Maksetut korot 2013
Euromääräinen velka	64 281	75 152	79 661	83 910	89 738	1 762
Pitkäaikainen velka	52 366	63 537	71 952	78 925	85 717	1 764
Yleisöobligaatiolainat	50 613	60 793	69 532	76 364	83 736	1 744
Muut joukkovelkakirjalainat	581	1 777	1 643	2 162	1 665	0
Velkakirjalainat	1 172	966	777	399	315	20
Lyhytaikainen velka	11 914	11 615	7 709	4 985	4 021	-2
Velkasitoumukset	11 243	11 083	7 709	4 985	4 021	-2
Lyhytaikaiset luotot	655	532	0	0	0	0
Muu lyhytaikainen	15	0	0	0	0	0
Valuuttakurssiriskiä sisältävä velka	0	0	0	0	0	0
VALTIONVELKA YHTEENSÄ	64 281	75 152	79 661	83 910	89 738	1 762

Vuoden 2013 päättyessä 95,5 % velkakannasta oli pitkäaikaista ja 4,5 % lyhytaikaista. Yleisöobligaatiolainojen kanta vuoden lopussa oli 83,7 mrd. euroa, joka koostuu sarjaobligaatioista (74,5 mrd. euroa), tuotto-obligaatioista (28 milj. euroa) ja muista yleisöobligatioista (9,2 mrd. euroa). Vuoden lopussa velkasitoumuskanta oli 4,0 mrd. euroa, josta valtion asuntorahaston osuus oli 280 milj. euroa.

Talousarviotalouden bruttolainanotto vuonna 2013 oli 19,5 mrd. euroa ja nimellisarvoinen nettolainanotto 6,4 mrd. euroa. Nettomääräisesti lainaa otettiin noin 2,8 mrd. euroa vähemmän kuin eduskunnan hyväksymät valtion talousarviot olisivat edellyttäneet, koska valtion maksuvalmius ei edellyttänyt nettolainanoton toteuttamista tuloarvion mukaisesti. Talousarviotalouden velan hoitomenot ilman kuoletuksia olivat yhteensä 1,7 mrd. euroa, josta korot olivat kertomusvuonna 1,7 mrd. euroa ja lainojen liikkeeseenlasku-, lunastus- ym. palkkiot ja kulut 16 milj. euroa. Velkakannan kasvusta huolimatta korkomenot laskivat hieman edellisestä vuodesta, mikä johtui vuoden 2013 alhaisesta korkotasosta. Edellä olevat luvut ovat tilinpäätöksen mukaisia lukuja ja ne poikkeavat joiltakin osin taulukoissa olevista, koko valtionvelkaa koskevista maksuperusteisista luvuista.

TAULUKKO 18. Valtionvelan tunnuslukuja vuoden lopun kannan mukaan

Vuosi	Efektiivinen kustannus, %	Nimelliskorko, %	Duraatio, vuosia	Maturiteetti, vuosia
2009	2,4	2,4	2,6	4,1
2010	2,6	2,6	2,6	4,6
2011	2,5	2,5	2,9	5,0
2012	2,1	2,1	3,7	5,9
2013	1,9	2,0	3,8	6,0

Valtion vastuut 2013

Valtion takaukset ja -takuut olivat osassa 3 olevan valtion tilinpäätöksen liitteen 12 mukaan vuoden 2013 lopussa yhteensä 15 566 milj. euroa. Valtiontakauksia ja -takuuta oli vuoden 2013 lopussa 4 412 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2012 lopussa.

Suurin osa takauksista johtuu Suomen osuudesta EU:n vakautusjärjestelyissä. Takaus Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) kasvoi vuoden aikana 4 493 milj. euroa ja oli vuoden 2013 lopussa 8 562 milj. euroa ja takaukset vakautusjärjestelyistä johtuvista lainasitoumuksista Islannin ja Kreikan valtioille pysyivät 1 612 milj. eurossa. Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) -takauksien määrä pysyi 593 milj. eurossa. Eduskunnan hyväksymä ERVV-takauksien enimmäismäärä pääoman ja sille myönnetyn ylitakauksen osalta 31.12.2013 oli 13 974 milj. euroa. Luvussa 1.1 kerrotaan tarkemmin Suomen osuudesta EU:n vakautusjärjestelyissä.

Muista valtiontakauksista merkittävin on opintolainojen valtiontakaukset, joita oli yhteensä 1 620 milj. euroa. Tässä on kasvua 95 milj. euroa. Senaatti-kiinteistöille annettu takaus, suuruudeltaan 1 216 milj. euroa, on pysynyt edellisvuoden tasolla. Finnvera Oyj:lle annettu takaus on kasvanut 134 milj. euroa ollen vuoden lopussa 1 055 milj. euroa. Valtion taidemuseolla ei vuoden vaihtuessa ollut käynnissä sellaisia merkittäviä näyttelyitä, jotka olisivat vaatineet valtion takuun. Takuut olivat tältä osin pienentyneet 346 milj. euroa.

Valtiontakauksella tarkoitetaan sitoutumista vastuuseen toisen velasta ja valtiontakuulla sitoutumista korvaamaan tietystä toiminnasta aiheutuvat tappiot tai menetykset.

Valtion muut monivuotiset vastuut on esitetty osassa 3 olevan valtion tilinpäätöksen liitteessä 12.

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyistä tavanomaisista sopimuksista ja sitoumuksista aiheutui talousarviomenoja v. 2012 yhteensä 902 milj. euroa. Määrärahatarve näistä sopimuksista ja sitoumuksista on 5 330 milj. euroa.

Muulla kuin talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyistä tavanomaisista sopimuksista ja sitoumuksista aiheutui talousarviomenoja v. 2013 yhteensä 848 milj. euroa. Määrärahatarve näistä sopimuksista ja sitoumuksista on 4 776 milj. euroa.

Sopimuksista ja sitoumuksista aiheutuneet talousarviomenot olivat v. 2013 yhteensä 1 942 milj. euroa ja määrärahatarve yhteensä 10 102 milj. euroa.

Valtion eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat kertyneet 31.12.2013 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Valtion eläkevastuun määrä 31.12.2013 oli 94,0 mrd. euroa.

Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo 31.12.2013 oli 16,5 mrd. euroa arvostettuna markkinahintaan. Eläkevastuun kattamaton osuus oli noin 77,5 mrd. euroa.

Muita vastuita aiheutuu mm. yhteistyö- ja kumppanuussopimuksista, sotilasvamma-laista, rikosvahinkolaista, virkamieslaista, raideliikenteen vahingoista ja petovahingoista.

2.2.10 Rahoituslaskelma-analyysi

Valtion rahoituslaskelmassa esitetään erikseen oman toiminnan rahavirta, siirtotalouden rahavirta, investointien rahavirta ja rahoituksen rahavirta. Laskelma päättyy likvidien varojen muutokseen.

Valtiolla **oman toiminnan rahavirta** on verotulojen takia aina vahvasti tulovoittoinen, vuonna 2013 se oli 26 188 milj. euroa. Verojen tulovirta on kasvanut edellisestä vuodesta 1 458 milj. euroa. Kasvua on tapahtunut erityisesti arvonlisäverossa, tulo- ja varallisuusverossa sekä muissa välittömissä veroissa: arvonlisäverotulot 622 milj. euroa, tulo- ja varallisuusvero 300 milj. euroa, muut välittömät 241 milj. euroa ja valmisteverot 124 milj. euroa.

Oman toiminnan rahavirta on kasvanut 1 063 milj. euroa. Nettorahavirtaa ovat erityisesti pienentäneet korkotulojen ja voiton tuloutusten väheneminen 377 milj. euroa ja maksettujen eläkkeiden lisäys 176 milj. euroa. Korkomenot ovat puolestaan vähentyneet 179 milj. euroa.

Siirtotalouden nettomenovirta oli 5 954 milj. euroa suurempi kuin oman toiminnan nettotulovirta. Siirtotalouden tulovirta kasvoi 220 milj. euroa ja menovirrat kasvoivat yhteensä 1 404 milj. euroa. Siirtotalouden nettomenovirta kasvoi edelliseen vuoteen nähden 1 185 milj. euroa. Yhteensä siirtotalouden nettomenovirta oli 32 142 milj. euroa.

Investointien rahavirrassa esitetään rahavirrat käyttöomaisuuteen, sijoituksiin ja antolainoihin. Investointeihin käytetty rahavirta pieneni edellisvuoteen verrattuna 1 814 milj. euroa ollen 1 974 milj. euroa. Eniten muutokseen vaikutti Solidium Oy:n tekemä pääomanpalautus.

Rahoituksen rahavirrassa näkyy valtionvelan kasvu. Rahoituslaskelman mukainen valtionvelan kasvu oli 6 863 milj. euroa, mikä oli 906 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Muissa veloissa on tapahtunut 1 991 milj. euron vähennys. Tämä johtuu johdannaisiin liittyvien vakuuksien määrän supistumisesta pitkien markkinakorkojen nousun johdosta.

Likvidien varojen määrä väheni 3 055 milj. eurolla ja se oli vuoden lopussa 4 531 milj. euroa.

2.2.11 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kehitys

Talousarvion ulkopuolella oli 31.12.2013 yksitoista rahastoa. Vuoden 2013 aikana rahastojen lukumäärässä tai toimialoissa ei tapahtunut muutoksia. Muutettu laki valtion televisio- ja radiorahastosta tuli voimaan 1.1.2013.

TAULUKKO 19. Talousarviosiirrot ja yhdistilisaamiset, milj. euroa

	Talousarviosiirrot ¹		Yhdistilisaamiset	
	2012	2013	31.12.2012	31.12.2013
Huoltovarmuusrahasto	0,0	0,0	142,4	229,3
Maatalouden interventiorahasto	0,8	1,0	1,1	1,5
Maatilatalouden kehittämisrahasto	0,0	0,0	366,6	336,3
Palosuojelurahasto	0,0	0,0	15,7	6,3
Valtion asuntorahasto	-130,0	-117,0	128,4	124,4
Valtion eläkerahasto	-1 603,7	-1 678,3	0,0	0,0
Valtion televisio- ja radiorahasto	0,0	500,0	14,4	10,8
Valtion vakuusrahasto	-7,0	0,0	1,2	1,1
Valtion ydinjätehuoltorahasto	3,7	0,0	4,0	0,0
Valtiontakuurahasto	0,0	-3,9	736,6	751,8
Öljysuojarahasto	4,3	0,0	22,6	33,3
YHTEENSÄ	-1 735,6	-1 298,2	1 433,0	1 498,0

¹ - = siirto rahastosta; + = siirto rahastoon

Valtion eläkerahaston siirrot valtion talousarvioon olivat laissa mainittu enimmäismäärä eli 40 % valtion eläkemenosta. Valtion asuntorahastosta tehdyt siirrot valtion talousarvioon perustuvat rahaston ns. korolliselle omalle pääomalle lasketun laskennallisen koron tulouttamiseen budjettitalouden piiriin.

TAULUKKO 20. Rahastotalouden tuotto- ja kululaskelma, milj. euroa

	2012	2013
Toiminnan tuotot	2 189,9	2 242,4
Toiminnan kulut	300,1	325,4
Rahoitustuotot	789,4	716,0
Rahoituskulut	97,0	54,5
Satunnaiset tuotot ja kulut	0,0	0,0
Siirtotalouden tuotot	401,3	54,1
Siirtotalouden kulut	679,2	801,0
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista	85,6	86,2
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	2 389,8	1 917,8

Toiminnan tuotoista 1 628,0 milj. euroa koostui valtion eläkerahastolle tuloutetuista valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuista (1 633,0 milj. euroa vuonna 2012). Lisäksi toiminnan tuottoihin sisältyi valtion eläkerahaston osakkeiden ja osuuksien myyntivoittoa 269,8 milj. euroa (135,4 milj. euroa).

Rahoitustuotot koostuivat lähinnä valtion eläkerahaston sijoitusten ja valtion asunto-rahaston lainasaamisten korkotuotoista. Rahoituskuluista 1,1 milj. euroa (19,0 milj. euroa) oli valtion asuntorahaston rahoituskuluja ja 52,0 milj. euroa (75,8 milj. euroa) valtion eläkerahaston rahoituskuluja.

Tuotot veroista ja pakollisista maksuista koostui pääosin huoltovarmuusmaksuista, öljy-suojamaksuista ja palosuojelumaksuista.

TAULUKKO 21. Rahastotalouden tase-erät, milj. euroa

	31.12.2012	31.12.2013
VASTAAVAA		
Aineettomat hyödykkeet	5,0	3,8
Aineelliset hyödykkeet	20,4	15,4
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20 291,5	20 428,5
Vaihto-omaisuus	1 327,6	1 364,1
Pitkäaikaiset saamiset	44,0	28,3
Lyhytaikaiset saamiset	2 357,3	2 462,9
Lyhytaikaiset sijoitukset	959,4	822,8
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	1 757,2	1 773,6
VASTAAVAA YHTEENSÄ	26 737,0	26 899,3
VASTATTAVAA		
Rahastojen oma pääoma	25 757,2	26 459,4
Pitkäaikainen vieras pääoma	0,0	0,0
Lyhytaikainen vieras pääoma	979,8	439,9
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	26 737,0	26 899,3

Rahastotalouden merkittävimmät tase-erät 31.12.2013 olivat valtion asuntorahaston lainasaamiset 6 857,9 milj. euroa ja valtion eläkerahaston korko-, osake- ja muut sijoitukset 12 991,6 milj. euroa. Vaihto-omaisuuteen sisältyvät huoltovarmuusrahaston varmuusvarastoidut tavarat 1 356,4 milj. euroa sekä muihin rahoitusvaroihin sisältyvät yhdystilisäämiset valtion talousarviotaloudelta.

Rahastokohtaiset tiedot

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahastosta katetaan Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusneuvoston toiminnasta aiheutuvat menot, joista tärkeimmät ovat valtion varmuusvarastointi ja eräät kriittisen infrastruktuurin varmistamishankkeet. Rahastoon tuloutetaan energia- tuotteista kannettava huoltovarmuusmaksu.

Öljyn varmuusvarastoissa jatkui vuoteen 2015 jatkuva kierrätysohjelma, jonka puitteissa kaikki varastoidut keskitisleet vaihdetaan uusien ympäristönormien mukaisiksi rikittömiksi laaduksi. Liikevaihto oli kierrätyksen vuoksi 328 milj. euroa ja kirjanpidollinen voitto 110 milj. euroa (198 milj. euroa v. 2012). Pääosa voitosta sitoutuu varaston arvon nousuun, koska kaiken myydyin tilalle tulee uusi ympäristönormien mukainen tavara. Kokonaisuudessaan pysyy valtioneuvoston asettamassa tavoitetasossa.

Huoltovarmuusmaksun tuotto on hiljalleen hiipumassa. Tuotto on vakiintunut viime vuosina alle 50 milj. euroon. Toteutuma v. 2013 oli 44,5 milj. euroa. Öljyn hintaan verrattuna maksun tuottama ostovoima on alentunut olennaisesti siitä, kun maksun tasoa viimeksi tarkistettiin 1997. Rahasto on saanut tilalle muita tulolähteitä, joista tärkeimmät ovat osuudet Gasum Oy:ssä ja Fingrid Oy:ssä.

Rahaston taseen loppusumma nousi 1 898 milj. euroon, jossa oli nousua 130 milj. euroa. Nousu aiheutui pääosin varastojen kirjanpitoarvon noususta. Omaisuuden jälleenhankinta-arvo on yli 2 000 milj. euroa. Rahastolla ei ole korollista velkaa. Turvavarastolainojen takausvastuita oli 11,9 milj. euroa ja pitkäaikaisten sopimusten tuottamia vastuita noin 20 milj. euroa.

Huoltovarmuuskeskuksen muissa toiminnoissa keskeisin kehityshanke oli huoltovarmuuden tavoitteista annetun uuden valtioneuvoston päätöksen valmistelu. Uusi päätös annettiin joulukuussa 2013. Siinä korostetaan entisestään yhteiskunnan kriittisten infrastruktuurien turvaamista. Öljyn ja viljan varmuusvarastojen tavoitetasot alenivat jonkin verran niin, että varmuusvarastojen alentamisen yhteydessä vapautuva pääoma tuloutetaan talousarvioon vuoteen 2016 mennessä.

Sisäisen valvonnan painopiste on valtion varmuusvarastojen laatujen ja määrien valvonnassa. Varmuusvarastoissa ei ole tapahtunut milloinkaan odottamattomia olennaisia laadullisia tai määrällisiä menetyksiä. Huoltovarmuuskeskuksen hallitus määrittä uuden riskienhallintapolitiikan, jonka mukaisesti painotetaan sisäistä valvontaa ja muuta riskienhallintaa. Kertomusvuonna erityisen huomion kohteena oli tietoturvan tason nostaminen.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta maksetaan interventiovarastoinnista, -ostoista ja myynneistä aiheutuvat menot sekä EU:n ruoka-apuohjelman menot. Vastaavasti EU:n maksamat korvaukset näiden toimien aiheuttamista kustannuksista tuloutetaan rahastoon. Ruoka-apuohjelma päättyi nykymuodossaan vuoden 2013 lopussa. 16.10.2013 alkaneella EU-varainhoitovuonna ohjelmaa ei enää rahoiteta maataloustukirahastosta, jolloin myös kansallinen rahoittamisvastuu siirtyi pois interventiorahastosta.

Ruoka-apuohjelman kokonaiskustannukset olivat 4,19 milj. euroa josta EU korvasi 3,53 milj. euroa. Markkinoilta ostettiin tuotteita 3,42 milj. eurolla. Ostoista 38,3 % oli viljatuotteita, 33,9 % maitojauhetta ja 27,8 % lihasäilykkeitä ja hernekeittoa.

Suomen hallinnoimissa interventiovarastoissa ei ollut varastoituina tuotteita toimintavuonna 2013. Interventio-ostoja ei tehty, koska markkinahinnat pysyivät suhteellisen vakaina ja olivat verrattain korkeina koko vuoden ajan.

TAULUKKO 22. Miran tunnuslukuja

	2011	2012	2013
Varastointimäärät 31.12., tonnia			
— Ohra	75 350	--	--
— Vehnä	--	--	--
— Maitojauhe	--	--	--
Interventio-ostot, milj. euroa	--	--	--
Interventiomyynnit, milj. euroa	136,88	0,83	--
Interventiovarastointi, kokonaiskustannukset (+)	5,18	0,78	--
Interventiovarastointi, EU-korvaus (-)	-3,33	-0,58	--
Ruoka-apu, kokonaiskustannukset (+)	5,04	2,83	4,19
Ruoka-apu, EU-korvaus (-)	-4,25	-2,42	-3,53
Rahaston vastattavaksi jääneet kustannukset yht.	2,73	0,64	0,68
— Interventiovarastointi	1,84	0,20	--
— Interventiovarastointi muut palvelut, ml. Muuga	0,01	--	0,00
— Ruoka-apu	0,79	0,41	0,65
— Rahoituskulut	0,07	0,01	0,00
— Henkilöstö- ja toimistokulut	0,02	0,02	0,02
— Tuotot vakuuspidätyksistä	--	--	--
Rahaston rahavarat, milj. euroa	11,70	1,12	1,53
Lainapääoma 31.12.	0,00	--	--
Oma pääoma 31.12.	1,06	1,20	1,52
Siirto valtion talousarviosta, milj. euroa	1,00	0,78	1,00
Keskimääräinen lainapääoma	16,49	5,16	0,12
Lainan keskiporko, %	0,45	0,22	0,11

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Makeran oma tulokertymä supistuu ja tase pienenee vuosi vuodelta. Makeran merkittävimmät tulolähteet ovat lainasaamisten lyhennykset ja korot sekä EU:lta osarahoitettavien tukien tuloutuksena saatava osuus. Nykyisin Makerasta myönnetään uusia valtionlainoja vain alle 2,5 milj. euroa vuodessa, joten lainakanta ja tulot supistuvat nopeasti. Vuosina 2008—2011 rahoitustilannetta helpottivat valtion talousarviosta rahastoon tehdyt siirrot (yhteensä noin 160,1 milj. euroa), mutta vuodesta 2012 lähtien rahastoon ei ole enää tehty siirtoja. Vuonna 2014 investointi- ja aloitustuet rahoitetaan kokonaan kansallisesti Makeran varoin. Vuodesta 2015 alkaen osarahoitteiset avustukset siirretään valtion talousarvioon. Kokonaan kansallisesti rahoitettavat avustukset voidaan vuosina 2014—2015 rahoittaa rahaston nykyvaroin ja tiedossa olevin tuloin. Ao. vuosina Makeraan tuloutuu EU-osuuksia aiempina vuosina myönnetyn rahoituksen perusteella, mutta vuodesta 2016 alkaen näitä tuloja ei enää kerry. Makeran muiden toimintojen rahoittaminen voidaan hoitaa Makeran omin varoin.

Vuonna 2013 Makerasta myönnettiin avustuksia noin 95,1 milj. euroa, valtionlainoja noin 2,1 milj. euroa ja valtiontakauksia noin 8,9 milj. euroa. Vuodelle 2014 siirtyi sitomattomia varoja noin 90 milj. euroa, kun vuotta aiemmin varoja siirtyi n. 128 milj. euroa.

TAULUKKO 23. Makeran tunnuslukuja

	2011	2012	2013
1. VAROJA KÄYTETTÄVISSÄ, MILJ. EUROA	236,8	215,7	196,8
— lainojen korot ja lyhennykset	56,5	48,7	40,6
— siirto talousarviosta	34,3	0	0
— tulot EU:lta	16,9	23,0	25,0
— edelliseltä vuodelta siirtyneet sitomattomat varat	125,7	140,0	128,2
— muut tulot	3,4	4,0	3,0
2. TASE, MILJ. EUROA	643,7	569,7	504,3
— mistä lainasaamiset	188,8	153,3	124,1
3. MENOJA SIDOTTIIN, MILJ. EUROA	96,8	87,5	106,6
— mistä avustuksia	80,2	75,5	95,1
4. TILANPIDON ALOITUSTUKI, PÄÄTÖKSIÄ, KPL	535	544	597
5. INVESTOINTIAVUSTUS, PÄÄTÖKSIÄ, KPL	2 400	1 840	1 864 ¹
— lypsykarjatalouden rakentaminen	295	276	293
— lihakarjatalouden rakentaminen	94	87	83
— puutarhatalouden rakentaminen	63	55	51
— sikatalouden rakentaminen	46	38	29
6. TUTKIMUSHANKKEET, PÄÄTÖKSIÄ, KPL	25	43	37

¹ Sisältää vain yhden päätöksen/hanke, aiempien vuosien luvuissa mukana myös lisätukipäätökset.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelurahasto toimii sisäministeriön hoidossa ja valvonnassa. Palosuojelurahastosta voidaan myöntää yleis- tai erityisavustuksia kunnille ja pelastustoimen alueille, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Avustukset on suunnattu sellaisiin hankkeisiin, jotka jäävät valtion muiden rahoitusjärjestelmien ulkopuolelle.

Palosuojelurahaston hallitus kokoontui toimintavuoden aikana seitsemän kertaa ja teki yhteensä 368 päätöstä (vuonna 2012: 360 päätöstä), joista avustuspäätöksiä oli 306 kappaletta (vuonna 2012: 313). Yhteensä rahastosta haettiin avustusta 28,16 milj. euroa (vuonna 2012: 30,74 milj. euroa) ja myönnettiin 9,12 milj. euroa (ed. vuonna 10,22 milj. euroa). Myönnetty avustus oli näin ollen noin 32,4 % haetusta (vuonna 2012: 33,2 %).

Kertomusvuonna keskeisimpinä painopistealueina rahaston kehittämistyössä olivat rahaston strategian uudistamistyö ja jalkauttaminen. Palosuojelurahaston strategia 2025 julkistettiin Pelastustoimen ajankohtaispäivillä Turussa elokuussa.

Valtion asuntorahasto

Valtion asuntorahasto on ympäristöministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Valtion asuntorahastosta tuetaan asuntotuotantoa ja korjausrakentamista sekä parannetaan asuntotuotannon edellytyksiä myöntämällä kunnallistekniikka-avustuksia. Avustuksia ja korkotukia rahastosta maksettiin vuonna 2013 yhteensä 165 milj. euroa. Valtion asuntorahastosta siirrettiin varoja talousarvioon 117 milj. euroa. Vuoden lopussa asuntorahastolla oli velkaa 266 milj. euroa. Aravalainakanta vähenee tasaisesti, mutta vastaavasti valtion vastuu yhteisölainojen valtioneuvoston muodossa lisääntyy.

TAULUKKO 24. Valtion vastuut valtion tukemassa asuntorahoituksessa, mrd. euroa (31.12.)

	2009	2010	2011	2012	2013
Aravalainakanta	9,1	8,5	8,3	7,8	7,3
Vuokra- ja asumisoikeustalojen valtioneuvoston takausvastuu	4,5	5,8	7,1	8,0	8,9
Omistusasuntolainojen valtioneuvoston takausvastuu	1,8	1,8	1,8	2,0	2,1

Valtion eläkerahasto

Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimivan valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahaston tehtävänä on sijoittaa sille uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. Valtion eläkerahastosta ei makseta eläkkeitä, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksaa Keva valtion talousarvioon varatuista määrärahoista. Eläkerahastosta siirretään valtion talousarvion yleiskatteeksi 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta.

Rahaston varat ovat valtion varallisuutta, mutta ne ovat rahaston nimissä ja hallinnassa. Rahaston toiminnasta aiheutuvat menot maksetaan rahaston hallinnassa olevista varoista. Eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat eläkemaksut ja muut maksut sekä rahaston varoille saatavat tuotot.

Rahaston hallinnassa olevan sijoitusvarallisuuden markkina-arvo oli vuoden 2013 lopussa 16,3 mrd. euroa, mikä oli 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Rahaston nettomääräinen maksutulo (eläkemaksut - siirto valtion talousarvion katteeksi) oli -45 milj. euroa vuoden aikana, eli rahasto karttui käytännössä kokonaan sijoitustoiminnan tuotoilla vuonna 2013.

Sijoituksista 51 % oli korkosijoituksia, 40 % osakesijoituksia ja 9 % muita sijoituksia vuoden lopussa. Sijoitustoiminnan suhteellinen tuotto oli 6,4 % vuonna 2013 (11,4 % vuonna 2012).

Valtiovarainministeriö on asettanut rahastolle strategisen tuottotavoitteen. Strategisen tuottotavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tulee pitkällä aikavälillä tuottaa enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto. Riskittömällä sijoitusvaihtoehdon tuotolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta mukaan lukien velanhallinnassa tehtyjen johdannaispöytäkirjojen kustannukset. Nettovelalla tarkoitetaan valtion budjettitalouden velan ja kassavarojen erotusta.

Viimeksi kuluneiden 10 vuoden aikana rahaston vuosituotto on ollut keskimäärin 5,7 % ja velan keskimääräinen kustannus 3,2 %. Rahasto on siten saavuttanut sille asetetun pitkän aikavälin tuottotavoitteen.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston kautta järjestetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus. Vuoden 2013 alusta toteutettiin Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitustavan uudistus. Velvollisuus maksaa televisiomaksua loppui vuoden 2012 lopussa. Julkisen palvelun kustannusten kattamiseen tarvittavat varat kerätään tuloverotuksen yhteydessä yleisradioverolla. Valtion talousarviosta siirretään vuosittain valtion televisio- ja radiorahastoon valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa säädetty määrä julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi.

Rahastolla ei ole omaa organisaatiota, vaan sen hallinnoinnista vastaa Viestintävirasto. Valtioneuvosto vahvisti 27.12.2013 rahaston käyttösuunnitelman vuodelle 2013.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirrettiin valtion talousarviosta Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoittamiseen 500 milj. euroa, mikä tuloutettiin kokonaisuudessaan Yleisradio Oy:lle vuoden 2013 aikana.

Rahaston käyttösuunnitelmassa televisiomaksujen maksuperusteiseksi kertymäksi vuonna 2013 oli arvioitu 9,0 milj. euroa. Toteutuma oli 5,0 milj. euroa. Viestintävirastolle maksettu korvaus rahaston hoidosta oli 3,1 milj. euroa eli noin 0,3 milj. euroa arvioitua vähemmän. Televisiomaksuja palautettiin 5,4 milj. euroa. Rahaston vapaat tilittämättömät varat vuoden lopussa olivat 10,1 milj. euroa. Rahaston yhdystilin saldo oli 10,7 milj. euroa.

Valtion vakuusrahasto

Valtiovarainministeriön hoidossa oleva valtion vakuusrahasto keskittyy rahastosta annetun lain mukaisten omaisuudenhoitoyhtiöiden ja Yrityspankki Skop Oyj:n toimintojen hallittuun alasajoon. Julkista pankkitukea on myönnetty vuoden 2013 loppuun mennessä nettomääräisesti 5 896 milj. euroa, joka oli sama määrä kuin vuoden 2012 lopussa. Valtion vakuusrahasto ei tulouttanut v. 2013 budjettitalouteen varoja. Rahaston tuloutukset budjettitalouteen ovat kertomusvuoden loppuun mennessä olleet yhteensä 240,1 milj. euroa. Kertomusvuoden aikana Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy, selvitystilassa, ei palauttanut ennakkojako-osuuksia valtiolle tai vakuusrahastolle. Vuonna 2003 alkaneen selvitystilansa aikana Arsenal Oy on palauttanut valtiolle 154 milj. euroa ja valtion vakuusrahastolle 41 milj. euroa. Rahaston alijäämä v. 2013 oli noin 0,03 milj. euroa ja taseen loppusumma kertomusvuoden lopussa noin 2,2 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto tarkoittaa pääosin rahastoa ydinjätehuoltoon varautumiseksi ("*Varautumisrahasto*"). Varautumisrahaston tehtävänä on säilyttää ja turvaavasti sijoittaa ne jätehuoltovelvollisilta keräämänsä varat, jotka tulevaisuudessa tarvitaan ydinjätteistä huolehtimiseksi.

Jätehuoltovelvollisilla organisaatioilla on oikeus ydinenergialain nojalla lainata vakuuksia vastaan 75 % rahasto-osuudestaan. Valtiolla on oikeus lainata ne Varautumisrahaston varat, joita ei ole lainattu jätehuoltovelvollisille tai niiden osakkeenomistajille. Mikäli valtio ei käytä lainausoikeutta, Varautumisrahasto sijoittaa kyseisen osuuden turvallisesti. Ydinjätehuoltorahaston luonteen vuoksi sen ensisijaisena päämääränä ei ole tuottaa taloudellista voittoa vaan varmistaa ydinjätehuollon toteutus tulevaisuudessa. Rahaston sijoitustoiminnasta sekä lainaustoiminnan korkotuotoista mahdollisesti kertyvillä voitoilla hyvitetään jätehuoltovelvollisten rahasto-osuuksia.

Tilikaudella 2013 varautumisrahaston voitto oli 21,6 milj. euroa (v. 2012 36,1 milj. euroa) ja tase vuoden lopussa noin 2,2 mrd. euroa. Rahaston varat kattavat tällä hetkellä arvioidut ydinjätehuollon tulevat kustannukset. Varautumisrahastossa riskit liittyvät edellä mainittuun lainanantotoimintaan kuuluvien vakuuksien arviointiin ja sijoitustoimintaan. Suoria vaikutuksia valtion ja rahaston talouteen ei ole. Varoja, jotka on takaisinlainattu vakuuksia vastaan ja sijoitettu, tarvitaan ydinjätehuoltoon vain siinä tapauksessa, että jätehuoltovelvollinen ei itse täyttäisi laissa säädettyä huolehtimisvelvollisuutta. Lisäksi Varautumisrahasto hankkii vakuuksien arvioinnin ja sijoitustoiminnan tueksi asiantuntijalausuntoja ja -selvityksiä. Varautumisrahaston johtokunta päättää vakuuksista toimitusjohtajan esittelystä.

Vuoden 2004 alusta alkaen valtion ydinjätehuoltorahastoon on kuulunut lisäksi *erillisvarallisuuksina kaksi ns. tutkimusrahastoa*, Ydinturvallisuustutkimusrahasto ja Ydinjätetutkimusrahasto, joiden tarkoituksena on kerätä vuosittain ydinlaitosten haltijoilta varoja tutkimustoimintaan jaettavaksi. Vuonna 2013 jaettiin tutkimusvaroja yhteensä noin 7,3 milj. euroa.

Tutkimusrahastoissa riskit liittyvät tutkimuspanosten ohjaamiseen parhaille käytävissä oleville tutkimusyksiköille. Tutkimusrahastojen päätöksenteossa lähtökohtana on työ- ja elinkeinoministeriön esitys rahoitettavista hankkeista. Esityksen valmisteluun osal-

listuu laaja alan asiantuntijaverkosto. Tutkimusrahastojen riskeillä ei ole suoria vaikutuksia valtion tai rahaston talouteen. Valtion ydinjätehuoltorahaston tilinpäätöksen liitteiksi laaditaan erilliset tilinpäätökset varautumisrahastosta ja tutkimusrahastoista.

Valtioneuvoston rahasto

Valtioneuvoston rahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtioneuvoston rahastosta annetun lain (444/1998, myöhemmin ”rahastolaki”) tarkoittamien sitoumusten täyttäminen. Rahasto voidaan Finnveran uuden vastuukannan osalta nähdä eräänlaisena puskurina siltä varalta, että Finnveran myöntämien vientitakuiden ja muiden rahastolaissa tarkoitettujen erityistakuiden erillistulos yhtiössä muodostuu vuositasolla tappiolliseksi. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtioneuvoston keskuksen ja sitä edeltäneiden vientitakuulaitoksen ja Valtioneuvoston keskuksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitoumukset (ns. vanha kanta). Valtioneuvoston rahasto ei suorittanut rahastomaksuja eikä myöntänyt rahastolainaa Finnvera Oyj:lle v. 2013.

Vientitakuu- ja erityistakauskanta⁴ oli vuoden 2013 lopussa noin 10,9 mrd. euroa. Vastuukanta pieneni edellisen vuoden lopusta noin 0,2 mrd. euroa. Finnveran vienti- ja alusluottojen rahoitusvaltuuksia ja vientitakuuvalltuuksia (nyt enintään 12,5 mrd. euroa) on päätetty lisätä tulevaisuudessa. Vastuukannasta ns. vanhan vastuukannan osuus oli 25,8 milj. euroa ja sen arvioidaan päättyvän v. 2018.

Yritysten kaupalliset riskit olivat vuoden 2013 lopussa 9,4 mrd. euroa, jossa on laskua noin 0,2 mrd. vuoden 2012 lopusta. Vastuista 35 % oli parhaimmissa riskiluokissa (A1—B1) ja n. 19 % heikoimmissa (B3—C) lopun 46 % ollessa B2-luokassa. Uusi riskinotto keskittyi pääasiallisesti B2- ja B3-riskiluokkiin. Erityisesti B3-luokan vastuuden kasvu voi lisätä tappioita tulevaisuudessa.

Toimialoista televastuuden osuus oli v. 2013 lopussa 37 % ja telakoiden ja varustamoiden osuus 30 %. Toimialojen suhteelliset osuudet vastuista ovat pysyneet edellisen vuoden kaltaisina pois lukien telakka- ja varustamosektori, jonka suhteellinen osuus pienentyi luottojen takaisinmaksun ja varustamotarjousten raukeamisen johdosta. Siitä huolimatta edelleenkin merkittävimpanä toimialakeskittymänä voidaan pitää telakat ja varustamosektoria. Siihen kuuluva vastuultaan suurin risteilyvarustamo on merkittävin yrityskohteisista riskikeskittymistä.

Pankkivastuuden määrä oli v. 2013 lopussa n. 970 milj. euroa, jossa on kasvua vuoden alusta n. 70 milj. euroa. Tästä huolimatta pankkien riski on parantuneiden luokitusten vuoksi vähentynyt vuoden aikana. Riskien suojausta on vuoden aikana jatkettu muiden vientitakuulaitosten ja yksityisten vakuutusyhtiöiden kanssa tehdyillä jälleenvakuutus sopimuksilla, joilla vakuutusyhtiöt ottavat osan luottoriskistä kantaakseen. Sopimusten määrä oli v. 2013 lopussa n. 730 milj. euroa, jossa on kasvua edellisen vuoden lopusta n. 180 milj. euroa. Jälleenvakuutettuna on 7 % vastuukannasta ja niiden arvioidaan vähentävän vientitakuukannan kokonaisriskiä n. 10 prosentilla.

⁴ Kannalla tarkoitetaan tässä suoraan sekä rahaston vastuulla olevaa ns. vanhaa kantaa että Finnveran liiketoimintaan kuuluvaa kantaa eli Finnveran 1.1.1999 jälkeen myöntämiä vientitakuuta ja erityistakauksia, joista aiheutuvat korvaukset katetaan valtioneuvoston rahastolain (444/1998) tarkoittamalla tavalla rahaston varoista.

Suuret riskikeskittymät ja yksittäiset muut riskipitoiset vastuut pitävät riskitason korkeana. Mahdolliset tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat keskittyneet muutamiin yksittäisiin yhtiöihin.

Valtiontakuurahaston kassavarat olivat noin 752 milj. euroa vuoden 2013 lopussa. Suoriteperusteinen tulos oli noin 2 milj. euroa ylijäämäinen v. 2013 (5,3 milj. euroa v. 2012). Takuutoimintaan liittyvää kokonaisluottoriskiä arvioitaessa pankkeja vastaavilla menetelmillä määritellyin oletuksin vientitakuutoimintaan liittyvä riski on noin 0,75 mrd. euroa. Siten ottaen huomioon valtiontakuurahastossa olevat varat noin 752 milj. euroa sekä Finnvera Oyj:n taseessa olevassa vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa olevat varat noin 357,8 milj. euroa⁵, vientitakuutoiminnan riskit olisi arvion mukaan teoriassa katettu nykyisin varoin.

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahasto huolehtii eräissä tapauksissa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaamisesta sekä korvaa alueiden pelastustoi- melle ja valtiolle erilaisia öljyntorjuntaan ja torjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen puhdistamiskustannuksiin. Öljysuojarahaston tulorahoitus 26,6 milj. euroa on öljysuoja- maksuja, joita kerätään öljytuotteiden maahantuonnin yhteydessä. Öljysuojamaksua peri- tään kolminkertaisena eli 1,5 euroa öljytonnilta vuosina 2010—2015.

Korvausmenot olivat yhteensä 16 milj. euroa. Menoista kohdentui pelastustoimen alu- eiden kalusto- ja ylläpitokustannuksiin 6,2 milj. euroa, valtion alusöljyvahinkojen tor- juntaan liittyviin hankintoihin 7,5 milj. euroa ja öljyn pilaamien maiden kunnostami- seen 2,4 milj. euroa.

2.2.12 Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys

Valtion liikelaitoksia ovat Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa ne kumpikin muodostivat liikelaitoskonsernin. Metsähallituksella on lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokista rahoitettavia julkisia hal- lintotehtäviä.

Vuoden 2011 alusta yleislakina voimaan tullutta valtion liikelaitoslakia (1062/2010) sovelletaan Senaatti-kiinteistöihin. Kumottua vanhaa valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002) sovelletaan edelleen Metsähallitukseen kunnes siitä toisin säädetään.

Liikelaitosten talous on talousarvion ulkopuolella. Liikelaitokset eivät kuitenkaan muo- dosta erillisvarallisuutta, vaan valtio viime kädessä vastaa niiden sitoumuksista. Metsä- hallituksen julkisista hallintotehtävistä raportoidaan maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön tuloksellisuusselvityksissä hallituksen vuosikertomuksen osassa 2. Senaatti-kiinteistöistä raportoidaan lisäksi valtiovarainministeriön tuloksellisuusselvi- tyksessä.

⁵ Finnveran tilinpäätös 2012. Vuodelta 2013 rahastoon tultaneen siirtämään 77,8 milj. euroa.

TAULUKKO 25. Valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien liiketoiminta 1.1.—31.12.2013

	Metsähallitus-konserni, vain liiketoiminta	Senaatti-kiinteistöt -konserni
Liikevaihto, milj. euroa	370,0	636,9
Liikevaihdon muutos, %	-2,1	1,4
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	127,0	167,8
Tilikauden tulos, milj. euroa	118,4	130,2
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa		120,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,7	3,9
Investoinnit liikevaihdosta, %	3,0	31,2
Omavaraisuusaste, %	98,0	65,1
Taseen loppusumma, milj. euroa	2 724,0	4 655,0
Henkilöstöä keskimäärin	1 204	271,1

Metsähallitus

Metsähallitus-liikelaitos muodostuu Metsähallituksen liiketoiminnasta ja julkisia hallintotehtäviä hoitavista luontopalveluista. Metsähallituksen konserniin kuuluvat lisäksi Metsähallituksen tytäryhtiöt, jotka ovat taimituotantoa harjoittava Fin Forelia Oy sekä metsäpuiden siementuotantoa harjoittava Siemen Forelia Oy. Nämä tytäryhtiöt on tarkoitettu säilyttämään Metsähallituskonsernin osina myös metsähallituslain uudistuksen jälkeen. Metsähallituslain uudistusta valmisteltiin vuonna 2013.

Metsähallituksen peruspääomaa alennettiin talousarviossa päätetyn mukaisesti 1 589 000 eurolla. Samalla julkisten hallintotehtävien taseeseen siirrettiin omaisuutta kirjanpitoarvoltaan 878 000 euron arvosta. Peruspääoman alentuminen johtui pääasiassa Metso-ohjelmaan (Metso 10 000 -hanke) kuuluvien ja Natura-ohjelmaan kuuluvien alueiden siirtämisestä julkisten hallintotehtävien taseeseen. Metsähallitus tuki Suomen Metsäsäätiötä 200 000 euron menekinedistämismaksuilla.

Metsähallitus toteutti investointeja 11,8 milj. eurolla kun eduskunnan asettama enimmäismäärä oli 20 milj. euroa. Investointisitoumuksia annettiin yhteensä 3,5 milj. euron arvosta kun eduskunnan asettama enimmäismäärä oli 25 milj. euroa. Metsähallituksella ei ollut pitkäaikaisia lainoja vuonna 2013. Metsähallitus antoi takauksia tytäryhtiöiden lainojen vakuudeksi 1,0 milj. euroa kun eduskunnan myöntämä takausvaltuutus oli 20 milj. euroa. Metsähallitus antoi vakuuksia toimintaansa varten 0,4 milj. euron arvosta kun eduskunnan myöntämä valtuutus oli 0,5 milj. euroa.

Liiketoiminta

Metsähallitus toteutti eduskunnan edellyttämää liiketoiminnan kannattavuuden kehittämistavoitetta vuonna 2013 myymällä kiviainesliiketoimintaa harjoittavan Morenia Oy:n liiketoiminnan. Liiketoiminnan myynnin ulkopuolelle jääneet varannot ja niiden otto-oikeuksien myynti siirrettiin perustettuun MH-Kivi Oy:öön. Järjestelyyn liittyvät rakenteelliset muutokset ja osakkeiden arvon alaskirjaus heikensivät liiketoiminnan tulosta 2,5 milj. euroa. Jo aikaisemmin Metsähallitus on luopunut matkailuliiketoiminnasta ja keskittynyt ydintehtäviinsä voimassa olevien omistajapoliittisten linjausten mukaisesti.

Metsähallituksen tulostavoite on asetettu niin, että laissa Metsähallitukselle asetetut yhteiskunnalliset velvoitteet voidaan toteuttaa. Velvoitteiden vuoksi metsien käyttöä on rajoitettu 544 000 tuottovaateen alaisella metsämaahehtaarilla luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, porotalouden ja saamelaiskulttuurin tarpeiden vuoksi. Rajoitteiden pinta-ala pysyi vuonna 2013 ennallaan.

Metsähallituksen vuoden 2013 liiketoiminnan tulos, 116,1 milj. euroa, oli Metsähallituksen toimintahistorian paras, ja ylitti maa- ja metsätalousministeriön asetettaman tulostavoitteen 6,1 milj. eurolla. Liiketoiminnan tulos vastasi 4,8 prosentin sijoitetun pääoman tuottoa, mikä kuitenkin edelleen alittaa hallituskaudelle tavoitteeksi asetetun 5,0 prosentin tuottovaatimuksen. Vuoden 2013 tuloksesta ja aikaisempien vuosien voittovaroista on tarkoitus tulouttaa valtiolle 120,0 milj. euroa.

TAULUKKO 26. Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukuja (ilman luontopalveluiden osuutta)

	2011		2012		2013	
	Liikelaitos ¹	Konserni ²	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni
Liikevaihto, milj. euroa	335,6	369,0	345,6	377,9	346,7	370,0
Tase	2 714	2 725	2 719	2 731	2 717	2 724
Htv	1 181	1 346	1 115	1 267	1 065	1 204
Tilikauden tulos, milj. euroa	101,7	103,8	114,2	115,1	116,1	118,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,1	4,2	4,6	4,6	4,8	4,7
Investoinnit liikevaihdosta, %	6	5	4	4	3	3
Omavaraisuusaste, %	99	98	98	98	98	98
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa (edellisen vuoden liiketoiminnan tuloksesta)	96,4		110		120	

¹ Liikelaitos: Metsätalouden liiketoiminta sekä maan myynti ja vuokraus.

² Konsernin liiketoiminta: liikelaitoksen liiketoiminta ja tytäryhtiöt.

Metsähallitus jatkoi vuonna 2013 tehostettua maan myyntiä, minkä seurauksena maa- ja vesialueiden myynnistä kertyi luovutusvoittoa 20,9 milj. euroa. Maan myynti kohdistui pääasiassa metsätalouden harjoittamisen kannalta epätarkoituksenmukaisiin irtopalstoihin.

Senaatti-kiinteistöt

Senaatti-kiinteistöjen koko konsernin toteutunut liikevaihto oli kertomusvuonna 636,9 milj. euroa ja tilikauden voitto 130,2 milj. euroa. Konserniin kuuluvan liikelaitoksen liikevaihto oli kertomusvuonna 629,7 milj. euroa ja tilikauden voitto 122,4 milj. euroa.

Vuokraustoiminnan tulos ilman arvonalentumisia (25,7 milj. euroa) oli kertomusvuonna 107,3 milj. euroa.

Vuonna 2013 vuokraustoiminnan tulostavoite (90 milj. euroa) jäi 8,5 milj. euroa budjetoidusta, johtuen arvonalentumisista. Ilman arvonalentumisia vuokraustoiminnan tulos ylitti budjetoidun 17,2 milj. eurolla johtuen vuokraustoiminnan budjetoitua suuremmista tuotoista. Suurimmat kertaluonteiset erät vuokraustoiminnan tuottoihin tulivat vuokraso-

pimusten ennenaikaisista irtisanomisista ja lisävuokrista, esimerkiksi Kiinteistö Oy Häly:n myynnin yhteydessä ja MTT:n tilojen luopumisesta Hyvinkäällä. Rahoituskuluissa syntyi noin 11 milj. euron säästöt yleisen korkotason edelleen pysyessä poikkeuksellisen alhaisena. Rahoituskulujen määrään vaikuttivat korkotason ohella myös investointien toteutuminen suunniteltua pienempänä. Investointikehyksen alitus aiheutui pääosin puolustusvoimauudistuksen yhteydessä jäädytetyistä investoinneista, siirtyneistä investointipäätöksistä ja ei-toteutuneista investointihankkeista. Vuonna 2013 panostettiin erityisesti sisäilmakorjauksiin.

Omaisuuksien myyntitoiminnan tulos oli vuonna 2013 yhteensä 29,5 (2012: 43,1) milj. euroa. Myynnin tulos jäi vähän alle tavoitteen, mutta vastasi pitkälti budjetoitua (2012: 32,7), vaikka yksittäisiä suuria budjetoituja myyntejä jäi toteutumatta. Valtiolle tarpeetonta kiinteistöomaisuutta myytiin vuoden 2013 aikana yhteensä 60,7 (2012: 80,4) milj. eurolla. Palveluiden tulos 0,9 (2012: -0,1) milj. euroa ylitti hieman budjetoidun. Käyttäjä- ja asiantuntijapalveluiden kysyntä on selvästi kasvanut, mikä heijastui tulokseen.

Liikelaitoksen investoinnit vuonna 2013 olivat 199 milj. euroa. Investoinnit alittivat investointikehyksen 71 milj. eurolla. Investoinnit painoutuivat edellisten vuosien tapaan peruskorjauksiin, joiden osuus oli 124 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöjen vuokrausaste laski hieman vuoden 2012 tasosta ja oli vuoden lopussa 95,3 (2012: 96,4) %. Liikelaitoksen sijoitetun pääoman tuotto oli 3,9 (2012: 4,3) % ja konsernin vastaava luku oli 3,9 (2012: 4,4) %. Ilman arvonalentumisia sijoitetun pääoman tuotto oli liikelaitostasolla 4,5 % ja konsernitasolla 4,3 %. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti käsittää koko toiminnan, mukaan lukien hyvin onnistuneet valtiolle tarpeettoman kiinteistöomaisuuden myynnit.

TAULUKKO 27. Senaatti-kiinteistöjen (liikelaitos) tunnuslukuja

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa	620,4	629,7
Vuokrakate, milj. euroa *	351,3	331,2
— vuokrakate liikevaihdosta, % *	62,7	57,5
Vuokraustoiminnan tulos, milj. euroa **	126,2	107,3
Liikevoitto, milj. euroa	186,5	172,4
— liikevoitto, % liikevaihdosta	30,1	27,4
Tilikauden tulos, milj. euroa	134,4	122,4
— voitto, % liikevaihdosta	21,7	19,4
Nettotuotto, % *	8,6	8,3
Sijoitetun pääoman tuotto, koko toiminta, %	4,3	3,9
Sijoitetun pääoman tuotto, vuokraustoiminta, %	3,2	3,0
Oman pääoman tuotto, %	4,5	4,1
Omavaraisuusaste, %	65,3	66,0
Korollisen vieraan pääoman takaisinmaksuaika, v	4,5	4,7
Tase, milj. euroa	4 640,1	4 589,5
Investoinnit, milj. euroa	195,9	198,7
— investoinnit, % liikevaihdosta	31,6	31,6
Henkilöstö lukumäärä 31.12.	251	273

* Luvut laskettu vuokraustoiminnan liikevaihdosta.

** Ilman arvonalenemisia

Vuoden 2013 asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan asiakkaiden kokonaisuusyytyväisyys laski hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Kyselyn perusteella 73 % (78 %) asiakkaista on ollut melko tai erittäin tyytyväisiä Senaatti-kiinteistöjen toimintaan kokonaisuutena. Kokonaisuudessaan tyytymättömiä oli 8 % vastaajista. Kyselyn perusteella Senaatti-kiinteistöjen vahvuuksina korostuivat erityisesti henkilöstön ammattitaito ja asiantuntemus.

2.2.13 EU:n ja Suomen väliset rahavirrat

Valtiontalouden tasolla Suomi maksoi vuonna 2013 EU:n budjettiin 2 028 milj. euroa ja sai 1 241 milj. euroa. Lisäksi Suomi maksoi Euroopan kehitysrahastoon 47 milj. euroa.

Valtion talousarviosta maksetut EU:n budjetin rahoituserät (ALV-maksu, Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoitus ja BKTL-maksu) kasvoivat 238 milj. euroa vuoden 2012 tasosta. Valtiontalouden tulot EU:lta kasvoivat vuodesta 2012 yhteensä 64 milj. eurolla. Rakennepoliittiset tuet kasvoivat 17 milj. euroa ja maataloustuet ja maaseudun kehittämistuet kasvoivat 27 milj. euroa. Rahastotalouden puolella interventiorahaston ja maatilatalouden kehittämisrahaston tulot laskivat 4 milj. eurolla vuodesta 2012.

Suomen osuus Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoituksesta vuonna 2013 oli 118 milj. euroa, joka oli noin 5,8 % Suomen maksuista EU:n budjettiin.

TAULUKKO 28. Yhteenvedo valtiontalouden EU-tuloista ja -menoista vuonna 2013, milj. euroa

VALTIONTALOUDEN MENOT	2013
Budjettitalous	
ALV-maksu	285
BKTL-maksu	1 625
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	118
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	2 028
Euroopan kehitysrahasto	47
YHTEENSÄ	2 075
VALTIONTALOUDEN TULOT	
Budjettitalous	
Maataloustuki	533
Maaseudun kehittäminen	312
Rakennepoliittinen tuki	291
Tullien yms. kantopalkkio	43
Muut tulot *	62
BUDJETTITALOUS YHTEENSÄ	1 241
Rahastotalous	
Interventiorahasto	4
Maatilatalouden kehittämisrahasto	25
YHTEENSÄ	1 270

* Sisältää mm. TEN-tukia 33 milj. euroa ja tukia maahanmuuttovirtojen hallintaan 19 milj. euroa

Lisäksi Suomi keräsi EU:n puolesta vuonna 2013 178 milj. euroa tulleja ja sokerimak-
suja. Näistä vain 25 prosentin kantopalkkio, 43 milj. euroa, sisältyy valtion tilinpäätökseen.

2.3 Kuntatalous

2.3.1 Kuntatalouden kehitys ja rahoitusasema

Tilastokeskuksen julkaisemien kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvioiden perusteella kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate oli 2,7 mrd. euroa vuonna 2013. Vuosikate parani edellisvuodesta 0,9 mrd. eurolla osin kertaluontoisten tekijöiden seurauksena. Vuosikate riitti niukasti kattamaan poistot, ja kuntatalouden tulos kääntyi positiiviseksi. Nettoinvestoinnit kasvoivat edelleen, joten kuntatalouden velka jatkoi voimakasta kasvuaan. Kuntatalous pysyi kuitenkin selvästi alijäämäisenä, koska vuosikate jäi alle nettoinvestointien tason.

Vuosikatteen vahvistumista selittää se, että kuntien verokertymät kasvoivat loppuvuo-
desta ennustettua enemmän ja että toimintamenojen kasvu hidastui merkittävästi edelli-
sistä vuosista. Verotulojen yleiseen taloustilanteeseen nähden reipasta kasvua selittävät ker-
taluontoiset tekijät. Ensinnäkin kunnallisveron tilityksissä sovellettavien jako-osuuksien
oikaisu tehtiin kuntien hyväksi. Toiseksi verontilityslakia muutettiin, mikä aikaisti jään-
nösverojen tilittämistä tammikuulta joulukuulle ja kasvatti kertaluontoisesti vuoden 2013
verokertymää.

Verorahoitus kasvoi yhteensä lähes 6 %. Verotulot kasvoivat 7 % ja käyttötalouden val-
tionosuudet 3 %. Käyttötalouden valtionosuuksien kasvuun vaikutti vuodelle 2013 tehty
yhteensä 250 milj. euron valtionosuusleikkaus. Toimintakate heikkeni noin 0,7 mrd. eurolla
ja kuntatalouden toimintamenot kasvoivat 2,6 %. Menokasvua hidastivat mm. kuntien
sopeutustoimet ja alhainen kustannustason nousu. Kuntasektorin palkkamenojen kasvu
hidastui alle kahteen prosenttiin. Ansiotason nousu hidastui edellisvuodesta, ja myös työ-
panoksen arvioidaan supistuneen. Myös palvelujen ostojen nimellinen kasvu hidastui edel-
lisvuodesta ollen 3,5 %. Työttömien määrän kasvu sen sijaan ylläpiti avustusten kasvua. Vel-
kamäärän mittava kasvu ei vielä näkynyt rahoituskulujen nousuna, koska korkotaso laski.

Bruttoinvestoinnit kasvoivat noin 200 milj. eurolla. Investointeja pitivät korkealla tasolla
muun muassa pääkaupunkiseudulla meneillään olevat suuret liikennehankkeet. Kuntata-
louden velkaantuminen jatkui voimakkaana. Velan määrä kasvoi lähes 1,8 mrd. eurolla.
Vuoden 2013 lopussa kuntatalouden velka oli 15,6 mrd. euroa eli noin 8 % suhteessa brut-
tokansantuotteeseen.

Negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä väheni ollen yhteensä 36, kun edellisenä
vuonna määrä oli 80. Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna vuosikate parani kaikissa kun-
takokoryhmissä ja oli vahvin yli 100 000 asukkaan kunnissa. Missään kuntakokoryhmissä
vuosikate ei kuitenkaan riittänyt kattamaan nettoinvestointeja. Vuosikate jäi alle poistota-
son 6 001—10 000, 40 001—100 000 ja yli 100 000 asukkaan kunnissa. Vuosikate suhteessa
poistoihin oli heikoin 40 001—100 000 asukkaan kunnissa. Lainamäärä kasvoi euromää-
räisesti eniten yli 100 000 asukkaan kunnissa ja niiden osuus kasvusta oli noin 77 %.

2.3.2 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen perustuu lainsäädännön ja normien muutoksiin sekä harkinnanvaraisten määrärahojen osalta budjettipäätöksiin. Valtion vuoden 2013 talousarvioesitys heikensi kuntien rahoitusasemaa kokonaisuudessaan nettomääräisesti 193 milj. euroa vuoteen 2012 verrattuna.

Suurimmat vähennykset koskivat kuntien peruspalvelujen valtionosuutta, jota vähennettiin pienentämällä valtionosuusprosenttia 0,51 prosenttiyksiköllä eli yhteensä 125 milj. eurolla. Peruspalvelujen valtionosuuksiin tehtiin myös lisäyksiä muun muassa ns. vanhuspalvelulain toimeenpanemisen takia ja omaishoidon tukipalvelujen tehostamisen takia. Näiden muutosten jälkeen peruspalvelujen valtionosuusprosentti oli 30,96 vuonna 2013. Veroperustemuutosten aiheuttama kuntien veromenetysten kompensointi toteutettiin lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta 12 milj. eurolla. Peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin kustannustason muutoksen takia indeksikorotus sekä väestön määrän muutoksen edellyttämä lisäys. Yhteensä kuntien peruspalvelujen valtionosuus kasvaa 209 milj. euroa v. 2013 vuoden 2012 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vuonna 2013 toteutui 10 kuntien yhdistymistä ja yhdistymisavustuksen määräraha kasvoi reilut 20 milj. euroa vuoteen 2012 verrattuna. Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuiden korotukseen ehdotettiin 20 milj. euroa, mikä on samalla tasolla kuin edellisenä vuotena.

Taulukossa 29 on koottuna valtion vuoden 2013 talousarvioesityksen vaikutukset kuntien talouteen. Taulukko sisältää valtiovarainministeriön hallinnonalan lisäksi myös muiden ministeriöiden toimialalle kuuluvia toimenpiteitä.

TAULUKKO 29. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa (ml. lisätalousarviot), milj. euroa, muutos 2012—2013¹

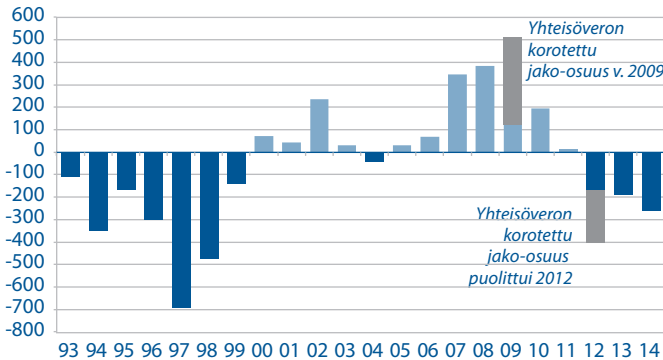
	Menot	Tulot	Netto
1. TOIMINNAN MUUTOKSET JA BUDJETTIPÄÄTÖKSET			
VM, valtionosuusleikkaukset		-125	-125
VM, vanhuspalvelulain toimeenpano	50	27	-23
VM, omaishoidon tukipalvelut	32	10	-22
OKM, koulutuksen laadun kehittäminen	7	7	0
OKM, perustamishankkeet ²	-20	-20	0
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien ja harkinnanvaraisten avustusten vähentäminen	-3	-3	0
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen oppisopimuspaikkojen vähentäminen	-19	-19	0
OKM, valtionrahoituksessa toteutettavat säästöt ammattikorkeakouluissa	-32	-14	19
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa	13	5	-8
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano oppisopimuskoulutuksessa	9	4	-5
OKM, nuorten yhteiskuntatakuu ja pitkäaikaistyöttömyyden torjunta nuorisotyössä (määräaikainen lisäys päättyy)	-5	-5	0
OKM, yhteiskuntatakuuseen liittyvä nuorten aikuisten osaamishjelma ammatillisessa lisäkoulutuksessa	13	13	0
OKM, yhteiskuntatakuuseen liittyvä nuorten aikuisten osaamishjelma oppisopimuskoulutuksessa	4	4	0
OKM, ammatillisen peruskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-10	-4	6
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-4	-3	1
OKM, oppisopimuskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-6	-6	0
OKM, nuorisotyön toiminnan laajuuden muutos	7	7	0
OKM, valtionosuusindeksin jäädytys		-50	-50
TEM, työllistämistuki kunnille ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen määräaikainen kokeilu	18	18	0
TEM, pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettavat korvaukset	5	5	0
STM, valtionavustus kunnille vanhuspalvelulain toimeenpanoon	12	6	-6
STM, säästö kehittämishankkeissa	-3	-3	0
STM, sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeiden määräaikaisen lisäyksen päätyminen	-40	-20	20
STM, säästö EVO-tutkimuksessa	-6	-6	0
STM, perustoimeentulotuen muutos (perusturvan korotus ja asumistuen tuloarvojen korotus; aktiivivajan korotusosien säätäminen etuoikeutetuksi tuloksi; indeksitarkistuksen aikaistus 2013 alkuun; työmarkkinatuen tarveharkinnan rajaaminen; pitkäaikaistyöttömien asumistuen tarkistamisen lykkäyksen kokeiluun pidennys; pitkäaikaistyöttömien työllistymisbonuskokeilu)	0	1	0
YHTEENSÄ	22	-170	-193
2. VEROTUKSEN JA MAKSUJEN MUUTOKSET			
Veroperustemuutoksista aiheutuva valtionosuuskompensatio n. 12 milj. euroa (työtulovähennyksen korotus -20 milj. euroa, perusvähennyksen korotus -9 milj. euroa, asuntolainojen korkovähennyksen rajaaminen 12 milj. euroa, kilometrikorvausten laskentatavan kehittäminen 6 milj. euroa, avainhenkilölain voimassaolon jatkaminen -0,5 milj. euroa)			
YHTEENSÄ	0	0	0
VALTION TOIMENPITEIDEN VAIKUTUKSET YHTEENSÄ	22	-170	-193

¹ Valtion budjetilla on kuntatalouteen myös välillisiä vaikutuksia, joita ei ole huomioitu tässä taulukossa.

² Sisältää sekä hallitusohjelman mukaisen säästön että määräaikaisten lisäysten alenemisen (vuodelle 2012 budjetoitu yhteensä 22 milj. euron kertaluonteiset lisäykset, kun taas vuodelle 2013 esitetään kertaluonteista 7 milj. euron lisäystä)

Kuviossa 4 on esitetty valtion talousarvioesityksen vaikutukset kuntatalouteen pitkällä aikavälillä vuosina 1993–2014.

KUVIO 4. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen verrattuna edellisen vuoden talousarvioon, milj. euroa

2.3.3 Peruspalveluohjelma

Kuntien tehtävien, velvoitteiden ja rahoituksen tasapainoa ja ennakoitavuutta parannetaan hallituskauden kattavalla valtion ja kuntien neuvottelumenettelyssä laaditulla poikkihallinnollisella peruspalveluohjelmalla ja peruspalvelubudjetilla. Peruspalveluohjelma on osa valtiontalouden kehysmenettelyä ja peruspalvelubudjetti osa valtion talousarvioesityksen valmistelua. Peruspalveluohjelman ja budjetin valmistelua ohjaa ja sen sisällöstä päättää peruspalveluohjelman ministerityöryhmä, jonka kokouksiin osallistuu pysyvänä asiantuntijana Suomen Kuntaliitto. Peruspalveluohjelman ministerityöryhmän työskentely on lisännyt ministeriöiden valmiutta palvelujen ja niiden rahoituksen kokonaisuuden tarkasteluun.

Peruspalveluohjelman sisältöä on kehitetty asteittain ja siitä on vähitellen tullut työväline, jonka avulla on helpompi hallita kunnallisten palvelujen ja niiden rahoituksen kokonaisuutta. Keväällä 2013 laaditussa peruspalveluohjelmassa arvioitiin kuntatalouden tasapainottamistarve sekä aiempaa yksityiskohtaisemmin väestörakenteen muutoksen vaikutuksia kuntien laskennallisiin kustannuksiin. Peruspalveluohjelmaan ei ole voitu sisällyttää ohjelmaa kuntien tulojen ja menojen tasapainottamistoimenpiteistä, vaan ohjelma sisältää vain sellaisia toimenpiteitä, joihin valtio voi kehys- ja talousarviovalmistelussa sitoutua. Tasapainottamisohjelman laatiminen edellyttäisi sitä, että valtio sitoutuisi nykyistä laajemmin myös kuntien tulojen ja menojen kehitykseen.

Peruspalveluohjelma sisältää vain kuntien lakisääteiset palvelut ja niiden rahoituksen. Menettely ei ole koskenut kaikkia kuntapalveluja ja niiden rahoitusta kokonaisuutena. Opetus- ja kulttuuripalvelujen sekä sosiaali- ja terveystalouden osalta ohjelma kattaa kaikki lakisääteiset palvelut ja niiden kehittämistoimet. Muiden ministeriöiden toimialoilta ohjelma sisältää vain keskeiset kuntien tehtäviä koskevat kehittämishankkeet.

Kymmenes peruspalveluohjelma hyväksyttiin keväällä 2013. Peruspalveluohjelma vuosille 2014—2017 laadittiin tilanteessa, jossa kuntatalouden rahoitusasema oli heikentymässä vuoden 2012 tilinpäätösarvioiden perusteella. Peruspalvelubudjetin laadintaa varten saatiin ennakkolliset tiedot kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2012 tilinpäätöksistä, joiden mukaan kuntatalouden rahoitusaseman heikentymisestä saatu kuva täsmentyi.

Hallitusohjelman mukaan peruspalveluohjelmamenettelyn pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta tulee vahvistaa. Kevään 2013 kehyspäätöksen yhteydessä hallitus päätti käynnistää kuntien makrotalouden ohjauksen kehittämistä koskevan valmistelun siten, että valmistelu sovitetaan yhteen kuntalain kokonaisuudistuksen, valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja finanssipoliittisten säädösten kanssa. Valtiovarainministeriö käynnisti kuntatalouden makro-ohjauksen kehittämistä valmistelevan työn keväällä 2013.

Työryhmän tehtäväksi annettiin kehittää toimintamalli, jolla kuntatalouden makrotalouden ohjausta voidaan uudistaa siten, että kuntatalousasioiden valmistelu olisi tähänastista kiinteämpi osa valtiontalouden talousarvio- ja kehysvalmistelua sekä laajempaa julkisen talouden taloussuunnittelua. Työryhmän työtä suuntasivat myös hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa päätetyt linjaukset. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2014 lopussa.

2.4 Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot

Työeläkerahastot

Työeläkemenot kasvavat nopeasti tulevina vuosina. Eläkeläisten määrän odotetaan kasvavan 175 000 henkilöllä tämän vuosikymmenen aikana. Eläkemenoja kasvattavat lisäksi indeksikorotukset sekä keskimääräisen eläketason nousu, sillä alkavat eläkkeet ovat maksussa olevia eläkkeitä suurempia.

Vuoden 2009 sosiaalilupossa sovittiin työeläkemaksujen korottamisesta 0,4 % vuosittain 2011—2016. Vuonna 2013 eläkemaksujen korotus jätettiin tekemättä liian korkeina kerättyjen työkyvyttömyysmaksujen tasaamiseksi, minkä johdosta eläkemaksut pysyivät vuoden 2012 tasolla. Työeläkerahastojen kansantalouden tilinpidon mukaiset korkotulot olivat v. 2013 hyvin alhaiset matalan korkotason vuoksi.

Vuonna 2013 eläkerahastojen ylijäämä supistui 2,1 prosenttiin BKT:sta palkkasumman kasvun hidastumisen sekä eläkemaksujen korotusten lykkäämisen vuoksi. Työeläkerahastojen kokonaismenojen ennakoitaan kasvavan tänä vuonna 7,1 %, kun kokonaistulojen kasvu jää vain 2,8 prosenttiin.

Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot sisältävät lähinnä Kansaneläkelaitoksen, joka vastaa perusturvasta, sekä Työttömyysvakuutusrahaston, joka vastaa ansiosidonnaisesta työttömyysvakuutuksesta. Kansaneläkelaitoksen menot rahoitetaan valtion budjetista, sosiaalivakuutusmaksuista sekä vähäiseltä osin kunnilta. Ansiosidonnainen työttömyysvakuutus rahoitetaan palkansaajilta ja työnantajilta perittävillä työttömyysvakuutusmaksuilla sekä

valtionosuuksilla. Kansaneläkemenojen kasvua vaimentaa kansaneläkkeen saajien lukumäärän supistuminen, mikä johtuu siitä, että yhä useampi eläkeläinen saa ainoastaan työeläkettä.

Vuonna 2013 kansaneläkemenoja kasvatti osittain aikaistettu indeksikorotus. Menojen kasvua kompensoi valtion ja kuntien rahoituksen kasvu. Työttömien määrän kasvu lisää ansiosidonnaisen työttömyysturvan sekä työttömyyden perusturvan menoja vuosina 2013—2014. Työttömyysmenoja on viime vuosina kasvattanut yleisen työttömyysasteen nousun lisäksi työttömyyseläkkeen lakkauttaminen, jonka johdosta ansiosidonnaisen työttömyysturvan lisäpäiviin oikeutettujen määrä on kasvanut. Sairausvakuutusmenojen odotettiin kasvavan maltillisesti vuonna 2013 hallitusohjelman mukaisten lääkekorvauksiin tehtyjen muutosten takia.

Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisrasitus kansantaloudessa

Valtiovarainministeriö esitti syksyllä 2013 arvion sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisrasituksesta kansantaloudessa. Sosiaaliturvaetuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset kohosivat runsaaseen 20 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2013, kun ne ennen finanssikriisiä v. 2007 olivat 15,4 % BKT:sta. Rasituksen kasvu johtui pitkälti vuonna 2008 puhjennesta talouskriisistä ja tästä seuranneesta kokonaistuotannon supistumisesta, mutta taustalla vaikuttaa myös väestön ikääntyminen.

3 Valtion yhtiöomistus

3.1 Valtion omistajapolitiikka

Yleiset lähtökohdat

Valtion omistajapolitiikkaan kuuluvat omistajaohjaus-, osinko-, yksityistämisen- ja sijoituspolitiikkaan sekä valtion yritysomaisuuden järjestelyihin liittyvät asiat. Valtio pyrkii saamaan omistukselleen hyvän osinkotuoton ja arvonnousun. Lisäksi valtio pyrkii kehittämään yhtiötään niin, että ne olisivat kiinnostavia sijoituskohteita myös muille sijoittajille. Omistajapolitiikkaa harjoitetaan hallitusohjelman mukaisesti. Toimenpiteet harkitaan aina yhtiökohtaisesti.

Valtio-omistaja toimii vastuullisesti, läpinäkyvästi, pitkäjänteisesti ja pragmaattisesti. Omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijaisia tavoitteita ovat yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen sekä vastuullisen yritystoiminnan edistäminen omistajan keinoin. Keskeisiä omistajaohjauksen välineitä ovat hallitusvalinnat, omistajan panostukset yhtiöiden johtamisresursseihin ja johdon sitouttamiseen sekä itsenäinen omistajastrategia, yritysvastuuprosessin edelleen kehittäminen sekä hyvän hallintotavan ja yritys vastuun edistäminen valtio-omisteisissa yhtiöissä.

Valtion toiminta omistajana perustuu vuoden 2008 alussa voimaantulleeseen lakiin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta (L 1368/2007, ”omistajaohjauslaki”). Omistajaohjauslaki koskee valtion toimintaa omistajana kaikissa yhtiöissä. Laki ei sisällä poikkeuksia osakeyhtiölaista tai muustakaan yhtiöitä koskevasta lainsäädännöstä. Valtion omistajapolitiikka sekä siihen liittyvät normit ja päätökset koskevat lähtökohtaisesti yhtäläillä sekä pörssiyhtiöitä että noteeraamattomia yhtiöitä. Käytännön omistajaohjauksessa merkittävät erot pörssinoteerattujen ja noteeraamattomien yhtiöiden välillä johtuvat pörssiyhtiöihin kohdistuvasta arvopaperimarkkinalainsäädännöstä. Toinen merkittävä ero on kaupallisesti toimivien yhtiöiden ja erityistehtävayhtiöiden välillä. Viimemainitut toteuttavat jotakin valtionhallinnon erityistehtävää, jolloin yhtiö ei välttämättä pyri taloudellisen tuloksen maksimointiin, vaan kyseisen tehtävän mahdollisimman hyvään ja tehokkaaseen hoitamiseen.

Hallitusohjelman ja valtioneuvoston omistajapoliittisen periaatepäätöksen mukaisesti vuonna 2013 jatkettiin erityisesti panostuksia yritys vastuuseen, johdon palkitsemiseen ja sukupuoliseen tasa-arvoon hallitusvalinnoissa. Kaikkien osa-alueiden tavoitteiden saavuttamista tuettiin sekä sisäisellä että ulkoisella kehitystyöllä. Yritys vastuun edistäminen periaatepäätöksessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti eteni vuonna 2013 hyvin. Kehittämällä aktiivisesti omaa yritys vastuutyötään ja korostamalla voimakkaasti yritys vastuun merki-

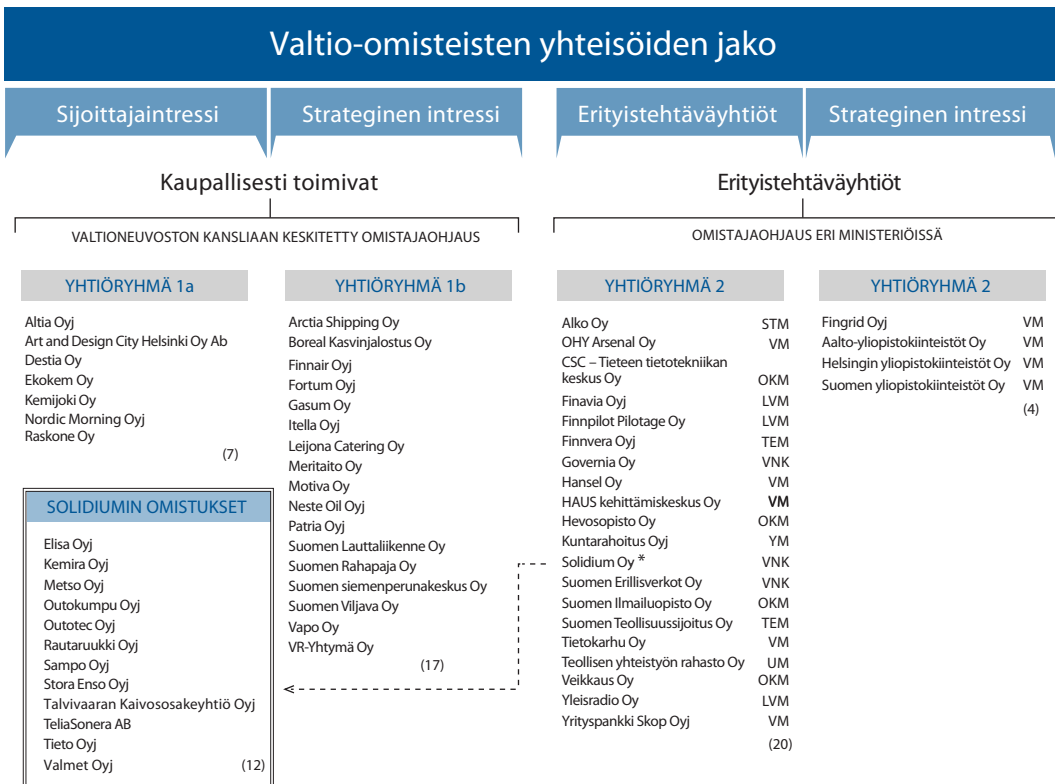
tystä liiketoiminnassa, on omistajaohjaus vaikuttanut yritysvastuun nousuun hallitusten asialistalle sekä osaksi liiketoimintastrategioita ja johtamisjärjestelmiä. Valtio-omistaja on pitkäjänteisesti ollut edelläkävijä uusissa palkitsemislinjauksissa ja hallitusvalintojen sukupuolisessa tasa-arvossa.

Keväällä 2007 kaupallisin perustein toimivien yritysten omistajaohjaus keskitettiin valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastolle. Erityistehtäväyhtiöiden omistajaohjauksesta vastaa kunkin toimialan sääntelystä vastaava ministeriö. Kaupallisten yhtiöiden omistajaohjauksen ja sääntelyn eriyttäminen on osoittautunut perustelluksi toimintatavaksi valtion omistajaohjauksessa. Keväällä 2009 valtion vähemmistöomisteisten pörssiyhtiöiden omistukset siirrettiin holding-yhtiö Solidium Oy:öön. Solidium Oy toimii taloudellisin perustein ja turvaa kotimaista omistusta keskeisissä suomalaisissa pörssiyhtiöissä.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto vastasi yhteensä 27 yhtiön omistajaohjauksesta vuoden 2013 lopussa. Näistä kolme oli pörssiyhtiöitä, 21 kaupallisin perustein toimivaa listaamatonta yhtiötä ja kolme erityistehtäväyhtiötä. Näitä yhtiöitä käsitellään tarkemmin omistajaohjausosaston vuosittain kesäkuussa julkaisemassa selvityksessä.

Valtio-omisteiset yhtiöt

KUVIO 5. Valtio-omisteiset yhtiöt v. 2013 jaettuina omistuksen perusteen mukaan

Pääosa valtionyhtiöistä ja valtion osakkuusyhtiöistä toimii kokonaan tai osaksi kilpailullisessa ympäristössä eli markkinaehtoisesti. Niissä valtio-omistajan keskeisiä tavoitteita ovat kannattavuus ja pitkäjänteinen omistaja-arvon kasvattaminen. Osassa markkinaehtoisesti toimivista yhtiöistä valtiolla on selkeästi sijoitusintressi eli valtio on kiinnostunut yhtiöiden tuloksesta ja omistuksen arvon kasvusta. Osaan puolestaan liittyy jokin valtion erityinen intressi, joka voi liittyä esimerkiksi tiettyjen infrastruktuurin kannalta tärkeiden toimintojen varmistamiseen, huoltovarmuuskysymyksiin tai yhtiöiden asemaan keskeisinä peruspalveluiden tuottajana. Tällaisista erityisistä intresseistä käytetään nimitystä strateginen intressi. Strategisista intresseistä huolimatta yhtiöt ovat selkeästi markkinaehtoisesti toimivia. Erona valtion erityistehtävää hoitaviin yhtiöihin on juuri toiminnan markkinaehtoisuus ja sen edellyttämä riittävä etäisyys kyseisten toimintojen ja toimialojen viranomaistoiminnoista.

Yhtiöryhmässä 1 a valtiolla on omistajana ainoastaan tai lähes yksinomaan vahva sijoittajaintressi. Yhtiöryhmän omistajaohjauksessa keskeistä on, että omistuksesta päättäminen kuuluu pääsääntöisesti valtioneuvostolle. Omistajaohjausta järjestettäessä onkin otettava huomioon valtion omistusosuuteen liittyvä määräys- tai vaikutusvalta sekä siihen liittyvät omistajan riski ja omistukseen perustuva osallistuminen yhtiön päätöksentekoon.

Yhtiöryhmään 1 b liittyy valtion vahvan sijoittajaintressin lisäksi strateginen intressi. Näissä yhtiöissä enemmistöä luopuminen edellyttää eduskunnan suostumusta. Jos yhtiö on nykyisin valtion kokonaan omistama, osakkeita ei saa lainkaan luovuttaa ilman eduskunnan suostumusta.

Yhtiöryhmässä 2 eli erityistehtäviä hoitavissa yhtiöissä enemmistö on valtion kokonaan omistamaa. Näillä yhtiöllä on valtion määrittelemä elinkeino-, yhteiskunta- tai muu poliittinen tehtävä taikka jokin muu erityisrooli. Näiden yhtiöiden osakkeita ei saa lainkaan luovuttaa ilman eduskunnan suostumusta.

Valtio-omisteisten yhtiöiden omistusosuudet ja eduskuntavaltuudet

TAULUKKO 30. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden omistusosuudet ja eduskuntavaltuudet 31.12.2013

Salkun yhtiöt, tilanne 31.12.2013	Valtion omistus, %	Omistuksen alaraja, %
Pörssiyritykset – valtion suora omistus		
Finnair Oyj	55,8	50,1
Fortum Oyj	50,8	50,1
Neste Oil Oyj	50,1	50,1
Pörssiyritykset – omistus Solidiumin kautta		
	Solidiumin omistusosuus, %	
Elisa	10,0	
Kemira	16,7	
Metso	11,1	
Outokumpu	21,8	
Outotec	10,0	
Rautaruukki	39,7	
Sampo	14,2	
Stora Enso	12,3	
Talvivaaran Kaivososakeyhtiö	16,7	
TeliaSonera	10,1	
Tieto	10,1	
Valmet	11,1	
Listamattomat kaupalliset yhtiöt		
	Valtion omistus, %	Omistuksen alaraja, %
Altia Oyj	100,0	50,1
Arctia Shipping Oy	100,0	100,0
Art and Design City Helsinki Oy Ab	35,2	0,0
Boreal Kasvinjalostus Oy	60,8	50,1
Destia Oy	100,0	0,0
Ekokem Oy	34,1	0,0
Gasum Oy	24,0	0,0
Itella Oyj	100,0	100,0
Kemijoki Oy	50,1	50,1
Leijona Catering Oy	100,0	100,0
Meritaite Oy	100,0	100,0
Motiva Oy	100,0	100,0
Nordic Morning Oy	100,0	0,0
Patria Oyj	73,2	50,1
Raskone Oy	85,0	0,0
Suomen Lauttaliikenne Oy	100,0	100,0
Suomen Rahapaja Oy	100,0	50,1
Suomen Siemenperunakeskus Oy	22,0	0,0
Suomen Viljava Oy	100,0	100,0
Vapo Oy	50,1	50,1
VR-yhtymä Oy	100,0	100,0

Vuonna 2013 valtio myi yhdeksän prosentin omistusosuutensa työeläkevakuutuksen järjestelmäkehittäjä Arek Oy:stä.

Omistajapolitiikan koordinointi

Valtion omistajapolitiikalta odotetaan avoimuutta, ennakoitavuutta ja johdonmukaisuutta. Valtio on omistajana johdonmukainen ja toteuttaa samoja peruslinjauksia siitä huolimatta, minkä ministeriön vastuulla yhtiökohtainen omistajaohjaus on. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto vastaa valtion omistajapolitiikasta ja sitä koskevasta ohjeistuksesta sekä ohjaa ja koordinoi omistajaohjausta koskevaa ministeriöiden yhteistyötä. Yhteisten omistajaohjauksen käytäntöjen varmistamiseksi on vuonna 2013 jatkettu omistajaohjausosaston ja erityistehtäväyhtiöiden omistajaohjauksesta vastaavien sekä strategisesta intressistä vastaavien ministeriöiden yhteistyöryhmien toimintaa. Työryhmissä on käsitelty mm. palkitsemisjärjestelmiä, yritysvaluuttasuorituksia, hallitusten kokoonpanoja ja uudistamistarpeita sekä erityistehtäväyhtiöiden taloudellista kehitystä ja erityistehtävän hoidon kustannustehokkuutta.

Vuonna 2013 saatiin päätökseen myös yhtiökohtaisten erityistehtävien ja strategisten intressien määrittelyt. Määritelmät on julkaistu omistajaohjauksen verkkosivuilla keväällä 2013. Ekokem Oy poistettiin strategiseksi katsottavien yhtiöiden listalta ja kolme yliopistokiinteistöyhtiötä siirrettiin erityistehtäväyhtiöistä strategiseksi katsottaviksi yhtiöiksi.

Hallitusten nimittäminen

Valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusjäsenien valinta on omistajaohjauksen keskeinen tehtävä ja omistajaohjauksen väline. Hallitusjäsenet nimittää yhtiökokous, joka on omistajien vallankäytön väline. Omistajaohjaus vastaa yhtiökokousvalmisteluista ja nimeää hallitusjäsen ehdokkaita joko suoraan yhtiökokouksille tai esittää valtioenemmistöisissä pörs-siyhtiöissä ehdokkaita niiden yhtiökokousten asettamille nimitysvaliokunnille. Valtion kokonaan omistama holding-yhtiö Solidium Oy puolestaan esittää hallitusjäsen ehdokkaita nimitysvaliokunnille, jotka toimivat useimmissa Solidiumin salkkuyhtiöissä.

Valtion täysin omistamissa yhtiöissä on viime vuosina saavutettu noin 40 prosentin tavoite molempien sukupuolten edustuksesta yhtiöiden hallituksissa. Tavoite on saavutettu jäsenien asiantuntijuuden ja pätevyyden perusteella. Vähemmistöomisteisissa yhtiöissä valtio-omistaja on pyrkinyt edistämään saman tavoitteen toteutumista tuomalla kantansa esiin hallitusjäseniä nimittäessä.

Vuonna 2013 omistajaohjaus esitti hallitusjäsen ehdokkaita 26 yhtiön yhtiökokoukselle tai nimitysvaliokunnalle. Nimetyissä hallituksissa oli jäseniä kaikkiaan 164, joista valtion nimeämiä 138. Naisten osuus kaikista valtion nimitysvallassa olevista jäsenistä oli 47,1 %. Kaikkien yhtiöiden hallitusten puheenjohtajista naisia on neljä eli 15 %. Helsingin pörssin yhtiöiden hallituksissa naisten osuus hallitusjäsenistä oli keskimäärin 23 %.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Tämän mukaisesti omistaja nimittää yhtiön hallituksen, joka puolestaan nimittää yhtiön toimivan johdon. Vaikka omistajaohjaus ei

näin ollen voi edistää tasa-arvonäkökohtien toteutumista yhtiöiden ylimmässä johdossa osakeyhtiölain tehtäväjaon mukaisesti, korostaa se omalla toiminnallaan sukupuolisen tasa-arvon merkitystä läpi kaikkien yhtiön toimielinten.

Sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi valtio-omistaja korostaa hallitusten monimuotoisuuden tärkeyttä myös muista näkökulmista. Vuoden 2013 lopulla valtio-omistaja päätti luopua hallitusten jäseniä koskeneesta ikärajoitteesta vuoden 2014 alusta lähtien. Ikäraajat olivat tätä ennen olleet 68–70 vuotta.

Hallitusjäsenten valinnassa on painopiste siirtynyt aiempaa dynamisemmaksi, mikä osaltaan heijastaa yritysten toimintaympäristön nopeaa muutosta ja jossa korostuu yritysten kyky ennakoita muutoksia. Valtio-omistaja kiinnittää vastaisuudessa entistä enemmän huomiota hallitusjäsenten suoriutumiseen ja sitoutumiseen sekä seuraa aktiivisesti tehtyjen strategisten valintojen toteutumista. Hallitusten jäsenten toimikausia tullaan tarkastelemaan entistä enemmän tehtävässä annettujen näyttöjen perusteella.

Vastuullisuuden edistäminen

Valtioneuvoston hallituskausittain antamassa omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä linjataan muun ohella myös yritysvastuun edistämiseen liittyvät näkökohdat ja ohjeistetaan ministeriöitä omistajaohjauksen hoitamisessa myös tältä osin. Samalla viestitetään yhtiöille, sidosryhmille ja markkinoille valtio-omistajan keskeisistä toimintatavoista.

Yhtiöiden hallinnon ja päätöksenteon järjestämisessä yleinen tavoite on hyvien hallintokäytäntöjen kehittäminen ja ylläpitäminen. Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia käytetään soveltuvin osin mallina myös listaamattomien valtio-omisteisten yhtiöiden hallinnossa ja raportoinnissa.

Periaatepäätöksessä valtion kokonaan omistamien yhtiöiden ja valtio-enemmistöisten listaamattomien yhtiöiden edellytetään ja muiden valtio-omisteisten yhtiöiden toivotaan laativan erillinen yritysvastuuraportti tai sisällyttävän sen selkeästi erotettavana osana vuosikertomukseensa. Keväällä 2013 valtio-omisteiset yhtiöt raportoivat yritysvastuusta velvoitteen mukaan toisen kerran. Kaikki määräysvaltayhtiöt raportoivat joko osana vuosikertomustaan tai omana raporttinaan. Raportit löytyvät pääsääntöisesti yhtiöiden internet-sivuilta. Omistajaohjaus raportoi vuonna 2013 yritysvastuusta talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle osana säännönmukaisia katsauksia valtion yhtiöomistuksesta sekä omistajaohjausosaston vuosikertomuksessa.

Vuonna 2013 omistajaohjausosasto on aktiivisesti jatkanut oman toimintatapansa vakiinnuttamista ja asiantuntemuksen kehittämistä yritysvastuuasioissa. Omistajan tavoitteena on edistää vastuullisia toimintatapoja ja siten kasvattaa yhtiöiden omistaja-arvoa. Yritysvastuuasiat on lisätty omistajaohjausosastolla yritysten taloudelliseen ja strategiseen analyysiin. Omistajan tavoitteena on muodostaa itsenäinen näkemys yhtiöiden yritysvastuun tilasta ja pyrkiä myös vaikuttamaan omistamiensa yritysten yritysvastuuasioiden tilaan. Omistajaohjauksen toimintatapaan kuuluu aktiivinen dialogi yritysten johdon kanssa. Yritysvastuuasioista keskustellaan yhtiöiden edustajien kanssa osana säännönmukaisia yhtiötapaamisia.

Valtio-omistajan tavoite on, että kaikki – myös vähemmistöomisteiset yhtiöt – ottavat yritysvastuun koko liiketoimintaansa ohjaavaksi teemaksi, osaksi strategiaansa, hallitus- ja johtoryhmyöskentelyään sekä asettavat sille tavoitteet. Kehittämällä aktiivisesti omaa yritysvastuutyötään ja korostamalla voimakkaasti yritysvastuun merkitystä liiketoiminnassa, on omistajaohjaus vaikuttanut yritysvastuun nousuun hallitusten asialistalle sekä osaksi liiketoimintastrategioita ja johtamisjärjestelmiä. 74 prosentissa kaikista omistajaohjausosaston ohjausvastuulla olevista yhtiöistä hallitus seuraa ja hallitukselle raportoidaan säännöllisesti yritysvastuuasioista. Vastuullisuuden tulee sisältyä yhtiöiden hankintaperiaatteisiin, minkä vuoksi valtio-omistaja edellyttää kaikkien yhtiöiden kiinnittävän huomiota vastuullisuuden toteutumiseen toimitusketjun kaikissa vaiheissa. 78 prosenttia yhtiöistä on asettanut toimitusketjuille yritysvastuuseen liittyviä vaateita, mutta kaikki vaateiden asettajat eivät kuitenkaan seuraa niiden toteutumista. Katsauskaudella valtio-omistaja korosti näkemystään yritysvastuusta ennen kaikkea liiketoimintakysymyksenä. 56 % yhtiöistä tunnistaa ja kuvaa toimintaansa liittyviä yritysvastuun riskejä ja liiketoimintamahdollisuuksia. Puolestaan 44 % yhtiöistä huomioi yritysvastuun elementtejä johdon palkitsemisjärjestelmissä.

Kertomusvuonna erityisesti yritysten verojalanjälki korostui voimakkaasti omistajaohjauksen yritysvastuutyössä. Omistajaohjaus selvitti v. 2013 salkkuyhtiöidensä maksamat verot verolajeittain ja maittain. Selvitys on tarkoitus toteuttaa vastaisuudessa vuosittain. Valtio-omistajan intressissä on toimia eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamisessa ja tätä kautta myös edistää ylikansallisten yritysten maakohtaisten olennaisten tietojen julkistamista. Valtio-omistaja pitää hyvänä, että yhtiöt raportoivat osana yritysvastuuraporttiaan kaikille sidosryhmilleen verojalanjäljestään ja kertovat samalla verosuunnittelunsa tavoitteista ja verostrategiasta. Lisäksi verotus otetaan jatkossa osaksi omistajaohjauksen ja yritysten välistä yritysvastuukeskustelua. Merkittävät verokysymykset tulee nostaa yhtiön hallituksen agendalle. Hallitusten tulisi ottaa verostrategiassa huomioon myös maineen, eettisyyden ja riskienhallinnan näkökulmat.

Palkitseminen

Elokuussa 2012 talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti uudesta johdon palkitsemisen kannanotosta valtio-omisteisissa yhtiöissä. Sen mukaisesti palkitsemisen on oltava ennakoitavaa ja läpinäkyvää, jotta kaikilla osapuolilla on mahdollisuus arvioida sen onnistumista. Kannanotossa kiristettiin kokonaispalkitsemista kaikissa yhtiöissä ja edellytettiin, että palkitsemisen tasot on asetettava riittävän haastaviksi ja erityisesti huolehdittava, etteivät palkitsemisjärjestelmät johda ylilyönteihin.

Kannanotossa huomioidaan, että valtio toimii omistajana hyvin erityyppisissä yrityksissä ja vaihtelevin omistusosuuksin. Kannanotto edellyttää yhtiöiden hallituksilta edelleen vahvempaa otetta tavoitteiden asettamisesta ja niiden mukaisesta johdon palkitsemisesta. Oikein mitoitettulla palkitsemisella varmistetaan, että valtio-omisteisilla yhtiöillä on mahdollisuudet kilpailla pätevästä johtajista ja muista avainhenkilöistä työmarkkinoilla. Myös henkilöstölle on taattava oikeudenmukainen osuus yhtiön hyvästä tuloksesta esimerkiksi tulokseen perustuvalla palkitsemisella tai henkilöstörahoilla.

Valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä kannanotosta ei voi poiketa ilman omistajan etukäteistä hyväksyntää. Valtioenemmistöisissä noteeraamattomissa yhtiöissä kannanottoa tulee noudattaa, ellei osakkeenomistajien yhteinen etu muuta edellytä. Valtioenemmistöisissä ja pörssiin listatuissa yhtiöissä hallituksen edellytetään ottavan valtio-omistajan kannanotto huomioon päätöksenteossaan.

Viime vuosina valtio-omisteisissa yhtiöissä toimitusjohtajien peruspalkat ovat kehittyneet maltillisesti ja olleet yleisellä markkinatasolla. Vuosibonukset ovat olleet keskimäärin 50—60 % talouspoliittisen ministerivaliokunnan asettamasta maksimitasosta ja pitkän aikavälin kannustinpalkkiot noin neljänneksen maksimista.

Toimitusjohtajien vuonna 2013 raportoidut bonukset olivat valtio-omisteisissa kaupallisissa yhtiöissä keskimäärin noin 19 % peruspalkasta ja keskimäärin vajaat 50 % maksimitasosta. Yleinen markkinataso oli noin 23 % peruspalkasta ja hieman yli 40 % maksimitasosta. Pitkän aikavälin kannustinpalkkiot suhteessa peruspalkkaan olivat keskimäärin noin 11 % valtion suoraan omistamissa kaupallisissa yhtiöissä. Näistä valtion suoraan omistamissa pörssiyhtiöissä vastaava taso oli keskimäärin noin 29 % ja listaamattomissa yhtiöissä keskimäärin noin 4 %. Kun Solidiumin osakkuusyhtiöt otetaan mukaan tarkasteluun, olivat maksetut kannustinpalkkiot suhteessa peruspalkkaan valtion omistamissa kaupallisissa yhtiöissä keskimäärin noin 29 % ja valtion omistamissa pörssiyhtiöissä keskimäärin noin 40 %, kun yleinen markkinataso oli 37 %. Viime vuosina yhtiöille aiheutuneiden lisäeläkekulujen kokonaistaso on toimitusjohtajan kohdalla ollut yleensä noin 20—30 prosentin luokkaa suhteessa peruspalkkaan.

Vuonna 2013 raportoidun mukaan valtion kokonaan omistamien yhtiöiden toimitusjohtajien kokonaispalkitseminen oli hivenen laskenut. Peruspalkka nousi vähän, mutta vuosibonukset putosivat puoleen. Pitkän aikavälin kannustinpalkkiot puolestaan nousivat.

Valtioneuvoston kanslian vastaus eduskunnan kirjelmään valtionyhtiöiden ylimmän johdon palkitsemisesta (EK 20/2013 vp; M 8/2013 vp) on julkaistu tämän vuosikertomuksen osassa 4/4 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta.

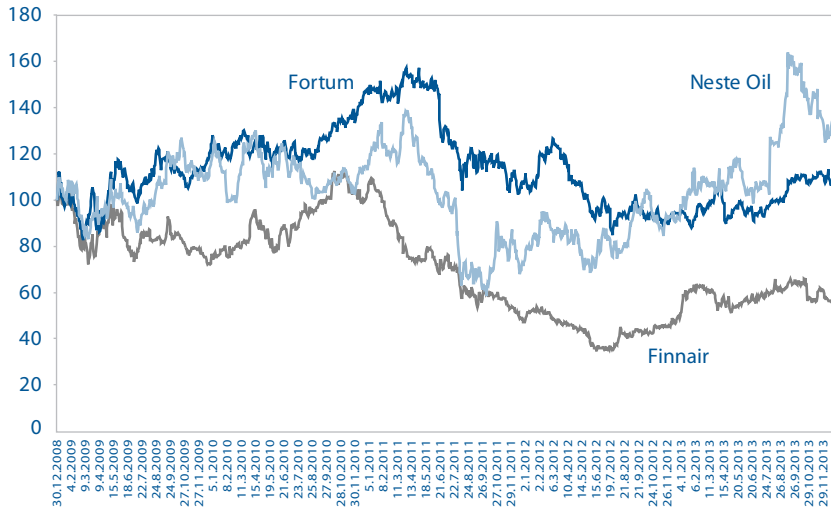
3.2 Valtion kaupallinen yhtiöomistus

Valtion suoraan omistaman pörssisalkun kehitys

Valtion suoraan ja Solidiumin kautta omistaman pörssisalkun omistuksen markkina-arvo nousi edellisvuodesta 18 %. Valtion suoraan omistaman salkun markkina-arvo oli 9,5 mrd. euroa ja Solidiumin omistuksen markkina-arvo 8,2 mrd. euroa 31.12.2013.

Valtion suoran omistuksen (Finnair Oyj, Fortum Oyj, Neste Oil Oyj) markkina-arvo nousi 22,3 % v. 2013. Salkun markkina-arvo vuoden 2013 lopussa oli 9,5 mrd. euroa (7,8 mrd. euroa). Erityisesti Neste Oilin kurssikehitys oli positiivista yhtiön osakekurssin noustua 47 %. Helsingin pörssin yleisindeksi nousi 26,5 % v. 2013.

KUVIO 6. Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden markkina-arvon kehitys 2009—2013

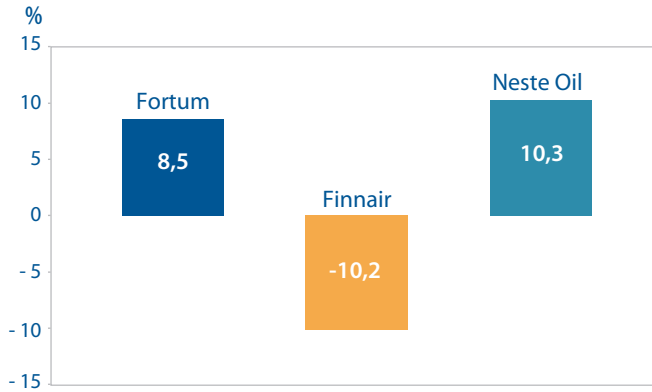
TAULUKKO 31. Valtion pörssiomistuksen markkina-arvo

	Valtion omistusosuus, %	31.12.2013 Omistuksen markkina-arvo, milj. euroa	Paino portfoliossa, %	31.12.2012 Omistuksen markkina-arvo, milj. euroa	Paino portfoliossa, %	30.12.2011 Omistuksen markkina-arvo, milj. euroa	Paino portfoliossa, %
Finnair	55,8	198	2	170	2	164	2
Fortum	50,8	7 499	79	6 381	82	7 436	86
Neste Oil	50,1	1 846	19	1 255	16	1 003	12
YHTEENSÄ		9 543		7 806		8 603	
Solidiumin omistus, markkina-arvo		8 172		7 176		7 028	
YHTEENSÄ		17 715		14 982		15 630	

TAULUKKO 32. Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden markkina-arvon kehitys suhteessa toimialaan, %

	Finnair		Fortum		Neste Oil	
	2013	2009—2013	2013	2009—2013	2013	2009—2013
Yhtiö	16,4	-43,4	17,5	9,2	47,0	35,8
Vertailuindeksi	44,3	82,7	7,5	-19,5	3,8	25,7

KUVIO 7. Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden vuotuinen tuotto 2009—2013

Neste Oilin tuotto on ollut yhtiöistä paras. Uusiutuvien polttoaineiden hyvä kehitys näkyy osakekurssissa. Fortumin kurssia on painanut haastava markkinatilanne, tuotto on ollut kuitenkin suhteellisen hyvää, johon osaltaan vaikuttaa valtion tarkasteluperiodilla saamat 2,3 mrd. euron osingot. Päästöttömään tuotantoon perustuva strategia on kuitenkin pitänyt markkina-arvon kehityksen toimialaindeksiä selkeästi parempana.

Valtion Solidiumin kautta omistaman pörssisalkun kehitys

Solidium Oy on Suomen valtion kokonaan omistama sijoitusyhtiö. Solidiumin omistuksen markkina-arvo oli 8,2 mrd. euroa 31.12.2013. Yhtiön toiminnasta vuonna 2013 kerrotaan jäljempänä luvussa 3.3 (Erytystehtävayhtiöt).

Solidiumin osakesalkussa on kaksitoista pörssilistattua yhtiötä, joissa kaikissa Solidium on vähemmistöomistajana. Salkkuyhtiöiden lukumäärä kasvoi yhdellä, kun Metso jakautui osittaisjakautumisella Metsoksi ja Valmetiksi vuodenvaihteessa 2013—2014.

Solidiumin tilikausi on 1.7.—30.6. Kuluvan tilikauden ensimmäisen puoliskon aikana Solidium ilmoitti tukevansa suunnitelmaa, jossa Outokumpu vaihtaisi erikoismetalliseosliiketoimintansa ja Italialaisen Ternin tehtaan ThyssenKrupp AG:n noin 1,3 mrd. euron lainasaamiseen Outokummulta. Osana järjestelyä Outokummun tasetta vahvistettaisiin noin 650 milj. euron osakeannilla. Järjestelyn edellytyksenä on, että ThyssenKrupp luopuu omistuksestaan Outokummussa. Tästä syystä Solidium ehdollisesti sitoutui nostamaan omistusosuutta yhtiössä 21,8 prosentista 29,9 prosenttiin ja merkitsemään uusia osakkeita tulevan omistusosuutensa (29,9 %) suhteessa yhteensä noin 195 milj. eurolla.

Solidium ei ostanut osakkeita 1.7.2013 alkavan tilikauden ensimmäisen puolivuotiskauden aikana. Kalenterivuoden aikana Solidium osti osakkeita noin 39 milj. eurolla, kun se nosti omistusosuuttaan Outotecissä 8,3 prosentista 10 prosenttiin.

Solidiumista tuli Talvivaaran suurin omistaja kalenterivuoden aikana, kun se merkitsi yhtiön osakkeita noin 47 milj. eurolla. Solidiumin omistusosuus yhtiöstä nousi 8,9 prosentista noin 16,7 prosenttiin.

Solidium myi osakkeita 1.7.2013 alkavan tilikauden ensimmäisen puolivuotiskauden aikana noin 368 milj. eurolla kun se myi noin 1,6 % TeliaSoneran liikkeelle lasketuista osakkeista markkinoille. Solidiumin omistusosuus laski 11,7 prosentista 10,1 prosenttiin. Osakemyynnin voitto ennen veroja oli noin 128 milj. euroa.

Solidium julkisti 22.1.2014, että se tukee Rautaruukin ja SSAB:n yhdistymistä. Järjestelyn toteuduttua Solidiumista tulee yhdistyneen yhtiön suurin osakkeenomistaja 16,8 prosentin omistusosuudella ja toiseksi suurin omistaja äänimäärällä mitattuna 10,0 prosentin äänimäärällä.

Solidium maksoi pääoman palautuksena voitonjakoa valtiolle 800 milj. euroa.

Solidiumin tilinpäätöksessä rahoituseriin kirjattiin 679 milj. euron suuruinen arvonalentuminen Outokummun, Talvivaaran ja Rautaruukin osakkeista.

TAULUKKO 33. Solidiumin sijoitussalkun jakauma 31.12.2013

	Kaikki sijoitukset yhteensä		Osakesijoitukset yhteensä	
	euroa	paino, %	euroa	paino, %
Elisa	323 587 260	4	323 587 260	4
Kemira	314 896 418	4	314 896 418	4
Metso	517 887 803	6	517 887 803	6
Outokumpu	184 561 370	2	184 561 370	2
Outotec	139 791 834	2	139 791 834	2
Rautaruukki	375 125 477	4	375 125 477	5
Sampo	2 831 884 458	34	2 831 884 458	35
Stora Enso	709 028 439	8	709 028 439	9
Stora Enso A	406 406 299		406 406 299	
Stora Enso R	302 622 140		302 622 140	
Talvivaara	24 224 837	0	24 224 837	0
TeliaSonera	2 629 298 707	31	2 629 298 707	32
Tieto	121 909 472	1	121 909 472	1
OSAKESIJOITUKSET YHTEENSÄ	8 172 196 075	98	8 172 196 075	100
RAHAMARKKINA-SIJOITUKSET	204 254 272	2		
KAIKKI SIJOITUKSET YHTEENSÄ	8 376 450 347	100		

Pääosa Solidiumin sijoitussalkusta on osakesijoituksia. Niiden osuus koko salkusta oli noin 98 % katsauskauden päättyessä 31.12.2013. Osakesijoituksissa suurin paino on Sammolla, jonka osuus koko salkusta oli noin 35 %. Solidiumin salkussa Sammon ja TeliaSoneran painot ovat merkittävät.

Solidiumin rahamarkkinasijoitukset olivat 204 milj. euroa 31.12.2013 (30.6.2013: 660 milj. euroa). Rahamarkkinasijoitusten määrään vaikuttivat katsauskaudella voitonjako, verojen maksu sekä osakemyynti.

Solidiumin salkun kokonaistuotto jäi painorajoitetun OMX Helsinki Cap GI -tuottoindeksin kokonaistuotosta sekä katsauskaudella että viimeisen 12 kuukauden aikana.

TAULUKKO 34. Solidiumin sijoitusten tuotto vuonna 2013, %

	1.7.2013—31.12.2013	1.1.2013—31.12.2013
Osakesalkun kokonaistuotto	18,7	24,5
Rahamarkkinasijoitukset	0,1	0,3
Sijoitusten tuotto	17,6	23,3
OMX Helsinki Cap GI -tuottoindeksi	24,5	31,6

Solidiumin painoarvoltaan (31.12.2013) toiseksi suurimman yhtiön, TeliaSoneran, tuotto jäi alle vertailuindeksin tuoton, mikä laski osaltaan koko Solidiumin salkun tuottoa. Myös metalliyhtiöiden Rautaruukin ja Outokummun tuotot painoivat koko salkun tuottoa merkittävästi.

TAULUKKO 35. Solidiumin salkkuyhtiöiden osakkeiden tuotot vuonna 2013, %

	Osakkeiden tuotot, 1.1.—31.12.2013
Sampo	54
Stora Enso	39
Elisa	25
TeliaSonera	24
Rautaruukki	18
Tieto	16
Kemira	8
Metso	3
Outotec	-26
Outokumpu	-49
Talvivaara	-82

Solidiumin osakesalkun osinkotuotto yhtiöiden vuoden 2013 lopun kurseilla ja tilinpäätöstiedoissa esitetyillä osinkoehdotuksilla laskettuna on 4,8 % ja osinkosuhde 124 %. Vastaavalla tavalla laskettu Helsingin pörssin osinkotuotto¹ on 4,3 % ja osinkosuhde² 74,3 %.

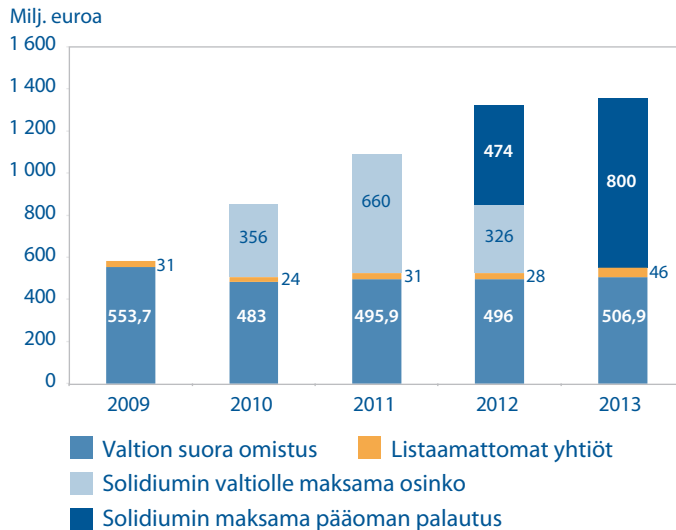
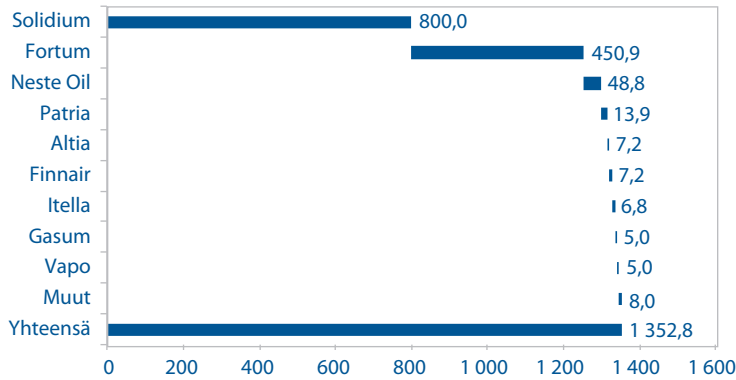
Osingot

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle v. 2013 maksama voitonjako oli 1 352,8 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen oli 28,4 milj. euroa. Saadusta voitonjaosta merkittävimmän osan muodosti Solidiumin voitonjako, joka v. 2013 oli yhteensä 800 milj. euroa (800 milj. euroa) ja Fortumin osinko 450,9 milj. euroa (450,9 milj. euroa). Listaamattomien yhtiöiden vuonna 2013 maksamat osingot nousivat 45,9 milj. euroon (28,4 milj. euroa). Listaamattomista yhtiöistä merkittävimmät osingonmaksajat olivat Patria ja Altia.

¹ Ennuste

² Ennuste

KUVIO 8. Valtioneuvoston kanslian saama voitonjako v. 2013 yhtiöittäin sekä vuosina 2009—2013, milj. euroa

Valtion suoran omistuksen pörssisalkun yhtiöiden vuoden 2013 tuloksistaan valtiolle maksama osinkosumma³ kasvaa 579,5 milj. euroon (506,9 milj. euroa). Fortumin osingon nousu 1,1 euroon osakkeelta nostaa valtion saamaa osinkosummaa 45 milj. euroa ja Neste Oilin osingon nousu 0,68 euroon osakkeelta edellisvuoden 0,35 eurosta nostaa valtion saamaa osinkoa 35 milj. euroa. Finnair ei maksa vuodelta 2013 osinkoa.

Valtion suoran pörssisalkun osinkotuotto v. 2013 oli 6,1 % (6,5 %) ja osinkosuhde 65,8 % (63,3 %).

³ Osingot hallitusten esityksiä

TAULUKKO 36. Valtion suoraan omistaman pörssisalkun osinkotuotto ja -suhde

	2012	2013
Yhtiöiden jakama osinkosumma	998	1 144
Markkina-arvo yhteensä	15 380	18 813
Nettotulos yhteensä	1 578	1 738
Osinkotuotto	6,5 %	6,1 %
Osinkosuhte	63,3 %	65,8 %

Helsingin pörssin päälistan yhtiöiden osinkotuotto oli vuonna 2013 alemmalla tasolla kuin valtion suoran omistuksen pörssisalkun osinkotuotto⁴ eli 4,3 % (4,7 %). Koko pörssin tasolla osinkosuhte⁵ oli 74,3 % (67,5 %).

Sijoitetun pääoman tuotto

Valtion suoraan omistamien pörssiyritysten keskimääräinen sijoitetun pääoman tuotto nousi vuonna 2013 9,8 prosenttiin (9,3 %). Tähän vaikutti Neste Oilin merkittävästi parantunut tulos. Yhtiön nettotulos nousi 523 milj. euroon edellisvuoden 157 milj. eurosta. Fortumin tulos sen sijaan painui 1 204 milj. euroon (1 416 milj. euroa). Finnairin tulos oli 11 milj. euroa (10,5 milj. euroa), johon vaikutti 34,1 milj. euron myyntivoitto. Yhtiön toiminnallinen liike-tulos oli -4,8 milj. euroa (43,2 milj. euroa).

TAULUKKO 37. Sijoitetun pääoman tuotto 2013

Valtion suoraan omistamat pörssiyritykset		Solidiumin yhtiöt	
Finnair	2,3 %	Elisa	15 %
Fortum	9,2 %	Kemira	1 %
Neste Oil	13,4 %	Metso	18 %
		Outokumpu	-10 %
		Outotec	26 %
		Rautaruukki	2 %
		Sampo	14 %
		Stora Enso	7 %
		Talvivaaran Kaivososakeyhtiö	n/a
		TeliaSonera	14 %
		Tieto	17 %
		Valmet	-3 %

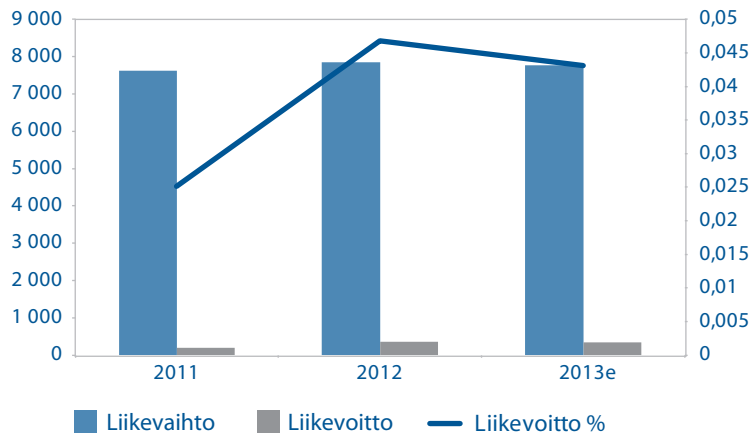
⁴ Ennuste

⁵ Ennuste

Listaatamattomat yhtiöt⁶

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien listaamattomien, kaupallisesti toimivien yhtiöiden yhteenlaskettu ennustettu liikevaihto pysyi v. 2013 lähes edellisvuoden tasolla ja oli 7 777 milj. euroa. Yhteenlaskettu ennustettu liikevaihto laski 335 milj. euroon (367 milj. euroa). Keskimääräinen liikevoittoprosentti v. 2013 laski 4,3 prosenttiin (4,7 %). Yhtiöiden keskimääräinen sijoitetun pääoman tuotto laski 6,4 prosenttiin vuodentakaisesta 7,1 prosentista. Kehitys vaihteli kuitenkin yhtiöittäin kertomusvuonna; ennusteen mukaan 48 % yhtiöistä kasvatti liikevaihtoaan ja 52 prosentilla yhtiöistä liikevaihto heikkeni. Yhteenlaskettu taseen loppusumma oli 7 601 milj. euroa (7 741 milj. euroa).

KUVIO 9. Listaatamattomien yhtiöiden tuloskehitys

3.3 Erityistehtäväyhtiöt

Valtion erityistehtäviä toteuttavissa yhtiöissä valtiolla on omistajana yhteiskunnallisia tavoitteita, mutta niiden taloudellista toimintaa ohjataan taloudellisin perustein. Erityistehtävä ja sen aiheuttamat kustannukset otetaan huomioon yhtiön ohjauksessa ja sen talouden arvioinnissa. Eräistä yhtiöistä on säädetty erillislailla, mikä osaltaan normittaa myös valtion omistajapolitiikkaa ja omistajaohjauksen hoitamista. Valtionomistukseen liittyvien yhteiskunnallisten tavoitteiden kannalta valtion erityistehtävää hoitavien yhtiöiden tulee säilyä valtion yksinomistuksessa tai vähintään valtion määräysvallassa. Näissä yhtiöissä valtion omistajapolitiittiset tavoitteet perustuvat mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kokonaistulokseen, jota arvioidaan ensisijaisesti sen perusteella, miten ja minkälaisilla kustannuksilla kyseinen yhtiö toteuttaa niitä tavoitteita ja

⁶ Luvut ennusteita, keskiarvot painotettuja

tehtäviä, jotka kyseisen tehtävänalan hallinnosta vastaava ministeriö on sille asettanut eli miten se täyttää yhteiskunnallisen palvelutehtävänsä.

Erityistehtävähtiöt ovat sen ministeriön omistajaohjauksessa ja vastuulla, jonka tehtäviin lailla tai erillisellä päätöksellä erityistehtävän määrittely kuuluu. Erityistehtävien määrittelyt saatiin päätökseen keväällä 2013 ja ne on julkaistu omistajaohjauksen verkkosivuilla. Valtiovarainministeriön omistajaohjauksessa olevat kolme yliopistokiinteistöyhtiötä siirrettiin strategisesti katsottaviksi yhtiöiksi. Yhtiöiden omistajaohjaus säilyi valtiovarainministeriössä. Muutoin erityistehtävähtiöiden omistuksen perusteissa tai omistajaohjausvastuissa ei tapahtunut kertomusvuonna muutoksia.

Erityistehtävähtiöt ovat pääosin suoriutuneet yhteiskunnallisista palvelutehtävistään hyvin. Yritysvastuu on korostunut myös erityistehtävähtiöiden liiketoiminnassa. Yhtiöt raportoivat yritysvastuusta omistajapoliittisen periaatepäätöksen mukaisesti.

TAULUKKO 38. Erityistehtävähtiöiden keskeiset tunnusluvut v. 2013

Yhtiö (sulussa omistajaohjauksesta vastaava ministeriö)	Liike- vaihto, milj. euroa	Liike- voitto, milj. euroa	Liike- voitto, %	Tase, milj. euroa	Oma- varai- suus- aste, %	Oman pää- oman tuotto, %	Sijoi- tetun pää- oman tuotto, %	Henki- löstö	Osinko- sum- ma, milj. euroa	Valtion osinko- sum- ma, milj. euroa
Governia (VNK)	124,6	12,2	9,8	473,3	29,0	4,4	3,5	253	0,95	0,95
Solidium	0,0	65,5			88,8			11	800	800
Suomen Erillisverkot Oy (VNK)	38,5	-0,8	-2,1	135,6	85,7	-0,4	-0,6	110		
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund) (UM)	16,2	2,7		310,6	69,3	1,3		49		
Fingrid Oyj (VM)	543,1	115,3	21,2	2 182	29,5	15,0	6,3	277	13,1	9,0
Hansel Oy (VM)	8,7	0,2	2,0	17,1	88,1	1,3	1,6	73	0,0	0,0
HAUS kehittämiskeskus Oy (VM)	5,1	0,2	3,9	4,0	8,7	249,3	6,0	28	0,0	0,0
Aalto-yliopistokiinteistöt Oy (VM)	48,0	20,4	42,4	380,6	48,6	7,3	5,1	13	5,2	1,7
Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy (VM)	57,8	3,8	6,6	585,5	52,8	0,0	0,7	3		
Suomen Yliopistokiinteistöt Oy (VM)	137,0	36,0	26,3	1 018,7	56,3	3,3	3,0	30	15,8	5,3
Tietokarhu Oy (VM)	37,2	5,0	13,4	12,9	32,7	89,4	115,1	292	3,8	0,8
CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy (OKM)	31,2	0,2	0,7	20,4	26,4	6,25	10,35	254	0,0	0,0
Veikkaus Oy (OKM)	1 858,4	505,2	27,2	735,6	179,5	80,3	194,7	333	0,0	0,0
Hevosopisto Oy (OKM)	9,3	-0,1	-1,5	5,3	66,05	-3,6	-1,6	113	0,0	0,0
Suomen Ilmailuopisto Oy (OKM)	8,6	0,3	3,3	17,7	93,8	1,0	1,9	37	0,0	0,0
Finavia Oyj (LVM)	352,8	32,3	9,1	740,8	46,9	4,4	3,4	2 239	1,7	1,7
Finnpilot Pilotage Oy (LVM)	37,6	2,5	6,5	27,7	53,7	14,6	9,5	334	0,24	0,24
Finnvera Oyj (TEM)	292,5	75,1		4 603,5	18,4	9,3	1,8	399		
Suomen Teollisuussijoitus Oy (TEM)		-10,4		561,5	99,7	-1,4	-1,4	30	0,0	0,0
Alko Oy (STM)	583,8	49,4		266,6	27,9		70,6	2 610		
Kuntarahoitus Oyj (YM)		141,3		26 156		30,6		83		

Valtioneuvoston kanslian hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtäväyhtiöt

Governia Oy

Governia Oy:n tehtävänä on hoitaa valtion sille osoittamia liiketoiminnallisia erityistehtäviä, lisätä joustavuutta valtion omistaja-ohjaukseen ja mahdollistaa hallituksen rakennemuutoksen toteuttamiseen liittyviä liiketoiminnallisia hankkeita. Governia kasvattaa pitkäjänteisesti ja tuottohakuisesti sijoitustensa taloudellista arvoa ja realisoii sijoituksiinsa suunnitellusti. Governian tärkeimmät yhtiösijoitukset ovat Corenet Oy, Easy Km Oy, Kruunuasunnot Oy ja Turun Telakkakiinteistöt Oy.

Governia osti Corenet Oy:n osakekannan VR Groupilta ja TDC Oy Finlandilta syksyllä 2013. Corenet toimittaa kriittisiin verkkoympäristöihin asiakaskohtaisia tietoliikenteen palveluja. Corenet tulee toimimaan valtion joulukuussa 2013 käynnistämän merikaapeli-hankkeen hallinnointiyhtiönä. Valtion tavoitteena on rakentaa korkealuokkainen, kyber turvallinen ja nopea yhteys eurooppalaisiin ja globaaleihin verkkoihin Suomesta Saksaan kulkevan merenalaisen valokuitukaapelin avulla. Kaapelilla varmistetaan kansainvälisiä tietoliikennedyhteyksiä idän ja lännen välillä, ja tuotetaan suomalaisen digitaalisen talouden ja teollisen internetin kasvua. Yhtiön omistuksessa on maanlaajuinen optinen runkoverkko (kuituverkkoa 7 100 km ja kupariverkkoa 3 500 km).

Easy Km Oy on ajoneuvojen rahoitus- ja hallinnointipalveluja tarjoava yhtiö ja Suomen suurin hyötyajoneuvojen vuokraaja. Yhtiö on ollut Governian omistuksessa vuodesta 2010. Tänä aikana yhtiön jälleenerahoituksen uudelleenjärjestelyllä on parannettu kannattavuutta merkittävästi. Yhtiön tilivuosi 2013 oli menestyksellinen ja yhtiö ylsi historiansa parhaimpaan tulokseen.

Kruunuasunnot Oy on asuntojen ja asumisen kehitysyritys. Yhtiö perustettiin vuonna 1999 kehittämään puolustusvoimilta siirtyvästä asuntokannasta taloudellisesti ja toiminnallisesti terve kokonaisuus. Nykyisin yhtiöllä on noin 2 500 asuntoa eri puolilla Suomea. Kruunuasunnot Oy -konserniin kuuluu tytäryhtiö A-Kruunu Oy, joka on aravalain mukainen yleishyödyllinen yhteisö.

Governia omistaa koko Turun Telakkakiinteistöt Oy:n osakekannan. Yhtiö hankki omistukseensa keväällä 2013 STX Finlandin Turun telakan maa-alueen osana STX:n rahoituspakettia ja vuokraa sitä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella STX Finlandille.

Yritysvastuasiat on integroitu konserniyhtiöiden johtamisjärjestelmiin ja konsernitasolla toimintaa ohjaa eettinen ohjeisto. Kruunuasuntojen osalta olennaisia yritysvastuasioita ovat sosiaalinen vastuu, etenkin turvallinen ja terveellinen asumisympäristö sekä energia- ja materiaalitehokkuus. Yhtiö on panostanut myös asukasviihtyvyyden parantamiseen. Rakennusalalla harmaan talouden torjuminen luo haasteita yhtiölle ja alihankintaketjujen vastuullisuuden varmistaminen korostuu. Rahoitusyhtiönä Easy Km:n kohdalla korostuu taloudellinen vastuu. Easy Km:n ympäristövaikutukset ovat välillisiä ja konkretisoituvat asiakkaan valitseman ajoneuvon hiilidioksidipäästöinä. Rahoittajana asiantuntimus hiilidioksidipäästöjen laskemisessa voi luoda yhtiölle kilpailuetua.

Governia noudattaa palkitsemisjärjestelmissään talouspoliittisen ministerivaliokunnan elokuussa 2012 antamaa palkitsemiskannanottoa. Palkitsemisjärjestelmät on kuvattu yhtiökohtaisesti omistajaohjauksen nettisivuilla www.valtionomistus.fi.

TAULUKKO 39. Governia Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013*
Liikevaihto, milj. euroa	121,3	124,6
Liikevoitto, milj. euroa	5,4	12,2
Liikevoitto, %	4,5	9,8
Taseen loppusumma, milj. euroa	380,6	473,3
Omavaraisuusaste, %	34,2	29,0
Nettovelkaantumisaste, %	129,5	168,8
Oman pääoman tuotto, %	0,7	4,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,9	3,5
Henkilöstö	63	253
Henkilöstö Suomessa	63	253
Osinkosumma, milj. euroa	0	0,95**

* Vahvistamaton

** Hallituksen ehdotus, A-Kruunu Oy:n osakkeet (osinko in natura)

Solidium Oy

Solidium Oy on Suomen valtion kokonaan omistama sijoitusyhtiö, jonka tehtävänä on vahvistaa ja vakauttaa kotimaista omistusta kansallisesti tärkeissä yrityksissä ja kasvat-
taa pitkäjänteisesti omistustensa taloudellista arvoa. Solidiumin sijoitustoiminta perus-
tuu taloudelliseen analyysiin. Solidiumin sijoitusstrategian perusta ja keskeisin tavoite on
nykysalkun hyvä hoito ja sen arvon kasvattaminen.

Solidiumin osakesalkkua ja sen tapahtumia kertomusvuonna on tarkasteltu tarkem-
min edellä luvussa 3.2.

TAULUKKO 40. Solidium Oy:n taloudellinen tilanne

	1.7.—31.12.2013	1.7.—31.12.2012	1.7.2012—30.6.2013
Liikevaihto, milj. euroa	0,0	0,0	0,0
Liikevoitto, milj. euroa	123,9	69,6	65,5
Kauden voitto, milj. euroa	164,5	36,0	-232,3
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	17,6	8,7	13,9
Saadut osingot ja pääomanpalautukset, milj. euroa	0,0	0,0	397,5
Toiminnan hallinnointikuluhde, %	0,06	0,05	0,09
Substanssiarvo, milj. euroa	6 936,1	6 532,3	6 909,6
Oma pääoma, milj. euroa	4 115,3	5 019,1	4 750,8
Korolliset velat, milj. euroa	600,0	600,0	600,0
Omavaraisuusaste, %	86,8	89,0	88,8
Henkilöstö yhteensä	12	11	11
Henkilöstö Suomessa	12	11	11
Voitonjako, milj. euroa	800	800	800
Valtion saama voitonjako, milj. euroa	800	800	800

Solidiumin oman yritysvastuuraportoinnin tavoitteena on kuvata yritys vastuutyön merkitys ja ilmentyminen yhtiön toiminnassa sekä sen yritys vastuutyön tavoitteet ja aikaansaannokset. Yritys vastuutyön vaikutukset toteutuvat sen omistaja- ja sijoittajatehtävän kautta. Solidiumin tavoitteena on omistustensa taloudellisen lisäarvon pitkäaikainen kasvattaminen. Sen tulee olla selvillä omistamiensa yhtiöiden olennaisista yritys vastuukysymyksistä ja niiden mahdollisista vaikutuksista. Tämä koskee niin yritys vastuuasioihin liittyvien riskien hallintaa kuin myös uusien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämistä. Solidiumin toimintamalli yritys vastuuasioissa perustuu salkkuyhtiöiden laajaan yritys vastuun analyysiin.

Yhtiö noudattaa palkitsemisjärjestelmissään talouspoliittisen ministerivaliokunnan elokuussa 2012 antamaa palkitsemiskannanottoa. Palkitsemisjärjestelmät on kuvattu yhtiökohtaisesti omistajaohjauksen nettisivuilla www.valtionomistus.fi.

Suomen Erillisverkot Oy

Suomen Erillisverkot -konserni on valtion erityistehtäväyhtiö, joka operoi yhteiskunnan turvallisuuden varmistamiseen liittyviä tietoliikenneverkkoja ja teletiloja sekä tuottaa niihin liittyviä palveluita. Yhtiön tehtävänä on turvata yhteiskunnan kriittistä johtamista ja tietoyhteiskunnan palvelujen toimivuutta kaikissa olosuhteissa. Konserniin kuuluu Suomen Erillisverkot Oy ja sen kokonaan omistamat tytäryhtiöt Suomen Virveverkko Oy, Virve Tuotteet ja palvelut Oy, Suomen Turvallisuusverkko Oy sekä Leijonaverkot Oy. Suomen Erillisverkkoihin on keskitetty valtion ja turvallisuusviranomaisten tietoliikenneverkkoihin liittyviä kokonaisuuksia ja pyrkimyksenä on toiminnan tehostaminen, palveluiden ja laatutason parantaminen sekä palveluiden saatavuuden ja jatkuvuuden turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Vuonna 2013 konsernin toiminnassa painottui turvallisuusverkkotoiminnan kyvykkyyden lisääminen. Suomen Turvallisuusverkko Oy rakentaa verkko-operaattorikyvykkyyttään ja valmistautuu liikkeenluovutukseen puolustusvoimilta. Tavoitteena on aloittaa hallinnon turvallisuusverkon operointi vuonna 2014. Kyvykkyyttä lisättiin mm. lisärekrytoinnein. Vuoden lopussa Suomen Turvallisuusverkko Oy:ssä työskenteli 12 henkilöä.

Yhtiö perusti syksyllä 2013 tytäryhtiön Suomen Virveverkko Oy:n, jolle siirrettiin liikkeenluovutuksella viranomaisradioverkkotoiminta ja joka vastaa Virve-verkon operoinnista. Suomen Virveverkko Oy:n käyttötalous pysyi kertomusvuonna vakaana.

Konsernin toiminnan laajentuessa voimakkaasti korostui kertomusvuonna erityisesti jatkuvuuden sekä riskien ja turvallisuudenhallinnan merkitys. Riskien- ja turvallisuudenhallintaa yhtiö kehitti strategisen johtamisen osana sekä muulla sisäisellä kehitystyöllä.

Konsernin liikevaihto kasvoi 0,7 % ja päättyi 38,5 milj. euroon. Konsernin tulosta painoi valmistautuminen turvallisuusverkkotoiminnan aloitukseen. Liiketappio oli 0,8 milj. euroa. Liikevaihtoa turvallisuusverkkotoiminnasta alkaa kertyä vasta vuonna 2014. Yhtiötä on pääomitettu 6,5 milj. eurolla turvallisuusverkkotoiminnan käyttöpääoman ja investointien rahoittamiseksi. Yhtiö on lisäksi saanut 6,5 milj. euroa hinta/alijäämätukea Virve-viranomaisradioverkon toiminnan turvaamiseksi.

Yhtiö raportoi yritysvastuustaan vuodelta 2013 GRI:n G4-ohjeistuksen mukaisesti, joten raportissa korostuvat yrityksen arvoketju, liiketoiminnan kannalta olennaiset asiat sekä hallintotavan kuvaus.

Yhtiö noudattaa palkitsemisjärjestelmissään talouspoliittisen ministerivaliokunnan elokuussa 2012 antamaa palkitsemiskannanottoa. Palkitsemisjärjestelmät on kuvattu yhtiökohtaisesti omistajaohjauksen nettisivuilla www.valtionomistus.fi.

TAULUKKO 41. Suomen Erillisverkot Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013*
Liikevaihto, milj. euroa	37,7	38,5
Liikevoitto, milj. euroa	3,0	-0,8
Liikevoitto, %	7,9	-2,1
Taseen loppusumma, milj. euroa	125,8	135,6
Omavaraisuusaste, %	87,8	85,7
Nettovelkaantumisaste, %	-16,7	-18,5
Oman pääoman tuotto, %	2,0	-0,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,8	-0,6
Henkilöstömäärä	91	110
Osinkosumma, milj. euroa	--	--
Valtion saama osinko, milj. euroa	--	--

* Vahvistamaton

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan ohjauksessa oleva erityistehtäväyhtiö

Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)

Finnfund on valtioenemmistöinen erityisrahoitusyhtiö, joka toteuttaa kehityspoliittista erityistehtävää. Yhtiön tarkoituksena on edistää kohdemaidensa taloudellista ja sosiaalista kehitystä rahoittamalla yksityisen sektorin hankkeita, joihin liittyy suomalainen intressi. Finnfund on kaupallista rahoitusta täydentävä riskirahoittaja. Finnfund kohdistaa pääosan rahoituksestaan matalatuloisiin ja alemman keskitulotason kehitysmaihin, rakentaa siltoja suomalaisen osaamisen ja kehitysmaiden tarpeiden välille ja panostaa katalysoimiensa kehitysvaikutusten kasvattamiseen.

Ulkoasiainministeriö määrittää yhtiön kehityspoliittisen erityistehtävän perustuen kulloinkin voimassa olevaan kehityspoliittiseen toimenpideohjelmaan sekä asettaa yhtiölle vuosittain sekä kehityspoliittiseen erityistehtävään että toiminnan itsekannattavuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyvät tavoitteet. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan kokonaisvaltaisesti useiden indikaattoreiden avulla. Yhtiö raportoi tavoitteiden saavuttamisesta ulkoasiainministeriölle vuosittain. Finnfund on saavuttanut sille asetetut keskeiset tavoitteet ja ylittänyt odotukset rahoittamiensa hankkeiden ilmastovaikutusten osalta.

Yhtiöllä on lakisääteinen velvoite toimia itsekannattavasti ja se on onnistunut tässä. Finnfundin toiminnan luonteeseen kuuluu huomattavien sijoitusriskien ottaminen myönteisten kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi. Finnfundin riskinkantokykyä on vahvistettu vuonna 2012 käyttöön otetulla erityisriskirahoituksella, jonka avulla Finnfund voi osallistua aikaisempaa riskipitoisempien, mutta kehitysvaikutuksiltaan erinomaisten hankkeiden rahoittamiseen

itsekannattavuutta vaarantamatta. Finnfundin sijoitukset ovat luonteeltaan riskipitoisia ja niiden arvostuksessa tapahtuvien muutosten myötä Finnfundin vuotuisen tulokseen voi liittyä suurta vaihtelua laajapohjaisesta riskienhallinnasta huolimatta. Yhtiön taloudellista suoriutumiskykyä arvioitaessa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota pidemmän ajan tuloksellisuuteen.

Finnfund julkistaa yritysraporttinsa vuosittain syyskaudella, sillä sen hankeyhtiöt raportoivat toiminnastaan Finnfundille vuosittain kevään ja kesän aikana. Vuotta 2013 koskeva yritysraportti julkistetaan syksyllä 2014. Vuoden 2012 yritysraportti on luettavissa kokonaisuudessaan yhtiön www-sivuilla. Suuri osa Finnfundin rahoittamista hankkeista on ilmastomuutosta hillitseviä, jotkut hyvinkin merkittävästi. Ilmastovaikutukset yhdessä muiden ympäristö- ja kehitysvaikutusten kanssa ovat yhtiön rahoitustoiminnan keskeinen tavoite ja rahoituksen kohdistamisen kriteeri.

Finnfundin johtoryhmän jäsenet toimitusjohtajaa lukuun ottamatta ovat mukana koko henkilöstöä koskevassa kannustinpalkkiojärjestelmässä, jonka mukaan asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta voi ansaita enintään yhden kuukauden palkkaa vastaavan kannustinpalkkion. Palkkiojärjestelmä perustuu osin yhtiötasoisien tavoitteiden ja osin yksikkökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi yksittäinen toimihenkilö voi ansaita keskimäärin noin yhden viikon palkkaa (25 % kuukausipalkasta) vastaavan henkilökohtaisen kannustinpalkkion. Johtokunta päättää kannustinpalkkiojärjestelmästä ja sen keskeisistä ehdoista vuosittain. Yhtiön palkitsemisessa noudatetaan valtionyhtiötä koskevaa palkitsemisohjetta. Finnfundilla on yhtiön toimintaa ohjaava ja valvova hallintoneuvosto ja johtokunta, joiden kokoonpanossa huomioidaan sukupuolisen tasa-arvon asettamat velvoitteet.

Vuonna 2013 Finnfundin pääomaa korotettiin hallitusohjelman mukaisesti kymmenellä miljoonalla eurolla ja lisäksi Finnfundille myönnettiin vuoden 2013 neljännessä lisätalousarviossa 8 milj. euroa päästöhuutokauppatuloja, jotka käytetään täysimääräisesti ilmastohankkeisiin. Vuoden 2013 pääomakorotuksessa valtion omistusosuus kohosi 92,1 prosenttiin (2012: 91,5 %). Muita omistajia ovat Finnvera 7,8 % ja Elinkeinoelämän keskusliitto 0,1 %.

TAULUKKO 42. Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n (Finnfund) taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	16,6	16,2
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	16,6	16,2
Voitto, milj. euroa	1,2	2,7
Tase, milj. euroa	312,4	310,6
Omavaraisuusaste, %	64,8	69,3
Oman pääoman tuotto, %	0,6	1,3
Koko pääoman tuotto, %	0,4	0,9
Henkilöstö		
kotimaassa	49	49
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ*	49	49
Osakepääoma, milj. euroa	129,0	139,0
Oma pääoma, milj. euroa	202,6	215,3

Valtiovarainministeriön hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtävayhtiöt

Fingrid Oyj

Fingrid tarjoaa sopimusasiakkailleen eli sähköntuottajille, verkkoyhtiöille ja teollisuudelle kantaverkko-, rajasiirto- ja tasepalveluita yhtäläisin ehdoin. Asiakkailta saadun palautteen perusteella yhtiö suoriutui näistä tehtävistä hyvin. Toimintavuonna Suomen ilmasto- ja energiastrategiaa tukeva investointiohjelma, suuruudeltaan n. 1,7 mrd. euroa eteni aikataulun ja budjetin mukaisesti. Kantaverkkoon tehtävät investoinnit mahdollistavat omalta osaltaan Suomen energia- ja ilmastostrategian mukaisen siirtymisen tulevaisuudessa kohti omavaraisempaa, hiilineutraalimpaa Suomea, jossa merkittävä osa sähköstä tuotetaan uusiutuvalla energialla. Osa investointiohjelmasta suuntautuu korkean käyttövarmuuden säilyttämiseen ja vuosi 2013 oli yhtiön historian parhaita käyttövarmuuden osalta. Vuonna 2013 kokonaisinvestoinnit olivat 225 (139) milj. euroa.

Konsernissa on vuonna 2013 ollut käytössä palkitsemisjärjestelmä, jonka yleiset periaatteet Fingrid Oyj:n hallitus on hyväksynyt 14.2.2013. Johtoryhmän jäsenten kokonaispalkkaus muodostuu kiinteästä kokonaispalkasta, yksivuotisesta bonusohjelmasta ja kolmevuotisesta pitkän tähtäimen kannustinohjelmasta. Yksivuotisen bonusohjelman enimmäismäärä on toimitusjohtajan osalta 25 % ja muiden johtoryhmän jäsenten osalta 20 % vuosipalkasta. Pitkän tähtäimen kannustinohjelman enimmäismäärä on toimitusjohtajan osalta 35 % ja muiden johtoryhmän jäsenten osalta 25 %.

Fingrid Oyj:n omistus pohja pysyi muuttumattomana tilikaudella 2013. Suomen valtio omistaa 53,1 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 43. Fingrid-konsernin taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	522,1	543,1
ulkomailla		
YHTEENSÄ	522,1	543,1
Liikevoitto, milj. euroa	94,6	115,3
Liikevoitto, %	18,1	21,2
Tase, milj. euroa	2 092	2 182
Omavaraisuusaste, %	27,3	29,5
Oman pääoman tuotto, %	12,4	15,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,6	6,3
Henkilöstö		
kotimaassa*	269	277
ulkomailla		
YHTEENSÄ*	269	277
Osinkosumma, milj. euroa**	6,7	13,1**
Valtion osinkosumma, milj. euroa**	3,56	9,04**

*Henkilöstö keskimäärin, **2013 tilikaudelta hallituksen ehdotus yhtiökoukkselle

Hansel Oy

Hansel Oy:n tehtävänä on tuottaa valtiolle säästöjä kilpailuttamalla ja ylläpitämällä palveluita ja tuotteita koskevia puitejärjestelyitä ja tarjoamalla asiakkaille kilpailuttamiskonsultointia. Hanselin puitejärjestelyiden kautta tehtyjen yhteishankintojen määrä jatkoi kasvua vuoden 2013 aikana, päätyen 695 milj. euroon (687 milj. euroa). Yhteishankintavelvoitteen piirissä olevat hankinnat pysyivät vuonna 2013 samalla tasolla kuin edellisellä vuonna ollen noin 428 milj. euroa. Mitä enemmän asiakkaat hyödyntävät Hanselin palveluita sitä enemmän säästöjä valtio saa. Hansel on suoriutunut hyvin tehtävästään.

Hansel on voittoa tavoittelematon yhtiö. Hansel teki vuonna 2013 kuitenkin 195 000 euron tuloksen (602 000 euroa). Kulujen kehitystä seurataan myös tarkasti. Vuonna 2013 yhtiön kulut olivat 8,5 milj. euroa (7,9 milj. euroa).

Hanselissa noudatetaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan antamia ohjeita yrittäjien ja avainhenkilöiden palkitsemisesta. Hanselin hallitus asettaa vuosittain tulospalkkiotavoitteet. Vuoden 2013 alusta alkaen palkkiojärjestelmää muutettiin vastaamaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan 13.8.2012 antamaa kannanottoa. Hanselissa koko henkilökunnan tulospalkkion enimmäismäärä on 15 % vuosipalkasta. Lisäksi johtoryhmän jäsenille voidaan maksaa yhtiön ja palkkionsaajan poikkeuksellisen hyvän suorituksen perusteella tulospalkkiota, mutta maksettavien tulospalkkioiden enimmäismäärä on enintään 30 % vuosipalkasta. Tulospalkkioperusteina kaikilla yhtiön työntekijöillä on asiakastytyväisyys (50 %) ja henkilökohtainen suoriutumisen (50 %).

Omistuspohjan muutoksia ei ole ollut. Suomen valtio omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 44. Hansel Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	8,5	8,7
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	8,5	8,7
Liikevoitto, milj. euroa	0,6	0,2
Liikevoitto, %	7,0	2,0
Tase, milj. euroa	16,7	17,1
Omavaraisuusaste, %	89,1	88,1
Oman pääoman tuotto, %	4,1	1,3
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,8	1,6
Henkilöstö		
kotimaassa	71	73
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	71	73
Osinkosumma, milj. euroa	0	0
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0	0

HAUS kehittämiskeskus Oy

HAUS kehittämiskeskus Oy:n (HAUS) tehtävänä on tuottaa koulutus- ja kehittämisspalveluita sekä niihin liittyvää liiketoimintaa. Yhtiö on vuoden 2013 aikana syventänyt in-house -rooliaan, joka näkyy myös vuoden aikana hyväksytyssä yhtiön uudessa strategiassa. Valtionhallinnon tarpeisiin suunnattujen koulutus- ja kehittämisspalvelujen suunnittelua on terävöitetty entisestään ja varmistettu asiakastarpeiden kuuleminen mm. erilaisin kyselyin sekä yhteisten työryhmien kautta. Kansainvälisesti HAUS on ollut merkittävä suomalainen toimija mm. Euroopan unionin rahoittamissa Twinning-ohjelmissa. Tarkkaa tietoa HAUS:n osuudesta ministeriöiden, virastojen ja laitosten koulutuksista ei ole käytettävissä. Kokonaiskoulutus rakentuu useista eri osista kuten organisaation substanssikoulutuksesta, itse järjestetystä koulutuksesta, erityiskoulutuksista (esim. ICT, kielet ym.), HAUS:n koulutuksista sekä muiden tarjoajien koulutuksista. Arvio HAUS:n koulutuksen osuudesta kokonaisvolyymistä on n. 5 %. Kotimaan ja kansainvälisen liiketoimintansa kautta yhtiö on pystynyt kasvattamaan kotimaista ja kansainvälistä asiantuntija- ja kumppaniverkostoaan sekä lisäämään suomalaisen hallinto- ja koulutusosaamisen tunnettuisuutta kansainvälisesti.

Yhtiön toiminta oli vuonna 2013 kannattavaa ja se on kolmena peräkkäisenä vuonna saavuttanut ja ylittänyt tulostavoitteen. Kotimaan koulutustarjontaa on laajennettu. Uusia merkittäviä avauksia yhtiö on tehnyt myös Suomen rahoittamien kehityspoliittisten ohjelmien toteuttajana.

Yhtiön raportoinnissa ja tilinpäätöksessä korostetaan toiminnan eettisiä periaatteita sekä raportoidaan ympäristövastuusta sekä henkilöstövastuusta. Kansainvälisessä liiketoiminnassa erityistä huomiota kiinnitetään hyvän hallinnon periaatteiden noudattamiseen hanketyössä.

Yhtiön hallitus hyväksyy vuosittain liikevaihto- ja tulostavoitteista päättäessään kyseisen vuoden tulospalkkioperiaatteet sekä päättää tulospalkkion mahdollisesta maksamisesta. Tulospalkkion perusta on saavutettuun tulokseen sidottu koko henkilöstölle maksettu palkkio. Lisäksi voidaan palkita yksittäisiä henkilöitä tai henkilöstöryhmiä järjestelmässä sovittujen kriteerien perusteella. Samat palkitsemisen periaatteet koskevat myös toimitusjohtajaa ja liiketoimintavastuullisia johtajia, joiden tulospalkkion määrät hallitus päättää.

Omistus pohjassa ei ole tapahtunut muutoksia. Suomen valtio omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 45. HAUS kehittämiskeskus Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	3,6	3,7
ulkomailla	2,0	1,4
YHTEENSÄ	5,6	5,1
Liikevoitto, milj. euroa	0,3	0,2
Liikevoitto, %	4,7	3,9
Tase, milj. euroa	2,6	4,0
Omavaraisuusaste, %	-1,2	8,7
Oman pääoman tuotto, %	-167,8	249,3
Sijoitetun pääoman tuotto, %	12,2	6,0
Henkilöstö		
kotimaassa	25	25
ulkomailla	3	3
YHTEENSÄ	28	28
Osinkosumma, milj. euroa	0,0	0,0
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0,0	0,0

Tunnusluvut on laskettu käyttäen VNK:n omistajaohjauksen 2012 vuosikertomuksessa esitettyjä kaavoja.

Sijoitetun pääoman tuottoprosentin vertailutieto 2012 on muuttunut, koska on käytetty eri kaavaa.

Aalto-yliopistokiinteistöt Oy

Yhtiön tehtävänä on hallita ja kehittää yliopistokiinteistöjä sekä vuokrata niitä siten, että yliopistolla on käytettävissään tarkoituksenmukaiset ja kohtuuhintaiset toimitilat ja kiinteistöjen arvo säilyy pitkällä aikavälillä. Yliopiston tilakustannukset perustuvat pääosin aiemman vuokranantajan määrittelemiin vuokratasoihin, jotka ovat hyvin kohtuullisia.

Yhtiön kannattavuus on ollut hyvä. Yhtiön kannattavuutta rasittaa peruskorjausvaiheessa olevien kiinteistöjen sekä omistussiirron jälkeisten kiinteistö- ja omaisuusselvitysten runsas määrä. Edellä mainittuja tekijöitä on kyetty kompensoimaan parantamalla rakennusten energiatehokkuutta nopeilla ja edullisilla toimilla. Yhtiön tunnusluvut kuten käyttökateprosentti, omavaraisuusaste, nettovuokratuotto prosentti sekä hallintokulut ovat pysyneet hyvällä tasolla.

Yhtiön ensimmäinen, sen toiminnan laajuuteen sovitettu, yritysraportti julkaistaan osana yhtiön vuosikertomusta.

Yhtiön koko henkilöstö on tulospalkkiojärjestelmän piirissä ja tavoitteet ovat yhtiökohtaisia eikä henkilökohtaisia tavoitteita ole. Tulospalkkiotavoitteet on johdettu yhtiön strategisista tavoitteista, joita ovat asiakastyytyväisyys, käyttökateprosentti ja kiinteistöjen korjaustöiden määrä. Enimmäispalkkiot on rajattu 1–3 kuukauden palkkaa vastaavaan summaan eri henkilöstöryhmille. Yhtiön hallitus voi lisäksi käyttää harkintaansa tavoitteiden saavuttamista tarkasteltaessa.

Yhtiön omistuksessa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2013 aikana. Suomen valtio omistaa 1/3 yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 46. Aalto-yliopistokiinteistöt Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	43,5	48,0
ulkomailla		
YHTEENSÄ	43,5	48,0
Liikevoitto, milj. euroa	18,9	20,4
Liikevoitto, %	43,5	42,4
Tase, milj. euroa	336,3	380,6
Omavaraisuusaste, %	52,0	48,6
Nettovelkaantuneisuusaste, %	74,3	67,1
Oman pääoman tuotto, %	6,3	7,3
Sijoitetun pääoman tuotto, % *	4,6	5,1
Henkilöstö		
kotimaassa	13	13
ulkomailla		
YHTEENSÄ	13	13
Osinkosumma, milj. euroa	3,9	5,2
Valtion osinkosumma, milj. euroa	1,3	1,7

* Sijoitetun pääoman tuotto laskettu kaavalla: (nettotulos + rahoituskulut) / (taseen loppusumma - korottomat velat)
(Lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen keskiarvona.)

Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy

Yhtiön tehtävänä on hallita ja kehittää yliopistokiinteistöjä sekä vuokrata niitä siten, että omistajayliopistoilla (Helsingin yliopisto, Hanken, Taideyliopisto) on käytettävissään taroituksenmukaiset ja kohtuuhintaiset toimitilat ja kiinteistöjen arvo säilyy pitkällä aikavälillä. Yhtiö on täyttänyt yhteiskunnallisen palvelutehtävänsä suunnitellulla tavalla. Yhtiö kuuluu Helsingin Yliopistokonserniin ja pystyy monissa rakennuttamiseen liittyvissä toiminnoissa käyttämään hyväksi Yliopisto-konsernin tilakeskuksen yhteisiä palveluja, jolloin on päästy huomattavasti yhtiön omaa kokoa parempaan tehokkuuteen.

Yhtiö toimii kannattavasti ja kustannustehokkaasti riskejä minimoiden yhtiökokoituksen ja hallituksen asettamien tavoitteiden ja laaditun strategian mukaisesti. Yhtiö on tukenut asiakasyliopistojaan, tehokkaampaan, energiataloudellisempaan ja kustannustehokkaampaan tilahallintaan siirtymisessä. Yhtiön perusliiketoiminnan kannattavuus on säilynyt hyvänä ja esimerkiksi kiinteistöomaisuuden vuokra- ja nettovuokratuotot nousivat vuodesta 2012. Joulukuussa 2013 Taiteen talon päävuokralainen ilmoitti luopuvansa talon käytöstä, jonka johdosta kiinteistön arvoa jouduttiin harkitsemaan uudestaan ja yhtiö kirjasi 10,1 miljoonan arvonalennuksen vuodelta 2013 Taideyliopiston käytössä olevasta Taiteen talosta. Tämän seurauksena tilikauden voitto ja pääomien tuottoasteet putosivat vuoden 2012 tasostaan.

Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy on toiminnassaan sitoutunut noudattamaan vastuullisen liiketoiminnan periaatteita, mikä muun muassa merkitsee, että rakennusten energiataloutta parannetaan, tilakäyttöä tehostetaan, kotimaisia bioenergian lähteitä otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön sekä varmistetaan työnantaja- ja verovelvoitteiden täyttymisestä koko urakointiketjun osalta kaikissa korjaus- ja uudishankkeissa. Yhteiskunta- ja ympäristövastuun raportoinnin osalta yhtiön hallitus on päättänyt, että se tul-laan suorittamaan yhteistyössä emokonsernin, Helsingin yliopiston kanssa ja perustuen yliopiston ohjeistukseen.

Yhtiössä ei ole ollut käytössä palkitsemisjärjestelmää toimitusjohtajalle eikä muullekaan henkilökunnalle.

Omistusohjassa ei tapahtunut muutoksia vuonna 2013. Suomen valtio omistaa 1/3 yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 47. Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	55,5	57,8
ulkomailla		
YHTEENSÄ	55,5	57,8
Liikevoitto, milj. euroa	25,3	3,8
Liikevoitto, %	45,6	6,6
Tase, milj. euroa	595,5	585,5
Omavaraisuusaste, %	53,1	52,8
Oman pääoman tuotto, %	4,5	0,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,4	0,7
Henkilöstö		
kotimaassa	4	3
ulkomailla		
YHTEENSÄ	4	3
Maksettu osinkosumma, milj. euroa	6,6	ei päätöstä
Valtion saama osinko, milj. euroa	2,2	ei päätöstä

Suomen Yliopistokiinteistöt Oy

Yhtiön tehtävänä on hallita ja kehittää yliopistokiinteistöjä sekä vuokrata niitä siten, että yliopistoilla on käytettävissään tarkoituksenmukaiset ja kohtuuhintaiset toimitilat ja kiinteistöjen arvo säilyy pitkällä aikavälillä. Yhtiö on täyttänyt yhteiskunnallisen palvelutehtävänsä muun muassa toimimalla kannattavasti ja kasvattamalla omistaja-arvoa.

Yhtiö etenee yritysvastuuraportoinnissaan asteittain ja ensimmäinen raportti julkaistaan vuoden 2013 vuosikertomuksen yhteydessä.

Yhtiössä on käytössä kannustinpalkkiojärjestelmä, joka koskee koko henkilöstöä. Kannustinpalkkiojärjestelmän suuruus on enintään noin 10 % palkkasummasta. Kannustinpalkkiokriteerit ja niiden raja-arvot päättää hallitus. Kriteerit on määritelty perustuen Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n erityistehtävään, ja niitä ovat kannattavuus, omaisuuden arvon säilyminen, yhtiön innovatiivisuus sekä asiakastyytyväisyys.

Vuonna 2013 ei tapahtunut omistuspohjan muutoksia. Suomen valtio omistaa 1/3 yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 48. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	134,0	137,0
ulkomailla		
YHTEENSÄ	134,0	137,0
Liikevoitto, milj. euroa	45,0	36,0 *
Liikevoitto, %	33,6	26,3
Tase, milj. euroa	990,9	1 018,7
Omavaraisuusaste, %	58,2	56,3
Oman pääoman tuotto, %	4,4	3,3
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,8	3,0
Henkilöstö		
kotimaassa	26	30
ulkomailla		
YHTEENSÄ	26	30
Osinkosumma, milj. euroa	20,9	15,8
Valtion osinkosumma, milj. euroa	6,97	5,27

* kertaluonteiset erät vaikuttivat olennaisesti liikevoittoon

Tietokarhu Oy

Yhtiöllä on ollut keskeinen rooli Verohallinnon tietojärjestelmien kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Koko verotustoiminta ja sen tuottavuuden kehittäminen ovat erittäin riippuvaisia tietojärjestelmien toiminnasta ja kehittämisestä. Lukuisista ylläpidettävistä järjestelmistä, varsin monimutkaisesta ja elävästä verotuslainsäädännöstä sekä suurista palveluvolyymeista huolimatta palvelujen käytettävyys ja laatuso ovat säilyneet hyvällä tasolla eikä Suomen verotuksessa ole esiintynyt merkittäviä yhtiöstä johtuneita ongelmia. Myös mitattu asiakastytyväisyys on ollut erittäin hyvällä tasolla.

Yhtiön kannattavuus on ollut hyvällä tasolla. Eritystehtävän hoitamisessa on yhteisyritysrakenteella pystytty keskittymään varsinaiseen ydintehtävään ja minimoimaan hallinnollinen kustannusrasite. Yhtiö hyödyntää sisäisissä palveluissaan (talousohjaus, HR, sisäinen IT) Tieto-konsernin yhteisiä palveluja, jolloin yksikkökustannuksissa on päästy huomattavasti yhtiön omaa kokoa parempaan tehokkuuteen.

Tietokarhu kuuluu osana Tieto-konserniin ja yritysvastuuseen liittyvät konsernilinjaukset koskevat myös Tietokarhua.

Valtion osakkuusyhtiöiden johdon palkitsemista koskeneet uudet ohjeistukset on käsitelty yhtiön hallituksessa syksyllä 2012. Tuolloin todettiin, että yhtiön johdon palkitsemiskäytännöt ovat linjassa valtio-omistajan uusien ohjeistusten kanssa, eikä tältä osin tarvittu uusia linjauksia. Johdon tulospalkkiokriteerit vuodelle 2013 on käsitelty ja hyväksytty yhtiön hallituksessa.

Ei muutoksia omistus pohjassa koko yhtiön toiminnan aikana.

TAULUKKO 49. Tietokarhu Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	41,7	37,2
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	41,7	37,2
Liikevoitto, milj. euroa	5,2	5,0
Liikevoitto, %	12,5	13,4
Tase, milj. euroa	13,0	12,9
Omavaraisuusaste, %	34,1	32,7
Oman pääoman tuotto, %	94,8	89,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	122,1	115,1
Henkilöstö		
kotimaassa	306	292
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	306	292
Osinkosumma, milj. euroa	3,960	3,840
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0,792	0,768

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtävayhtiöt

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy (CSC) tarjoaa ja kehittää ICT-palveluja tutkimuksen, opetuksen, kulttuurin ja hallinnon tarpeisiin. Asiakkaina ovat opetus- ja kulttuuriministeriö, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja vähäisessä määrin yritykset. CSC tarjoaa palveluitaan yhtiöjärjestyksensä mukaisesti voittoa tavoittelematta.

Kertomusvuonna liikevaihto kasvoi 6,9 %. Liiketoiminnan laajentuessa myös kokonaiskustannukset kasvoivat 6,7 %. Yhtiön tutkimus- ja kehityskustannukset olivat noin 18 % (16 %) liikevaihdosta.

Kansalliset tieteellisen laskennan resurssit moninkertaistuivat huhtikuussa 2013, kun CSC otti tuotantokäyttöön uuden supertietokoneen (Sisu) ja superklusterin (Taito) ensimmäisen vaiheen laitteistot. Sisun ensimmäisen vaiheen laskentateho on 2,5-kertainen ja Taidon 5-kertainen aiempiin vastaaviin järjestelmiin verrattuna.

Vuoden 2014 keskeisimmät tavoitteet liittyvät tutkimus- ja kulttuuriaineistojen infrastruktuurien kehittämiseen, supertietokoneiden toisen vaiheen laitteistojen käyttöönottoon sekä Kajaanin datakeskuksen mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Yhtiö julkaisee vuosikertomuksen yhteydessä vastuullisuusraporttinsa. CSC:n toiminnassa yritysvastuun osalta korostuu ympäristövastuu. Yhtiön toiminnan suurin ympäristökuorma syntyy palvelinkeskusten sähkönkulutuksesta. CSC:n palvelinkeskusten energiatehokkuus on kansainvälisesti katsoen erittäin hyvä. Espoon toimistotilojen ja palvelinkeskusten käyttämä sähkö on kokonaisuudessaan ympäristöystävällisesti tuotettua vesivoimaa.

Yhtiön hallitus vahvistaa vuosittain tulospalkkiojärjestelmän. CSC ei maksa osinkoa.

Omistus pohjassa ei ole tapahtunut muutoksia. Suomen valtio omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 50. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	29,2	31,2
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	29,2	31,2
Liikevoitto, milj. euroa	0,07	0,2
Liikevoitto, %	0,24	0,66
Tase, milj. euroa	18,0	20,4
Omavaraisuusaste, %	28,15	26,42
Oman pääoman tuotto, %	5,28	6,25
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,34	10,35
Henkilöstö		
kotimaassa	251	254
ulkomailla		

Veikkaus Oy

Veikkaus Oy:n tehtävä on huolehtia sille arpajaislaissa yksinoikeudeksi säädetystä raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemisesta. Tavoitteena on taata rahapelitoimintaan osallistuvien oikeusturva, estää väärinkäytökset ja rikokset sekä vähentää pelaamisesta aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Veikkaus Oy:n toiminnasta tulevat varat käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen sekä nuorisotyön edistämiseen.

Veikkaus säilytti johtavan markkinaosuutensa Suomen rahapelimarkkinoilla. Vuoden 2013 markkinaosuus oli 49,4 % (-0,1 %-yks.) Veikkaus-konsernin tilikauden tulos oli 506,3 milj. euroa (+1,1 %). Tuloutuksen lisäksi Veikkaus Oy maksoi valtiolle arpajaisveroa 99,8 milj. euroa (+1,1 %) sekä arvonnäköveroja 21,9 milj. euroa (+1,9 %). Haastavassa taloudellisessa tilanteessa Veikkaus pystyi parantamaan tulostaan erityisesti tehostetun kustannustietoisuuden ja aktiivisen kehitystyön avulla.

Valtion talousarvion mukainen Veikkaus Oy:n tuottoarvio vuodelle 2013 oli 517,5 milj. euroa. Yhtiö luovuttaa koko tuloksen 506,3 milj. euroa sekä jakamattomista voittovaroista 11,2 milj. euroa opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tilivuoden aikana aikaisemmilta vuosilta kertyneitä jakamattomia voittovaroja maksettiin ministeriölle 14,4 milj. euroa. Lisäksi valtion vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa päätetty tuloutus, 2,9 milj. euroa, on maksettu vuonna 2013 jakamattomista voittovaroista.

Euroopan komissio totesi kertomusvuoden marraskuussa, että Suomen lainsäädäntö täyttää EU-oikeuden vaatimukset tarjota rahapelipalveluja yksinoikeudella ja että lainsäädäntöä sovelletaan johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti. Samalla komissio lopetti vireillä olleet oikeustoimet Suomea vastaan. Päätös antaa vahvan tuen suomalaiselle yksinoikeusjärjestelmälle.

Korkeatasoinen yrityksen yhteiskuntavastuu ja siitä raportointi on hyvin tärkeää rahapelitoimialalla. Veikkaus kiinnittää erityistä huomiota korkeaan kuluttajansuojaan ja peliriippuvuuden ehkäisyyn. Pelaamisen kehittymistä seurataan jatkuvasti vastuullisuuden näkökulmasta ja yhtiö pyrkii luomaan parhaita mahdollisia pelaamisen hallintaa koskevia toimintamalleja. Kertomusvuonna Veikkaus otti käyttöön uusia työkaluja vastuullisuustyöhön ja päivitti yhtiön yhteiskuntavastuun periaatteet.

Veikkaus Oy:n rekisteröityneiden asiakkaiden määrä nousi katsausvuonna yli 1 538 000 asiakkaaseen (+5,1 %) ja rekisteröityneen pelaamisen osuus kokonaismyynnistä oli 53,7 % (+2,5 %). Veikkaus on kehittänyt digitaalista liiketoimintaansa. Se on lisännyt tunnistautunutta pelaamista, koska sähköisissä kanavissa pelataan aina tunnistautuneena. Rekisteröityminen mahdollistaa omien pelirajoitusten asettamisen ja vahvistaa kuluttajansuojaa.

Veikkaus Oy:ssä on käytössä palkitsemisjärjestelmä, jonka piiriin kuuluu koko henkilökunta. Järjestelmään sisältyvät henkilökohtaisen palkanosan korotukset, erityispalkkiot sekä tulospalkkio. Yhtiön hallitus päättää johtoryhmän jäsenten palkkioista ja koko henkilöstön tulospalkkion perusteista.

Omistuspohjassa ei ole tapahtunut muutoksia. Suomen valtio omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 51. Veikkaus Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	1 775,8	1 858,4
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	1 775,8	1 858,4
Liikevoitto, milj. euroa	497,9	505,2
Liikevoitto, %	28,0	27,2
Tase, milj. euroa	742,2	735,6
Omavaraisuusaste, %	177,1	179,5
Oman pääoman tuotto, %	79,4	80,3
Sijoitetun pääoman tuotto, %	191,4	194,7
Henkilöstö		
kotimaassa	320	333
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	320	333
Osinkosumma, milj. euroa*	0	0
Valtion osinkosumma, milj. euroa*	0	0
Valtiolle maksettu arpajaisvero, milj. euroa	98,7	99,8
Maksetut arvonnisäverot, milj. euroa**	21,5	21,9

* Arpajaislain mukaisesti Veikkaus Oy ei saa jakaa osakkeenomistajilleen osinkoa voitostaan eikä vapaasta omasta pääomastaan. Tilikauden voitto luovutetaan opetus- ja kulttuuriministeriölle valtion talousarviossa määritellyn tuloutusarvion mukaisesti.

** Veikkaus Oy ei ole arvonnisäverovelvollinen, eikä se sen takia voi vähentää tavara- ja palveluostoihinsa sisältyviä arvonnisäveroja.

Hevosopisto Oy

Hevosopisto Oy pitää yllä Ypäjän Hevosopisto -nimistä oppilaitosta, joka toimii ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan mukaisesti hevosalan valtakunnallisena ammatillisena oppilaitoksena järjestäen perustutkintoon johtavaa opetussuunnitelmaperusteista koulutusta. Lisäksi järjestetään aikuisille alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta, muuta ammatillista lisäkoulutusta sekä koulutusta tukevana palvelutoimintana mm. kilpailuja, kursseja ja valmennuksia.

Valtio omistaa yhtiöstä 25 %. Hevosopisto Oy ei tavoittele voittoa. Hevosopisto Oy:n liikevaihto v. 2013 oli 9,3 milj. euroa (-0,5 %), tulos -0,1 milj. euroa (0,1 milj. euroa v. 2012) ja taseen loppusumma 5,3 milj. euroa (-3,5 %). Henkilötyövuosia kertyi 113 (116 henkilötyövuotta v. 2012). Yhtiössä ei ole tulospalkkiojärjestelmää.

TAULUKKO 52. Hevosopisto Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	9,38	9,32
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	9,38	9,32
Liikevoitto, milj. euroa	0,13	-0,14
Liikevoitto, %	1,38	-1,50
Tase, milj. euroa	5,46	5,26
Omavaraisuusaste, %	65,93	66,05
Oman pääoman tuotto, %	3,89	-3,59
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-	-1,62
Henkilöstö		
kotimaassa	116	113
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	116	113
Osinkosumma, milj. euroa	0	0
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0	0

Suomen Ilmailuopisto Oy

Suomen Ilmailuopisto Oy ylläpitää Porissa toimivaa Suomen Ilmailuopisto -nimistä ammatillista erikoisoppilaitosta, joka kouluttaa ammattilentäjiä Suomen liikenneilmailun tarpeisiin. Oppilaitos pyrkii vastaamaan Suomessa toimivien lentoyhtiöiden ja helikopterioperaattorien nykyisiin ja tuleviin lentäjätarpeisiin. Valtio omistaa yhtiöstä 49,5 %.

Suomen Ilmailuopisto ei tavoittele voittoa. Yhtiön taloudellisena tavoitteena on tuottaa riittävä käyttökate tarvittavien investointien rahoittamiseksi. Tulorahoituksen pääosan muodostaa valtionosuus. Tuottoja saadaan myös oppilasmaksuista ja asiakastuotoista. Liikevaihto v. 2013 oli 8,6 milj. euroa (-3,5 %) ja liikevoitto 0,3 milj. euroa (-50,0 %). Taseen loppusumma v. 2013 oli 17,7 milj. euroa (+3,0 %). Henkilöstöä oli 37 henkilöä (36 henkilöä v. 2012). Yhtiössä ei ole tulospalkkiojärjestelmää.

Yhtiön lentokonekaluston uudistaminen jatkuu ja vuonna 2013 tilattiin kolme kappaletta Diamond DA42-lentokoneita korvaamaan ikääntyneet Beechcraft Bonanza -lentokoneet. DA42-koneiden polttoainetaloudellisuus tulee alentamaan polttoainekustannuksia tulevaisuudessa. Koska koneet ovat kaksimoottorisia, niitä voidaan tarvittaessa hyödyntää laajemmin kuin nykyisiä Bonanza-koneita. DA42-koneiden toimitukset tapahtuvat vuonna 2014. DA42-koneiden käyttöönotto koulutuksessa aloitetaan vuonna 2015.

Oppilasmääriä on alennettu, koska oppilaitoksesta valmistuneet lentäjät eivät ole heti työllistyneet lentäjätehtäviin ja koulutustarve on tällä hetkellä alhaisempi.

TAULUKKO 53. Suomen Ilmailuopisto Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	8,9	8,6
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	8,9	8,6
Liikevoitto, milj. euroa	0,7	0,3
Liikevoitto, %	8,1	3,3
Tase, milj. euroa	17,2	17,7
Omavaraisuusaste, %	93,6	93,8
Oman pääoman tuotto, %	4,5	1,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,3	1,9
Henkilöstö		
kotimaassa	36	37
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	36	37
Osinkosumma, milj. euroa	0	0
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0	0

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtäväyhtiöt

Finavia Oyj

Finavia Oyj:n toimialana ovat lentoasemaliiketoiminta ja lentoasemiin liittyvät palvelut, lennonvarmistusliiketoiminta sekä muu lentoasemiin ja lentoliikenteeseen liittyvä liiketoiminta. Yhtiön toiminnan tarkoituksena on ilmailun edistämiseksi ylläpitää ja kehittää valtion lentoasemaverkostoa ja Suomen lennonvarmistusjärjestelmää siviili- ja sotilasilmailun tarpeita varten sekä tarjota lennonvarmistuspalveluja Suomen vastuulla olevassa ilmatilassa.

Alentuneesta kotimaan lentoliikenteen kysynnästä huolimatta yhtiö on hoitanut yhteiskunnallisen palvelutehtävänsä tehokkaalla ja liiketaloudellisesti arvioituna mielekkäällä tavalla. Asiakastyytyväisyys Finavian tuottamia lentoasemapalveluja kohtaan on kasvanut vuonna 2013.

Finavia Oyj:n kannattavuus on sen yhteiskunnalliseen palvelutehtäväänsä nähden vielä hyväksyttävällä tasolla. Yhtiöllä on haasteita tulevan kassavirran kehityksen ja investointien kautta pääomarakenteensa ja kannattavuutensa kanssa.

Valtioneuvosto esitti syyskuussa 2013 eduskunnalle kolmannen lisätalousarvion yhteydessä Finavia Oyj:n pääomittamista 200 milj. eurolla. Eduskunnan myöntämää pääomaa käytetään Helsinki-Vantaan lentoaseman laajentamishankkeeseen. Hankkeen tarkoituksena on parantaa Suomen kilpailukykyä. Valtioneuvosto esitti neljännessä lisätalousarvioesityksessään lokakuussa 2013 1,1 milj. euron avustusta Finavia Oyj:lle. Eduskunnan myöntämää määrärahaa käytetään Tampere-Pirkkala lentoaseman kakkosterminaalin korjausinvestoinnin toteuttamiseksi.

Finavia Oyj:n raportointi kattaa valtion omistajapolitiikkaa koskevat valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaiset asiat. Yhtiö julkaisee vuosittain vuosikertomuksen yhteydessä vastuullisuusraportin internet-sivuillaan.

Yhtiössä on käytössä ylimmän johdon vuosiperusteinen palkitsemisjärjestelmä, joka on valtion omistajapolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen. Yhtiössä on lisäksi käytössä konsernin emoyhtiön kattava henkilöstörahasto.

Omistuspohjassa ei ole tapahtunut muutoksia. Suomen valtio omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

TAULUKKO 54. Finavia Oyj:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	359,2	352,8
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	359,2	352,8
Liikevoitto, milj. euroa	28,5	32,3
Liikevoitto, %	7,9	9,1
Tase, milj. euroa	720,6	740,8
Omavaraisuusaste, %	46,1	46,9
Oman pääoman tuotto, %	4,8	4,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,6	3,4
Henkilöstö		
kotimaassa	2 413	2 239
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	2 413	2 239
Osinkosumma, milj. euroa	-	1,7
Valtion osinkosumma, milj. euroa	-	1,7

Finnpilot Pilotage Oy

Finnpilot Pilotage Oy:n tehtävänä on huolehtia luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista. Yhtiöllä on velvoite tuottaa luotsauspalvelua kaikilla luotsattavaksi merkityillä väylillä. Vuoden 2013 aikana luotsattiin 26 058 kertaa ja luotsauksista kertyi 480 462 merimailia. Palvelutasotavoitteessa määriteltujen odotusaikojen puitteissa suoritettiin 99,7 % kaikista luotsauksista. Yhtiölle on asetettu liiketaloudellisesti kannattamaton tehtävä eli velvoite hoitaa Saimaan alueen luotsaustoimintaa. Tehtävä on hoidettu palvelutavoitteen mukaisesti.

Finnpilot Pilotage Oy:n liikevaihto laski vuonna 2013 ja oli noin 37,6 milj. euroa ja yhtiön tulos oli noin 1,0 milj. euroa. Yhtiön kannattavuus on riippuvainen Suomen ulkomaankaupan kehityksestä. Luotsausmäärät laskivat noin 4,0 % edellisestä vuodesta. Luotsauskysynnän lasku johtuu linjaluotsauksen käytön lisääntymisestä ja Itämerellä liikennöivien alusten koon kasvusta. Epävarma taloustilanne vaikuttaa ulkomaankauppaan ja meriliikenteen kuljetusmääriin.

Saimaan alueella on käytössä alennettuun yksikköhintaan perustuva maksutaso, josta johtuvat tulomenetykset korvataan yhtiölle valtion talousarviosta tähän tarkoitukseen varatusta määrärahasista. Määrärahaa myönnettiin 4,2 milj. euroa vuodelle 2013 ja sitä on käytetty toteutuneiden kustannusten mukaisesti 3,9 milj. euroa. Määrärahan vuosittainen käyttö vaihtelee meriliikenteen kuljetusmäärien mukaan.

Finnpilot Pilotage Oy:n vuosiraportointi ja muu raportointi yhtiön toiminnasta on toteutettu periaatepäätöksen mukaisella tavalla. Yhtiön tasekirjasta ja toimintakertomuksesta ilmenevät tiedot antavat hyvän kuvan yhtiön toiminnasta ja taloudesta. Yhtiö on julkaissut periaatepäätöksen mukaisen yritysraportin.

Finnpilot Pilotage Oy:n henkilöstö kuuluu tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Toteutuneiden tavoitteiden mukainen tulospalkkioerä, joka määräytyy henkilöstörahostolain mukaisesti pääosin yhtiön tulosten perusteella, siirretään vuosittain henkilöstörahostoon. Tulospalkkion maksamisen edellytyksenä on, että yhtiö saavuttaa asetetut tulos-, palvelutaso- ja turvallisuustavoitteet. Tulostavoitteen toteutuma-aste määrää tulospalkkion suuruuden.

Yhtiössä on vuoden kerrallaan voimassa oleva johdon tulospalkkiojärjestelmä, johon kuuluvat yksiköiden johtajat ja toimitusjohtaja. Palkkion maksamisen edellytykset ovat yhteneväiset henkilöstön tulospalkkiojärjestelmän kanssa. Näiden lisäksi johtajille on asetettu henkilökohtaisia tavoitteita.

Yhtiön omistuksessa ei ole tapahtunut muutoksia tilivuonna 2013. Suomen valtio omistaa yhtiön koko osakekannan.

TAULUKKO 55. Finnpilot Pilotage Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	39,4	37,6
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	39,4	37,6
Liikevoitto, milj. euroa	3,7	2,5
Liikevoitto, %	9,6	6,5
Tase, milj. euroa	29,7	27,7
Omavaraisuusaste, %	46,8	53,7
Oman pääoman tuotto, %	28,7	14,6
Sijoitetun pääoman tuotto, %	17,1	9,5
Henkilöstö		
kotimaassa	342	334
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	342	334
Osinkosumma, milj. euroa	-	0,24
Valtion osinkosumma, milj. euroa	-	0,24

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtäväyhtiöt

Finnvera Oyj

Finnvera parantaa ja monipuolistaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia lainoin, takauksin, pääomasijoituksin ja vienninrahoituspalveluin. Valtion omistamana rahoittajana Finnvera täydentää rahoitusmarkkinoita ja edistää toiminnallaan yritystoiminnan, alueiden ja viennin kehitystä. Finnveralla on noin 30 000 asiakasta ja sen vastuukanta on pk-yritysrahoituksessa 2,9 mrd. euroa sekä viennin rahoituksessa 10,9 mrd. euroa.

Finnvera myönsi vuonna 2013 lainoja ja takauksia pk-yrityksille kotimaassa yhteensä 0,7 mrd. euroa, mikä on 11 % vähemmän kuin vuonna 2012. Finnvera rahoitti vuonna 2013 pk-yritysrahoituksessa lähes 3 500 aloitettavaa yritystä sekä noin 1 900 kasvuyritystä, ja myötävaikuttii rahoituksellaan noin 8 700 uuden työpaikan syntymiseen.

Viennin rahoituksen takuiden kysyntä nousi edellisvuodesta ja oli 8,4 mrd. euroa eli 21 % korkeampi kuin vuotta aiemmin. Viennin rahoitus pyrkii parantamaan suomalaisten vientiyritysten edellytyksiä menestyä globaaleilla markkinoilla. Finnveran varainhankintaan perustuvan rahoitusjärjestelmän puitteissa (1543/2011) Suomen Vientiluotto Oy allekirjoitti vuonna 2013 yhteensä 1,3 mrd. euron arvosta vienti- ja alusluottosopimuksia ja antoi ehdollisia rahoitustarjouksia yhteensä 1,7 mrd. euron arvosta. Rahoitushakemuksia vastaanotettiin yhteensä 4,8 mrd. euron arvosta. Viennin rahoituksen kysyntä on kasvanut rahoitusmarkkinoiden tarjonnan kiristytessä erityisesti pitkäaikaisessa viennin rahoituksessa.

Finnveran rooli ja rahoitustoiminnan keinot kehittyvät toimintaympäristön ja valtiomistajan elinkeino- ja omistajapoliittisten linjausten mukaisesti. Viime vuosina yhtiön vastuukannat ovat kasvaneet merkittävästi, minkä johdosta yhtiön rooli ja merkitys on yleisesti kasvanut. Tämä heijastuu myös valtioneuvoston rooliin riskien kantajana.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa Finnveran rahoitustoimintaa linjattiin laajennettavaksi joukkovelkakirjalainoihin ja viennin edistämiseksi vienti- ja alusluottojen rahoitusvaltuuksia sekä vientitakuuvaltuuksia lisättäväksi. Esitysten yhteisenä tavoitteena on yritysten toimintaedellytysten ja rahoitusmarkkinoiden toiminnan parantaminen sekä Suomen talouden vahvistaminen. Tarkoitus on hakea uusia keinoja ja monipuolistaa rahoitusvaihtoehtoja muun muassa tuomalla joukkovelkakirjalaina vaihtoehtoksi myös pk-yrityksille. Lisäksi muun muassa vienti- ja alusluottojen rahoitusvaltuuksiin sekä vientitakuuvaltuuksiin esitetään nykyiseen verrattuna merkittäviä lisäyksiä.

Finnveran toiminnalle on asetettu itsekannattavuustavoite, jonka mukaan yhtiön tulee pitkällä aikavälillä kattaa toimintakulunsa sekä yhtiön vastuulla oleva osuus luotto-, takaus- ja takuutappioista liiketoiminnastaan saamalla tuloilla. Konsernin tulos tilikaudelta 2013 oli 74,5 milj. euroa. Yhtiön henkilöstömäärä on laskenut, vaikka rahoituskanta ja asiakasmäärä ovat selvästi nousseet.

Finnveran vakavaraisuuden tulee olla riittävä yhtiön riskinkantokyvyn varmistamiseksi ja rahoituksen hankintakulujen pitämiseksi mahdollisimman kohtuullisina. Yhtiön tulee suunnitella toimintansa siten, että se voi säilyttää vähintään 12 prosentin vakavaraisuuden. Finnvera-konsernin vakavaraisuus vuoden 2013 lopussa oli 17,6 %. Vastaava luku vuotta aiemmin oli 16,3 %.

Finnveran koko toiminta perustuu yhteiskunnalliseen vastuuseen ja vaikuttavuuteen. Yritysvastuuraportointi sisältyy yhtiön vuosikertomukseen.

Finnveran palkitsemisjärjestelmässä noudatetaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanottoa palkitsemisesta. Palkkioiden maksimitasot jäävät ohjeistuksen mukaisen enimmäistasojen alle. Toimitusjohtajaa ja johtoryhmää koskeva johdon tulospalkkiojärjestelmä uudistettiin vuoden 2013 alusta lukien. Järjestelmä on aiempaa selkeämmin kytketty yhtiön strategian ja tavoitteiden toteutumiseen ja se sisältää aiempaa enemmän mitattavia tulospalkkiokriteereitä. Tavoitteet ovat omistaja-arvoa ja yhtiön erityistehtävän toteutumista edistäviä.

Finnveran henkilöstöä koskee kannustinpalkkiojärjestelmä, jonka puitteissa voidaan palkita poikkeuksellisen hyvästä työsuorituksesta 1–4 viikon kannustinpalkkiolla. Samalle henkilölle voidaan yhden vuoden aikana maksaa enintään neljän viikon kannustinpalkkio. Yhtiön johtoryhmä ei ole kannustinpalkkiojärjestelmän piirissä.

Finnvera Oyj:n omistusohjassa ei ole tapahtunut muutoksia, yhtiö on valtion 100-prosenttisesti omistama erityistehtäväyhtiö.

TAULUKKO 56. Finnvera Oyj:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa		
kotimaassa	270,6	292,5
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	270,6	292,5
Liikevoitto, milj. euroa	54,1	75,1
Liikevoitto, %		
Tase, milj. euroa	3 807,8	4 603,5
Omavaraisuusaste, %	20,3	18,4
Oman pääoman tuotto, %	7,3	9,3
Koko pääoman tuotto, %	1,6	1,8
Henkilöstö		
kotimaassa	411	399
ulkomailla	-	-
YHTEENSÄ	411	399
Osakepääoma, milj. euroa	196,6	196,6
Oma pääoma, milj. euroa	771,8	848,5

Suomen Teollisuussijoitus Oy

Suomen Teollisuussijoitus edistää suomalaisen pääomasijoitustoimialan markkinaehtoista kehitystä siten, että alalle syntyy uusia suomalaisiin kasvuyrityksiin sijoitettavia pääomasijoitusrahastoja. Teollisuussijoitus tekee ensisijaisesti rahastosijoituksia. Yhtiön sijoitustoiminta suunnataan korjaamaan pääomasijoitustoimialan rahoituksen tarjonnassa esiintyviä puutteita. Yhtiö voi tehdä sijoituksia myös ulkomaisiin rahastoihin ja kohdeyrityksiin.

Vuonna 2008 perustetun Kasvurahastojen Rahasto I Ky:n sijoituskausi päättyi suunnitellusti joulukuussa 2013. Rahasto teki sijoitussitoumuksia 129 milj. eurolla 11 kohderahastoon, joiden yhteenlaskettu sijoitusvarallisuus on noin 800 milj. euroa. Vuonna 2013 Teollisuussijoitus teki uusia sijoituksia rahastoihin 93 milj. eurolla. Rahastosijoitusten ajureina olivat suomalaisen yritystoiminnan kasvun edistämisen lisäksi kansainvälistymisen edistäminen. Suurin sijoitussitoumus (60 milj. euroa) perustui valtion kasvurahoitusohjelmaan ja kohdistui perusteilla olevaan Kasvurahastojen Rahasto II Ky:öön, jota yhtiö hallinnoi. Rahastoon saadaan mukaan keskeisiä työeläkeyhtiöitä ja rahasto perustetaan 130 milj. euron kokoisena.

Uusia suoria sijoituksia yrityksiin tehtiin 37 milj. eurolla. Suorissa sijoituksissa painopiste oli kansainvälistyvissä korkean teknologian yrityksissä sekä palvelualan yrityksissä. Vuoden 2013 lopussa Teollisuussijoituksen hallinnoivat varat olivat noin 895 milj. euroa, huomioiden Kasvurahastojen rahaston hallinnoimat varat.

Kansainvälinen arviointiryhmä toteutti työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta Teollisuussijoituksesta ulkopuolisen arvioinnin vuonna 2013. Arviointi julkistettiin 9.1.2014. Arviointiraportin mukaan Teollisuussijoitus on vakiinnuttanut asemansa merkittävä ja ammattitaitoisena toimijana suomalaisessa pääomasijoituskentässä. Raportissa annettujen suositusten mukaan yhtiön tulisi suunnata toimintaansa enemmän myöhemmän vaiheen venture capital -sijoituksiin ja sen tulisi toimia vahvemmin pääomasijoitusmarkkinoiden kehittäjänä.

Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä annettuun lakiin valmisteltiin kertomusvuonna muutos, joka laajentaa Teollisuussijoituksen tehtävää myös teollisuuspoliittisiin sijoituksiin ja osakehankintoihin. Lakimuutos tuli voimaan 15.1.2014.

Teollisuussijoitusta koskevan lain myötä yhtiölle on asetettu pitkän tähtäimen kannattavuustavoite. Yhtiö on ottanut sijoitussalkussaan voimakkaasti riskejä. Koko pääomasijoitussalkusta noin 2/3 on kohdistunut korkean riskin venture capital -sijoituksiin, joiden historiallinen tuottotaso on ollut vaatimatonta niin Suomessa kuin Euroopassakin. Sijoitussalkun korkeasta riskiprofiilista ja talousympäristön haastavasta tilanteesta johtuen kannattavuus on viime vuosina ollut vaatimatonta. Yhtiön operatiiviset kustannukset ovat alle 1 % hallinnoitavasta pääomasta, kun toimialalla vallitsevan käytännön mukaisesti hallinnointipalkkiot ovat keskimäärin n. 2 % hallinnoitavasta pääomasta suorien sijoitusten yhteydessä ja n. 1,0–1,5 % rahastojen rahastoilla.

Teollisuussijoituksen palkitsemisjärjestelmässä noudatetaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanottoa palkitsemisesta ja pyritään edistämään mahdollisimman hyvän yhteiskunnallisen ja taloudellisen kokonaistuloksen saavuttamista. Palkitsemisjärjestelmä koostuu peruspalkasta ja vuosibonuksesta ja koskee kaikkia yhtiössä vakituisessa työsuhteessa olevia henkilöitä. Yhtiön hallitus asettaa etukäteen muuttuvan palkanosan

perusteena olevat tavoitteet ja arvioi jälkikäteen tavoitteiden saavuttamista. Tavoitteet ovat omistaja-arvoa ja yhtiön erityistehtävän toteutumista edistäviä.

Teollisuussijoituksen omistuspohjassa ei ole tapahtunut muutoksia, yhtiö on valtion 100-prosenttisesti omistama erityistehtäväyhtiö.

TAULUKKO 57. Suomen Teollisuussijoitus Oy:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa*		
kotimaassa	--	--
ulkomailla	--	--
YHTEENSÄ	-	-
Liiketoiminnan muut tuotot	1,7	0,9
Liikevoitto, milj. euroa	-4,1	-10,4
Liikevoitto, %		-
Voitto ennen satunnaisia eriä, milj. euroa**	7,3	-7,6
Tase, milj. euroa	569,0	561,5
Omavaraisuusaste, %	99,7	99,7
Oman pääoman tuotto, %	1,4	-1,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,4	-1,4
Henkilöstö		
kotimaassa	29	30
ulkomailla	0	0
YHTEENSÄ	29	30
Osinkosumma, milj. euroa	0	0
Valtion osinkosumma, milj. euroa	0	0

* Yhtiöllä ei ole liikevaihtoa. Sijoitustoiminnan tuotot kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja rahoitustuottoihin.

** Keskeinen osa liiketoiminnan tuotoista raportoidaan liikevoittorivin alapuolella rahoituserissä, jonka johdosta lisätty voitto ennen satunnaisia eriä -rivi.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan ohjauksessa olevat erityistehtäväyhtiöt

Alko Oy

Alko Oy:n perustehtävänä on huolehtia sille alkoholilaissa yksinoikeudeksi säädetyn alkoholijuomien vähittäismyynnin harjoittamisesta. Järjestelyn tavoitteena on alkoholin kulutuksen aiheuttamien haittojen ehkäiseminen.

Vuonna 2013 Alko Oy:n myynti ja alkoholijuomaverollinen liikevaihto laskivat. Alko myi 99,2 milj. litraa alkoholijuomia. Myynti laski vuoteen 2012 verrattuna 3,1 milj. litraa eli 2,9 %. Väkevien alkoholijuomien myynti laski 1,6 milj. litraa, mietojen viinien 0,8 milj. litraa ja panimotuotteiden 0,7 milj. litraa. Myynti sadan prosentin alkoholina oli 16,8 milj. litraa, joka on 0,7 milj. litraa eli 3,7 % vähemmän kuin edellisvuonna.

Vuoden 2013 lopussa Alkolla oli 350 myymälää. Uusia myymälöitä perustettiin yksi, kolme myymälää suljettiin ja uuteen liikepaikkaan siirrettiin 20 myymälää. Myymäläverkostoa täydensi 102 tilauspalvelupistettä.

Alko Oy:n vuosittaiset alkoholipoliittiset tavoitteet vahvistaa yhtiön hallintoneuvosto. Alko Oy on toiminut sosiaali- ja terveystieteiden ohjaamassa Alkoholiohjelmassa jo vuodesta 2004 erityisesti alkoholin lapsille ja perheille aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Myymälöissä tehtiin noin 3,6 miljoonaa ikärajatarkastusta. Lisäksi yhtiö kontrolloi omaa ikärajavalvontaansa ns. mystery-ostajien avulla. Mystery-käyntien onnistumisprosentti vuonna 2013 oli 92 %. Yhtiö jatkoi vuonna 2009 aloittamaansa ”Lasten seurassa” -hanketta yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, A-klinikkasäätiön, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Suomen Vanhempainliiton kanssa. Vuonna 2013 tavoitteena oli edelleen vanhempien tietouden lisääminen alkoholinkäytön lapsille aiheuttamista haittoista sekä konkreettisten toimintamallien levittäminen lasten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Alkon omistuspohjassa ei ole tapahtunut muutoksia, yhtiö on valtion 100-prosenttisesti omistama erityistehtäväyhtiö.

TAULUKKO 58. Alkon toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2009—2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Liikevaihto ilman alkoholijuomaveroa, milj. euroa	600,6	591,5	601,0	590,7	583,8
Liikevoitto, milj. euroa	74,6	71,9	67,0	57,3	49,4
Voitto ennen satunnaiseriä, milj. euroa	76,7	73,4	68,9	58,3	50,6
Tilikauden voitto, milj. euroa	57,7	115,2	51,0	44,4	38,2
Taseen loppusumma, milj. euroa	272,4	347,9	268,6	261,9	266,6
Alkon osuus tilastoidusta alkoholin myynnistä, %	42,0	41,0	40,0	41,4	40,6
Omavaraisuusaste, %	32,2	42,1	31,9	30,7	27,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	88,2	62,8	59,4	70,1	70,6
Henkilöstö keskimäärin	2 641	2 606	2 624	2 657	2 610
Valtion verotulot alkoholin myynnistä, milj. euroa ¹⁾	1 207	1 284	1 281	1 381	1 336

¹⁾ Sisältää verotulot kaikesta alkoholin myynnistä (Alko, ravintolat, kaupat, kioskit, huoltamot jne.)

Ympäristöministeriön hallinnonalan ohjauksessa oleva erityistehtäväyhtiö

Kuntarahoitus Oyj

Kuntarahoitus myöntää lainoja Suomen kuntasektorin investointeihin sekä valtion tukemaan asuntotuotantoon. Valtio on omistanut vuodesta 2009 alkaen 16 prosentin osuuden Kuntarahoituksesta. Valtion omistukseen perustuvana erityistehtävänä on turvata valtion tukeman asuntojen uustuotannon ja perusparannuksen edullinen rahoitus. Erityistehtävä syntyi rahoituskriisin alkaessa, kun valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen saatavuus oli uhattuna. Erityistehtävässä ei ole tapahtunut muutosta, sillä valtion tukeman asuntotuotannon rahoitus on edelleen vahvasti Kuntarahoituksen lainoitukseen perustuvaa. Vuonna 2013 Kuntarahoitus lainoitti noin 89 % valtion tukemista yhteisöjen asuntolainoista.

Rahoitusalan sääntely eteni vuoden 2013 aikana. Kuntarahoituksen kannalta merkittävien asia sääntelyn lisäämisessä on uuden vähimmäisomavaraisuusvaatimuksen mahdollinen voimaantulo vuoden 2018 alusta. EU-parlamentin vuoden aikana tekemien päätösten perusteella vasta vuonna 2017 tiedetään Kuntarahoitukselta vaadittavan vähimmäisomavaraisuusasteen minimitaso. Kuntarahoitus varautuu kolmen prosentin vaatimukseen kasvattamalla omia varoja tuloksellaan, mikä on tarkoittanut korkomarginaalin nostamista ja tuloksen pitämistä yrityksessä.

Kuntarahoituksen omistajapohjassa ei ole tapahtunut muutoksia. Valtio omistaa yhtiöstä 16 %.

TAULUKKO 59. Kuntarahoitus Oyj:n taloudellinen tilanne

	2012	2013
Uusi luotonanto, milj. euroa	3 254	3 537
Korkokate, milj. euroa	142,4	149,5
Liikevoitto, milj. euroa	138,6	141,3
Uusi varainhankinta	6 590	10 695
Tase, milj. euroa	25 560	26 156
Vakavaraisuussuhde, %	33,9	39,9
Oman pääoman tuotto, %	38,0	30,6
Henkilöstö	72	83
Osakepääoma, milj. euroa	42 583	42 583
Omat varat, milj. euroa	428,9	511,5

4 Hallituksen strategisten politiikkakokonaisuuksien kehitys

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman kolme painopistealuetta ovat:

1. Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen
2. Julkisen talouden vakauttaminen
3. Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen

Valtioneuvoston periaatepäätöksenä 5.10.2011 hyväksytyssä hallitusohjelman strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa (HOT) näille strategisille politiikkakokonaisuuksille on määritelty keskeiset tavoitteet, kärkihankkeet ja vastuut. Toimeenpanosuunnitelmaa on arvioitu hallituksen strategiaistunnossa helmikuussa 2012 sekä hallituskauden puoliväliriihessä helmikuussa 2013.

Talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi hallitus päätti vuonna 2013

4. Rakennepoliittisesta ohjelmasta

Näitä neljää kokonaisuutta käsitellään luvuissa 4.1—4.4.

4.1 Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Keskeistä hallituksen toiminnassa tällä painopistealueella vuonna 2013 oli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen valmistelutyö, voimaan tullut nuorisotakuu ja voimaan tullut vanhuspalvelulain toimeenpano. Heti kautensa alussa hallitus teki merkittäviä parannuksia perusturvaan. Työllisyyspolitiikka on keskeinen väline tämän hallituksen syrjäytymisen vähentämisen keinovalikoimassa. Hallitus on käynnistänyt köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämiseksi poikkihallinnollisen toimenpideohjelman, joka sisältää myös ylisukupolviseen syrjäytymiseen puuttumisen.

Hallitusohjelmaa täsmentävässä strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa hallitus linjasi köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen seuraavat kokonaisuudet.

4.1.1 Työllisyyden parantaminen ja toimeentuloturva

Syrjäytymisuhka kasvaa huonossa talous- ja työllisyystilanteessa

Työllisyyden parantamiseksi tehtyjä toimenpiteitä on kuvattu luvussa 4.3.

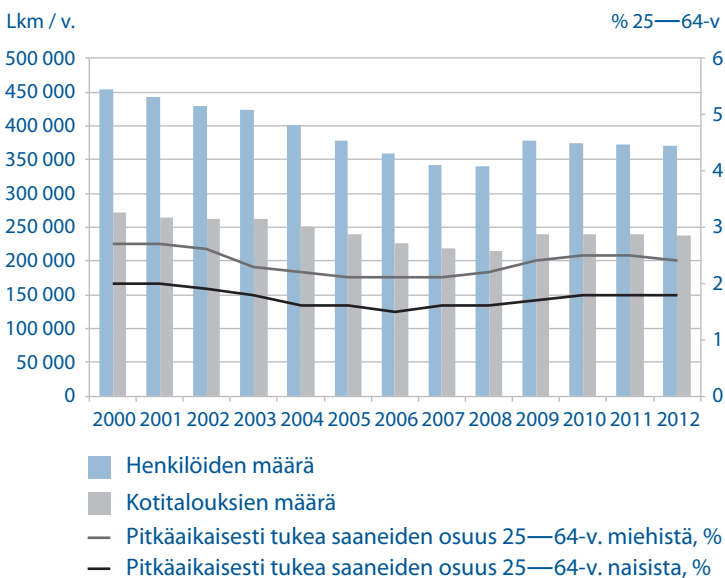
Toimeentulotuen saajien osuus väestöstä kertoo yhteiskunnallisesta syrjäytymisuhasta ja liittyy läheisesti työllisyyskehitykseen. Toimeentulotuen tarve kasvoi selvästi vuonna 2009. Sen jälkeen toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja niissä asuvien henkilöiden määrä on pysynyt suunnilleen samalla tasolla, tosin vuosina 2011–2012 tuen saajien määrä on ollut hienoisessa laskussa. Köyhyys paikantuu etenkin yksin asuviin ja nuoriin tuen saajiin. Toimeentulotuen asiakkuus on pitkäkestoisempaa ja uusien asiakkaiden keskimääräiset tukijaksot ovat pidentyneet. Lähes puolella asiakkaista on kasautuvaa huono-osaisuutta.

Ikääntyvien (55–64-v.) osallistuminen työhön on kasvussa, mutta heidän työllisyysasteensa on edelleen pienempi kuin muiden työikäisten. Vaikeasti työllistyvien määrä on viime vuosina noussut noin 160 000–170 000:n korkealle tasolle. Valmisteilla oleva Osa-työkykyiset työssä -ohjelma tarjoaa tukea ja välineitä osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen.

Hallitusohjelmassa sovitut vähimmäisetuuksien korotukset toteutettiin hallituskauden alkupuolella. Puolison tulojen tarveharkinta on poistettu työmarkkinatuessa vuoden 2013 alusta. Hallitus on sitonut opintotuen indeksiin.

Pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus väestöstä pysyi vuosina 2006–2011 noin 13 prosentissa ja pienituloisten henkilöiden määrä noin 700 000:ssa. Vuonna 2012 pienituloisuusaste laski ennakkotietojen mukaan 11,9 prosenttiin ja pienituloisten henkilöiden määrä 635 000:een. Tähän vaikuttivat osaltaan vuoden 2012 alussa perusturvaan ja verotukseen tehdyt muutokset.

KUVIO 10. Toimeentulotuen saajien ja kotitalouksien määrä vuosina 2000–2012

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL

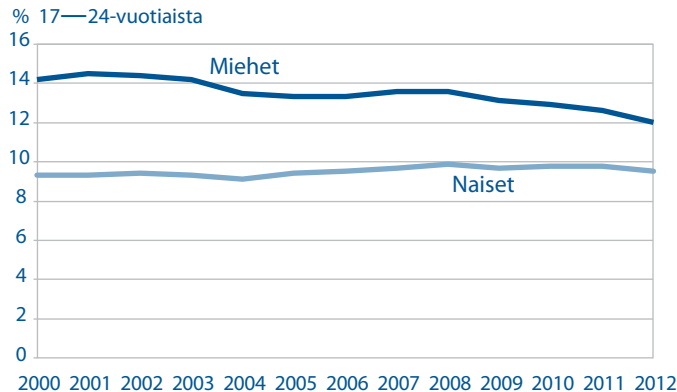
4.1.2 Vähennetään syrjäytymistä ja ennaltaehkäistään sosiaalisten ja terveysongelmien syntyä

Joka kymmenes 18—24-vuotias on koulutuksen ulkopuolella

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on keskeinen riski nuorten syrjäytymiselle. Suomessa noin 12 % alle 25-vuotiaista miehistä ja vajaa 10 % naisista on koulutuksen ulkopuolella. Osa näistä nuorista on työssä, hoitovapaalla, eläkkeellä tai varusmies- tai siviilipalveluksessa. Vuonna 2012 peruskoulun tai 10. luokan päättäneistä 4 % jäi yhteishaussa ilman paikkaa ja 2 % jätti kokonaan hakematta.

Lastensuojelun tarve on edelleen huomattava. Erityisesti avohuollon asiakasmäärä on kasvanut viime vuosina. Tämä on suurelta osin seurausta panostuksesta ennaltaehkäisyyn. Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä on noussut 2000-luvulla. Huostassa olleiden kokonaismäärä on taittunut, samoin kiireellisesti sijoitettujen määrä.

KUVIO 11. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret

Syrjäytymisuhan alla olevien osuus 18—24-vuotiaista:

- vuonna 2000: 5,4 % pojista ja 3,1 % tytöistä
- vuonna 2009: 6,5 % pojista ja 3,6 % tytöistä
- vuonna 2010: 6,0 % pojista ja 3,6 % tytöistä
- vuonna 2011: 5,8 % pojista ja 3,6 % tytöistä
- vuonna 2012**: 5,9 % pojista ja 3,6 % tytöistä

Mukaan on tällöin laskettu ne koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret (eli nuoret, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta eivätkä ole koulutuksessa), jotka eivät ole työssä, hoitovapaalla, eläkkeellä tai varusmies- tai siviilipalveluksessa.

Lähde: Tilastokeskus

Väestön terveyserot ovat edelleen suuria

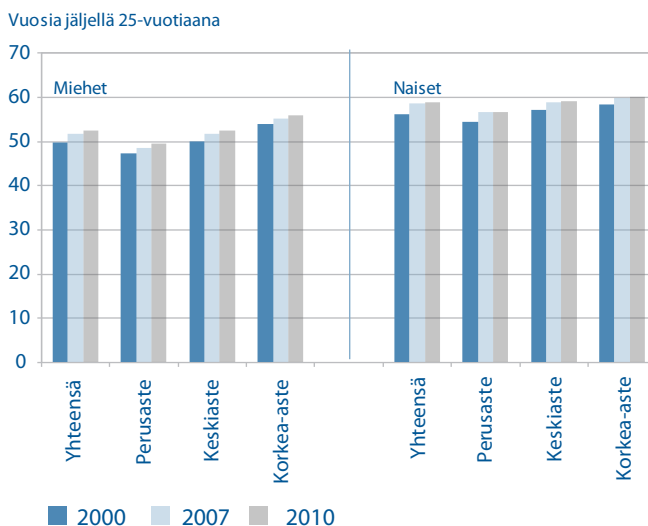
Elinajanodote kasvaa Suomessa edelleen, mutta vaihtelee väestön koulutustaustan mukaan. Korkeampi koulutus ennustaa pidempää elämää. Myös koetussa terveydessä on eroja koulutuksen ja sukupuolen mukaan. Miehet kokevat naisia useammin terveytensä huonoksi tai keskinkertaiseksi. Liikunnan ja kulttuurin harrastamisella on myönteisiä vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Selvitysten mukaan vapaa-ajan liikunnan harrastaminen on lisääntynyt. Kokonaisliikunnan määrä on kuitenkin vähentynyt, sillä liikunta arjen toimissa, kuten työ- ja asiointimatkoilla, on vähentynyt.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmasta tehtiin periaatepäätös kesällä 2012. Hallituksen sisäisen turvallisuuden ohjelmassa syrjäytymisen ehkäiseminen on keskeinen tavoite. Merkittävimpiä hallituskauden työpoliittisia toimia syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat vuoden 2013 alussa voimaan tullut nuorisotakuu. Etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa tuetaan valtion budjetin raameissa. Vuonna 2012 etsivä nuorisotyö tavoitti 20 400 nuorta ja nuorten työpajatoiminnan piirissä oli 24 400 nuorta.

Laajaa sosiaalihuoltolainsäädäntöä uudistetaan, alkoholilain uudistaminen on vireillä ja mielenterveytyössä jatkuu Mieli2009 -suunnitelman toimeenpano. Myös raittiustyölain uudistus on valmistelussa.

Terveydenhuollossa hallituksen linjana on perusterveydenhuollon vahvistaminen, valinnanvapauden toteutuminen sekä kunnissa tehtävän terveyden edistämistoiminnan tukeminen. Terveydenhuoltolain toimeenpanoon liittyvät mm. koulu- ja opiskeluterveydenhuollon asetuksen toimeenpano ja neuvoloissa toteutettavat laajat terveystarkastukset. Kaste-ohjelmalla rahoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita, joiden tavoitteena on mm. vähentää väestön terveyseroja ja vahvistaa ennalta ehkäiseviä sosiaali- ja terveystalv palveluja. Osana Kaste-ohjelmaa lisätään lapsiperheiden kotipalveluja ja matalan kynnyksen palveluja.

KUVIO 12. 25-vuotiaan elinajanodote koulutuksen mukaan

Lähde: THL ja Eurostat

4.1.3 Turvataan kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallistumismahdollisuudet

Yhdenvertaisuutta ja osallistumismahdollisuuksia hallitus edistää monella laajalla kärkihankkeella. Oikeusministeriön johdolla on valmisteltu eurooppalaisen lainsäädäntökehityksen huomioon ottava uusi yhdenvertaisuuslainsäädäntö. Hallituksen esitys on annettu huhtikuussa 2014. Uudistuksella pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuuden suojaa ja se kattaa entistä selkeämmin kaikki syrjintäperusteet. Valvontaa vahvistetaan ja hallintoa tehostetaan sen toimeenpanemiseksi. Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki säilyvät erillisinä lakeina.

Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemat sisältyvät lukuisiin hallituksen käynnissä oleviin ohjelmiin. Näitä ohjelmia ovat mm. kansallinen perus- ja ihmisoikeustoiminta-ohjelma 2012—2013, ihmisoikeuspoliittinen selonteko, vammaispoliittinen ohjelma VAMPO, kehityspoliittinen toimenpideohjelma, asutuspoliittinen ohjelma, ikääntyneiden asumisen poikkihallinnollinen ohjelma, pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishohjelma, metropolialueen sosiaalisen eheyden ohjelma sekä sisäisen turvallisuuden ohjelma.

Demokratiaindikaattoreita koskeva raportti on valmistunut v. 2013 ja se on toiminut tausta-aineistona demokratiapoliittiselle selonteolle. Perus- ja ihmisoikeusindikaattorien kehittäminen on käynnissä.

4.1.4 Vahvistetaan ja uudistetaan sosiaali- ja terveystalvueluita

Erikoissairaanhoidossa hoitoon pääsy on hieman huonontunut, terveyskeskuslääkärille pääsissä edelleen ongelmia

Suomalaiset ovat kohtuullisen tyytyväisiä sosiaali- ja terveystalvueluihin. Kansalaiset luottavat erityisesti sosiaalipalveluiden henkilöstön ammattitaitoon ja terveydenhuollon suuriin linjoihin ollaan pääosin tyytyväisiä. Hoitoon pääsissä erityisesti terveyskeskuksiin koetaan olevan parantamisen varaa. Ikääntyneiden palveluissa on tavoitteiden mukaisesti korvattu laitoshoidoa tehostetuilla asumispalveluilla ja muilla avopalveluilla. Kotihoidon kattavuus kuitenkin laski vuonna 2012. Lapsiperheiden kotipalvelujen määrä on alentunut merkittävästi ja sitä sai vuonna 2012 enää alle 2 % perheistä, kun 1990-luvun alussa lähes joka kymmenes lapsiperhe sai kotipalvelua.

TAULUKKO 60. Hoitoon pääsy

Hoitoon pääsy	2009	2010	2011	2012	2013
Erikoissairaanhoidoa yli 6 kk jonottaneita, lkm	3 748	1 245	751	938	1 390
Odotusaika terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kestää yli 14 pv, % väestöstä	66	72	77	81	79
Suun terveydenhuolto: yli 6 kuukautta jonottaneita, lkm	7 600	12 100	14 000	7 200	5 100
Psykiatrian erikoissairaanhoido yli 3 kk odottaneita alle 23-vuotiaita, lkm	84	136	73	64	55

Lähde: THL

Uudistettu vanhuspalvelulaki tuli voimaan kesällä 2013. Vanhuspalvelulain toimeenpanon tueksi on laadittu pykäläkohtainen ohjeistus yhdessä Kuntaliiton kanssa sekä uudistettu laatusuosituksia laajapohjaisessa työryhmässä. Uudistunut laatusuositus konkretisoi lain tavoitteita. Lain ja suositusten toteutumista seurataan järjestelmällisesti indikaattoreiden avulla ja vanhuspalvelulain seurantakyselyjen kautta.

Hallitus valmistelee kokonaisuudistusta sosiaali- ja terveystalouden rakenteisiin.

Kuntoutuksesta on valmisteilla kokonaisselvitys. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisiä palveluja, tiedonhallintaa ja tietojärjestelmien yhteensopivuutta edistetään KanTa- ja SADE -ohjelmilla, jotka ovat toimeenpanovaiheessa. Sosiaalihuollon sähköisten palvelujen uudistaminen edellyttää säädösvalmistelua ja liittyy sosiaalihuollon kokonaisuudistukseen.

Hallituksen vahvistamalla Kaste-ohjelmalla 2012—2015 rahoitetaan lukuisia sosiaali- ja terveystalouden kehittämishankkeita jotka ovat toimeenpanovaiheessa. Perhekeskustoimintaa kehitetään yhteistyössä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja perheiden kanssa kokoamalla toimintamalleja, menetelmiä, hyviä käytäntöjä ja osaamista.

4.1.5 Estetään asuinalueiden eriytymistä

Asuntopoliittisesta toimenpideohjelmasta on tehty periaatepäätös v. 2012. Ohjelma sisältää mm. toimenpiteitä mielenterveyskuntoutujien ja päihdeongelmaisten asumisen kehittämiseksi. Ikääntyneiden asumisen poikkihallinnollinen kehittämisohjelma vuosille 2013—2017 on hyväksytty. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa on jatkettu. Suurin osa asunnottomista on edelleen miehiä, mutta myös naisten, nuorten ja maahanmuuttajien asunnottomuus on lisääntynyt. Tavoitteena on, että pitkäaikaisasunnottomuus poistuu vuoteen 2015 mennessä.

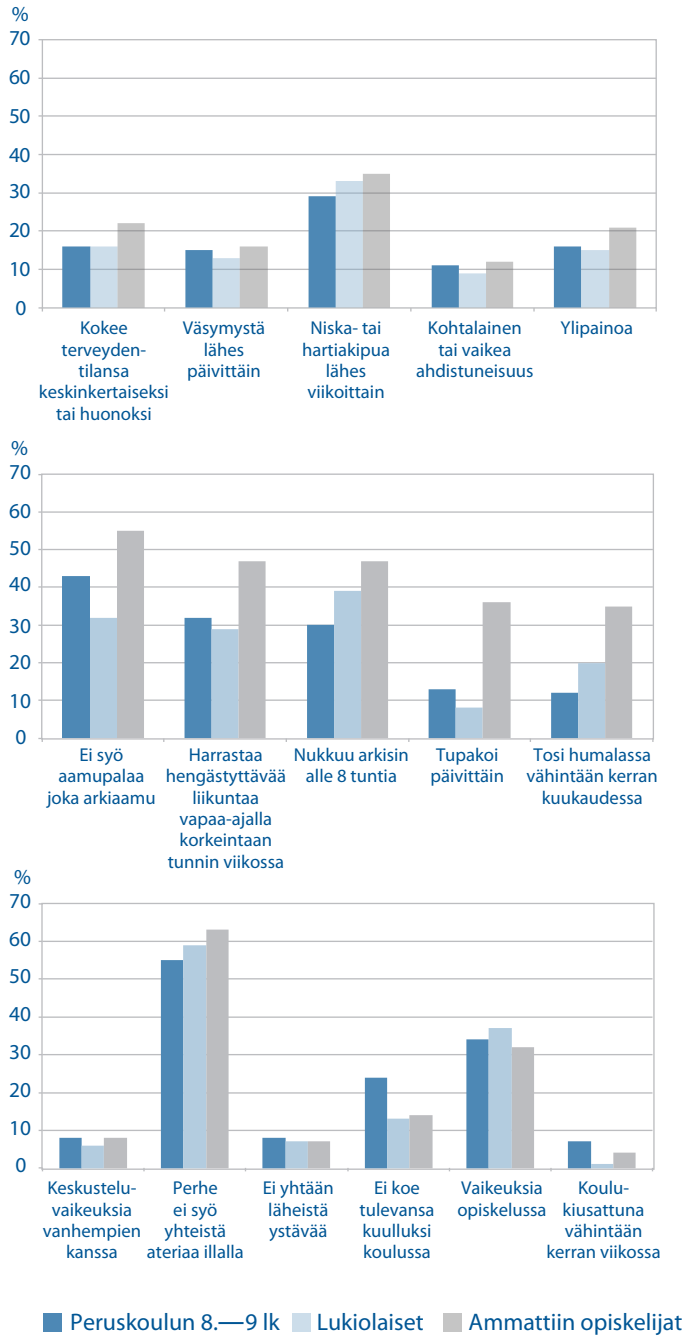
Metropolialueen sopimus- ja rahoitusneuvotteluilla on pyritty vahvistamaan sosiaalista eheyttä. Hallituksen esitys metropolilaista on valmistelussa.

Asuinalueiden kehittämisohjelmassa vuosille 2013—2015 tavoitteena on edistää kasvu-keskustaupunkien asuinalueiden kokonaisvaltaista uudistamista, kestäväää kehittämistä ja eheyttä. Mukana on 13 kaupunkia.

4.1.6 Vahvistetaan nuorten osallistumista ja varhaiskasvatusta

Nuorten osallistumismahdollisuudet ja elintavat parantuneet – sosioekonominen tausta erottelee lapsuudessa ja nuoruudessa

Vuonna 2013 nuorten elinoloja ja hyvinvointia selvittävän kouluterveyskyselyn tulokset olivat kehittyneet positiiviseen suuntaan. Koettua terveyttä kuvaavissa indikaattoreissa esiintyy suuria sukupuolen mukaisia eroja niin peruskoululaisten, lukiolaisten kuin ammattiin opiskelevienkin keskuudessa. Väsymystä, niska- tai hartiakipuja, päänsärkyä ja ahdistuneisuutta kutakin esiintyy tytöillä noin kaksi kertaa yleisemmin kuin pojilla. Pojat puolestaan ovat hieman useammin ylipainoisia.

KUVIO 13. Nuorten elinolot, terveydentila ja osallisuus vuonna 2013

Lähde: THL

Nuorten elinolot, terveydentila ja osallisuus ovat keskinäiskytkenässä. Vuonna 2013 valmistui selvitys politiikkatoimien vaikuttavuudesta. Sen mukaan lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta on hyvin vähän tutkimus- ja arviointitietoa. 1990-luvulla tehdyt säästöt palveluissa ovat sittemmin näkyneet korjaavien palveluiden tarpeen kasvuna.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa hallitus toteuttaa vuosina 2012–2015. Ohjelmalle osoitetusta määrärahasta myönnetään avustuksia mm. nuorten osallisuutta tukeviin hankkeisiin ja tuetaan kulttuuri-, liikunta- ja nuorisojärjestöjen ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen toimintaa. Valmisteilla olevassa liikuntalain uudistuksessa vahvistetaan liikunnan asemaa peruspalveluna. Liikuntapolitiikassa on kiinnitetty erityisesti huomiota liian vähän tai ei lainkaan liikkuvien ryhmien tunnistamiseen sekä lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tukemiseen. Lasten ja nuorten liikunnan kehittämisohjelman ja Liikkuva koulu -ohjelman keskeisenä painopisteenä on sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus sekä liikunnasta syrjäytymisen ehkäisy ja terveyserojen kaventaminen, ml. sosioekonomiset erot.

Koulujen työrauhaan liittyvät lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Lakimuutoksilla vahvistetaan osallisuutta perusopetuksessa, lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa sekä vakainastetaan oppilaskunnat myös perusopetuksessa.

Päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät 1.1.2013 sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Päivähoitoa koskevien säädösten uudistamista valmistellaan niin, että uudistus tulee voimaan vuoden 2015 alusta.

Neuvolan laajoja terveystarkastuksia ja yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kanssa kehitetään jatkuvasti. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa kehitetään. Kunnissa on otettu käyttöön mm. laajat terveystarkastukset 8. luokalla.

4.2 Julkisen talouden vakauttaminen

Vuonna 2013 hallitus on jatkanut menojen vähentämiseen ja tulojen lisäämiseen tähtäviä toimia tavoitteena hallitusohjelman mukainen valtiontalouden tasapainottaminen ja valtion velan kääntäminen selkeään laskuun suhteessa kokonaistuotantoon. Samanaikaisesti on edistetty rakenteellisia uudistuksia talouden kasvun ja työllisyysasteen vahvistumisen varmistamiseksi.

Hallituksen päättämiä valtion välittömiä meno- ja tulosepeutustoimia käsitellään luvussa 1.

Hallituksen kuntauudistuksella, kuntien makrotalouden ohjauksen vahvistamisella sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutuksella tavoitellaan kuntatalouden vakautta ja julkisen palvelutuotannon tuottavuutta. Nämä uudistukset ovat olleet työn alla vuonna 2013.

Hallitusohjelmaa täsmentävässä strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa hallitus linjasi julkisen talouden vakauttamisen seuraavat kokonaisuudet.

4.2.1 Parannetaan talouden kasvupotentiaalia

Kestävän talouskasvun edistämistoimia vuonna 2013 on kuvattu pääasiassa luvussa 4.3. Toimivan infrastruktuurin vahvistamiseksi hallitus on panostanut liikennejärjestelmän pitkäjänteiseen kehittämiseen, uusien toimintatapojen etsimiseen liikennejärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen tehostamiseksi ja toimenpiteiden vaikuttavuuden parantamiseksi sekä valtion älystrategioiden luomiseen ja älykkäisiin ratkaisuihin perustuvan julkisen palvelutuotannon edistämiseen. Jatkossa huomiota kiinnitetään erityisesti siihen, miten liikenteestä saataisiin uutta liiketoimintaa ja miten liikenneyhteydet toimivat yritystoiminnan mahdollistajina.

Talouden kasvupotentiaalia vahvistaa hyvä liikennejärjestelmä ja järkevä logistiikkakustannusten taso. Kansainvälisen arvion mukaan Suomen liikennejärjestelmät toimivat hyvin ja kehitys liikennejärjestelmissä on ollut myönteistä. Vuonna 2012 Suomi oli kansainvälisessä logistiikkaindeksivertailussa kolmannella sijalla, kun vuonna 2007 sijoitus oli 15. Logistiikkakustannukset ovat Suomessa kansainvälisesti vertailtuna korkeat, keskimäärin 12,1 % yritysten liikevaihdosta eli noin 33,1 mrd. euroa vuonna 2011. Kotitalouksien kulutus liikenteeseen seurailee talouden kehitystä ja on kasvanut 2000-luvulla voimakkaasti. Liikenne on suurin kotitalouden kulutuserä (17 %) asumisen ja energian jälkeen. Liikennejärjestelmän kehittämiseen ja liikenneinvestointeihin on vuonna 2013 kohdennettu 621 milj. euroa. Liikenneverkon ylläpitoon kohdennettiin 980 milj. euroa. Liikenneinvestointien erilaisten budjetointi- ja rahoitusmallien selvittämistä ja arvioimista on jatkettu vuoden 2012 liikenneselonteon pohjalta.

Älystrategiatyön tavoitteena on talouden ja tuottavuuden kasvun edistäminen digitaalisten palveluiden avulla sekä sähköisten julkisten palveluiden kehittäminen. Ministeriöiden älystrategioiden valmistelu- ja koordinoitutyö on käynnissä. Liikennepolitiikan älystrategia on valmistunut. Viestintäpolitiikan älystrategian eli KIDE-ohjelman eri hankkeet ovat käynnissä. Myös ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön KIDE-strategiat ovat valmistuneet.

4.2.2 Lisätään tuottavuutta

Kuntien tuottavuuden kehittyminen kriittistä

Kunnille ja kuntayhtymille asetettiin vuonna 2011 valtakunnalliset tuottavuustavoitteet ns. laajan tuottavuuskäsitteen mukaisina siten, että palvelujen tuottavuuden rinnalla tarkastellaan palvelujen taloudellisuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Kunnille asetettujen tuottavuustavoitteiden toteutumista on arvioitu laajemmin Peruspalvelujen tila -raportissa. Tässä tarkastellaan vain kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoille asetetun tavoitteen toteutumista.

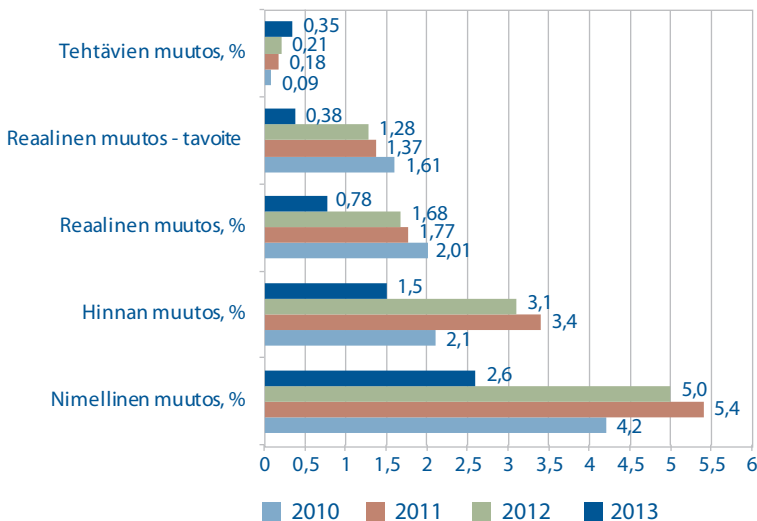
Valtakunnalliseksi tuottavuustavoitteeksi hyväksyttiin kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen vuotuinen enintään 0,4 prosentin reaalikasvu eli yhteensä 4 % vuoteen 2020 mennessä olettaen, että kuntien tehtävät pysyvät samana kuin vuonna 2010. Kuntien tehtävät lisääntyivät vuonna 2013 laskennallisesti 133 milj. eurolla (Peruspalvelubudjetti 2013).

Kuntasektorin toimintamenojen nimellinen kasvu oli 2,6 %. Kun sitä korjataan hintaindeksillä ja tehtävien muutoksella päädytään asetelmassa siihen, että toimintamenot kasvoivat 0,38 % enemmän kuin asetettu 0,4 %:n tavoite.

Kuntasektorin tuottavuuskehitykseen vaikuttaa merkittävästi se, miten kuntarakenneuudistuksessa ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksessa onnistutaan ja miten kuntien lakisääteisten tehtävien taakkaa hallitaan. Tuottavuustietoisuuden vahvistamiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi on valmisteltu kuntatuottavuuden tietopankki osaksi kuntarakennemuutosten tietopankkia. Tuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaamisen tilaa ja kehittämistarpeita on selvitetty. Osana tätä työtä on valmisteltu kestävä kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaristoa. Aineistosta on julkaistu vuoden 2014 alussa tuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaamisen käsikirja erityisesti kuntien käyttöön. Tuottavuus- ja tuloksellisuustietoisuutta vahvistetaan myös kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden koordinaatioryhmän alaisuudessa toimivien verkostojen ja niiden toimintaan liittyvien seminaarien ja muiden tilaisuuksien avulla.

Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmalla (VATU) vastataan osaltaan julkisen talouden kestävyysvajeen supistamistarpeeseen sekä työmarkkinoiden muutokseen kirkastamalla valtionhallinnon roolia ja tehtäviä, tuottamalla rakenteellisia uudistuksia sekä ottamalla käyttöön valtionhallinnon uutta roolia tukevia toimintatapoja. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa käsitellään luvussa 4.4.

KUVIO 14. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvu suhteessa tuottavuustavoitteeseen 2010—2013

Lähde: Valtiovarainministeriö.

Julkishallinnon sähköisen asioinnin ja palveluiden kehittämistä on jatkettu. Useat verkkopalvelut ovat siirtyneet tuotantovaiheeseen. Kaksi laajaa maakunnallista etäpalvelupilottia on toteutettu, ja etäpalvelun käyttö laajenee. Oppijan palvelukokonaisuudessa rakennetaan koulutuksen sähköistä sivistyskeskusta, josta löytyvät jatkossa kaikki sekä kansalaisten että koulutuksen ja opetuksen järjestäjien palvelut esiopetukseen ilmoittautumisesta aikuiskoulutukseen asti. Yrityksen perustajan palvelukokonaisuudessa valtakunnallista tavoitetta yrittäjyyden lisäämiseksi tuetaan kehittämällä yrittäjiksi aikoville ja yrittäjille valtakunnallisia sähköisiä palveluita. Lisäksi käyttöön on otettu Tarkkailija-palvelu, Harava-palvelu, Lupapiste.fi, Otakantaa.fi, Kansalaisaloite.fi, Kuntalaisaloite.fi, Opintopolku.fi, Opi.palkka.fi, Oma Yritys-Suomi ja Kansalaisneuvonta. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen toteutus ja kehittäjäkumppanien hyvien palvelukäytäntöjen valtakunnallistaminen etenee. Vuonna 2013 avattiin Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä.

Valtion keskushallinnon uudistamiseksi on asetettu parlamentaarinen komitea linjaamaan valtioneuvoston rakenteen uudistamista ja työryhmät kehittämään valtion ohjausjärjestelmäkokonaisuutta ja keskushallinnon virastorakennetta sekä hankeorganisaatiovalmistelemaan valtioneuvoston hallintoyksikön käynnistämistä. Keskushallinnon uudistamista käsitellään luvussa 4.4.

Puolustusvoimauudistuksen toinen vaihe käynnistyi vuonna 2013 tehdyillä lainsäädäntömuutoksilla. Uudistuksen toimeenpano jatkuu vuoteen 2015. Puolustusvoimauudistuksen myötä puolustusvoimien sodan ajan vahvuus pienenee 350 000 sotilaasta 230 000:een. Rauhan ajan rakennetta kevennetään kolmiportaiseksi. Sotilasläänit ja sotilasläänien esikunnat lakkautetaan. Johtoportaita, joukko-osastoja ja muita toimipisteitä vähennetään, tehtäviä kootaan ja tarpeettomista kiinteistöistä sekä toimitiloista luovutaan. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden määrää vähennetään lähes 40 % ja henkilöstöä 2 100:lla.

Puolustusvoimauudistuksen lisäksi merkittäviä rakenteellisia uudistuksia on toteutettu poliisihallinnossa ja oikeuslaitoksessa.

4.2.3 Toteutetaan vahvoihin peruskuntiin perustuva kunta- ja palvelurakennemuutos

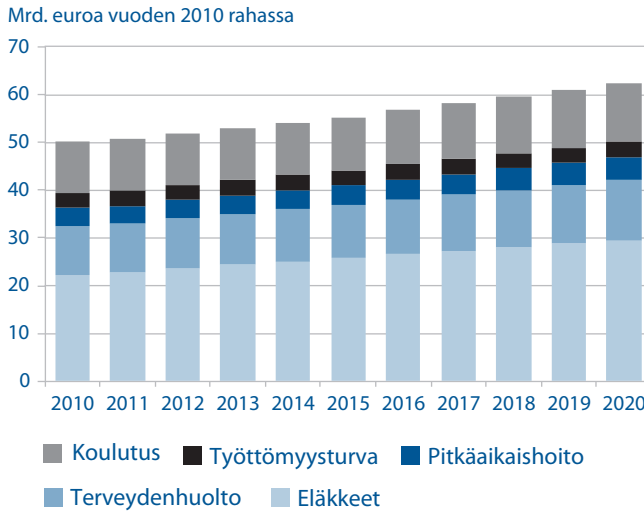
Kunnallisten palveluiden rahoittamisen haasteena ikäsidonnaisten menojen kasvu

Kunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutokset ovat hallituksen kärkihankkeita.

Kuntarakennelain uudistus tuli voimaan kesällä 2013. Kuntarakennelaissa säädetään kuntien kuntaliitoksien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja -alueista, poikkeusmenettelystä, määrärajoista, menettelyistä, toimivallasta sekä taloudellisista kannustimista.

Kuntien tuli marraskuun 2013 loppuun mennessä ilmoittaa, minkä kunnan tai kuntien kanssa ne aikovat selvittää yhdistymistä. Ilmoitusten mukaan noin 250 kuntaa aikoo selvittää yhdistymistä.

KUVIO 15. Ikäsidonnaisten menojen kehitys vuosina 2010—2020

Lähde: VM ja STM

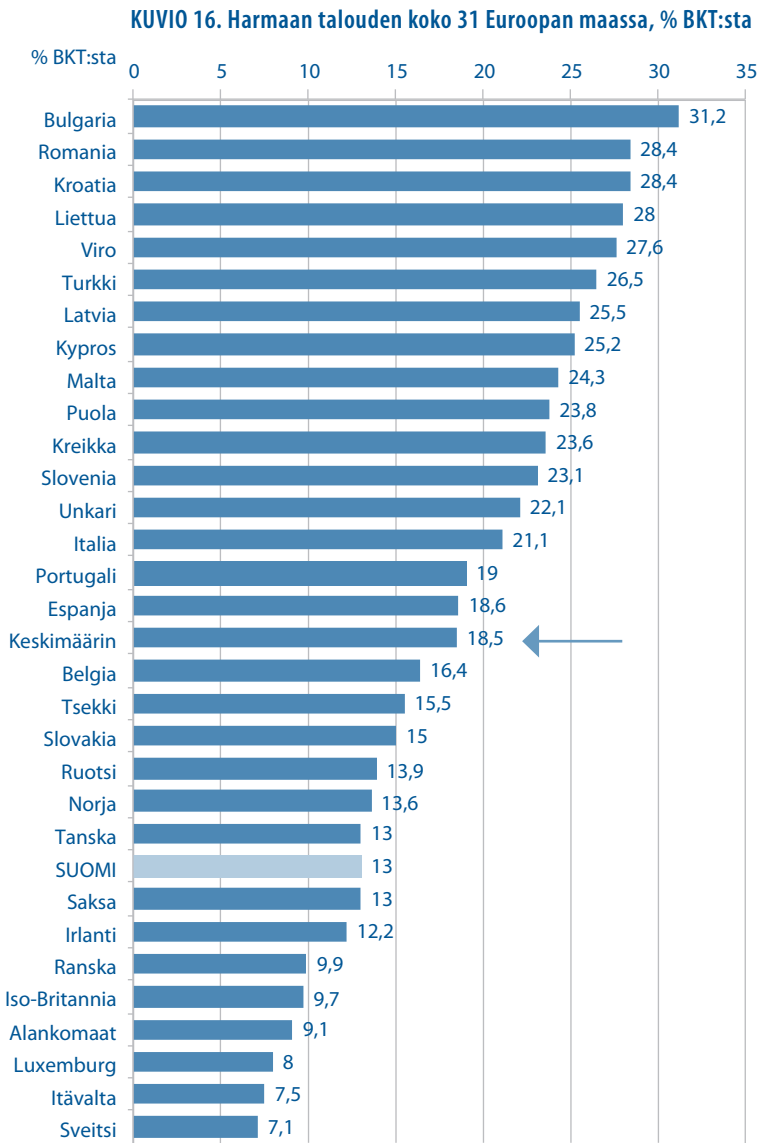
Kuntarakennemuutos muodostaa perustan kuntalain kokonaisuudistukselle. Kuntalain uudistuksessa tarkastellaan uusien kuntahallinnon rakenteiden ja kuntien muuttuvan toimintaympäristön näkökulmasta erityisesti kunnan talouden sisäistä ohjausta, kuntien johtamisjärjestelmiä, luottamushenkilöiden asemaa, kuntalain ja erityislakien välistä suhdetta, kunnanosaohallintoa sekä kuntien ja markkinoiden välistä suhdetta. Kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelua varten on 2012 asetettu parlamentaarinen seurantaryhmä, työvaliokunta ja neljä valmistelujaostoa. Jaostot valmistelevat asiakokonaisuuksia, jotka ovat johtaminen ja toimielimet, demokratia, talous sekä kunnat ja markkinat. Tarkoituksena on, että uusi kuntalaki tulisi voimaan vuoden 2015 alusta lukien. Valtiovarainministeriö on kartoittanut kuntien näkemyksiä lakiuudistuksesta sähköisellä kyselyllä. Kyselyn vastausaika päättyi syyskuussa 2013 ja siihen vastasi kaikkiaan 258 kuntaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja muiden sektorilakien valmistelua sovitettiin yhteen kuntauudistuksen kanssa sekä valmisteltiin kuntauudistukseen liittyvää valtiosuusuudistusta.

Metropolipolitiikkaa toteutetaan useiden kärkihankkeiden ja mm. aiesopimusmenettelyn keinoin. Metropolialueen kuntajakoa koskeva esiselvitys valmistui maaliskuussa 2013. Lainsäädäntöä metropolihallinnosta valmistellaan. Metropolihallinto hoitaisi mm. maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen sekä metropolialueen kilpailukykyyn liittyviä tehtäviä. Alueella on käynnistetty valtion erityinen kuntajakoselvitys.

4.2.4 Toimitaan harmaata taloutta vastaan

Harmaa talous Suomessa eurooppalaisen keskitason alapuolella

Lähde: Schneider, F. (2011), "Size and development of the Shadow Economy from 2003 to 2012: some new facts"

Harmaan talouden koko Suomessa on noin 13 % bruttokansantuotteesta. Harmaan talouden torjunnalla on tavoiteltu merkittäviä verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen lisäyksiä sekä takaisinsaatuja rikoshyötyjä. Talousrikosjuttujen vahingot olivat ilmoitetuissa jutuissa 98 milj. euroa ja päätetyissä jutuissa 171 milj. euroa vuonna 2013. Vahinkojen määrä on kehittynyt melko tasaisesti 2000-luvulla. Päätettyä juttua kohden syntyi rikosvahinkoa noin 93 000 euroa. Päätettyjen juttujen rikosvahingot vastaavat noin 0,6 promillea bruttokansantuotteesta. Poliisin haltuun saama omaisuus talousrikoksissa on kasvanut noin 4,9 milj. eurolla vuodesta 2012 ja se oli noin 40,9 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti on talousrikollisuuteen liittyvää esitutkinta-aikaa ja oikeusprosessia pyritty lyhentämään. Syyttäjälaitoksessa on kehitetty esitutkintayhteistyötä poliisin kanssa. Vaativien talousrikosasioiden syyteharkinta-aika lyheni 190 päivästä 174 päivään. Kaikkien talousrikosasioiden syyteharkinta-aika lyheni reilusta viidestä kuukaudesta alle viiteen kuukauteen.

Hallituksen toimintaohjelma harmaan talouden ja talousrikollisuuden vähentämiseksi vuosille 2012—2015 valmistui vuoden 2012 alussa. Toimintaohjelman tavoitteeksi on kirjattu varovaisen arvion mukaan 300—400 milj. euron vuosittaiset verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen sekä takaisinsaadun rikoshyödyn lisäykset. Summaan on ajateltu sisältyvän myös toimintaohjelman keinoilla ennalta estetyt verojen ja muiden maksujen menetykset sekä rikoshyöty. Ohjelman 22 toimenpiteestä 3 kpl on toteutunut, loput ovat käynnissä. Kehysriihessä keväällä 2013 hallitus hyväksyi 11 lisätoimenpidettä, joista yhdeksän on käynnissä.

Rakennusalaan koskeva tilaajavastuulain osittaisuudistus on tullut voimaan 1.9.2012. Tilaajavastuulain kokonaisuudistusta valmistelevalle työryhmän loppuraportti valmistui alkuvuodesta 2014. Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa on lisälinjauksia tilaajavastuusääntelyn uudistamiselle. Veronumerouudistus on toimeenpanovaiheessa. Ilmoittamismenettelyä koskeva lainsäädäntö tulee voimaan kesällä 2014.

4.3 Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen

Maaliskuun 2013 kehyspäätöksen yhteydessä hallitus alensi yhteisöverokantaa, uudisti osinkoverojärjestelmää, käynnisti asuntopoliittikan uudistamisen työvoiman alueellisen liikkuvuuden edistämiseksi, vahvisti nuorten yhteiskuntatakuuta sekä lisäsi pitkäaikais-työttömien ja osatyökykyisten työllistymiseen tähtäviä toimia. Kaksivuotinen maltillinen työmarkkinaratkaisu tukee talouden kasvua ja rakennemuutosta.

Keskeistä tällä painopistealueella vuonna 2013 oli nuorisotakuun voimaantulo. Sen avulla nuorten työttömyysjaksot on saatu aiempaa lyhyemmiksi. Laki T&K -toiminnan lisävähennyksistä vuosille 2013—2015 tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Kasvuun tähtäävän tuotekehityksen tukemiseksi on säädetty määräaikaista vuosina 2013 ja 2014 sovellettavasta yritysten verokannustimesta.

Hallitusohjelmaa tämentävässä strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa hallitus linjasi kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistamiseen seuraavat kokonaisuudet.

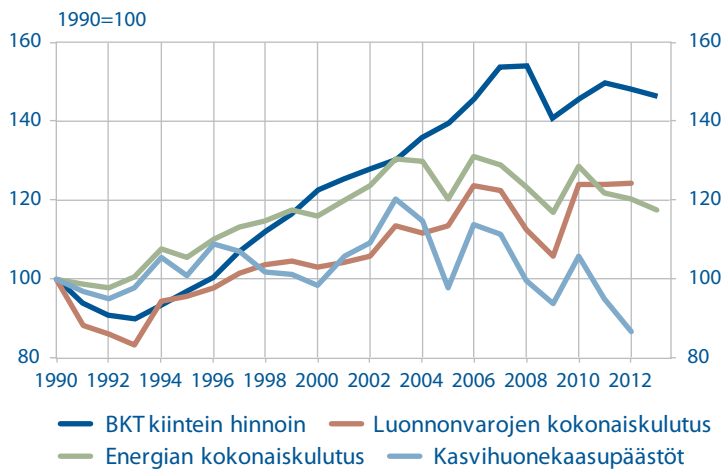
4.3.1 Tavoitellaan Suomea, joka on maailman eturintamassa ympäristö-ystävällisessä, resurssi- ja materiaalitehokkaassa taloudessa sekä kestävien kulutus- ja tuotantotapojen kehittäjänä

Pitkän aikavälin talouskasvu ei ole lisännyt ympäristöhaittoja

Talouskasvun irtikykentä ympäristövaikutuksista ja luonnonvarojen kulutuksesta kuvaa materiaalitehokasta yhteiskuntaa. Suomessa energian kulutus ja kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet vuodesta 2010. Luonnonvarojen kokonaiskulutus taas on pysynyt samana. Päästöjen suotuisa kehitys selittyy suurelta osalta talouskasvun hidastumisella. Maailmanlaajuisesti luonnonvarojen ja materiaalien kysyntä on kuitenkin kasvamassa.

Hallitus edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja materiaalitehokkuutta kuuden poikihallinnollisen kärkihankkeen avulla. Kansallinen materiaalitehokkuusohjelma valmistui vuoden 2013 lopussa. Ohjelmalla pyritään samanaikaisesti talouskasvuun, luonnonvarojen viisaaseen käyttöön ja irtikykentään haitallisista ympäristövaikutuksista. Ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväää kaivannaisteollisuutta edistetään Suomi kestävään kaivannaisteollisuuden edelläkävijäksi -toimintaohjelmassa, jota toteutetaan cleantechin strategisen ohjelman puitteissa. Luonnonvarojen kestäväää hyödyntämistä edistetään luonnonvaratalousseleonteon pohjalta. Tähän liittyen hallitus käynnisti kansallisen biotalousstrategian valmistelun syksyllä 2012.

KUVIO 17. BKT:n irtikykentä energian ja luonnonvarojen kokonaiskulutuksesta sekä kasvihuonepäästöt vuosina 1990—2013 (BKT)

Lähde: Tilastokeskus/Energia- ja ympäristötalostat

Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma valmisteltiin poikkihallinnollisesti. ”Vähemmästä viisaammin” -ohjelmaehdotuksen keskeisistä johtopäätöksistä hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätös kesällä 2013.

Metsäalan strateginen ohjelma käynnisti vuonna 2013 uutena painopistealueena metsäbiotalouden uuden liiketoiminnan kehittämisen. Tähän liittyen osallistuttiin aktiivisesti myös biotalousstrategian valmisteluun. Kehittämispäätösten ansiosta on merkittävää kasvua saavutettu puukerrostalorakentamisessa. Erilaisia toimenpiteitä on lisäksi käynnistetty alan kilpailukyvyn, kasvun ja viennin edistämiseksi, uusien tuotteiden kaupallistamiseksi ja pk-yritysten kasvun edistämiseksi sekä kansainvälisen vaikuttamisen tehostamiseksi. Edellisvuoteen verrattuna sellun, sahatavaran ja kartongin viennin arvo kasvoi toistakymmentä prosenttia. Paperin vienti jatkoi laskuaan.

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus valmistui loppuvuodesta.

4.3.2 Toimitaan ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla

Uusiutuvien energialähteiden osuus kasvaa

Hallitus keskittyy ympäristön tilan parantamisessa erityisesti Itämeren tilan parantamiseen ja vesiensuojeluun sekä energia- ja ilmastopolitiikkaan. Keskeisellä sijalla ovat energian kulutuksen ja öljyriippuvuuden vähentäminen ja EU:n päästövähennystavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2020 mennessä. Fossiilisten polttoaineiden osuus energiainkokonaiskulutuksessa on laskenut tasaisesti 80-luvun alusta. 2000-luvun alussa niiden käyttö on myös vähentynyt selvästi samaan aikaan kun uusiutuvan energian osuus energian kokonaiskulutuksesta on kasvanut ja on jo yli 30 % kokonaiskulutuksesta. EU:n tavoite uusiutuvan energian osuudelle on 38 % energia loppukulutuksesta Suomessa vuonna 2020. TEM:n tietojen mukaan vuonna 2012 tämä osuus oli jo 35,1 %. Heikko talouskehitys on osaltaan vaikuttanut korottavasti näihin lukuihin. Kuvio 18 osoittaa energian kokonaiskulutuksen kasvun taittuneen 2000-luvulla.

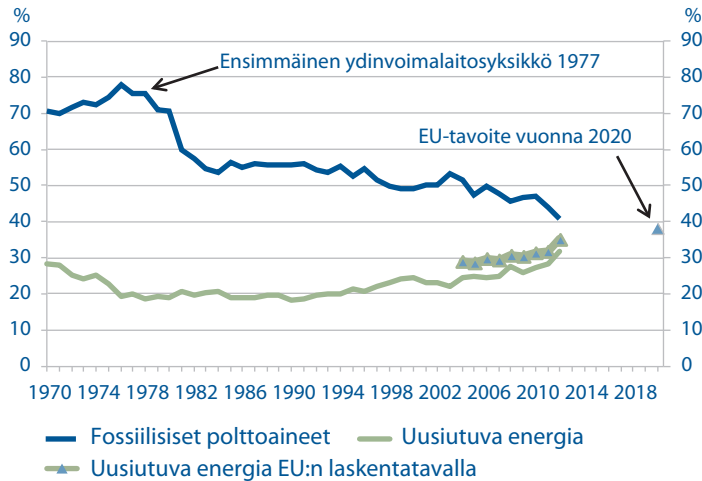
Hallituksen keskeisiä toimenpiteitä Itämeren tilan parantamiseksi ovat Itämeri-politiikan koordinaatioryhmän asettaminen sekä valtioneuvoston periaatepäätös merenhoidosuunnitelman ensimmäisestä osasta. Toimenpideohjelman valmistelu on käynnissä.

Vesienhoitosuunnitelmien toimeenpano edistyy hyvin ja vesien ekologista tilaa ja pohjavesien tilaa koskevat tarkistetut arviot valmistuivat vuonna 2013. Kesällä annettiin hallituksen esitys metsälain uudistamisesta. Ympäristönsuojelulain uudistushankkeen 1. vaiheen esitys annettiin joulukuussa 2013. Hankkeen 2. vaihe on aloitettu. Siinä tavoitellaan lupamenettelyn sujuvoittamista.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia hyväksyttiin keväällä 2013 ja annettiin eduskunnalle selontekona (VNS 2/2013). Strategiaan yhdistettiin mineraaliöljyn käytön vähentämishjelma. Eduskunnan kannanotto joulukuussa 2013 oli hyvin yhtenevä selonteon kanssa. Strategiatyön jatkoksi käynnistyi parlamentaarisen komitean johdolla energia- ja ilmastotiekartan 2050 valmistelu. Ilmastolain valmistelu on käynnistynyt.

Hallitusohjelman mukaisesti ympäristölle haitallisia tukia on selvitetty useissa ministeriöissä. Ympäristölle haitallisten tukien uudistaminen ja uudelleen kohdentaminen on erillisen ministeriryhmän valmistelussa.

KUVIO 18. Uusiutuvien ja fossiilisten energialähteiden osuus energian kokonaiskulutuksesta vuosina 1970—2012. Neljä ydinvoimalaitosyksikköä vuosina 1977—1981 ja niiden tehonkorotukset 1990-luvulla vähensivät fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

Lähde: Tilastokeskus, ympäristö- ja energiatilastot.

4.3.3 Uudistetaan koulutuksen ja tutkimuksen rakenteita ja rahoitusta

T&K -panostus kokonaisuudessaan laskussa

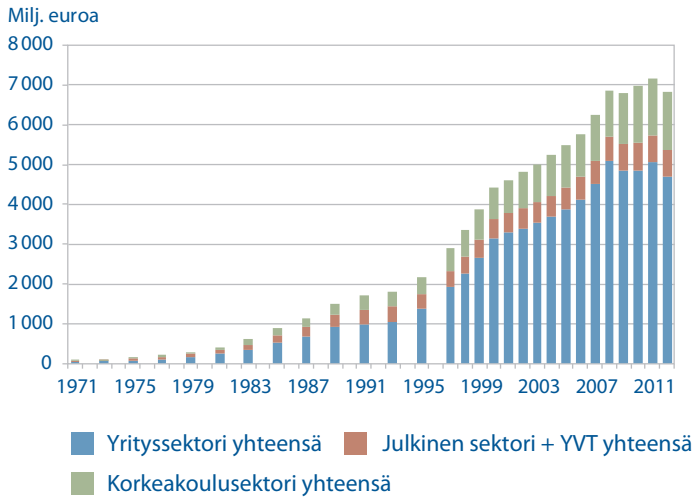
Koulutus- ja tiedepolitiikassa hallitus pyrkii uudistuksiin, joilla tuetaan suomalaisten koulutustason pysymistä korkeana, opiskelijoiden valmistumista nopeammin ja sijoittumista välittömästi työelämään. Vuonna 2013 T&K -menojen arvioidaan pysyneen vuoden 2012 tasolla. Vaikka BKT-osuus on Suomessa viime vuodet laskenut, on se edelleen EU-maiden korkein.

Hallituksen esitys ammattikorkeakoululain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annettiin helmikuussa 2013 eduskunnalle. Esityksen pohjalta valtioneuvosto päätti ammattikorkeakoulujen toimiluvista vuoden 2013 lopulla. Lisäksi tehtiin päätös, että vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirtyy kokonaan valtiolle. Lisäksi rakennepoliittisen ohjelman osana on vuonna 2014 käynnistymässä toisen asteen koulutuksen uudistaminen.

Lukiokoulutuksen kehittämiseksi hallituksen rakennepoliittinen päätös linjasi, että lukiokoulutuksessa siirrytään suoritepohjaiseen rahoitukseen. Hallituksen esitys on määrä antaa vuonna 2014.

Suomen ensimmäinen kulttuuriympäristöstrategia valmistui. Tavoitteena on vahvistaa kulttuuriympäristön arvoa ja hyvää hoitoa ja parantaa sitä kautta ihmisten hyvinvointia.

KUVIO 19. Tutkimus- ja kehittämistoimintamenot vuosina 1971—2012

Lähde: Tilastokeskus / Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi hyväksyttiin syyskuussa. Uudistuksella pyritään tehostamaan nykyisten resurssien käyttöä sekä suomalaisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän kykyä toimia nopeasti muuttuvissa olosuhteissa.

Strategisen tutkimuksen vahvistamiseksi perustetaan uusi rahoitusväline, johon kootaan yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintoja ja palveluja tukeva kilpailtu tutkimusrahoitus. Lisäksi valtioneuvoston ja sen ministeriöiden välittömien tietotarpeiden tutkimus-, arviointi- ja selvitystoimintaan varataan rahoitusta.

Lisäksi T&K -sektorilla siirrettiin vastuu nuorten kasvuyritysten julkisesta rahoituksesta kokonaan TEKESille ja hallituksen esitys eduskunnalle laiksi T&K -toiminnan lisävähennyksistä vuosille 2013—2015 tuli voimaan vuoden 2013 alussa.

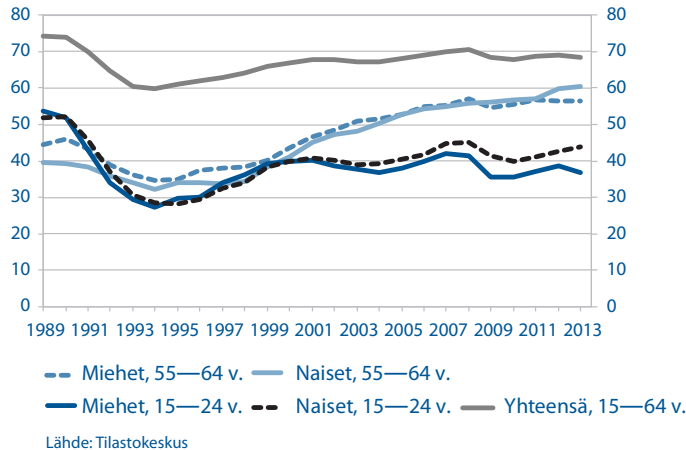
Kasvuun tähtäävän tuotekehityksen tukemiseksi on säädetty määräaikaisesta vuosina 2013 ja 2014 sovellettavasta yritysten verokannustimesta. Yrityksille laadittiin ohjeistus verokannustimen käyttöön.

4.3.4 Toimitaan tehokkaasti työttömyyttä vastaan ja kehitetään työelämää

Ikääntyneiden työllisyysaste parantunut nuoria nopeammin

Yksi hallituskauden keskeisimpiä tavoitteita on pidentää työuria sen eri vaiheissa. Alkupäässä työuria pyritään pidentämään nopeuttamalla nuorten ammattiin valmistumista sekä aktivoimalla heitä töihin. Toisessa päässä kyse on eläkeiän nostamisesta, johon voidaan vaikuttaa myös työelämän laatuun panostamalla. Viime vuosina ikääntyvien työllisyysaste on parantunut merkittävästi, kun taas nuorten työllisyys on jäänyt selvästi alhaisemmalle tasolle. Kummassakin ikäryhmässä naisten työllisyys on kehittynyt suotuisammin.

KUVIO 20. Ikääntyvien (55—64-vuotiaiden) ja nuorten (15—24-vuotiaiden) työllisyysaste 1989—2013, %

Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyi ikääntyneiden työllisyyden parantamista koskeva hanke. Ikääntyneiden työntekijöiden aseman parantamiseksi yhteistoimintalakiin soveltamispiiriin kuuluvien työnantajien on vuosittain laadittava henkilöstö- ja koulutus suunnitelma, jossa on etsittävä keinoja ikääntyneiden sekä työttömyys- ja työkyvyttömyysuhan alaisten työntekijöiden aseman parantamiseksi kyseisen työnantajan palveluksessa. Työterveyshuollon toimivuus kaikissa yrityksissä edesauttaa työntekijöiden työssä jaksamista ja työurien pidentämistä. Työurien pidentämiseksi on laadittu niin kutsuttu työkaarimalli, jolla pyritään vaikuttamaan työurien pidentämistavoitteeseen koko työuran aikaisilla toimilla.

Työelämän kehittämisstrategia Työelämä 2020 etenee suunnitelmien mukaisesti. Verkostohankkeeseen on liittynyt jo lähes 40 valtakunnallisesti toimivaa organisaatiota. He ovat sitoutuneet hankkeeseen yhteistyölupauksin, jossa he määrittelevät omat tavoitteensa suomalaisen työelämän edistämiseksi. Työelämätoimijoiden lisäksi on käynnistetty erilaisia yhteistyöverkostoja, joista tärkeimpinä ELY-keskusten toiminta-alueilla toimivat alueverkostot.

Vuoden 2013 alussa tuli voimaan nuorisotakuu, joka takaa kaikille peruskoulun juuri päättävillä nuorilla jatko-opiskelupaikan lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin, sekä sen että kaikille alle 25-vuotiaille ja vastavalmistuneille 25—29-vuotiaille työttömille nuorille tarjotaan työ-, opiskelu-, työkokeilu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuun toimeenpanoon oli valtion vuoden 2013 talousarviossa lisäresurssina 60 milj. euroa.

Nuorten työttömyys kasvoi vuoden 2013 aikana siten, että kuukausittain keskimäärin 38 834 nuorta oli työttömänä (2012 vastaava luku oli 32 080). Vaikka nuorten työttömyysjaksoja alkoi hieman enemmän kuin vuonna 2012, saatiin nuorten työttömyys pysymään

kestoltaan merkittävästi lyhyempänä kuin yli 30-vuotiailla. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen oli 25,6 % alle 25-vuotiailla. Korkeasti koulutettujen työttömyys lisääntyi. Kaikista 25—29-vuotiaista vastavalmistuneista 63 % työllistyi kolmen kuukauden sisällä valmistumisestaan, mutta heidän lukumääränsä ei ollut suuri (3 280 vuoden 2013 lopussa työttömänä työnhakijana).

Työpankkikokeilua on laajennettu asteittain valtakunnalliseksi ja vuoden 2013 lopussa kokeilussa oli 15 työpankkia. Vuonna 2013 pankit työllistivät yhteensä 1 047 työtöntä henkilöä, joista heikossa työmarkkina-asemassa olevia osatyökykyisiä oli 205 henkilöä, 500 päivää työttöminä olleita 211 henkilöä, 6 kuukautta työttöminä olleita 123 henkilöä ja nuorisotakuun piiriin kuuluvia työttömiä 170 henkilöä.

Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta hyväksyttiin kesäkuussa. Strategiassa tarkastellaan maahanmuuttoa erityisesti työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistamisen kannalta.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen kehittämisen Osallisena Suomessa -hanke, ja samalla kotoutumislain 9 luvun voimassaolo, päättyi vuoden 2013 lopussa. Vaikka maahanmuuttajien työttömyysaste pysyi korkeana, kotoutumiskoulutuksen lisäresursseilla voitiin lisätä koulutusten määrää ja vahvistaa pidemmällä aikavälillä työllistymisen edellytyksiä.

4.3.5 Vahvistetaan ja monipuolistetaan elinkeinorakennetta

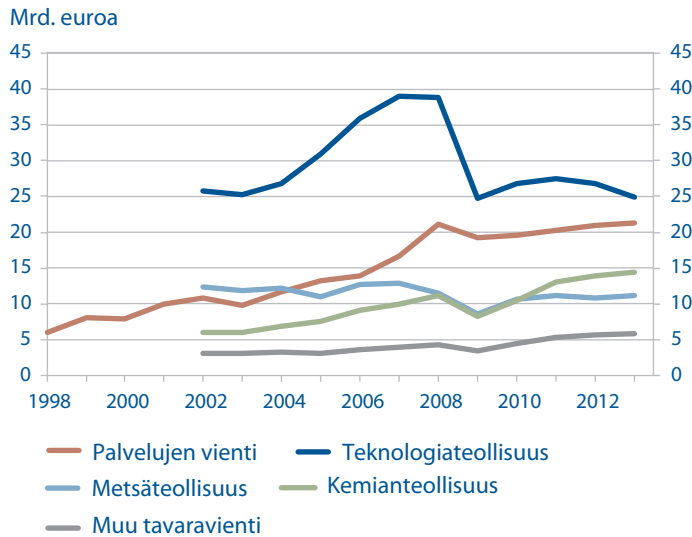
Viennin hidas elpyminen ei ole riittänyt paikkaamaan teknologiateollisuuden viennin pudotusta

Suomen kokonaisvienti romahti vuosina 2008—2009 ja on elpynyt vain vähän sen jälkeen. Useat yritykset ja toimialaliitot näkevät tilanteen edelleen synkkänä ja uskovat viennin supistuvan edelleen. Tämä kuvastaa Suomen tuotantorakenteen muutosta. Aikaisemmin metsä-, teknologia- ja koneenrakennusteollisuuden suuryritykset vastasivat valtaosasta Suomen viennistä ja yhdistivät alihankkijaverkoston tuotannon omiin tuotteisiin ja palveluihinsa. Suuryritysten vähentäessä voimakkaasti tuotantoa Suomessa alihankintaverkoston pienet ja keskisuuret yritykset ovat suurten haasteiden edessä. Niillä ei ole itsenäisesti myytäviä tuotteita ja palveluita eikä kanavia ja osaamista kansainvälisten markkinoiden avaamiseksi.

Toinen tuotantorakenteen muutosta kuvaava piirre on tavaratuotannon vähentyminen ja palvelutuotannon lisääntyminen. Merkittävä osa palveluista keskittyy yritysten ja julkisen sektorin toiminnan uudistamiseen tieto- ja viestintäteknologian avulla. Lisäksi palveluita yhdistetään yhä enemmän fyysisiin tuotteisiin ja laitteisiin. Tästä esimerkkinä hissien, laivamoottoreiden ja sataman nostolaitteiden huoltopalvelut ovat nousseet keskeiseksi vientitulojen lähteeksi.

Hallitus on tehnyt merkittäviä päätöksiä elinkeinorakenteen vahvistamiseksi ja monipuolistamiseksi. Yksi niistä on puoliväliprosessin strategiaistunnossa tehty päätös välttää teollisuudelle aiheutuvien kustannusten ja sääntelytaakan lisäämistä. Lisäksi olemassa olevaa taakkaa tarkastellaan kriittisesti ja EU-vaikuttamisen osalta teollisuuteen kohdistuviin päätöksiin vaikutetaan entistä koordinoitummin.

KUVIO 21. Tavaroiden ja palveluiden neljännesvuosittainen vienti vuosina 1998—2013

Lähde: Tilastokeskus ja Tulli

Keväällä 2013 päätettiin kasvurahoitusohjelmasta, jonka kautta tuetaan alkavia ja kasvuvaiheen yrityksiä seuraavan kolmen vuoden aikana 230 milj. eurolla. Rahoituksen painopistettä on siirretty pieniin ja keskisuuriin, kasvuhakuisiin, työllistäviin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Valtion kasvurahoituksella ja -ohjelmilla on merkittävä välillinen rooli ulkomaisten sijoitusten saamisessa Suomeen.

Pääomasijoitustoimintaa kohdistettiin aikaisempaa enemmän yritysten alkuvaiheen toimintaan sekä kasvaviin yrityksiin. Riskirahoituksen saatavuus alkaville ja kasvuyrityksille on parantunut hallituksen kehysriihessään päättämän pitkäaikaisen kasvurahoitusohjelman ansiosta.

Kotimaisen elintarviketuotannon kehittämiseksi hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen luomualan kehittämisohjelmaksi sekä lähiruokaohjelmaksi. Toimeenpano on hyvin poikkihallinnollinen.

Hallitusohjelman ja hallituksen kesäkuussa 2013 hyväksymän Team Finland -strategian mukaisesti kansainvälistymisen ja vienninedistämisen toimenpiteitä vahvistetaan kehittyvillä markkinoilla, erityisesti BRIC-maissa (Venäjä, Kiina, Intia ja Brasilia) kuitenkin ohittamatta pk-yrityksille tärkeitä lähialue-markkinoita. Toimenpiteitä ovat yrityksen kansainvälistymisen rahoitusinstrumentit sekä erilaiset ennakointi-, neuvonta-, informaatio-, konsultointi- ja arvovaltapalvelut.

Innovaatiokeskittymäpolitiikkaa toteutettiin mm. INKA – innovatiiviset kaupungit -ohjelman kautta. Ohjelman haku toteutettiin vuonna 2013 ja se toimeenpannaan vuosina 2014—2020.

Elinkeinoelämän osalta keskeistä on myös suurten tapahtumien isännöimisen mahdollisuus Suomessa. Helsingin Olympiastadionin peruskorjaushanke sai puollon talouspoliittiselta ministerivaliokunnalta keväällä.

Pitkään työn alla ollut EU:n hankintadirektiivi vauhdittui keväällä parlamentin ja neuvoston välisillä neuvotteluilla, jonka seurauksena löytyi yhteisymmärrys direktiivin sisällöstä. Näin päästään uudistamaan hankintalakia myös Suomessa, jota varten perustettiin kaksi työryhmää vuoden lopulla.

Avoimen tiedon hyödyntäminen on yksi keskeisimpiä potentiaalisia kasvulähteitä. Osana julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisstrategian toteutusta valtiovarainministeriö asetti keväällä 2013 avoimen tiedon ohjelman 2013—2015 koordinoimaan ja vauhdittamaan tietovarantojen avaamista ja yhtenäistämään käytäntöjä. Valtiovarainministeriö tuki järjestäjäkumppanina v. 2013 Apps4Finland -kilpailua, jolla edistettiin avointa dataa hyödyntäviä innovaatioita.

Suomen tavoitteena on olla yksi johtavista maista kyberturvallisuuden kehittämisessä. Suomen omasta kyberturvallisuusstrategiasta saatiin valtioneuvoston periaatepäätös heti vuoden 2013 alussa.

4.4 Rakennepoliittikka

Hallitus sopi 29.8.2013 budjettiriihessään rakenneuudistusohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Rakenneuudistuksilla pyritään poistamaan Suomen julkisen talouden kestävyysvaje ja siten turvaamaan julkisten palvelujen ja etuuksien rahoitus. Keinoina on saada työllisyys, talouskasvu ja julkisten palvelujen tuottavuus nousuun. Uudistukset ovat kokonaisuus, jonka täytäntöönpano paikkaa kestävyysvajeen. Rakennepoliittinen ohjelma riittää kattamaan julkisen talouden kestävyysvajeen, jos ohjelma kyetään toimeenpanemaan tehokkaasti. Ohjelman tehokas toimeenpano edellyttää vahvaa sitoutumista paitsi hallitukselta ja eduskunnalta, myös kuntapäätäjiltä ja työmarkkinaosapuolilta. Ohjelman tehoa samoin kuin talouden kasvua ja rakennemuutosta tukee kaksivuotinen maltillinen työmarkkinaratkaisu.

Rakenteellinen uudistusohjelma rakentuu konkreettisten, talouden kasvuperustaa ja julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta vahvistavien, työllisyysastetta kohottavien ja julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisevien rakennepoliittisten toimien varaan. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtionaloutta, kuntien taloutta, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä, koko talouden tuottavuuden kasvua ja kilpailukykyä sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua koskeviksi konkreettiseksi osatavoitteiksi. Toimet, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään, kohdistetaan erityisesti taloudellisen toiminnan institutionaalsiin puitteisiin ja niiden luomiin kannusteisiin.

Talouden kasvuedellytysten ja julkisen talouden kestävyiden kannalta keskeisiä ovat työmarkkinoihin ja työuriin, talouden uusiutumisen ja kilpailukykyyn ja kasvuun sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuteen vaikuttavat toimet. Lisäksi julkista taloudenhoitoa on tärkeä uudistaa niin, että se palvelee nykyistä paremmin taloudenhoidolle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kokonaistavoitteen jakaminen osa-aluekohtaisiksi määrällisiksi alatavoitteiksi (taulukko 61) luo pohjan konkreettisille toimenpideohjelmille ja tavoitteiden toteutumisen seurannalle. Ohjelma on kuitenkin kokonaisuus, jonka osat täydentävät toisiaan ja jota pannaan toimeen kaikilla osa-alueilla yhtä aikaa.

Hallitus päätti marraskuussa 2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta ja antoi eduskunnalle rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevan tiedonannon. Eduskunta käsitteli tiedonantoa rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta täysistunnonsa joulukuussa 2013.

TAULUKKO 61. Rakennepoliittinen uudistusohjelma kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi budjettiriihessä 2013

Julkiseen taloudenhoitoon kohdistuvat toimet	Tavoite	Vaikutus kestävyysvajeeseen
Kunnat	2 mrd	-1,0 %-yks.
Käyttöön otettavassa kuntien talousohjauksjärjestelmässä uudistetaan valtionosuusjärjestelmä sekä tehostetaan peruspalveluohjelmamenettelyn pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi. Kuntien tehtäviä ja velvoitteita puretaan yhden miljardin euron kustannuksia vastaavasti. Miljardi euroa katetaan verorahoituksella ja kuntien omin toimin, mm. tuottavuutta parantamalla.		
Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvu	+½ %-yks.	-1,4 %-yks.
Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta jatketaan STM:n järjestämislakityöryhmän väliraportissa esitettyjen linjausten mukaisesti. Jatkotoimenpiteet päätetään kuntien lausuntojen pohjalta.		
Valmistellaan laajapohjaisesti (mukana mm. parlamentaarinen edustus, eri rahoittajatahot ja järjestöt) selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen purkamisen vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista asiakkaan asemaan ja oikeuksiin, palvelujen saatavuuteen, etuuksiin, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään ja kansantalouteen. Selvityksen tavoitteena on rahoituksen selkiyttäminen ja sen ongelmien poistaminen sekä osuuttimoinnin vähentäminen.		
Edesautetaan tehokkaampaa työnjakoa palvelujen tuotannossa väljentämällä kelpoisuusvaatimuksia muun muassa julkisen sektorin hallinnon ja palvelutuotannon eri tehtävissä asiakkaan turvallisuutta ja palvelujen laatua vaarantamatta.		
Työllisyyttä, tuottavuutta ja talouden kasvua edistävät toimet		
Työurat ja työn tarjonta	+2 vuotta	-1,4 %-yks.
Toteutetaan siirtymäajan puitteissa toimet, jotka pidentävät työuria ½ vuotta alkupäästä ja 1½ vuotta loppupäästä sekä vähentävät katkoksia ja vajaatyöllisyyttä työuran aikana.		
Kohdistetaan toimet työlainsäädäntöön, eläkejärjestelmään, ikääntyneiden, nuorten, osatyökykyisten, pitkäaikais työttömien ja maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa määrittäviin tekijöihin, 2. ja 3. asteen koulutuksen puitteisiin ja sisältöön ja opintotukeen.		
Rakenteellinen työttömyys	-1 %-yks.	-0,3 %-yks.
Kohdistetaan toimet työelämän säätelyyn, työn kannattavuuteen (mm. asumistuki, asuntopoliittikka), työpöliittikan palvelurakenteisiin, osaamiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen, rakennemuutosten hallintaan ja työmarkkinoiden yleistä toimivuutta määrittäviin tekijöihin.		
Koko talouden tuotantopotentiaali	+1½ %	-0,6 %-yks.
Vahvistetaan talouden tuotantopotentiaalia ja voimavarojen uudelleen kohdentumista edistämällä tervettä kilpailua, turvaamalla Suomen asema investointikohteena, tehostamalla hyödyke- ja asuntomarkkinoiden toimintaa ja karsimalla elinkeinotoiminnan säätelyä.		
Sovitaan useampi vuotisesta erittäin maltillisesta palkkaratkaisusta.		
YHTEENSÄ		-4,7 %-yks.

Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma

Vuoden 2011 lopussa käynnistyneellä valtionhallinnon vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmalla (VATU) vastataan osaltaan julkisen talouden kestävyysvajeen supistamistarpeeseen sekä työmarkkinoiden muutokseen kirkastamalla valtionhallinnon roolia ja tehtäviä, tuottamalla rakenteellisia uudistuksia sekä ottamalla käyttöön valtionhallinnon uutta roolia tukevia toimintatapoja.

Vuonna 2013 ohjelman painopiste on siirtynyt hallinnonalakohtaisten ohjelmien valmistelusta niiden toteutukseen. Hallinnonalakohtaiset vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmat muodostavat ohjelman toimeenpanon ytimen. Ohjelmat muodostuvat hallinnon-alan VATU-hankkeista, inhimillisen pääoman kehittämistä sekä ydintoimintoanalyysissä ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamisesta.

Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmassa seurataan budjettitalouden toimintamenoja, henkilötyövuosia, aikaansaannoskykyä sekä sairauspoissaolopäiviä. VATU-ohjelmassa painotetaan erityisesti osaamisen kehittämistä, vaikutusmahdollisuuksia omaan työhön, työkykyä tukevaa toimintaa sekä johtamisen ja esimiestyön merkitystä.

Hallinnonalojen jo toteutettujen ja toteutusvaiheessa olevien 132 uudistuksen yhteenlaskettu euromääräinen vaikutus toimintojen kehittämistä ja uudelleen järjestelyistä on vuoteen 2020 mennessä noin 400 milj. euroa, joka sisältää sekä uusia että jo kehyksissä olevia esityksiä.

Valtionhallinnon henkilöstön sairauspoissaolot ovat vähentyneet vuodesta 2011 keskimääräisestä 9,7 päivästä yhdeksään päivään vuodessa. Kahdessa vuodessa tapahtunut 0,7 päivän muutos sairauspoissaoloissa merkitsee koko valtionhallinnon tasolla sitä, että sairauden takia töistä oltiin poissa 56 000 työpäivää vähemmän kuin vuonna 2011. Valtiolla on otettu käyttöön varhaisen puuttumisen menettelyt ja esimiestyön ja johtamisen kehittämiseen on panostettu. VATU-ohjelma tarjoaa monia henkilöstön kehittämisen välineitä.

TAULUKKO 62. VATU-ohjelman seurantakohteiden kehitys vuosina 2011—2013

Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman seurantakohde	2011	2012	2013	Kehitys 2011—2013
Osaamisen kehittyminen ja uudistuminen (valtion henkilöstökysely VMBaro)	3,36	3,41	3,41	+0,05
Motivaatio ja työn imu (valtion henkilöstökysely VMBaro)	3,60	3,64	3,66	+0,06
Johtaminen ja työyhteisön vuorovaikutus (valtion henkilöstökysely VMBaro)	3,41	3,46	3,47	+0,06
Henkilötyövuodet*	82 355	80 548	79 460	-2 895 htv
Sairauspoissaolot, htp/htv	9,7	9,3	9,0	-0,7 htp/htv

* Valtion budjettitalouden virastojen ja laitosten henkilöstö lukuun ottamatta tasavallan presidentin kanslian ja eduskunnan henkilöstöä.

Keskushallinnon uudistushanke

Keskushallinnon uudistushankkeessa (KEHU) valmisteltiin vuoden 2013 aikana linjaukset seuraaville uudistuskokonaisuuksille:

- Asetettiin parlamentaarinen komitea arvioimaan yhtenäisemmän valtioneuvostokokonaisuuden rakennetta. Komitean toimikausi on tammikuun loppuun 2015.
- Päätettiin valmistella hallinto- ja palvelutehtävien kokoaminen ministeriöistä valtioneuvoston hallintoyksikköön 1.3.2015 lukien.
- Päätettiin valmistella valtion ylimmän johdon virkojen siirtämistä valtioneuvoston yhteisiksi.
- Käynnistettiin valtioneuvoston ohjauspolitiikan uudistamishanke.
- Selvitetään keskushallinnon virastorakennetta uudistustyötä varten.

5 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohdat

Suomen turvallisuus, hyvinvointi ja menestyksen edellytykset perustuvat laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomen ulkopoliitiikan tavoitteena on kansainvälisen vakauden, turvallisuuden, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen vahvistaminen sekä oikeusvaltion, demokratian ja ihmis-oikeuksien edistäminen.

Hallitus on vuonna 2013 jatkanut toimintaansa ja vaikuttamistyötään ohjelmassaan esittämiensä tavoitteiden edistämiseksi kahdenvälisesti suhteissaan muihin valtioihin, EU:n kautta sekä monenkeskiseen yhteistyöhön osallistumalla. Suomi myötävaikuttii lukuisissa prosesseissa kansainvälisen yhteistyön etenemiseen ja siten myös Suomen oman kansainvälisen aseman vahvistumiseen.

Suomen turvallisuuspoliittista asemaa vahvistettiin jatkamalla ja kehittämällä kansainvälistä yhteistyötä kahdenvälisissä suhteissa sekä EU:n, kansainvälisten järjestöjen ja kansainvälisten prosessien puitteissa. Suomen toiminnassa pyrittiin johdonmukaisuuteen ja kokonaisvaltaiseen vaikuttamiseen eri sektoreilla kuten turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, kehityspolitiikassa ja taloudellisissa ulkosuhteissa.

EU:n asema Suomen ulkosuhdetoiminnan keskeisenä väylänä korostui edelleen, vaikka EU:n toiminnan kehittyminen oli hidasta ja Suomen tavoitteet toteutuivat vain osittain. EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) toiminta vakiintui ja sitä koskeva välitarkastelu saatiin päätökseen, mutta kehittämistyö jatkuu ja seuraava EU:n korkea edustaja antaa tarkasteluraporttinsa vuoden 2015 loppuun mennessä.

Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta

Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Suomi osallistui Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) kehittämiseen, ja Suomen keskeinen painopiste oli YTPP:tä ja puolustuskysymyksiä laajasti käsittelevän joulukuun 2013 Eurooppa-neuvoston valmisteluissa. Tuloksia saavutettiin kaikilla kolmella osa-alueella, joissa Suomi oli aktiivinen: 1) YTPP:n tehokkuuden, näkyvyyden ja vaikuttavuuden kehittäminen, 2) siviili- ja sotilaallisen suorituskyvyn kehittäminen ja 3) Euroopan puolustusteollisuuden ja -markkinoiden vahvistaminen.

Eurooppa-neuvoston valmisteluprosessia hyödynnettiin myös EU:n siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi sekä suunnittelu- että toteuttamisvaiheessa.

Eurooppa-neuvoston kokous oli Suomen tavoitteiden kannalta onnistunut. Valtioiden ja hallitusten päämiehet ilmaisivat kokouksessa sitoumuksensa YTPP:n ja puolustusyh-teistyön kehittämiseen. Suomi profiloitui YTPP:n edistäjänä. Jatkotyölle asetettiin selkeät suuntaviivat ulkosuhdehallintoa, puolustusvirastoa, komissiota ja myös jäsenmaita koskevien toimeksiantojen muodossa.

Suomi osallistui sotilaallisten suorituskykyjen yhteiskäyttöä ja jakamista koskevan työn kehittämiseen (ns. pooling and sharing -työ) ja jatkoi osallistumistaan Euroopan puolustusviraston työhön sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi, puolustusmateriaalimarkkinoiden edelleen avaamiseksi, Euroopan puolustusteollisen pohjan vahvistamiseksi sekä puolustustutkimuksen tukemiseksi. Työtä synergioiden lisäämiseksi EU:n siviili- ja sotilaallisen voimavaratyön välillä jatkettiin, toimittiin kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamiseksi, ja yhteistyötä pyrittiin tiivistämään myös YTPP:n sekä oikeus- ja sisäasioita koskevan politiikan välillä. Myös riittävien resurssien turvaaminen unionin siviilikriisinhallintamissioissa oli keskeisesti agendalla.

EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä neljä sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota ja kak-sitoista siviilikriisinhallintaoperaatiota. EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan painopistealueena kertomusvuonna oli Afrikan sarvi ja siviilikriisinhallinnan painopistealueina Kosovo, Afganistan, Georgia ja Palestiinalaisalueet. Uudeksi painopisteeksi Afrikassa on noussut Sahelin alue.

Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa palveli loppuvuonna 2013 noin 500 suomalais-sotilasta. Suomen suurimmat joukkomäärät ovat UNIFIL-operaatiossa Etelä-Libanonissa ja ISAF-operaatiossa Afganistanissa. Suomalainen prikaatinkenraali aloitti Liberian rauhansopimusta valvovan UNMIL-operaation esikuntapäällikkönä marraskuussa 2013.

Suomen osallistuminen UNIFIL-operaatioon Etelä-Libanonissa muodosti Suomen suurimman yksittäisen panoksen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Suomalaisia on operaatiossa enintään 350. Suomi otti suomalais-irlantilaisen pataljoonan johto- ja tukevuon marraskuussa 2013. Operaatio valvoo osapuolten vihollisuuksien lopettamista, tukee Libanonin armeijan sijoittumista Etelä-Libanonin alueelle sekä auttaa varmistamaan humanitaarisen avun perillemenon.

ISAF-operaatiossa Afganistanissa pääosa Suomen joukoista toimi menestyksekkäästi pohjoismais-balttilaisessa kokoonpanossa tukemassa transitiota maan pohjoisosassa. Suomi osallistui potentiaalisena operaatiokumppanina koulutukseen, tukeen ja neuvonantoon keskittyvän operaation valmisteluun Natossa ja suunnitteli osallistumista operaatioon.

Suomi osallistui Syyrian kemiallisen aseiden hävittämiseksi lokakuussa 2013 perustetun kemiallisten aseiden kieltojärjestö OPCW:n ja YK:n yhteismission tukena toimivaan Tanskan ja Norjan merikuljetusoperaatioon suojeluosastolla.

Suomi jatkoi osallistumista sekä EU:n sotilaallisiin että siviilikriisinhallintaoperaatioihin. EUNAVFOR Atalanta -operaatiossa suomalaisten suojaama rahtialus toimitti Soma-

liaan noin 23 000 tonnia ruoka-apua ja lisäksi muuta avustustavaraa. Operaatio on osaltaan myötävaikuttanut merirosvouksen merkittävään vähenemiseen Somalian rannikolla. Suomi jatkaa operaatioon osallistumista esikuntahenkilöstöllä.

Viime vuosina on käynnistetty useita koulutusoperaatioita tukemaan erityisesti Afrikan maiden turvallisuusjoukkojen koulutusta. Tämän suuntauksen arvioidaan kasvavan. EU-operaatioista EUTM Somalia ja EUTM Mali ovat esimerkkejä koulutukseen ja neuvontaan keskittyvistä operaatioista. Ne ovat osoittautuneet menestyksekkäiksi ja kustannustehokkaiksi. Suomi on osallistunut yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa poliisikoulutukseen Itä-Afrikassa. Lisäksi Kriisinhallintakeskuksen ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen Fincentin yhteinen osaamiskeskus on antanut Itä-Afrikassa kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan koulutusta. Pohjoismaiden puolustushallinnot tukevat Itä-Afrikan valmiusjoukon kehittämistä ja koulutusta.

EU:n jäsenvaltioista Suomi lähetti v. 2013 unionin siviilikriisinhallintamissioihin eniten asiantuntijoita suhteessa asukaslukuun. Naisten määrä Suomen lähettämistä siviilikriisinhallinnan asiantuntijoista onnistuttiin pitämään edelleen korkeana. Suomalaisittain suurimpia siviilikriisinhallintamissioita olivat EULEX Kosovo, EUPOL Afganistan ja EUMM Georgia. Suomalainen nimettiin kesällä 2013 käynnistyneen EUBAM Libyaraajavalvontamission johtoon. Lisäksi Suomi osallistui YK:n siviilikriisinhallintaan, Etyjin kenttämissioihin sekä lähetti asiantuntijoita kansainvälisten järjestöjen sihteeristöihin.

Suomen kriisinhallintastrategian pohjalta jatkettiin kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamista niin kansallisesti kuin kansainvälisellä tasolla, erityisesti YK:ssa ja EU:ssa.

Nato-yhteistyö

Aktiivista osallistumista Naton kumppanimaille avoinna olevaan yhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen jatkettiin. Nato-kumppanuusyhteistyö, johon kuuluu myös siviilivalmiustoiminta, kehitti osaltaan kriisinhallinnassa tarvittavia suorituskykyä ja osaamista. Keskeiset yhteistyömuodot olivat suorituskyky-yhteistyö sekä osallistuminen harjoituksiin ja operaatioihin.

Suomi jatkoi vuonna 2012 alkanutta osallistumistaan Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan sekä Naton koulutustoimintaan. Säännönmukainen yhteistyö Naton suunnittelu- ja arviointiprosessin puitteissa jatkui.

Suomi oli näkyvässä roolissa Naton sotilaallisen 1325-toimenpidesuunnitelman aikaansaamisessa. Suomi osallistui Naton ulkoministeri- ja puolustusministerikokousten yhteydessä järjestettyihin ISAF-kokouksiin ja pohjoisen komentoalueen kokouksiin. Virkamies-tasolla osallistuttiin myös erilaisiin ns. joustavan formaatin kokouksiin.

Suomi jatkoi yhteistyötään useiden Naton osaamiskeskusten ja virastojen kanssa sekä osallistumistaan strategisen ilmakuljetuskyvyn hankkeeseen. Uusina yhteistyöalueina ovat osallistuminen eräisiin uusiin monikansallisiin hankkeisiin (Smart Defence) ja kyberpuolustusyhteistyöhön.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)

Keskustelua Euroopan turvallisuudesta ja Etyjin roolista jatkettiin. Joulukuussa 2013 järjestetyssä Etyjin ministerikokouksessa Kiovassa vahvistettiin poliittinen sitoutuminen ja tuki Helsinki + 40 -prosessin jatkumiselle. Tavoitteena on saada Etyjin roolista ja suunnasta tuloksia vuoteen 2015 mennessä, jolloin tulee kuluneeksi 40 vuotta Helsingin päätösasiakirjan allekirjoittamisesta.

Keskustelu luottamusta lisäävän Wienin asiakirjan uudistamisesta ja Euroopan tavanomaisen asevalvonnan tulevaisuuden näkymistä jatkui. Suomi osallistui myös Etyjin rauhankansainvälisyyskapasiteetin vahvistamiseen.

Suomen aloitteesta Etyjille on neuvoteltu 1325-toimintaohjelmaa, mutta kertomusvuonna sitä ei vielä saatu hyväksytyksi. Neuvottelut jatkuvat Sveitsin puheenjohtajakauden vuoden 2014 aikana. Suomi osallistui aktiivisesti myös Etyjin vaalitarkkailuun. Suomi on yksi Etyjin merkittävimmistä hankerahoittajista. Hankerahoituksessa painotetaan vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseen sekä yhteiskunnallisesti kestävään kehitykseen, ml. vähemmistöjen ja naisten aseman parantamiseen tähtäviä hankkeita.

Suomen ehdokas valittiin Etyjin vähemmistövaltuutetuksi.

Kyberturvallisuus

Kybertoimintaympäristöön liittyvät eri ulottuvuudet (esimerkiksi turvallisuus, internetin hallinta ja ihmisoikeudet ml. yksityisyyden suoja) olivat vahvasti esillä eri kansainvälisillä foorumeilla ja ovat jatkossa yhä merkityksellisempiä kansainvälisiä kysymyksiä. Tammi-kuussa 2013 hyväksytyssä kansallisessa kyberturvallisuusstrategiassa linjattiin, että aktiivisella kansainvälisellä yhteistyöllä ml. EU:n, YK:n, Etyjin, Naton ja OECD:n puitteissa vahvistetaan myös kansallista kyberturvallisuutta.

Suomi toimi myös alkuvuodesta 2013 julkaistun EU:n kyberturvallisuusstrategian toimeenpanon edistämiseksi. Etyjissä hyväksyttiin ensimmäiset kybertoimintaympäristöä koskevat luottamusta lisäävät toimet. Kyseessä on vapaaehtoisuuteen perustuva tiedonvaihtojärjestely Etyj-maiden kesken. Suomen ja Naton välinen kyberyhteistyö jatkui rauhan- ja kumppanuusohjelman puitteissa. Kyberturvallisuuteen liittyvät ihmisoikeuskysymykset nousivat esille YK:n yleiskokouksen III-komiteassa ja ihmisoikeusneuvostossa. Suomi vaikutti näihin liittyneisiin aloitteisiin, mukaan lukien päätöslauselma yksityisyyden suojasta digiaikana, korostaen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevien valtion velvoitteiden ihmisoikeusmyönteistä tulkintaa sekä muun muassa yksityisyyden suojan tasapainoa ilmaisunvapauden kanssa. Suomi on jatkanut sananvapauden sekä muiden ihmisoikeuksien toteutumisen edistämistä internetissä myös mm. Freedom Online -koalition puitteissa, johon Suomi liittyi vuonna 2012. Suomi piti tärkeänä internetin hallinnan edelleen kehittämistä nykyiseen monitoimijamalliin perustuen.

Pohjoismainen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö

Pohjoismaiden tahto ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistämiseksi on vahva, ja keskustelu tulevaisuuden visioista jatkui. Valmistelut Suomen ja Ruotsin osallistumiseksi Islannin ilmatilan valvomisen yhteydessä toteutettavaan harjoitustoimintaan vuoden 2014 alussa etenivät, ja pohjoismaiden kansallisten CERT-viranomaisten välinen turvallinen tietoliikennetyhteys valmistui. Kyberturvallisuuteen liittyvissä ulko- ja turvallisuuspolitiikan aiheissa työ jatkui virkamiestasolla uusien mahdollisten yhteistyöalojen identifioimiseksi. Myös pohjoismainen edustustoyhteistyö ja Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen yhteistyö kehittyi hyvin. Syyskuussa presidentti Obaman tapaamisessa sovittiin Yhdysvaltojen ja Pohjoismaiden välisestä turvallisuusdialogista, joka tulee keskittymään globaaleihin ja alueellisiin turvallisuuskysymyksiin erityisesti YK:n puitteissa.

Suomi toimi vuoden 2013 pohjoismaisen puolustusyhteistyön puheenjohtajana. Suomen puheenjohtajuuskauden tavoitteena oli tehostaa harjoitus-, operaatio- ja suorituskyky-yhteistyötä, luoda yhteistyölle pitkän aikavälin tavoitteet sekä tuoda pohjoismaista näkökulmaa turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Taktista ilmakuljetusta koskevan sopimuksen lisäksi vuoden aikana on muun muassa perustettu uusi yhteistyöalue puolustusmateriaalikeskusteluun, kehitetty harjoitusyhteistyötä, aloitettu yhteinen erikoisjoukkojen lääkitäkoulutus sekä tiivistetty operaatiosuunnittelun koordinaatiota. Sotilastasolla on myös hyväksytty vuoteen 2017 ulottuva yhteispohjoismainen toimintasuunnitelma.

Puolustusministerit hyväksyivät joulukuussa 2013 pohjoismaisen yhteistyön pitkän aikavälin tavoitteet vision muodossa. Visio sekä korostaa Pohjoismaiden tahtoa yhteistyön syventämiseksi että asettaa tavoitteita yhteistyön kehittämiseksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteet koskevat mm. harjoitusyhteistyön käytännön esteiden poistamista, meri- ja ilmaluontayhteistyön tiivistämistä sekä nopean toiminnan kykyjä, joita voidaan käyttää niin EU:n, Naton kuin YK:n puitteissa. Yhteinen näkemys helpottaa pitkän aikavälin suunnittelua ja antaa ohjausta Pohjoismaiden puolustusvoimille.

Asevalvonta ja aseidenriisunta

Suomi toimi ydinaseriisuntaa ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä koskevien kansainvälisten prosessien edistämiseksi ja niiden toimeenpanon tukemiseksi. Lähi-idän joukkotuhoaseettoman vyöhykkeen perustamista koskevaan konferenssiin tähtääviä konsultaatioita jatkettiin fasilitaattori alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan johdolla, mutta konferenssin koollekutsumisesta ei saavutettu vuoden 2013 aikana yhteistä näkemystä Lähi-idän alueen maiden ja konferenssin koollekutsujien (YK, Iso-Britannia, Venäjä, Yhdysvallat) kesken. Suomi on valmis isännöimään konferenssin heti kun se kutsutaan koolle.

Osoituksena kansainvälisestä luottamuksesta Suomeen ydinturva- ja ydinturvallisuuskysymyksissä on Säteilyturvakeskuksen pääjohtajan valinta kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) apulaispääjohtajaksi. Suomi valittiin syksyllä myös IAEA:n hallintoneuvoston jäseneksi kolmeksi vuodeksi. IAEA:ssa käsiteltyjä keskeisiä ulkopoliittisia aiheita olivat kuluneenakin vuonna Iranin ydinohjelma sekä Pohjois-Korean, Syyrian ja Lähi-idän tilanteet. Iranin ydinohjelmaa koskevassa kiistassa Suomi tuki kansainvälistä atomiener-

giajärjestö IAEA:ta ja EU3+3 -ryhmää sekä loppuvuodesta saavutettua väliaikaista sopimusta osapuolten välillä.

Yhtenä kansainvälisen asekauppasopimuksen (ATT) alkuperäisistä aloitteentekijämaista Suomi osallistui maaliskuussa pidettyihin sopimusneuvotteluihin, allekirjoitti sopimuksen kesäkuussa ja eduskunta hyväksyi sopimuksen joulukuussa. Suomi jatkaa toimintaa sopimuksen nopean voimaantulon edistämiseksi.

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta arvioi Suomen kantaa Oslon rypäleasesopimukseen syyskuussa. Suomen kannalta olosuhteissa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka mahdollistaisivat sopimukseen liittymisen. Puolustusvoimat seuraa tiiviisti vaihtoehtojen ja rypäleammukset korvaavien suorituskykyjen kehityshankkeita. Suomi jatkoi jalkaväkimiinat kieltävän Ottawan sopimuksen toimeenpanoa. Suurin osa jalkaväkimiinoista hävitettiin kertomusvuoden aikana.

Suomen toiminta Yhdistyneissä Kansakunnissa

Hallitusohjelman mukaisesti päivitetty Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategia julkaistiin heinäkuussa 2013. Strategian valmisteluprosessi oli laajasti osallistava. Strategian tavoitteena on Suomen YK-politiikan vaikuttavuuden lisääminen keskittymällä teemoihin, joissa Suomella on lisäarvoa. Suomen kärkiteemat ovat konfliktien ennaltaehkäisy ja ratkaiseminen, sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen YK:n toiminnassa ja äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ympäristökestävyyden edistäminen. Strategiassa painotetaan voimakkaasti kestävä kehitystä.

Suomi on edistänyt aktiivisesti YK-kehitysjärjestöjen tuloksellisuutta sekä ihmisoikeusperustaisuutta sekä läpileikkaavista tavoitteista erityisesti tasa-arvoa politiikkavaikuttamisen ja rahoituksen kautta.

Suomen ja Meksikon johdolla neuvoteltiin syksyllä 2013 järjestyksessä toinen YK:n poliittisia operaatioita koskeva päätöslauselma. Neuvotteluprosessi vahvisti Suomen johtoa osaa poliittisten operaatioiden kehittämisessä.

Suomi valittiin YK:n budjetti- ja hallintokomitean puheenjohtajaksi 68. yleiskokouksen ajaksi sekä YK:n kasvatustiete- ja koulutusjärjestö UNESCO:n maailmanperintökomitean jäseneksi 2013–2017.

Kansainvälinen rauhanvälitystoiminta

Suomi vahvisti edelleen asemaansa kansainvälisen rauhanvälitystoiminnan aloitteellisenä ja tunnustettuna tukijana, ja omaksui rauhanvälityksen yhdeksi kärkiteemaksi myös uudistetun YK-strategian konfliktien ennaltaehkäisyn ja ratkaisemisen painopistealueella.

Vuoden päätapahtuma oli YK:n rauhanvälityksen ystävärühmän neljäs ministeritapaaminen syyskuussa New Yorkissa yleiskokouksen yhteydessä. Ystävärühmän jäsenmäärä kasvoi, ja mm. Yhdysvallat liittyi ryhmän jäseneksi. Ystävärühmä päätti, että vuoden 2014 alkupuolella Suomen ja Turkin johdolla neuvoteltavan uuden yleiskokouspäätöslauselman pääteemana on alueellisten ja alialueellisten järjestöjen rooli rauhanvälityksessä ja yhteis-

työ YK:n kanssa. Suomi järjesti myös ystäväryhmän kansallisten yhteyshenkilöiden kokouksia. Kansallisen rauhanvälityskapasiteetin kehittämistä jatkettiin.

Temaattisesti Suomi on painottanut edelleen mm. kansalaisyhteiskunnan toimijoiden merkitystä konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa sekä naisten osallistumista. Ulkoministerin rauhanvälityksen erityisedustajat jatkoivat rauhanvälitys- ja tukitehtäviä sekä Myanmarissa että Afrikan sarven alueella. Kehitysyhteistyövaroista tuettiin mm. Afrikan unionin rauhanvälityskapasiteetin kehittämistä ja Myanmarin rauhanprosessia.

Euroopan unioni

Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa (YUTP) keskeiset teemat olivat EU:n omien rakenteiden ja toiminnan kehittäminen ml. yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tiivistäminen, mikä huipentui Eurooppa-neuvostoon joulukuussa 2013. EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) tarkastelu sekä kokonaisvaltaisen toimintatavan edistäminen kriisialueilla olivat keskeisiä teemoja.

EU:n ulkopolitiikan keskiössä ovat olleet suhteet eteläisiin ja itäisiin kumppaneihin. Itäisen kumppanuuden päämääränä on kumppanimaiden pitkälle menevä EU-lähentyminen mm. tukemalla demokratian ja oikeusvaltion edistymistä sekä lainsäädännön harmonisointia. Georgia ja Moldova saivat päätökseen neuvottelut syvistä ja kattavista assosiaatiosopimuksista, jotka parafoitiin Vilnan huippukokouksessa. Ukraina ilmoitti juuri ennen kokousta, ettei se ole ollut valmis vielä allekirjoittamaan omaa syvän ja laaja-alaisen vapaakauppasopimuksen sisältävää assosiaatiosopimusta EU:n kanssa. Armenia vetäytyi ilmoittaen hakevansa jäsenyyttä Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin muodostamasta tulliliitosta. Kertomusvuonna Suomi pyrki tukemaan itäisten kumppanimaiden kehitystä perustuen eurooppalaisiin arvoihin, demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioon sekä selventämään kumppanuuden tavoitteita kahdenkeskisissä yhteyksissä kolmansien maiden, mukaan lukien Venäjän, kanssa.

Eteläisen naapuruston osalta Suomi tuki EU:n laajan keinovalikoiman toimeenpanoa sekä erityisesti kansalaisyhteiskunnan ja naisten osallistumista. Suomi myös tuki EU:ssa kaikkia käytössä olevia instrumentteja sanktioista humanitaariseen apuun pyrkimyksenä vaikuttaa Syyrian kriisin ratkaisemiseen. Suomalaisilla oli keskeinen rooli EU:n siviilikriisinhallintamissiossa (EUBAM) Libyassa.

Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta

Suomelle on tärkeää, että EU:n ulkosuhdehallinto (EUH) on vahva toimija, joka pystyy vaikuttamaan EU:lle tärkeissä kysymyksissä EU:n ulkosuhteiden laajaa keinovalikoimaa hyödyntäen ja toimimalla yhtenäisesti. Suomi on tukenut aktiivisesti korkean edustajan työtä. Erityistä huomiota kiinnitettiin yhteistyöhön kentällä EU:n ulkopuolisissa maissa, EU:n neuvoston kokousten valmisteluun sekä komission ja ulkosuhdehallinnon yhteistyön tiivistämiseen. Lisäksi Suomi panosti pidemmän tähtäimen strategisiin ohjauk-

instrumentteihin (EU:n turvallisuusstrategia, ihmisoikeusstrategia, ns. strategiset kumppanuudet). Suomalaisten rekrytoitumista EUH:iin on tuettu aktiivisesti. Yksi päällikkötason paikka (Moldova) on hyvä saavutus, mutta Suomen vaikuttavuuden lisäämiseksi EUH:ssa tulisi päällikkötason nimityksiä tavoitella lisää.

Euroopan unionin laajentuminen ja naapuruuspolitiikka

EU:n laajentuminen jatkui Suomen tukeman myönteisen ja aktiivisen laajentumislinjan mukaisesti. Kroatiasta tuli EU:n 28. jäsenmaa 1.7.2013. Joulukuun Eurooppa-neuvosto vahvisti Serbian EU-jäsenyysneuvottelujen avaamisen. Montenegron jäsenyysneuvotteluissa pääpaino oli oikeusvaltiollisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Suomen panos oli merkittävä myönteisen ilmapiirin syntymisessä uuden neuvotteluluvun (aluepolitiikka) avaamiseksi Turkin kanssa vuonna 2013. Pian tämän jälkeen Turkki allekirjoitti takaisinottosopimuksen EU:n kanssa, mikä mahdollisti samalla viisumivapausedialogin aloittamisen Turkin kanssa. Islannin neuvottelut jatkuivat hyvin, kunnes maan uusi hallitus jähdytti neuvottelut toukokuussa.

Pohjoismaat, Itämeri, Venäjä, Baltia ja arktiset alueet

Pohjoismaainen rajaestetyö jatkui. Pääministerien julistus rajaesteiden poistamista koskevasta yhteistyöstä annettiin, rajaesteyhteistyön toiminta-ohjelma 2014—2017 sekä uuden rajaesteneuvoston mandaatti hyväksyttiin.

Suomi osallistui helmikuussa 2013 valmistuneen EU:n Itämeri-strategian toiminta-suunnitelman uudistamiseen ja siihen liittyvien konkreettisten hankkeiden luomiseen. Suomi ajoi Itämeri-strategian rahoituksen varmistamista EU:n rahoitusinstrumenttien, kuten aluekehitysohjelmien kautta uudella ohjelmakaudella 2014—2020. Suomi tuki EU:n ja Venäjän välisen Itämeri-yhteistyötä koskevan vuoropuhelun käynnistämistä.

Suomen arktisen strategian uudistustyö saatettiin loppuun ja strategia hyväksyttiin valtioneuvostossa elokuussa 2013. Strategian toteutumista valvoo valtioneuvoston kanslian asettama Arktisen alueen neuvottelukunta. Suomi on toiminut Arktisessa neuvostossa aloitteellisesti. Suomi on jatkanut työtä EU:n arktisen informaatiokeskuksen perustamiseksi Rovaniemelle. Kolme vuotta sitten käynnistetyn Venäjän arktisen kumppanuuden lisäksi on käynnistetty valmistelut kahdenvälisille kumppanuuksille Norjan ja Kanadan kanssa.

Venäjä-suhteita edistettiin laaja-alaisesti niin kahdenvälisesti kuin EU:nkin puitteissa. Hallitusohjelman mukaisesti kansallinen Venäjä-toimintaohjelma päivitettiin.

Suomen kannalta keskeisiin aiheisiin, kuten liikkuvuus, kauppa- ja yrityskysymykset sekä Venäjän WTO-jäsenyyden täytäntöönpanon edistäminen, vaikutettiin lukuisissa tapaamisissa kaikilla tasoilla.

Tavoitteiden mukaisesti ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeuskysymyksiä pidettiin säännönmukaisesti esillä sekä kahdenvälisissä tapaamisissa Venäjän kanssa että EU:ssa. Suomen profiili jatkui rakentavana EU–Venäjä -suhteiden edistäjänä. Suomi oli EU:n sisällä edelleen aktiivinen liikkuvuus-kysymyksissä ja strategisista kumppaneista käytävässä keskustelussa.

Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden piirissä on saavutettu Itämeren päästövähenneksiä, kun yli 98 % Pietarin jätevesistä puhdistetaan. Liikenne- ja logistiikkakumppanuuden tukirahastosta on hyväksytty neljä ensimmäistä hanketta.

Suomi edisti heinäkuussa 2013 alkaneella puheenjohtajuuskaudellaan Itämeren maiden neuvostossa erityisesti meripolitiikkaa, kansalaisturvallisuutta ja asukkaiden välistä vuorovaikutusta.

Suomi valmistautui lokakuussa 2013 alkaneeseen kaksivuotiseen puheenjohtajuuskauteensa Barentsin euroarktisessa neuvostossa. Ulkoasiainministeriön Itämeren, Barentsin ja arktisen yhteistyön rahoituksella vahvistettiin Suomen osallistumista ja suomalaisen asiantuntemuksen käyttöä monenkeskisessä alueellisessa yhteistyössä.

Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) itäisen kumppanuuden yhteistyötä Armenian, Azerbaidžhanin, Georgian, Moldovan, Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa on kuvattu kappaleessa EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Valko-Venäjä kohotti edustustonsa Helsingissä residentin suurlähetystöksi. EU:n neuvottelut Kazakstanin kanssa uudesta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta jatkuivat.

Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maissa poliittinen ja taloudellinen murros jatkui. Syyriassa ei onnistuttu lopettamaan tuhoisaa ja alueellista vakautta uhkaavaa sisällissotaa. Suomen Syyria-politiikan painopisteitä olivat humanitaarinen apu, naisten asemaan ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyvät kysymykset, tuki Syyrian kemiallisten aseiden ohjelman hävittämiselle sekä Syyriaan kohdistuvat pakotteet. Egyptin tilanne kärjistyi kesällä, kun maan presidentti syrjäytettiin. Tunisiassa jatkettiin vaikeita neuvotteluja uudesta perustuslaista. Kehitys alueella osoittaa, että demokraattisen poliittisen kulttuurin juurtuminen ja poliittisen kentän järjestäytyminen vaativat aikaa.

Lähi-idän rauhanprosessissa käynnistyivät elokuussa monen vuoden tauon jälkeen osapuolten väliset suorat neuvottelut Yhdysvaltain tukemina. Suomi oli mukana vaikuttamassa aktiivisesti EU:n päätelmiin, joissa annettiin vahva tuki neuvotteluille ja osapuolille. Neuvottelut tähtäävät kahden valtion ratkaisuun ja tavoitteena on saada ne päätökseen keväällä 2014. Suomen tuki Palestiinalaisalueen valtionrakentamisprosessille jatkui erityisesti opetuksen, maarekisteröinnin ja vesihuollon saralla. Kahdenvälisen yhteistyön tuki oli vuonna 2013 noin seitsemän miljoonaa euroa.

Suomi jatkoi alueellisessa yhteistyössä demokratian, ihmisoikeuksien, hyvän hallinnon, kansalaisyhteiskunnan ja etenkin naisten oikeuksien edistämistä alueen maiden demokraattisen siirtymäprosessin tukemiseksi. Alueellisella yhteistyöllä tuettiin myös ympäristösektorin hankkeita.

Saharan eteläpuolinen Afrikka

Suomen ja pitkäaikaisten yhteistyömaiden Etiopian, Kenian, Sambian, Mosambikin ja Tansanian välistä kehitysyhteistyötä ohjasivat maaohjelmat (2013—2016). Maaohjelmien myötä tuloksellisuus ja ihmisoikeusperustaisuus ovat vahvistuneet kehitysyhteistyössä ja kehitysyhteistyövaroja on kohdennettu paremmin, jolloin vaikuttavuus on lisääntynyt.

Kahdenvälisesti Suomi tuki YK:ta Somalian rauhanprosessissa sekä Afrikan unionin korkean tason Sudan-paneelin työtä Sudanin ja Etelä-Sudanin välisissä neuvotteluissa. Lisäksi Suomi tuki Afrikan unionin komissiota rauhanvälityskapasiteetin kehittämisessä. Suomi tuki Kenian vuoden 2013 vaalien järjestämistä sekä vaaleihin liittyvää kansalaiskasvatusta. Vaalit sujuivat pääosin rauhallisesti ja väkivaltaisuuksilta vältyttiin. Afrikan sarvi naapurimaineen, Sahel, Keski-Afrikka ja Suuret järvet ovat myös Suomen humanitaarisen avun pääkohdealueita. Koko mantereelle kohdennettiin humanitaarista apua noin 44 milj. euroa. Alueellisen yhteistyön avulla Suomi tuki vesi- ja sanitaatiopalveluiden kehittämistä, alkuperäiskansojen ja kyläyhteisöjen maan- ja metsien käyttöoikeuksien edistämistä, ruokaturvan parantamista sekä ilmastonmuutoksen torjuntaa ja siihen sopeutumista, energian saatavuutta uusiutuvan energian keinoin, tiede-, teknologia- ja innovaatioyhteistyötä sekä kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötä.

Aasia ja Oseania

Suomen ja Kiinan välillä sovittiin käytännönläheisen yhteistyökumppanuuden laatimisesta.

Pohjois-Korea jatkoi kansainvälisistä sitoumuksista piittaamatonta toimintaansa ja ydinaseohjelman toteutusta (ml. ydinkoe helmikuussa) ja aiheutti huomattavaa epävarmuutta alueella.

Suomi solmi Afganistanin kanssa kahdenvälisen yhteistyösopimuksen. Suomen tuen painopiste on muuttunut sotilaallisesta kriisinhallinnasta kehitysyhteistyön ja siviilikriisinhallinnan suuntaan. Afganistan on noussut yhdeksi Suomen tärkeimmistä kehitysyhteistyökumppaneista. Afganistanissa on käynnissä samanaikaisesti poliittinen, sotilaallinen ja taloudellinen transitio.

Suomi vahvisti poliittisia suhteitaan Myanmariin ja mm. avasi diplomaattisen toimipisteen Myanmarissa yhteispohjoismaisissa tiloissa. Suomen ja Myanmarin välisen kehitysyhteistyön ensimmäiset ohjelmat käynnistyvät vuoden 2014 alusta lähtien.

Pohjois-Amerikka

Suomen ja Yhdysvaltain suhteita edistettiin korkean tason vierailujen ja tapahtumien avulla erityisenä tavoitteena suhteiden luominen presidentti Obaman kakkoshallintoon.

Pohjoismaat ja Yhdysvallat antoivat yhteisen julkilausuman, jossa maat ilmoittavat tiivistävänsä lähinnä YK-kysymyksiin keskittävää turvallisuuspoliittista yhteistyötä.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen yleinen tietoturvaluusussopimus (General Security Information Agreement) astui voimaan. Sopimuksen tarkoituksena on taata turvallisuusluokiteltujen tietojen vaihdon luottamuksellisuus.

Suomen ja Kanadan yhteistyössä painottuivat arktiset kysymykset.

Latinalainen Amerika ja Karibia

Hallitus jatkoi yhteistyön lisäämistä alueen nousevien talouksien kanssa. Suurin yhteistyöpotentiaali on koulutuksen ja opetuksen saralla, meri- ja kaivosteollisuudessa sekä cleantech-toiminnassa.

Suomi haki marraskuussa Tyynenmeren allianssin (perustajajäsenet Chile, Kolumbia, Meksiko ja Peru) tarkkailija-asemaa. Vapaakauppaa painottavan allianssin jäsenmaat edustavat alueensa potentiaalisimpia markkinoita ja tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia suomalaisille yritysille.

Suomen opetusjärjestelmää pidetään alueen maissa esimerkillisenä ja eri yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan.

Uruguay ja Kolumbia avasivat suurlähetystöt Helsinkiin (Kolumbia asiainhoitajasella). Suomen kahdenvälistä yhteistyötä Nicaraguassa ajettiin alas.

Ihmisoikeudet

Suomi jatkoi aktiivista ja aloitteellista kahden- ja monenvälistä yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi valtioneuvoston ihmisoikeusselonteon linjausten mukaisesti ja hallitusohjelman toimeenpanon toteuttamiseksi. Suomi jatkoi vahvaa tukea YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistolle ja painotti temaattisten ihmisoikeuskysymysten (erityisesti syrjinnän poistaminen sekä naisten ja haavoittuvimpien ryhmien oikeudet) edistämistä YK:n rauhan ja turvallisuuden toiminnassa, oikeusvaltiokysymysten kokonaisvaltaista edistämistä, sekä ihmisoikeusperustaisen kehityspolitiikan edistämistä ja ihmisoikeuksien valtavirtaistamista kaikessa YK:n toiminnassa.

Etyjissä Suomen ihmisoikeustyössä painottuivat erityisesti naisten ja vähemmistöjen aseman, mukaan luettuna romanien sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien parantaminen, sananvapaus sekä demokratia-, oikeusvaltio- ja kansalaisyhteiskunta-kehityksen tukeminen.

Euroopan neuvostossa Suomi tuki erityisesti romanien ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman, tasa-arvon, syrjinnänvastaisuuden sekä vähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja suvaitsemattomuuden ehkäisemistä. Lisäksi Suomi oli mukana järjestön uudistamistyön jatkamisessa ja ihmisoikeustuomioistuimen uudistamisprosessissa.

Suomi osallistui aktiivisesti kesällä 2012 hyväksytyyn EU:n ihmisoikeusstrategian ja sitä täydentävän toimintaohjelman mukaisesti uskonnon- ja ajattelunvapautta sekä LHBTI-ihmisten oikeuksia koskevien EU:n suuntaviivojen valmisteluun ja työn loppuunsaattamiseen. Suomi tuki EU:n ensimmäisen temaattisen erityisedustajan toimintaa ja unionin sisäisen ja ulkoisen koherenssin vahvistamista ihmisoikeuksien osalta EU:n ulkosuhteissa. Suomi pyrki osaltaan toimimaan unionin ihmisoikeuspolitiikan vahvistamiseksi ja uskotavuuden lisäämiseksi.

Kehitysyhteistyö ja -politiikka sekä globaalihallinta

Vuonna 2012 hyväksytyt kehityspoliittisen toimenpideohjelman toimeenpano edistyi vuonna 2013 hyvin. Keskeisimmät toimenpiteet on saatu pitkälti onnistuneesti käynnistettyä ja vuoden aikana hyväksyttiin mm. uusi demokratiatukilinjaus. Painopisteiden, ml. ihmisoikeusperustaisuus ja läpileikkaavat tavoitteet, ajamisessa sisään kaikkeen toimintaan on vielä tehtävää.

Erityistä huomiota on kiinnitetty tuloksellisuuden sekä kehitystä tukevan politiikka-johdonmukaisuuden toteutumiseen, joihin myös eduskunnalle keväällä 2014 annettava selonteko keskittyy.

Suomen kahdenvälisen toiminnan painopiste on Afrikan ja Aasian vähiten kehittyneissä maissa. Kaikista pitkäaikaisista kumppanimaista on laadittu maaohjelmat alkuvuodesta 2013. Samalla ohjelmien ja hankkeiden määrää rajoitettiin paremman tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden aikaansaamiseksi.

Monenkeskisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen osuutta avun kanavina lisättiin. YK-järjestöjen yleisrahoituksessa erityisen vahvaa kasvua on ollut väestörahoitus UNFPA:lle (kertomusvuonna Suomen kokonaisrahoitus on 36 milj. euroa) ja tasa-arvojärjestö UN Womenille (12 milj. euroa). Monenkeskisen yhteistyön strateginen analyysi valmistui ja se on toiminut pohjana Suomen tavoitteiden määrittelyssä, kun keskeisimmistä kansainvälisistä järjestöistä on laadittu suunnitelmia strategisemman vaikuttamisen varmistamiseksi. UNICEF:n johtokunnan puheenjohtajuus kertomusvuonna lisäsi Suomen näkyvyyttä ja vaikuttamismahdollisuuksia lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kansalaisjärjestöjen tukea suunnattiin vahvemmin pitkäaikaisille kumppanuusjärjestöille, joiden lukumäärää kasvatettiin. Järjestöjen toteuttamalta kehitysyhteistyöltä edellytetään parempaa tuloksellisuutta ja tulospöytäkirjoitettiin kiinnitetään huomiota.

Vuonna 2013 käynnistyneet Suomen 3-vuotiset koordinaatio- ja edustusvastuut Maailmanpankkiryhmän (pohjoismais-balttilainen äänestysryhmä) sekä Afrikan kehityspankkiryhmän (pohjoismais-intialainen äänestysryhmä) johtokunnissa ovat mahdollistaneet strategisen vaikuttamisen rahoituslaitosten määrärahoihin ja toiminnan painopisteisiin. Afrikan kehityspankkiryhmän (ADF) 13. ja Maailmanpankin IDA-17 lisärahoituskierröksissä säilytettiin Suomen rahoitusosuudet samalla euromääräisellä tasolla kuin edellisissä rahoituskierröksissä (ADF13 126 milj. euroa, IDA-17 256 milj. euroa).

Kaikkien kehitysyhteistyön rahoituskohteiden julkaisu ulkoministeriön ulkoisilla verkkosivuilla automaattisesti kehitysyhteistyön asianhallintajärjestelmän kautta aloitettiin. Tämä jatkaa kehitysyhteistyön hallintoa, avoimuutta ja tiedon saatavuutta koskevia parannuksia.

EU:n vuonna 2012 uudistetun kehityspoliittikan toimeenpanossa Suomi vaikutti kertomusvuonna erityisesti ihmisoikeusperustaisuuden ja politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen.

Suomi osallistui YK:ssa aktiivisesti vuosittain asetettujen tavoitteiden jälkeisen kehitysakseleiden valmisteluun niin politiikkavaikuttamisen kuin rahoituksen kautta. Suomi sai rinnakkaispuheenjohtajuuden YK:n kestävä kehityksen rahoitusta pohtivassa asiantuntijakomiteassa, jonka työllä on ratkaiseva merkitys koko post-2015 -agendan muotoilussa. Samalla jatkettiin työtä Rio+20 -kokouksen sitoumusten toimeenpanemiseksi erityisesti vesi ja

sanitaatio -tematiikassa, sekä kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamisessa. Presidentti Halosen korkean tason International Conference on Population and Development Task Forcen rinnakkaispuheenjohtajuus toi Suomelle korkeaa profiilia tasa-arvon ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämässä post-2015 -agendalla.

Suomelle vuosi 2013 oli ennätysellinen annetun humanitaarisen avun kannalta (96,4 milj. euroa v. 2013). Tämä oli mahdollista määrärahan lisäkohdennusten ansiosta mm. Syyrian kriisin ja Filippiinien taifuunin uhreille. Toimimalla Good Humanitarian Donorship -ryhmän (GHD) yhteispuheenjohtajana Meksikon kanssa syyskuusta alkaen Suomi on vaikuttanut humanitaarisen avun laadun ja tehokkuuden edistämiseksi. Puheenjohtajuus jatkuu kesään 2014 saakka.

Taloudelliset ulkosuhteet

Työtä Team Finland -toimintamallin vakiinnuttamiseksi ja kehittämiseksi jatkettiin. Toiminta käynnistyi virallisesti viestinnässä ja asiakaspalvelussa. Ensimmäisen Team Finland -vuosistrategian sisältö valmisteltiin VNK:n koordinoimana kesällä ja syksyllä eri toimijat aloittivat strategian toimeenpanon yhteistyössä sekä kotimaassa että asemamaakohtaisesti Team Finland -verkostossa. Suomen edustustot laativat Team Finland -suunnitelmat, jotka käytiin lävitse ja lisäohjeita annettiin tarvittaessa strategian linjausten pohjalta. Verkoston toimintaa kehitettiin myös järjestämällä koulutusta, sekä osallistuttiin Team Finland future watch -kehittämistyöhön.

EU ja Yhdysvallat aloittivat kesällä 2013 neuvottelut kauppaa- ja investointisopimuksesta. Toteutuessaan siitä tulee kaikkien aikojen laajin kahdensivulinen kauppasopimus, sillä EU ja Yhdysvallat muodostavat yhdessä lähes puolet maailman BKT:stä ja kolmasosan koko maailmankaupasta. Suomen tavoitteeksi asetettiin kunnianhimoinen ja kattava sopimus.

Kanadan kanssa käytävissä neuvotteluissa saavutettiin poliittinen läpimurto. Neuvotteluissa Singaporen kanssa saavutettiin myös ratkaisu. Vapaakauppaneuvottelut Georgian ja Moldovan kanssa saatiin päätökseen kesällä 2013. Vapaakauppaneuvottelut Japanin kanssa saatiin käyntiin keväällä 2013 ja neuvotteluissa on edetty muun muassa Suomelle tärkeiden tullien ulkopuolisten kaupanesteiden osalta. Intian kanssa jatkettiin neuvotteluja saavutettavissa olevista tuloksista. Neuvotteluissa Thaimaan kanssa edettiin kolmannelle neuvottelukierrokselle ja Vietnamin kanssa viidennelle neuvottelukierrokselle. Suomi tuki komission työtä vapaakauppaneuvotteluissa ja vaikutti EU:n neuvottelukantoihin. EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT) välisissä EPA-neuvotteluissa ei päästy uusiin alueellisiin sopimuksiin jo olemassa olevien sopimusten lisäksi. EU päätti muuttaa vuonna 2007 annettua EU:n yksipuolista markkinoillepääsyasetusta, jolla pyritään takaamaan kauppajärjestelyjen jatkuvuus neuvottelujen ajaksi.

Suomi toimi kansainvälisen kauppaa- ja talousjärjestelmän kehittämiseksi avoimeen ja sääntöpohjaiseen suuntaan. Suomen intressit heijastuivat hyvin EU:n neuvottelukannoissa WTO:n Dohan kierroksen monenkeskisissä neuvotteluissa. Kauppajärjestön yhdeksännessä ministerikokouksessa päästiin poliittiseen yhteisymmärrykseen kaupan menettelyjä koskevasta sopimuksesta. Kokouksessa saatiin ratkaisu myös eräisiin maatalouskysymyksiin ja hyväksyttiin kehitysmaiden asemaa koskevia päätöksiä.

Venäjän WTO-sitoumusten toimeenpanoa seurattiin tarkasti ja havaittuihin ongelmiin reagoitiin. Suomi tuki komissiota sen pyrkimyksissä löytää ratkaisuja havaittuihin toimeenpanon puutteisiin ja osa ongelmista on saatukin ratkaistua. Suomi on kannattanut kiistojen ratkaisua ensisijaisesti kahdenvälisin neuvotteluin, mutta ollut valmis myös tarvittaessa tukemaan komissiota WTO-riitojenratkaisumenettelyjen käynnistämisessä.

Työtä julkisten hankintojen markkinoiden avoimuuden puolesta jatkettiin johdonmukaisesti. EU:n raaka-aineita koskeva kauppapolitiikka eteni Suomen ajamaan suuntaan. Ulkoministeriö jäseni yhteensovittamistehtävänsä mukaisesti hallitusohjelman puolivälitarkastelun kannalta olennaisen OECD:n sisältötyön.

YK:n tietoyhteiskuntahuippukokousten (World Summit on Information Society, WSIS) seurannan osalta Suomi jatkoi aktiivista rooliaan toimeenpano- ja seurantamekanismeissa kohti 2015 toteutettavaa WSIS+10 -arviota. Osana tietoyhteiskuntasektorille kohdistuvaa kehitysyhteistyön kokonaistukea Suomi osallistui WSIS-prosessin seurannan kannalta keskeisten toimijoiden tukemiseen. Kannatamme talouskasvua tukevaa avointa internetiä ja sen hallinnan kehittämistä monitoimijamalliin perustuen.

EU-oikeudelliset ja kansainvälisoikeudelliset asiat

Suomi tuki kansainvälistä rikostuomioistuinta (ICC) muun muassa sopimuspuolten puheenjohtajiston jäsenenä sekä epävirallisen ulkoministeriverkoston puitteissa. Tuen tarve oli tänä vuonna poikkeuksellisen suuri Afrikan maiden esittämästä kritiikistä johdun. Suomi katsoi, että YK:n turvallisuusneuvoston tulisi siirtää Syyrian tilanne ICC:lle.

EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen koskevat neuvottelut saatettiin päätökseen.

Suomi osallistui useiden kymmenien asioiden käsittelyyn EU-tuomioistuimessa ja komission rikkomusmenettelyissä.

Kansalaispalvelut

Tilastokeskuksen ennakkotietojen perusteella suomalaiset matkustivat vuonna 2013 ulkomaille lähes 10 miljoonaa kertaa. Lisääntynyt matkailu ja ulkomaille muutto sekä kansalaisten odotukset heijastuvat konsulipalvelutehtäviin ulkomailla.

Palveluita kehitettiin. Viestinnässä korostettiin matkailijoiden omaa vastuuta ja matkavakuutuksen merkitystä. Viestinnälle on suuri tarve, sillä Finanssialan keskusliiton selvityksen mukaan jopa kolmasosa suomalaisista matkailee ulkomailla edelleen ilman matkavakuutusta.

EU-jäsenvaltioiden sekä pohjoismaiden välinen konsuliyhteistyö oli tiivistä. EU-kansalainen voi hätätilanteessa kääntyä minkä tahansa jäsenvaltion edustuston puoleen, jos hänen oma jäsenvaltionsa ei ole edustettuna kyseisessä maassa. Yhteistyö kriisitilanteissa on toiminut hyvin ja joustavasti. Konsulipalvelut säilyvät kuitenkin lähitulevaisuudessa jäsenvaltioiden kansallisessa toimivallassa.

Toiminnan tarve kasvoi myös maahantuloasioissa. Suomen ulkomaanedustustot käsitelivät viime vuonna yli 1,56 miljoonaa viisumihakemusta, mikä on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kasvua vuoteen 2012 verrattuna oli 13 %.

6 Valtioneuvoston controllerin lausuma hallituksen vuosikertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä

Lausuman tarkoitus ja oikeudellinen perusta

Valtiovarain controller -toiminto valtioneuvoston tulos- ja valtiovarainvalvojana varmistaa valtioneuvostolle valtion talousarviosta annetun lain 24 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, että hallituksen vuosikertomukseen otettavat valtiontalouden ja valtion taloushoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvaukset antavat talousarviolain 18 §:ssä säädetyllä tavalla oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Valtioneuvoston controller antaa tietojen arvioinnin ja varmistuksen johdosta sisäisen valvonnan menettelyihin kuuluvan lausuman vuodelta 2013 annettavasta hallituksen vuosikertomuksesta.

Lausuman antamisen perustana olevat menetelmät

Valtiovarain controller -toiminnossa on arvioitu hallituksen vuosikertomuksen sisältämien tietojen oikeellisuutta ja riittävyttä valtioneuvoston controllerin 21.12.2006 antaman menetelmäkuvauksen (VM 45/01/2006) mukaisesti. Menetelmäkuvauksen saatavilla valtiovaraministeriön internet-sivuilla¹.

Valtiovarain controller -toiminnon käytettävissä ovat olleet valtiontalouden tarkastusviraston suorittaman valtion keskuskirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen alustavat havainnot. Valtiovarain controller -toiminnossa on myös tarkistettu, että tilinpäätös on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti.

¹ http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/10_ohjaus_ja_tilivelvollisuus/20070115Valtio/vvc4_kirja.pdf

Valtiovarain controller -toiminnossa on varmistettu, että hallituksen vuosikertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat vahvistettuihin ja ulkopuolisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin.

Valtion tilinpäätöstä, valtiontaloutta ja valtion taloudenhoitoa koskevat tiedot

Hallituksen vuodelta 2013 annettava vuosikertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista ja taloudellisesta asemasta sekä valtion taloudenhoidosta ja antaa kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikeat ja riittävät tiedot tuloksellisuuden pääasiallisesta kehityksestä.

Valtion tilinpäätös ei sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Tilinpäätös on laadittu säännösten ja määräysten mukaisesti.

Hallituksen vuosikertomuksen kertomusosassa esitetyt tiedot ja arviot valtiontalouden ja julkisen talouden tilasta täydentävät valtion tilinpäätöksen antamaa kuvaa valtion taloudellisesta asemasta.

Valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

Hallituksen vuosikertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosten ja rahastojen vahvistettuihin ja ulkoisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen ja riittävyteen ei ole tilintarkastuksissa esitetty huomautuksia.

Valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitystä koskevat tiedot

Hallituksen vuosikertomuksen osissa 1 ja 2 olevat tiedot antavat kokonaisuutena riittävän kattavat tiedot vuoden 2013 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisesta. Tiedot perustuvat useissa tapauksissa tilasto- tai tilinpäätösaineistoihin, joiden luotettavuutta voidaan pitää hyvänä. Edellisessä, vuoden 2012 kertomuksessa olleita päällekkäisyyksiä on saatu vähennettyä ja asioita on edellistä kertomusta enemmän koottu yhteen (esim. valtion yhtiöomistus, liikelaitokset ja rahastot). Raportointia on mahdollista edelleen tiivistää ja selkeyttää vähentämällä mm. toiminnan ja toimenpiteiden kuvailuja.

Vuoden 2013 kertomuksessa kaikki ministeriöt ovat raportoineet vaikuttavuustavoitteidensa toteutumisen taulukkomuodossa yhtenäistä arvosana-asteikkoa käyttäen. Arviointien perustelujen esittämistapaa tulee vielä selkeyttää ja yhdenmukaistaa. Raportoinnin laadun parantaminen edellyttää tavoiteasetannan kehittämistä siten, että vaikuttavuus pystytään nykyistä paremmin arvioimaan.

Valmisteluprosessi

Kertomuksen aikataulua on aikaistettu huhtikuuhun, jotta eduskunta ehtii käsitellä kertomuksen kevätistuntokaudella. Kertomuksen valmisteluvaiheessa kaikkia vuoden 2013 toteumatietoja ei vielä ole ollut käytettävissä ja vaikuttavuuden arviointi on perustunut osin ennakkotietoihin. Valmisteluaikatauluun liittyväksi riskiksi on tunnistettu, että tietosisältöön voi jäädä epäyhtenäisyyksiä kertomuksen eri osien tai eri kieliversioiden välillä. Tiivis aikataulu edellyttää valmisteluprosessin huolellista suunnittelua ja eri tahojen valmistelun yhteensovitusta.

Kertomuksen valmistelusta on vastannut toimituskunta, joka antoi joulukuussa ministeriöille ohjeet valmistelusta ja on käsitellyt ministeriöissä tuotetut tekstit sekä pyytänyt ministeriöiltä täydennyksiä ja tarkistuksia. Toimituskunta on työskennellyt valtioneuvoston kanslian johdolla. Valtiovarain controller -toiminto on osallistunut ohjeiden valmisteluun ja ministeriöiden tuottamien ehdotusten käsittelyyn jo valmistelun aikana sen varmistamiseksi, että kertomus antaa talousarviolain 18 §:ssä säädetyllä tavalla oikeat ja riittävät tiedot.

Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2014

Valtioneuvoston apulaiscontroller

ESKO MUSTONEN

Erityisasiantuntija Riitta Pirhonen

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset

VALTIOEUUVOSTON KANSLIA

PL 23 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIOEUUVOSTO

Puhelin 0295 16001 (vaihde)

Internet: www.vnk.fi

Taitto: Valtiovarainministeriön julkaisutiimi/Anitta Türkkan

Edita 2014

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtioneuvoston kanslia, 2014	
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta Del 1/4: Regeringens redogörelse för de samhälleliga verkningarna Del 2/4: Ministeriernas resultatredogörelser Del 3/4: Bokslutskalkylerna Del 4/4: Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden	
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja, 2/2014	
Julkaisun jakelu	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vnk.fi/julkaisut .	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, 2014	
ISBN Nid. 978-952-287-079-7 ISBN PDF 978-952-287-080-3 ISSN Nid. 0782-6028 ISSN PDF 1799-7828	Sivuja 252	Kieli Suomi
Tiivistelmä <p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä, valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 §:ssä säädettynä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus koskee vuotta 2013.</p> <p>Vuodelta 2013 annettava Hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta</p> <p>Osa 1: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p> <p>Tavoitteena on, että kertomuksen eri osat muodostavat kokonaisuuden, joka osaltaan edistää yhteiskuntapolitiittista keskustelua, ja jota voidaan käyttää aineistona politiikkatoimien suunnittelussa.</p>		

Sisältö

1	Valtioneuvoston kanslia	11
1.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	15
1.2	Hallinnonalan voimavarat	22
2	Ulkoasiainministeriö	23
2.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	25
2.2	Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	27
2.3	Euroopan unioni	28
2.4	Lähialueet, itäinen yhteistyö ja arktiset alueet	28
2.5	Lähi-itä ja Afrikka	29
2.6	Amerikka, Aasia ja Oseania	30
2.7	Ihmisoikeudet	31
2.8	Kehitysyhteistyö ja -politiikka sekä globaalihallinta	31
2.9	Taloudelliset ulkosuhteet	34
2.10	EU-oikeudelliset ja kansainvälisoikeudelliset asiat	35
2.11	Kansalaispalvelut	38
2.12	Viestintä ja maakuvatyö	40
2.13	Ulkoasiainhallinnon kehittäminen	41
2.14	Hallinnonalan voimavarat	42
3	Oikeusministeriö	43
3.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	45
3.2	Perusoikeudet, valtiollinen järjestelmä ja demokratia	46
3.3	Oikeusturva	47
3.4	Arjen oikeussuhteet	58
3.5	Hallinnonalan voimavarat	59
3.6	Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2013	60
4	Sisäministeriö	67
4.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	69
4.2	Poliisitoimi	70
4.3	Rajaturvallisuus ja merelliset turvallisuustehtävät	72
4.4	Pelastustoimi	74
4.5	Hätäkeskustoiminta	76
4.6	Maahanmuuttohallinto	77
4.7	Hallinnonalan voimavarat	80

5	Puolustusministeriö	83
5.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen.....	86
5.2	Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka.....	87
5.3	Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä.....	88
5.4	Turvallinen yhteiskunta.....	95
5.5	Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.....	97
5.6	Hallinnonalan voimavarat.....	99
6	Valtiovarainministeriö	101
6.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen.....	104
6.2	Talouspolitiikka.....	104
6.3	Rahoitusmarkkinat ja kansainväliset rahoituslaitokset.....	105
6.4	Valtion kuntapolitiikka.....	107
6.5	Harmaan talouden torjunta.....	108
6.6	Hallintopolitiikka ja hallinnon kehittäminen.....	108
6.7	Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen.....	110
6.8	Valtion konserniohjaus ja yhteiset palvelut.....	111
6.9	Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka.....	114
6.10	Hallinnonalan voimavarat.....	117
7	Opetus- ja kulttuuriministeriö	119
7.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen.....	123
7.2	Koulutus- ja tutkimuspolitiikka.....	123
7.3	Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka.....	132
7.4	Hallinnonalan voimavarat.....	144
8	Maa- ja metsätalousministeriö	145
8.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen.....	147
8.2	Maaseudun kehittäminen.....	148
8.3	Maatalous.....	149
8.4	Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu.....	153
8.5	Kala-, riista- ja porotalous.....	155
8.6	Vesitalous.....	158
8.7	Metsätalous.....	159
8.8	Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri.....	162
8.9	Poikkihallinnolliset asiakokonaisuudet.....	163
8.10	Hallinnonalan voimavarat.....	164
9	Liikenne- ja viestintäministeriö	167
9.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen.....	170
9.2	Liikenteen toimiala.....	170
9.3	Viestinnän toimiala.....	175
9.4	Hallinnonalan voimavarat.....	180

10	Työ- ja elinkeinoministeriö	181
10.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	184
10.2	Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	185
10.3	Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	190
10.4	Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	192
10.5	Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	195
10.6	Energiapolitiikka	197
10.7	Kotouttaminen	200
10.8	Hallinnonalan voimavarat	200
11	Sosiaali- ja terveysministeriö	203
11.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	205
11.2	Hyvinvoinnille vahva perusta	207
11.3	Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin	212
11.4	Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta	220
11.5	Hallinnonalan voimavarat	230
12	Ympäristöministeriö	231
12.1	Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen	234
12.2	Ympäristön- ja luonnonsuojelu	235
12.3	Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen	243
12.4	Hallinnonalan voimavarat	250

1 Valtioneuvoston kanslia

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Valtioneuvoston kanslia tuki tehtävänsä mukaisesti pääministeriä johtamisessa ja valtioneuvostoa toiminnassaan ja toteutti ministeriönä hallitusohjelmassa asetettuja tavoitteita. Toiminnan tehostamiseksi ministeriön sisäistä toimintakulttuuria ja johtamista kehitettiin. Panostukset tähän toivat myönteistä kehitystä, työtyytyväisyyttä mittaavat tunnusluvut paranivat.

Valtioneuvoston kanslian organisoimassa puoliväli-istunnossa hallitus arvioi 28.2.2013 hallitusohjelman toteutumisen sekä Suomen talouden tilannetta. Yhdessä hallituksen puoliväli-istunto ja 21.3.2013 pidetty kehysriihi muodostivat ns. hallitusohjelman puolivälitarastelun. Kriittisimmät uusia lisäpäätöksiä vaativat hallitusohjelman tavoitteet katsottiin liittyvän talouskasvuun, työllisyyteen sekä julkisen talouden kestävyteen. Puoliväli-istunnossaan hallitus linjasi päätöskokonaisuuksia, joilla luodaan edellytyksiä korkeammalle työllisyydelle ja uusien työpaikkojen syntymiselle, vahvemmalle talouskasvulle sekä tasapainoiselle julkiselle taloudelle.

Näitä aiheita käsiteltiin hallitusta laajemmalla yhteiskunnan foorumilla. Pääministerin koolle kutsumassa Heureka-foorumissa 26.8.2013 tavoitteena oli muodostaa puolueiden, etujärjestöjen ja tutkimuksen edustajien yhteinen näkemys Suomen talous- ja työllisyystilanteesta sekä tunnistaa talouden muutostarpeita ja vahvuuksia. Keskeiseksi nousi yhteinen tilannearvio julkisen talouden kestävyysvajeesta ja rakenteellisesta alijäämästä sekä kasvua vahvistavien rakenteellisten toimenpiteiden tarpeesta.

Hallitus sopi 29.8.2013 budjettiriihessä rakenneuudistusohjelmasta talouden kasvu-edellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Ohjelmalla pyritään poistamaan Suomen julkisen talouden kestävyysvaje ja siten turvaamaan julkisten palvelujen ja etuuksien rahoitus. Keinoina on saada työllisyys, talouskasvu ja julkisten palvelujen tuottavuus nousuun. Hallitus päätti neuvottelussaan perjantaina 29.11.2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta.

Erityisesti ICT-sektorin työllisyyden kohentamiseksi valtioneuvoston kanslia asetti seurantaryhmän koordinoimaan kansallisissa ICT-kehittämishankkeissa syntyneiden linjausten ja ehdotusten toimeenpanoa (ICT 2015: 21 polkua Kitkattomaan Suomeen 17.1.2013 ja Julkisen hallinnon ICT-strategia 17.10.2012). Seurantaryhmän tehtävänä on ollut huolehtia, että strategisissa ICT-kehittämishankkeissa syntyneet linjaukset ja ehdotukset jalostuvat

ja etenevät konkreettisiksi päätöksiksi mm. kehyspäästösten kautta sekä toimeenpannaan tarkoitettussa laajuudessa ja aikataulussa.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi pyrkii vaikuttamaan kansainväliseen talouskehitykseen tavoitteenaan maailmantalouden vakaa ja tasapainoinen kehitys sekä kauppa- ja talouspoliittisten etujemme edistäminen. Talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi, Suomeen suuntautuvien investointien ja maakuvatyön edistämiseksi saatettiin valtioneuvoston kanslian johdolla tätä työtä tekevät toimijat niin kotimaassa kuin ulkomaillakin yhteen. Hallitus vahvisti kesäkuussa 2013 ensimmäisen Team Finland -strategian vuodelle 2014. Team Finland tuo yhteen Suomen taloudellisia ulkosuhteita, yritysten kansainvälistymistä, Suomeen suuntautuvia investointeja ja maakuvatyötä edistävät toimijat kotimaassa ja ulkomailla. Tavoitteena on selkeä ja asiakaslähtöinen toimintamalli, jossa toimijat tuodaan saman sateenvarjon alle ja niitä ohjaavat yhteiset, valtioneuvoston vuosittain vahvistamat tavoitteet. Samalla pyritään entistä joustavampaan toimintatapaan, jossa hankkeita toteutetaan yhteistyössä valtion ja yksityisten toimijoiden kesken. Team Finland -verkoston toiminta maailmalla käynnistyi alkuvuodesta 2013. Eri maihin on muodostettu 72 tiimiä, jotka kokoavat yhteen Suomen viranomaiset, julkisrahoitteiset organisaatiot sekä muut keskeiset Suomi-toimijat. Tiimeille on määritelty työohjelmat ja koordinaattorit, joilla on tiedot verkoston paikallisesta toiminnasta ja palveluista. Verkostolla on yhteinen pääministerin johdolla toimiva ohjausryhmä.

Toinen hallituksen hyväksymä strategia, joka pyrkii tukemaan liiketoimintamahdollisuuksien avaamista, oli elokuussa 2013 hyväksytty uudistettu Arktinen strategia. Strategia pyrkii Suomen arktisen aseman vahvistamiseen, avautuvien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen, ympäristön, turvallisuuden ja vakauden turvaamiseen, maan pohjoisten alueiden aseman vahvistamiseen, kansainvälisen yhteistyön lisäämiseen ja arktisen osaamisen laajaan hyödyntämiseen. Strategian vision mukaan ”Suomi on aktiivinen arktinen toimija, joka osaa kestävällä tavalla sovittaa yhteen arktisen ympäristön reunaehdot ja liiketoimintamahdollisuudet kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen”. Strategiassa on viisi eri arktisen toiminnan osa-aluetta, joissa Suomella on tavoitteita: Suomen arktinen väestö, koulutus ja tutkimus, arktinen liiketoiminta, ympäristö ja vakaus, kansainvälinen arktinen osaaminen. Arktinen strategia pannaan täytäntöön erillisillä sektorikohtaisilla toimilla.

Vuoden 2013 aikana valtioneuvoston kanslian johdolla valmistui kaksi hallitusohjelman mukaista selontekoa eduskunnalle. Kesäkuussa 2013 hallitus antoi EU-selonteon ”Vahvempi, yhtenäisempi ja reilumpi EU on Suomen etu”. Selonteko lähtee siitä, että Suomi on sitoutunut yhteiseen rahaan euroon sekä talous- ja rahaliiton vahvistamiseen ja tukee Euroopan tiiviimpää yhdentymistä. Suomelle tärkeitä kehittämisalueita ovat oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, jonka tulee näkyä ja toteutua kansalaisten jokapäiväisessä elämässä. Globaalin kilpailun kiristyyessä on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla vahvistetaan jäsenvaltioiden kasvupotentiaalia ja kilpailukykyä samalla kun pidetään huolta työllisyydestä ja hyvinvoinnista. Muita prioriteetteja ovat talous- ja rahaliiton vahvistaminen, yhteisen energiapolitiikan kehittäminen, ilmaston muutoksen torjuminen, henkilöiden vapaan liikkuvuuden edistäminen, unionin ulkoisen toiminnan vahvistaminen sekä unionin laajentuminen.

Lokakuussa 2013 hallitus antoi eduskunnalle tulevaisuusselonteon, joka käsittelee kestäväää kasvua ja hyvinvointia. Selonteko avaa Suomen pitkän aikavälin tulevaisuuden haasteita ja linjaa valtioneuvoston yhteisen tahtotilan tulevaisuuden rakentamiseksi. Visiona on, että vuonna 2030 kaikkien Suomessa on hyvä elää merkityksellistä ja arvokasta elämää. Suomalainen osaaminen ja taloudellinen kasvu ovat luoneet perustan hyvinvoinnille. Suomi on onnistunut rakentamaan kestäväää kasvua omaleimaisiin menestystekijöihinsä nojaten ja kantaen vastuuta sekä Suomessa että globaalisti. Kasvu on edistänyt ihmisten hyvinvointia ympäristön kantokyvyn asettamissa rajoissa. Vastuuta kantavat koko yhteiskunta, yhteisöt ja yksilöt. Tulevaisuusselonteko sisältää periaatelinjauksia, joiden puitteissa voidaan eri puolilla yhteiskuntaa ryhtyä konkreettisiin toimiin. Kansallisen ennakkointityön (www.2030.fi) lisäksi selonteon valmistelussa hyödynnettiin tutkimuksia, valtioneuvoston tekemiä linjauksia ja strategioita sekä kansainvälisen Kestävän kasvun malli -tutkimushankkeen tuloksia.

EU-politiikassa keskeisellä sijalla ovat olleet Eurooppa-neuvoston kokoukset ja EU-alueen päämiesten tapaamiset EU:n talouskriisin jatkuessa. Lisäksi muun muassa pääministeri ja eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri isännöivät Saariselällä maaliskuussa 2013 EU:n jäsenvaltioiden ja eräiden hakijoina olevien valtioiden edustajien korkean tason epävirallista tapaamista. Vapaamuotoisten keskustelujen aiheena oli Euroopan tulevaisuus.

Eurooppa-neuvoston työssä keskeisiä ovat olleet unionin rahoituskehyykset vuosille 2014—2020, suuntaviivat EU:n talouspolitiikalle 2013, talous-, finanssi-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa koskevat maakohtaiset suositukset, toimet talous- ja rahaliiton uudistamiseksi pankkiunionin, talouspolitiikan koordinaation ja sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseksi, talouskasvun elvyttämistä koskevat tavoitteet, sopeutumistaakan jakautumisen sosiaaliset vaikutukset sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteistyön vahvistaminen.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus hyväksyi 5.9.2013 tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistusta koskeva valtioneuvoston periaatepäätöksen. Periaatepäätös sisältää vuosina 2014—2017 toteutettavan kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on vahvistaa monitieteistä, korkeatasoista ja yhteiskunnan kannalta merkityksellistä tutkimusta, vapauttaa resursseja rakenteista tutkimustoimintaan, muodostaa tutkimuslaitoksista aihepiireittäin nykyistä suurempia ja vahvempia kokonaisuuksia, lisätä yhteistyötä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen välillä sekä uudistaa tutkimuksen rahoitusta. Tutkimusrahoitusta uudistetaan kahdella tavalla: yhtäältä perustamalla strategisen tutkimuksen neuvosto rahoittamaan valtioneuvoston asettamien teemojen ja painopisteiden mukaisesti tutkimusta, joka etsii ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin, toisaalta vahvistamalla valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaa tutkimus- ja selvitystoimintaa kokoamalla rahoitusta valtioneuvoston ja sen ministeriöiden välittömien tietotarpeiden tutkimus-, arviointi- ja selvitystoimintaan.

Hallitusohjelman mukaisesti osana laajempaa keskushallinnon kehittämistä valtioneuvoston kanslia asetti VNHY 2015 -hankkeen. Hankkeessa on tavoitteena koota valtioneuvoston ja sen ministeriöiden hallinto- ja palvelutoiminnot valtioneuvoston hallintoyksikköön 1.3.2015 lukien. Valtioneuvoston hallintoyksikkö johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria.

Keskushallinnon kehittämiseen liittyi myös marraskuussa 2013 valmistunut Tulevaisuuden hallinnot -hankkeen loppuraportti (Governments for the Future). Hankkeen tavoitteena oli jakaa kansainvälisesti kokemuksia siitä, mitä valmiuksia eri maiden keskushallinnoilla on kohdata nykyiset ja tulevat yhteiskunnalliset haasteet. Samalla kartoitettiin osallistuvien maiden yhteisiä keskushallinnon konkreettisia ongelmia ja ratkaisuja. Tulevaisuuden hallinnot -hanke toteutettiin Suomen aloitteesta ja jäseniksi kutsuttiin Skotlanti, Iso-Britannia, Ruotsi ja Itävalta sekä työtä tukemaan OECD.

Valtioneuvoston kanslia käynnisti myös Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhluvuo-
den valmistelun. Hallitus linjasi valmistelua iltakoulussaan 13.3.2013: pyrkimyksenä on synnyttää mukaansa tempaava, kiinnostava ja monipuolinen juhlavuosi. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä Suomen valtiollisesta itsenäistymisestä ja kansakunnan kehityksestä, Suomen ja suomalaisuuden merkityksestä nykypäivänä, sekä kansakunnan tulevaisuuden haasteista ja uudesta suunnasta. Valmistelua varten asetettiin laaja-alainen valtuuskunta ja toimeenpanosta vastaava hallitus.

Valtioneuvoston kanslian valmiutta hoitaa tehtävänsä vakavissa häiriötilanteissa testattiin valtakunnallisessa valmiusharjoituksessa. Valtakunnallisen valtionhallinnon valmiusharjoituksen (VALHA 2013) päämääränä oli harjoittaa valtionhallintoa ja valtionjohtoa vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen edellyttämään yhteistoimintaan. Harjoituksen pääteemana oli kyberturvallisuus. Harjoitukseen osallistuivat ministeriöt, tasavallan presidentin kanslia ja oikeuskanslerinvirasto.

Jyrki Katainen
Pääministeri

Alexander Stubb
Eurooppa- ja
ulkomaankauppa-
ministeri

Pekka Haavisto
Kehitysministeri

1.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 1. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Tavoite	Arvosana	Perustelut
Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus pystyy päättämään tarvittavista politiikka-toimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.	Tyydyttävä	<p>Hallituksen puoliväliprosessin tavoitteessa luoda tilannekuvaa Suomen taloudesta onnistuttiin, mutta valmisteluprosessissa oli myös puutteita, mm. tiedonkulussa ja järjestelmällisessä etenemisessä.</p> <p>Valtioneuvostokokonaisuuden johtamisessa ylimmän johdon yhtenäisyydellä on merkittävä vaikutus. Kansliapäälliköille suunnatulla kehittämisohjelmalla tiivistettiin yhteishenkeä. Samalla syntyi yhteisiä toimintatapoja kansliapäällikköryhmän vertaiseen johtamisen tukeen, sisäiseen työskentelyyn sekä laajemmin johtamistyöhön valtioneuvostossa. Nämä vaikuttavat myönteisesti ministeriöiden väliseen yhteistyöhön ja tätä kautta toiminnan vaikuttavuuteen.</p> <p>Hallitus antoi ensimmäisen yhdistetyn hallituksen vuosikertomuksen, joka yhdistää hallituksen toimenpidekertomuksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen. Vuosikertomuksen kehittäminen vaatii eduskunnan kannanottojen mukaisesti jatkossa vahvaa panostusta sisällön kehittämiseen, raportoinnin yhtenäistämiseen ja päällekkäisyyksien poistamiseen kaikissa ministeriöissä, jotka yhdessä tuottavat materiaalin kertomukseen. Kertomuksen tulee painottaa analyysiä toiminnan tuloksellisuudesta, yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja koko julkisen sektorin tilasta. Eduskunnan tarve saada vuosikertomus kertomusvuotta seuraavan huhtikuun loppuun mennessä asettaa oman lisähaasteensa kehittämistyölle jo siksi, että esimerkiksi osa kertomusvuotta koskevista tiedoista saadaan vasta tilinpäätösten valmistuttua.</p>
Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on ollut valtioneuvoston toiminnan turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa.	Tyydyttävä	<p>Valtioneuvoston yleisistunnot ja tasavallan presidentin esittelyt järjestettiin ongelmitta. Toimintaa poikkeusolosuhteissa harjoiteltiin valtionhallinnon valmiusharjoituksissa. Harjoitusraporttien perusteella valtioneuvoston kyky ohjata tehtäviensä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa häiriötilanteissa on hyvällä tasolla.</p> <p>Valtioneuvoston viestinnän yhteensovittamista ja suunnitelmallisuutta on tehostettu kehittämällä valtioneuvoston strategisen viestinnän malli, jota käytettiin onnistuneesti hallituksen rakenneuudistuksen sekä kunta- ja sote-koordinaatioryhmän viestinnässä.</p> <p>Valtioneuvoston toiminnan turvallisuuteen liittyvä häiriöttömyys on onnistuttu turvaamaan hyvin. Turvallisuuden kehittämistoimenpiteillä on parannettu reagoitukykyä. Häiriötilanteiden määrä on pysynyt aiemmalla tasolla. Valtioneuvoston tilannekuvatoimintaa on kehitetty ja siten parannettu kykyä tuottaa valtionjohdolle koottua, ajantasaista ja analysoitua tilannekuvaa.</p>
Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on ollut varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakkoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.	Hyvä	<p>Vuonna 2013 pidettiin kuusi Eurooppa-neuvoston kokousta ja yksi eurohuippukokous. Suomi onnistui saavuttamaan niissä keskeiset tavoitteensa hyvin.</p> <p>Valtioneuvoston kanslian vastuulla ovat EU-ministerivaliokunnan sihteeristön tehtävät. Valiokunnan aktiivisuus tarjosi vaikuttamistyölle vaadittavaa poliittista ohjausta. Kehittämistä on edelleen siinä, että Suomi muodostaa omat kantansa esille nouseviin asioihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.</p> <p>Vuoden aikana esillä olleiden kaikkein keskeisimpien kysymysten osalta vaikuttamistyö oli pääosin onnistunutta: Talous- ja velkakiirisen hoitamisessa ja rahaliiton kehittämisessä yhteistyö samoin ajattelevien jäsenmaiden kanssa oli tiivistä; Suomi saavutti pitkälle tavoitteensa EU:n rahoituskehysneuvotteluissa sekä niihin liittyen maatalous- ja rakennepoliitikasta seuraavalle seitsemälle vuodelle; Suomen ajamien digitaalisten sisämarkkinoiden edistämisestä tuli vuoden aikana EU:n valtavirtaa; joulukuun Eurooppa-neuvosto päätti etenemisestä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla pitkälle Suomen ajamien tavoitteiden mukaisesti.</p> <p>Yksittäisten lainsäädäntöhankkeiden osalta yhteistyö valtioneuvoston kanslian, EU-edustuston ja ministeriöiden välillä toimi pääosin tyydyttävästi. Ennakoivaa vaikuttamistyötä on edelleen syytä kehittää: huomio kiinnittyy mm. EU-oikeudellisen työn kehittämiseen ja komission esityksistä tehtäviin nopeisiin vaikutusarviointeihin.</p>

<p>Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.</p>	<p>Hyvä</p>	<p>Yritysvastuun edistäminen, periaatepäätöksessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti, eteni vuonna 2013 hyvin.</p> <p>Kehittämällä aktiivisesti omaa yritys vastuutyötään ja korostamalla voimakkaasti yritys vastuun merkitystä liiketoiminnassa, on omistajaohjaus vaikuttanut yritys vastuun nousuun hallitusten asialistalle sekä osaksi liiketoimintastrategioita ja johtamisjärjestelmiä.</p> <p>Valtio-omistaja on ollut edelläkävijä verojen maksun avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistämisessä. Valtio-omistaja on onnistunut hyvin verojalanjäljen raportoinnin edistämässä omistamissaan yrityksissä sekä verojenmaksun avoimuuden lisäämisessä.</p> <p>Vuonna 2013 naisten osuus kaikista valtion nimitysvallassa olevista hallitusten jäsenistä oli noin 47 %. Kaikkien yhtiöiden hallitusten puheenjohtajista naisia on neljä eli 15 %. Helsingin pörssin yhtiöiden hallituksissa naisten osuus oli 23 %. Tähän verrattuna valtio-omistaja on onnistunut erinomaisesti tasa-arvon edistämisessä.</p> <p>Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden markkina-arvo kehittyi hiukan Helsingin pörssin yleisindeksiä heikommin. Solidiumin salkun kokonaistuotto jäi painorajoitetun OMX Helsinki Cap GI-tuottoindeksin kokonaistuotosta v. 2013. Osakesijoitusten kokonaistuotto oli 24,5 %.</p> <p>Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden keskimääräinen sijoitetun pääoman tuotto nousi vuonna 2013 9,8 prosenttiin (9,3 %). Listaamattomien yhtiöiden keskimääräinen sijoitetun pääoman tuotto laski ennusteen mukaan 6,4 prosenttiin (7,1 %). Haastava markkinatilanne huomioiden listaamattomien yhtiöiden kannattavuuskehitystä voidaan pitää tyydyttävänä.</p>
---	-------------	--

1.1.1 Vaikuttavuustavoitteet

Hallitusohjelman seuranta sekä päätöksenteon tietopohja ja oikea-aikaisuus

Vaalikauden kolmas hallituksen strategiaistunto järjestettiin helmikuussa 2013. Valtioneuvoston kanslia vastasi yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa aineiston tuottamisesta hallituksen käyttöön. Istunto oli osa hallituksen puoliväliprosessia ja tavoitteena oli luoda hallitukselle tilannekuvaa Suomen taloudesta ja näin pohjustaa kehysriihen päätöksiä. Strategiaprosessin kehittämistarpeita tunnistava arviointi tehtiin kesän 2013 aikana.

Arvioinnin perusteella puoliväliprosessin tavoitteessa onnistuttiin, mutta valmistelu-prosessissa oli myös puutteita, mm. tiedonkulussa ja prosessin järjestelmällisessä etenemisessä. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään nyt käynnissä olevissa kehittämishankkeissa. Osana hallitusohjelman seurantaa on toteutettu lainsäädäntösuunnitelmaa sekä sen koordinoitua että kehittämistä yhteistyössä ministeriöiden kanssa.

Valtioneuvoston kanslia on tukenut hallituksen ja pääministerin työtä eri tavoin. Elokuussa järjestettiin Heureka-foorumi, joka kokosi yhteen puolueiden puheenjohtajat, työmarkkinaosapuolet ja synnytti keskustelua talouden ajankohtaisista haasteista. Foorumi lisäsi osaltaan kriisietoisuutta ja myötävaikutti sen yhteistyöilmapiiriin syntymiseen, jossa sovittiin hallituksen rakennepaketista ja keskitetystä tulo ratkaisusta. Vuoden 2013 aikana on käynnistetty pääministerin ideapajat, joiden tavoitteena on edistää tutkimuksen, innovaatiotoiminnan, yritysten ja päättäjien välistä vuoropuhelua. Valtioneuvoston kanslian yhteydessä toimiva laajapohjainen seurantaryhmä on vauhdittanut ICT 2015 -strategiaan sisältyvien kehitysehdotusten toimeenpanoa.

Valtioneuvoston kanslia on osallistunut hallinnon kehittämishankkeisiin kuten keskuhallinnon uudistukseen, valtion ICT-strategian laadintaan ja valtion ICT-palveluorganisaation (TORI) uudistamiseen sekä kyberstrategian toimeenpanosuunnitelman valmisteluun.

Suomen aloitteesta on toteutettu viiden hallinnon kanssa kansainvälinen Governments for the Future -hanke, joka nosti esiin strategista hallituspolitiikkaa ja sen valmistelua tukevan järjestelmän ajankohtaisia kehittämistarpeita: mm. poliittisten toimijoiden ja asiantuntijavirkamiesten keskinäiset roolit ja todellisten muutosten saaminen aikaan yhteiskunnassa, kun tietopohja ja toimeenpano pirstaloituvat hallinnossa.

Valtioneuvoston ja sen johdon yhtenäisyyttä sekä yhteistyötä on pyritty parantamaan kansliapäällikkökokousta kehittämällä. Kansliapäällikkökouksia on suunnattu valtioneuvoston yhteisiin asioihin ja kokousten tavoitteena on ollut yhteisen näkemyksen rakentaminen sekä hallituksen linjausten tehokkaampi toimeenpano.

Valtioneuvostokokonaisuuden johtamisessa ylimmän johdon yhtenäisyydellä on merkittävä vaikutus. Kansliapäälliköille suunnatun kehittämissuunnitelman tuloksena saavutettiin heidän arvionsa mukaan kansliapäälliköiden muodostaman kollektiivin kehittyminen tiiviimmäksi yhteisöksi, joka voi ottaa vastaan ja toteuttaa sille osoitetut toiveet sekä tehtävät. Lisäksi koettiin, että on syntynyt yhteisiä toimintatapoja kansliapäällikköryhmän vertaiseen johtamisen tukeen, sisäiseen työskentelyyn, sekä laajemmin johtamistyöhön valtioneuvostossa. Nämä vaikuttavat myönteisesti ministeriöiden väliseen yhteistyöhön ja tätä kautta toiminnan vaikuttavuuteen.

Hallituksen tulevaisuusselonteke Kestävällä kasvulla hyvinvointia (VNS 7/2013), joka sisältää valtioneuvoston vision, tavoitteet ja toimintalinjaukset, hyväksyttiin loka-kuussa 2013. Selonteossa keskitytään kestäväen kasvun avaimiin hyvinvoinnin takaamiseksi vuoteen 2030 ulottuvassa tulevaisuudessa. Selonteon tavoitteena on vaikuttaa mahdollisimman laajasti yhteiskunnan eri tahoilla tehtävään päätöksentekoon sekä kuluvalle hallituskaudella että myöhemmin, esimerkiksi hallitusohjelmatyössä.

Selonteon valmistelun keskeisenä lähtökohtana oli helmikuussa 2013 sivustolla 2030.fi julkistettu hankkeen ennakoituvaiheen raportti. Ennakointivaiheen arviointiraportti valmistui kesällä 2013. Sen mukaan ennakoituprosessi onnistui kansallisena visioprosessina, mutta raporttia kritisoitiin hajanaisena. Edelleen olisi toivottu tutkimuksellisempaa otetta ja aineiston käytön läpinäkyvyyttä.

Valtioneuvoston kanslia, Sitra, Suomen Akatemia ja Tekes tilasivat talvella 2012 professori Pekka Himasen ja professori Manuel Castellsin johtamalta kansainväliseltä tutkimusryhmältä tutkimushankkeen kestäväen kasvun suomalaisesta mallista. Kansainvälinen tutkimusryhmä analysoi esimerkkien valossa maailmantalouden muutosta ja kestäväen kasvun ratkaisuja. Seitsemihenken tutkijaryhmän työ on ollut itsenäinen kaksivuotinen akateeminen tutkimus, jonka ohjausvastuu on ollut valtioneuvoston kansliassa. Kansainvälisen tutkimushankkeen loppuraportti ”Kestäväen kasvun malli – Globaali näkökulma” julkaistiin marraskuussa 2013 ja sen keskeisiä tuloksia hyödynnettiin selonteon valmistelussa.

Hallitus teki periaatepäätöksen tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksesta syyskuussa. Valtioneuvoston kanslia on huolehtinut periaatepäätöksen toimeenpanon kokonaiskoordinaatiosta ja toimeenpanon seurannasta yhteistyössä ministeriöiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Loppuvuodesta valtioneuvoston kanslia ohjeisti

ministeriöitä valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimus-, arviointi-, ennakointi- ja selvitystoiminnan rahoituksen valmistelusta, ministeriöiden tutkimussuunnitelmista ja tutkimusrahoituksen kokoamisesta ministeriöissä. Uudistuksen toimeenpanossa valtioneuvoston kanslian tavoitteena on synnyttää systemaattinen toimintamalli, jolla varmistetaan vahva ja horisontaalinen tietopohja yhteiskunnallisen päätöksenteon ja toiminnan tueksi.

Ministeriöiden välisenä yhteistyöelimenä ja tiedonvaihdon foorumina on toiminut valtioneuvoston kanslian joulukuussa 2011 asettama valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoiva TEA-työryhmä. Tutkimustiedon hyödyntämisen mahdollisuuksista ja haasteista on keskusteltu eri sidosryhmien kanssa mukaan lukien kansainväliset kumppanit. Syyskaudella 2013 TEA-työryhmän toiminta keskittyi toimintaympäristökuvausten päivittämiseen, ministeriöiden tulevaisuuskatsausten valmisteluun, sekä tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoon liittyviin tehtäviin.

Talousneuvoston ohjelmaa vuonna 2013 leimasi hallituksen pyrkimys etsiä keinoja talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Alkuvuodesta käytiin intensiivistä keskustelua talouden rakenteellisista ongelmista ja niiden ratkaisukeinoista koskien mm. matalapalkkaista työtä ja yritysten toimintaedellytyksiä sekä komissaari Olli Rehnin välittämiä komission suosituksia. Tavoitteena oli luoda yhteistä tilannekuvaa sekä lisätä tietoisuutta rakenteellisten uudistusten tarpeellisuudesta. Keskustelu palveli osaltaan hallituksen syksyllä julkistaman rakennepoliittisen ohjelman linjaamista. Ajankohtaisen tulo- ja kustannuskehityksen seuraaminen vakiinnutti paikkansa talousarviovalmistelun rinnalla elokuun kokouksessa. Rahoitusmarkkinoiden kehitystä seurattiin ajankohtaiskatsausten ohella Suomen Pankin pääjohtajan alustamassa teemakokouksessa huhtikuussa. Syystalvella toteutettiin useamman kokouksen kattava tulevaisuuskeskustelu, jossa pohdittiin yrityskentän ja työmarkkinoiden pidemmän aikavälin kehitysnäkymiä ilman välitöntä kytköstä päätöksentekoon. Tulevaisuuskeskustelun tavoitteena oli synnyttää talouden näkemistä yhteistä tavoitteellista kuvaa, joka helpottaisi vaikeidenkin konkreettisten päätösten läpiviemistä lähitulevaisuudessa. Jäsenpalautteen perusteella keskustelua pidettiin varsin onnistuneena. Sihteeristö tilasi ja julkaisi kaksi selvitysraporttia, jotka käsitelivät matalapalkkatyötä sekä eläkejärjestelmän työllisyysvaikutuksia.

Hallituksen vuosikertomuksen lähtökohtana on valtioneuvoston ja sen ministeriöiden tilivelvollisuus eduskunnalle. Eduskunnan on tarpeen saada informatiivista ja tiiviisti esitettyä tietoa valtiontalouden asemasta ja koko julkisen sektorin tilasta, kehityksestä ja riskeistä sekä harjoitetun toimintapolitiikan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Kertomuksen perusteella eduskunnan pitää pystyä antamaan palautetta hallinnolle ja vaikuttamaan muun muassa seuraavan vuoden talousarviovalmisteluun.

Valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö vastaavat siitä, että kertomusmenettelyä kehitetään yhdessä muiden ministeriöiden ja eduskunnan kanssa. Kertomuksen sisältöä kehitetään siten, että hallitusohjelman toimeenpano ja hallituksen toimenpiteiden tuloksellisuutta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskeva tieto ja analyysi muodostavat tulevaisuudessa kertomuksen keskeisen sisällön. Eduskunnan asettamien tavoitteiden mukaisesti kertomusta kehitetään siten, että hallituksen toimenpiteiden ja toiminnan kuvailua koskevat osuudet vähenevät ja että tilalle luodaan analyysiä tuloksellisuudesta, yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta sekä valtion taloudellisesta asemasta ja koko julkisen sektorin taloudellisesta tilasta (ml. kuntatalous ja sosiaalirahastot).

Ensimmäinen yhdistetty kertomus annettiin kalenterivuodelta 2012 toukokuussa 2013. Vuodelta 2013 annettavan kertomuksen valmistelu aloitettiin syksyllä 2013. Sen osalta jatketaan työtä sisällön kehittämiseksi.

1.1.2 Valtioneuvoston toiminnan turvaaminen

Valtioneuvoston kanslia valmisteli ja esitteli toukokuussa 2013 valtioneuvoston jäsen-ten vaihdon, kun tasavallan presidentti vapautti ministerit Gustafssonin ja Guzenina-Richardsonin valtioneuvoston jäsenyydestä ja ministerin tehtävistä. Samanaikaisesti presidentti nimitti kansanedustajat Huovisen ja Viitasen valtioneuvoston jäseniksi ja minis-tereiksi sekä siirsi ja määräsi ministeri Kiurun opetusministeriksi. Vastaavasti loka-kuussa 2013 ministeri Hautalan tilalle nimitettiin ministeriksi kansanedustaja Haavisto.

Valtioneuvoston kanslia huolehtii valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presiden-tin esittelyjen istuntotyösuunnittelusta, taustajärjestelyistä ja tuesta sekä ohjeistuksesta ja neuvonnasta ministeriöihin päin. Tämä tehdään yhteistyössä eduskunnan, tasavallan pre-sidentin kanslian sekä oikeuskanslerinviraston kanssa. Ylimääräiset istunnot ja esittelyt järjestetään sen mukaan kuin tarvetta on. Vastaavasti valmistellaan ja esitellään tarpeen mukaan päätettäviksi hallituskokoonpanon muutokset sekä hallitustyötä koskevat järjes-täytymisasiat kuten esimerkiksi ministereiden sijaisuspäätökset ja valiokuntajäsenyydet.

Valtioneuvoston strategisen viestinnän toteutuksen perusta on ministeriöiden viestin-töjen päivittäinen tiivis vapaaehtoinen yhteistyö: viestinnän tilannekuvan jatkuva ylläpito, aktiivinen tietojenvaihto, tuotannollisen osaamisen jakaminen tarvittaessa poolien ja tii-mien kautta sekä sitoutuminen modernien viestintävälineiden hankintaan ja käyttöön.

Valtioneuvoston viestinnän yhteensovittamista ja suunnitelmallisuutta on tehostettu kehittämällä valtioneuvoston strategisen viestinnän malli, jota käytettiin onnistuneesti hallituksen rakenneuudistuksen sekä kunta- ja sote-koordinaatioryhmän viestinnässä. Kanslian johdolla on luotu yhteistyössä ministeriöiden kanssa kaikille yhteisiä viestintä-ratkaisuja, kuten valtioneuvoston verkkosivujen ja ministeriöiden verkkosivujen yhtenäi-nen malli, joiden toteutus on siirtynyt vuodelle 2014 yhteisen julkaisujärjestelmähank-keen viivästymisen vuoksi.

Valtioneuvostotason viestintäkoordinaatiota tehostamaan on perustettu EU-viestin-nän ja kriisiviestinnän säännöllisesti kokoontuvat yhteistyöryhmät. Viestinnän ennakoitavuutta ja suunnitelmallisuutta ovat parantaneet ajankohtaisviestinnän viikottaiset uutis-kokoukset sekä hallituksen ja ministeriöiden mediaulostulot kokoava Uutislukkari. Minis-terien ja hallituksen tärkeimmistä tiedotustilaisuuksista välitetyt suorat verkkolähetykset ovat vakiinnuttaneet asemansa nopean, luotettavan ja tasapuolisen viestinnän välineenä.

Turvallisuusviestintää kehitettiin laatimalla ohjeistus valtioneuvostoa tai sen jäseniä koskettavien turvallisuustilanteiden varalle. Pohjoismaista yhteistyötä tiivistettiin edelleen. Kärkihankkeena oli laaja lokakuinen Tukholman kriisiviestintäkonferenssi.

Valtioneuvoston toiminnan turvaamisen kehittämiseksi on jatkettu valtioneuvoston linnan ja muiden tilojen tilaturvallisuuden parantamista niin, että ne saadaan vastaamaan kansallisia ja EU:n antamien kriteerien mukaisia vaatimuksia tila- ja tietoaineiston turvalli-suudesta. Valtioneuvoston yhtenäisemmän turvallisuusohjeistuksen ja turvallisuuskäytän-

töjen kehittämiseksi on valmisteltu yhteistyössä ministeriöiden kanssa ohje ministeriöiden yleisistä turvallisuuslinjauksista. Valtioneuvoston kanslian tietoturvaluusmääräyksiä ja ohjeita on kehitetty kohti korotettua turvallisuustasoa.

Toiminnan häiriöttömyys on onnistuttu turvamaan hyvin. Kehittämistoimenpiteillä on parannettu reagointikykyä. Häiriötilanteiden määrä on pysynyt aiemmalla tasolla.

Kokonaisturvallisuuden kehittämiseksi on oltu valmistelemaan valtioneuvoston valmiusharjoitus VALHA 13 ja siihen liittyen TIETO 13 -harjoitus. Valtioneuvoston kanslia johti VALHA 13 -harjoitukseen kuuluneet valmiuslainsäädäntö- ja tilannekuvamoduulit. Lisäksi on pidetty valtioneuvoston yhteistä varautumista poikkeusoloihin kehittävä harjoitus yhdessä yhteistoimintaviranomaisten kanssa.

Harjoitusraporttien perustella valtioneuvoston kyky ohjata tehtäviensä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa häiriötilanteissa on hyvällä tasolla.

Vuoden 2013 aikana tilannekuvatoimintaa on kehitetty siten, että valtionjohdon saatavilla on yhä parempi ajantasainen ja tarvittaessa analysoitu tilannekuva kaikissa oloissa. Tilannekuva kootaan viranomaisten tilannekuvista ja avoimista lähteistä. Tiedonkulku varmistetaan kehittämällä lainsäädäntöä siten, että tilannekeskuksella ja asianomaisella ministeriöllä on oikeus saada sekä viranomaisilla aktiivinen velvollisuus toimittaa valtionjohdon informoimiseksi tilanteen ennakoinnin ja hallinnan kannalta tarvittavat tiedot (ml. turvaluokitellut tiedot).

Valtioneuvoston kanslia on osallistunut myös muiden ministeriöiden ja toimivaltaisten viranomaisten omien tilannekuvatoimintojen kehittämiseen ja pyrkinyt osaltaan varmistamaan, että ne ovat yhteen toimivia valtioneuvoston tilannekeskuksen toimintojen kanssa.

Valtioneuvoston tilannekuvatoiminnasta on saatu kuluva vuoden aikana kokemuksia harjoituksissa ja aidoissa häiriötilanteissa. Kehittämishajelman ja saatujen kokemusten pohjalta tehtyjen parannustoimenpiteiden ansiosta kyky tuottaa valtionjohdolle koottua, ajantasaista ja analysoitua tilannekuvaa kaikissa oloissa on tällä hetkellä hyvä.

1.1.3 Euroopan unionia koskevat asiat

Valtioneuvoston kanslia on yhteistyössä sektoriministeriöiden ja Suomen pysyvän EU-edustuston kanssa huolehtinut laaja-alaisesti EU-politiikkamme johdonmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta. Vuonna 2013 Suomen EU-politiikan avaintavoitteita olivat velkakriisin hoitaminen, talous- ja rahaliiton (EMU) kehittäminen sekä kilpailukyvyyn, kasvun ja työllisyyden parantaminen. Euroalueen vakauden turvaamisen lisäksi erityinen huomio oli pankkiunionin kehittämisessä sekä talouspolitiikan koordinaation vahvistamisessa.

Lissabonin sopimuksen ja talous- ja velkakriisin hoitamisen myötä Eurooppa-neuvoston merkitys on korostunut EU-päätöksenteossa viime vuosina. Vuonna 2013 pidettiin kuusi Eurooppa-neuvoston kokousta ja yksi eurohuippukokous. Talous- ja rahaliiton kehittämisen lisäksi huippukokouksissa linjattiin myös esimerkiksi Suomen korostamia digitaalisten sisämarkkinoiden, nuorisotyöttömyyden torjunnan ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan edistämiseen liittyviä asioita. Suomi sai läpi useita tavoitteitaan Eurooppa-neuvostossa aktiivisen ja oikea-aikaisen vaikuttamisen ansiosta. Vaikuttaminen edellytti tiivistä yhteydenpitoa EU-instituutioihin ja muihin pääkaupunkeihin sekä poliittisella että

virkamiestasolla. Etenkin Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan kabinetti, komission pääsihteeristö, komission puheenjohtajan kabinetti, neuvoston pääsihteeristö ja muiden maiden pääministerin kansliat olivat vaikuttamisen kannalta keskeisiä tahoja.

Pääministerin johdolla valmisteltavan EU-politiikan merkityksen lisääntyminen ja hoidettavien asioiden määrän kasvu on tarkoittanut EU-ministerivaliokunnan kokousten ja Suomen toimintalinjausten valmistelun sekä asioiden seurannan lisääntymistä valtioneuvoston kansliassa. Alkukesästä valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon EU-politiikasta (VNS 6/2013). Valtioneuvoston kanslia vastasi sen valmisteluista ja työn tukemisesta EU-ministerivaliokunnan sihteeristönä.

Vuoden aikana jatkettiin valtioneuvoston jäsenille ja keskeisille EU-asioita hoitaville viranomaisille jaettavien EU-tilanneseurantaraporttien ja päämiesvierailujen tietotuen tuottamista. Lisäksi toteutettiin Eutori-tietojärjestelmän ja eduskunnan tietojärjestelmän välinen integraatio.

1.1.4 Valtion yritysvarallisuuden hoitaminen

Valtion yritysvarallisuuden hoidon tuloksellisuutta ja tunnuslukuja kuvataan erikseen vuosikertomuksen osan 1 luvussa 3 (Valtion yhtiöomistus).

1.1.5 Muuta

Valtioneuvoston kanslia asetti Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden projektiorganisaation, laajapohjaisen valtuuskunnan sekä eri tahoista riippumattoman hallituksen. Valtuuskunta tulee hyväksymään suuret linjaukset. Hallitus ideoi, osallistaa ja organisoii. Hallitusta avustaa hanketta varten rekrytoitu pääsihteerii.

Kertomusvuotta seuraavan vuoden talousarvioesitykseen on valtioneuvoston kanslian uudeksi yhteiskunnalliseksi vaikuttavuustavoitteeksi otettu se, että Suomen taloudellisia ulkosuhteita, suomalaisten yritysten kansainvälistymistä, Suomen maakuva sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja koskevat julkisrahoitteiset toiminnot on organisoitu tehokkaasti ja tuloksellisesti.

Ensimmäinen Team Finland -strategia vuodelle 2014 vahvistettiin kesäkuussa 2013. Team Finland tuo yhteen Suomen taloudellisia ulkosuhteita, yritysten kansainvälistymistä, Suomeen suuntautuvia investointeja ja maakuvatyötä edistävät toimijat kotimaassa ja ulkomailla. Tavoitteena on tehokas yhteistyön alusta, jossa toimijat tuodaan saman sateenvarjon alle ja niitä ohjaavat yhteiset, valtioneuvoston vuosittain vahvistamat tavoitteet. Team Finland -verkoston toiminta maailmalla käynnistyi alkuvuodesta 2013. Eri maihin on muodostettu 72 tiimiä, jotka kokoavat yhteen Suomen viranomaiset, julkisrahoitteiset organisaatiot ja muut Suomi-toimijat. Team Finland -yhteistyön odotetaan edetessään lisäävän sekä valtion resurssien käytön tehokkuutta, yrityksille tarjottavien kansainvälistymispalvelujen laatua että Suomen toiminnan vaikuttavuutta ulkoisissa taloussuhteissaan.

Team Finland -verkoston ensimmäisen toimintavuoden aikana on keskitytty verkoston kokoamiseen, toiminnan painopisteiden määrittelyyn sekä yhteisten työvälineiden luomiseen. Alan julkisrahoitteisen toimijakentän hajanaisuudesta ja siiloutuneisuudesta aiheutuu,

että Team Finland -toimintamallin saaminen täyteen vauhtiin tapahtuu asteittain, usean vuoden aikana. Yhteistyöstä ja yhtenäisemmästä toimintatavasta saatavat hyödyt ovat kuitenkin pitkällä tähtäimellä merkittäviä.

1.2 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 2. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
VALTIONEUVESTON KANSLIAN HALLINNONALA	261	257	272
Valtioneuvoston kanslia	224	221	236
Oikeuskanslerinvirasto	37	37	36

TAULUKKO 3. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
23. VALTIONEUVESTON KANSLIA	77,5	84,9	82,1
23.01. Hallinto	36,7	40,8	42,4
23.10. Omistajaohjaus	0,8	6,0	1,4
23.20. Poliittisen toiminnan avustaminen	36,0	34,0	34,0
23.30. Oikeuskanslerinvirasto	3,3	3,5	3,5
23.90. Muut menot	0,7	0,7	0,8

2 Ulkoasiainministeriö

Ministereiden katsaus

Kertomusvuonna ulkosuhteiden asialistaan vaikuttivat maailmanpolitiikan valtasuhteiden muutos, eriarvoisuuden kasvu ja siitä syntyvä sosiaalinen liikehdintä, joka on johdannut muutokseen ja epävarmuuteen myös EU:n lähialueilla vaikuttaen sekä alueellisesti että maailmanlaajuisesti. Maailmantaloudessa talouskasvu keskittyi erityisesti kehittyviin talouksiin, kun samanaikaisesti Euroopassa taloustilanne jatkui haastavana. Kyber-toimintaympäristöön liittyvät eri ulottuvuudet nousivat entistä vahvemmin esille. Maailma on muuttumassa alati keskinäisriippuvaisemmaksi.

Ulkoasiainministeriö hyväksyi kertomusvuonna strategiset prioriteetit vuoteen 2018 asti jatkuvalle suunnittelukaudelle. Kuudeksi painopistealueeksi määriteltiin 1) lähialueet ja Euroopan turvallisuus; 2) EU:n toimintakyvyn ja yhteisen ulkopolitiikan vahvistaminen; 3) globalisaation hallinta ja monenkeskisen järjestelmän vahvistaminen; 4) taloudellisten ulkosuhteiden edistäminen; 5) köyhyyden vähentäminen, kestävä kehityksen, ihmisoi-keuksien ja laaja-alaisen turvallisuuden edistäminen sekä 6) joustava ja resurssitehokas ulkoasiainhallinnon toiminta ja palvelut.

Pohjoismainen yhteistyö vahvistui vuonna 2013. Suomi oli aloitteellinen erityisesti pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön syventämiseksi laajan turvallisuuden näkökulmasta. Suomen puheenjohtajuuskaudet Itämeren maiden neuvostossa ja Barentsin euroarktisessa neuvostossa alkoivat. Alueelliset yhteistyöjärjestöt ja pohjoinen ulottuvuus olivat keskeisiä foorumeita myös Suomen ja Venäjän yhteistyölle.

EU-agendaa hallitsivat taluskriisin sekä talous- ja rahaliiton kehittämisen lisäksi yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön kehittäminen, mihin Suomi vaikutti aktiivisesti joulukuun Eurooppa-neuvoston valmisteluissa. EU-laajentuminen jatkui Suomen tukeman myönteisen linjan mukaisesti, kun Kroatia tuli 28. jäsenmaa. Myös muiden Länsi-Balkanin maiden ja Turkin EU-lähentymistä tuettiin aktiivisesti. Lisäksi panostettiin EU:n ulkoisen toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseen, mikä ei edennyt Suomen toivomalla tavalla.

Suomella oli merkittävä rooli kansainvälisen asekauppasopimuksen aikaansaamisessa. Suomi allekirjoitti sopimuksen ensimmäisten maiden joukossa kesäkuussa ja eduskunta hyväksyi sen joulukuussa. Suomi jatkoi aktiivista toimintaa sopimuksen nopean voimaantulon edistämiseksi. Suomi jatkoi ponnisteluja Lähi-idän joukkotuhooasetonta vyöhykettä koskevan kansainvälisen konferenssin järjestämiseksi. Suomi sai näkyvyyttä tultuaan vali-

tuksi Unescon maailmanperintökomiteaan kaudelle 2013—2017. Vuoden aikana julkaistiin päivitetty Suomen YK-strategia sekä ulkoasiainhallinnon ensimmäinen ihmisoikeusstrategia ja ihmisoikeuspoliittinen toimintaohjelma 2013—2015.

Ulkoasiainhallinnon toiminnan tärkeys Suomen taloudellisten ulkosuhteiden edistämiseksi kasvoi edelleen. Ulkoasiainhallinnolla oli keskeinen rooli ensimmäisen Team Finland -vuosistrategian laadinnassa ja sen toimeenpanossa kotimaassa ja edustustoissa. Team Finland -vienninedistämismatkojen järjestämiseen osallistuttiin aktiivisesti. Ulko-ministeriö panosti myös avoimen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen kaupp- ja talousjärjestelmän kehittämiseen.

Vuonna 2012 hyväksytyn kehityspoliittisen toimenpideohjelman toimeenpano edistyi hyvin. Erityistä huomiota kiinnitettiin kehitysyhteistyön tuloksellisuuden parantamiseen ja politiikkajohdonmukaisuuden toteutumiseen. Suomi osallistui aktiivisesti vuosituhat-tavoitteiden jälkeisen kehitysagendan valmisteluun ja sai rinnakkaispuheenjohtajuuden agendan valmistelun kannalta keskeisessä YK:n kestävän kehityksen rahoitusta pohtiva-ssa komiteassa.

Julkisen talouden paineet pakottivat ministeriön edelleen jatkamaan hallitusneuvot-teluissa sovittuja säästötoimenpiteitä, jotka edellyttivät rakenteellisia muutoksia edustus-toverkossa. Säästötoimenpiteet vaikuttivat heikentävästi ulkoasiainhallinnon toiminta-edellytyksiin, kun samanaikaisesti ulkopoliittisen vaikuttamisen tarve on kasvussa. Myös kansalaisten, muun valtionhallinnon ja yritysten odotukset ulkoasiainhallinnon palveluita kohtaan lisääntyivät.

Erkki Tuomioja
Ulkoasiainministeri

Alexander Stubb
Eurooppa- ja ulkomaan-
kauppaministeri

Pekka Haavisto
Kehitysministeri

2.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 4. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	
EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä EU:n ulkoisen toiminnan vahvistaminen tavoitteena ulkosuhteissaan vaikuttavampi, tehokkaampi, johdonmukaisempi ja yhtenäisempi EU. Tuetaan EU:n ulkosuhdehallinnon kehittämistä.	Hyvä
Tuki YK-järjestelmän toimintakyvyn vahvistamiselle sekä YK:n kokonaisvaltaisen reformityön edistäminen. Aloitteellisuus globaalihallintaan liittyvissä kysymyksissä. Suomen mahdollisen YK-turvallisuusneuvostojäsenyyden (2013—2014) tuloksellinen hoitaminen. Turvallisuusneuvostojäsenyyden antamien vaikutusmahdollisuuksien hyödyntäminen Suomen ulkopoliittikan prioriteettien edistämiseksi.	Tyydyttävä
Suhteiden vahvistaminen keskeisiin toimijoihin kahdenvälisesti sekä EU:ta ja monenvälistä yhteistyötä hyödyntäen. Painopisteinä ovat erityisesti transatlanttisten suhteiden vahvistaminen ml. Suomen Yhdysvallat ja Kanada -toimintaohjelman toimeenpano, päivitetyn hallituksen Venäjä-toimintaohjelman toimeenpano, pohjoisen ulottuvuuden tukeminen, arktisen strategian uudistaminen, Itämeren alueen yhteistyö sekä pohjoismaiden ja NB8-yhteistyö sekä ns. BRICS-maat, joiden osalta valmistellaan Intian ja Latinalaisen Amerikan toimintaohjelmat.	Hyvä
Euroopan unionin laajentumisen edistäminen yhteisesti sovittujen jäsenyyskriteerien pohjalta. Euroopan naapuruuspolitiikan ja itäisen kumppanuuden vahvistaminen.	Hyvä
EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen. Kumppanuusyhteistyö Naton kanssa sekä EU:n ja Naton välisen yhteistyön kehittäminen. Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön vahvistaminen.	Hyvä
Aktiivinen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan YK:n, EU:n ja Etyjin puitteissa sekä yhteistyössä Naton kanssa. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan edistäminen kriisinhallinnassa ja naisten aseman vahvistaminen kriisinhallintaan liittyvässä toiminnassa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 mukaisesti. Alueellisia painopisteinä ovat erityisesti Afganistan, Lähi-itä, Afrikan sarvi ja Balkan.	Hyvä
Toimiminen Suomen etua valvovana valtionasiamiehenä EU-tuomioistuimissa ja komission rikkomusmenettelyissä sekä yleisten ihmisoikeusperiaatteiden mukaisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimissa.	Erinomainen
Kansainväliseen rauhanvälitykseen osallistuminen ja Suomen rauhanvälitysprofiilin vahvistaminen rauhanvälityksen toimintaohjelman pohjalta.	Erinomainen
Aktiivinen toiminta ydinaseriisuntaa ja joukkotuhousteiden leviämisen estämistä sekä tavanomaisten aseiden kauppaa ja valvontaa koskevien kansainvälisten prosessien edistämiseksi ja niiden toimeenpanon tukemiseksi.	Hyvä
Kauppapolitiikka ja kaupallistaloudelliset suhteet	
Avoimen kauppapolitiikan periaatteiden edistäminen EU:ssa sekä G8- ja G-20 -ryhmittymien kauppapoliittisessa toiminnassa. Kauppa-, sisämarkkina-, teollisuus- ja innovaatiopolitiikan johdonmukainen kehittäminen EU2020-strategian toimeenpanon yhteydessä.	Tyydyttävä
WTO:n monenvälisen kauppaneuvotteluiden ja mahdollisten osaratkaisujen edistäminen WTO-yhteistyössä sekä EU:n kahdenvälisen vapaakauppaneuvottelujen edistäminen Suomen tavoitteiden mukaisesti. WTO:n toiminnan kehittäminen. Venäjän integroitumisen kansainväliseen kauppajärjestelmään syventäminen. Suomalaisyriyten kaupankäynti- ja toimintaedellytysten parantaminen Venäjällä. Suomen ja Venäjän välisen innovaatioyhteistyön parantaminen.	Hyvä
Suomen taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman toimeenpano. Suomen kaupallistaloudellisten intressien edistäminen painopistealueina erityisesti ns. BRICS-maat ja muut keskeiset nousevat taloudet, jotka tarjoavat Suomen vientipainotteiselle taloudelle kasvavia mahdollisuuksia. Työssä korostuvat arvovaltapaivelut, vienninedistämistoimet, cleantech-sektori, raaka-aineiden ja komponenttien saatavuutta koskevat kysymykset, kaupanestetyö, kansainvälisen energia-, ilmasto- ja ympäristötyön kauppapoliittiset ulottuvuudet, investointien edistäminen sekä ennakoituvuus.	Hyvä
Ulkoasiainhallinnon ja muiden keskeisten viennin- ja kansainvälistymisen edistämistoimijoiden yhteistyön tehostaminen Team Finland -konseptin pohjalta, ml. Finnnode-yhteistyö.	Hyvä

Kehityspoliitikka ja kehitysyhteistyö	
Kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantaminen hallituksen kehityspoliittisen toimintasuunnitelman linjausten ja painopisteiden mukaisesti, pyrkien vähentämään köyhyttä ja eriarvoisuutta, edistämään oikeusvaltion, demokratian, ihmisoikeuksien ja naisten aseman vahvistamista sekä kestävästä kehityksestä.	Hyvä
Määrärahoissa pyritään kohti 0,7 prosentin BKTL-tasoa; vuonna 2013 taso on arviolta 0,56 %. Hallituskauden puolivälissä ohjataan päästöoikeuksien huutokaupasta saatavia tuloja ilmatorahoitukseen ja kehitysyhteistyöhön. Myös muiden innovatiivisten kehitysrahoituslähteiden käyttöönottomahdollisuuksien selvittämistä rahoitusohjelman kasvattamiseksi selvitetään. Monenkeskiseen yhteistyöhön ja kansalaisjärjestöille suunnattavien kehitysyhteistyövarojen suhteellisen osuuden kasvattaminen. Kehitysavun pirstaleisuuden vähentäminen ja muiden avunantajamaiden, EU:n ja järjestöjen kanssa tehtävän koordinaation lisääminen.	Hyvä
Suomen toiminnan painopiste on Afrikan ja Aasian vähiten kehittyneissä maissa.	Hyvä
Suomen kehityspoliittisen roolin vahvistaminen Suomen kehitysyhteistyön kahdenvälisillä, alueellisilla ja temaattisilla painopistealueilla korostaa ihmisoikeusperustaisuutta ja läpileikkaavia tavoitteita. EU:n kehityspoliittikan johdonmukaisuuden ja vaikuttavuuden lisääminen. Kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen EU-yhteyksissä.	Hyvä
Ilmastopoliittikan ja kehityspoliittikan koordinoiminen ja leikkauspintojen vahvistaminen, ml. pitkän aikavälin ilmatorahoitukseen ja kehitysrahoituksen suhteen täsmäntäminen. Kansainväliseen ilmatorahoitukseen osallistuminen annettujen sitoumusten mukaisesti.	Hyvä
Monialainen kanssakäyminen kansalaisyhteiskunnan kanssa, ml. kehityspoliittisen kansalaisyhteiskuntalinjauksen toimeenpano.	Erinomainen
Kansalaispalvelut	
Palvelutason mahdollisimman hyvä ylläpitäminen asiakaspalvelu- ja muiden käsittelyprosessien kehittämisen kautta, keinoina mm. sähköisten palveluiden käyttö ja ulkoistaminen.	Hyvä
Ongelmien ehkäisy ennakoinnin ja etukäteisinformoinnin sekä kansalaisten oman vastuun korostamisen kautta.	Tyydyttävä
Suomen viranomaisten yhteistyön sekä pohjoismaisen ja EU-yhteistyön tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjunnassa sekä kriisiasioissa.	Hyvä
Ulkoasiainhallinnon muut kansainväliset tehtävät	
Pohjoismaisen yhteistyön, Itämeripoliittikan ja arktisten asioiden koordinaatio valtionhallinnossa.	Hyvä
EU-vaikuttamisen tehostaminen ja tuloksellisuuden parantaminen edustustoverkkoa hyödyntämällä.	Hyvä
Kansainvälisten suhteiden tukeminen laadukkaalla ja toimivalla vierailuvaihdolla.	Hyvä
Suomen maakuva vahvistaminen ja taloudellisten etujen kokonaisvaltainen edistäminen ministeriön vetämän Suomi-talo/Team Finland -konseptin avulla. Julkisuusdiplomatiaa edistetään maakohtaisilla yhteistoimintaohjelmilla, joissa ovat edustettuina mahdollisimman laajasti kaikki Suomi-talo/Team Finland -tiimien toimijat.	Hyvä
Julkisuusdiplomatian temaattisina painopisteinä ovat hallinnonalan strategiset tavoitteet sekä Suomen keskeiset kansainväliset vahvuudet, kuten koulutus, hyvinvointiyhteiskunta ja ympäristöosaaminen.	Hyvä

Suomen kansainväliset suhteet olivat hyvät ja vahvistuivat edelleen, mikä on ulkoasiainhallinnon keskeisiä tavoitteita. Suomen ulkoasiainhallinnosta riippumattomista syistä kansainvälisen yhteisön globaalissa toimintakyvyssä edistys oli kuitenkin vaihtelevaa. Kaikissa Suomen tavoitteissa ei tapahtunut edistystä. Vallitsevat kansainväliset kehitys-suunnat sekä ulkoasiainhallinnon käytettävissä olevien resurssien väheneminen huomioon ottaen, ulkoasiainhallinto saavutti yleisarvion mukaan hyvin ne tavoitteet, jotka talousarvioesityksessä oli asetettu toiminnalle ulkoasiainministeriön hallinnonalalla.

2.2 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa Suomen tavoitteena oli vaikuttavampi, tehokkaampi, johdonmukaisempi ja yhtenäisempi EU. Suomi edisti tätä eri tasoilla neuvostosta työryhmiin, kansainvälisissä järjestöissä tapahtuvassa EU-työssä sekä kahdenvälisissä kontakteissa. Vaikuttamistyötä tehtiin kahdenvälisesti sekä samanmielisten ryhmittymien kautta. Myös kahdenvälinen vierailuvaihto oli tiivistä ja hyviä suhteita EU-instituutioihin hyödynnettiin tiedonhankinnassa ja Suomelle tärkeiden asioiden edistämässä. Asiaosaamisella ja rakentavalla profiililla ulkoasiainhallinto pystyi vaikuttamaan Suomelle tärkeiden asioiden edistämiseen sekä lisäämään Suomen näkyvyyttä. EU:n ulkosuhdehallinnon kehittäminen ei edennyt Suomen toivomalla tavalla.

EU:n yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa Suomi edisti merkittävästi kehitystyötä panostaen etunojaisesti ja tuloksellisesti joulukuun Eurooppa-neuvoston valmisteluihin, jossa asiakokonaisuus oli esillä. Pohjoismaisen yhteistyön syventämiseksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla toimittiin myös määrätietoisesti ja aloitteellisesti. Pohjoismaiden ja Baltian maiden välistä ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä pyrittiin myös tiivistämään. Aktiivinen ja laaja-alainen Nato-kumppanuuspolitiikka kehitti Suomen ja Naton yhteistyötä ja edisti Suomen näkyvyyttä Natossa.

Ulkoasiainhallinto edisti Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan keskittyen erityisesti vaikuttavuuteen ja kokonaisvaltaisiin tavoitteisiin. Suomessa tehdyt poliittiset päätökset ja niiden perusteella ulkoasiainhallinnon ja puolustushallinnon käyttöön saamat resurssit mahdollistivat merkittävän panoksen sotilaalliseen kriisinhallintaan valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten mukaisesti. Suomi oli edelleen EU:ssa väkilukuunsa suhteutettuna eniten EU:n siviilikriisinhallintamissioihin asiantuntijoita lähettävä maa ja osallistui aktiivisesti siviilikriisinhallinnan kehittämiseen kaikilla kansainvälisillä foorumeilla.

Ulkoasiainhallinto toimi menestyksellisesti Suomen rauhanvälitysprofiilin vahvistamisessa rauhanvälityksen toimintaohjelman pohjalta. Toiminta mm. vaikutti YK:n rauhanvälityksen ystäväryhmän kasvamiseen sekä Suomen kansallisen rauhanvälityskapasiteetin kehittymiseen.

Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategia uudistettiin ja sen toimeenpano käynnistettiin. Suomen toimintaa YK:ssa kohdennettiin strategian kärkiteemojen mukaisesti. Vaikka Suomen YK-turvallisuusneuvostojäsenyys jäi toteutumatta, Suomi toimi YK:n toiminnan vahvistamiseksi sekä kokonaisvaltaisen reformityön edistämiseksi. Suomen ja Meksikon johdolla neuvoteltiin päätöslauselma YK:n poliittisista operaatioista.

Suomi sai näkyvyyttä tultuaan valituksi Unescon maailmanperintökomiteaan kaudelle 2014—2017 ja YK:n budjetti- ja hallintokomitean puheenjohtajaksi.

Ulkoasiainhallinnon ponnistelut Lähi-idän joukkotuhooasetonta vyöhykettä koskevan kansainvälisen konferenssin aikaansaamiseksi saivat laajaa kansainvälistä tunnustusta. Konferenssia ei pystytty järjestämään Lähi-idän alueen sisäisistä syistä, mutta työn jatkamiselle seuraavana vuonna luotiin Suomen ulkoasiainhallinnon kansainvälisesti merkittävällä myötävaikutuksella hyvät edellytykset.

Suomella oli merkittävä rooli kansainvälisen asekauppasopimuksen neuvottelutuloksessa ja voimaansaattamisprosessissa. Suomi allekirjoitti sopimuksen ensimmäisten maiden joukossa kesäkuussa. Eduskunta hyväksyi sopimuksen joulukuussa, ja Suomessa valmistauduttiin tallettamaan liittymiskirja YK:lle mahdollisimman aikaisin.

Ulkoasiainministeriö julkaisi Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategian ja ihmisoikeuspoliittisen toimintaohjelman 2013—2015 osana valmisteilla olevaa valtioneuvoston ihmisoikeusselontekoa, joka annetaan eduskunnalle vuonna 2014. Strategiassa on linjattu Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan periaatteet, toimintatavat ja tavoitteet osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja se toimii osana hallituksen ihmisoikeuspoliittista selontekoa.

2.3 Euroopan unioni

Ministeriö keskittyi EU-vaikuttamistyöhön sekä kahdenvälisen suhteiden kehittämiseen. Suomen edustustoverkko Euroopassa toimeenpani tehokkaasti kohdennettua vaikuttamistyötä hallituksen EU-tavoitteiden edistämiseksi. Edustustoverkolla oli tärkeä rooli erityisesti asemamaiden talouskriisin sopeutustoimien, yhteiskunnallisten seurausten ja päätöksentekokyvyn arvioinnissa. Kahdenvälinen vierailuvaihto oli tavoitteellista ja oikea-aikaista.

Suomi myötävaikutti EU:n laajentumispolitiikassa etenemiseen.

Suomi vaikutti EU:n ulkosuhdehallinnon välitarkastelua koskevassa keskustelussa EU:ssa. Työtä tavoitteiden saavuttamiseksi on kuitenkin jatkettava tulevina vuosina.

2.4 Lähialueet, itäinen yhteistyö ja arktiset alueet

Suomi myötävaikutti pohjoismaisessa yhteistyössä etenemiseen. Suomi oli aloitteellinen erityisesti epävirallisessa N5-yhteistyössä ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön syventämiseksi laajan turvallisuuden näkökulmasta.

Suomi osallistui EU:n Itämeren alueen strategian toteuttamiseen ja Suomessa käynnistettiin vuonna 2014 Turussa järjestettävien Itämeri-aiheisten konferenssien suunnittelu. Suomen arktinen strategia uudistettiin ja toimeenpano käynnistettiin.

Suomen ja Venäjän presidentit tapasivat toisensa kolme kertaa ja pääministerit niin ikään kolmesti. Ulkoasiainministerit tapasivat huhtikuussa Moskovassa sekä kansainvälisten kokousten yhteydessä. Suomalais-venäläinen talouskomissio kokoontui Turussa maaliskuussa.

Suomi vaikutti sekä kahdenvälisten että monenkeskisten (erityisesti EU-) kanavien kautta Venäjän kansainvälisten sopimusjärjestelyjen vahvistamiseen. Erityistä huomiota kiinnitettiin Venäjän WTO-jäsenyyden täytäntöönpanon edistämiseen lukuisissa tapaamisissa eri tasoilla. Suomi toimi EU:n Venäjä-politiikan kehittämiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi erityisesti liikkuvuuskysymyksissä ja strategisista kumppanuuksista käytävässä keskustelussa pitäen esillä ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeusteemoja sekä tukien EU–Venäjä -perussopimusneuvottelujen edistämistä.

Itämeren valtioiden neuvoston puheenjohtajuuteen liittyvät valmistelut toteutettiin aikataulussa. Suomen Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajuusvalmistelut etenivät aikataulussa.

UM:n Itämeren, Barentsin ja arktisen yhteistyön rahoituksella edistettiin kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin lähialueilla erityisesti Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden kautta. Pohjoisen ulottuvuuden (PU) ja kumppanuuksien syventämisen osalta yhteistyö eteni kaikissa toimintamuodoissa, mutta EU:n rahoitus ei toteutunut toivotussa laajuudessa.

Vuoropuhelua ja yhteistyötä jatkettiin myös Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian alueen maiden kanssa mm. vierailuvaihtoa toteuttamalla. Suomesta annettiin asiantuntijapanos Kazakstanin WTO liittymisneuvotteluihin, joissa liittymistyöryhmän puheenjohtajana toimi suomalainen.

2.5 Lähi-itä ja Afrikka

Kansainvälistä yhteistyötä edistettiin alueellisen vakauden vahvistamiseksi sekä ihmisoikeuksien toteutumisen ja demokratian tukemiseksi. Pohjustettiin Suomen osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan. Vahvistettiin edellytyksiä Suomen kehitysyhteistyön toteuttamiselle ja kaupallisten suhteiden kehittämiseksi.

Kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä tavoitteellisten maaohjelmien toteutus käynnistyi, mutta tuloskehikoissa ja indikaattoreissa on edelleen parannettavaa.

Alueellisia hankkeita karsittiin ja keskitettiin apua enemmän pitkäaikaisiin yhteistyömaihin.

Suurin osa Afrikan ja Lähi-idän alueen kehitysyhteistyörahoituksesta kohdistettiin Suomen pitkäaikaisen kehitysyhteistyön neljään vähiten kehittyneeseen kumppanimaahan. Suomen avulla vaikutettiin näissä maissa mm. seuraaviin tuloksiin: saatiin enemmän lapsia kouluun, kehitettiin erityisopetusta, parannettiin naisten asemaa, lisättiin maanviljelijöiden tuloja, kehitettiin kestävää luonnon- ja metsävarojen hallintoa, lisättiin yksityis-sektorin toimintaedellytyksiä, edistettiin parempaa maanhallintaa sekä lisättiin budjettihallinnon tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä.

2.6 Amerikka, Aasia ja Oseania

Vierailuvaihtoa ja kontakteja Pohjois- ja Latinalaisen Amerikan sekä Aasian maiden kanssa lisättiin.

Tasavallan presidentti tapasi Yhdysvaltain presidentin yhdessä pohjoismaisten pääministerien kanssa. Tapaamisen konkreettisena tuloksena päätettiin käynnistää lähinnä YK-asioihin keskittyvä Pohjoismaiden ja Yhdysvaltojen välinen korkean virkamiestason turvallisuusdialogi. Suomen ja Yhdysvaltain välisessä yhteistyössä edistettiin yhteistyötä tasa-arvokysymyksissä. Suomi liittyi Yhdysvaltain alulle panemaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksia edistävään Global Equality Fundiin.

Suomen Yhdysvallat ja Kanada -toimintaohjelmien toimeenpanoa jatkettiin. Erityisesti arktisissa kysymyksissä yhteistyö tiivistyi Suomen valmistautuessa Arktisen neuvoston puheenjohtajuuteen Kanadan (2013—2015) ja Yhdysvaltojen (2015—2017) puheenjohtajuuskausien jälkeen.

Kiinassa vierailivat tasavallan presidentti ja pääministeri sekä eduskunnan puhemies. Suomen ja Kiinan välillä aloitettiin kumppanuusneuvottelut. Kumppanuudella tavoitellaan maiden välisen yhteistyön vahvistamista ja avainalojen priorisointia.

Suomalaisten yritysten pyrkimyksiä Aasiassa tuettiin mm. pääministerin sekä Eurooppa- ja ulkomaankauppaministerin tekemillä Team Finland -matkoilla Kiinaan sekä Eurooppa- ja ulkomaankauppaministerin matkalla Intiaan.

Pääministeri osallistui EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian valtioiden yhteistyön (CELAC) huippukokoukseen ja samalla toteutetun Chilen vierailun aikana allekirjoitettiin energia- ja kaivosalan yhteistyösopimukset.

Kolumbian ja Perun kanssa tehty EU:n kauppasopimus saatettiin voimaan Suomessa ja Keski-Amerikan maiden kanssa tehdyn EU:n assosiaatiosopimuksen voimaansaattaminen aloitettiin.

Intian ja Latinalaisen Amerikan toimintaohjelmat valmisteltiin laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Latinalaisen Amerikan toimintaohjelmalla ryhdyttiin muutamaa politiikan suuntaa kehityspolitiikasta kaupan, investointien ja innovaatioiden kasvattamiseen. Suurin yhteistyöpotentiaali arvioitiin kohdistuvaksi koulutukseen ja opetukseen, meri- ja kaivosteollisuuteen sekä cleantech-toimintaan.

Kehitysyhteistyön painopisteiden siirtämistä Aasiassa suunniteltiin vähiten kehittyneisiin maihin Afganistaniin, Nepaliin ja uutena kohteena Myanmariin. Vietnamin ja Nepalilain kehitysyhteistyön maastrategiat hyväksyttiin ja niiden toimeenpano alkoi. Suomen ja Afganistanin välinen kumppanuussopimus allekirjoitettiin toukokuussa 2013. Sopimuksella vahvistettiin Suomen pitkäaikainen ja kokonaisvaltainen tuki Afganistanin vakauttamiselle.

Kehitysyhteistyön alasarjo Latinalaisessa Amerikassa eteni suunnitellusti.

Suomen Managuassa, Nicaraguassa toiminut kehitysyhteistyöhön painottunut edustusto suljettiin. Suomi avasi Bogotáan, Kolumbiaan yhteystoimiston, joka keskittyy taloussuhteiden kehittämiseen.

2.7 Ihmisoikeudet

Ulkoasiainministeriö julkaisi kesäkuussa 2013 ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategian ja ulkoasiainhallinnon ihmisoikeuspoliittisen toimintaohjelman 2013—2015. Strategia toimii yhtenä kansainvälisten linjausten perustana ihmisoikeusselonteossa, joka annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2014.

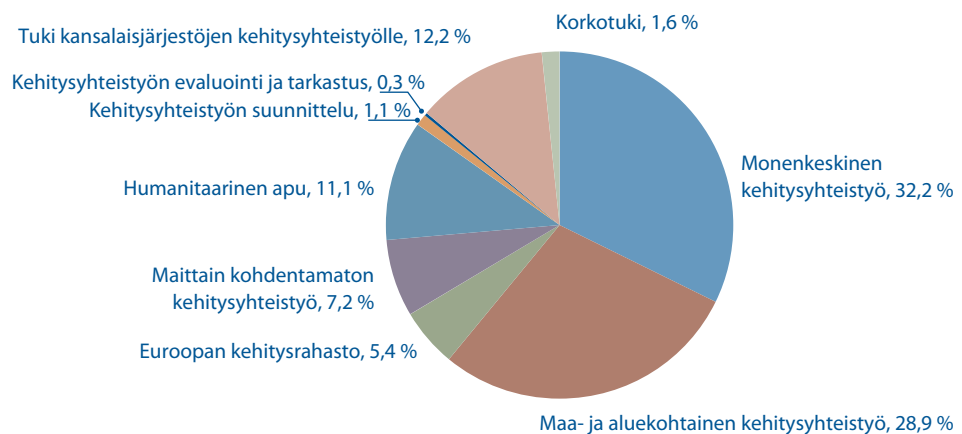
Ulkoasiainministeriön yhteydessä toimiva kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK) saavutti 25. toimintavuotensa. Kansainvälisten ihmisoikeus- ja demokraatiatyötä tekevien kansalaisjärjestöjen kautta tuettiin mm. ihmisoikeuspuolustajien työtä, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia, kidutuksen vastaista työtä sekä hyvää hallintoa ja oikeusvaltiokehitystä.

Suomi toimi aktiivisesti vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi toimimalla YK:n korkean tason vammaispäivän paneelin yhteispuheenjohtajana yhdessä Tunisian kanssa sekä raportojana paneelia valmistelemissa Euroopan alueellisissa konsultaatioissa. YK:n jäsenvaltiot vahvistivat poliittisen sitoumuksensa vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja kansainvälisten kehitystavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi Suomi rahoitti uskonnon- ja ajattelunvapautta koskevaa tutkimusta.

Suomi edisti ihmisoikeuksia kansainvälisesti myös toimeenpanemalla ihmisoikeusperustaista kehityspolitiikkaa kertomuskauden aikana. Maailmanpankissa vuonna 2013 alkaneen Suomen johtokuntajäsenyyden kautta vaikutettiin Maailmanpankkiryhmän strategian ihmisoikeusperustaisuuteen. Nepalissa vesi- ja sanitaatiohankkeen tulokset osoittivat ihmisten oikeuden veteen ja sanitaatioon vahvistuneen hankkeen ansiosta.

2.8 Kehitysyhteistyö ja -politiikka sekä globaalihallinta

KUVIO 1. Varsinaisen kehitysyhteistyön maksatusten osuudet käyttösuunnitelmakohdittain vuonna 2013 (yhteensä 861,9 milj. euroa pl. yhteistoimintahankkeet)

TAULUKKO 5. Maa- ja aluekohtaiset (24.30.66.2) maksatukset, suurimmat yhteistyömaat, milj. euroa

2011		2012		2013*	
Tansania	32,52	Mosambik	27,27	Tansania	25,50
Mosambik	22,46	Tansania	21,59	Sambia	24,79
Nepal	14,05	Etiopia	18,23	Mosambik	16,85
Afganistan	12,34	Afganistan	14,29	Nepal	15,01
Etiopia	11,46	Nepal	13,75	Kenia	12,72
Sambia	11,39	Kenia	10,12	Afganistan	12,69
Vietnam	11,33	Nicaragua	9,73	Vietnam	9,83
Nicaragua	10,08	Palestiinalaisalueet	9,18	Etiopia	8,69
Palestiinalaisalueet	9,74	Sambia	9,07	Palestiinalaisalueet	7,45
Kenia	8,59	Laos	7,06	Etelä-Sudan	6,00
Laos	6,22	Vietnam	6,15	Laos	4,46
Länsi-Balkan ml. Kosovo	5,67	Länsi-Balkan ml. Kosovo	6,02	Länsi-Balkan ml. Kosovo	4,33
Ukraina	4,14	Etelä-Sudan	6,00	Syyria	3,32
Pakistan	2,69	Sudan	2,33	Sudan	3,21
Haiti	2,56	Namibia	2,28	Haiti	2,66

* ennakkotiedot

Vuonna 2012 hyväksytyyn kehityspoliittisen toimenpideohjelman toimeenpano eteni tuloksetta vuonna 2013. Toimenpideohjelman keskeisimpien toimenpiteiden toteutus käynnistyi ja eteni hyvin. Toimenpiteiden tarkoituksena on Suomen kehityspolitiikan parempi vaikuttavuus ja täten vahvemmat tulokset globaalin köyhyyden vähentämisessä.

Suomalaisten yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä lisättiin ja kehitettiin. Finnfundin pääomaa on korotettu hallitusohjelman mukaisesti kymmenellä miljoonalla eurolla vuosittain, ja Finnfundin erityisriskirahoitus on lisännyt sen riskinottoa. Finnpartnership-liikekumppanuusohjelmaa laajennettiin, mm. liikekumppanuuksiin liittyvän ammatillisen koulutuksen suuntaan. Monia alueellisia ja kahdenvälisiä hankkeita uudistettiin. Kehitysyhteistyöllä vaikutettiin myönteisesti toimintaympäristöön ja instituutioihin kehitysmaissa mukaan lukien suomalaisyritysten liiketoimintaympäristöön.

Suomen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistettiin mm. tulosperustaisen toimintaohjelman avulla. Laadittiin pitkäaikaisten kahdenvälisen yhteistyömaiden tulosperustaiset maaohjelmat sekä niiden seurantajärjestelmä. Suomen työn vaikuttavuuden parantamiseksi suhteessa monenkeskisiin järjestöihin ja rahoituslaitoksiin laadittiin selkeät vaikuttamissuunnitelmat Suomen tavoitteista ko. toimijoiden suhteen ja vaikuttamiskanavista tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomen painopisteiden edistäminen kehitysrahoituslaitosten toiminnassa mahdollistui entistä paremmin, kun Suomi otti hoitaakseen 3-vuotiset koordinaatiovastoat pohjoismais-balttilaisen äänestysryhmän työskentelystä Maailmanpankkiryhmän sekä pohjoismais-intialaisen äänestysryhmän työskentelystä Afrikan kehitys-pankkiryhmän johtokunnassa. Suomi vaikutti aktiivisesti ko. rahoituslaitosten tärkeimpien rahastojen lisärahoitusneuvotteluihin, jossa määritellään tulevien vuosien määrärahat ja painopisteet. Kierrokset saatiin päätökseen Afrikan kehitysrahaston osalta syyskuussa 2013 ja Maailmanpankin IDA17-lisärahoituskierroksen osalta joulukuussa 2013. Suomi toimi UNICEF:n johtokunnan puheenjohtajana vuonna 2013, jolloin päätettiin järjestön strate-

giasta ja budjetista vuosille 2014—2017. Suomi on humanitaarisen avun tuloksellisuuteen ja toimintatapoihin vaikuttavan Good Humanitarian Donorship -ryhmän (GHD) yhteispuheenjohtaja Meksikon kanssa kesään 2014 asti.

Tuloksellisuuden vahvistamiseen panostettiin Suomen omien toimintaohjeiden ja henkilöstön koulutuksen avulla sekä osallistumalla kansainväliseen keskusteluun aiheesta. Laadittiin toimintaohjeet demokratiatuesta, sekä ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta. Evaluaatio-ohjeet uudistettiin.

Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen suunnittelu ei nykytasolla ole toteuttamassa Suomen tekemää sitoumusta saavuttaa 0,7 prosentin BKTL-taso vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2013 BKTL-tasoksi on ennakkollisten tietojen mukaan muodostumassa 0,56 %.

Keväällä 2013 tehdyn kehyspäätöksen yhteydessä tehtiin päätös päästöhuutokauppatalojen suuntaamisesta kehitys- ja ilmatorahoitukseen. Tämä mahdollisti vuoden 2013 talousarviossa myönnettyjen varojen lisäksi 54,8 milj. euron määrärahan ohjaamisen kehitysyhteistyöhön lisätalousarvioiden kautta. Määrärahasta 46,8 milj. euroa ohjattiin varsinaiseen kehitysyhteistyöhön momentille ja kahdeksan miljoonaa Finnfundin toimintaan.

Muita innovatiivisia rahoituslähteitä ei ole otettu käyttöön, mutta Suomi vaikutti aktiivisesti niistä käytyyn kansainväliseen selvitystyöhön *Leading Group on Innovative Financing for Development* -ryhmässä, toimiessaan sen puheenjohtajana vuoden 2013 alkupuoliskon. Ulkoasiainministeriö sai kertomusvuoden lopulla valmiiksi lyhyen aikavälin (2010—2012) Suomen ilmatorahoitusta koskevan tilastoinnin. Suomen ilmatorahoitusta kyseisellä aikavälillä oli noin 131 milj. euroa, eli Suomi ylitti antamansa 110 milj. euron rahoitussitoumuksen.

Kansalaisjärjestöjen toteuttamaan kehitysyhteistyöhön suunnattiin yhä enenevä osuus määrärahoja. Kansalaisjärjestöille myönnettyjen avustusten määrä vuonna 2013 oli yhteensä 102,6 milj. euroa.

Kasvattamalla selvästi esimerkiksi YK:n UN Women -järjestön rahallista tukea ja rahoittamalla järjestön johtoon suomalaisasiantuntijan, jatkamalla YK:n väestörahoito UNFPA:n vahvana tukijana ja laatimalla Suomen tavoitteiden toteuttamiseksi järjestökohtaiset vaikutussuunnitelmat Suomi panosti merkittävästi naisten oikeuksien ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseen monenkeskisen järjestelmän kautta. Samalla kun monenkeskisen yhteistyön suhteellinen osuus on kasvanut, on näiden rahoituskohteiden määrää karsittu. Kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä on karsittu alueellisia hankkeita ja keskitetty apua enemmän pitkäaikaisiin yhteistyömaihin.

Kehitysyhteistyömäärärahojen painotus on selvästi Afrikan ja Aasian vähiten kehittyneissä maissa, Afrikassa neljä viidestä pitkäaikaisesta kehitysyhteistyön kumppanimaasta kuuluu YK:n määrittelemien vähiten kehittyneiden maiden (LDC) -ryhmään.

Läpileikkaavia tavoitteita ja ihmisoikeusperustaisuutta edistettiin kahdenvälisissä, alueellisissa ja temaattisissa työssä vuonna 2012 päivitetyn ohjeen pohjalta, mutta läpileikkaavien tavoitteiden edistämässä käytännön kehitysyhteistyössä on vielä paljon tehtävää.

EU:n ulkoasiainneuvosto hyväksyi Suomen ja seitsemän muun jäsenmaan aloitteen siitä, että neuvosto keskustelisi kehitysministerien kokoonpanossa säännönmukaisesti kehitystä tukevasta politiikkajohdonmukaisuudesta. Suomi sovelsi ensimmäisenä maana OECD:n työkalua kehitystä tukevan politiikkajohdonmukaisuuden arvioimiseksi ja pilotoi tätä kehityspoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti ruokaturvan teemassa.

Verotus ja kehitys-teemasta ulkoasiainministeriö määritteli Suomen kansainväliset vaikuttamisprioriteetit ja keskittyi tämän pohjalta vaikuttamaan EU:n ja OECD:n politiikka-päätöksiin sääntelemättömän pääomapaon hillitsemiseksi kansallisesti ja kansainvälisen kehityspolitiikan foorumeilla sekä valmistelemaan kehitysmaiden tukemista niiden verotuskapasiteetin vahvistamiseksi.

Ulkoasiainhallinto toimi ilmastopolitiikan ja kehityspolitiikan koordinoimiseksi ja jatkoi kehitysmaiden ilmastotoimien tukemista osana kehitysyhteistyötä. Lyhyen aikavälin (2010—2012) Suomen ilmatorahoitusta koskevan tilastoinnin pohjalta Suomen ilmatorahotus kyseisellä aikavälillä oli noin 131 milj. euroa, eli Suomi ylitti antamansa 110 milj. euron rahoitussitoumuksen. Samoin valmistauduttiin Suomen tuleviin ilmatorahotuspanostuksiin. Vuoden aikana osallistuttiin aktiivisesti hiilimarkkinamekanismien kehittämistyöhön. Marraskuussa 2013 Varsovassa pidetyn ilmastopimuksen osapuolikouksen tärkeimpinä tuloksina voidaan pitää tiekarttaa etenemisestä kohti uutta ilmastopimusta vuonna 2015, trooppisten metsien metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen torjuntaan liittyvää päätöskokonaisuutta, uutta mekanismia ilmastomuutoksen vahinkojen ja menetysten käsittelyyn sekä päätöksiä kehitysmaiden ilmatorahoituksen edistämisestä. Pitkän aikavälin ilmatorahoituksen ja muun kehitysrahoituksen välinen suhde on vielä täsmentämättä.

Ulkoasiainministeriö osallistui ilmastopimuksen Suomen kuudennen maaraortin ja ensimmäisen kaksivuotisraportin viimeistelyyn ja hoiti EU:n kasvihuonekaasupäästöjen seurantajärjestelmäasetuksen (MMR) mukaisen ilmatorahotusraportoinnin vuoden 2013 lopulla. Kansallisen ilmatorahotusraportoinnin kehitystyötä jatkettiin. Ulkoasiainministeriö vastasi joustomekanismeja koskevista velvoitteistaan ja osallistui aktiivisesti joustokeinojen tulevaa käyttöä koskevaan strategiatyöhön.

Erinomainen vuoropuhelu suomalaisen kansalaisyhteiskunnan kanssa jatkui vuonna 2013. Sidosryhmät osallistuivat aktiivisesti keskusteluun kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistamisesta, YK:n post-2015 -kehitysagendasta, kestävän kehityksen rahoituksesta, hauraista valtioista, demokratia tuesta ja niitä konsultoitin tulevaa hallituksen selontekoa varten. Uusien kumppanuuksjärjestöjen haku ja valintaprosessi tapahtui avoimesti ja läpinäkyvästi. Humanitaarisen avun kansalaisjärjestöfoorumien toiminta käynnistyi vuonna 2013. UM on myös tukenut kansalaisyhteiskunnan edustajien osallistumista useisiin kansainvälisiin kokouksiin.

2.9 Taloudelliset ulkosuhteet

Taloudellisten ulkosuhteiden alalla asetettujen tavoitteiden mukaisesti ulkoasiainhallinto vaikutti Suomen kauppapolitiikkaan ja kaupallistaloudellisiin suhteisiin. Ulkoasiainhallinnon toimin edistettiin avoimen kauppapolitiikan periaatteita EU:ssa ja muissa yhte-yksissä. Ulkoasiainhallinto vaikutti Suomen tavoitteiden mukaisesti pyrkimyksiin edis-tää EU:n kahdenvälisiä vapaakauppaneuvotteluita ja WTO:n monenvälisiä neuvotteluita sekä suomalaisyritysten kaupankäynti- ja toimintaedellytysten parantamiseen ulkomailla.

Ulkoasiainhallinto antoi vahvan panoksen ensimmäisen Team Finland -toiminnan kehittämiseen ja ensimmäisen vuosistrategian sisältöön sekä aloitti sen toimeenpanon.

Yleisarvion mukaan ulkoasiainhallinto saavutti hyvin ne tavoitteet, jotka talousarvioesityksessä oli asetettu ulkoasiainhallinnon toiminnalle taloudellisten ulkosuhteiden alalla. Suomen intressit heijastuivat hyvin EU:n neuvottelukannoissa EU:n kahdenvälisissä vapaa-kauppaneuvotteluissa kolmansien maiden kanssa sekä WTO:ssa. Ulkoasiainhallinto eteni Team Finland -toiminnan kehittämässä ja vuosistrategian toimeenpanossa niin edustustoverkossa kuin ministeriössä asetettujen aikataulujen mukaisesti. Ulkoasiainhallinto toimi aktiivisesti Team Finland -vienninedistämismatkojen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Vuonna 2013 toteutettiin noin 40 ministeritason ja korkean virkamiestason Team Finland -vienninedistämismatkaa, joita tehtiin kaikille mantereille. Ulkoasiainhallinto antoi vahvan panoksen Venäjän WTO-jäsenyyden sitoumusten toimeenpanon varmistamisessa sekä siinä, että suomalaisen elinkeinoelämän etujen kannalta tärkeät kysymykset olivat mukana EU:n komission ja Venäjän välisissä neuvotteluissa. Ulkoasiainhallinto analysoi edellisenä vuonna toteutetun mittavan suomalaisyritysten kansainvälistymistä, kaupanesteitä ja niihin liittyviä kehitystarpeita koskevan selvityksen vastaukset ja jatkoi työtä selvityksen tulosten toimeenpanemiseksi.

Vientivalvonnassa parannettiin suomalaisten yritysten tietoisuutta vientivalvontakysymyksistä, mikä edistää yritysten kansainvälistä kilpailukykyä ja asemaa vastuullisina toimijoina. Paperisista venttiluvista luovuttiin ja otettiin käyttöön sähköiset luvat asiointipalvelun parantamiseksi ja tehostamiseksi. Kaksikäyttötuotteiden venttiluvissa on pyritty käyttämään mahdollisimman paljon koontilupia. Tällä on helpotettu asianomaisten yritysten toimintaa samalla, kun käsiteltyjen venttilupien määrä, noin 400, on pysynyt edellisen vuoden tasolla. On keskeistä jatkossakin tukea suomalaista teollisuutta ja yrityksiä toimimaan vientivalvonnan kannalta vastuullisesti, mikä tukee menestymistä globaaleilla markkinoilla.

2.10 EU-oikeudelliset ja kansainvälisoikeudelliset asiat

Ulkoasiainministeriön oikeuspalvelu antoi kansainvälisoikeudellista asiantuntemusta ajankohtaisten poliittisten prosessien tueksi muun muassa Syyrian kriisin, Palestiinan aseman, kansainvälisen asekauppasopimuksen neuvottelemisen, ns. Arctic Sunrise -alusta koskeneen tapauksen sekä suojeluvastuuperiaatteen edistämisen yhteydessä. Vuonna 2013 saatettiin Suomessa voimaan kaikkiaan 56 valtiosopimusta, joista 32 monenvälistä, 21 kahdenvälistä, kaksi pohjoismaista ja kolme kansainvälisen järjestön kanssa tehtyä valtiosopimusta tai -sopimuksen muutosta. Kertomusvuonna päätettiin sitoutumisesta 44 valtiosopimukseen tai -sopimusmuutokseen.

Suomi on onnistuneesti edistänyt oikeusturvatakeiden ja perusoikeuksien huomioimista YK:n ja EU:n pakotejärjestelmissä. Pakotteisiin liittyviä viranomaisvastuita käsittelevän työryhmän työ saatettiin päätökseen. Pakotteiden noudattamiseen liittyvään neuvontaan ja palveluihin on panostettu muun muassa kehittämällä sähköistä viestintää ja asiointipalveluita mukaan lukien Iranin kauppaan liittyvien varainsiirtolupien sähköisen käsittely-

järjestelmän kehittäminen. Tällaisia lupia myönnettiin vuonna 2013 54 kappaletta, minkä lisäksi käsiteltiin 15 kappaletta varainsiirtoilmoituksia.

EU-tuomioistuinasioissa Suomi osallistui vuonna 2013 43 asian käsittelyyn Euroopan unionin tuomioistuimessa. Asiat koskivat muun muassa sähkön ja maakaasun sisämarkkinoista annettujen direktiivien täytäntöönpanoa Suomessa, tekijänoikeuksia, unionin toimielinten toimivaltuuksia ja unionin tekemiä kansainvälisiä sopimuksia. Vuonna 2013 Suomi vastasi 25:een Euroopan komission rikkomusmenettelyssä Suomelle antamaan viralliseen huomautukseen ja perusteltuun lausuntoon.

TAULUKKO 6. EU-tuomioistuinasiat vuosina 2011—2013

EU-TUOMIOISTUINASIAT	2011	2012	2013
Suomi osallistui Euroopan unionin tuomioistuimessa asian käsittelyyn	46	49	43
Suomi vastasi Euroopan komission rikkomusmenettelyssä Suomelle antamaan viralliseen huomautukseen tai perusteltuun lausuntoon	84	38	25

Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin yli sadan asian käsittelyyn sekä tuomioiden, päätösten ja lopupäätelmien täytäntöönpanoon. Osana Euroopan ihmisoikeussopimuksen reformia allekirjoitettiin ihmisoikeussopimuksen 15 ja 16 pöytäkirjat. Naisiin kohdistuvan väkivallan poistamista ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevien sopimusten ratifiointiedellytysten selvittäminen saatettiin päätökseen.

TAULUKKO 7. Valitustilastot ja raportointitilastot

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin/valitusten käsittely			
Vuosi	Suomea vastaan tehdyt valitukset	Suomen hallitukselle kommunikoidut ¹	Suulliset käsitellyt
2011	432	24	--
2012	317	24	--
2013	315	21	1
Euroopan ihmisoikeustuomioistuin/ratkaisut			
Vuosi	Päätökset/komitea	Päätökset/jaosto	Tuomiot
2011	18	61	7
2012	21	12	5
2013	5	10	3
Euroopan neuvoston ministerikomitea / Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen täytäntöönpanon valvonta			
Vuosi	Uusia	Lopullisia päätöslauselmia	Vireillä ²
2011	8	15	83
2012	10	39	54
2013	Tilastotietoa ei vielä saatavilla.		
YK:n sopimusvalvontaelimissä vireillä olevat yksilövalitukset (20.3.2014)			
CAT	8		
HRC	1		
Ihmisoikeusvalitusasioissa myönnetyt täytäntöönpanokiellot			
Vuosi	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin	YK (Kidutuksen vastainen komitea, CAT)	YK (Ihmisoikeus-komitea, HRC) ³
2011	18	4	-
2012	2	4	-
2013	4	1	-
Yhdistyneille kansakunnille ja Euroopan neuvostolle kommunikoidut määräaikaisraportit ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta, vastaukset komiteoiden kirjallisiin lisäkysymyksiin, kommentit komiteoissa valmisteltavina oleviin raporteihin, vastaukset loppupäätelmien ja suositusten täytäntöönpanon seurantaan sekä hallituksen edustaminen julkisissa, suullisissa kuulemistilaisuuksissa			
	Vuosi 2011		8
	Vuosi 2012		4
	Vuosi 2013		5

¹ 19.3.2014: Vireillä yhteensä 149 valitusta Suomea vastaan.

² 19.3.2014: Vireillä yhteensä 31 Suomea vastaan annettua ratkaisua.

³ Voimassa yksi täytäntöönpanokiello.

2.11 Kansalaispalvelut

Konsulipalvelut

Vuonna 2013 Suomen suurlähetystöt käsittelivät noin 50 000 suomalaisten yhteydenottoa ulkomailla. Tapaukset vaihtelivat esimerkiksi vakavista sairas- ja kuolemantapauksista erilaisiin rikostapauksiin, kidnappauksiin, lapsikaappauksiin, isyys-, elatus ja muihin perheoikeudellisiin tapauksiin sekä erilaisiin neuvonta- ja notaaripalveluihin. Tavallisimmat avustustapaukset olivat passin katoamisia ja pieniä varkauksia.

Taulukko 8 Suomen ulkomaanedustustojen antamista konsulipalveluiden määristä vuosina 2011—2013 kuvaa vain vakavia tapauksia, jotka ovat edellyttäneet kirjeenvaihtoa edustuston ja ministeriön välillä. Taulukossa on myös muita, tietojärjestelmään liittyviä metodisia epätarkkuuksia, eikä sitä tule pitää tarkkana. Luotettavimman mittarin tarjoavat kuolemantapaukset, joiden määrä vuonna 2013 ylitti ensimmäistä kertaa Kaakkois-Aasian tsunamissa menehtyneiden vainajien kotiuttamisvuoden 2005.

TAULUKKO 8. Suomen ulkomaanedustustojen antamia konsulipalveluiden määriä vuosina 2011—2013

Edustustot/kpl	2011	2012	2013
Kuolemantapaukset	342	407	482
Pidätetyt ja vangitut	174	213	210
Rikoksen uhrin	218	183	274
Muut rikosasiat	88	91	68
Rikoksentehtävien luovuttaminen	21	18	17
Tuomittujen siirtäminen	2	8	12
Suomessa pidätetty ulkomaan kansalainen	7	17	15
Sairastapaukset	320	368	406
Olosuhdetiedustelut	93	106	124
Muu avustaminen	12 994	15 723	
Elatusapuasiat (vapaaeht.)	260	246	260
Isyyden selvittäminen/tunnustaminen	177	168	195
Lasten suojelutarpeen selvittäminen	43	63	49
Lapsikaappaukset	19	28	26
Kansalaisuusasiat	93	164	230
Virka-apupyynnöt	133	105	142
Muut tiedoksiannot	301	267	203
Sukuselvitykset, virkatodistukset ja osoitetiedustelut	1 570	1 598	1 781
Jäämistöasiat	5	20	25
Notaariasiat	10 648	11 034	11 044
Väestörekisteri-ilmoitukset	11 406	10 887	9 943
Takaisinmaksusitoumukset	88	74	72
Varojen välitys talletusta vastaan	57	80	103
Taloudellinen pikkuapu	40	70	67
Yritysten avustaminen	4	4	2
Asevelvollisuusasiat	21	33	22

Suomalaisen avioparin sieppaus Jemenissä 21.12.2012 aiheutti vaikean ja työlään konsultipauksen, jota hoidettiin ulkoministeriön johdolla toukokuussa tapahtuneeseen vapauttamiseen asti. Lisäksi julkisuutta sai etenkin Greenpeacen suomalaisen aktivistin kiinniotto 18.9.2013 ja sitä seurannut oikeudenkäynti Venäjällä. Kansainväliset huoltajuuskiistat aiheuttivat korostuneen tarpeen viestiä Suomen oikeus- ja sosiaalijärjestelmän kantavista periaatteista ulkomaiselle yleisölle.

Ulkoministeriössä on viime vuosina tehty systemaattista kriisivalmiuksien kehitystyötä. Vuonna 2013 vältyttiin suomalaisia uhreja vaatineilta konsulikriiseiltä.

Eri maiden turvallisuustilanteesta kertovat matkustustiedotteet olivat jälleen ministeriön internet-sivujen ylivoimaisesti luetuin osio. Tiedotteita päivitettiin vuoden aikana yli 1 000 kertaa.

Vuoden 2013 alussa otettiin käyttöön uusi kansalaisille tarkoitettu Matkustusilmoitus.fi -palvelu, jonka avulla kansalaiset voivat helposti, nopeasti ja luotettavasti ilmoittaa yhteystietonsa ulkomailla mahdollisen kriisitilanteen varalta. Suomalaiset myös löysivät palvelun: vuoden aikana matkustusilmoitusten määrä kolminkertaistui noin 10 000:sta yli 32 000:een.

Vuonna 2013 jatkettiin kansalaispalveluiden strategista kehittämistä. Vuoteen 2015 ulottuvan strategian alla käynnistettiin konsulipalvelulain uudistushanke, jonka tarkoitus on tehdä kansalaispalvelujen tarjoaminen Suomen edustustoissa joustavammaksi. Kansainvälisten elatusapuserojen käsittelyprosessia sujuvoitettiin välikäsiä karsimalla.

Maahantuloasiat

Ulkoasiainministeriö kehitti toimintojaan maahantuloasioissa myös niiden kustannustehokkuutta lisäten. Paikkariippumaton viisumikäsittely vakinaistettiin onnistuneen pilottiprojektin jälkeen ja sen laajempaa käyttöönottoa Venäjällä ryhdyttiin valmistelemaan. Uusi toimintamalli mahdollistaa kuormituksen tasaamisen edustustojen kesken sekä hakemusten käsittelyn myös Kouvolassa sijaitsevassa viisumipalvelukeskuksessa. Vuonna 2013 viisumipalvelukeskuksessa käsiteltiin jo merkittävä osa Pietarin pääkonsulaattiin sekä syksystä alkaen sen alaiseen Murmanskin toimipisteeseen jätetyistä viisumihakemuksista. Ministeriö käynnisti laajamittaisen viisumbiometriikan käyttöönottoon ulkoistetussa toimintaympäristössä valmiuksia luovan projektin, jossa kehitetään, testataan ja käyttöön otetaan tarvittava tekninen ratkaisu ja toimintaprosessi, jolla mahdollistetaan sujuva biometrinen tunnistaminen siirto viisumikeskuksista tietoturvallisesti Suomen edustustoihin ja niistä edelleen Schengenin VIS-järjestelmään.

Ulkoasiainministeriö vaikutti liikkuvuutta koskevaan EU:n lainsäädäntötyöhön sekä kansallisen passi- ja maahantulolainsäädäntömuutosten valmisteluun ja ohjeistukseen. Suomen edustustot osallistuivat yhdessä sisäasiainministeriön, rajavartiolaitoksen, poliisin ja maahanmuuttoviraston kanssa maahantuloahdistyksen tukemana laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan torjuntaan painopisteenä laittoman maahanmuuton suurimmat lähtö- ja kauttakulkumaat.

Suomen ulkomaanedustustot käsitelivät viime vuonna yli 1,56 miljoonaa viisumihakemusta, mikä on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kasvua vuoteen 2012 verrattuna oli 13 %. Ulkomaanedustustojen viisumihakemuksista n. 95 % käsiteltiin Suomen Venäjällä sijaitseissa neljässä edustustossa. Suurin viisumiedustusto oli aiempien vuosien tapaan pääkonsulaatti Pietarissa, jossa käsiteltiin 1,2 miljoonaa viisumihakemusta.

2.12 Viestintä ja maakuva

Ulkoasiainhallinto vahvisti Suomen maakuvaa ja kehitti julkisuusdiplomatiaa. Talousarvioesityksessä asetetut tavoitteet saavutettiin yleisarvion mukaan hyvin tällä sektorilla.

Ulkoasiainhallinnon viestinnän kokonaisuudistus käynnistettiin. Viestintätoimintojen strategia määriteltiin tukeutuen hallinnonalan strategiaan painopisteisiin sekä asiakas- ja sidosryhmien laajaan analyysiin. Tavoitteena on, että uusien järjestelyjen avulla viestintä- ja vaikuttavuuspalveluja voidaan tuottaa aikaisempaa tehokkaammin, ennakoivammin ja joustavammin ulkoasiainhallinnon kanslioiden, osastojen ja edustustojen käyttöön. Uutta palveluajattelua vastaava organisaatorakenne saatiin valmiiksi vuoden 2013 lopulla ja se otetaan käyttöön vuonna 2014.

Jemenin sieppaustapauksessa UM:n viestinnän toimin tuettiin tapauksen hoitoon osallistuneiden viranomaisten toimintaedellytyksiä.

Ministeriön verkkosivustojen uudistamista jatkettiin verkkoviestintäselvityksellä, jota tullaan käyttämään verkkosivujen sisältöjen rationalisoinnin pohjana. Viestintä osallistui myös merkittävällä panoksella Team Finland -verkoston verkkoläsnäolon käynnistämiseen toteuttamalla team.finland.fi -sivut. Ulkoasiainhallinnon verkkosivujen yhteenlaskettu kävijämäärä kasvoi noin puolella miljoonalla 10 miljoonaan.

Eurooppatiedotuksen uusi toimintamalli käynnistettiin strategian mukaisesti aikataulussa. Uudistettu Eurooppatiedotus, joka toimii Helsingissä ja Rovaniemellä, suuntasi toimintaansa yhä enemmän verkkotiedotukseen ja sosiaaliseen mediaan. Verkkosivuille luotiin uusi saamenkielinen osuus. Eurooppatiedotus järjesti runsaasti koko maassa suurelle yleisölle tarkoitettuja EU-aiheisia keskustelutilaisuuksia ja näin aktivoi kansalaisia EU-asioidissa. Erityisenä kohderyhmänä olivat opettajat ja opiskelijat. Useat Eurooppatiedotuksen julkaisut saavuttivat hyvää julkisuutta ja herättivät keskustelua. Toiminta tapahtui molemmilla kotimaisilla kielillä ja erityishuomiota kiinnitettiin Ahvenanmaahan.

Kehitysviestintä järjesti suomalaisten toimittajien ja vaikuttajien kehitysyhteistyön perehdyttämisohjelmat ja afrikkalaisten toimittajien verkostoa laajennettiin lisäämällä siihen suomalaisia toimittajia. Verkosto järjesti Team Finland -hengen mukaisen matkan eteläiseen Afrikkaan sekä perusti yhteisen Suomi/Africa -verkkosivuston.

Kehitysyhteistyön avoimuutta lisättiin ministeriön verkossa. Avoimuusosiossa julkaistaan hankepäättökset automaattisesti kehitysyhteistyön järjestelmistä. Tilastotiedot ja niiden kokoaminen eri tarkoituksiin on entistä nopeampaa ja helpompaa. Pitkäaikaisten yhteistyömaiden strategiat ja raportointi sekä evaluointiraportit julkaistaan verkossa ja ne ovat entistä helpommin löydettävissä. Toimintavuonna käynnistettiin myös korruptionappi-hanke, jonka avulla ulkopuoliset tahot voivat ilmoittaa korruptioepäilyistään. Hanke on Suomessa ensimmäinen laatuaan ja korruptionapin on suunniteltu olevan toiminnassa, yhdessä väärinkäytöksiin liittyvän sisäisen prosessikuvauksen kanssa, toukokuussa 2014.

Uusia maakuuatyön toimintatapoja on kehitetty Team Finlandin puitteissa. Finland Promotion Boardin toiminta on käynnistynyt valtioneuvoston kanslian johdolla ja ulkoministeriön tuella. Finland Promotion Boardin kotimainen kumppanuusverkosto on järjestäytynyt ja ulkomaiselle Team Finland -verkostolle on tuotettu käytännöllisiä työkaluja. Julkisuusdiplomatian maaohjelmat muuttuivat Team Finland -toimintasuunnitelmiksi ja niitä on nyt 76 maassa. Ministeriön sisäistä Team Finland -organisointia kehitetään taloudellisten ulkosuhteiden ja viestinnän yhteistyönä. Ulkoasiainministeriö osallistui noin 350 Suomeen kutsutun toimittajan ja kulttuurivaikuttajan vierailujärjestelyihin.

2.13 Ulkoasiainhallinnon kehittäminen

Rakenteellisten säästöjen toimeenpanoa jatkettiin edustustoverkkoa karsimalla ja mm. viisumikäsitteilyä tehostamalla. Myös edustustojen hallinnon tehostamiseen ja keventämiseen tähtäävien ratkaisujen kehittämistä jatkettiin. Edustustoverkon keskeisiä haasteita olivat edelleen kasvavat odotukset varsinkin kansalaispalveluissa ja maahanmuuttokysymyksissä, resurssihaasteet sekä eräiden edustustojen turvallisuustilanne.

Edustustoyhteistyön tiivistämisessä yhteispohjoismainen edustustohanke Myanmarissa eteni ja Suomi valmistautui avaamaan sen yhteyteen Bangkokin suurlähetystön alaisen toimipisteen. Suomi avasi uuden, Liman suurlähetystön alaisen yhteystoimiston EU:n delegaation yhteyteen Bogotaan, Kolumbiaan. Vuoden 2013 lopussa Suomen edustustoverkko koostui 91 toimipisteestä.

Investoinnein tietoturvaluuteen vastattiin kansainvälisiin tietoturvavelvoitteisiin ja konkretisoituneisiin tietoturvauxkiin liittyviin kehityspaineisiin.

2.14 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 9. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 516	1 536	1 561
Ulkoasiainministeriö	946	972	1 004
Ulkoasiainministeriön edustustot	570	564	558

TAULUKKO 10. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 189,5	1 214,5	1 258,8
24.01. Ulkoasiainhallinto	223,7	246,0	236,7
24.10. Kriisinhallinta	58,4	50,0	57,1
24.20. Lähialueyhteistyö	20,9	16,0	6,5
24.30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	802,6	815,5	874,1
24.90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	83,9	87,1	84,5

3 Oikeusministeriö

Ministerin katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Tuomioistuinten toimintaympäristö kansainvälistyy ja oikeudellinen sääntely on yhä monimutkaisempaa. EU-oikeuden merkitys kasvaa edelleen ja erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativat asiat lisääntyvät tuomioistuinten toiminnassa. Nämä toimintaympäristön muutokset asettavat tuomioistuinten toiminnalle suuria haasteita samalla, kun tuomarikunnasta noin puolet eläköityy vuoteen 2020 mennessä.

Tuomioistuinten keskimääräiset käsittelyajat olivat pääosin kohtuullisia, eikä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antanut oikeudenkäynnin kestosta langettavia tuomioita v. 2013. Mutta pitkään kestäneissä asioissa maksettiin yleisissä tuomioistuimissa kansallisen lainsäädännön perusteella viivästymishyvityksiä 105 000 euroa. Myös hallintotuomioistuimissa voidaan jatkossa myöntää viivästymishyvitystä kesäkuun 2013 alun jälkeen vireille tulleissa asioissa.

Kertomusvuoden alkupuolella valmistui oikeusministeriön asettaman neuvottelukunnan laatima Oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013—2025. Ohjelmaan sisältyy myös neuvottelukunnalta edellytetty lyhyen aikavälin sopeuttamisohjelma. Ohjelman lähes 60 hankkeesta noin puolet käynnistettiin v. 2013. Tavoitteena on tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden määrän vähentäminen, käsittelyketjujen lyhentäminen ja työtapojen tehostaminen koko oikeuslaitoksessa oikeusturvaa kuitenkin vaarantamatta.

Teollis- ja tekijänoikeusasiat (IPR) keskitettiin Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnasta ja Helsingin käräjäoikeudesta markkinaoikeuteen 1.9.2013 lukien.

Ulosottolaitoksen asiamäärät olivat edelleen korkealla tasolla. Veloistaan selvinneitä velallisia oli edellisvuotta vähemmän, mikä osaltaan kuvaa tiukkaa taloudellista tilannetta. Pieniä kuluttajaluottoja koskevan korkokaton voimaantulon jälkeen myönnettyjen pienlainojen määrä on Tilastokeskuksen viimeisimpien tilastojen mukaan vähentynyt.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Merkittävä muutos on huumausainerikosten ja törkeiden huumausainerikosten sekä petosten määrän huomattava kasvu viimeisten kuuden vuoden aikana. Törkeät pahoinpitelyt ovat puolestaan vähentyneet reilulla neljäläsadalla (20 %) vuodesta 2008. Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrissä ei tapahtunut v. 2013 suuria muutoksia edellisvuoteen verrattuna.

Syyttäjälle saapuneiden asioiden määrä jatkoi laskuaan, mutta samanaikaisesti juttujen laatu on vaikeutumassa. Vaativat jutut sitovat syyttäjien työ määrää myös esitutkinnassa.

Yli puoli vuotta syyteharkinnassa avoinna olleiden asioiden määrä laski edellisvuodesta, vaikkakaan tulostavoitetta ei saavutettu.

Vankien päivittäinen keskimäärä on vähentynyt n. 700 vangilla (18 %) vuodesta 2005. Myönteistä on, että uusintarikollisuus on vähentynyt niin kolme- kuin viisivuotisseuranankin mukaan. Toiminnassa tapahtuneet muutokset näkyvät uusintarikollisuudessa parhaimmillaankin usean vuoden viiveellä. Suoraan suljetusta vankilasta vapautui tavoitetta enemmän vankeja ja joka kolmas vanki vapautui ilman vapauttamissuunnitelmaa.

Rikosseuraamuslaitoksen taloudellinen tilanne on huolestuttava. Talouden sopeuttamiseksi tehdyt henkilöstövähennykset heikentävät toiminnan vaikuttavuutta, eikä rangaistusajan suunnitelmien mukaista uusintarikollisuusriskiä vähentävää toimintaa kyetty järjestämään vankien tarpeiden mukaisesti. Vireillä on lisäksi useita seuraamusjärjestelmän kehittämiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joilla toteutuessaan olisi vankilukua lisäävä vaikutus.

Annettiin viestintärauhan rikkomisen ja vainoamisen kriminalisointia koskeva hallituksen esitys rikoslain, pakkokeinolain ja poliisilain muuttamisesta, jonka eduskunta hyväksyi loppuvuodesta.

Keskeisiä v. 2013 annettuja lakiesityksiä olivat myös asiantuntija-avusteisen huoltoriitojen tuomioistuinsovittelun vakinaistamiseksi esitetyt muutokset lapsen huoltoa ja tapaa-misoikeutta koskevaan lakiin ja tuomioistuinsovittelulakiin, hallituksen esitys syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi sekä hallituksen esitys turvallisuusselvityslainsäädännöksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Valmisteltiin hallituksen esitystä uudeksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, joka turvasi tehokkaasti yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2014.

Kansalaiset ovat osoittaneet suurta kiinnostusta uusien osallistumismuotoja ja suoran demokratian välineitä kohtaan, muun muassa ensimmäiset yli 50 000 kannattajaa keränneet kansalaisaloitteet ovat edenneet eduskunnan käsittelyyn ja oikeusministeriön osallistumisympäristöpalveluiden käyttäjiä on päivittäin yli 10 000. Uusien osallistumiskanavien ja välineiden toimivuutta arvioidaan ja kehitetään tukemaan yhdenvertaista osallisuutta.

Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman ja sen hankkeiden toteuttamista jatkettiin oikeusministeriössä sekä muissa vastuuministeriöissä. Oikeusministeriö on käynnistänyt toimintaohjelman ulkopuolisen arvioinnin ihmisoikeusselonteon linjausten valmistelun.

Oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmäpalveluiden ylläpito- ja kehittämis-tehtävät siirrettiin 1.4.2013 lukien oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksesta Oikeusre-kisterikeskukseen. Loput oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen tehtävistä eli toimialariippumattomat ICT-palvelut siirtyivät 1.3.2014 osaksi Valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus Valtoria.

Anna-Maja Henriksson
Oikeusministeri

3.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 11. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Keskeiset vaikuttavuustavoitteet	Arvosana	Perustelut
Lainsäädäntö on oikeasuhteista ja tehokasta sekä selkeää ja ymmärrettävää.	Tyydyttävä	Oikeusministeriö pyrkii mm. ohjeilla, neuvonnalla ja laintarkastusyksikön toteuttaman laintarkastuksen avulla edistämään sitä, että lainsäädäntö olisi selkeää ja ymmärrettävää. Oikeusministeriö on v. 2013 julkaissut verkkojulkaisuna Lainvalmistelun prosessioppaan ja Lainlaatijan EU-oppaan sekä uuden Lainkirjoittajan oppaan, joka saatetaan sähköiseen muotoon v. 2014. Lisäksi v. 2013 on uudistettu lainvalmistelukoulutus. Koska konkreettinen lainvalmistelutyö tehdään eri ministeriöissä, pystyy oikeusministeriö vaikuttamaan tavoitteen toteutumiseen vain osittain. Tilannetta voidaan pitää kokonaisuutena ja keskimääräisesti arvioiden tyydyttävänä mm. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen v. 2011 julkaiseman selvityksen ”Eduskunnan valiokuntien näkemys lainvalmistelutyön laadusta” perusteella. Siinä tarkastelun kohteena olivat vuoden 2009 hallituksen esityksiä koskevat valiokuntamietinnöt, mutta tilanne ei liene sittemmin olennaisesti muuttunut tästä.
Kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon vahvistetaan.	Hyvä	Oikeusministeriö on toteuttanut uusia palveluita kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseksi. Palveluita on markkinoitu laajasti ja niiden käyttöön on kannustettu niin hallintoa kuin kansalaisiakin. Luomalla helppokäyttöisiä välineitä ja avoimessa prosessissa yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa voidaan edistää osallistumista, mutta osallistuminen on kiinni ministeriöistä, kunnista ja kansalaisista. Erityisesti kansalaisaloitepalvelu on saavuttanut suuren suosion.
Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä edistetään.	Hyvä	Oikeusministeriö on tukenut kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) toimintaa ja sen toimilla pyrkinyt vaikuttamaan toimintaedellytyksiin. KANE on ollut aktiivisesti vaikuttamassa mm. kuntauudistukseen. Oikeusministeriö on erilaisten hankkeiden kautta ollut myös ideoimassa kansalaisyhteiskunnan uusia toimintamuotoja poikkihallinnollisesti.
Tuomioistuimet ja oikeusapuruvaavat palvelukyylytään, osapuolille aiheutuvilta kustannuksiltaan sekä käsittelyajoiltaan oikeusturvan tosiasialisen toteutumisen kansallisen lainsäädännön ja Suomea koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti.	Hyvä	Tuomioistuinten keskimääräiset käsittelyajat ovat pääosin kohtuullisia, eikä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin v. 2013 antanut oikeudenkäynnin kestosta Suomelle langettavia tuomioita. Kuitenkin pitkään kestäneissä asioissa maksettiin kansallisen lainsäädännön perusteella viivästymishyvityksiä 105 000 euroa. Käräjäoikeuksiin saapuvista yli puolesta miljoonasta asiasta valtaosa saadaan käsiteltyä kohtuullisessa ajassa. Kattavan oikeusapu-, asianajo- ja lakiasiantuntijoiden toimipaikkaverkoston ja näiden toimijoiden ammattitaitoisen henkilökunnan avulla on annettu riittävät oikeusapupalvelut heikoimmissa asemassa oleville asiakkaille. Oikeusavun jonotusajat ovat pysyneet edellisen vuoden tasolla.
Velallisten selviytymistä edistetään maksuhäiriöpolitiikalla.	Hyvä	Tehokkaasti ja etupainotteisesti toiminut ulosotto on ehkäissyt velallisten lisävelkaantumista. Ulosottoasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli edellisuoden tasolla ja vain hiukan tavoiteltua pidempi. Veloistaan selvinneitä velallisia oli vuoden alusta laskettuna 141 000, mikä on edellisuotta vähemmän. Määrän pieneneminen kuvaa osaltaan yleistä tiukkaa taloustilannetta. Lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi tehtiin lainsäädäntömuutoksia pikaluottojen korkotason alentamiseksi. Pieniä kuluttajaluottoja koskevan korkokaton voimaantumisen jälkeen myönnettyjen pienlainojen määrä on vähentynyt.
Luottotappioita torjutaan tehokkaalla perinnällä.	Erinomainen	Ulosoton perintätulos oli erinomainen 1 031 milj. euroa (1 009 milj. euroa v. 2012). Maksettujen rahasaamisten osuus pysyi edellisuoden korkealla tasolla (v. 2012 ja v. 2013 50 %).
Rikollisuutta ja rikollisuuden haittoja vähennetään. Erityisesti vähennetään väkivaltarikollisuutta.	Hyvä	Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrässä ei tapahtunut suuria muutoksia edellisuuteen verrattuna. Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tuli poliisin tietoon 6 % vähemmän kuin edellisuoden vastaavana ajankohtana.

Uusintarikollisuutta vähennetään parantamalla rangaistusta suorittavan edellytyksiä rikoksettomaan elämäntapaan.	Hyvä	Seuraamusten uusiminen on vähentynyt niin kolme- kuin viisivuotisseurannankin mukaan. Uusintarikollisuuteen vaikuttavat yleinen rikollisuuskehitys, seuraamusjärjestelmän muutokset ja useiden hallinnonalojen toimenpiteet. Toiminnassa tapahtuneet muutokset näkyvät uusimisessa parhaimmillaankin usean vuoden viiveellä. Vaikuttaminen uusintarikollisuuden riskiin rangaistusaikana edellyttää myös muiden kuin täytäntöönpanoviranomaisten tukitoimenpiteiden tehostamista ja siksi tavoite tulisi asettaa oikeusministeriön lisäksi myös muille hallinnonaloille.
Turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta parannetaan.	Tyydyttävä	Kansallisen rikosuhritutkimuksen ¹ mukaan noin 15 % vastaajista oli vuoden aikana joutunut uhkailun tai väkivallan kohteeksi. Noin kolmannes vastaajista kertoi pelänneensä joutuvansa väkivallan uhriksi kodin ulkopuolella iltaisin.
Oikeudenmukainen rikosvastuu toteutuu tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen.	Hyvä	Keskimääräinen syyteharkinta-aika oli hieman tavoitetasoa lyhyempi. Yli puoli vuotta ja yli vuoden avoimna olevia asioita oli selvästi vähemmän kuin v. 2012. Talousarviossa asetettuihin joutuisuustavoitteisiin ei kuitenkaan kaikilta osin päästy v. 2013.

¹ Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. OPTL verkkokatsauksia 28/2013. <http://www.op-tula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1347274025412>. Kyselyn tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempiin uhritutkimuksiin, koska sekä tietosisältö että tietojen keruutapa poikkeavat aikaisemmasta. Näin ollen muutoksia väkivallan uhriksi joutumisessa ja rikollisuuden pelossa on vaikea arvioida ennen seuraavan rikosuhritutkimuksen tulosten ilmestymistä.

Taulukossa on arvioitu yleisellä tasolla yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden nykyistä tilaa. Vaikuttavuustavoitteiden luonteesta johtuen kertomusvuoden toimenpiteet onnistuessaankin vaikuttavat yhteiskuntakehitykseen yleensä usean vuoden viiveellä. On huomattava, että oikeusministeriö voi vaikuttaa useiden vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseen vain osittain.

3.2 Perusoikeudet, valtiollinen järjestelmä ja demokratia

Tavoitteena oli, että lainsäädäntö on oikeasuhteista ja tehokasta sekä selkeää ja ymmärrettävää.

Oikeusministeriön laintarkastusyksikkö tarkasti v. 2013 säädöskokoelmassa julkaisuista laeista 90,4 %. Julkaistiin uusi Lainkirjoittajan opas ja verkkojulkaisuina Lainvalmistelun prosessiopas ja Lainlaatijan EU-opas. Uudistettiin lainvalmistelijoiden koulutus. Uusi koulutusohjelma sisältää tietoa lainvalmisteluprosessin hallinnasta, vaihtoehtojen ja vaikutusten arvioinnista, oikeudellisesta osaamisesta ja lainvalmistelun viestintä- ja yhteistyötaidoista. Syksyllä 2013 käynnistynyt koulutusohjelma on pilotti, ja sen toteuttaa HAUS kehittämiskeskus Oy. Säädospolitiikan yhteistyöryhmä on käsitellyt ministeriöiden toimenpiteitä hallituksen säädospolitiikan toteuttamiseksi.

Tavoitteena oli vahvistaa kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon.

Kansalaisen osallistumisympäristö -hankkeessa toteutetuissa palveluissa on päivittäin yli 10 000 kävijää, erityisesti kansalaisaloitepalvelu on saavuttanut suuren suosion. Uutena palvelukokonaisuutena avattiin syyskuussa kuntalaisaloitepalvelu kuntien ja kansalaisten käyttöön. Vuoden loppuun mennessä palveluun oli liittynyt jo yli puolet kunnista.

Tavoitteena oli edistää kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta esitti omassa kannanotossaan valtioneuvoston demokratiapolitiittiseen selontekoon kansalaisjärjestöjen näkemyksiä demokration kehittämiseksi. Neuvottelukunta otti kantaa myös rahankeräyslain uudistamiseen ja vapaaehtoistyön sääntelyn kehittämiseen.

3.3 Oikeusturva

Oikeusturvan vaikuttavuustavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti hyvin, luottotappioiden torjunnan osalta tulosta voidaan pitää jopa erinomaisena. Oikeusturvan vaikuttavuustavoitteiden toteutumista on jäljempänä kuvattu yksityiskohtaisesti toimialoittain ja vaikuttavuustavoitteittain.

Tuomioistuimet

Tavoitteena oli, että tuomioistuimet ja oikeusapu palvelukyvyltään, osapuolille aiheutuvilta kustannuksiltaan sekä käsittelyajoiltaan turvaavat oikeusturvan tosiasiallisen toteutumisen kansallisen lainsäädännön ja Suomea koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Tavoitteena oli ottaa vastuu oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyajasta asian käsittelyn kaikissa vaiheissa muun muassa seuraamalla erityisesti kussakin tuomioistuinasteessa yli vuoden viipyneitä asioita ja edistämällä niiden nopeaa käsittelyä.

Vuonna 2013 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi yhden (viisi v. 2012) Suomea koskevan ratkaisun, jossa oli kyse oikeudenkäynnin kestosta. Yhdessäkään tapauksessa (ei yhtään v. 2012) ei annettu loukkauksen toteavaa tuomiota. Yhdessäkään tapauksessa (kaksi v. 2012) ei tehty osapuolten välistä sovintoa. Yhdessä tapauksessa (kolme v. 2012) valtion puolesta annettiin yksipuolinen julistus, jonka perusteella Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätöksellään poisti valituksen asialistaltaan. Korvauksia maksettiin yhteensä 2 250 euroa (23 050 euroa v. 2012).

Viivästymisistä kansallisen lainsäädännön perusteella hyvitettiin yleisten tuomioistuinten päätöksillä yhteensä 105 000 euroa. Viivästymisten hyvittäminen tulee lainsäädäntömuutoksen myötä mahdolliseksi myös hallintotuomioistuimissa 1.6.2013 jälkeen tuomioistuimissa vireille tulleiden asioiden osalta.

TAULUKKO 12. Hovioikeuksien v. 2013 ratkaisemien asioiden kokonaiskäsittelyaika

	0—6 kk	6—12 kk	1—2 v.	2—3 v.	3—4 v. siviili- asioissa yli 3 v.	Yli 4 v.	Yhteensä	Keskim. kokonais- käsittely- aika	Muutos vuoteen 2012
	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	kk	kk
Rikosasiat ¹	631	1 466	2 529	1 154	404	237	6 045	24	1
Siviiliasiat ²	662	819	1 333	657	212		3 389	18	0

¹ Esitutinnan, syyteharkinnan, käräjäoikeuskäsittelyn ja hovioikeuskäsittelyn yhteenlaskettu aika

² Käräjäoikeuskäsittelyn ja hovioikeuskäsittelyn yhteenlaskettu aika

Hovioikeuksien ratkaisemissa asioissa keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika ja yli kolme vuotta käsiteltyjen asioiden määrä oli v. 2013 edellisen vuoden tasolla. Käräjäoikeuksiin saapuneista rikosasioista, jotka etenivät hovioikeuteen, 260 oli sellaisia, joissa aiemmat vaiheet ennen hovioikeutta olivat kestäneet yli kolme vuotta. Näissä 70 prosentissa (tavoite 100 %) hovioikeuden käsittelyaika oli alle vuoden, eikä tavoitetta aivan saavutettu. Ennen hovioikeusvaihetta pitkään viipyneissä asioissa poliisin esitutkinta kesti keskimäärin 1,8 vuotta, syyteharkinta 0,8 vuotta ja käräjäoikeusvaihe 1,7 vuotta ja hovioikeusvaihe 0,8 vuotta.

TAULUKKO 13. Yli 12 kuukautta vireillä olleiden asioiden osuus hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa vuoden lopussa vireillä olleista asioista

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Hovioikeudet, %	5	6	7	7	0 %-yksikköä
Hallinto-oikeudet, %	9	11	10	9	-1 %-yksikköä

Pitkään vireillä olleiden asioiden osuus kaikista vuoden lopulla vireillä olleista oli sekä hovi- että hallinto-oikeuksissa tavoitteen mukainen.

Jotta oikeusturvan toteutuminen olisi yhdenvertaista, hovi- ja hallinto-oikeuksissa alueellisia käsittelyaikaeroja pyrittiin pienentämään. Käräjäoikeuksissa tavoitteena oli, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa ole yli kolmea kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi.

TAULUKKO 14. Alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa

Pisimmän tuomioistuinkohtaisen keskimääräisen käsittelyajan ero koko maan keskiarvoon	2011 toteuma, kk	2012 toteuma, kk	2013 toteuma, kk	Muutos vuoteen 2012, kk
Hovioikeuksissa	0,7	0,7	1,5	0,8
Hallinto-oikeuksissa	2,9	2,2	2,2	0,0

Koko maan keskimääräinen käsittelyaika lyheni hovioikeuksissa, mutta pisimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus koko maan keskiarvoon verrattuna kasvoi. Kasvu johtui siitä, että yhdessä hovioikeudessa panostettiin erityisesti pitkään vireillä olleiden asioiden käsittelyyn, mikä pidensi ratkaistujen asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa tässä yksikössä v. 2013.

Helsingin käräjäoikeuden ratkaisemissa rikosasioissa keskimääräinen käsittelyaika oli 7,6 kuukautta. Käsittelyaikaeroja koskeva enintään 3 kuukauden tavoite ei näin ollen toteutunut, kun koko maan keskiarvo oli 4 kuukautta. Helsingin käräjäoikeus pystyi ratkaisemaan rikoksia enemmän kuin niitä saapui ja vireillä olevien asioiden määrä aleni yli 500 asialla. Yli vuoden vireillä olleiden rikosasioiden osuus kuitenkin kasvoi vireillä olevien kokonaismäärästä, mikä saattaa vaikuttaa negatiivisesti käsittelyaikakehitykseen myös lähitulevaisuudessa.

TAULUKKO 15. Asioiden keskimääräiset käsittelyajat tuomioistuimissa, kk

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite/arvio	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
YLEISET TUOMIOISTUIMET					
<i>Korkein oikeus</i>					
— valituslupa-asiat	5,0	5,1	5,0	4,8	-0,2
— asiaratkaisut	18,6	17,5	16,0	19,9	3,9
<i>Hovioikeudet</i>	6,3	6,0	6,0	5,8	-0,2
<i>Käräjäoikeudet</i>					
— rikosasiat	3,5	3,6	3,6	4,0	0,4
— laajat riita-asiat	8,4	8,8	9,8	11,4	1,6
— velkajärjestelyasiat	5,5	5,7	5,5	5,9	0,4
— summaariset asiat	2,4	2,4	2,5	2,5	0,0
TYÖTUOMIOISTUIN	5,6	5,6	5,0	4,1	-0,9
HALLINTOTUOMIOISTUIMET					
<i>Korkein hallinto-oikeus</i>	12,2	12,8	11,5	12,2	0,7
<i>Hallinto-oikeudet</i>	7,8	7,7	7,5	7,9	0,4
<i>Markkinaoikeus</i>	8,3	7,3	7,0	6,4	-0,6
<i>Vakuutusoikeus</i>	11,5	12,2	10,0	12,6	2,6

Käräjäoikeuksien käsittelemissä rikosasioissa keskimääräinen käsittelyaika kasvoi hie-
man edellisestä vuodesta ja tavoitteesta. Tähän on voinut vaikuttaa se, että uuden tuomioi-
den tuottamiseen tarkoitetun tietojärjestelmän käyttöönotto ajoittui vuodelle 2013. Kärä-
jäoikeuksien laajojen riita-asioiden keskimääräisen käsittelyajan kasvu johtuu siitä, että
käräjäoikeuksissa on ratkaistu paljon pitkään vireillä olleita laajoihin juttukokonaisuu-
ksiin liittyviä riita-asioita. Korkeimman oikeuden asiaratkaisuille ja vakuutus oikeuden rat-
kaisuille asetetut käsittelyaikatavoitteet eivät toteutuneet. Näissä tuomioistuimissa vireillä
olevien asioiden juttukanta on vanha, mikä nostaa keskimääräistä käsittelyaikaa siinä vai-
heessa kun asiat ratkaistaan.

Harmaan talouden torjunta

Tavoitteena oli tehostaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaisia toimenpiteitä sekä kiinnittää erityistä huomiota talousrikosasioiden käsittelyyn ja kohdentaa niiden käsittelyyn lisävoimavaroja.

Talousarviossa tarkoitukseen osoitettiin tuomioistuimille 1,561 milj. euron määräraha (lisäystä 0,18 milj. euroa). Vuonna 2013 käräjäoikeuksiin saapui noin 850 laajaa talousrikosasiaa eli 3 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Käräjäoikeuksiin kohdennettiin harmaan talouden torjuntaan varatulla rahoituksella 20 henkilötyövuotta ja hovioikeuksiin neljä henkilötyövuotta. Tästä huolimatta laajoja talousrikosasioita ei käräjäoikeuksissa saatu ratkaistua aivan yhtä paljon kuin niitä saapui. Keskimääräinen käsittelyaika oli 7,9 kk v. 2013 (7,4 kk v. 2012). Näiden asioiden käsittelyn tehostamiseksi tuomioistuinten henkilöstölle on järjestetty talousrikosasioiden käsittelyä koskevaa koulutusta.

TAULUKKO 16. Tuomioistuinten henkilöstömäärä ja kustannukset

	2011	2012	2013
Henkilöstömäärä, htv	3 201	3 176	3 164
Kustannukset, milj. euroa	255,5	266,3	267,8

Oikeusapu ja yleinen edunvalvonta

Tavoitteena oli, että oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan asiakkaat saavat tarvitsemansa asiantuntevan avun oikeaan aikaan ja kohtuullisin kustannuksin.

Kattavan oikeusapu-, asianajo- ja lakiasiantointimistojen toimipaikkaverkoston ja näiden toimijoiden ammattitaitoisen henkilökunnan avulla on annettu riittävät oikeusapupalvelut heikoimmassa asemassa oleville asiakkaille. Oikeusavun jonotusajat olivat edellisen vuoden tasolla, mutta tavoitteesta jäätii selvästi, mikä johtuu muun muassa siitä, että kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien henkilöiden hakemusten määrä oli lähes kaksinkertainen arvioituun nähden.

Yleisessä edunvalvonnassa oli 35 900 päämiestä (35 112 v. 2012). Yleisen edunvalvonnan päämiehiltä perityt palkkiot olivat noin 4,7 milj. euroa vuoden 2013 talousarvioesityksessä arvioitua suuremmat ja noin 3,8 milj. euroa edellistä vuotta suuremmat. Edunvalvontapalkkion määrätymisen perusteita on yhdenmukaistettu ja selkeytetty 1.1.2013 lukien (valtioneuvoston asetus (696/2012) edunvalvojan palkkion suuruudesta).

TAULUKKO 17. Oikeusavun jonotusaika

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite/ arvio	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Jonotusaika, päivää	13,1	14,0	11,0	13,9	2,9

TAULUKKO 18. Oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan henkilöstömäärä ja kustannukset

	2011	2012	2013
Henkilöstömäärä, htv	949	928	940
Kustannukset, milj. euroa	60,9	61,2	62,1

Maksuhäiriöpolitiikka

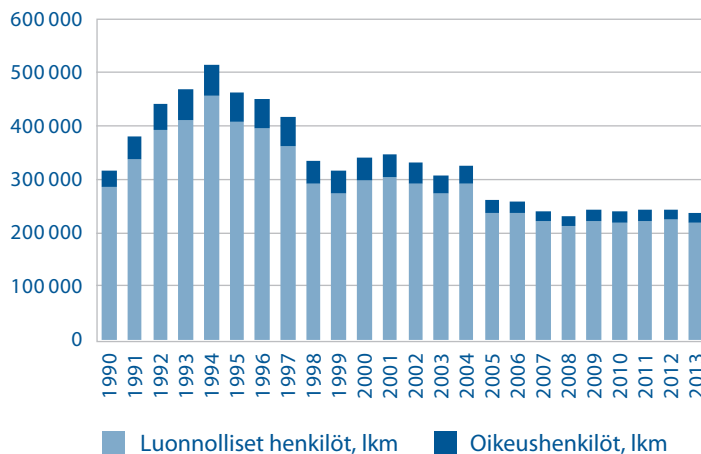
Tavoitteena oli edistää maksuhäiriöpolitiikalla velallisten selviytymistä.

Vuoden 2013 lopussa ulosotossa oli 238 009 velallista, mikä on n. 4 000 velallista vähemmän kuin v. 2012 (241 972 velallista). Velallisista 92 % oli luonnollisia henkilöitä ja 8 % oikeushenkilöitä. Veloistaan selviytyneitä velallisia oli vuoden alusta laskettuna 141 000, joka on vuotta 2012 vähemmän. Velallisten asemaa ja selviytymistä on pyritty lisäämään ulosoton toiminnan yhdenmukaistamisella, joka lisää asiakkaiden yhdenvertaista ja asianmukaista kohtelua. Myös velallisiin suunnattua ohjausta ja neuvontaa on lisätty ja ulosottovirastot ovat järjestäneet oppilaitoksissa hyvää velkahallintaa käsittelevää opastusta.

Lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi tehtiin lainsäädäntömuutoksia pikaluottojen korkotason alentamiseksi. Pieniä kuluttajaluottoja koskevan korkokaton voimaantumisen jälkeen myönnettyjen pienlainojen määrä on Tilastokeskuksen viimeisimpien tilastojen mukaan vähentynyt. Uusia lainoja myönnettiin vuoden 2013 kolmannen neljänneksen aikana euro-määräisesti 39 % vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavalla neljänneksellä sekä 38 % vähemmän kuin edellisen neljänneksen aikana. Myös luotonantajarekisteriin merkittyjen luotonantajien määrä on vähentynyt noin 50:een, kun se enimmillään oli yli 80.

Tavoitteena oli luottotappioiden torjunta tehokkaalla perinnällä.

Velallisen taloudellisen tilanteen nopealla selvittämisellä ja oikeiden toimenpiteiden valinnalla voidaan ehkäistä velkaongelmien syvenemistä ja turvata velkojan saatavia.

KUVIO 2. Ulosottovelalliset vuodesta 1990, tilanne vuoden lopussa

TAULUKKO 19. Ulosottolaitoksen perintätoiminnan tavoitteet ja tulokset

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite/arvio	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen ero
Perintätulos eli hakijoille tilitetty rahamäärä, milj. euroa	941	1 009	950	1 031	8,5 %
Maksettujen asioiden osuus näiden ja varattomaksi todettujen yhteismäärästä, %	48	49	45	46	1 %-yksikköä
Maksettujen rahasaamisten osuus näiden ja varattomaksi todettujen yhteismäärästä, %	44	50	42	50	8 %-yksikköä
Käsittelyaika, kk	6,9	6,8	6,7	6,9	0,2

Ulosoton perintätulos nousi edellisvuodesta samassa suhteessa perittäväksi saapuneiden rahasaamisten ja asioiden kanssa. Hyvä perintätulos on seurausta tietojärjestelmän hyödyntämisen parantamisesta, yhtenäisten toimintatapojen kehittämisestä, henkilöstön ammatillisten valmiuksien noususta ja työskentelymallien kehittämisestä. Lisäksi vaikutusta on ollut yleisellä taloustilanteella ja kasvaneilla asiamäärillä.

Harmaan talouden torjunta

Valtakunnalliseksi laajentuneen ulosoton erikoisperinnän arvioitiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa tehostavan rikoshyödyn poisottamista ja parantavan perintätulosta puuttumalla velallisten väärinkäytöksiin ja täytäntöönpanon välttelyyn ulosotossa. Lisäksi tavoitteena oli konkurssiasiamiehen toimiston julkisselvittelymenettelyllä ja erityistarkastuksilla torjua harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

Talousarviossa tarkoitukseen osoitettiin yhteensä 1,343 milj. euron lisämääräraha (lisäystä 0,155 milj. euroa). Lisämäärärahalla ulosoton erikoisperintää on laajennettu kymmenellä henkilötyövuodella, ulosoton erikoisperintäorganisaatio laajennettiin kattamaan koko maa, erikoisperintähenkilöstölle suunnattua koulutusta lisättiin sekä harmaan talouden selvitysyksikön kanssa toteutettiin viranomaistietopalvelun rajapintahanketta. Lisäksi Konkurssiasiamiehen toimiston teettämien erityistarkastusten määrää lisättiin.

Erikoisperinnän perintätuloksen vuosittainen vertailu ei ole yhtä helppoa kuin muun ulosoton johtuen mm. tapausten käsittelyn pitkästä kestoista, mutta tuloskehitystä voidaan yleisesti pitää hyvänä. Väärinkäytöksissä suoritettujen toimenpiteiden määrä sekä selvitettyjä otettujen ja selvitettyjen toimeksiantojen määrät lisääntyivät edellisvuoteen verrattuna selvästi. Ulosoton erikoisperinnästä tilitettiin velkojille 39,2 milj. euroa. Kun tähän lisätään ulosottomenettelyn aikana tehdyt maksusopimukset ja suoraan hakijalle suoritettut maksut sekä muulle ulosotolle, yhteistoimintaviranomaisille taikka konkurssipesille ulosmitattavaksi, takavarikoitavaksi taikka muiden toimenpiteiden kohteeksi osoitettu omaisuus, oli erikoisperinnän euromääräinen tulos yhteensä 76,6 milj. euroa (36,5 milj. euroa v. 2012). Ulosmitatun ja takavarikoidun omaisuuden arvoksi vuoden 2013 lopussa arvioi-

tiin 99 milj. euroa (93 milj. euroa v. 2012). Konkursiasiamiehen toimisto pystyi pitämään julkisselvitysten ja erityistarkastusten määrät korkealla tasolla. Julkisselvityspesät jakoivat velkojille enemmän jako-osuuksia kuin menettelyjen kustannukset olivat valtiolle.

TAULUKKO 20. Ulosottolaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2011	2012	2013
Henkilöstömäärä, htv	1 285	1 280	1 277
Kustannukset, milj. euroa	94,9	98,3	99,9

Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikan vaikuttavuustavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti hyvin. Kuitenkin turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen paranemisen osalta tilannetta voidaan pitää vain tyydyttävänä. Kriminaalipolitiikan vaikuttavuustavoitteiden toteutumista on jäljempänä kuvattu yksityiskohtaisesti toimialoittain ja vaikuttavuustavoitteittain.

Kriminaalipolitiikan tavoitteena oli rikollisuuden ja rikollisuuden haittojen vähentäminen sekä turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantaminen. Tämä edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja. Erityisenä tavoitteena oli väkivaltarikollisuuden vähentäminen.

TAULUKKO 21. Eräiden poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän kehitys vuosina 2008—2013¹

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Varkaus	74 103	75 049	72 200	75 128	67 970	70 469
Törkeä varkaus	2 211	2 790	3 030	3 091	3 254	3 039
Näpistys	70 179	73 815	73 090	72 994	67 633	67 995
Ryöstöt ml. törkeät	1 696	1 640	1 531	1 634	1 648	1 531
Henkirikokset yhteensä	132	114	112	114	91	100
Pahoimpitely, lievä pahoimpitely	32 547	30 789	30 930	37 777	35 973	33 546
Törkeä pahoimpitely	2 256	2 105	2 006	2 078	1 884	1 809
Seksuaalirikokset	2 906	2 205	2 424	3 008	3 576	3 329
Rattijuopumus	12 036	10 943	9 916	10 091	8 815	9 024
Törkeä rattijuopumus	13 783	12 260	11 246	11 409	10 351	9 029
Huumausainerikos	4 835	5 486	6 467	7 179	7 761	8 572
Törkeä huumausainerikos	789	782	1 071	1 024	1 020	1 226
Huumausaineen käyttörikos	9 823	11 119	12 078	12 003	11 228	12 726
Petos, lievä petos	15 087	16 393	14 788	16 644	19 802	21 655
Maksuvälinepetos, lievä maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu	3 408	4 730	4 313	5 508	6 089	7 488

¹ Tilastokeskus: Poliisin tietoon tullut rikollisuus tammi–joulukuu 2013. Tilasto laaditaan sisäasiainministeriön poliisin tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä (RIKI) saaduista tiedoista.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Viimeisten kuuden vuoden ajalta merkittävänä muutoksena voidaan havaita huumausainerikosten ja törkeiden huumausainerikosten sekä petosten määrän huomattava kasvu. Törkeät pahoinpitelyt ovat puolestaan vähentyneet reilulla neljälläsadalla (20 %) vuodesta 2008.

Taulukkoon 21 koottujen poliisin tietoon tulleiden rikosten määrissä ei tapahtunut v. 2013 suuria muutoksia edellisvuoteen verrattuna. Varkauksien, rattijuopumusten, huumausainerikosten, törkeiden huumausainerikosten ja huumausaineen käyttör rikosten määrä nousi hieman vuoteen 2012 verrattuna. Ryöstöjen, pahoinpitelyjen ja seksuaalirikosten määrä puolestaan laski. Henkirikosten määrä nousi vuodesta 2012 ollen kuitenkin pienempi kuin vuosina 2008—2011. Vuonna 2013 poliisin tietoon tuli vain muutama lapsiin kohdistunut henkirikos. Määrä on huomattavasti pienempi kuin vuosina 2011—2012.

Lisäksi voidaan todeta, että petoksia ja lieviä petoksia tuli poliisin tietoon 9 % edellisvuotta enemmän. Maksuvälinepetokset lisääntyivät 22 prosentilla vuoteen 2012 verrattuna. Internetissä tehdyt petokset ja maksuvälinepetokset selittävät osaltaan näiden rikosten määrän nousua.

Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan noin 15 % vastaajista oli vuoden aikana joutunut uhkailun tai väkivallan kohteeksi. Noin kolmannes vastaajista kertoi pelänneensä joutuvansa väkivallan uhriksi kodin ulkopuolella iltaisin.

Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitoksen tavoitteena oli huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta osana rikosasioiden käsittelyketjua tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen.

TAULUKKO 22. Syyttäjälaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite tai arvio	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen arvion ero
TOIMINNAN LAAJUUS					
Syyteharkintaan saapuneet asiat, kpl	87 254	84 959	87 000	83 720	-3 280
Syyteharkinnassa ratkaistut asiat, kpl	84 846	87 115	87 000	82 829	-4 171
JOUTUISUUS					
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,93	2,1	2,0	1,9	-0,1
6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoimna, kpl	2 253	1 958	1 700	1 791	91
Yli 12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoimna, kpl	146	212	150	169	19
TUOTTAVUUS					
Ratkaistut asiat/htv, koko henkilöstö	173,4	172,5	171	164,6	-6,4
Ratkaistut asiat/htv, syyttäjät	256,0	251,4	256	237,1	-18,9
TALOUDELLISUUS					
Toimintamenot/ratkaisu, euroa	431,3	439	460	472,8	12,8

Syyttäjiille saapuneiden asioiden määrä jatkoi laskuaan. Samanaikaisesti juttujen laatu on vaikeutumassa. Vaativat jutut sitovat syyttäjien työmäärää myös esitutkinnassa. Painotetulla työmäärällä mitattuna työmäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Nykyiset tuottavuusmittarit eivät ota huomioon juttukannassa tapahtuvaa vaikeutumista. Tästä syystä tuottavuusmittaria ollaan kehittämässä. Sama pätee käytössä olevaan taloudellisuusmittariin.

Harmaan talouden torjunta

Talousarviossa tarkoitukseen osoitettiin syyttäjälaitokselle 2,296 milj. euron lisämääräraha (lisäystä 0,265 milj. euroa).

Syyttäjälaitoksessa on panostettu vaativien asioiden, joihin harmaan talouden asiat kuuluvat, esitutkintayhteistyön tiivistämiseen. Talousrikosasioita on toimintavuonna leimannut epävarmuus siitä, miten ne bis in idem -estevaikutusta (”ei kahdesti samassa asiassa”) olisi tulkittava. Korkeimman oikeuden antaman ennakkoratkaisun jälkeen verorikoksia koskevien rikosilmoitusten määrä romahti ja esitutkinta useissa tapauksissa keskeytyi. Uusien verosäännösten voimaan tultua tilanne normalisoitunee.

TAULUKKO 23. Syyttäjälaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2011	2012	2013
Henkilöstömäärä, htv	528	546	543
Kustannukset, milj. euroa	42,6	45,2	45,5

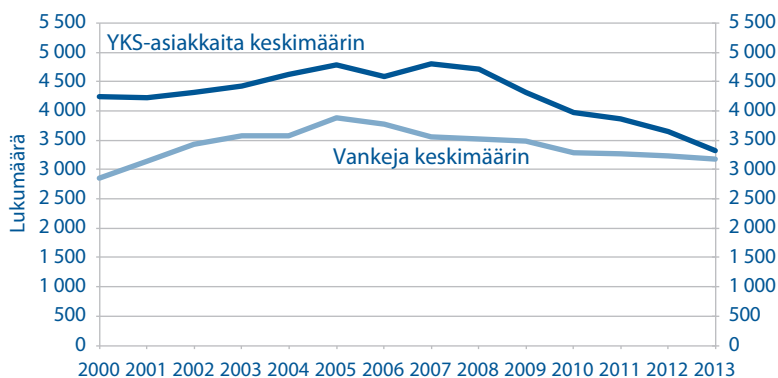
Rangaistusten täytäntöönpano

Viime vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu kääntyi laskuun vuoden 2005 jälkeen. Vankien päivittäinen keskimäärä on vähentynyt 713 vangilla (18 % vuodesta 2005 (keskimäärä 3 888 v. 2005 ja 3 175 v. 2013). Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä laski edelleen. Vuoden aikana tuli täytäntöönpanoon ainoastaan 229 valvontarangaistusta, mikä on arvioitua vähemmän.

Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteena oli uusintarikollisuuden vähentäminen parantamalla rangaistusta suorittavan edellytyksiä rikoksettomaan elämäntapaan.

Seuraavissa taulukoissa uusintarikollisuutta on kuvattu tunnusluvuilla siitä, kuinka moni henkilö tekee vankilasta vapautumisen tai yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen kolmen ja viiden vuoden seuranta-ajalla uuden rikoksen, josta seuraa uusi lainvoimainen ehdoton vankeusrangaistus, yhdyskuntapalvelu tai valvontarangaistus.

KUVIO 3. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaita (YKS) keskimäärin päivässä¹ ja keskivankiluku vuosina 2000—2013

¹Yhdyskuntaseuraamusia suorittavien keskimäärän laskentatapaan tehtiin vuonna 2012 muutos, joka selitti osan kyseisen vuoden asiakasmäärän laskusta. Vuoden 2013 muutos johtuu aidosta asiakasmäärän laskusta, jonka taustalla merkittävin yksittäinen tekijä on rattijuopumusten määrän lasku.

TAULUKKO 24. Seuraamusten uusiminen kolmen vuoden seuranta-ajalla, %

	Toteuma 2011 (2008 vapautuneet)	Toteuma 2012 (2009 vapautuneet)	Toteuma 2013 (2010 vapautuneet)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	43,8	41,7	40,3
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	49,8	46,2	44,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	14,2	14,2	11,6
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	28,7	27,5	26,6
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	18,7	26,6	24,7

TAULUKKO 25. Seuraamusten uusiminen viiden vuoden seuranta-ajalla

	Toteuma 2012 (2007 vapautuneet)	Toteuma 2013 (2008 vapautuneet)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	54,7	52,3
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	59,4	57,5
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	21,7	19,5
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	39,0	37,3
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	27,0	20,7

Seuraamusten uusiminen on vähentynyt niin kolme- kuin viisivuotisseurannankin mukaan. Uusintarikollisuuteen vaikuttavat yleinen rikollisuuskehitys, seuraamusjärjestelmässä tapahtuvat muutokset ja useiden hallinnonalojen toimenpiteet. Toiminnassa tapahtuneet muutokset näkyvät uusimisessa parhaimmillaankin usean vuoden viiveellä. Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen on ollut samalla tasolla kuin yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusiminen, mikä osaltaan kuvaa Kohti avoimempaa täytäntöönpanoa -strategian vaikuttavuutta. Tämän osana on hallittu ja suunnitelmallinen vapauttamisprosessi. Uusimiskäytännön näkökulmasta yhdyskuntaseuraamusten käyttöä vankeusrangaistusten sijaan tulisi lisätä.

TAULUKKO 26. Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteet ja tulokset

Rangaistusten täytäntöönpano	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 TAE:n tavoite	2013 toteuma	2013 toteuman ja TAE:n tavoitteen ero
Vankeusvankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta (sis. sakkovangit)	63	63	62	63	1 %-yksikköä
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin, %	37	36	37	35	-2 %-yksikköä
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % aloitetuista	84	83	85	87	2 %-yksikköä
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % aloitetuista	85	82,2	85	84,4	-0,6 %-yksikköä
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,0	99,2	99,2	99,2	0 %-yksikköä
TALOUDELLISUUS					
Nettotoimintamenot/vanki, euroa	59 062	60 843	61 557	61 896	339
Nettotoimintamenot / yhdyskuntaseuraamusta suorittava, euroa	4 506	4 934	5 082	5 327	245
TUOTTAVUUS					
Vangit/htv ¹	1,29	1,36	1,43	1,33	-0,10
Yhdyskuntaseuraamuksia toimeenpanossa, keskimäärin päivässä / htv	17,1	13,2	15,5	12,0	-3,5

¹ Tunnusluvun laskentaperustetta on tarkennettu vuodesta 2012 lähtien.

Rikosseuraamuslaitoksessa tulostavoitteena olivat seuraamusten täytäntöönpanon sisällöllinen kehittäminen, asiakkaita koskevien käytäntöjen yhdenmukaisuuden lisääminen sekä suunnitelmallisen ja hallitun vapauttamisen varmistaminen. Tulostavoitteet saavutettiin osittain.

Avolaitoksissa olevien vankien määrä laski edellisestä vuodesta ja avolaitosten käytössä oli alueellisia eroja. Suoraan suljetusta vankilasta vapautuneiden määrää (68 %) ei saatu vähennettyä. Joka kolmas vanki vapautui ilman vapauttamissuunnitelmaa. Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden määrällistä tavoitetta (170) ei saavutettu (toteuma 151).

Vapauttamisyksikkötoiminta vakiinnutettiin rikosseuraamusalueilla. Lyhytaikaisvangeille suunnattua vapautumista edistävää toimintaa kehitettiin.

TAULUKKO 27. Rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstömäärä ja kustannukset

	2011	2012	2013
Henkilöstömäärä, htv	2 895	2 832	2 769
Kustannukset, milj. euroa	238,6	246,0	243,1
Tulot, milj. euroa	17,1	17,2	16,2
Nettokustannukset, milj. euroa	221,6	228,9	226,8

Talouden sopeuttamiseksi tehdyt henkilöstövähennykset vaikuttivat Rikosseuraamuslaitokselle asetettujen tulostavoitteiden saavuttamiseen. Noin puolet henkilöstösäästöistä toteutettiin ilman aitoja toiminnallisia tuottavuushyötyjä. Rangaistusajan suunnitelmien mukaista uusintarikollisuusriskiä vähentävää toimintaa ei kyetty järjestämään vankien tarpeiden mukaisesti. Päihde- ja ohjelmatoimintaan osallistuneiden vankien määrät laskivat ja kokonaan toimintaan osallistumattomien vankien määrä kasvoi.

Henkilöstövähennyksiä ei voida toteuttaa ilman toiminnallisia vaikutuksia työssä, joka perustuu ensisijaisesti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja henkilöiden suorittamaan valvontaan. Ilman vanki- ja asiakasmäärissä tapahtunutta vähennystä, henkilöstövähennykset olisivat vaikuttaneet Rikosseuraamuslaitoksen tuloksellisuuteen vielä nykyistä enemmän.

3.4 Arjen oikeussuhteet

Tavoitteena oli turvata kansalaisten toiminnan ja valinnan vapaus ja siten lisätä yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia.

Osuuskuntalainsäädäntö uudistettiin kokonaisuudessaan siten, että osuuskuntamuodossa harjoitettava toiminta on järjestettävissä kaikkien osapuolten kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Sama tavoite on vireillä olevassa säätiölain uudistamishankkeessa.

Valmisteltiin lainsäädäntöä ryhmärakennuttamisen toimintaedellytysten parantamiseksi.

Tavoitteena oli myös lainsäädännössä huolehtia heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Uudistettiin kuluttajansuojalain säännökset koti- ja etämyynnistä (1211/2013). Tavoitteena on yhtenäisillä EU:n laajuisilla säännöksillä lisätä kuluttajien luottamusta ja lisätä sen myötä erityisesti verkkokauppaa.

Jatkettiin isyyslain valmistelua vastaamaan paremmin yhteiskunnassa ja sääntely-ympäristössä tapahtuneita muutoksia.

3.5 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 28. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	9 362	9 284	9 223
Oikeusministeriö	240	243	249
Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus	110	118	75
OM:n hallinnonalan muut erillisvirastot	115	121	165
Tuomioistuimet	3 201	3 176	3 164
Oikeusaputoimistot ja kuluttajariitalautakunta	981	959	971
Ulosottolaitos ja konkurssivalvonta	1 294	1 288	1 287
Syyttäjät	528	544	543
Rikosseuraamuslaitos	2 893	2 835	2 768

TAULUKKO 29. Talousarvion määrärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	834,4	878,9	866,4
25.01. Ministeriö ja hallinto	115,6	123,1	128,0
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	332,7	348,0	356,1
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	99,4	102,7	104,7
25.30. Syyttäjät	42,4	44,6	45,4
25.40. Rangaistusten täytäntöönpano	225,1	230,7	230,1
25.50. Vaalimenot	19,0	29,7	2,2

3.6 Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2013

Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 1 luvun 7 §:n mukaan saamelaiskäräjät laatii vuosittain valtioneuvostolle hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä.

1 ERÄISTÄ AJANKOHTAISISTA HANKKEISTA JA TAPAHTUMISTA

1.1 Kansainvälisoikeudellinen kehitys

Kertomusvuonna Suomi on saanut suosituksia parantaa saamelaisten oikeusasemaa YK:n ihmisoikeuskomitealta ja rotusyrjintäkomitealta, Euroopan neuvoston rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaiselta komissiolta (ECRI). Suosituksissa Suomea on mm. kehoitettu parantamaan saamelaisten itsemääräämisoikeutta, saamelaisporonhoidon suojaa, muuttamaan saamelaismääritelmää, parantamaan saamenkielisiä palveluja ja tehostamaan saamen kielten elvyttämistä sekä puuttamaan saamelaisvastaiseen kirjoitteluun. Suosituksia ei ole toimeenpantu Suomessa. Saamelaiskäräjät on huolissaan siitä, miten Suomi jättää toimeenpanematta kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten antamia suosituksia Suomelle parantaa saamelaisten asemaa ja saamelaiskulttuurin suojaa.

Saamelaiskäräjät on tyytyväinen että Suomi on ratifioinut Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelusopimuksen. Saamelaiskäräjät odottaa, että sopimuksen toimeenpanoa edistetään hyvässä yhteistyössä saamelaiskäräjien ja Suomen valtion yhteistyöllä.

1.2 ILO:n alkuperäiskansasopimuksen nro 169 ratifiointiesteiden poistaminen

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on ratifioida itenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimus 169. Vuonna 2012 oikeusministeriö selvitti ILO 169 -sopimuksen ratifiointiedellytyksiä pyytämällä ministeriöiltä ja saamelaiskäräjiltä lausunnot sopimuksen ratifiointiedellytyksistä. Lausunnossaan 2.4.2012 saamelaiskäräjät näki, että sopimuksen ratifioinnille on hyvät edellytykset. Saamelaiskäräjät oli hallituksen iltakoulussa kuultavana 12.12.2012. Iltakoulussa valtioneuvosto vahvisti sitoutumisensa hallitusohjelman saamelaiskirjausten toteutumiseen. Valtioneuvosto perusti saamelaisasioiden ministerityöryhmän. Sopimuksen ratifiointiesteiden poistaminen ei kuitenkaan ole edennyt. Saamelaiskäräjät toivoo, että sopimuksen ratifiointi etenisi pikaisesti Suomen valtion ja saamelaiskäräjien hyvällä yhteistyöllä. ILO 169 -sopimuksen ratifiointi on välttämätöntä, jotta saamelaiset voisivat säilyttää omaleimaisen kulttuurinsa tulevaisuuteen nähden. Sopimuksen ratifiointi on välttämätöntä Suomen ulkopoliittisen ja sisäpoliittisen uskottavuuden vuoksi ja tilanteen selkiyttämiseksi saamelaisten kotiseutualueella.

1.3 Saamelaiskäräjistä annetun lain muuttaminen

Kertomusvuonna luovutettiin oikeusministeriölle esitys saamelaiskäräjälain uudistamisesta. Työryhmän esitys oli yksimielinen. Saamelaiskäräjien yleiskokous on antanut esityksestä lausunnon 18.12.2013 pidetyssä kokouksessaan. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan työryhmän esittämät lainsäädäntömuutokset ovat jo nyt kompromisseja. Esityksiä ei saa heikentää millään tasolla. Työryhmän esitys saamelaismääritelmäksi vastaa saamelaisyhteisön sisäistä käsitystä saamelaisuudesta.

1.4 Pohjoismainen saamelaissopimus

Vuonna 2011 käynnistettyjä pohjoismaista saamelaissopimusta koskevia neuvotteluja Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä on jatkettu. Saamelaiskäräjillä on kolme jäsentä valtuuskunnassa. Sopimuksen valmistelu etenee erittäin hitaasti. Yhteisymmärrykseen ei olla päästy vielä yhdenkään sopimusartiklan sisällöstä.

1.5 Saamelaiselinkeinojen suoja

Saamelaiskäräjälain uudistamista valmistellut työryhmä esitti mietinnössään kannanottonaan, että toimivaltaiset ministeriöt ryhtyvät toimenpiteisiin selvittääkseen yhdessä saamelaiskäräjien kanssa saamelaisia koskevan erityislainsäädännön kehittämistä saamelaiskulttuurin tosiasiallisen suojan ja saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon aseman vahvistamiseksi Suomen kansainvälisten veloitteiden mukaisesti. Saamelaiskäräjät tukee työryhmän kannanottoa ja pitää välttämättömänä, että ministeriöt huomioivat työryhmän kannanoton ja erityislainsäädäntöä aletaan kehittää välittömästi. Erityisen välttämätöntä on huomioida ja turvata saamelaiskulttuurin suoja saamelaiselinkeinoja ohjaavissa erityislaeissa kuten poronhoito-, kalastus- ja metsästyslaeissa. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan erityislainsäädännön uudistaminen saamelaisten tosiasiallisen oikeudellisen aseman parantamiseksi on aloitettava heti.

1.6 Kaivoslain soveltaminen

Uuden kaivoslain (621/11) soveltaminen ja siinä määrätyn kaivosviranomaisen (Tukes) toiminta jatkui kertomusvuonna toista vuottaan. Lain 38 §:n tarkoitus kaivoslain mukaisen, saamelaisten kotiseutualueelle myönnettävien lupahankkeiden vaikutusten arvioinnista, ei ole toteutunut lain edellyttämällä tavalla kertaakaan. Saamelaisten perusoikeus-suoja ei ole edelleenkään toteutunut kaivoslain toimeenpanossa. Koneellinen kullankaivu edellyttää ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaista ympäristölupaa. Laissa ei ole säädetty saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta. Ympäristönsuojelulaki vaikeuttaa saamelaisten peruslaillisten oikeuksien toteutumista ja lakia tulee muuttaa.

1.7 Kunnallishallinnon uudistukset

Saamelaiskäräjät on hyvin huolissaan kuntarakennemuutoksen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen rakennemuutoksen mahdollisista vaikutuksista saamelaisten oikeuksiin, elinmahdollisuuksiin saamelaisten kotiseutualueella ja saamenkielisiin palveluihin. Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana, että lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä ei ole käyty saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja.

1.8 Metsähallituslain uudistaminen

Metsähallituslain uudistamista valmistellaan maa- ja metsätalousministeriön johdolla. Ministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan saamelaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi saamelaisten kotiseutualueella uudistettavassa Metsähallituslaissa. Työryhmässä on saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen edustus. Saamelaisilla on vähemmistöedustus. Työryhmän tehtäviin ei kuulu ILO 169 -sopimuksen ratifointiesiteiden poistaminen. Saamelaiskäräjien ja myös ministeriöiden yhdessä jakama käsitys on, että Metsähallituslain uudistaminen ei saa heikentää eikä estää ILO 169 -sopimuksen mahdollista ratifointia. Työryhmässä ei ole päästy vielä yksimielisyyteen. Työryhmän työ on hyvin haasteellinen, koska tehtävänanto on ollut hyvin rajaava. Työryhmän toimikausi päättyy 28.2.2014.

1.9 Saamen kielten elvytysohjelma

Saamen kielten elvyttämisohjelma ei vielä kertomusvuonna edennyt valtion hallinnossa eikä tehtävään osoitettu määrärahoja sen täytäntöönpanotoimia varten. Toimenpideohjelma hyväksyttäneen alkukevästä 2014. Elvytysohjelman kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen toteuttaminen vaatii riittäviä taloudellisia resursseja, kaikkien hallinnonalojen sitoutumista ohjelman toimeenpanoon ja sen pikaista toimeenpanoa. Saamen kielen tulevaisuuden turvaaminen edellyttää pikaisia toimenpiteitä.

1.10 Kolttakulttuurikeskus

Kolttasaamelaiskulttuurin ja -kielen turvaaminen edellyttää pikaisia erityistoimenpiteitä. Saamelaiskäräjät toivoo, että Sevettjärvelle suunnitellulle kolttakulttuurikeskukselle, sen rakentamiselle ja toiminnan ylläpitämiselle löydetään pikaisesti rahoitus.

2 SAAMELAISKÄRÄJIEN TOIMINNASTA

2.1 Saamelaiskäräjien viranomaisille osoitetut aloitteet, esitykset, lausunnot ja muut toimet

Saamelaiskäräjät on osallistunut lainsäädäntöhankkeisiin antamalla lakiesityksistä lausuntoja, ollut kuultavana eduskunnan valiokunnissa ja käynyt esityksistä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja. Saamelaiskäräjät antoi kertomusvuonna lausuntoja yhteensä 154 kpl, aloitteita ja esityksiä 4 kpl sekä muistioita ja kannanottoja 40 kpl, yhteensä 198 kpl. Saamelaiskäräjien tehokasta toimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia heikentää resurssipula. Kertomusvuonna saamelaiskäräjät järjesti maaliskuun yleiskokouksensa Belgian Brysselissä, jossa samalla tutustuttiin Euroopan parlamenttiin ja sen toimintaan.

2.2 Avustukset saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan

Saamelaiskäräjät jakoi avustuksina saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan yhteensä 182 000 euroa sekä saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen osoitetusta määrärahasta 23 000 euroa pohjoismaisten saamelaisjärjestöjen tukemiseen.

Määrärahasta myönnettiin toiminta- ja projektiavustuksia saamelaisyhdistyksille, työskentely- ja projektiavustuksia saamelaistaiteilijoille ja käsityöntekijöille sekä julkaisuavustuksia mm. pohjoissaamenkielisen musiikin ja inarinsaamenkielisen lehden julkaisemiseksi.

Saamelaiskäräjät pitää huolestuttavana kulttuurimäärärahaan kohdistuvia jatkuvia leikkauksia. Saamelaisjärjestöjemme toiminta tukee vahvasti saamelaisten kulttuurillisia oikeuksia. Toiminta-avustusten leikkaukset vaarantavat erityisesti heidän toimintaedellytyksiä ja heikentävät jo vakiintuneiden, perinteiseksi muodostuneiden kulttuuritapahtumien jatkumisen ja kehittymisen.

2.3 Saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut

Saamelaiskäräjien kautta maksettiin saamelaisten kotiseutualueen kunnille 480 000 euron määräinen avustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ja 120 000 euroa saamenkielisen päivähoidon saatavuuden turvaamiseksi. Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on tärkeää, että määräraha hallinnoidaan saamelaiskäräjien kautta ja että avustuksen määrä vastaisi saamelaisten palvelunkäyttäjien tarvetta (sosiaali- ja terveyspalvelut 1,1 milj. euroa, päivähoito 864 000 euroa). Saamenkielisten sote-palvelujen turvaamiseen osoitettu erillismääräraha on merkittävä, mutta ei riittävä lisätoimi. Saamelaisten oikeudet omakielisiin palveluihin toteutuvat saamen kielilaista huolimatta osin satunnaisesti. Kunnilla on muilta osin vain vähän suunnitelmallista toimintaa saamenkielisten palvelujen tuottamiseksi. Erityisesti tarvittaisiin saamen kielillä yleislääkäri-, mielenterveys- ja päihdepalveluja, kotipalvelua virka-ajan ulkopuolella, perhepalveluja, ikääntyneiden palveluasumis- ja laitoshoitopalveluja, hammashuolto- ja fysioterapiapalveluja. Saamelaiskäräjät pitää erittäin tärkeänä erillisen valtionavustuksen (momentti 33.60.36) säilyttämistä ja turvaamista lailla sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa. Saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ja varhaiskasvatuspalvelujen rahoittamisesta tulee säätää pysyvästi lailla.

2.4 Saamelaisnuorten oikeudet

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto on kertomusvuonna levittänyt tietoa saamelaisten oikeuksista, järjestänyt saamelaiskulttuurinmukaista ohjelmaa ja toimintaa saamelaisnuorille ja vaikuttanut alkuperäiskansanuoria koskevaan päätöksentekoon kansainvälisesti ja kansallisesti. Nuorisoneuvoston toiminta rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksella. Vuonna 2013 nuorisoneuvostolla oli käytettävissä omaan perustointiaan 110 000 euroa. Saamelaiskäräjät on hyvin huolissaan saamelaisnuorten heikoista mahdollisuuksista päästä saamelaiselinkeinojen pariin ja saamelaisvastaisen internet- ja mediakirjoittelun vaikutuksista saamelaisnuoriin ja heidän identiteettiinsä.

3 SAAMELAISTEN KIELELLISET OIKEUDET

Saamen kielilain tarkoituksena oli tuoda parannusta saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja vahvistaa saamelaisille alkuperäiskansana turvattua perustuslaillista (731/1999, 17.3 §) oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kertomusvuonna ei ole tapahtunut parannuksia saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisessa. Saamelaisille perustuslaissa turvatut kielelliset oikeudet jäävät suurelta osin toteutumatta. Kaikki Suomessa puhutut saamen kielet ovat häviämisen alla, mutta välittömimmässä häviämisaarassa ovat koltansaame ja inarinsaame. Saamelaisten kotiseutualueella myös pohjoissaamen tilanne on huolestuttava erityisesti Enontekiön kunnassa ja Lapin paliskunnan alueella, joissa tarvitaan kiireellisiä ja tehokkaita toimenpiteitä kielen säilymistä turvaamiseksi ja sen elvyttämiseksi. Saamelaista yli puolet asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, joten kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta he ovat erittäin heikossa asemassa.

Tällä hetkellä saamenkieliset palvelut toteutuvat heikosti ja sattumanvaraisesti, viranomaisten saamenkieliset palvelut toimitetaan suurimmaksi osaksi asiakirjakäännösinä ja tulkkauksen avulla. Saamen kielilain tarkoituksena on tehdä saamenkielisestä asioimisesta luonnollista ja ettei saamenkielisen palvelun saamiseen tarvitse erikseen vedota, vaan viranomaiset palvelevat saamen kielellä. Tulkkaus ja asiakirjojen kääntäminen ovat siten vasta toissijaisia keinoja palvella saamenkielisiä, silloin kun viranomaisella ei ole saamenkielistä henkilöä paikalla. Tulkkauspalvelu soveltuu joihinkin tapauksiin ja sitä voidaan käyttää tilapäisesti, mutta se ei voi olla yksinomaan viranomaisen antama saamenkielinen palvelu. Esimerkiksi lääkäri- ja sosiaalipalveluissa, jossa on kysymys yksilön henkilökohtaisista asioista, tulkkaus on osoittautunut ongelmalliseksi ja jopa käyttökelvottomaksi. Saamelaisten kotiseutualueella toimivista viranomaisista vain harva pystyy antamaan suullista palvelua saamen kielellä ja saamen kielellä asioiminen vaatii viranomaisissa erityisjärjestelyjä.

Saamenkielisten palvelujen järjestäminen viranomaisissa vaatii eri alojen pätevien ja kieltä riittävästi osaavan ammattihenkilöstön lisäämistä. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan yksi vaihtoehto saamenkielisen ammattihenkilöstön saamiseksi kuntien palvelukseen ja työssä olevan henkilöstön saamen kielen opiskelun motivoimiseksi on kuntien maksaman kielilisan merkittävä korottaminen siten, että saamen kielen osaamisesta ja opiskelusta on taloudellista hyötyä. Saamelaiskäräjät on esittänyt myös saamen kielilain 31 §:n tarkoitettua määrärahan korottamista vastaamaan todellisia tarpeita, joita saamen kielilain

toteuttamisesta aiheutuu saamelaisten kotiseutualueen kunnille. Saamelaiskäräjien esityksistä ja tarpeesta huolimatta kyseistä määrärahaa on vähennetty. Saamen kielilakia tulisi muuttaa siten, että lakisääteisiä kunnallisia peruspalveluja tuottavat muut tahot ja kuntayhtymät, joissa saamelaisten kotiseutualueen kunta tai osa siitä on mukana, otetaan myös saamen kielilain mukaiseen valtionavustuksen piiriin.

Suomen saamelaiskäräjät aloitti vuoden 2012 alussa yhdessä Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien kanssa 1.1.2013 Sáffá2 -Interreg-rahoitteisen projektin yhteispohjoismaisen saamen kielten ammatti- ja resurssikeskuksen perustamiseksi. Projektin aikana, joka päättyy 30.6.2014, saamen kielten huoltoa ja kielipolitiikkayhteistyötä kehitetään ja vahvistetaan perustamalla yhteinen saamen kielten kielikeskus, Sámi Giellagáldu. Tarkoituksena on, että Sámi Giellagáldulla on ylin vastuu saamen kielten kieliyhteistyöstä, kieliammatillisesta työstä ja kielenkäyttäjille suunnatuista saamenkielisistä kielipalveluista. Saamelaiskäräjien tavoitteena on käynnissä olevan projektin aikana selvittää ja saada vakinainen rahoitus pohjoismaista kielikeskusta varten. Jotta saamen kielten huolto ja kielten kehittyminen sekä saamen kielten eriytyminen eri valtioissa voidaan estää, kielikeskukselle on ohjattava tehtäviä ja pysyvä rahoitus. Saamelaiskäräjät vetoaa Suomen valtioon pysyvän rahoituksen saamiseksi kielikeskukselle.

4 SAAMELAISOPETUS

Saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kokonaisoppilasmäärä perusopetuksessa ja lukiossa käy ilmi seuraavista taulukoista. Valtaosa opetuksesta annetaan saamelaisten kotiseutualueen kunnissa. Sen sijaan saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella saamenkielen opetuksen oppilasmäärä on huomattavan pieni. Opetuksen ulkopuolelle jää edelleen vähintään 50 % saamelaislapsista ja -nuorista. Syynä tilanteeseen ovat ratkaisemattomat ongelmat opetuksen rahoituksessa ja lainsäädännössä. Saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään (PL 17.3 §) ei toteudu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, sillä saamelaislapsilla ei ole koululainsäädännön mukaan oikeutta opiskella saamen kieltä äidinkielenään.

TAULUKKO 30. Saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kokonaisoppilasmäärä perusopetuksessa 2012—2013

	Saamenkielinen	Äidinkieli	Vieras kieli	Yhteensä	Muutos 2011—2012
Peruskoulussa yhteensä	173	9	318	500	(+30)
Lukiossa yhteensä	3	23	28	54	(-1)
Saamelaisten kotiseutualueella yhteensä	176	28	240	444	(+24)
Kotiseutualueen ulkopuolella yhteensä		4	106	110	(+5)
Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa yhteensä	176	28	312	516	(+35)
Kotiseutualueen kuntien ulkopuolella yhteensä *		4	34	38	(-6)
Inarinsaame	15	5	41	61	(+6)
Koltansaame	5	5	15	25	(+3)
Pohjoissaame	156	23	289	468	(+20)
Suomen peruskouluissa ja lukioissa yhteensä	176	32	346	554	(+29)

* saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen ulkopuolella

TAULUKKO 31. Saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kokonaisoppilasmäärä perusopetuksessa 2013—2014

	Saamenkielinen	Äidinkieli	Vieras kieli	Yhteensä	Muutos 2012—2013
Peruskoulussa yhteensä	165	11	366	542	(+42)
Lukiossa yhteensä		24	47	71	(+17)
Saamelaisten kotiseutualueella yhteensä	165	26	274	465	(+21)
Kotiseutualueen ulkopuolella yhteensä		8	139	147	(+37)
Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa yhteensä	165	26	358	549	(+33)
Kotiseutualueen kuntien ulkopuolella yhteensä *		8	55	63	(+25)
Inarinsaame	15	4	39	58	(-3)
Koltansaame	-	4	22	26	(+1)
Pohjoissaame	150	26	352	528	(+60)
Suomen peruskouluissa ja lukioissa yhteensä	165	35	413	613	(+59)

* saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen ulkopuolella

Saamelaiskäräjille osoitettiin yhteensä 290 000 euroa valtionavustuksena saamenkielisen oppimateriaalin valmistamiseen. Erityisesti inarinsaamenkielinen oppimateriaalityö on tehostunut. Valtionavustuksella rahoitettiin noin 40 hanketta, joista vuoden aikana valmistui neljä uutta pohjoissaamenkielistä, kaksi uutta inarinsaamenkielistä ja yksi uusi koltansaamenkielinen oppimateriaali. Saamelaiskäräjät osti saamelaisopettajille oikeudet e-girjin julkaisemiin pohjoissaamen äidinkielen verkkomateriaaleihin. Lisäksi otettiin seitsemän uudistettua painosta pohjoissaamenkielisistä ja viisi uudistettua painosta inarinsaamenkielisistä oppimateriaaleista. Useiden materiaalien käsikirjoitukset valmistuivat vuoden 2013 aikana, mutta painatus jouduttiin varojen puuttuessa siirtämään vuodelle 2014. Suurin oppimateriaalipula koskee koltan- ja inarinsaamen kieliä, lukio- ja ammatillista koulutusta sekä aikuiskoulutusta.

Puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi

Ma lakimiessihteeri Kalle Varis

4 Sisäministeriö

Ministerin katsaus hallinnonalan toimintaan ja toimintaympäristöön

Sisäministeriö saavutti keskeisiltä osin sen toiminnalle vuodelle 2013 asetetut tulostavoitteet. Kaikilla ministeriön keskeisten toimintojen sektoreilla on pystytty tuottamaan hallituksen, eduskunnan sekä muun poliittisen johdon edellyttämät suoritteet sekä kehittämään toimintaa edelleen.

Poliisin hallintorakennemuutos on edennyt suunnitellussa aikataulussa. Vuoden 2013 alkupuolella hankeryhmä teki esityksensä täydentävistä päälinjauksista. Tarpeellisten poliittisten linjausten jälkeen hallintorakennemuutoksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset on saatettu eduskunnan käsiteltäväksi ja hankkeen täytäntöönpanotoimet on käynnistetty.

Hallitusohjelmasta suoraan johtuvien valmisteluvaiheiden osalta hallinnonala on ollut keskeisesti mukana talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmien koordinoimisessa sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja tietoverkkorikollisuuden torjuntastrategioiden valmistelussa. Työpanosta on kohdennettu ennalta estävän toiminnan strategian laadintaan, terrorismin torjuntastrategiaan sekä varautumiseen itäliikkuvuuden kasvuun ja EU–Venäjä -viisumivapauteen. Turvapaikkakäsittelyyn liittyvien vastuiden kehittämistarpeita tarkasteleva työryhmä on niin ikään aloittanut työskentelynsä.

Rajavartiolaitos käynnisti talouden sopeuttamisohjelman toimeenpanon. Ohjelman tavoitteena on toimeenpanna säästöveloitteet ja hallita kustannusten nousun vaikutukset. Sopeuttamistoimet tehdään siten, että riskit hallitaan. Vuoteen 2017 asti ulottuvan ohjelman toteutus on edennyt pääosin suunnitellussa aikataulussa.

Hallitus myönsi kehyspäätöksessään 2013 Rajavartiolaitokselle pysyvän määrärahalisäyksen kasvavan rajanylitysliikenteen hallintaan. Lisämäärärahalla voidaan toimeenpanna hallituskaudelle suunniteltu kehittäminen sekä henkilöstölisäykset kaakkoisrajan rajanylityspaikoilla ja pääkaupunkiseudulla. EU:n naapurisuusohjelmasta mahdollisesti saatava rahoitus lisää mahdollisuuksia kohdentaa lisärahoitusta itärajan muiden rajanylityspaikkojen kehittämiseen.

Hätäkeskusuudistuksen toimivuutta on tarkasteltu turvallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä henkilöstön näkökulmasta. Arvioinnissa huolehdittiin ensisijaisesti hätäkeskuspalvelujen laadusta, asiantuntemuksesta ja toimintavarmuudesta. Arviointityöryhmä antoi raporttinsa kesäkuussa 2013. Ryhmän arvion mukaan kokonaisuutena arvioiden toteutetussa hätäkeskusuudistuksessa on onnistuttu parantamaan hätäkeskustoiminnan tasoa. Hätäkeskusuudistus on myös johtanut koko viranomaisketjun eli

pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen toimintatapojen kehittämiseen ja toimintamallien valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen.

Osana hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa hallitus päätti syksyllä pelastustoimen kehittämisestä siten, että pelastustoimessa saadaan aikaan 7,5 milj. euron säästöt.

Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategian periaatepäätös hyväksyttiin valtioneuvostossa kesäkuussa 2013. Strategian toimeenpano-ohjelman valmistelu käynnistyi lopukesällä ja valmistelu etenee suunnitellusti.

MPR -mallin (Maahanmuuttovirasto, Poliisi, Raja) toteuttamiseksi asetettu hanke päättyi toukokuun lopussa 2013. MPR -mallin toteutusta seurataan ja mahdollista laajentamista tarkastellaan vuoden 2014 aikana Maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden kehittämisen -työryhmän yhteydessä.

Vastaanottojärjestelmää on uudistettu niin, että odotusajan vastaanottokeskukset ovat nykyisin pääosin asuntoperusteisia laitosmaisten vastaanottokeskusten sijaan. Turvapaikkaprosessin ja vastaanottojärjestelmän kehittämistoimilla on turvapaikanhakijoiden vastaanoton menoissa syntynyt säästöä noin 15 milj. euroa vuodesta 2011 vuoden 2013 loppuun mennessä.

Sisäministeriön kansainvälistä vaikuttavuutta siviilikriisinhallinnassa on vahvistettu tehostamalla EU-tason koordinaatiota ja painottamalla erityisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteyksiä. Sisäministeriö valmisteli yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa Suomen tarjouksen YK:lle Suomen osallistumisen vahvistamiseksi YK:n siviilikriisinhallintatehtävissä.

Päivi Räsänen
Sisäministeri

4.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Sisäministeriö¹ hallinnonaloinen saavutti keskeisiltä osin sen toiminnalle vuodelle 2013 asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet (*yleisarvosana hyvä*).

TAULUKKO 32. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Tavoite	Arvosana
Poliisitoimi, pelastustoimi ja Rajavartiolaitos osallistuvat omalta osaltaan kansallisen kilpailukyyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen, jonka tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa.	Erinomainen
Varmistetaan, että maahanmuuttopolitiikassa toteutuvat perus- ja ihmisoikeudet, hallinto on toimivaa ja oikeusvarmaa sekä noudattaa hyvän hallinnon periaatteita.	Erinomainen
Kriittisten, sisäiseen turvallisuuteen liittyvien tietojärjestelmien häiriötön toiminta turvataan kaikissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa.	Hyvä
Sisäasiainhallinnon keskeiset kehityshankkeet turvataan ja valtion verkkoturvallisuutta parannetaan.	Hyvä
Sisäisen turvallisuuden toimijoiden ICT -palveluiden käytettävyys ja tehokkuus ovat korkeaa tasoa. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen tuottamat palvelut mahdollistavat sisäisen turvallisuuden toimijoiden toiminnan integraation ja vapauttavat niiden resursseja operatiiviseen toimintaan.	Hyvä
Sisäisen turvallisuuden toimijoiden palvelu- ja teknologia-arkkitehtuuri ovat yhteensopivat muiden turvallisuusviranomaisten ja valtion arkkitehtuurin kanssa.	Hyvä

Yhteenvetona voidaan todeta, että poliisin toiminnalliset tulokset ovat olleet vuonna 2013 hyvät, mutta aivan kaikilta osin tavoitteisiin ei päästy, esim. rikoslakirikosten selvittäminen. Rajanylitysliikenteen kasvusta ja väheneviin voimavaroihin liittyvästä sopeuttamisohjelmasta huolimatta Rajavartiolaitos on kyennyt säilyttämään yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vuoden 2012 tasolla. Rakennemuutos eteni suunnitelman mukaisesti. Häätäkeskustoiminnan rakennemuutoksen toteuttamisessa hyödynnettiin aiempien vuosien kokemuksesta saatu oppiminen, mikä osaltaan turvasi uudistuksen etenemisen ja samaan aikaan laadukkaiden hätäkeskuspalveluiden tuottamisen. Uudistuksen myötä myös viranomaisyhteistyö tiivistyi ja kehittyi eri alueilla. Maahanmuuttohallinnossa työvoiman saatavuuteen vastataan työlupajärjestelmän kautta. Työvoiman saatavuutta helpotetaan muun muassa erityisasiantuntijoiden kohdalla niin, että työvoiman saatavuusharkintaa edellyttävän työntekijän oleskeluluvan sijaan myönnetään tiettyjen edellytysten täytyessä erityisasiantuntijan oleskelulupa. Esimerkiksi vuonna 2013 erityisasiantuntijan työntekoa varten myönnetyn oleskeluluvan käsittely kesti keskimäärin 14 vuorokautta.

¹ Sisäasiainministeriön suomenkielinen nimi muuttui 1.1.2014 alkaen sisäministeriöksi. Hallituksen vuosikertomuksessa 2013 käytetään pääsääntöisesti vuoden 2014 alusta voimaan tullutta sisäministeriönimeä.

4.2 Poliisitoimi

Poliisitoimen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä ehkäistä ja estää ennalta rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan. Poliisitoimen yhteiskunnallinen vaikuttavuus toteutuu, kun ihmisten kokema turvallisuuden tunne säilyy hyvänä ja poliisin toimintaan luotetaan. Ihmisten turvallisuudesta huolehtiminen ja kansalaisten yhdenvertainen kohtelu edellyttää sitä, että kiireellinen poliisiapu on saatavissa, rikosten selvitystaso pysyy hyvänä ja poliisin lupahallinto toimii asiakaslähtöisesti. Poliisitoimi rakentaa osaltaan kilpailukykyistä yhteiskuntaa ja varmistaa ihmisten tasavertaisen kohtelun.

Poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavien muuttujien perusteella maamme turvallisuus on kehittynyt myönteiseen suuntaan. Rikoslakirikosten määrä on vähentynyt noin 480 000 rikokseen. Liikenne rikoksia ja rattijuopumuksia oli selvästi edellisvuotta vähemmän. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta mittaava katuturvallisuusindeksi nousi 85,8:sta 92,1:een. Liikenneturvallisuusindeksin arvon oletetaan edelleen parantuvan. Poliisin ennaltaehkäisevällä työllä on onnistuttu luomaan edellytyksiä myönteiselle kehityssuunnalle.

TAULUKKO 33. Poliisitoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

Poliisitoimen yhteiskunnallinen vaikuttavuus	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Tavoite 2013	Toteuma 2013
Rikoslakirikosten määrä, enintään	525 725	484 412	525 725	480 712
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	78,7	85,8	80,0	92,1
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	145,1	165,3	144,0	175,3 (ennuste)
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo vähintään (asteikko 1—4) ¹	-	3,40	-	-
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo vähintään (asteikko 1—4) ²	-	3,00	-	-

¹ Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri -tutkimuksen kysymyksellä Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä, 1=erittäin vakava, 2=melko vakava, 3= ei kovin vakava, 4=ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri 2012, 2014 ja 2016. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu. Sisäasiainministeriön julkaisusarja, www.intermin.fi

² Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri -tutkimuksen kysymyksellä Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?, 1=erittäin vähän, 2=melko vähän, 3= melko paljon, 4=erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri 2012, 2014 ja 2016. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu. Sisäasiainministeriön julkaisusarja, www.intermin.fi

Vuonna 2013 tehdyn Tiedebarometrin mukaan kansalaisten luottamus poliisiin on säilynyt vakaana. Kansalaisista 33 % tunsu hyvin suurta ja 53 % melko suurta luottamusta poliisiorganisaatiota kohtaan. Vuoden 2012 poliisibarometrin mukaan kansalaisista 48 % luotti poliisiin erittäin paljon ja 44 % melko paljon (keskiarvo 3,40).

Poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta toteuttavissa toiminnallisissa tulostavoitteissa onnistuttiin hyvin myös vuonna 2013. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä väheni yli seitsemällä prosentilla, vajaasta 41 000:sta hieman yli 38 000:een. Näiden rikosten selvitystaso laski hieman, 77,2 prosentista 76,9 prosenttiin. Pahoinpitelyrikoksia kirjattiin vuoden 2013 aikana 35 400, kun edellisvuoden vastaava luku oli 37 900. Törkeät

pahoinpitelyt vähenivät neljällä prosentilla verrattuna aikaisempaan vuoteen ja niitä tuli ilmi 1 810 tapausta.

Häiriökäyttäytymisen ja ilkeiden määrät yleisillä paikoilla pieneni 95 000 ilmoitetusta tapauksesta hieman alle 94 000 tapaukseen vuonna 2013. Vahingontekoja tuli vuonna 2013 ilmi 43 400, mikä on kaksi prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vahingontekojen määrä oli 15 % edellisten kymmenen vuoden keskiarvoa pienempi.

Lapsiin ja nuoriin asianomistajina kohdistuneiden väkivaltatapauksien määrä pieneni selvästi edellisvuodesta. Ilmoitettuja väkivaltatapauksia oli 2 433 kappaletta ikäryhmässä 15—17-vuotiaat, kun edellisvuonna niitä oli yhteensä 2 653. Ikäryhmässä 18—20-vuotiaat vastaavien tapausten määrä pieneni 4 276:een edellisvuoden 4 612 tapauksesta.

Poliisiin tietoon tulleiden seksuaalirikosten määrä laski edellisvuodesta seitsemän prosenttia ja niitä kirjattiin vuonna 2013 yhteensä 3 329. Ilmitulleet lapsen seksuaaliset hyväksikäytöt ovat viime vuosina lisääntyneet huomattavasti. Rikoslaisissa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistavuuden alan laajenemisesta sekä ilmoitusvelvollisuuden ja yleisen tietoisuuden lisääntymisestä johtuen yhä useampi aiemmin piiloon jäänyt seksuaalirikos tulee nykyisin poliisiin tietoon.

A- ja B-kiireellisyysluokan hälytystehtävien kokonaismäärä laski 750 000:sta noin 681 000 hälytystykseen vuonna 2013. Keskimääräinen toimintavalmiusaika A-luokan kiireellisissä hälytystehtävissä on edelleen alle kymmenen minuuttia. A- ja B-kiireellisyysluokan hälytystehtävissä keskimääräinen toimintavalmiusaika on hieman aikaisempaa pidempi, 17,4 minuuttia.

Selvitettyjen rikoslakirikosten määrä oli 300 818, mikä on hieman edellisvuotta vähemmän. Rikoslakirikosten selvitysaste laski 50,4 prosentista 49,0 prosenttiin. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten selvitysaste laski edellisvuoden 77,2 prosentista 76,4 prosenttiin vuonna 2013.

Talousrikoksissa erityisesti verorikosten ja törkeiden petosten määrä lisääntyi vuonna 2013. Päädettyjen talousrikosten määrä kasvoi 1 693:sta 1 822:een ja avoimien juttujen määrä kasvoi hieman 2 215 rikokseen vuonna 2013. Päätökseen saatujen talousrikosten keskimääräinen tutkinta-aika piteni 310 vuorokaudesta 331 vuorokauteen. Talousrikoksista takaisin saadun omaisuuden määrä nousi edellisvuoden 36 milj. eurosta 41 milj. euroon vuonna 2013.

Poliisiin myöntämien lupien kokonaismäärä nousi hieman, 1,33 miljoonasta 1,34 miljoonaan lupaan. Poliisitoimen toimintamomentilta palkattujen poliisimiesten määrä oli vuoden 2013 lopussa 7 490 henkilötyövuotta. Poliisihallinnon henkilöstön kokonaismäärä oli vuoden 2013 lopussa 10 219 henkilötyövuotta. Poliisin perustutkintokoulutuksesta valmistui vuonna 2013 noin 326 henkilöä.

Ministeriön poliisiosasto on ollut aktiivinen sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelussa ja toimenpiteiden käynnistämisessä ja vaikuttanut erityisesti vakavan parisuhde- ja läheisväkivallan estämiseksi kehitetyn riskinarviointimenetelmän (MARAK) käytön laajentamiseen. Turvallisuusriskien ennalta ehkäisemiseksi valmisteltiin vuonna 2013 poliisin ennalta estävän toiminnan kokonaisstrategia, jossa otetaan huomioon väkivallan vähentäminen, verkostoyhteistyön tehostaminen, tietojohdoisuuden vahvistaminen ja sosiaalisen median hyödyntäminen sekä muut kokonaisuuden kannalta tärkeät osatekijät. Poliisin

ennalta estävän työn visioksi valittiin: ”Vähemmän rikoksia ja enemmän turvallisuutta – yhdessä ennakoivasti toimien”. Lisäksi poliisiosasto on vastannut perhe- ja lastensurmien ennaltaehkäisyyn liittyvien viranomaisten välisen tiedonvaihdon parantamista koskevien esitysten valmistelusta.

Liikenneturvallisuuden parantamista koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpano-ohjelman toimenpiteiden toteuttamista on ohjattu. Poliisin liikennevalvontastrategiaa on uudistettu kehittämällä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa asetettavia liikenneturvallisuuden yhteisiä tulostavoitteita, liikennevalvonnan uusien toimintatapojen ja teknisten valvontamenetelmien hyödyntämistä älyliikennestrategian mukaisesti sekä liikenneturvallisuuden parantamiseen tähtääviä muita keskeisiä asioita.

Poliisiosasto on ohjannut valtioneuvoston järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategiaa koskevan periaatepäätöksen toteutusta ja osallistunut torjuntastrategian toimeenpanoon muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan johtoryhmässä. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategian kokonaisuuden osana on kehitetty tietoverkkorikollisuuden torjuntastrategiaa ja päivitetty terrorismin torjuntastrategiaa.

Poliisin kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät tehtävät on hoidettu onnistuneesti. EU:n ja muun kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämiseen liittyvää ennakkovaikuttamista on tehostettu erityisesti tiedonvaihdon parantamiseksi sekä EU:n ja kolmansien maiden välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Lainvalmistelu on edennyt lainsäädäntösuunnitelman mukaisesti. Poliisin hallintorakennemuudistusta, Poliisiammattikorkeakoulua, poliisin henkilötietojen suojaa, passilainsäädäntöä sekä poliisilain osittaisuudistusta koskevat lainsäädännön muutokset hyväksyttiin eduskunnassa. Jatkettiin yksityiseen turvallisuusalaan, ampumarata- sekä ampuma-ase-lainsäädäntöön, todistajansuojeluohjelman, rahankeräyksiin liittyvien hallituksen esitysten valmistelua. Valmisteltiin lukuisa joukko alemmanasteisia säännöksiä muun muassa liittyen liikkumis- ja oleskelurajoituksiin sekä muihin poliisilain nojalla annettaviin muihin asetuksiin. Huolehdittiin hallitusohjelman mukaisesti nykyisen rahapelijärjestelmän ylläpitämisestä muun muassa valmistelemalla arpajaislain mukaiset rahapelien sääntöjä koskevat asetukset. Huolehdittiin komission rahapelaamiseen liittyvään selvityspyynnöön vastaamisesta yhdessä muiden relevanttien tahojen kanssa.

4.3 Rajaturvallisuus ja merelliset turvallisuustehtävät

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina oli ylläpitää rajaturvallisuutta, varmistaa sujuva rajaliikenne, tuoda viranomaisapua rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille, lisätä merellistä turvallisuutta ja osallistua sotilaalliseen maanpuolustukseen. Nämä vaikuttavuustavoitteet tuli tuottaa kustannustehokkaasti maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa myös yhteiskunnan kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus pysyi vuoden 2012 tasolla. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kokonaistunnusluku pysyi ennallaan, vaikka kustannusvaikuttavuudessa tapahtui pientä heikentymistä. Suunniteltua nopeampi kustannusten

nousu johtui kokonaan kolmen Telkkä-luokan vartiolaivan myynnistä, josta syntyi yli 9,6 milj. euron kirjanpidollinen myyntitappio. Ilman myyntitappiota Rajavartiolaituksen kustannusvaikuttavuus olisi ollut huomattavasti parempi ja myös yhteiskunnallinen vaikuttavuus olisi parantunut.

TAULUKKO 34. Rajavartiolaituksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

	2011	Toteuma 2012	Tavoite 2013	Toteuma 2013
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, indeksi	104	106	107	106
Vaikuttavuus, indeksi	95	96	95	96
Kustannusvaikuttavuus, indeksi	113	116	120	115

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kokonaistunnusluku muodostuu vaikuttavuusindeksistä ja kustannusvaikuttavuusindeksistä. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vaikuttavuusindeksi lasketaan viidestä osa-alueesta:

- Rajaturvallisuuden ylläpitäminen
- Sujuvan rajaliikenteen varmistaminen
- Viranomaisavun tuominen rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille
- Merellisen turvallisuuden lisääminen
- Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen

Kullakin vaikuttavuuden osatekijällä on useita mittareita. Nämä muodostavat painotettuina kyseisen vaikuttavuuden osatekijän tunnusluvun. Vaikuttavuusosatekijöiden painotetuista tunnusluvuista puolestaan muodostuu kokonaisvaikuttavuuden tunnusluku. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kustannusvaikuttavuusindeksissä lasketaan painotettujen suoritteiden määrästä ja kustannuksista yksittäisen painotetun suoritteen kustannus. Tämän kustannuksen muutos kuvaa kustannusvaikuttavuuden kehitystä.

Rajavartiolaitos on pystynyt rajojen valvonnalla tehokkaasti ennaltaehkäisemään laitonta maahantuloa. Rajojen valvonnan tehtävät on hoidettu kustannustehokkaasti pienemmin voimavaroin kuin vuonna 2012. Tehostuneet partiokäytännöt ovat nostaneet tarkastusten määrää vuodesta 2012. Teknisen valvonnan kattavuus on pysynyt vuoden 2012 tasolla. Rajojen valvonnan tuottavuus ja taloudellisuus paranivat vuodesta 2012. Rajatapahtumien estämis- ja paljastamisprosentit laskivat vuodesta 2012, mikä heikensi hiukan toiminnan laatua.

Rajatarkastukset järjestettiin tehokkaasti ja tuottavuus parani. Myös rajatarkastusten taloudellisuus parani edellisvuodesta. Vuodesta 2009 ulkorajatarkastusten määrä on noussut noin 64 %, rajatarkastusten tuottavuus nousut 53 % ja taloudellisuus 43 %. Rajatarkastusten laatu ja palvelukyky paranivat, mutta sujuvuus heikkeni hieman johtuen liikenteen kasvusta ja vuoden 2013 aikana käynnistyneistä infrastruktuurikehitystyöistä Kaakkois-Suomen rajanylityspaikoilla (Vaalimaa, Nuijamaa ja Imatra).

Rikostorjunnan tuottavuudessa ja taloudellisuudessa sekä toiminnan laadussa ja palvelukyvyssä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoteen 2012 verrattuna. Viimeisimpien vuosien laittoman maahantulon järjestämisen selvitystasot osoittavat sen, että riittävän näytön hankkiminen rikosprosessissa on edelleen erittäin haastavaa.

Merellisen turvallisuuden haasteissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ja alusliikenne Suomenlahdella on säilynyt erittäin vilkkaana. Meripelastustehtävien määrä on ollut lievässä nousussa ja kaikkiin merihätätapauksiin kyettiin osoittamaan apua. Tuottavuus ja taloudellisuus paranivat merkittävästi vuoteen 2012 verrattaessa, koska kustan-

nukset ja henkilötyövuodet pysyivät lähes ennallaan suoritemäärien noustessa pitkälti lämpimän kesän vuoksi.

Sotilaallisen maanpuolustuksen ja kriisin ajan valmiuksien kehittäminen eteni suunnitellusti vuonna 2013 ja asetetut tavoitteet pääosin saavutettiin. Tuottavuus ja taloudellisuus paranivat vuodesta 2012, koska likimain samoilla henkilöstöresursseilla ja kustannuksilla tuotettiin enemmän koulutusvuorokausia. Toiminnan laatu laski hiukan, koska varusmiesten sijoitettavuus ja reserviläisten koulutettavuus laskivat edelliseen vuoteen verrattuna.

4.4 Pelastustoimi

Pelastustoimen keskeisenä yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on vähentää onnettomuuksia, erityisesti tulipaloja ja niistä aiheutuvia henkilö- ja omaisuusvahinkoja. Onnettomuuksien tapahtuessa pelastustoimen tehtävänä on antaa kiireellistä ja tehokasta apua sekä pyrkiä pienentämään onnettomuuksista aiheutuneita vahinkoja.

TAULUKKO 35. Pelastustoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

Tunnusluku	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Tulipalojen määrä, enintään (pl. maastopalot), kpl	11 967	10 792	11 000	10 655
josta rakennuspalot (ml. rakennuspalovaarat) ¹	6 013	5 906	5 400	5 727
Palokuolemien määrä, 5 vuoden keskiarvo, enintään ²	89	88	78	79
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika, enintään	9:27	9:25	9:20	9:36
Rakennuspaloista aiheutuneiden palovahinkojen kustannusten arvo, enintään, milj. euroa	150	160	150	ei saatavilla
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä	96,0	--	--	--

¹ Lähde: Pelastusopisto

² Tunnusluvussa on siirrytty käyttämään viiden vuoden keskiarvoa, joka vuosikohtaisia lukuja paremmin kertoo kehityksen suunnasta ja siksi soveltuu paremmin seurannassa käytettäväksi.

Tulipalojen määrä (pois lukien maastopalot) väheni edellisistä vuosista ja enimmäismääräksi asetettu tavoite saavutettiin. Pelastuslaitosten tietoon tuli vuonna 2013 noin 13 600 tulipaloa, joista noin viidennes oli maastopaloja (noin 2 900) ja vajaa viidennes liikennevälinepaloja (noin 2 300). Vuonna 2013 rakennuspaloja oli runsas 5 700, mikä on noin 300 rakennuspaloa vähemmän edellisten vuosien keskiarvoon verrattuna. Arvioidut omaisuusvahingot vuonna 2013 (126 milj. euroa) vähenivät noin 8 milj. eurolla verrattuna vuosien 2010—2012 keskiarvoon.

Palokuolemien määrälle asetettua 5 vuoden keskiarvotavoitetta ei saavutettu, mutta keskiarvo väheni edellisestä vuodesta merkittävästi. Vuonna 2013 palokuolemia oli 58, mikä on historiallisen vähän. Pitkän ajan keskiarvo on ollut noin 100 palokuollutta vuodessa. Lähes kaikki palokuolemat tapahtuivat rakennuspaloissa. Yhtenä merkittävänä syynä palokuolemien määrän vähenemiselle on se, että hoitolaitosten turvallisuuden eteen on tehty merkittävästi työtä koko 2000-luvun ajan. Myös itsestään sammuvat savukkeet ovat mitä

ilmeisimmin osaltaan vähentäneet palokuolemia. Tulipaloissa tapahtui myös vähemmän vakavia loukkaantumisia kuin aikaisempina vuosina.

Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika nousi 11 sekunnilla edellisestä vuodesta eikä asetettua tavoitetta saavutettu. Keskimääräisen toimintavalmiusaikan nousulle ei ole annettavissa yksiselitteistä syytä.

Vuonna 2013 pelastuslaitoksilla oli yhteensä noin 107 000 pelastus- ja avunantotehtävää, joista kiireellisiksi oli luokiteltu noin 78 000 tehtävää. Tehtävien määrä vähentyi noin 4 200 tehtävällä vuosien 2012–2010 keskiarvosta. Kiireellisten tehtävien määrä laski edellisiin vuosiin verrattuna noin 5 000 tehtävällä ja kiireettömien tehtävien määrä nousi noin 800 tehtävällä.

Automaattisten paloilmoitinlaitteiden tarkistus- ja varmistustehtävien määrää on pyritty vähentämään laskuttamalla erheellisistä ilmoituksista aiheutuneita kustannuksia kiinteistöiltä. Viime vuonna tehtäviä oli noin 19 000, joka on noin 3 300 tehtävää vähemmän kuin ennätysvuonna 2010. Määrä on pudonnut selkeästi, vaikka samaan aikaan hätäkeskuksiin kytkettyjen paloilmoittimien määrä on noussut.

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla. Pelastustoimen alueita on 22. Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Pelastuslaitokset hoitavat pelastustoimen tehtävät alueellaan. Vapaaehtoiset palokunnat, laitospalokunnat, tehdaspalokunnat ja sotilaspalokunnat (sopimuspalokunnat) osallistuvat pelastustoimen tehtävien hoitamiseen alueen pelastustoimen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti.

Osana rakennepoliittista ohjelmaa hallitus päätti, että pelastustoimen aluejakoa uudistetaan vähentämällä pelastustoimen alueiden määrää nykyisestä 22:sta 11 alueeseen. Uusien pelastustoimen alueiden on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2016 alusta. Sisäministeriö käynnisti vuonna 2013 pelastustoimen rakenneuudistuksen seurantaryhmän perustamisen. Ryhmän tavoitteena on seurata ja edistää pelastustoimen järjestelmän uudelleenorganisointia. Seurantahanke asetettiin 7.1.2014.

Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämistä. Sisäministeriö antoi vuonna 2013 ohjeen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta. Ohjeen tarkoituksena on ohjata alueen pelastustoimen palvelutasopäätösprosessia ja määritellä, millainen on palvelutasopäätöksen rakenne ja sisältö.

Hallitusohjelmaan perustuen vuonna 2012 asetettiin työryhmä selvittämään mahdollisuutta luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisveloitteesta. Työryhmä sai työnsä valmiiksi keväällä 2013 ja työryhmän selvitys luovutettiin määräajassa ministeriölle. Selvitys väestönsuojien rakentamista koskevien pelastuslain säännösten vaikutuksista suojien rakentamisen määrään ja kustannuksiin sekä asuntojen hintaan valmistui vuonna 2013.

Sisäministeriö kutsui selvityshenkilön, jonka tehtävänä on laatia suunnitelma pelastustoimen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen perustamiseksi. Tavoitteena on pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen. Selvityshenkilön tehtävänä on kartoittaa nykytila, laatia ehdotus tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toiminta-ajatuksiksi ja tehtäviksi sekä verkosto-organisaation toimintatavaksi ja ehdotus keskuksen ohjausjär-

jestelmästä ja resursoinnista. Selvityshenkilö aloitti toimintansa 1.5.2013 ja selvitystyön määräaika on 30.4.2014.

Pelastustoimen henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutuksen tarpeita selvittänyt työryhmä sai työnsä valmiiksi vuonna 2013. Työryhmä luovuttaa raporttinsa ministeriölle vuonna 2014. Sisäministeriö käynnisti vuonna 2013 kokonais selvityksen pelastustoimen vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön koulutusjärjestelmän nykytilasta ja kehittämistarpeista. Työ jatkuu vuonna 2014.

Vuonna 2012 hyväksytty laki vaaratiedoista tuli voimaan 1.6.2013. Lain keskeisenä tavoitteena on parantaa kielellisten oikeuksien toteutumista ja selkeyttää tiedottamiseen liittyvää terminologiaa. Laissa määritellään myös tiedottamisen kanavat sekä viranomaiset, jotka voivat antaa vaaratiedotteen. Sisäministeriö julkaisi vuoden 2013 aikana vaaratiedoista annetun lain soveltamisen tueksi Vaaratiedoteoppaat suomen ja ruotsin kielillä sekä kolmella saamen kielellä.

Suomen ja Viron välinen pelastuspalvelusopimus saatiin vuoden 2013 aikana allekirjoitusvalmiiksi. Sopimus koskee onnettomuuksien ehkäisemistä, niihin varautumista ja pelastustoimintaa. Pelastuspalvelusopimuksen tarkoituksena on ensisijaisesti suojella ihmisiä ja ympäristöä sekä omaisuutta. Sopimuksessa on määräykset osapuolten toimivaltaisista viranomaisista ja yhteyspisteistä, onnettomuuksista ilmoittamisesta, keskinäisestä avunannosta sekä osapuolten yhteisistä toimenpiteistä. Sopimus allekirjoitettiin tammikuussa 2014.

Suomi lähetti kansainvälisen pelastustoiminnan operaatioihin yhteensä 14 henkilöä vuoden 2013 aikana. Pelastustoimi osallistui useisiin valtakunnallisiin turvallisuutta edistäviin kampanjoihin, joita olivat muun muassa Paloturvallisuusviikko, Päivä paloasemalla, Pohjoismainen palovaroitinpäivä 1.12., 112-päivä, kotitapaturmakampanja ja erityisesti peruskoulun 8.-luokkalaisille suunnattu Nou Hätä -kampanja.

4.5 Hätäkeskustoiminta

Hätäkeskustoiminnan yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että Suomessa on vuonna 2015 yhtenäinen, verkottunut ja luotettava valtakunnallinen Hätäkeskuslaitos, joka ensimmäisenä lenkinä vastaa avun tarpeeseen viipymättä ja ammattitaitoisesti.

Itä- ja Kaakkois-Suomen hätäkeskus aloitti toimintansa Kuopiossa joulukuussa 2012. Pohjois-Suomen ja Lapin alueen hätäkeskuspalvelut on hoidettu yhdestä pisteestä Oulusta marraskuusta 2011 alkaen. Helsingin hätäkeskuksen toiminnot on siirretty Keravalle samoihin tiloihin Itä- ja Keski-Uudenmaan hätäkeskuksen kanssa. Pirkanmaan ja Satakunnan hätäkeskukset yhdistettiin Poriin vuonna 2013. Vuonna 2014 yhdistetään loput hätäkeskukset.

Hallitusohjelman mukaisesti sisäministeriö asetti 22.12.2011 arviointiryhmän arvioimaan hätäkeskusuudistuksen toteutumista. Arviointiryhmä koostui hallituspuolueiden edustajista. Ryhmää avustivat virkamiesasiantuntijat. Arvioinnissa tarkasteltiin ensisijaisesti hätäkeskuspalvelujen laatua, asiantuntemusta ja toimintavarmuutta. Arviointiryhmä antoi raporttinsa kesäkuussa 2013. Ryhmän arvion mukaan kokonaisuutena arvioiden toteutetussa hätäkeskusuudistuksessa on onnistuttu parantamaan hätäkeskustoiminnan tasoa. Arviointiryhmä esitti jatkotoimenpiteitä hätäkeskustoiminnan näkökulmasta viran-

omaistoiminnan kokonaisuuden toimivuuden edistämiseksi. Hätäkeskusuudistus on myös johtanut koko viranomaisketjun eli pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen toimintatapojen kehittämiseen ja toimintamallien valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen.

Hätäkeskuslaitoksen palveluja käyttävien viranomaisten toimintamallien yhteensovittamista seurattiin Hätäkeskuksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän kokouksissa. Pelastustoimi on ottanut käyttöön yhteisesti sovitut kutsu- ja yksikkötunnukset. Pelastustoimi osallistui Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän työskentelyyn.

TAULUKKO 36. Hätäkeskustoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

Tunnusluku	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa, %:ssa hätäpuheluista	91	92	90	93
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa, %:ssa hätäpuheluista	96	97	95	96
Hätäkeskukseen soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskuksen palveluihin (asteikko 1—5), vähintään *	4,22	4,44	4,4	--
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus (käyttöaste), %	100	100	100	100

* Hätäkeskuslaitos toteuttaa asiakastytyytyväisyyksiämittauksen joka toinen vuosi

Hätäkeskuksen vastausnopeus hätäpuheluihin kuvaa resursoinnin onnistumista. Tämän tunnusluvun laskennassa jaettavana käytetään tavoiteajassa (10 ja 30 s.) vastattujen hätäpuhelujen määrää. Jakajana on järjestelmään kytkeytyneiden hätäpuhelujen määrä, poisluettuna ne joissa soittaja on luopunut alle 10 sekunnissa.

Hätäkeskuslaitoksen tietoteknisissä toiminnoissa ei ole ajalla 1.1.—31.12.2013 ilmennyt mitään sellaista vikaa, että hätäilmoitusten vastaanotto ja tehtävien välittäminen ei olisi varajärjestelyin onnistunut.

4.6 Maahanmuuttohallinto

Maahanmuuttohallinnolle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti maahanmuuttopolitiikalla edistetään Suomen kansainvälistä kilpailukykyä sekä tuetaan suvaitsevan, turvallisen ja monimuotoisen Suomen rakentamista. Lainsäädäntöä uudistetaan ottaen huomioon työvoiman tarve, maahanmuuttajien moninaiset lähtökohdat ja tarpeet sekä kansainväliset velvoitteet. Vahvistetaan laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan vastaista toimintaa laaja-alaisen viranomaisyhteistyön ja verkostoitumisen kautta. Varmistetaan kansainvälisen suojelun velvoitteiden toteutuminen turvapaikkamenettelyssä ja vastaanotossa. Panostetaan kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymisen nopeutumiseen.

Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategian laatiminen on yksi hallitusohjelman kärkihankkeista. Hallitusohjelman toimeenpano-ohjelmassa maahanmuuttostrategian laadinta on osa kestävästä talouskasvusta, työllisyyden ja kilpailukykyyn vahvistamisen painopistealuetta. Suomen maahanmuuttostrategia valmisteltiin sisäministeriön johdolla Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -hankkeessa. Poikkihallinnollisen strategia-asiakirjan

laadintaan osallistui puolueiden edustajia, virkamiehiä, tutkijoita sekä työelämän ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Valtioneuvosto antoi 13.6.2013 periaatepäätöksen Suomen maahanmuuttostrategiasta.

Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiassa tavoitteet on ryhmitelty kolmeen teemaan: Suomi on turvallisesti avoin, jokainen löytää paikkansa ja moninaisuus on arkea. Strategian tavoitteiden mukaisesti maahanmuutto on ennakoitua ja hallittua ja se edistää väestön hyvinvointia sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä. Maahanmuuttajat voivat hyödyntää osaamistaan ja osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. Kansainvälistyvässä Suomessa arvostetaan moninaisuutta ja yhdenvertaisuus sekä tasa-arvo kuuluvat kaikille. Strategian tueksi laadittavan poikkihallinnollisen toimeenpano-ohjelman valmistelu käynnistyi loppukesällä sisäministeriön johdolla. Toimeenpano-ohjelma valmistuu alkuvuodesta 2014.

Maahanmuuttohallinnolle on asetettu keskeisten maahanmuutto- sekä kansalaisuus-hakemusten käsittelyajoille tavoiteajat (kokonaiskäsittelyaika; kaikki hakemuskäsittelyyn osallistuvat viranomaiset: ulkoasiainministeriö, Poliisi, Maahanmuuttovirasto sekä työ- ja elinkeinoministeriö (työntekijät, elinkeinonharjoittajat)). Kertomusvuonna kaikissa seurantakohteissa käsittelyajat lyhenivät edellisestä vuodesta. Seurantakohteista tavoiteajat alitettiin opiskelijan oleskelulupahakemusten käsittelyssä. Sen sijaan työntekijän oleskelulupa-, turvapaikka- ja kansalaisuushakemuksissa käsittelyaikataivoitteita ei saavutettu. Kuitenkin muun muassa turvapaikkaprosessin tehostumisen seurauksena turvapaikkahakemusten käsittelyajat ovat lyhentyneet selvästi kahden viime vuoden aikana (v. 2011: 263 vrk, v. 2013: 190 vrk).

Käsittelyajat ovat riippuvaisia myös muiden hallinnonalojen toimijoista. Esimerkiksi työntekijöiden oleskelulupahakemuksissa tarveharkinnan tekee työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluva työlupayksikkö ja oleskelulupahakemuksiin liittyvät kuulemiset tehdään ulkoasiainministeriön alaisissa Suomen edustustoissa. Hallinnonalojen välistä yhteistyötä on tehostettu muun muassa erilaisten yhteistyökokousten kautta.

TAULUKKO 37. Maahanmuuttohallinnon yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tunnusluvut

Tunnusluku	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Käsittelyaika keskimäärin, vrk				
Maahanmuutto				
— työntekijän oleskelulupa (sis. TE-toimiston osapäätöksen)	108	110	65	90
— oleskelulupa, opiskelija	38	18	30	19
Kansainvälinen suojele, kokonaiskäsittelyaika ilman muutoksenhakua				
— turvapaikka	263	250	134	190
Kansalaisuushakemukset, kokonaiskäsittelyaika				
— kansalaisuushakemukset	373	381	265	317
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, %	98,4	99,6	>95	98,0
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa, keskimäärin enintään kk	3,8	3,8	2,0	3,8

Maahanmuuton tuloksellisuuden parantaminen -työryhmä jatkoi toimintaansa kertomusvuonna. Työryhmän työssä on tarkasteltu erityisesti viranomaisten välistä yhteistyön tehostamista, työn organisointia ja keinoja tehostaa turvapaikkapäätöksentekoa. Turvapaikkamenettelyyn sisältyy Maahanmuuttovirastolle, Poliisille ja Rajavartiolaitokselle kuuluvia työvaiheita. Osana yhteistyön tiivistämistä vuoden 2014 alussa käynnistyy Maahanmuuttoviraston johdolla toimiva operatiivinen yhteistyöryhmä turvapaikka-asioissa, ja tällä rakenteella on tarkoitus tehostaa MPR (Maahanmuuttovirasto, Poliisi, Raja) -yhteistyötä. Yhteistyöryhmän tavoitteena on suunnitella, koordinoita ja toteuttaa turvapaikkamenettelyyn liittyvää käytännön yhteistyötä siten, että eri viranomaisille kuuluvat tehtävät voidaan suorittaa tavalla, joka tukee turvapaikkaprosessin kokonaiskeston nopeuttamista ja kustannussäästöjen aikaansaamista kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotossa. Lisäksi sisähallinnossa on käynnissä selvityshanke, jossa tarkastellaan mahdollista ulkomaalaislupa-asioden sekä turvapaikkaprosessin ensimmäisen vaiheen ja turvapaikkapäätösten tiedoksiannon tehtävien siirtämistä Poliisilta Maahanmuuttovirastolle.

Päätöksentekoa tehostettaessa on myös varmistettava päätöksenteon laadun säilyminen hyvänä sekä päätösten oikeusvarmuus. Maahanmuuttovirastolle asetettuna yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelytapavirheen, on enintään viisi prosenttia valitusten kokonaismäärästä. Kertomusvuonna tämä tavoite saavutettiin. Edellä mainituilla perusteilla valitus hyväksyttiin kahdessa prosentissa tapauksista.

Lisäksi maahanmuuttohallinnon yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on, että kuntiin sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa on enintään kaksi kuukautta. Kuntapaikkatilanne on edelleen vaikea eikä kuntapaikkoja ole riittävästi osoittaa kaikille niitä tarvitseville kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Kuntaan sijoituksen odotusaikatavoitetta ei saavutettu. Kotouttamisasioiden ollessa työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla sisäministeriön mahdollisuudet vaikuttaa kuntapaikkatilanteeseen ovat rajalliset.

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittely on nopeutunut. Vastaanoton kokonaiskustannuksia on sopeutettu hakijoiden määrää ja käsittelyaikojen lyhenemistä vastaavasti. Kielteisestä turvapaikkapäätöksestä johtuvat käännytyskset pyritään panemaan täytäntöön nykyistä nopeammin. Hallitusohjelman tavoite on, että turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan menoissa saavutetaan toiminnan tehostamiseen liittyvä 20 milj. euron säästö ja hakijamäärien vähenemiseen liittyvä säästö 20 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2013 loppuun mennessä turvapaikanhakijoiden vastaanottomenot ovat vähentyneet noin 34,4 milj. euroa vuoden 2010 tasosta.

Muita keskeisiä havaintoja sisäministeriön hallinnonalalta

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksiin liittyvien asioiden yhteensovittamista eri hallinnonalojen kanssa on tehostettu. Lakisääteisiä kotimaan valmiuksia on kehitetty valtioneuvoston antamien linjausten mukaisesti.

Suomen osallistuminen siviilikriisinhallintaan nousi hieman edellisvuodesta ja asiantuntijoiden määrä kasvoi vuoden aikana 120:een. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa sekä siviilikriisinhallinnan kansallisessa strategiassa tavoite on asetettu 150 asiantuntijan tasoon. Eniten asiantuntijoita työskenteli poliisi- ja rajaturvallisuustehtävissä (yli 50 %) ja oikeushallinnon tehtävissä (noin 10 %). Naisten osuus on säilynyt korkeana (30—40 %). Osallistuminen tapahtui EU:n, YK:n, Etyjin ja Naton kriisinhallintaoperaatioissa. Uusi ja vaativa EU-operaatio käynnistyi suomalaisjohdossa Libyassa.

Ministeriön hallinnoimien Solid-rahastojen rahoitusta oli 2013 vuosiohjelmista jaossa 20,3 miljoonaa euroa. Samanaikaisesti jatkettiin EU:n monivuotisen rahoituskehkeyksen 2014—2020 sisäasioiden rahoitusvälineiden valmistelua sekä EU- että kansallisella tasolla. EU-asetusehdotuksiin saatiin hyvin sisällytettyä kansallisten etujen mukaisia tavoitteita.

Vuonna 2013 sisäministeriö kehitti yhdenvertaisuussuunnittelun ohjeistusta julkaisemalla oppaan yhdenvertaisuussuunnittelusta oppilaitoksissa. Lisäksi laadittiin ohje säädösvalmistelijoille yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista ja testattiin vaikutusarvioinnin menetelmiä Maahanmuutto 2020 -strategian valmistelussa.

Eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri pyysivät sisäministeriöltä selvityksiä ja lausuntoja edellisvuosien tapaan ministeriön eri hallinnonalojen toimintaa koskevista asioista. Ministeriön antamissa lausunnoissa kiinnitettiin erityisesti huomiota viranomaistoimintaan liittyviin mahdollisiin rakenteellisiin epäkohtiin ja lainsäädännöllisiin puutteisiin.

Vuonna 2013 ministeriössä tuli vireille 14 uutta ihmisoikeusvalitusta, joista 13 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT) ja yksi YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa (CAT). Vuoden 2013 lopussa sisäministeriön toimialalla oli vireillä yhteensä 29 ihmisoikeusvalitusasiaa, joista 10 koski poliisitoimintaa ja 19 maahanmuuttoviranomaisten toimenpiteitä.

4.7 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavariatiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 38. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 474	15 286	15 030
Sisäministeriö	270	260	267
Hallinnon tietotekniikkakeskus	416	427	435
Poliisitoimi	10 708	10 526	10 364
Rajavartiolaitos	2 813	2 789	2 750
Pelastushallinto	133	134	134
Hätäkeskuslaitos	750	746	684
Maahanmuuttovirasto	287	309	307
Valtion vastaanottokeskukset	97	94	88

TAULUKKO 39. Talousarvion määrärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 389,2	1 278,0	1 307,3
26.01. Hallinto	98,1	110,7	123,3
26.10. Poliisitoimi	710,1	721,8	736,7
26.20. Rajavartiolaitos	257,6	264,6	280,7
26.30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	148,3	89,0	87,9
26.40. Maahanmuutto	175,1	91,9	78,6

Talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot

Sisäministeriön hallinnonalalla toimii talousarvion ulkopuolella oleva palosuojelurahasto. Siitä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

5 Puolustusministeriö

Puolustusministerin katsaus

Puolustusvoimien laaja uudistaminen pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisesti etenee aikataulussa. Puolustusvoimauudistuksen loppuun saattamiseksi tehtiin heinäkuussa 2013 aikaisempien linjausten mukaiset hallinnolliset päätökset sellaisista uudelleenjärjestelyistä, jotka ovat edellyttäneet säädosmuutoksia. Puolustusvoimauudistuksen tavoitteena on Suomen puolustuskyvystä huolehtiminen ja pysyvien kustannussäästöjen aikaansaaminen. Uudistuksella sopeutetaan puolustusvoimat pieneneviin ikäluokkiin ja kasvaviin kustannuspaineisiin ylläpitäen ja kehittäen puolustuksen ennaltaehkäisykykyä. Ratkaisuilla pyritään pitkän aikavälin vaikuttavuuteen. Puolustusvoimauudistus on edennyt suunnitellussa aikataulussa ja uudistukselle asetetut säästötavoitteet ovat toteutumassa.

Puolustusvoimien tukitoiminnot toteutetaan kustannustehokkaammin, hyödyntäen mm. kumppanuusjärjestelyjä. Johtoportaita, joukko-osastoja ja muita toimipisteitä vähennetään ja tarpeettomista kiinteistöistä sekä toimitiloista luovutaan. Puolustusvoimien sodan ajan vahvuus pienenee 350 000 sotilaasta 230 000:een. Vastaavasti puolustusvoimien rauhan ajan henkilövahvuus pienenee noin 14 400:sta noin 12 300:aan. Rauhan ajan rakenne kevennetään kolmiportaiseksi lakkauttamalla sotilasläänit ja sotilaslääniä esikunnat sekä uudistamalla johtamisrakennetta. Hallintoyksiköiden määrää vähennetään lähes 40 %. Rakenteellisten uudistusten kokonaissäästötavoite on 130–135 milj. euroa vuonna 2016. Puolustusvoimien rauhan ajan henkilövahvuuden vähentäminen hoidetaan vähäisillä irtisanomisilla.

Uudistuksen johdosta lukuisat puolustusvoimien työntekijät joutuvat vaihtamaan työskentelypaikkakuntaa eikä irtisanomisiltakaan voida välttyä. Työnantajan aktiivisten tukitoimien ansiosta ja luonnollisen poistuman hyödyntämisen jälkeen irtisanomisuhan alaiseksi jäävän henkilöstön määrä tulee kuitenkin olemaan huomattavasti ennalta arvioitua pienempi. Puolustushallinto on myös tehnyt tiivistä yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa irtisanottavan henkilöstön uudelleen työllistymisen tukemiseksi rakenne- ja muutosalueilla.

Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittäminen edellyttää puolustusmateriaalihankintoja. Puolustusvoimiin kohdistetuista menosäästöistä johtuen hankintoja on jouduttu kuitenkin supistamaan. Lisäksi muuttuneeseen taloudelliseen tilanteeseen on varauduttu pitkitämällä materiaalin elinjaksoja, hankkimalla sotakelpoista käytettyä materiaalia sekä uudistamalla taistelutapaa ja joukkorakennetta. Puolustusministeriö teki vuoden 2013 aikana

puolustusmateriaalin hankintaa koskevia päätöksiä yhteisarvoltaan noin 410 milj. euroa arvonlisäveromeroineen. Yhteisarvosta lähes puolet kohdistui erilaisiin ilmavoimien Hornet-kalustoon liittyviin hankintoihin. Kotimaisista hankinnoista suurin osa muodostui puolustusvoimien koulutuksen ja valmiuden ampumatarvikkeista, joita hankittiin yhteensä noin 54,4 milj. euron arvosta arvonlisäveroineen.

Keskinäisriippuvuuden maailmassa kansainvälinen yhteistyö ei ole puolustuksenkaan saralla enää valinta, vaan vallitseva tosiasia. Suomen puolustuksen perustana on jatkossakin oma kansallinen puolustuskyky. Se kuitenkin luodaan yhä enenevässä määrin yhteistyössä muiden kanssa, sillä emme tulevaisuudessa pysty yksin tuottamaan ja ylläpitämään kaikkia tarvittavia sotilaallisia suorituskykyjä. Yhteistyön syventäminen vaatii vahvan poliittisen, lainsäädännöllisen ja taloudellisen perustan. Puolustusyhteistyötä tehdään monikansallisten organisaatioiden puitteissa, alueellisissa ryhmissä sekä kahdenvälisenä yhteistyönä, joilla kaikilla on toisiaan täydentävä roolinsa.

Suomi toimi vuoden 2013 ajan puheenjohtajamaana pohjoismaisen puolustusyhteistyön järjestelyssä Nordefcossa. Suomen puheenjohtajuuskaudella keskityttiin suorituskyky- ja harjoitusyhteistyön edistämiseen. Edistystä saavutettiin myös kriisinhallintaosallistumisen suunnittelussa ja koordinaatiossa Pohjoismaiden kesken. Lisäksi ministerit hyväksyivät joulukuussa pohjoismaiselle yhteistyölle pitkän aikavälin vision. Puolustusministeriö osallistui myös aktiivisesti valmisteluihin joulukuun 2013 Eurooppa-neuvostoa varten, jossa linjattiin unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuntaviivoja.

Suomi kantaa osan kansainvälisestä yhteisvastuustaan osallistumalla sotilaalliseen kriisinhallintaan. Kriisinhallintaoperaatiot ovat tärkeitä myös puolustusvoimien yhteistoimintakyvyn ja avun vastaanottokyvyn kehittämisen näkökulmasta. Suomi osallistui vuonna 2013 Afganistanin Nato-johtoisen ISAF-operaation ohella EU:n johtamiin vakauttamistoimiin Afrikassa, joissa tavoitteena on erityisesti alueen omien turvallisuusviranomaisien toimintakyvyn kehittäminen ja sitä kautta kriisien laajenemisen ennaltaehkäisy. Suomi lähetti kouluttajia Malin ja Somalian koulutusoperaatioihin sekä turvasi Somalian ruokakuljetuksia merivoimien alussuojausosastolla. Suomen kansallisesti merkittävin kriisinhallintakontribuutio on marraskuusta 2013 alkanut johtovaltiovastuu Irlanti-Suomi -pataljoonassa YK:n UNIFIL-operaatiossa.

Turvallisuuskomitea aloitti toimintansa kokonaisturvallisuuden ennakoivan varautumisen yhteensovittamiselimenä. Komitea vastasi valtionhallinnon valmiusharjoituksen (VALHA13) ja kansallisen kyberturvallisuusstrategian valmistelusta.

Turvallisuuskomiteassa koottava kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelma esittää keskeisimmät toimenpiteet strategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Ulkoasiainministeriöön kohdistuneen verkkotiedustelun paljastuminen julkisuuteen nosti näkyvästi esiin kyberturvallisuuteen liittyvät monitahoiset ongelmat. Tasavallan Presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta (UTVA) arvioivat kokouksessaan 7.11.2013 kansallisen kyberturvallisuuden kehittämistarpeita. UTVA linjasi, että välittömästi aloitetaan työ Suomen lainsäädännön kehittämiseksi. Kyberturvallisuuden toimeenpano-ohjelman keskeisenä toimenpiteenä puolustusministeriö asetti joulukuussa 2013 työryhmän arvioimaan kuinka Suomen kansallista lainsäädäntöä tulisi kehittää kansallisen kyberturvallisuuden parantamiseksi. Tavoitteena on, että lainsäädäntö muodostaa

valtion turvallisuudesta vastaavien viranomaisten kesken riittävän vahvan kokonaisuuden kyberuhkatilanteiden ennakoimiseksi ja torjumiseksi. Työryhmä selvittää turvallisuusviranomaisten tiedonhankinnan toimintaedellytykset ja toimivaltuudet sekä niiden kehittämistarpeet erityisesti kyberuhkat huomioon ottaen. Keskeisessä asemassa työssä tulee olemaan Suomea velvoittavien ihmisoikeus- ja perusoikeusmääräyksien huomioon ottaminen. Myös yksilön oikeusturvaan sekä tehokkaiisiin perustuslaillisiin valvontamekanismeihin tullaan kiinnittämään erityistä huomiota.

Puolustusministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys (HE 30/2013 vp) laiksi sotilasurinnasta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitys annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2013. Esityksellä selkeytetään poliisin ja puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien toimivallan jakoa ja yhteistyötä. Lisäksi parannetaan asevelvollisten ja puolustusvoimien henkilöstön oikeusturvaa. Rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen erotetaan nykyistä selkeämmin rikosten selvittämisestä.

Eduskunta linjasi vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon hyväksymisen yhteydessä, että valtioneuvoston tulee ryhtyä toimenpiteisiin, jotta seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalla on käytössään selvitys puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Tähän perustuen puolustusministeriö asetti lokakuussa 2013 parlamentaarisen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa eduskunnalle tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Poliittisen päätöksentekijöiden ajantasaisen tilannekuvan ohella on tärkeää, että aiheesta keskustellaan myös julkisuudessa kansalaisten tietoisuuden lisäämiseksi.

Carl Haglund
Puolustusministeri

5.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti asteikolla ”erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, tavoitteesta luovuttu/heikko”.

TAULUKKO 40. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, tavoitteesta luovuttu/heikko)

Tavoite	Arvosana
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka	Hyvä
Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä	Tyydyttävä
Turvallinen yhteiskunta	Hyvä
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen	Hyvä

Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä -tavoitteen arvosana on muuttumassa pitkällä aikavälillä kohti ”Välttävää”, ellei puolustusvoimien koulutus- ja harjoitustoimintaa voida palauttaa sodan ajan joukkojen koulutusvaatimusten mukaiselle tasolle ja ellei materiaali-investointeja lisätä.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta on arvioitu painottaen vaikuttavuustavoitetta ”Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä”. Suorituskykyisen puolustusjärjestelmän pitkäjänteinen ylläpito ja kehittäminen edellyttävät tasapainoa materiaalisen valmiuden menojen, kiinteiden henkilöstömenojen ja muiden toimintamenojen välillä¹. Tämän vaikuttavuustavoitteen arvioinnin perustana on toimintavuoden toteuma suhteessa pitkän aikavälin tavoitelaan, jossa lähtökohtana on ”turvallisuusympäristöön ja käytössä oleviin voimavaroihin suhteutettu puolustuskyky”.

Arvioinnin perusteet:

Erinomainen = Pitkän aikavälin tavoitetila vs. toteuma, ennakoitua parempi kehitys

Hyvä = Pitkän aikavälin tavoitetila vs. toteuma, tasapainossa

Tyydyttävä = Pitkän aikavälin tavoitetila vs. toteuma, poikkeamia

Välttävä = Pitkän aikavälin tavoitetila vs. toteuma, merkittäviä poikkeamia

Tavoitteesta luovuttu/Heikko –

Muiden yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu vastavalla tavalla kokonaisarviointina painottaen kuitenkin enemmän toimintavuodelle asetettujen tavoitteiden toteutumista suhteessa vaikuttavuustavoitteiden sisältöön.

¹ Vaikuttavuustavoitteiden aikajänne on todellisuudessa huomattavan pitkä. Esimerkiksi puolustusjärjestelmän suorituskyky riippuu oleellisesti siitä, kuinka käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa kyetään kehittämään ja ylläpitämään pitkällä aikavälillä puolustusvoimien suorituskykyjä turvallisuusympäristön vaatimuksia vastaavalla tavalla.

TAULUKKO 41. Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät PLM:n pääluokan menot, milj. euroa¹

	2011	2012	2013
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka	9	11	10
Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä	2 179	2 356	2 412
Turvallinen yhteiskunta	70	76	21
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen	65	58	55
YHTEENSÄ	2 322	2 501	2 498

¹ Kassaperusteinen toteuma. Ei sisällä kehyksen ulkopuolisia menoja (lähinnä alv-menot) eikä myöskään UM:n pääluokkaan budjetoituja suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja, joiden määrä oli v. 2013 noin 43,4 milj. euroa. Turvallinen yhteiskunta -tavoitteeseen liittyvät menot sisälsivät v. 2013 yhteensä 16,6 milj. euroa TUVE-hankkeesta eri hallinnonaloilla aiheutuvia momentin 27.01.23. menoja.

5.2 Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka

Puolustuspolitiikalla edistetään Suomen turvallisuutta, tuetaan kansallista ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa sekä luodaan edellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Aktiivisen puolustuspolitiikan avulla varmistetaan, että valtiojohdon käytössä on riittävä keinovalikoima Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärien tukemiseksi. Puolustuspolitiikan tavoitteena on puolustuskyky, joka muodostaa ennaltaehkäisevän kynnyksen sotilaallisen voimankäytölle ja sillä uhkaamiselle.

TAULUKKO 42. Toiminnallisten tulostavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteuma
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka	
Turvataan lakisäateisten tehtävien edellyttämä puolustuskyky uudistamalla puolustusvoimien rauhan ja sodan ajan rakenteet ja toimintatavat.	4
Ohjataan laadittavan valtioneuvoston selonteon turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten toteuttamista ja puolustuskyvyn pitkäjänteistä kehittämistä päivittämällä strateginen suunnitelma.	4
Rakennetaan puolustushallinnon verkottumiseen perustuva tilannetietoisuuden toimintakulttuuri.	3

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1—5, jossa 1 = Tavoitteesta on luovuttu, 2 = Tavoite ei toteutunut, 3 = Tavoite on osittain toteutunut, 4 = Tavoite on saavutettu ja 5 = Tavoite on ylitetty.

Tuloksellisuuden arvioinnin kannalta keskeisiä toiminnan osa-alueita olivat puolustusvoimauudistuksen toimeenpanon seuranta ja ohjaus, valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS 6/2012) toimeenpanon käynnistäminen sekä puolustusyhteistyön syventäminen painopistealueinaan pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (Nordefco) puheenjohtajuus sekä Eurooppa-neuvostoon liittyvät valmistelut. Näillä toiminnan osa-alueilla edistytään seuraavalla tavalla:

- Puolustusvoimauudistus on toimeenpanovaiheessa. Uudistuksen toimeenpanoon liittyvät säädösmuutokset ja hallinnolliset päätökset on pääosin tehty.

- Puolustusministeri asetti lokakuussa parlamentaarisen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa eduskunnalle tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Eduskunnan informointi on aloitettu toimeksiannon mukaisesti.
- Kansainvälisessä puolustusyhteistyössä saavutettiin keskeiset toimintavuodelle asetetut tavoitteet.

Puolustusvoimauudistuksen valmistelu ja toimeenpano etenevät suunnitelman mukaisesti. Osa puolustusvoimauudistuksen toimeenpanosta edellytti säädösmuutoksia. Näihin liittyvät hallituksen esitykset annettiin eduskunnalle keväällä 2013, ja ne vahvistettiin kesäkuussa. Säädösmuutokset olivat edellytys puolustusvoimauudistuksen toisen vaiheen hallinnollisten päätösten tekemiselle. Puolustusministeri teki nämä hallinnolliset päätökset 4.7.2013.

Puolustusvoimauudistuksen toimeenpanokokonaisuus muodostaa puolustusministeriön hallinnonalan osalta vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman (VATU). Kehittämistoimenpiteiden taloudelliset vaikutukset sisältyvät voimassa olevaan valtioneuvoston kehyspäätökseen. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman kärkihankkeina puolustusministeriön hallinnonalalla ovat puolustusvoimauudistus ja kokonaisturvallisuuden kehittäminen sekä niiden alahankkeina logistiikkalaitoksen perustaminen ja kansallinen kyberturvallisuusstrategia. Hankkeet ovat edenneet suunnitellusti.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS 6/2012) toimeenpano käynnistettiin valtioneuvoston toimintalinjausten mukaisesti PLM:n annettua ohjauskirjeen selonteon toimeenpanosta ja jatkotoimenpiteistä hallinnonalalla. Ohjauskirjeessä määritettiin perusteet eduskunnan informoinnin käynnistämisestä sekä sen toteutuksesta. Muilta osin toimeenpanon ohjaus määritettiin toteutettavaksi osana normaalia toiminnanohjausta. Toimintalinjauksen mukaisesti käynnistettiin eduskunnan informointi, kun puolustusministeri asetti lokakuussa parlamentaarisen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa eduskunnalle tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta.

Kansainvälisessä puolustusyhteistyössä saavutettiin keskeiset toimintavuodelle asetetut tavoitteet. Nordefco-puheenjohtajuus ja puolustusyhteistyöhön keskittyvä Eurooppa-neuvosto antoivat mahdollisuuden kehittää alueellista ja monikansallista yhteistyötä puolustuskykyä hyödyttävällä tavalla. Nordefco-puheenjohtajuuskauden aikana keskityttiin olemassa olevien hankkeiden edistämiseen (harjoitustoiminta ja suorituskykytyö) sekä luotiin yhteistyön visio. Eurooppa-neuvosto antoi puolustusyhteistyölle suuntaa sekä asetti yhteistyölle ja jäsenvaltioille konkreettisia tavoitteita. Nordefcon puheenjohtajana Suomi pystyi myös nostamaan eurooppalaiseen keskusteluun sen, kuinka alueellinen ja eurooppalainen puolustusyhteistyö voidaan jatkossa paremmin sitoa yhteen.

5.3 Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä

Puolustuskyky perustuu puolustusjärjestelmän suorituskykyihin ja niille kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä saatavaan tukeen. Puolustusjärjestelmä on kokonaisuus, jonka tärkeimmät osat ovat johtamisjärjestelmä, tiedustelu- ja valvontajärjestelmä, logistiikkajärjestelmä sekä maa-, meri- ja ilmavoimien joukoista ja järjestelmistä koostuva tais-

telujärjestelmä. Joukkotuotantojärjestelmällä sekä toiminnanohjausjärjestelmällä tuetaan puolustusjärjestelmän suorituskykyjen suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa sekä käyttöä. Puolustusjärjestelmän suorituskykyä käytetään puolustusvoimien lakisäateisten tehtävien mukaisesti. Tavoitetilassa suorituskykyinen puolustusjärjestelmä ennaltaehkäisee ja tarvittaessa torjuu maahamme kohdistuvat sotilaalliset uhkat turvaten valtiollisen itsenäisyyden ja valtionjohdon toimintavapauden.

TAULUKKO 43. Toiminnallisten tulostavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteuma
Suorituskykyinen puolustusjärjestelmä	
Puolustusvoimilla on riittävän ennakkovaroituksen antava sotilasstrateginen tilannekuva.	4
Puolustusvoimat on valvonut alueellisen koskemattomuuden sekä ennalta ehkäisyä ja tarvittaessa torjunut alueloukkaukset.	4
Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttöä ja sillä uhkaaminen koko maan alueella.	4
Puolustusvoimat kykenee muodostamaan painopisteen kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä.	4
Puolustusvoimat kehittää asevelvollisuutta ja vapaaehtoista maanpuolustusta osana puolustusvoimauudistusta.	4
Asevelvollisten sosiaalista ja taloudellista asemaa kehitetään puolustusministeriön johtaman poikkihallinnollisen työryhmän avulla.	4
Puolustusvoimat sopeuttaa hyvien muutosjohtamisen menettelytapojen mukaisesti tehtävä- ja henkilöstöjärjestelmäänsä puolustusvoimauudistuksen toimeenpanon edellyttämällä tavalla siten, että kustannustehokkuus toteutuu ja henkilöstön osaaminen, toimintakyky ja työhyvinvointi varmistetaan	4
Puolustusvoimat ylläpitää ja ajantasaistaa materiaalista suorituskykyä sekä vastaa tehtyjen sitoumusten toteutumisesta.	3
Naton suorituskykyvaatimuksia integroidaan soveltuvin osin osaksi puolustusvoimien joukkojen kehittämistä.	3
Puolustusvoimat toteuttaa kiinteistöinvestoinnit priorisoiden terveystä, turvallisuutta, poikkeusolojen vaatimuksia, materiaalin hallintaa ja ympäristönsuojelua edistävät hankkeet.	3
Puolustusvoimat tehostaa käytössään olevien palvelusuhdeasuntojen vuokraamisessa kustannustehokkuutta niin, että tyhjiä asuntoja aiheutuu kustannuksia enintään 1,5 milj. euroa/vuosi.	3
Varmistetaan hallitusohjelman linjausten toimeenpano puolustushallinnossa sekä ohjataan puolustusvoimauudistuksen toteutumista.	4
Varmistetaan kansainvälisellä yhteistoiminnalla erityisesti EU:n, Naton ja pohjoismaiden kanssa puolustuskyvyn kehittäminen ja huoltovarmuus.	3
Puolustusministeriö tuottaa tilahallinnan kokonaistarkastelun 2013 ja käynnistää siitä aiheutuvat toimenpiteet 2015 mennessä.	4
Kehitetään puolustusministeriön johtamis- ja ohjausjärjestelmää. Erityisesti johtoryhmytyötä sekä hallinnonalan toiminnan taloudellisuuden valvontaa on terävöitetty.	4
Kehitetään puolustushallinnon toimintaa ja toimintaympäristöä kestäväen kehityksen ohjelman mukaisesti.	3
Varmistetaan riskienhallinnan kehittäminen hallinnonalalla niin, että toiminnallisissa yksiköissä voidaan ottaa käyttöön systemaattinen riskien analyysi ja sovittaa tarvittavat riskienhallinnan keinot sen pohjalta.	3
Suunnataan hallinnonalan strategisten tutkimusten sisältöä siten, että tutkimuksilla kyetään ennakoivasti tukemaan hallinnonalan strategiatyötä ja puolustuskyvyn kehittämistä.	4
Puolustushallinnon rakennuslaitoksella on kyky puolustusvoimien tukemiseen tuottamalla ja hankkimalla kiinteistö-, ympäristö- ja rakennuttamispalvelut kaikissa turvallisuustilanteissa.	3

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1—5, jossa 1 = Tavoitteesta on luovuttu, 2 = Tavoite ei toteutunut, 3 = Tavoite on osittain toteutunut, 4 = Tavoite on saavutettu ja 5 = Tavoite on ylitetty.

Keskeiset tavoitteet olivat puolustusvoimauudistuksen toimeenpano ja toiminnan sopeuttaminen rahoituskehyksiin. Uudistuksen toimeenpanon aikana toiminnan tasoa lasketaan tilapäisesti, mutta alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja alueloukkausten torjuntakyky ylläpidetään (nykytasolla). Tavoitteet toteutuivat seuraavasti:

- Kyky lakisäätteisten tehtävien toteuttamiseen ylläpidettiin.
- Puolustusvoimauudistus eteni suunnitellulla tavalla, ja uudistukselle asetetut tavoitteet ollaan saavuttamassa.
- Puolustusvoimien toiminta sopeutettiin aleneviin rahoituskehyksiin. Madallettu toiminnan taso oli riittämätön joukkojen suorituskyvyn rakentamisen ja ylläpidon kannalta.
- Yleistä asevelvollisuutta ja joukkotuotantojärjestelmän toimivuutta kehitettiin Suomalainen asevelvollisuus -raportin suositusten pohjalta.
- Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisen painopisteenä olivat ilmapuolustus, kaukovaikuttamiskyky sekä valvonta- ja johtamiskyky.

TAULUKKO 44. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot, milj. euroa¹

	2011	2012	2013
Puolustusvoimien toimintamenot	1 704,0	1 731,9	1 759,6
Henkilöstökulut	876,4	858,8	870,8
Palvelujen ostot	399,5	463,8	487,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	233,7	203,1	199,8
Vuokrat	148,9	160,3	165,5
Muut kulut	45,5	45,9	35,6
Puolustusmateriaalihankinnat	464,8	615,3	645,0
Vanhoista tilausvaltuuksista aiheutuneet menot	363,8	528,1	488,6
Uusista tilausvaltuuksista aiheutuneet menot	32,5	16,2	44,1
Muut puolustusmateriaalihankinnat	52,8	30,9	74,3
Indeksi- ja valuuttakurssimenot	15,7	40,1	38,0
Hawk Mk 66 -koneiden hankinta	10,0	7,6	5,4
Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	2,3	2,0	2,1
YHTEENSÄ	2 181,2	2 356,8	2 412,1

¹ Kassaperusteinen toteuma ilman arvonlisäveromenoja.

Kyky lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen ylläpidettiin

Suomen sotilaallisen puolustamisen suorituskyky, puolustuksen toteutusta tukeva tilannekuva sekä aluevalvonta ja alueellisen koskemattomuuden turvaamisen valmius ylläpidettiin vaaditulla tasolla. Myös valmius muiden viranomaisten tukemiseen sekä osallistumiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ylläpidettiin vaaditulla tasolla².

Puolustusvoimauudistus eteni suunnittelulla tavalla

Puolustusvoimauudistuksen toimeenpano on edennyt suunnitellussa aikataulussa, ja uudistuksen tavoitteet ovat toteutumassa. Uudistuksella pyritään sellaisiin sodan ja rauhan ajan puolustusvoimien rakenteisiin, että rauhan ajan organisaatiolla on edellytykset tuottaa sodan ajan joukot kustannustehokkaalla tavalla. Vuoden 2015 alkuun mennessä puolustusvoimat on siirtynyt uuteen organisaatioon, ja palauttanut vuoden aikana toiminnan tason edellytetylle tasolle. Lähtökohtana on, että uudistus luo perustan puolustusvoimien toimintakyvylle ja jatkokehittämiselle rakennettaessa 2020-luvun puolustuskykyä.

Puolustusvoimauudistuksen rakenteellisilla ratkaisuilla arvioidaan saavutettavan tavoitteeksi asetetut menosäästöt, joiden vuotuinen määrä tulee olemaan 130–135 milj. euroa v. 2016. Menosäästöt on otettu huomioon puolustusministeriön hallinnonalan määräraha-kehityksissä. Koska puolustusvoimauudistuksen taloudelliset vaikutukset näkyvät täysimääräisesti vasta vuodesta 2016 alkaen, puolustusmateriaalihankinnoista on jouduttu siirtämään määrärahaa käytettäväksi puolustusvoimauudistuksesta aiheutuviin kertaluonteisiin toimintamenoihin. Uudistuksen toimeenpanoon on varattu yhteensä 100 milj. euroa, josta käytettiin v. 2013 noin 12,9 milj. euroa.

Vaikka uudistuksen tavoitteet saavutetaankin, on pidemmän aikavälin suurimpana haasteena rahoituksen riittämättömyys puolustusvoimien materiaali-investointeihin vuodesta 2016 alkaen.

Puolustusvoimien toiminta sopeutettiin rahoituskehyksiin

Hallitusohjelmaan perustuvien menosäästöjen aikaansaamiseksi, menopaineiden hallitsemiseksi ja puolustusvoimauudistuksen toimeenpanon rahoittamiseksi puolustusvoimien toiminnan taso pidettiin edelleen tilapäisesti madalletulla tasolla, lukuun ottamatta tilannekuvan ylläpitoa, aluevalvontaa ja alueellisen koskemattomuuden turvaamisen valmiutta. Toiminnan taso oli riittämätön joukkojen suorituskyvyn rakentamisen ja ylläpidon kannalta. Puolustusvoimien koulutus- ja harjoitustoiminta on tarkoitus palauttaa vuodesta 2015 alkaen sodan ajan joukkojen koulutusvaatimusten edellyttämälle tasolle.

Toiminnan sopeuttaminen aleneviin rahoituskehyksiin näkyi edellisvuoden tapaan kertausharjoituskoulutuksessa, varusmiesten sotaharjoitusperusteisissa maastoharjoituksissa sekä lento- ja alustoiminnassa.

² Ks. tuloksellisuusselvityksen kohdat 5.4 ja 5.5.

TAULUKKO 45. Puolustusvoimien toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Koulutetut varusmiehet	21 963	21 934	21 800	21 904
Kertausharjoituksissa koulutetut	27 061	4 321	5 000	4 863
Varusmiesten maastovuorokaudet	30	25	23	26
Hornet-hävittäjien lentotunnit	8 904	8 071	8 000	7 919
NH90 -helikopterien lentotunnit	946	1 414	1 850	1 323
Taistelualusten (1 A) alusvuorokaudet	1 164	1 003	1 300	1 161

Lento- ja alustoiminnan alennettuja tavoitetasoja ei kaikilta osin myöskään saavutettu. NH90-helikopterituntien osalta tähän olivat syynä koneen valmistajasta johtuvat varaosa- ja laitekorjausongelmat, ja merivoimien alusvuorokausien osalta syynä olivat viiveet Katapultia- ja Rauma-luokan alusten saamisessa operatiiviseen käyttöön. Kertausharjoituksissa koulutettujen määrässä jäätii hieman tavoitetasosta. Lokakuun lopussa harjoituksiin oli osallistunut yli 3 700 reserviläistä, ja loppuvuoden harjoituksiin oli suunniteltu alkuvuoden poistuma huomioiden yli 1 400 reserviläistä, mikä ei kuitenkaan täysin riittänyt koko vuoden tavoitteen saavuttamiseen.

Puolustusvoimien henkilöstömäärä väheni kohti v. 2015 tavoitetilaa

Yli 70 % puolustusvoimauudistuksen rakenteellisten ratkaisujen tuomista menosäästöistä tulee kertymään kiinteistä henkilöstömenoista. Henkilöstömenot olivat yhteensä 870,8 milj. euroa (v. 2012 858,8 milj. euroa), mikä oli lähes 49 % puolustusvoimien toimintamenoista. Vuonna 2013 jatkettiin puolustusvoimauudistuksen toimeenpanoon liittyvää henkilöstörakenteen ja hallintoyksiköiden tehtäväkokoonten edellyttämää henkilöstösuunnittelua.

Henkilöstömäärä on vähentynyt suunnitellusti kohti puolustusvoimauudistuksen tavoitetilaa (12 300). Puolustusvoimien henkilöstömäärä oli v. 2013 lopussa 13 728 (v. 2012 lopussa 14 046). Henkilöstöstä oli sotilaita n. 62 % ja siviileitä n. 38 %. Puolustusvoimien toimintamenoarahoilla palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä oli yhteensä 13 585 henkilötyövuotta (v. 2012 13 845 htv). Vuoden 2015 henkilöstökokoonten valmistelussa pyrittiin turvaamaan asevelvollisten koulutus perusyksiköissä keventämällä vastaavasti hallinnollisia tehtäviä. Kouluttajien määrä peruskoulutuskauden joukkuetta (á 35 alokasta) kohden on jo noussut lähelle puolustusvoimauudistuksen tavoitetasoa (2,5) ja on nyt keskimäärin 2,4 kouluttajaa joukkuetta kohden.

Puolustusvoimauudistuksen toimeenpanossa on korostunut henkilöstön tukeminen muutoksessa. Vuoden alussa muutoksen kohteena olevia oli noin 900. Erilaisten tukitoimien ja selviytymispolkujen kautta irtisanomisuhan alaisten määrä laski vuoden loppuun mennessä 358 henkilöön.

Asevelvollisuusjärjestelmää kehitettiin osana puolustusvoimauudistusta

Yleistä asevelvollisuutta ja joukkotuotantojärjestelmän toimivuutta on kehitetty Suomalainen asevelvollisuus -raportin suositusten pohjalta. Uudistustyö painottui v. 2013 asevelvollisten informaatiopalveluiden ja etuisuuksien kehittämiseen. Asevelvollisten sosiaalis-taloudellista asemaa parannettiin korottamalla varusmiesten ja -naisten päivärahoja, reserviläisten palkkoja ja päivärahoja sekä valmistelemalla vuoden 2014 alusta lukien varusmiesten lomamatkojen muuttaminen maksuttomiksi.

Varusmiesten palvelusaikaa lyhennettiin v. 2013 15 vuorokaudella. Palvelusajan lyhenys on kohdentunut muuhun kuin ase- ja ampumakoulutukseen, taistelukoulutukseen tai koulutushaarakoulutukseen. Lyhyemmän palvelusajan vaikutus joukkotuotantoon nähdään tarkemmin v. 2015, kun kaikille joukoille on määritetty uudet koulutustasovaatimukset, ja arviointi on muutettu vastaamaan uutta ohjeistusta.

Varusmiesten palveluksen aikaiset keskeyttämiset ovat kääntyneet lievään laskuun. Vuonna 2013 varusmiespalveluksen suoritti 84 % palveluksen aloittaneista. Noin kaksi kolmasosaa palveluksen aikaisesta poistumasta tapahtuu ensimmäisten kolmen palvelusviikon aikana liittyen tulotarkastuksiin, joissa havaitaan kutsuntatarkastusten jälkeen terveydentilassa tapahtuneet muutokset. Puolustusvoimien toiminnan sopeuttamisen negatiiviset vaikutukset varusmiesten mielipiteeseen varusmiespalveluksesta on kyetty ehkäisemään vuonna 2009 käynnistetyllä toimenpideohjelmalla. Varusmiesten loppupalautteen perusteella koulutuskulttuuri ja -ilmapiiri ovat edelleen kehittymässä positiivisesti.

Varusmieskyselyn tunnuslukujen perusteella ei voida tehdä merkittäviä johtopäätöksiä puolustusvoimien sopeuttamistoimenpiteiden vaikutuksista tuotettavien joukkojen suoritusastoon. Vaikka varusmieskoulutuksessa ylitettiin tavoitteeksi asetettu 23 sotaharjoitusperusteisen maastovuorokauden taso, maastovuorokausien määrä ei kuitenkaan vastannut joukkojen suorituskyvyn rakentamisen vaatimusten eikä koulutustasovaatimusten edellyttämää tasoa.

Kertausharjoitusten painopiste oli uuden joukkorakenteen mukaisissa johto- ja erikoishenkilöstön harjoituksissa sekä maakuntakomppanioiden harjoituksissa. Koulutuksessa saavutettiin asetetut laadulliset tavoitteet. Puolustusvoimat on hyödyntänyt reservin eri koulutusmuotoja. Kertausharjoitusten ohella puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettiin n. 3 500 reserviläistä ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämissä harjoituksissa n. 10 000 reserviläistä. Asevelvollisten koulutuksesta ja ylläpitävästä huollosta aiheutui menoja (pl. toimitilamenot) n. 288,0 milj. euroa (v. 2012 n. 307,1 milj. euroa).

Materiaalisen valmiuden kehittämisessä olivat painopisteenä ilmapuolustus, kaukovaikuttaminen sekä valvonta- ja johtaminen

Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisen painopisteenä olivat ilmapuolustus, kaukovaikuttamiskyky sekä valvonta- ja johtamiskyky. Rahallisesti keskeisimmät hankkeet olivat Hornet-kaluston ylläpitöpäivitys 2, keskipitkän kantaman ilmatorjuntaohjusjärjestelmä, keskivalvontatutkien hankinta, ilmasta maahan suorituskyvyn luominen, maapuolustuksen tulivoima, maapuolustuksen johtoportaat sekä helikopterijärjestelmä.

Materiaalin kunnossapitoon suunniteltu rahoitus ei täysin vastannut tarvetta erityisesti maavoimissa, jossa varaosavarastot vähenivät n. 7,1 milj. euron arvosta. Ilmavoimien lentokaluston kunnossapidon rahoitus riitti lentotuntien edellyttämien huoltopalveluiden hankintaan ja pääosin välttämättömiin varaosahankintoihin. Merivoimissa materiaalin kunnossapidon rahoitus vastasi tarvetta.

Menosäästöt ja sopeuttamistoimenpiteet ovat vaikuttaneet puolustusvoimien kehittämissohjelmaan 2013—2024 siten, että painopistettä on siirretty suorituskykyjen kehittämisestä olennaisimpien suorituskykyjen turvaamiseen. Kustannus- ja menopaineiden hallitsemiseksi ja toiminnan tason turvaamiseksi hankkeiden tavoitteita, suunnitelmia, vuosiosuuksia ja ajoituksia on tarkistettu.

Käytettävissä olleista momentin 27.10.18 puolustusmateriaalihankintamäärärahoista siirtyi pääosin sidottuna vuodelle 2014 noin 359 milj. euroa (35,8 %). Pääosa siirtävistä eristä koostuu 14 suuresta, jo ennen vuotta 2013 alkaneesta hankkeesta, joissa suurin yksittäinen syy siirtyville erille on ollut materiaalityömitusten viivästyminen usealla vuodella.

Puolustusvoimauudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa organisaation ja toimintaperiaatteiden muutoksella tasapainoinen puolustusbudjetti, jossa puolustuskyvyn kehittämiseen ja ylläpitoon voidaan kohdentaa riittävät resurssit. Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekoon kirjatun puolustushallinnon näkemyksen mukaan puolustusvoimien kehittäminen edellyttää lisäresursseja materiaalihankkeisiin vuodesta 2016 alkaen. Lisäresursseja tarvitaan vanhenevan ja käytöstä poistuvan kaluston suorituskyvyn korvaamiseen.

Puolustushallinnon tilahallinnasta tehtiin kokonaistarkastelu

Kiinteistömenojen osuus puolustusvoimauudistuksen rakenteellisten ratkaisujen tuomista menosäästöistä tulee olemaan noin 15 %. Puolustusvoimien käytössä olleista alueista ja toimitiloista maksettavat vuokrat ja ylläpitopalveluista aiheutuvat menot olivat v. 2013 yhteensä 241,7 milj. euroa (v. 2012 238,4 milj. euroa). Puolustusministeriön asettama TILKO-työryhmä, jonka keskeisenä tavoitteena oli turvata puolustusvoimien alueisiin ja toimitiloihin liittyvät normaali- ja poikkeusolojen toimintaedellytykset, selvitti erilaisia tilahallinnan toimintamalleja, ja tarkempi tarkastelu päädyttiin tekemään kahdesta vaihtoehdosta eli nykyisen ns. pääomavuokramallin kehittämisestä ja toisena vaihtoehtona ns. jaettuun kokonaisvuokramalliin siirtymisestä. Työryhmän raportti luovutettiin puolustusministerille vuoden 2014 alussa.

Puolustushallinto tuki maanpuolustusjärjestöjen toimintaa

Puolustusministeriö jakoi maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen myönnettyä määrärahaa noin 2,0 milj. euroa maanpuolustusjärjestöille. Tästä määrärahasta oli noin 1,8 milj. euroa valtionavustusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Puolustusministeriön MPK:lle asettamien vuoden 2013 tulostavoitteiden toteutumista on kuvattu puolustusministeriön tilinpäätökseen sisältyvässä toimintakertomuksessa, joka löytyy puolustusministeriön internet-sivuilta (www.defmin.fi).

5.4 Turvallinen yhteiskunta

Suorituskykyisen puolustusjärjestelmän tuottamisen ohella puolustushallinto tukee muuta yhteiskuntaa omilla suorituskyvyillään, voimavaroillaan ja osaamisellaan. Puolustushallinto edistää toiminnallaan yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Puolustusministeriössä sijaitseva Turvallisuuskomitea avustaa kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa ja varautumisen yhteen sovittamisessa. Kokonaisturvallisuuden tavoitteena on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintana. Kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisen päämääränä on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitäminen kaikissa tilanteissa. Yhteensovittamisessa noudatetaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteita.

TAULUKKO 46. Toiminnallisten tulostavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteuma
Turvallinen yhteiskunta	
Puolustusvoimat ylläpitää valmiutta tukea muita viranomaisia.	4
Kokonaisturvallisuutta yhteensovitetään ja kehitetään yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti.	4
Vakiinnutetaan viranomaisyhteistoiminnan järjestelyt sopimuksin muiden ministeriöiden kanssa ja siirretään valtuudet yhteistoiminnan käytännön järjestelyistä virastoille.	2
Kehitetään kyberturvallisuutta kansainvälisessä toimintaympäristössä.	3
Laaditaan erillisen suunnitelman mukaisesti kansainvälisen tietoturvallisuuden velvoitteista ja kansainvälisistä sopimuksista sekä tietoturvallisuusasetuksesta johtuvat ohjausnormit hallinnonalalle.	4
Puolustushallinnon rakennuslaitoksella on kyky tuottaa ja hankkia puolustusvoimille kiinteistö-, rakennuttamis- ja ympäristöpalvelut, joita se tarvitsee muun yhteiskunnan tukemiseen puolustusministeriön tehtävänannon mukaisesti.	3

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1—5, jossa 1 = Tavoitteesta on luovuttu, 2 = Tavoite ei toteutunut, 3 = Tavoite on osittain toteutunut, 4 = Tavoite on saavutettu ja 5 = Tavoite on ylitetty.

Vaikuttavuustavoitteen saavuttamista edistettiin:

- puolustusvoimien muille viranomaisille antamalla merkittäväällä virka-avulla
- seuraamalla Turvallisuuskomitean toimenpitein yhteiskunnan turvallisuusstrategian määrittämien tehtävien toimeenpanoa ja kehittämistä eri hallinnonaloilla
- osallistumalla kyberturvallisuusstrategian toimeenpanosuunnitelman laatimiseen
- valmistelemalla Suomen kansallisen lainsäädännön kehittämistä kyberuhkatilanteiden ennakoimiseksi ja torjumiseksi
- valmistelemalla puolustusvoimien viranomaisverkon ja sen ylläpitopalvelujen siirtämistä liikkeenluovutuksena turvallisuusverkkotoimintaa hoitavalle Suomen Turvallisuusverkko Oy:lle.

Puolustusvoimat tuki muita viranomaisia antamalla virka-apua ja toteuttamalla muita virka-apuun rinnasteisia tukitehtäviä yhteensä noin 560 kertaa. Saadun palautteen perusteella puolustusvoimien virka-apu on ollut merkityksellistä ja joissain tapauksissa jopa ratkaisevan tärkeää.

Valtioneuvosto antoi tammikuussa 2013 asetuksen Turvallisuuskomiteasta, joka jatkaa Turvallisuus- ja puolustusasiain komitean työtä suomalaisen kokonaisturvallisuuden ja varautumisen saralla. Valtioneuvoston v. 2012 hyväksymä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia yhteensovittaa valtion, kuntien, järjestöjen ja elinkeinoelämän varautumista eri turvallisuustilanteissa. Turvallisuuskomitean sihteeristö seurasi v. 2013 hallinnonalojen vastuulla olevien, yhteiskunnan turvallisuusstrategian määrittämien strategisten tehtävien toimeenpanoa ja kehittämistä. Seurannassa on saavutettu hyvä perusvalmius, jota kehitetään edelleen.

Turvallisuuskomitealla on merkittävä rooli myös juuri valmistuneen Suomen kyberturvallisuusstrategian toimeenpanossa. Kyberturvallisuusstrategiassa määritellään keskeiset tavoitteet ja toimintalinjat, joiden avulla vastataan kybertoimintaympäristöön kohdistuviin haasteisiin ja varmistetaan sen toimivuus. Puolustushallinto osallistui kyberturvallisuusstrategian toimeenpanosuunnitelman laatimiseen, tuki kansallisen kyberkoulutuksen kehittämistä, aloitti Naton kanssa sovitun kyberyhteistyösuunnitelman toimeenpanon ja käynnisti Naton kanssa yhteisymmärryspöytäkirjan valmistelut sekä koordinoi kansallista osallistumista CC13-harjoitukseen. Puolustushallinnon keskeiset kyberpuolustuksen hankkeet on esitetty kyberstrategian toimeenpano-ohjelmassa. Strategian vaatimusten mukainen hallinnonalan riskiarviointi on laadittu. Kyberturvallisuusstrategian toimeenpanoa edistettiin lisäksi valmistelemalla lainsäädännön nykytilan kuvaus ja kansainvälinen vertailu.

Puolustusvoimien viranomaisverkkoa ja sen ylläpitopalveluja ollaan siirtämässä liikkeenluovutuksena turvallisuusverkkotoimintaa hoitavalle Suomen Turvallisuusverkko Oy:lle (STUVE). Liikkeenluovutuksen jälkeen turvallisuusverkkotoiminnan kustannukset katetaan asiakkailta perittävillä käyttömaksuilla. Puolustushallinnossa valmistettiin v. 2013 liikkeenluovutusta, joka on tarkoitus toteuttaa sen jälkeen, kun tarvittava lainsäädäntö on valmis ja muut liikkeenluovutuksen edellytykset toteutuvat.

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista käytettiin kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisesta, viranomaisyhteistyöstä ja puolustusvoimien virka-aputehtävistä aiheutuviin välittömiin menoihin yhteensä 21,3 milj. euroa, josta 16,6 milj. euroa käytettiin eri hallinnonaloilla turvallisuusverkkohankkeen menoihin.

5.5 Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen

Kriisinhallinta on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen keino, jolla Suomi osaltaan pyrkii edistämään maailman konfliktialueiden vakautta. Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen puolustusta. Kansainvälisellä kriisinhallinnalla ennaltaehkäistään ja rajoitetaan kriisejä ja niiden vaikutusten ulottumista Suomeen. Osallistuminen operaatioihin kehittää Suomen puolustuksessa ja Suomeen vaikuttavissa kriiseissä tarvittavia valmiuksia ja kykyjä. Suomi pyrkii vahvistamaan kriisinhallintatoimintansa vaikuttavuutta sekä kykyjään osallistua myös vaatimaan kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan kokonaisvaltaisella ja Suomen vahvuudet huomioon ottavalla tavalla.

TAULUKKO 47. Toiminnallisten tulostavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteuma
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen	
Puolustusvoimat toteuttaa sille osoitetut kriisinhallintatehtävät.	4
Puolustusvoimat käyttää kansainvälisen sotilaalliseen kriisinhallintaan joukkoluettelon mukaisia suorituskykyjä. Suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä operaatioissa.	3
Puolustusvoimat ylläpitää valmiutta osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.	4
Palvelusturvallisuutta ja suojaa kehitetään siten, että operaatioissa palvelevien joukkojen käyttöön toimitetaan aina olosuhteiden ja tehtävien kannalta välttämätön materiaali.	4
Kriisinhallintahenkilöstön asemaa, tukitoimia ja etuusia kehitetään yhteistyössä muiden viranomais- ja asiantuntijatahojen kanssa.	4
Kehitetään kriisinhallinnan toimintaedellytyksiä ja suorituskykyjä toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti puolustuskyvyn käyttöä ja kehittämistä tukevalla tavalla sekä vaikutetaan valtioneuvostotason valmisteluun.	4
Puolustushallinnon rakennuslaitoksella on kyky tukea puolustusvoimia sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvien operaatioiden kiinteistö- ja ympäristöalan tehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.	4

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu valtion yhteisellä arviointiasteikolla 1—5, jossa 1 = Tavoitteesta on luovuttu, 2 = Tavoite ei toteutunut, 3 = Tavoite on osittain toteutunut, 4 = Tavoite on saavutettu ja 5 = Tavoite on ylitetty.

Suomi osallistui kymmeneen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon ja kahteen sotilastarkkailijaoperaatioon. Sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste oli Libanonin operaation johtovaltiovastuun vastaanottamisessa, itsenäisen alusuojausosaston osallistumisessa Atalanta-operaatioon, kahden uuden operaation perustamisessa Maliin (EU ja YK) sekä loppuvuodesta osallistumisessa Syyrian kemiallisen aseiden hävittämiseen liittyvään merioperaatioon. ISAF:n (Afganistan) seuraajaoperaation suunnitteluun osallistumista jatkettiin.

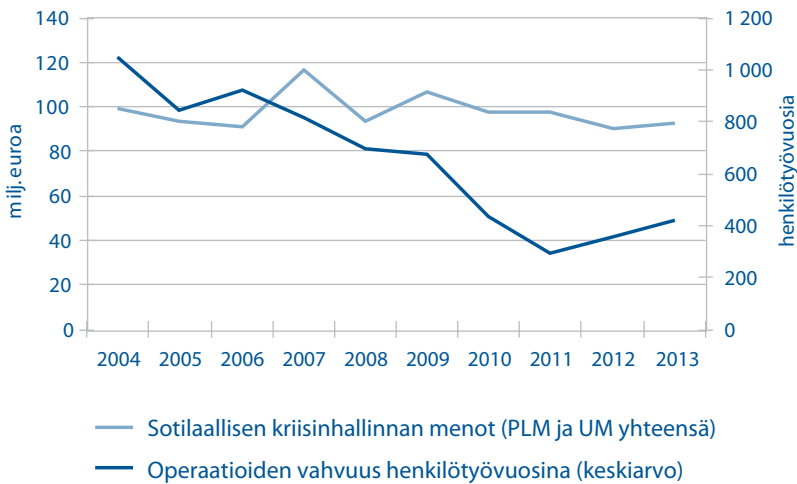
Sotilaallinen kriisinhallintaosallistuminen toteutettiin käyttämällä pääosin kriisinhallintatehtäviin koulutettuja ja varattuja puolustusvoimien joukkorekisterin mukaisia joukkoja. Vuoden 2013 aikana Suomen osallistumisvahvuus on ollut keskimäärin n. 400 sotilasta.

Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan näkökulma ja sen kehittäminen myös sotilaallisen kriisinhallinnan suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa on tärkeää. Vaikka sotilaallisen kriisinhallinnan, siviilikriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön toimijoiden roolit ja vastuut ovat erilliset, ne ovat toisiaan täydentävät. Henkilöstön määrän ja kustannusten lisäksi on kiinnitetty enemmän huomiota toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen.

Kansainvälinen osallistuminen vaativiin ja pitkäkestoisiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin vähentyy ISAF-operaation lakkauttamisen myötä. Kriisinhallinta kuitenkin säilyy YK:n, EU:n ja Naton keskeisenä tehtävänä, ja operaatioita käynnistetään jatkossakin tarvittaessa. Sotilaallisen harjoitustoiminnan merkitys korostuu entisestään yhteistoimintakyvyn ylläpitämiseksi. Suomen kannalta keskeistä on Naton ja EU:n harjoitustoiminnan täysimääräinen hyödyntäminen ja osallistuminen nopean toiminnan joukkoihin (EUBG, NRF).

Kriisinhallinnan menot ovat pysyneet entisellä tasolla vaikka operaatioiden vahvuus on viime vuosina pienentynyt, koska sotilaallinen kriisinhallinta on muuttunut haastavammaksi ja operaatiot ovat kauempana kotimaasta. Tämä on edellyttänyt muun muassa vaativampaan käyttöön tarkoitettua materiaalia ml. suoja- ja turvavälineistöä sekä aiheuttanut suurempia haasteita logistiikalle. Näiden seurauksena kustannukset ovat myös osaltaan suuremmat yhdessä palkkakustannusten nousun ja materiaalikustannusten kallistumisen ohella.

KUVIO 4. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot ja operaatioiden vahvuus henkilötöyvuosina (keskiarvo)¹

¹ Menot sisältävät sotilaalliseen kriisinhallintaan hankitun kaluston hankintamenot momentilta 27.30.20. ja kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot momentilla 24.10.20. Operaatioihin osallistuneiden vuosittainen luku on keskiarvo vuoden aikana eri operaatioihin osallistuneen henkilöstön määrästä.

TAULUKKO 48. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot v. 2013, 1 000 euroa

Käyttökohde	Momentti 24.10.20.		Momentti 27.30.20.		Yhteensä	
	Käytettävissä	Käytetty	Käytettävissä	Käytetty	Käytettävissä	Käytetty
Kosovon kriisinhallinta-operaatio (KFOR)	2 318	2 021	1 915	792	4 233	2 813
Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintaoperaatio (EUFOR)	991	946	371	203	1 362	1 149
Afganistanin kriisinhallinta-operaatio (ISAF)	16 436	16 406	17 737	8 278	34 173	24 684
Liberian kriisinhallinta-operaatio (UNMIL)	286	264	64	49	350	313
Atalanta-operaatio	2 576	1 850	3 889	1 901	6 465	3 751
Libanonin kriisinhallinta-operaatio (UNIFIL)	15 403	15 166	19 167	13 794	34 570	28 960
EU:n Somalian koulutus-operaatio	600	566	212	201	812	767
EU:n Malin koulutusoperaatio	1 089	803	585	412	1 674	1 215
YK:n Malin koulutusoperaatio	220	44	77	36	297	80
Sotilastarkkailija-toiminta			3 971	2 535	3 971	2 535
Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	6 191	5 287	6 499	5 528	12 690	10 815
Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma			22 355	15 352	22 355	15 352
EU:n taistelujoukkojen koulutus- ja valmiusajan menot	50	4			50	4
Mom. käyttösuunnitelman Varalla-kohta	16 242	23	12 325	234	28 567	257
YHTEENSÄ	62 402	43 380	89 167	49 313	151 569	92 693

Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahasta jäi käyttämättä n. 19 milj. euroa. Puolustusministeriön pääluokan määrärahasta siirtyi seuraavalle vuodelle n. 39,8 milj. euroa, josta n. 12,1 milj. euroa oli kyseisen momentin käyttösuunnitelmassa Varalla-kohdassa olevaa määrärahaa. Materiaalihankintoihin tarkoitettujen määrärahojen siirtymiselle oli syynä hankintojen viivästyminen.

5.6 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 49. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 658	14 883	14 673
Puolustusministeriö	139	145	147
Puolustushallinnon rakennuslaitos	861	840	829
Puolustusvoimat	14 658	13 898	13 696

TAULUKKO 50. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 613,5	2 793,5	2 818,9
27.01. Puolustuspoliitikka ja hallinto	376,2	390,9	361,1
27.10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 180,4	2 349,1	2 408,5
27.30. Sotilaallinen kriisinhallinta	57,0	53,5	49,3

6 Valtiovarainministeriö

Katsaus toimialan toimintaan sekä toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin ja riskeihin

Maailmantalouden kasvu hidastui edelleen viime vuonna, mutta suhdannenäkymät ovat kohentuneet ja käänne parempaan näyttäisi olevan käsillä. Finanssikriisin jälkeen maailman yksityinen kulutus on toipunut ja ilmeisesti jo ylitti v. 2013 lamaa edeltäneen tasona. Investoinnit ovat sen sijaan elpyneet hitaammin ja jääneet selvästi lamaa edeltäneen tason alle ja huomattavasti jälkeen lamaa edeltäneestä trendikasvusta. Kasvun painopiste on edelleen kehittyvissä talouksissa, vaikka niissäkin kasvu pysyy aiempaa vaimeampana.

Euroalueen kriisi on jatkunut jo vuodesta 2008 saakka, jolloin globaalitalouden häiriöt ja sen myötä voimistunut pankkikriisiaalto useissa maissa johtivat julkisen talouden ongelmiin ja velkakriiseihin. Tilanne johti edelleen mittaviin politiikkahaasteisiin, jotka jatkuvat yhä. Rahoitusmarkkinatilanne euroalueella on kuitenkin vakautunut johtuen EKP:n toimista ja lupauksista. Euroalueen kuusi vuosineljänneestä kestänyt taantuma on myös teknisesti päätty-mässä, sillä euroalue on kääntymässä hyvin hitaaseen kasvuun. Viime vuonna kokonaistuotanto euroalueella tosin supistui vielä keskimäärin puolisen prosenttia edellisvuoden tapaan.

EU-jäsenmaiden talous- ja finanssipolitiikan koordinaation vahvistaminen on edelleen jatkunut vuonna 2013. Vuoden alusta tuli voimaan ns. Fiscal Compact, jonka keskeinen sisältö on viety kansalliseen lainsäädäntöön (ns. fipo-laki 869/2012). Toukokuussa tuli voimaan budjettisuunnitelmien ennakkovalvonta-asetus ja vuoden 2013 kuluessa Suomes-sakin tuli päättää budjettikehysdirektiivin toimeenpanosta. Toimeenpanoa valmisteltiin valtiovarainministeriössä ja helmikuussa 2014 annettiin asetus julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014).

Suomen talouden tilanne taas näyttää synkältä. Ennakkotietojen valossa Suomen talous supistui vuonna 2013 toista vuotta peräkkäin. Talouden heikko kehitys oli laaja-alaista, sillä kysyntäeristä vain julkinen kulutus ja julkiset investoinnit vaikuttavat positiivisesti talou-delliseen aktiviteettiin. Talouspolitiikan kansalliset keinot vaikuttaa talouskasvuun lyhy-ellä aikavälillä ovat rajoitetut. Pienelle avoimelle taloudelle, kuten Suomelle, kansainvälinen kysyntätilanne on ratkaisevassa asemassa. Suomen vienti on menestynyt erittäin huonosti finanssikriisissä ja sen jälkeen. Vuosina 2008—2013 Suomi on menettänyt markkinaosuut-taan kansainvälisessä kaupassa enemmän kuin esimerkiksi Ruotsi tai Saksa ja jopa enem-män kuin kriisimaat Espanja ja Italia. Ongelma ei ole eurokriisin alentamassa kysynnässä, vaan ennen kaikkea suomalaisen tuotannon kilpailukyvyssä ja tarjonnan rakenteessa.

Suomen talouden rakennemuutos jatkui yhä viime vuonna. Teollisuuden osuus koko talouden arvonlisäyksestä pieneni edelleen ja erityisesti elektroniikka- sekä metsäteollisuus siirsi tuotantoaan ulkomaille. Palveluissa kaupan näkymiä vaimensi ostovoiman heikentyminen. Toisaalta väestön ikääntyminen lisäsi yksityistä terveys- ja sosiaalipalvelutuotantoa.

Hallitus päätti elokuussa 2013 rakennepoliittisesta ohjelmasta kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Marraskuussa 2013 ohjelman toimeenpanosta tehtiin tarkennettu päätös. Rakennepoliittisen ohjelman avulla uudistetaan taloudellisen toiminnan institutionaalisia puitteita. Uudistukset on yhteensovitettava muun talouspolitiikan kanssa siten, että kokonaisuus tukee kasvua ja työllisyyttä myös lyhyellä aikavälillä.

Kuluvan hallituskauden rakenteellisia uudistuksia ovat mm. yhteisöverokannan alentaminen, kuntauudistuksen käynnistäminen, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos, kuntien tehtävien ja veloitteiden vähentäminen, sekä asuntopoliittinen uudistus. Lisäksi hallitus on päättänyt mm. toimista, jotka vahvistavat nuorten kouluttautumista ja työllistymistä sekä helpottavat osatyökykyisten työllistymistä.

Julkinen talous ei näytä syksyllä 2013 laaditun arvion mukaan tasapainottuvan keskipitkällä aikavälillä ja julkisen velan suhde kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan. Lisähaasteen julkisen talouden tasapainottamiselle aiheuttaa väestön vanheneminen, mikä johtaa eläke-, terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon menojen kasvuun.

Kuntatalous pysyi edelleen selvästi alijäämäisenä, koska vuosikate jäi alle nettoinvestointien tason. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen perustuu lainsäädännön ja normien muutoksiin sekä harkinnanvaraisten määrärahojen osalta budjettipäätöksiin. Valtion vuoden 2013 talousarvioesitys heikensi kuntien rahoitusasemaa kokonaisuudessaan nettomääräisesti 193 milj. euroa vuoteen 2012 verrattuna.

Kevään 2013 kehyspäätöksen yhteydessä hallitus päätti käynnistää kuntien makrotalouden ohjauksen kehittämistä koskevan valmistelun. Kehyspäätöksen mukaan valmistellaan kuntalain kokonaisuudistuksen, valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja finanssipoliittisten säädösten valmistelun kanssa yhteensovitettuja toimenpiteitä peruspalveluohjelmamenettelyn vahvistamiseksi ja uuden kuntatalouden kehystarkastelun kehittämiseksi. Valtiovarainministeriö käynnisti kuntatalouden makro-ohjauksen kehittämistä valmistelemaan työn keväällä 2013.

Vuonna 2013 toteutui 10 kuntien yhdistymistä ja yhdistymisavustuksen määräraha kasvoi reilut 20 milj. euroa vuoteen 2012 verrattuna. Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuiden korotukseen ehdotettiin 20 milj. euroa, mikä on samalla tasolla kuin edellisenä vuotena.

Keväällä 2013 hyväksyttiin kymmenes peruspalveluohjelma. Peruspalveluohjelma vuosille 2014—2017 laadittiin tilanteessa, jossa kuntatalouden rahoitusasema oli heikentymässä vuoden 2012 tilinpäätösarvioiden perusteella. Peruspalvelubudjetin laadintaa varten saatiin ennakkolliset tiedot kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2012 tilinpäätöksistä, joiden mukaan kuntatalouden rahoitusaseman heikentymisestä saatu kuva täsmentyi.

Valtion velan määrä kasvoi edelleen vuonna 2013. Uutta lainaa otettiin nettomääräisesti 6,4 mrd. euroa. Nettomääräisesti lainaa otettiin noin 2,8 mrd. euroa vähemmän kuin eduskunnan hyväksymät valtion talousarviot olisivat edellyttäneet, koska valtion maksuvalmius ei edellyttänyt nettolainanoton toteuttamista tuloarvion mukaisesti.

Vuonna 2013 valtion henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen nousivat hieman edellisvuodesta. Kehittämishankkeisiin liittyvät muutokset usein lisäävät henkilöstön kokemaa epävarmuutta ja väliaikaisesti heikentävät henkilöstön työtyytyväisyyttä. Viime vuosien isoista kehittämishankkeista huolimatta henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ei ole heikentynyt, vaan pysynyt ennallaan tai parantunut.

Jutta Urpilainen
Valtiovarainministeri

Henna Virkkunen
Hallinto- ja kuntaministeri

Jan Vapaavuori
Elinkeinoministeri

Alexander Stubb
Eurooppa- ja ulkomaankauppa-
ministeri

6.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 51. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Tavoite	Arvosana	Perustelu
Taloudellisesti kestävä hyvinvointi	Hyvä	Työllisyys- ja kasvusopimuksen solmiminen turvasi osaltaan erinomaisesti kilpailukyyn ja vakauden avoimilla ja globaaleilla markkinoilla. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma on edelleen käynnissä. Tulokset tyydyttäviä. Harmaan talouden torjuntaohjelma on kannustanut välillisesti työntekoon ja yrittämiseen. Julkisen sektorin hallinto- ja palvelurakenteiden uudistaminen on tyydyttävällä tasolla. Hallituksen rakennepaketin ja keskushallinnon uudistamisen valmistelu ja toimeenpano ovat käynnissä.
Laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut julkiset palvelut	Tyydyttävä	Tietohallinnon yhteentoimivuuden kehittämisessä on edetty tyydyttävästi: Kokonais-arkkitehtuurytio on organisoitu ja kansallisen palveluväylän valmistelu on aloitettu. Julkisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen työnjakojen selkiyttämässä ja päällekkäisyyksien poistamisessa on edetty tyydyttävästi: Valtorin säädökset valmistuivat. TUVE-toinnassa työ on kesken.

6.2 Talouspolitiikka

Valtiovarainministeriön valmisteluvastuulla on hallituksen talouspolitiikan valmistelu ja toteutus. Lisäksi ministeriö valmistele Suomen osalta EU:n talouspolitiikan koordinointia ja euroalueen talouspolitiikkaa. Hallituksen talouspolitiikan kokonaisuutta on käsitelty kattavasti hallituksen vuosikertomuksen ensimmäisessä osassa. Tässä osassa keskitytään ministeriön oman toimialan kysymyksiin.

Hallituksen talouspoliittisena tavoitteena on turvata julkisen talouden kestävyys vaalikauden aikana tehtävillä menojen ja tulojen sopeuttamistoimilla sekä rakenteellisilla uudistuksilla. Valtiontalouden vahvistamiseksi hallitus on eri yhteyksissä päättänyt välittömistä sopeutustoimista, myös keväällä 2013 kehysriihen yhteydessä päätettiin lisätoimenpiteistä. Kaikkiaan sopeutustoimet nousevat vuoden 2015 tasolla noin kahteen prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Veropolitiikassa reaalityalouden kasvua pyritään piristämään vuoden 2014 alussa tulleeella yhteisöverokannan alennuksella. Vuoden 2013 aikana päätettiin myös rakennepoliittisesta ohjelmasta. Ohjelman tarkoituksena on kuroa umpeen julkisen talouden kestävyysvaje mm. vaikuttamalla omalta osaltaan tulevaan kotimaiseen kasvupotentiaaliin. Näiden tekijöiden vaikutus talouskasvuun jää kuitenkin nähtäväksi ja joka tapauksessa vaikutuksia päästään arvioimaan vasta useamman vuoden päästä.

Lähi vuosien heikosta talouskasvusta aiheutuu entistä suurempia haasteita Suomen julkisen talouden rahoitusasemalle. On riski, että Suomen talouskasvu jää kilpailijamaita alhaisemmaksi. Julkisen talouden rahoitusaseman paraneminen kestäväällä tavalla vaatii reaalityalouden suotuisaa kehitystä. Suomen talouden yhtenä haasteena on työmarkkinoiden toiminnan tehostaminen. Ikääntyvä väestö yhdistettynä työmarkkinoiden kohtaantoongelmaan voi muodostua kasvun esteeksi.

Taloudelliseen kehitykseen sisältyvät riskit ovat edelleen pääosin negatiivisia ja liittyvät etupäässä sekä euroalueen että Suomen taloudelliseen tilanteeseen. Huolimatta viimeaikaisista rohkaisevista uutisista koskien euroaluetta, kasvun käynnistyminen on kuitenkin vielä hauraalla pohjalla. Maiden väliset kasvuerot ja -edellytykset poikkeavat merkittävästi toisistaan ja euroalue kokonaisuudessaan on vielä herkkä shokeille. Lievästi positiivinen kasvu-ura voi helposti kääntyä negatiiviseksi. Hallituksen talouspoliittisten toimien tarkoituksena on lisätä Suomen talouden joustavuutta ja ketteryyttä ja samalla parempaa kykyä vastaanottaa odottamattomia shokkeja.

6.3 Rahoitusmarkkinat ja kansainväliset rahoituslaitokset

Kesällä 2012 käynnistynyt hanke pankkiunionin luomiseksi jatkui vuoden 2013 aikana tiiviinä ja VM toimi neuvotteluissa aktiivisena vaikuttajana Suomen etujen ajamiseksi. Asetus EU:n yhteisestä pankkivalvontamekanismista saatiin vuoden aikana valmiiksi ja sen myötä EKP ottaa marraskuussa 2014 päävastuun luottolaitosten vakauden valvonasta. Lopullinen asetusta täyttää Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet.

Pankkiunionin seuraava vaihe koskee kriisinratkaisua. Siihen liittyen saatiin joulukuussa 2013 EU-neuvotteluissa valmiiksi uusi kriisinratkaisudirektiivi, joka harmonisoi jäsenmaiden kriisinratkaisua koskevan välineistön. Uusi lainsäädäntökehikko vahvistaa Suomelle tärkeän neuvottelutavoitteen, jonka mukaan kriisinratkaisun kustannukset kateetaan ensisijassa omistajan- ja sijoittajanvastuun toteuttamisen kautta, toissijaisesti toimialalta kerättävien vakausmaksujen avulla ja vasta viime sijaisena tulee harkittavaksi mahdollinen julkisten varojen käyttö kriisinhallinnassa.

Edelleen jatketaan neuvotteluja EU:n yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevasta asetuksesta, jonka myötä kriisinratkaisua koskevan toimivallan on tarkoitus siirtyä EU-tasolle vuoden 2016 alusta. Asetuksen mukaan yhteinen kriisinratkaisumekanismi perustetaan osin asetuksella ja osin jäsenvaltioiden välisellä kansainvälisellä sopimuksella, jonka avulla euroalueeseen kuuluvat valtiot hyväksyvät tarkemmat säännöt varojen siirtämisestä yhteiseen kriisinratkaisurahastoon sekä näiden varojen vaiheittaisesta yhdistämisestä. Uuden kriisinratkaisulainsäädännön kansallinen täytäntöönpano käynnistettiin helmikuussa VM:n työryhmässä.

Kesäkuussa euroryhmässä saavutettiin sopu Euroopan vakausmekanismin uuden tukivälineen eli pankkien suoran pääomitusvälineen keskeisistä elementeistä. Nämä vastaavat pitkälti Suomen neuvotteluissa ajamia neuvottelutavoitteita. Uuden instrumentin perustamista varten tarvittavan asiakirjakokonaisuuden lopuista yksityiskohdista on tarkoitus päästä poliittiseen sopuun vuoden 2014 aikana.

Pankkien vakavaraisuutta ja maksuvalmiussäätelyä koskeva uusi direktiivi ja asetusta saatiin kesällä 2013 valmiiksi ja niiden kansallista täytäntöönpanoa luottolaitoslakiin jatkettiin syksyllä. Osana luottolaitoslain kokonaisuudistushanketta valmisteltiin myös makrovakausvalvontaa ja -välineitä koskevaa kotimaista lainsäädäntöä sekä huomioitiin EKP:n pankkivalvontatoimivallan vaikutuksia Finanssivalvontaan. Hallituksen esitys on annettu eduskunnalle huhtikuussa 2014.

Merkittävä kansallinen lainsäädäntöuudistus oli lisäksi vaihtoehtoisten sijoitusrahastojen hoitajista annetun direktiivin täytäntöön panemiseksi syyskuussa eduskunnalle annettu mittava hallituksen esitys. Uusi laki laajentaa sääntelyn tähän asti elinkeinovapauden nojalla harjoitettuun omaisuudenhoitoon rinnastettavaan kommandiittiyhtiömuotoiseen pääomasijoittamiseen ja kiinteistösijoittamiseen. Uusi lainsäädäntö tuli voimaan maaliskuussa 2014.

Vuonna 2013 EU:ssa oli yli 20 eri rahoitusmarkkinasääntelyn muutoshanketta, joiden valmisteluun VM osallistui aktiivisesti. Pankkiunionia koskevan hankkeen johdosta kaikkien valmistelu ei kuitenkaan edennyt merkittävästi.

Valtiovarainministeriössä panostettiin kertomusvuonna merkittävästi myös joukko-velkakirjamarkkinoiden kehittämiseen ja muihin yritysten rahoituksen saantiin liittyviin selvityksiin, joissa arvioitiin sääntelyn kehittämistarpeita. Päätöksiä näiden hankkeiden jatkotoimista tehdään vuoden 2014 keväällä.

Kansainväliset rahoituslaitokset

Globaalitalouden edelleen jatkuvien epävarmuustekijöiden vuoksi kysynnän kansainvälisten rahoituslaitosten tarjoamalle rahoitukselle odotetaan säilyvän kriisitason edeltävää aikaa korkeampana myös tulevina vuosina. Rahoituslaitosten rajallisten resurssien ja jäsenvaltioiden haastavien taloustilanteiden puitteissa tämä tarkoittaa huomion kiinnittämistä aiempaakin tarkemmin pankkien pääomatilanteeseen, taloudellisten riskien hallintaan, toiminnan tehokkuuteen ja tuloksiin. Euroopan investointipankki lisäsi merkittävästi taloudellista tukeaan edistääkseen Euroopan talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä vuonna 2012 sovitun pääomankorotuksensa turvin.

Talouskriisin seurauksena myös kansainvälisen rahoitusarkkitehtuurin uudistaminen on jatkunut ajankohtaisena aiheena. Kansainvälisten rahoituslaitosten osalta asia liittyy ensisijaisesti Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Maailmanpankin äänivalta- ja hallintouudistuksiin. Uudistusten tavoitteena on huomioida talouskasvun dynamiikka ja nousevien talouksien kasvanut merkitys maailmantaloudessa. Äänivalta- ja hallintouudistusten kääntöpuolena on pienempien maiden, kuten Suomen, vaikutusmahdollisuuksien potentiaalinen kaventuminen. Valtiovarainministeriön linjausten mukaan Suomen edut kansainvälisillä foorumeilla pyritään turvaamaan käyttäen hyväksi erityisesti Euroopan unionin vaikutuskanavia sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden muodostamaa vaalipiiriä *Bretton Woods* -instituutioissa.

Suurista talouksista koostuvan G20-ryhmän agendan pääpaino on ollut talouskriisin hoidossa, talouskasvua tukevissa toimissa ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyuudistuksissa. G20-ryhmän tekemien, erityisesti talouspolitiikkalinjausten vaikutuksia ja sitoumusten toimeenpanoa on seurattu tiiviisti.

Maailmanpankin ja IMF:n vuosikokouksissa lokakuussa 2013 hyväksyttiin kaikkien aikojen ensimmäinen koko Maailmanpankkiryhmän yhteinen strategia kattaen sekä julkista että yksityistä sektoria lainoittavat ryhmän osat. Strategian päätavoitteet ovat äärimmäisen köyhyyden poistaminen kolmen prosentin tasolle vuoteen 2030 mennessä ja hyvinvoinnin tasaisemman jakautumisen korostaminen maatasolla. Suomi on korostanut kustannustehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä resurssien entistäkin tarkempaa kohdistamista

kaikkein köyhimmille. Suomi pyrkii vaikuttamaan vahvasti pankin rahoitusstrategian muodostamiseen edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti, pankin vahvan AAA-luottoluokituksen turvaamiseksi.

6.4 Valtion kuntapolitiikka

Kuntauudistus tähtää laadukkaiden ja yhdenvertaisten kunnallisten palvelujen turvaamiseen asiakaslähtöisesti koko maassa. Uudistuksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Heinäkuun alusta voimaan tulleessa kuntarakennelaissa säädetään kuntien kuntaliitoksien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja -alueista, poikkeusmenettelyistä, määrärajoista, menettelyistä, toimivallasta sekä taloudellisista kannustimista.

Valtiovarainministeriö asetti lokakuussa 2013 työryhmän valmistelemaan metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä. Metropolihallinto hoitaisi muun muassa maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen sekä metropolialueen kilpailukykyyn liittyviä tehtäviä. Alueella on käynnistetty myös valtion erityinen kuntajakoselvitys.

Kuntauudistuksen muutoksentukiohjelmissa kuntaliitoksia suunnitteleville ja valmisteleville kunnille tarjotaan asiantuntijatukea muutosjohtamiseen, ICT-toiminnan kehittämiseen sekä talouden tasapainottamissuunnitelmien laatimiseen. Ohjelmaan sisältyy lisäksi lähipalveluihin, johtamiseen ja lähidemokratiaan liittyviä kehittämishankkeita sekä kuntarakennemuutoksia tukevia tutkimushankkeita. Näitä toteutetaan yhteistyössä mm. Suomen Kuntaliiton kanssa. Osana muutostukea julkaistiin syksyllä 2013 tietopankki kuntaliitosten toteuttamisen avuksi.

Selvitysmiehen ehdotus uudesta valtionosuusjärjestelmästä valmistui tammikuussa 2014. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään sekä kannustavuutta parannetaan.

Kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin vuonna 2013. Uudistuksessa tarkastellaan erityisesti kunnan talouden sisäistä ohjausta, kuntien johtamisjärjestelmiä, luottamushenkilöiden asemaa ja toimintaedellytyksiä, kuntalain ja erityislakien välistä suhdetta, kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista sekä kuntien ja markkinoiden välistä suhdetta. Uuden kuntalain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2015 alusta lukien.

Kuntien tehtäviä koskeva kartoitus julkaistiin tammikuussa 2013. Kartoitus sisältää kunnille lainsäädännössä osoitetut tehtävät ja niihin liittyvät velvoitteet. Ministeriöille tehdyn kyselyn tuloksena muodostuneessa tietopohjassa kuntien tehtävien lukumääräksi tuli 535 tehtävää. Tehtävien määrä on kasvanut voimakkaasti 1970-luvulta lähtien ja on ollut edelleen kasvussa 2000-luvulla. Hallitus on linjannut rakennepoliittisessa ohjelmassaan, että kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähennetään yhden miljardin euron kustannuksia vastaavasti.

Kevään 2013 kehyspäätöksen yhteydessä hallitus päätti käynnistää kuntien makrotalouden ohjauksen kehittämistä koskevan valmistelun. Kehyspäätöksen mukaan on valmisteltu kuntalain kokonaisuudistuksen, valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja finanssipoliittisten säädösten valmistelun kanssa yhteensovitettuja toimenpiteitä peruspäätösohjelmamenettelyn vahvistamiseksi ja uuden kuntatalouden kehystarkastelun kehittämiseksi.

Kuntataloutta sekä peruspäätösohjelmaa on käsitelty vuosikertomuksen osassa 1.

6.5 Harmaan talouden torjunta

Harmaan talouden torjuntaan panostettiin myös vuonna 2013. Verotarkastukseen käytetystä työajasta harmaan talouden tarkastuksiin kohdistettiin 34 %. Verohallinnon 3 362 verotarkastuksesta 688 kohdetta (21 %) osoittautui harmaan talouden tarkastuskohdeksi. Harmaan talouden selvitysyksikkö laatii viranomaisten toiminnan tueksi velvoitteidenhoitoselvityksiä, joiden määrä vuonna 2013 oli noin 33 000 kappaletta (vuonna 2012 noin 13 500 kpl). Selvitysyksikkö myös tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta mm. tilannekuvajulkaisujen ja selvityksien muodossa. Vuonna 2013 yksikkö tuotti tiedon tuottamistehtäviä 63 kappaletta ja artikkeleita 84 kappaletta.

Verotarkastuksen rakennusalan valvontahanketta (RAKSA) jatkettiin. Vuonna 2013 tarkastettiin yli 600 yritystä ja maksuunpanoehdotukset veroina olivat 28 milj. euroa. Rakennusallalla vuonna 2012 käyttöön otettuun veronumerorekisteriin oli vuoden 2013 loppuun mennessä merkitty 717 000 henkilöä, joista 67 000:llä kansalaisuus oli joku muu kuin Suomi tai kaksoiskansalaisuus.

Tullin harmaan talouden torjunnan tuottama eurohyöty vuonna 2013 oli 18,6 milj. euroa. Summasta maksettavaksi määrättyjä jälkiveroja oli 6,3 milj. euroa ja viranomaisyhteistyönä ulosoton erikoisperinnän kautta verohallinnolle ohjattiin 6,2 milj. euroa ja muille velkojille noin 6 milj. euroa.

6.6 Hallintopolitiikka ja hallinnon kehittäminen

Valtionhallinnon tulosohtausuudistuksen linjausten toimeenpanemiseksi on valmistunut uudistettu tulosohtauksen käsikirja (vm.fi/tulosohtaus), jolla tuetaan konkreettista tulosohtauksen toteuttamista ja kehittämistyötä ministeriöissä ja virastoissa. Tulosohtauksen kehittämisideoita on myös laaja-alaisesti pilotoitu. Toisen vaiheen pilotit käynnistettiin kesällä 2013 ja tulokset valmistuvat alkuvuonna 2014. Vuonna 2013 toteutettiin valtiovarainministeriön kaikki hallinnonalat kattava selvitys tulosohtauksen kehittämisperiaatteiden toimeenpanon etenemisestä hallinnonaloilla. Selvitys osoitti, että tulosohtauksen kehittämisohjelman 12 kehittämisohjelman ja tukitoimen toimeenpano on edistynyt huomattavasti hallinnonaloilla, vaikkakin hallinnonaloilta on havaittavissa. Edelleen tulosohtauksen valmennusohjelmaa on jatkokehitetty ja toteutettu yhteistyössä HAUS kehittämisskeskus Oy:n kanssa. Myös tulosohtausverkoston ja työvaliokunnan toimintaa on jatkettu tulosohtauksen kehittämiseksi, yhteistyömekanismien vakiinnuttamiseksi ja tulosohtajien osaamisen vahvistamiseksi.

Suomen avoimen hallinnon edistämisen toimintasuunnitelma valmisteltiin valtionhallinnon ja kuntien sekä kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa yhteistyössä syksyn 2012 ja alkuvuoden 2013 aikana. Hallinnon ja aluekehityksen ministeriryöryhmä (HALKE) hyväksyi Suomen toimintasuunnitelman maaliskuussa 2013. Suomi sitoutui edistämään avointa hallintoa toimintasuunnitelman mukaisesti, mikä oli edellytys Suomen hyväksymiselle kansainvälisen Open Government Partnership -hankkeen jäseneksi huhtikuussa 2013. Ministeriöiden kansliapäälliköt ja Suomen Kuntaliitto sopivat yhteisistä periaatteista avoi-

men hallinnon edistämiseksi. Toimintasuunnitelman sitoumusten toimeenpano käynnistyi virastoissa, laitoksissa, ministeriöissä ja kunnissa heinäkuussa 2013 neljällä eri osa-alueella: avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana.

Hallinnon ja aluekehityksen ministeriyöryhmä (HALKE) hyväksyi toukokuussa 2013 Julkisen hallinnon asiakkuusstrategian. Ministeriyöryhmä korosti sähköisen asioinnin, yhteisten tietovarantojen entistä tehokkaamman hyödyntämisen sekä kansallisen ohjauksen merkitystä asiakaspalvelun kehittämisessä. Toimeenpanohankkeen, joka päättyi toukokuun 2014 lopussa, keskeisimpiä tehtäviä on viedä asiakkuusstrategian linjaukset osaksi toimintaa, toiminnan ohjausta, johtamista ja arviointijärjestelmiä.

Asiakaspalvelu2014 -hankkeessa on tavoitteena, että asiakkaalle tarjotaan taloudellisesti ja tehokkaasti keskeiset julkisen hallinnon asiakaspalvelut yhden luukun periaatteella kohtuuetäisyydellä asuinpaikastaan. Hankkeen loppuraportti valmistui keväällä 2013, jatkovalmistelu aloitettiin joulukuussa lausuntopalaute huomioonottaen. Tavoitteena on, että yhteisten asiakaspalvelupisteiden toiminta voidaan käynnistää vuonna 2015.

Hätäkeskuksia kuormittavien kiireettömien puheluiden palveluneuvonta on toteutettu perustamalla Kansalaisneuvonta marraskuussa 2013. Se tarjoaa apua asiakkaiden yleisluontoisiin julkisia palveluita koskeviin kysymyksiin, ohjaa asiakkaita oikean viranomaisen luokse ja tarjoaa tukea sähköiseen asiointiin viranomaisasioissa.

Selonteko aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta (VNS 1/2013) annettiin eduskunnalle 27.2.2013. Selonteossa arvioitiin uudistusta sekä tehtiin arviointiin perustuvia ehdotuksia aluehallinnon edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa todettiin mm., että asiakkaat ovat tyytyväisiä ja henkilöstön työhyvinvointi on säilynyt hyvänä, riippumattomuus, puolueettomuus ja oikeusturva ovat toteutuneet ja että tuottavuuden parantuminen on korvannut resurssien niukkuuden. Tunnistetut kehittämistarpeet liittyivät mm. aluehallinnon kokonaisuuteen, ohjaukseen ja johtamiseen, toimivaltakysymyksiin sekä tehtävien ja resurssien tasapainottamiseen.

Valtion alue- ja paikallishallinnon kehittämistä on jatkettu selonteon linjausten mukaisesti. Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät, kulttuurin toimialan peruspalvelujen arviointitehtävät ja oppilaitosrakentamiseen liittyvät tehtävät on siirretty ELY-keskuksilta aluehallintovirastoille. Aluehallintovirastojen poliisitoimen vastualueet on lakkautettu 1.1.2014 lukien ja aluehallintovirastojen ja poliisilaitosten yhteistyön organisoinnin edellyttämät toimenpiteet on toteutettu. Valmisteilla on aluehallintoviraston toimivallan määrittäminen osassa tehtäviä valtakunnalliseksi toimivallaksi ja hallintopalvelujen kokoaminen yhden aluehallintoviraston alaisuuteen sekä maistraattien liittäminen aluehallintovirastoihin. Selvitystyö maistraattien mahdollisen aluehallintovirastoihin liittämisen vaikutuksista valmistui lokakuussa 2013. Selvityshenkilö ehdotti raportissaan, että maistraatit liitettäisiin osaksi aluehallintovirastoja.

6.7 Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia valmistui keväällä 2013. Strategia jakaantuu viiteen linjausalueeseen: 1) palveluinnovaatioiden ekosysteemit, 2) avoin tieto ja tiedon yhteiskäyttö, 3) kyky hyödyntää ICT:tä, 4) selkeät tietohallinnon rakenteet sekä 5) toimintavarma ja kustannustehokas ICT-infrastruktuuri.

Valtion toimialariippumattomien ICT-tehtävien yhteenkokoamista jatkettiin. Laki valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä (1226/2013) tuli voimaan 1.1.2014 ja Valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus Valtori aloitti toimintansa 1.3.2014.

Julkisen sektorin kokonaisarkkitehtuuritoiminnan puitteissa annettiin sähköisen asioinnin, perustietovarantojen ja kansallisen palveluäylyn viitearkkitehtuurit. Kertomusvuoden loppuun mennessä kokonaisarkkitehtuurikoulutukseen oli osallistunut yli 1 000 asiantuntijaa julkisesta hallinnosta. Asetettiin SecICT-hanke ja jatkettiin muuta julkisen hallinnon tietoturvatointia.

Julkisen hallinnon sähköiset palvelut tuovat kustannussäästöjä hallinnolle ja tarjoavat hallinnon asiakkaille yhtenäisen, esteettömän, helppokäyttöisen ja asiakaslähtöisen käyttökokemuksen. Yhteisten palvelujen käyttö on jatkuvasti lisääntynyt sekä viranomaispalveluissa että kansalaisille suunnatuissa palveluissa. Esimerkiksi sähköisten tunnistautumistapahtumien määrä julkisen hallinnon palveluissa kasvoi yli 20 milj. tapahtumaan vuonna 2013. Julkisen hallinnon palvelut kansalaisille kokoavan Suomi.fi -portaalin käyttö lisääntyi 12 % edellisestä vuodesta. Viranomaisen ja kansalaisen välisen turvallisen viestinvälityskanavan, Kansalaisen, asiointitilin käyttö lisääntyi.

Hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvan Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelmassa (SADe-ohjelma) kertomusvuonna tuotannossa olivat sähköisen vaikuttamisen välineet Otakantaa.fi, Kansalaisaloite.fi ja Kuntalaisaloite.fi. Julkisten palvelujen käyttäjiä neuvova Kansalaisneuvonta.fi sekä koulutuksen järjestäjille ja koulutukseen hakeutujille suunnattu Opintopolku.fi -palvelu avattiin. Yrittäjillä ja yrittäjiksi aikovilla on käytössään Oma Yritys-Suomi -palvelu. Rakennetun ympäristön ja asumisen SADe-palveluista tuotannossa ovat Asuntojenvuokrat.fi sekä karttapohjaiset tietopalvelut Tarkkailija ja Harava. Lupapiste.fi -palvelu mahdollistaa rakennuslupien neuvonnan ja hakemisen. SADe-ohjelmasta valmistuneiden palveluiden käyttöönoton tuki kunnissa sekä valtionvirastoissa ja laitoksissa aloitettiin.

Hallinnon turvallisuusverkkohankkeessa (TUVE) on luotu koko maan kattava korkean varautumis- ja tietoturvatason tietoverkko sekä yhteisiä palveluja valtiojohton ja turvallisuusviranomaisten päivittäiseen käyttöön. Hallituksen esitys laeiksi julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta ja viestintämarkkinalain 2 §:n muuttamisesta (HE 54/2013 vp) annettiin eduskunnalle toukokuussa 2013. Lakiesityksen mukaan turvallisuusverkon verkko- ja infrastruktuuripalveluja tuottaisi valtion kokonaan omistamaan Suomen Erillisverkot -konserniin kuuluva Suomen Turvallisuusverkko Oy, jonka strategisesta ohjauksesta vastaisi valtiovarainministeriö.

6.8 Valtion konserniohjaus ja yhteiset palvelut

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen Kieku-tietojärjestelmähanke siirtyi pilot-tivaiheesta ensimmäiseen toteutusvaiheeseen. Kiekun ottivat käyttöön sisäministeriön hallinnonala (pl. Rajavartiolaitys ja Poliisihallinto) sekä valtiovarainministeriön hallinnonala (pl. Tulli). Kieku-järjestelmää käytti vuoden 2013 lopussa 15 kirjanpitoyksikköä ja n. 13 000 virkamiestä.

Laajentuneen käytön yhteydessä on tunnistettu tietojärjestelmän ja toimintatapojen kehittämistarpeita ja myös tuottavuuden alentumaa. Vuonna 2013 toteutettiin ulkopuolinen arviointi Kieku-hankkeen ensimmäisen vaiheen tuloksista ja edellytyksistä jatkaa käyttöönottoja siirtymällä toteutusvaiheeseen kaksi vuoden 2014 alkupuolella. Arvioinnin perusteella käyttöönottojen onnistumisen kannalta merkittävimmät riskit liittyvät toimintatapamuutoksen läpivientiin virastoissa ja laitoksissa, prosessin ja tietojärjestelmän toimivuuteen ja palvelutuotannon toimintaan. Tietojärjestelmään liittyviä kehittämistarpeita on havaittu eniten palkkakustannusten jakoprosessissa ja henkilöstöhallinnon prosessin sujuvuudessa.

Tuottavuuskehityksen arviointi on vielä liian aikaista vuonna 2013 tapahtuneiden käyttöönottojen yhteydessä. Vuoden 2013 aikana on saavutettu selviä edistysaskeleita: Pilottikäyttöönottojen ja toimintamalliin ja tietojärjestelmään tehtyjen parannusten jälkeen käyttöönottojen eteneminen on helpottunut ja osaaminen on kasvanut. Käyttöönottojen menetelmää on kehitetty ja käyttöönotot ovat onnistuneet kerta kerralta paremmin. Vuonna 2013 Valtiokonttorissa ja Palkeissa toimintamallia on edelleen kehitetty mm. tuessa ja ylläpidossa sekä Kiekun tuotekehityksessä. Erityisinä painopisteinä ovat olleet henkilöstöhallinnon toimintamallin kehittäminen helpommaksi ja tuottavuutta tukevaksi sekä järjestelmän teknisen suorituskyvyn parantaminen.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus (Palkeet) teki vuoden 2013 tilinpäätöksen 59 kirjanpitoyksikölle, viidelle rahastolle ja ritarikunnille. Palkeiden maksuliikkeessä käsiteltiin saapuvaa rahaa 19,6 mrd. euroa ja lähtevää rahaa 54,8 mrd. euroa.

Palvelukeskuksen tuottamien palvelujen rakenteessa tapahtui selvä muutos. Ostolaskujen ja palkkalaskelmien määrä jatkoi laskuaan mm. valtion henkilötyövuosimäärän pienennyttyä. Kokonaistuotostmäärä kuitenkin lisääntyi palvelulaajennusten vuoksi. Myyntilaskujen määrä kasvoi noin 70 % useiden asiakasvirastojen otettua käyttöön myös myyntilaskutuspalvelun. Kokonaistuottavuusindeksillä mitattuna Palkeiden tuottavuus kasvoi 1,6 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Asiakasvirastoilta perittiin palvelumaksuja 52,5 milj. euroa. Maksut kasvoivat edellisestä vuodesta noin miljoonalla eurolla pääasiassa erillislaskutuksen lisääntymisen ansiosta. Henkilöstökulut kasvoivat 4,5 % ja tietojärjestelmäkustannukset 11,6 %. Keskeisistä suoritteista ostolaskujen hinta säilyi aiemmalla tasolla ja myyntilaskujen sekä palvelussuhteen hallinnan hinnat laskivat edellisvuoteen verrattuna. Palkkalaskelman hinta nousi 23,3 %.

Henkilöstökulujen kasvuun vaikuttivat vuoden aikana toteutetut 13 viraston Kieku-tietojärjestelmän käyttöönotot. Hankkeen vuoteen 2016 jatkuvaan käyttöönottovaiheeseen on varauduttu lisäämällä tilapäisesti tuki- ja kehittämishenkilöstöä. Kertomusvuonna Kieku-palkanlaskennan tuottavuus verrattuna muihin prosesseihin oli vielä selvästi heikommalla tasolla, mikä aiheutti Palkeissa lisätyötä. Kieku-palkanlaskennan hintaa kompensoitiin keskitetysti noin 1,2 milj. eurolla johtuen tietojärjestelmän siirtymä- ja kehitysvaiheesta. Kehittämistoimista johtuen Palkeiden toiminnan kustannusvastaavuus jäi tasolle 96 %. Tuottavuuden parantamiseen on suunniteltu toimenpiteet, jotka Valtiokonttori ja Palkeet toteuttavat järjestelmätoimittajan tukemana v. 2014.

Asiakkaiden tyytyväisyys Palkeiden palveluihin kehittyi myönteisesti. Asiakastyytyväisyys on talouspalveluissa hyvällä tasolla ja henkilöstöpalveluissa jopa erinomaisella tasolla. Kokonaisuutena keskiarvo oli 3,8.

Valtion kiinteistöhallinto ja toimitilat

Valtion kiinteistöstrategian mukaisesti jatkettiin valtion kiinteistövarallisuuden keskittämistä omaisuuden kokonaisuuden parantamiseksi, synergia- ja mittakaavaetujen saavuttamiseksi sekä toimintojen tehostamiseksi.

Museoviraston kiinteistövarallisuus siirrettiin Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Lisäksi valmisteltiin vuoden 2014 alusta lukien toteutettua kiinteistövarallisuuden hallinnansiirtoa Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen hallinnoimien kiinteistövarallisuuserien kesken.

Kehyspäätöksessä keväällä 2013 linjattiin valtion kiinteistöomaisuuden keskittämisestä valtion kiinteistöstrategian mukaisesti sekä selvitysvelvollisuudesta koskien näiden maa-alueiden hyödyntämismahdollisuuksia asuntotuotannossa ja asuntotuotantoon soveltumattomilta osin muussa mahdollisessa käytössä.

Vuoden 2013 lopussa valtion käytössä oli toimitiloja yhteensä arviolta 6,26 milj. m², josta noin puolet on puolustusvoimien käytössä. Toimitilojen vuokramenot (pl. puolustusministeriön hallinnonala) olivat noin 598 milj. euroa. Tiloista noin 1,6 milj. neliötä on toimistotilaksi luokiteltavaa tilaa, jonka keskimääräinen tilatehokkuus oli 30 m²/henkilö.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi vuokravastuuperiaatteet toimitilojen vuokrasopimusten ennenaikaisen päättämisen tilanteisiin. Linjausten tavoitteena on varmistaa, että virasto tai laitos ei joudu kohtuuttomaan tilanteeseen yllättävien muutosten tilanteessa.

TAULUKKO 52. Keskeisiä tietoja ja tunnuslukuja valtion toimitiloista 2013 (Ministeriöt, virastot ja laitokset, Suomessa sijaitsevat tilat. 2013 tiedot eivät vielä ole täysin kattavia)

Hallinnonala	Kokonaispinta-ala, m ²	Kokonaishenkilölukumäärä tilatietojärjestelmässä	Vuokrakustannukset, euroa	Toimistopinta-ala, m ²	Toimistotyöntekijöiden henkilölukumäärä tilatietojärjestelmässä	Toimistopinta-ala / toimistotyöntekijä, m ² /hlö
Valtioneuvoston kanslia	19 595	259	4 655 319	8 072	250	32,3
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	37 559	645	8 166 441	29 498	645	45,7
Oikeusministeriön hallinnonala	710 891	8 190	103 696 869	247 944	6 593	37,6
Sisäasiainministeriön hallinnonala	675 919	14 148	97 544 235	295 268	12 445	23,7
Valtiovarainministeriön hallinnonala	430 415	11 398	69 578 416	328 571	11 074	29,7
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	223 957	2 190	39 936 128	54 865	1 878	29,2
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	281 115	4 230	34 189 315	125 998	3 858	32,7
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	83 337	1 955	16 634 515	61 146	1 944	31,5
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	485 776	11 225	82 077 915	325 187	10 835	30,0
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala	160 858	3 478	24 042 464	85 970	2 735	31,4
Ympäristöministeriön hallinnonala	36 704	999	7 511 592	25 581	968	26,4
Hallinnonalat yhteensä (ilman PLM)	3 146 125	58 717	488 033 210	1 588 101	53 225	29,8

Valtion hankintatoimi

Valtion budjettitalouden hankintamenot olivat 4 472 milj. euroa vuonna 2013 (4 398 milj. euroa vuonna 2012). Hankintamenot nousivat edelliseen vuoteen verrattuna 74 milj. euroa. Hansel Oy:n yhteishankintasopimusten käyttö lisääntyi edelleen ja yhteishankinnat kasvoivat hieman noin 694 milj. euroon (687 milj. euroa). Tästä budjettivaltion yksiköiden osuus oli noin 490 milj. euroa (480 milj. euroa).

Viime vuosina budjettitalouden hankinnoista n. 60 % on yhteishankintavelvoitteen piiriin kuuluvia hankintoja. Valtiovarainministeriössä on aloitettu julkisten hankintojen yleisten sopimusehtojen päivitystyö. Vuonna 2012 asetettu valtion hankintatoimen neuvottelukunta on jatkanut työtään ja loppuvuodesta 2013 valmistui neuvottelukunnan toimeksiannosta tehty selvitys valtion hankintatoimen tilasta. Selvityksen perusteella näyttää siltä, että valtion hankintastrategiassa esitetyt tavoitteet, lähtökohdat sekä kehittämistoimenpiteet ovat edelleen ajankohtaisia. Valtion hankintatoimen osalta on monelta osin tapahtunut kehitystä myönteiseen suuntaan, mutta kokonaisuudessaan hankintatoimen ohjaukseen ja järjestämiseen liittyviä suosituksia on noudatettu ministeriöissä ja virastoissa vaihtelevasti. Nyt käynnistyneen hankintalain uudistamisen voimaantulon jälkeen tavoitteita ja ohjeistusta jouduttaneen joiltakin osin tarkistamaan, mutta päähuomio on edelleen pidettävä jo asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

6.9 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Vuonna 2013 keskeisinä tavoitteina olivat hyvän johtamisen, kilpailukykyisen sopimus- ja palkkapolitiikan ja organisaatioiden muutostilanteisiin liittyvien tukitoimenpiteiden toteuttaminen. Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuloksellisuutta on tuettu sekä ohjaamalla muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa, yhteisillä tukipalveluilla ja kehittämällä ammattimaista henkilöstöjohtamista. Valtionhallinnon työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitettiin yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön saatavuutta edistettiin sisäisiä työmarkkinoita kehittämällä ja sitä edisti myös valtion hyvä työnantajakuva. Valtio tuki myös työnantajana kansantalouden kehitysedellytyksiä pidentämällä työuria valtionhallinnossa ja osallistumalla rakennepoliittisen ohjelman valmisteluun.

Valtion virka- ja työehtosopimuksen perusteella toteutettiin 1.4.2013 yleiskorotus sekä 0,50 prosentin määräinen virastoerä, joka kohdennettiin virastotasolla, yhteensä 1,9 %. Virastoerä pyrittiin suuntaamaan siten, että sillä edistettiin valtionhallinnon ja toimintayksikön tuloksellisuutta sekä parannettiin kilpailukykyä osaavan henkilöstön saatavuuden varmistamisessa sekä palveluksessa pysyttämässä sekä naisten ja miesten välistä palkkatasa-arvoa.

Syksyllä työmarkkinoiden kesken syntyi keskitetty työmarkkinaratkaisuihin, työllisyys- ja kasvusopimus, jonka mukainen valtion virka- ja työehtosopimus pitkälle sopimuskaudelle 2014—2017 allekirjoitettiin 7.11.2013. Keskitetyn sopimuksen ja siten osaltaan myös valtion sopimuksen merkittävimmät ominaisuudet ovat maltilliset palkankorotukset ja pitkä sopimuskausi, jotka parantavat Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Sopimuksen palkkoja korottava vaikutus on maltillinen, noin 1,1 %, ja korotukset toteutetaan vain yleiskorotuksina. Valtion sopimusratkaisuun sisältyy lisäksi eräitä valtion palkkausjärjestelmien ja matkustussäännön muutoksia, vuosilomakarenssin poistaminen sekä useita työryhmäselvityksiä, muun muassa merkittävä tuloksellisuuden edistämiseen tähtäävä työtuntien lisäämistä ja työaikajoustoja koskeva selvitys.

Valtio osallistui työnantajana työmarkkinajärjestöjen raamisopimuksessa 2011 sovitun, ammatillisen osaamisen kehittämistä ja taloudellista tukea koskevan lainsäädännön valmisteluun. Valtion osalta taloudellinen tuki muodostuu valtiovarainministeriön virastoille myöntämästä koulutuskorvauksesta. Koulutuskorvauksen toimeenpanon ohjeistus valmisteltiin ja virastoille järjestettiin siihen liittyvää koulutusta.

Valtion sopimuksen mukainen työrauhavelvoite on vallinnut ja työrauhatilanne on ollut hyvä, ja työrauha varmistettiin myös sopimuskaudelle 2014—2017.

Ennakkotietojen mukaan budjettivaltion kokoaikaisen henkilöstön säännöllisen työajan ansiot nousivat keskimäärin 2,1 %, joka johtuu sopimuskorotuksista (1,5 %) ja palkkaliikumasta (0,6 %). Samapalkkaisuuden lähtökohta on, että naisille ja miehille maksetaan sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä samalla työnantajalla. Kun työtehtävän vaatavuus ja hallinnonalojen erilainen palkkataso otetaan huomioon, naisten ansiot olivat 98 % miesten ansioista valtion virastoissa keskimäärin. Valtion virka- ja työehtosopimukseen sisältyvien palkankorotusten sukupuolivaikutukset arvioidaan neuvotteluvaiheessa keskus- ja paikallistasolla. Paikallistason sopimusten sukupuolivaikutuksia seurattiin myös keskustasolla. Valtiotyönantaja osallistuu hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen samapalkkaisuusohjelman toteuttamiseen.

Hallituksen vuonna 2008 tekemän valtion johtajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen ja iltakoulukannanoton 2012 pohjalta valtiovarainministeriö on kehittänyt valtionhallinnon johtamista. Keskeisinä tavoitteina ovat olleet pyrkimys ammattimaiseen johtamiseen ja näkemys virkamiesjohdosta valtionhallinnon yhteisenä resurssina. Valtiovarainministeriö käynnisti vuonna 2013 erityisen valtionhallinnon johdon tukitoiminnon. Vuonna 2013 valmistui opas valtionhallinnon johtajien ja asiantuntijoiden rekrytoinnista. Johtajien henkilökohtaisia johtamissopimuksia kehitettiin edelleen osana uudistuvaa tulosohjausjärjestelmää. Vuoden 2013 lopussa johtamissopimuksia oli noin 120 ja useita valmisteilla. Tulevaisuuden johtajat -ohjelmaan on osallistunut yhteensä 150 vaativissa johtamistehtävissä olevaa, ministeriöiden valitsemaa johtajaa ja arviointitutkimuksen mukaan ohjelma on vastannut hyvin sille asetettuja tavoitteita. Ministeriö on valmistellut mahdollista ylimmän virkamiesjohdon uudistusta osana keskushallinnon uudistusta ja rakennepoliittisen ohjelman toteutusta.

Valtion henkilöstön asema erilaisissa organisaation muutostilanteissa on edelleen ollut yksi henkilöstöpolitiikan painopistealueista. Valtiovarainministeriö uudisti kertomusvuonna määräyksen henkilöstövoimavarojen siirtämisestä hallinnonalalta toiselle. Valtiokonttorin Valtion henkilöstöpalvelut -yksikön hankeseurannassa muutoksen kohteena olevia oli syksyllä 2013 yhteensä noin 3 500 henkilöä, lähes 2 000 henkilölle tarjottiin tehtävää uudessa organisaatiossa ja uudelleensijoittuneita oli noin 650. Valtion yhteistoimintalainsäädännön uudistamista koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle kertomusvuoden lokakuussa ja laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa tuli voimaan 1.1.2014. Syksyllä sovitun valtion virka- ja työehtosopimuksen 2014—2017 yhteydessä sovittiin myös valtiovarainministeriön ja pääsopijajärjestöjen yhteisestä työryhmästä, jonka tehtävänä on selvittää muutosturvaa koskevien periaatteiden käyttöä, toteutumista vuodesta 2012 alkaen sekä mahdollisia kehittämistarpeita.

Valtion työnantajakuva on työnantajakyselyjen (esim. T-media) mukaan säilynyt hyvänä ja sen voi arvioida edistävän osaavan henkilöstön rekrytointia. Valtiovarainministeriö asetti virkamieseettisen toimikunnan, jonka tehtävänä on tarkastella erilaisia intressikonfliktitilanteita sekä selvittää, olisiko perusteltua asettaa erityinen toimielin arvioimaan yksittäistapauksissa sitä, onko virkamiehelle asetettava karenssiaika hänen siirtyessään pois valtion palveluksesta muuhun työhön.

Vuoden 2013 alussa otettiin käyttöön valtion organisaatioiden tapaturmavakuutusmaksuun sisällytetty työturvallisuusmaksu, joka on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Työturvallisuusmaksulla kerätään arviolta 900 000 euroa ja se kohdennetaan valtion työhyvinvointi- ja työsuojelutoiminnan kehittämiseen.

Valtion eläkkeet ja eläkeiän odote

Vuoden 2013 alusta valtion eläketurvaan liittyvien tehtävien hoitaminen on ollut kokonaisuudessaan Kevan hoidossa. Valtion eläkkeet rahoitetaan valtion budjetista ja valtion eläkerahasto huolehtii valtion palveluksessa olevien osalta maksettujen eläkemaksujen sijoittamisesta.

TAULUKKO 53. Budjettivaltio vuosina 2004—2013, eläkkeelle suoraan VaEL-palveluksesta

	2004	2007	2010	2011	2012*	2013*
Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä	58 v 4 kk	58 v 5 kk	60 v 2 kk	60 v 0 kk	60 v 10 kk	60 v 10 kk
Eläkeiän odote 25-vuotiaille **	61 v 0 kk	61 v 3 kk	62 v 1 kk	62 v 1 kk	63 v 0 kk	–
Vanhuuseläkeikään työssä jatkaneet, %	58,0	63,5	76,2	80,9	82,7	81,7
Eläkkeen myöhentäminen, netto-htv	–	296	538	527	605	756
Eläkkeen nettomyöhentäminen, keskimäärin/hlö		3,3 kk	4,2 kk	4,2 kk	4,8 kk	5,2 kk

* Kyseessä on ennakkotieto.

** Eläkeiän odotteen laskenta (25-vuotiaille) pohjautuu vain valtiosektorin (budjettivaltio + liikelaitokset) aktiivipalveluksessa olleisiin henkilöihin ilman sotilaseläkeoikeutettuja.

Valtion henkilöstön tila

Valtion budjettitalouden virastoissa ja laitoksissa työskenteli vuoden 2013 lopussa 81 210 henkilöä, joka on 3,4 % Suomen työllisestä työvoimasta. Edellisestä vuodesta henkilöstö vähentyi. Vuonna 2013 valtion palveluksessa oli runsaat 40 000 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2009. Henkilöstön vähentyminen johtuu pääosin yliopistojen siirtymisestä budjettivaltion ulkopuolelle vuoden 2010 alussa.

Henkilöstöstä 49 % oli naisia ja 51 % miehiä. Ikäluokittain suurimpia ryhmiä olivat 45—54-vuotiaat (32 %) ja 35—44-vuotiaat (24 %). Vähintään 45-vuotiaiden osuus oli 57 %. Henkilöstön keski-ikä oli 46,1 vuotta. Edellisestä vuodesta keski-ikä nousi 0,2 vuodella. Henkilöstöstä 44 % oli suorittanut korkeakoulututkinnon ja 31 % ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon. Näiden kouluttautuneiden ryhmien henkilöstöosuudet nousivat edellisestä vuodesta. Valtion henkilöstö työskenteli pääosin kokoaikaisissa (94 %) ja vakinaisissa (86 %) palvelussuhteissa. Osa-aikaisten ja määräaikaisten palvelussuhteiden osuudet eivät muuttuneet edellisestä vuodesta.

Vuonna 2013 henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen nousivat hieman edellisvuodesta. Kehittämishankkeisiin liittyvät muutokset usein lisäävät henkilöstön kokemaa epävarmuutta ja väliaikaisesti heikentävät henkilöstön työtyytyväisyyttä. Viime vuosien isoista kehittämishankkeista huolimatta henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ei ole heikentynyt vaan pysynyt ennallaan tai parantunut. Tätä selittänee johtamisen kehittäminen ja johtamista koskevan tyytyväisyyden parantuminen. Myös sairauspoissaolojen vähentyminen runsaalla kolmella prosentilla edellisestä vuodesta kertoo työhyvinvoinnin myönteisestä kehityksestä. Ennakkotiedon mukaan vuonna 2013 henkilöstö siirtyi vanhuuseläkkeelle keskimäärin 60 v. 10 kk iässä. Naiset (61 v. 9 kk) siirtyivät keskimäärin vanhempina vanhuuseläkkeelle kuin miehet (59 v. 10 kk). Keskimäärin eläkkeellesiirtymisikä oli samalla tasolla kuin edellisvuonna.

Vuonna 2013 budjettitalouden henkilöstön palkkasumma oli 3,8 mrd. euroa ja kaikki työvoimakustannukset 4,7 mrd. euroa. Edellisestä vuodesta palkkasumma kasvoi 1,4 % ja kokonaistyövoimakustannukset kasvoivat 1,2 %. Yhden henkilötötyvuoden hinta oli keskimäärin 58 000 euroa ja sen hinta nousi runsaat 2 % edellisestä vuodesta.

TAULUKKO 54. Valtion henkilöstön tila vuosina 2009—2013

	2009		2010		2011		2012		2013	
		%-m		%-m		%-m		%-m		%-m
Henkilöstömäärä ja -kustannukset										
Henkilöstön lukumäärä	121 923	0,8	86 383	-29,1	85 072	-1,5	82 774	-2,7	81 210	-1,9
Henkilötyövuodet, lukumäärä	117 624	0,4	84 721	-28,0	83 312	-1,7	81 484	-2,2	80 380	-1,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	44,5	0,0	45,6	2,5	45,7	0,2	45,9	0,4	46,1	0,4
Palkkasumma, milj. euroa	4 769,5	4,7	3 592,0	-24,7	3 643,3	1,4	3 706,4	1,7	3 758,1	1,4
Työvoimakustannukset yhteensä, milj. euroa	5 971,1	4,4	4 488,3	-24,8	4 532,1	1,0	4 607,4	1,7	4 662,5	1,2
Henkilötyövuoden hinta, euroa	50 764	4,0	52 977	4,4	54 400	2,7	56 543	3,9	58 005	2,6
Tehdyn työajan osuus vuosityöajasta, % ¹	81,9	0,2	81,2	-0,9	78,7	-3,1	78,8	0,1	78,1	-0,9
Tehdyn työajan palkkojen osuus palkkasummasta, %	79,4	0,1	79,0	-0,5	77,0	-2,5	77,0	0,0	77,0	0,0
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista, %	57,7	-0,8	58,2	1,0	61,5	5,7	61,5	0,0	61,2	-0,5
Työhyvinvointi										
Kokonaistyötyytyväisyys ²	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,5	2,9
tyytyväisyys johtamiseen ²	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,5	2,9
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,6	-3,4	9,7	12,8	9,7	0,0	9,3	-4,1	9,0	-3,2

¹ tehdyn säännöllisen vuosityöajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta

² asteikolla 1—5: 1=erittäin tyytymätön, ..., 5=erittäin tyytyväinen

6.10 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 55. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	12 134	12 041	11 949
Valtiovarainministeriö	375	386	391
Verohallinto	5 282	5 157	5 072
Tulli	2 286	2 280	2 275
Valtiokonttori	478	488	461
Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus	731	731	749
Tilastokeskus	806	847	842
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	51	55	53
Väestökisterikeskus	113	116	120
Aluehallintovirastot ja Ahvenanmaan valtionvirasto	1 207	1 197	1 219
Maistraatit	805	782	766

TAULUKKO 56. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 929,5	17 242,4	16 768,4
28.01. Hallinto	720,9	117,4	166,0
28.10. Verotus ja tullitoimi	596,0	589,3	581,9
28.20. Palvelut valtioyhteisölle	37,9	34,8	34,1
28.30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	50,9	59,0	70,9
28.40. Valtion alue- ja paikallishallinto	87,1	87,2	87,7
28.50. Eläkkeet ja korvaukset	3 953,5	4 188,7	4 402,1
28.60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	2,2	2,2	0,7
28.70. Valtionhallinnon kehittäminen	26,5	24,6	27,6
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	219,8	230,4	237,3
28.90. Kuntien tukeminen	8 256,0	8 522,9	8 760,5
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	84,0	144,6	229,2
28.92. EU ja kansainväliset järjestöt	1 825,6	3 241,1	2 170,2
28.99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	69,1	0,4	0,1

Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivat talousarvion ulkopuolella olevat valtion eläkerahasto ja valtion vakuusrahasto. Niistä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

7 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetusministerin katsaus

Perusopetuksen laadun kehittämistä ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä jatkettiin kertomusvuonna tukemalla opetusryhmien pienentämistä, koulujen välisten erojen kaventamista ja haasteellisessa toimintaympäristössä toimivia kouluja.

Eduskunta hyväksyi uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain. Koulu yhteisöjen turvallisuutta ja työrauhaa edistäviä säädöksiä kehitettiin ja peruskoulun oppilaskuntatoiminta vakiinnutettiin. Varhaiskasvatuksen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Ministeriö käynnisti oppimisen pilvipalvelujen kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on oppimateriaalien keskitetty hankinta ja siirtyminen kohti digitaalisia materiaaleja.

Toisen asteen yhteishakua ja ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintaa uudistettiin. Perusopetuksen juuri päättäneet sekä vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat asetetaan etusijalle toisen asteen opiskelijavalinnassa.

Lukion valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon sekä opetussuunnitelman perusteiden uudistustyö aloitettiin. Lukiokoulutuksen opinto-ohjausta kehitettiin. Ylioppilastutkintoa kehitettiin tukemaan koulutuksen yleissivistäviä tavoitteita ja mahdollistamaan tutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttöönottoa ylioppilastutkinnon suorittamisessa edistettiin.

Nuorisotakuu tuli voimaan kertomusvuoden alussa. Nuorisotakuuseen kuuluva koulutustakuu takaa jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle nuorelle jatko-opintopaikan toisella asteella, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorten aikuisten osaamisohjelma käynnistettiin. Edistettiin nuorten oppisopimuskoulutukseen osallistumista korotetulla koulutuskorvauksella. Maahanmuuttajanuorten opiskelu- ja kielitaitoa edistettiin vapaan sivistystyön koulutuksessa.

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa parannettiin alueilla, joilla on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Maakunnissa, joissa nuorisoiokaluokat pienenevät, koulutustarjontaa vähennettiin maltillisesti. Tehdyillä järjestämislupapäätöksillä voidaan turvata nuorisotakuun toimeenpano sekä tukea hallittua sopeutumista pienempään koulutustarjontaan alueilla, joilla työvoiman tarve ja väestökehitys sitä lähivuosina edellyttävät.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaisten toimenpiteiden, kuten oppivelvollisuuden nostamisen, ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon sopeuttamisen ja tutkin-tojen kehittämisen, hakijasuman purkamisen, valmistumisaikojen lyhentämiseen liittyvien toimenpiteiden, korkeakoulujen EU/ETA -alueen ulkopuolelta saapuvien opiskelijoiden hakemusmaksujen sekä tietojen avoimuuteen liittyvien toimenpiteiden valmistelu käynnistettiin. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistyötä jatkettiin.

Ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalli ja uudet toimitilat tulivat voimaan. Uusi rahoitusmalli pohjautuu ammattikorkeakoulujen tuloksellisuuteen ja korostaa toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Yliopistojen uudistettu rahoitusmalli korostaa laatua, tuloksellisuutta ja kansainvälistymistä. Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistusta toteutettiin tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa. Korkeakoulujen autonomiaa vahvistettiin uudistamalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusvastuita.

Tiedepoliittikan painopisteitä olivat tutkimuksen laadun, tutkijanuran ja tutkijakoulutuksen vahvistaminen, tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen sekä kansainvälistyminen. Tutkimuslaitosuudistuksen mukaisesti valmisteltiin strategisen tutkimuksen neuvoston perustaminen Suomen Akatemian yhteyteen sekä Kuluttajatutkimuskeskuksen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen liittäminen Helsingin yliopistoon.

Hallitusohjelman, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman ja korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistämisstrategian mukaisesti hallinnonalalla jatkettiin toimia kansainvälistymisen eri muotojen vahvistamiseksi. EU:n koulutus- sekä tutkimus- ja innovaatio-ohjelmien valmistelussa oltiin aktiivisesti mukana.

Krista Kiuru
Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministerin katsaus

Kulttuuripolitiikan kannalta vuosi 2013 oli haasteellinen. Valtiontalouden tilan ja hallitusohjelmaan sisältyneiden ratkaisujen vuoksi taide- ja kulttuurimäärärahoja ei voitu kasvattaa vaan toimialalle kohdistui säästöjä. Ne kohdistuivat sekä taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuuksiin että veikkausvoittovaroilla rahoitettuihin kohteisiin.

Taiteen ja kulttuurin toimialalla on kehityspotentiaalia mutta myös haasteita. Tutkimusten mukaan kansalaiset ovat kulttuurista kiinnostuneita mutta kulttuuritilaisuuksissa käyminen vaihtelee väestöryhmittäin. Eroja selittävät mm. kulttuuritarjonnan epätasainen jakautuminen alueellisesti, palvelujen hinta sekä koulutukselliset ja terveydelliset syyt. Kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishankkeella pystyttiin synnyttämään uusia toimintamuotoja palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseksi.

Kertomusvuonna valmistui selvitys vuosina 2008–2010 toteutetusta teattereita, orkestereita ja museoita koskeneesta valtionosuusuudistuksesta. Selvitys osoitti, että laitokset pyrkivät lisärahoituksen turvin monipuolistamaan yleisökontakteja, mikä on hyvä asia. Siihen ja muuhun toiminnan monipuolistamiseen tähtää myös valmisteilla ollut valtionosuusjärjestelmän kehittäminen nykyistä kannustavammaksi. Laitosten ja vapaan kentän yhteistyötä on tarpeen lisätä, varsinkin kun vapaiden ryhmien määrä ja toiminta on kasvanut huomattavasti.

Taiteen ja kulttuurin virastokenttä on uudistunut ja tiivistynyt. Vuonna 2013 käynnistyi Taiteen edistämiskeskuksen sekä valtion virastona toimineen Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin tilalle perustetun Cultura-säätiön toiminta. Viimeksi mainittu sai hienon tuen työlleen, kun eduskunta lahjoitti säätiölle 10 milj. euroa valtiopäivätoiminnan 150. merkivuoden juhlarahaston perustamista varten. Rahaston tavoitteena on tukea venäjän kielen ja kulttuurin opiskelua Suomessa. Valmisteltiin myös Valtion taidemuseon muutos julkisoi-keudelliseksi säätiöksi sekä Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ja Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintojen yhdistäminen Kansalliseksi audiovisuaaliseksi instituutiksi.

Kulttuurin toimialat ovat merkittävä osa kansantaloutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelivat kulttuurin ja luovien alojen edistämiseksi aineettoman arvonluonnin kehittämisohjelman. Se vastaa osaltaan toiveisiin saada luovasta taloudesta elinkeinoelämän monipuolistamisen väline.

Liikuntapolitiikassa keskeiset tavoitteet ovat liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus ja liikunnallisen elämäntavan yleistyminen. Olen katsonut, että parhaiten näitä tavoitteita voidaan edistää suuntaamalla tukea paikallistason liikunta- ja urheiluseurojen toimintaan. Tätä ns. seuratukea jaettiin 2,3 milj. euroa enemmän kuin edellisvuonna. Tuen jakamisella halutaan pysäyttää kehityskulku, jossa lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen maksut karkaavat tavoittamattomiin monilta perheiltä. Myös liikuntapaikkarakentamisen avustusten painottaminen laajoja käyttäjäryhmiä palvelevasti edistää liikunnan tasa-arvoa.

Vaikka paljon hyvää liikunnan edistämisen alueella on saavutettu, miettimisen aiheutta antaa Valtion liikuntaneuvoston loppuvuodesta julkaisema arviointiraportti. Sen mukaan liikuntapolitiikka tavoittaa hyvin aktiivisesti liikkuvat mutta huonommin ne, jotka liikkuvat liian vähän tai ei lainkaan. Toinen keskeinen huomio arvioinnissa oli, että riittämättömän liikunnan ongelmaa ei ratkaista yksin liikuntapoliittisin toimin vaan tarvitaan liikunnallista elämäntapaa tukevia ratkaisuja eri hallinnonaloilla.

Nuorisopolitiikan alueella ilahduttaa tutkimustieto, jonka mukaan nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia politiikasta ja luottavat aiempaa enemmän demokratiaan. Myös yhteenkuuluvuuden tunne lähiyhteisöihin ja yhteiskuntaan on lisääntynyt. Puolueet ja perinteiset järjestöt – myös nuorisotyö – joutuvat kuitenkin miettimään toimintamuotojaan, koska nuorten yhteiskunnallinen aktiivisuus suuntautuu enemmän sosiaaliseen mediaan, kulttuuriseen ilmaisuun ja erilaisiin elämäntaparakaisuihin kuin perinteisempiin osallistumisen muotoihin.

Nuorisotoimiala osallistuu hallituksen nuorisotakuun toimenpanoon, jossa sen keskeiset toimintamuodot ovat nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö. Etsivää nuorisotyötä tehdään jo melkein kaikissa kunnissa, ja se tavoittaa yhä useampia koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia tukea tarvitsevia nuoria, mikä on erinomainen asia. Nuorisotakuusta koetaan saadun hyötyä myös mm. siten, että nuorten ammatillinen kouluttautuminen on lisääntynyt ja yhteistyö on tiivistynyt nuorten palveluja tuottavien tahojen välillä.

Hallitus päätti opintotuen rakenteellisista muutoksista, jotka tulevat voimaan 1.8.2014 lukien. Hallitusohjelman mukaisesti opintotuki sidotaan indeksiin ja järjestelmä uudistuu tukemaan päätoimista opiskelua ja nopeampaa valmistumista. Tuen riittävyys paranee indeksikorotusten sekä lainatakuun määrän noustessa. Muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18–19-vuotiaiden opintorahaan vähentävästi vaikuttavat vanhempien tulorajat nousevat 30 prosentilla. Lainaehdot paranevat siten, että opintolainasta ei makseta korkoa opiskeluaikana ja korkoavustuksen tulorajat sidotaan indeksiin. Korkea-asteella otetaan käyttöön tutkinnon tehokkaaseen suorittamiseen kannustava opintolainahyvitys. Lisäksi hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaisesti uusien korkeakouluopiskelijoiden opintorahan kuukausittainen määrä nousee indeksikorotusten lisäksi 11 prosentilla ja yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika lyhenee viidellä tukikuukaudella.

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

7.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 57. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Tavoite	Arvosana
Koulutus- ja tutkimuspolitiikka	
Korkea sivistystaso, laadukas ja maksuton koulutus sekä koulutus- ja osaamistason kohottaminen	Hyvä
Osaavan työvoiman saatavuus, työurien pidentäminen, lyhyempi koulutuspolku	Hyvä
Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toiminnan laatu	Hyvä
Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamis pohja sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti	Hyvä
Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus, korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkintojen sisältöjen kehittäminen	Hyvä
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka	
Kulttuurin perusta vahvistuu	Hyvä
Luovan työn tekijöiden toimintaedellytykset paranevat	Tyydyttävä
Kaikkien väestöryhmien osallistumismahdollisuudet kulttuuriin lisääntyvät	Tyydyttävä
Kulttuurin talous ja luova talous vahvistuvat	Tyydyttävä
Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa	Hyvä
Liikunnallinen elämäntapa yleistyy	Tyydyttävä
Liikunnan kansalaistoiminta lisää väestön osallistumista ja vahvistaa osallisuutta	Hyvä
Eettinen ja yhteiskuntavastuullinen huippu-urheilutoiminta kasvattaa liikunnasta kiinnostuneiden määrää	Erinomainen
Nuorten aktiivinen kansalaisuus edistyy	Hyvä
Nuorten sosiaalinen vahvistuminen lisääntyy	Hyvä
Nuorten kasvu- ja elinolot paranevat	Tyydyttävä

7.2 Koulutus- ja tutkimuspolitiikka

7.2.1 Korkea sivistystaso, laadukas ja maksuton koulutus sekä koulutus- ja osaamistason kohottaminen

Tavoite:

Korkea sivistystaso sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa. Tavoitteena on nostaa sekä kansallisia että kansainvälisiä oppimistuloksia sekä parantaa tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen perustuvien koulutusmahdollisuuksien toteutumista myös jatkossa. Tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että suomalaiset ovat maailman osavin kansa vuonna 2020. Suomalaisten koulutustasoa kehitetään siten, että vuonna 2020 työikäisestä aikuisväestöstä 88 % on suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon ja 30 % korkeakoulututkinnon. Vastaavasti 30-vuotiaista 94 % olisi suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon ja 42 % korkeakoulututkinnon.

Toteutuminen:

TAULUKKO 58. Opiskelijat ja tutkinnot¹

	2012	2013 arvio	2014 arvio
Esiopetus			
— opiskelijamäärä	59 700	60 000	61 000
Perusopetus			
— uudet opiskelijat	59 700	60 000	61 000
— päättötodistuksen saaneet	60 850	61 000	61 000
— opiskelijamäärä	525 400	526 900	520 000
Lukiokoulutus			
— uudet opiskelijat	35 820	38 000	38 000
— suoritettut ylioppilastutkinnot ²	32 000	33 000	33 000
— opiskelijamäärä	105 000	110 000	110 000
Ammatillinen peruskoulutus (oppilaitosmuotoinen)			
— uudet opiskelijat	61 760	63 700	64 600
— suoritettut tutkinnot	42 170	42 800	43 500
— opiskelijamäärä ³	150 300	150 470	150 500

¹ Opetushallinnon alainen koulutus.² Ei sisällä IB-lukioiden eikä Reifeprüfung -tutkintoja.³ Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

Opetushenkilökunnasta oli muodollisesti kelpoisia perusopetuksessa 89,9 %, luki-oissa 95,6 % ja ammatillisessa koulutuksessa noin 80 %. Osuudet ovat lievästi kasvaneet.

Tavoitteena oli pienentää suurten opetusryhmien osuutta, jotta opetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Opettajatiedonkeruun mukaan suurten opetusryhmien osuus on lähes puolittunut vuodesta 2008 ja alle 25 oppilaan opetusryhmien osuus kasvanut. Yli 25 oppilaan opetusryhmien osuus kaikista opetusryhmistä vuonna 2008 oli 20,3 % ja vuonna 2013 enää 12,2 %. Opetusryhmien keskimääräinen opetusryhmäkoko on pienentynyt kaikilla vuosiluokilla paitsi esiopetuksessa ja ensimmäisellä vuosiluokalla.

PISA 2012 -tulokset osoittivat, että osaamistaso on laskussa kaikissa tutkimuksen sisäl-
töalueissa, matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä. Oppilaan kotitaustan vaikutus kasvoi oppimistulosten selittäjänä, sillä sen yhteys tuloksiin on vahvistunut selvästi vuodesta 2003. Ensimmäistä kertaa Suomessa erottuu myös ryhmä kouluja, jotka jäävät selvästi kansainvälisen keskiarvon alapuolelle. Ero kaikkein heikoimmin ja parhaiten menestyneiden koulujen välillä on kasvanut. Tulosten selittäjinä Suomessa korostuvat oppilaiden minäkäsitys sekä motivaatio.

Eduskunta hyväksyi lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta koskevan lakiuudistuksen. Tarkoituksena on lisätä maahanmuuttajien ja vieraskielisten opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä lukiokoulutukseen ja menestyä opinnoissaan. Opinnot keskittyvät opetuskielenä käytettävien suomen ja ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opiske-

luun sekä lukiossa tarvittavien opiskelutaitojen edistämiseen, kulttuurintuntemukseen ja opinto-ohjaukseen.

Lukiokoulutuksen opinto-ohjauksen kehittämishankkeen tavoitteena oli opiskelijan henkilökohtaisen jatko-opintoihin orientoivan suunnitelman laatiminen, yhteistyörakenteiden luominen lukion sisällä, lukion ja korkeakoulujen sekä lukion, alueen työvoimaviranomaisten ja työelämän välillä.

Eduskunta hyväksyi oppilas- ja opiskelijahuoltolain. Uuteen lakiin koottiin oppilas- ja opiskelijahuolto, henkilötietojen käsittelyä, kirjaamista, rekisteröimistä ja salassapitoa koskevat säännökset.

Opintotuen saajamäärä väheni noin 3 500 opiskelijalla. Lainatakuksen saajamäärä kasvoi, koska korkeakoulussa opiskeleville lainatakuus myönnetään nykyisin ilman erillistä hakemista.

TAULUKKO 59. Opintotuen saajat (opintoraha, asumislisä ja opintolainan valtiontakaus)¹

	2011	2012	2013
Lukiot	30 393 (28 %)	28 950 (27 %)	27 786 (25 %)
Ammatilliset oppilaitokset ²	109 585 (62 %)	107 670 (61 %)	107 172 (65 %)
Ammattikorkeakoulut	91 289 (70 %)	90 474 (70 %)	89 283 (70 %)
Yliopistot	91 409 (61 %)	89 536 (62 %)	88 094 (62 %)

¹ Taulukkoon eivät sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat.

² Uusi määrittelmä: tuen saajien osuus oppilaitosmuotoisen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijoista

Toisen asteen opintojen enimmäistukiaikaa rajattiin ja opintotuen eräitä myöntämisperusteita selkeytettiin. Koulumatkatuen laskentaperusteita korotettiin ja luovuttiin työsäöppöimisen ajalta saatavan ansiotulon huomioimisesta tukea myönnettäessä.

Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta tuli voimaan 1.5.2013. Asetuksella määriteltäviä koulumatkakustannusten laskentaperusteita korotettiin 1.8.2013 lukien huomioiden linja-autoliikenteen kustannuskehitys.

Hallitus antoi eduskunnalle syyskaudella 2013 opintotuen rakenteellista uudistamista koskevat esitykset laeiksi opintotukilain ja lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä hallituksen esityksen opintotukilain 7 §:n ja 11 §:n muuttamisesta. Eduskunta hyväksyi lakimuutokset.

7.2.2 Osaavan työvoiman saatavuus

Tavoite:

Koulutusjärjestelmää kehittämällä pidennetään työuria niiden alkupäästä. Tavoitteena on, että nuorten kokonaiskoulutuspolku on aikaisempaa lyhyempi ja he kouluttautuvat aloille, joilla työllistymisen edellytykset ovat hyvät. Koulutuksen ala- ja aluekohtaista tarjontaa suunnataan uudelleen väestökehityksen ja työvoiman tarpeen mukaisesti.

Toteutuminen:

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelmaan kohdennetaan vuosittain neljän miljoonan euron määräraha. Lukuvuonna 2013—2014 ohjelmaan osallistuu 23 verkostohanketta, joissa on yhteensä 54 ammatillisen koulutuksen järjestäjää.

TAULUKKO 60. Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen, %¹

	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	44,7	45,5	45,5
— perustutkintoon johtava koulutus	41,8	42,5	42,5
— valmistavat koulutukset ²	2,9	3,0	3,0
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	52,0	52,0	52,0
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet	2,3	2,3	2,5
— peruskouluissa	1,8	1,8	2,0
— kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5
Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä	93,8	94,5	94,5
Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä	5,2	5,3	5,5
YHTEENSÄ	99,0	99,8	100,0

¹ Lähde: Tilastokeskus (vain ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus ja lukiokoulutus). Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneita koskevat luvut ovat arvioita.

² Lähde: valtionosuusjärjestelmän tilastot. Vuoden 2013 luku on toteumatieto.

Taulukko 61. Tavoiteajan kuluessa valmistuneiden osuus, % aloittaneista¹

	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio
Lukiokoulutus (3 vuotta)	82,0	83,0	84,0
Ammatillinen perustutkinto (3 vuotta)	63,0	64,0	65,0

¹ Lähde: Tilastokeskus. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus. Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta eikä oppisopimuskoulutusta.

TAULUKKO 62. Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen, %¹

	2009	2010	2011	2012 arvio	2013 arvio	2014 arvio	2015 arvio
Ylioppilastutkinto							
työllistyneet (ei opiskelevat)	17,7	19,0	20,1	15,0	14,0	13,0	13,0
jatko-opintoihin siirtyneet (työllisinä)	24,3	25,0	25,6	22,0	21,0	20,0	20,0
jatko-opintoihin siirtyneet (ei työllisinä)	38,4	37,6	36,1	45,0	45,0	50,0	50,0
Ammatillinen perustutkinto (opetussuunnitelmaperusteinen)							
työllistyneet	57,2	59,4	62,2	60,0	59,0	60,0	61,0
jatko-opintoihin siirtyneet	10,3	10,9	10,1	10,5	10,5	10,0	10,0
Ammatillinen perustutkinto (näyttötutkinto)							
työllistyneet	78,0	78,9	81,5	80,5	80,0	80,5	81,5
jatko-opintoihin siirtyneet	3,6	4,3	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0

¹ Lähde: Tilastokeskuksen työssäkäyntirekisteri. Kuvaa tarkasteluvuotta edeltävänä vuonna tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tarkasteluvuoden lopussa. Työlliset opiskelijat lasketaan työllisiin, pl. ylioppilaisissa, jossa ne on eroteltu omaksi kohdaksi.
Vuoden 2012 luku on ammatillisen koulutuksen osalta arvio

Tavoitteeseen, jonka mukaan kaikilla koulutusaloilla vähintään 75 % aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon tavoiteajassa, ei päästy. Myös ammattikorkeakoulututkinnon viidessä vuodessa suorittaneiden osuus jäi selvästi alle tavoitetason.

Suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrä kasvoi. Myös yliopistojen myöntämien ylempien korkeakoulututkintojen määrä nousi jonkin verran. Tohtorintutkintojen määrä ylitti tavoitteen.

TAULUKKO 63. Opiskelijat ja tutkinnot

	2010	2011	2012
Ammatillinen lisäkoulutus			
— uudet opiskelijat	32 587	31 801	31 141
— suoritettut tutkinnot	16 005	16 153	16 859
— opiskelijamäärä oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa	33 586	35 190	35 401
— opiskelijamäärä oppisopimuskoulutuksessa	36 470	33 356	35 670
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot			
— aloittaneet ¹	33 978	30 937	31 004
— suoritettut tutkinnot	20 581	21 312	22 123
— opiskelijamäärä	131 595	132 276	131 369
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	7 724	8 703	9 047
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot			
— aloittaneet	2 644	2 739	2 826
— suoritettut tutkinnot	1 253	1 521	1 708
— opiskelijamäärä	6 580	7 321	7 834
Yliopiston perustutkinnot²			
— uudet opiskelijat	19 988	20 119	19 855
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	12 300	13 275	13 014
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	14 384	12 515	13 830
— opiskelijamäärä	144 321	144 441	143 505
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 518	1 653	1 649

¹ Ensimmäistä kertaa tilastovuonna läsnä oleviksi opiskelijoiksi kirjautuneet opiskelijat ao. opintoalalla ammattikorkeakoulusektorilla.

² Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot.

Tutkinnonuudistuksen aiheuttama tutkintosuma vaikutti tekniikan ja lääketieteellisten alojen osalta siirtymäkauden päättymisen vuoksi edelleen vuoden 2010 keski-ikäen. Vuonna 2011 tutkinnon suorittamisikä näyttää palanneen aiemmalle tasolle.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä on pysynyt samalla tasolla viimeisten viiden vuoden ajan.

TAULUKKO 64. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä, mediaani¹

	2010	2011	2012
Ammatillinen korkeakoulututkinto ¹	25,2	25,3	25,3
Ylempi korkeakoulututkinto	27,9	27,6	27,7

¹ Nuorten koulutus

Aikuiskoulutustutkimuksessa selvitettiin mm. aikuiskoulutukseen osallistumista sekä osallistumisen syitä ja esteitä. Osallistumisaste on pysynyt ennallaan vuoteen 2006 verrattuna. Naiset (58 %) osallistuvat edelleen miehiä (45 %) selvästi enemmän. Myöskään koulutustaustan ja sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna osallistumisen tasa-arvoistuminen ei ole edennyt.

OECD:n organisoimassa Kansainvälisessä aikuistutkimuksessa (PIAAC, Programme for the International Assessment of Adult Competencies) oli mukana 24 maata. Suomalaisien aikuisten perustaidot olivat tutkimuksen parhaimmista. Lukutaidon keskiarvo oli selvästi OECD-maiden keskiarvoa parempi. Myös suomalaisten keskimääräinen numerotaito oli vertailun huipputasoa. Heikon luku- tai numerotaidon omaavia on kuitenkin kumpainkin yli 10 % aikuisväestöstä. Suomalaisista 41 prosentilla on hyvät tai erinomaiset tietotekniikkaa soveltavat ongelmanratkaisutaidot, mutta puutteelliset taidot jopa 30 prosentilla.

Koulutuksella on vahva yhteys perustaitojen hallintaan. Myös vanhempien koulutus näkyy osaamistasossa. Suomalaisien miesten ja naisten perustaidoissa ei ole merkittäviä eroa.

7.2.3 Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kehittäminen

Tavoite:

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut edistävät toiminnallaan suomalaista kilpailukykyä, hyvinvointia ja sivistystä sekä kestävää kehitystä. Toiminta on korkealaatuista, vaikuttavaa, eettistä ja tukee monikulttuurisen yhteiskunnan kehitystä.

Toteutuminen:

Korkeakoulujen autonomiaa vahvistettiin uudistamalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusvastuita. Yliopistolakia muutettiin siten, että koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, joka valmistellaan yhteistyössä yliopistojen kanssa. Maisteriohjelmia koskevasta erillisestä sääntelystä luovuttiin.

Ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalli ja uudet toimiluvat tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Osana ammattikorkeakoulu-uudistusta korkeakoulujen koulutus- ja tutkintovastuita uudistettiin siten, että korkeakoulujen edellytykset vastata joustavasti työelämän ja alueiden nopeisiin muutostarpeisiin paranevat. Toimiluvissa on määritelty ammattikorkeakoulujen koulutusvastuut tutkinnoittain ja tutkintonimikkeittäin.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uusissa rahoitusmalleissa rahoitustekijänä on mm. lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, valmistuneiden työllistyminen ja korkeakoulututkintojen määrä. Opintojen laatu- ja opiskelijapalaute.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijoita oli jonkin verran enemmän opettajaa kohden. Yliopistoissa muutosta ei tapahtunut.

TAULUKKO 65. Korkeakoulujen opiskelija (FTE)¹ -opettajasuhde

	2010	2011	2012
Ammattikorkeakoulut	16,9	16,8	17,3
Yliopistot	6,2	6,4	6,4

¹ Kokoaikaiseksi (Full Time Equivalent) muutettu laskennallinen opiskelijamäärä, yliopistoissa opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tunti-opetus ja tutkijakoulupaikat). Ammattikorkeakoulujen osalta henkilökunta sisältää opetushenkilökunnan, T&K -toiminnan henkilökunta ei sisälly)

Korkeakoulujen kansainvälistymistä edistettiin. Jatkettiin lukukausimaksukokeilun (2010—2014) vaikutusten arviointia ja valmisteltiin EU/ETA-alueen ulkopuolisten hakijoiden hakijamaksumallia. Koulutusvientä edistettiin aktiivisesti osana Future Learning Finland -hanketta sekä opetusministerin ja muiden ministereiden ulkomaanvierailuilla.

Ministeriö osallistui toimijoidensa kanssa Team Finland -strategian toimeenpanoon. Korkeakoulut ja muut toimijat osallistuivat yhteisiin toimiin kansallisesti ja EU-tasolla suhteessa Venäjään, Kiinaan, Intiaan, Brasiliaan ja Yhdysvaltoihin.

Korkeakoulujen tieteellisten julkaisujen määrä pysyi lähes ennallaan. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä kasvoi selvästi. Kansainvälinen opiskelijavaihto väheni hieman.

TAULUKKO 66. Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuus ja opiskelijoiden liikkuvuus

	2010	2011	2012
Tieteelliset julkaisut/opetus- ja tutkimushenkilökunta, yo	1,57	1,68	1,61 ¹
Tohtorintutkinnot/professorit, yo	0,57	0,61	0,63
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat, yo	7 815	8 752	9 628
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat, amk	7 892	8 703	9 378

¹ Yliopistojen julkaisujen osalta ennakkotieto 2012 julkaisuista, määrä tulee nousemaan vuonna 2014 tapahtuvassa tiedonkeruussa.

7.2.4 Suomen tieteen taso**Tavoite:**

Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamispohja vahvistuu ja kansantalouden innovaatiokapasiteetti kasvaa.

Toteutuminen:

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat noin 6,8 mrd. euroa vuonna 2012. Yritysten TKI-menot olivat 4,7 mrd. euroa, korkeakoulusektorin 1,5 mrd. euroa ja muun julkisen sektorin vajaat 700 milj. euroa. Vähennystä edellisvuoteen oli noin 330 milj. euroa.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan kansantuoteosuus laski hieman edellisestä vuodesta. T&K -henkilöstön osuus työllisistä laski hieman.

TAULUKKO 67. Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus¹

	2010	2011	2012
T&K -menojen BKT-osuus, %	3,90	3,78	3,55
Tutkimushenkilöstön osuus työllisistä, %	2,44	2,35	2,35
Tieteelliset julkaisut miljoonaa asukasta kohden, kpl	1 900	1 900	2 000

¹ Lähde ISI Web of Knowledge (artikkelit, katsausartikkelit, kommentit, kirjeet ja konferenssijulkaisut), Tilastokeskus ja TIN 20.9.2012

Valtioneuvosto päätti valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen periaatteista. Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtäväksi tuli mm. strategisen tutkimuksen neuvoston perustaminen Suomen Akatemian yhteyteen sekä Kuluttajatutkimuskeskuksen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen liittäminen Helsingin yliopistoon.

Tutkimustoimintaa edistettiin tutkimuksen kansallisen infrastruktuuripolitiikan avulla. Suomen Akatemian johdolla valmisteltiin tutkimusinfrastruktuurien tiekartan päivitystä.

7.2.5 Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus, korkeakoulutuksen sisältö ja opintoprosessit

Tavoite:

Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan. Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkintojen sisältöjä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tarpeita vastaavaksi. Opintoprosesseja kehitetään siten, että työurat pitenevät.

Toteutuminen:

Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistusta toteutettiin tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa. Korkeakoulut voivat syksystä 2014 lähtien varata opiskelupaikkoja ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakeville. Näin varmistetaan mahdollisimman monelle opiskelupaikka ja siten nopeutetaan koulutukseen pääsyä. Korkeakouluissa jo opiskeleville ja tutkinnon suorittaneille tarjotaan joustavia tapoja hakeutua uuteen koulutukseen.

Ammattikorkeakouluista valmistuneiden nuorten työllistymisaste parani hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksesta valmistuneiden työllisyysaste pysyi ennallaan. Myös yliopistojen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistyminen parani edelliseen vuoteen verrattuna.

7.3 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka

7.3.1 Kulttuurinen perusta vahvistuu

Tavoite:

Kulttuurista perustaa vahvistetaan edistämällä kulttuurin ja tiedon saatavuutta, kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen säilymistä, taide-, kulttuuriperintö- ja mediakasvatusta, kansallisen, alueellisen ja paikallisen taide- ja kulttuurihallinnon toimivuutta sekä kulttuurin kansainvälistymistä ottaen huomioon toimintaympäristön globaalit, teknologiset ja kestävän kehityksen haasteet.

Toteutuminen:

Pitkään jatkunut taide- ja kulttuurimäärärahojen kasvu valtion budjetissa on hidastunut viime vuosina. Kertomusvuonna määrärahat olivat n. 435 milj. euroa, eli noin 3 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusjärjestelmän uudistustyötä jatkettiin. Tavoitteena on, että laitosten toiminnan laatu ja aktiivisuus otetaan huomioon nykyistä paremmin rahoituksen määräytymisessä.

Vuosina 2008—2010 toteutetun teattereita, orkestereita ja museoita koskeneen valtionosuusuudistuksen vaikutuksista valmistui selvitys¹. Uudistus oli kasvattanut näiden laitosten valtionosuusmenoja huomattavasti. Selvityksen mukaan määrärahalisäys kohdistui pääosin palkkamenoihin; laitosten toimintaedellytykset paranivat ja määrärahalisäys tasapainotti niiden rahoitusrakennetta. Yleisömäärät eivät nousseet mutta yleisökontakteja monipuolistettiin. Tanssiryhmiä koskeneen erilliselvityksen² mukaan tuotantomäärät kasvoivat, tuotanto- ja toimintatavat kehittyivät ja yhteistyö valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisten toimijoiden kanssa lisääntyi. Vuodesta 2011 vuoteen 2013 valtionosuuden piirissä olevien teattereiden (samoin kuin valtionavustusrahoitteen Suomen Kansallisteatterin) esitysten sekä orkestereiden konserttien määrät lisääntyivät merkittävästi laskennallisten henkilötyövuosien pysyessä samana.

Taiteen edistämiskeskuksen toiminta käynnistyi. Uudistuksessa luottamuselin muuttui virastoksi ja sen tehtävien määrää lisättiin mm. kulttuurin edistämiseen liittyen. Kaikkein päätöksentekoon lisättiin valitusmahdollisuus, mikä lisäsi päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja paransi taiteilijoiden oikeusturvaa. Luottamuselimet säilyttämällä turvattiin taiteellinen vertaisarviointi taiteen edistämisen järjestelmässä. Päätöksentekovaltaa delegoitiin ministeriöltä lähemmäksi toimijakenttää. Tätä varten asetettiin taide- ja kulttuurikentän edustajista taideneuvosto kolmeksi vuodeksi. Taideneuvosto nimesi valtion taidetoimikunnat kahdeksi vuodeksi.

¹ Hilppa Sorjonen ja Minna Ruusuvirta 2013. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusuudistus 2008—2010: vaikutus laitosten talouteen ja toimintaan. Cuporen verkkojulkaisuja 18.

² Hilppa Sorjonen 2013. Tanssiryhmien ja -tuotantokeskusten valtionosuuslisäys 2008—2010: vaikutus talouteen ja toimintaan. Cuporen verkkojulkaisuja 21.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin tilalle perustettu Cultura-säätiö aloitti toimintansa. Tavoitteena on edistää kansalaisten vastavuoroista kanssakäymistä ja eri alojen yhteistyötä Suomen ja Venäjän välillä. Opiskelua tuetaan kertomusvuonna perustetun juhlarahaston vuotuisella tuotolla.

Valtion taidemuseon muuttaminen Kansallisgalleria-nimiseksi julkisoikeudelliseksi säätiöksi saatiin päätökseen ja laki Kansallisgalleriasta tuli voimaan. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ja Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnot yhdistettiin Kansalliseen audiovisuaaliseen instituuttiin.

Museoviraston kiinteistövarallisuus siirrettiin Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle. Kiinteistöomaisuus luokiteltiin valtion kannalta strategisiin ja ei-strategisiin kohteisiin. Museovirasto toimii Senaatille siirtyneissä strategisissa kohteissa vuokralaisena.

Kansallisen digitaalisen kirjaston Finna-asiakasliittymän käyttöönotto merkitsi 8,2 miljoonan kirjasto-, arkisto- ja museoaineiston tuomista helposti saataville.

TAULUKKO 68. Kulttuurisen perustan vahvistaminen

	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Toteuma 2013
Valtion (OKM:n hallinnonala) tuki taiteelle ja kulttuurille, milj. euroa	425,1	432,6	434,9
Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden			
– laskennalliset henkilötyövuodet	2 469	2 469	2 469
– esitysten määrä	12 198	13 467	13 047
Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden			
– laskennalliset henkilötyövuodet	1 033	1 033	
– konserttien määrä	1 861	1 907	2 138
Suomen Kansallisoopperan			
– kuukausipalkkaisen henkilöstön määrä	538	537	526
– esitysten määrä	292	283	289
Suomen Kansallisteatterin			
– henkilöstön määrä	346	326	338
– esitysten määrä	597	698	741
Valtionosuuden piirissä olevien museoiden henkilötyövuodet	1 183	1 183	1 183
Taiteen aluekeskusten määrä	31	31	31

7.3.2 Luovan työn tekijöiden toimintaedellytykset paranevat

Tavoite:

Luovan työn tekijöiden toimintaedellytyksiä parannetaan kehittämällä taiteen ja kulttuurin tukijärjestelmää, monipuolistamalla taiteilijoiden toimeentulomahdollisuuksia, kehittämällä toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää sekä vahvistamalla kulttuuri- ja luovien alojen yrittäjyyden edellytyksiä.

Toteutuminen:

Kulttuurin toimialoilla työllisyys on viime vuosina heikentynyt. Toimialat työllistivät vuonna 2013 noin 112 000 henkilöä, kun vuonna 2010 työllisiä oli ollut noin 124 500. Pudotus selittyy lähinnä mainonnan ja kustantamisen alojen työllisyyden vähentymisellä. Varsinaisen taiteellisen toiminnan työllisyys on lisääntynyt vuodesta 2010 (n. 15 700) vuoteen 2013 (n. 20 350). Kulttuuriammateissa työskentelevien määrä on ollut viime vuodet kasvussa. Heitä oli v. 2012 n. 83 500. Kaikki kulttuurin toimialalla työskentelevät eivät toimi kulttuuriammateissa.³

Taiteen edistämiskeskuksen myöntämät valtion taiteilija-apurahat ovat merkittävä taiteilijoiden työskentelyn tukimuoto. Sekä vuosiapurahan hakijoiden että saajien määrät kasvovat kertomusvuonna. Taiteilijaprofessorien virkojen vähittäinen muuttuminen apurahoiksi vaikuttaa osaltaan asiaan. Pääkaupunkiseudun rooli apurahahakijoissa ja -saajissa korostuu.

Toteutettiin tekijänoikeuslain osittaisuudistus, jolla mm. tehtiin suoja-aikojen muutosdirektiivin ja ns. orpoteosdirektiivin mukaiset muutokset.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettama poikkihallinnollinen työryhmä teki selvityksen luovilla aloilla toimivien työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarpeista. Edelleen jäi ratkaisematta opetus- ja kulttuuriministeriön ajama ratkaisu ei-työsuhteessa toimivien ammattikuvataiteilijoiden eläkejärjestelmän kehittämisestä.

Esittävän taiteen ns. vapaan kentän rahoitusta lisättiin, koska ryhmien määrä ja toiminta on kasvanut huomattavasti. Valmisteltiin teatteri- ja orkesterilain muuttamista koskemaan sirkustaidetta.

TAULUKKO 69. Luovan työn tekijät

	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Toteuma 2013
Vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	286/1 971	303/2 131	228/2 298
Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus valtion taidetoimikuntien apurahojen saajista, %	55	57	
Kulttuuriammateissa työskentelevät (työvoimatutkimus)	81 725	83 463	
— Kulttuurin toimialojen työlliset (työvoimatutkimus)	121 581	117 868	111 912
— Taiteellinen ja kirjallinen toiminta, työlliset (työvoimatutkimus)	18 604	18 300	20 358
Taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä, 31.12.	1 048	1 044	
— Uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	13,33	11,96	12,32

³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Kulttuuri [verkkojulkaisu]. Kulttuurityövoima Suomessa 2012. Helsinki: Tilastokeskus.

7.3.3 Kaikkien väestöryhmien osallistumismahdollisuudet kulttuuriin lisääntyvät

Tavoite:

Kaikkien väestöryhmien kulttuuriin osallistumismahdollisuuksia vahvistetaan parantamalla paikallisesti ja alueellisesti kulttuuripalveluiden ja kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta sekä edistämällä kulttuurisen moninaisuuden kehitystä.

Toteutuminen:

Eri tutkimukset kulttuuriosallistumisesta⁴ sisältävät saman viestin: kulttuurista ollaan kiinnostuneita mutta kulttuuritilaisuuksissa käynti jakaantuu paljon, satunnaisesti ja ei koskaan käyviin. Eroa kiinnostuksessa ja sen realisoitumisena käynteinä selittävät mm. kulttuuritarjonnan epätasainen jakautuminen alueellisesti, palvelujen hinta sekä koulutukselliset ja terveydelliset syyt.

Hallitusohjelman mukaan pyritään edelleen lisäämään erityisesti niiden aktiivisuutta, jotka nyt jäävät kulttuuripalvelujen ja -toiminnan ulkopuolelle. Kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishankkeen (KUULTO) kokeiluilla pyrittiin parantamaan kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta erityisesti niissä kunnissa, joissa niihin panostetaan muita vähemmän. Alustavien arviointitulosten mukaan uusia toimintatapoja syntyi, mutta uusien yleisöjen tavoittaminen ei ollut helppoa. Hallinnonalojen välisessä yhteistyössä kunnissa on paljon parantamisen varaa. Vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi kulttuuri uhkaa joutua säästöjen kohteeksi monessa kunnassa.

Kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämiseen liittyvän toimintaohjelman 2010–2014 toteuttamista jatkettiin yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Kulttuurin hyvinvointi- ja työelämävaikutuksia edistettiin myös rakennerahastohankkeilla.

Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden kävijämäärä on hieman laskenut vuodesta 2011 vuoteen 2013, mutta orkestereiden kuulijamäärä ja museoiden kävijämäärä ovat kasvaneet. Fyysiset kirjastokäynnit ovat hieman laskeneet. Verkkokäyntien määrä lisääntyi aiempina vuosina selvästi, mutta nyt kasvu on pysähtynyt.

Kotimaisten elokuvien katsojaosuus laski edellisestä vuodesta yli 500 000 katsojalla, vaikka ensi-iltojen määrä oli korkein vuosikymmeniin. Syynä laskuun on pidetty mm. sitä, että ensi-illat ajoittuvat usein lähes yhtäaikaisesti, jolloin ne eivät saa riittävästi markkinatilaa ja huomiota mediassa. Lisäksi on arvioitu, että ensi-iltojen määrä on liian suuri Suomen kokoiselle markkina-alueelle. Teattereiden esitystekniikan digitointi on kuitenkin vähentänyt alueellisia eroja ja parantanut ohjelmatarjontaa erityisesti pienillä paikkakunnilla.

Mediakasvatustyön tukemista jatkettiin Lukuinto-ohjelmalla. Ohjelmassa käynnistettiin lasten- ja nuorten monipuolisten lukutaitojen kehittämiseen tähtäävien uusien toimintamallien kokeiluvaihe. Uuden teknologian käyttöönotolla havaittiin olevan myönteinen vaikutus luku- ja kirjoitustaidon edistämiseen.

⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus; Katja Pynnönen ja Ritva Mitchell 2012. Ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä. 50+ -kulttuuribarometrin tuloksia. Cuporen julkaisuja 20; Suomen kulttuurirahaston kyselytutkimus kulttuurista www.skr.fi/fi/hankkeet/kulttuuritutkimus.

TAULUKKO 70. Kulttuuri ja kansalaiset

	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Toteuma 2013
Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden kävijät, 1 000 hlöä	2 507	2 393	2 227
Suomen Kansallisteatterin yleisökontaktit, 1 000 hlöä	167	185	177
Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden kuulijat, 1 000 hlöä	777	772	792
Suomen Kansallisoopperan yleisökontaktit, 1 000 hlöä	264	278	267
Museoiden kävijät, 1 000 hlöä	4 985	5 254	5 482
Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	29	36	38
Kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 hlöä	1 214	2 362	1 835
Pää- ja sivukirjastojen määrä	794	787	
Yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	97 428	94 908	92 779
Fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	52 797	52 838	51 293
Kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	56 874	56 725	53 130
Kulttuuritapahtumissa kävijät, 1 000 hlöä	2 000	2 000	

7.3.4 Kulttuurin talous ja luova talous vahvistuvat*Tavoite:*

Tavoitteena on kulttuurin ja luovan talouden edistäminen kehittämällä ja laajentamalla kulttuurin rahoitus- ja tietopohjaa, tukemalla kulttuurivientä sekä parantamalla tekijän-oikeuksien hyödyntämistä.

Toteutuminen:

Kulttuurin toimialat ovat merkittävä osa kansantaloutta. Kulttuurin talous alkoi vuonna 2010 elpyä vuoden 2009 notkahduksesta. Sekä toimialojen tuotos että kulttuurin yksityinen kulutus kasvoivat, mutta arvonlisäys ja työllisyys supistuivat edelleen hieman. Vuonna 2011 arvonlisäys ja työllisyys kasvoivat maltillisesti, mutta niiden osuus koko talouden arvonlisäyksestä ja koko työllisyydestä laski edelleen hieman.⁵

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelivat keväällä 2014 julkistettavan aineettoman arvonluonnin kehittämissuunnitelman. Se kokoaa keskeiset aineettomien oikeuksien strategiaan, luovien alojen liiketoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen sekä kansalliseen muotoiluohjelmaan sisältyvät politiikkatoimet yhdeksi kokonaisuudeksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön omista toiminnoista painopiste oli erityisesti kulttuuri- ja luovien alojen tuotekehityksessä sekä viennin ja kansainvälistymisen edistämässä.

Mm. nuorten taiteilijoiden työllistämiseen kohdennettu lisätalousarviohanke kohdistui taiteen ja kulttuurin tekijöihin ja lisäsi työllistymismahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin alojen lisäksi julkisella, kolmannella ja yksityisellä sektorilla, mikä vahvistaa uuden liiketoimin-

⁵ Tilasto: Kulttuurin satelliittitilinpito [verkkajulkaisu]. ISSN=2323-959X. 2011. Helsinki: Tilastokeskus

nan syntymistä. Luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen valtakunnallisessa ESR-kehittämisohjelmassa 2007—2013 oli vuoden 2013 loppuun mennessä käynnistynyt 24 hanketta.

Valmisteltiin pilottia audiovisuaalisen alan kannustinjärjestelmäksi tavoitteena vahvistaa alan työllisyyttä ja estää osaamispuutteen vuoto ulkomaille. Sen toteutus lykkääntyi, koska järjestelmän jatkuvuutta ei voitu varmistaa valtiontalouden tiukkojen kehysnäkökymien vuoksi. Suomen aloitteesta Euroopan Audiovisuaalinen seurantakeskus aloitti Euroopan laajuisen tutkimuksen eri maissa käytössä olevien kannustinjärjestelmien taloudellisesta ja kulttuurisesta vaikuttavuudesta.

7.3.5 Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa

Tavoite:

Tavoitteena on turvata liikuntapalveluiden yhdenvertainen saavutettavuus ja luoda edellytyksiä liikuntatoimintaan osallistumiselle koko maassa.

Toteutuminen:

Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen vaikuttavat etenkin julkisin varoin tuotetut liikunta- ja liikuntapaikkapalvelut. Liikuntalain mukaan kunnilla on tässä suuri vastuu. Valtion liikuntamäärärahoista noin neljäsosa osoitetaan kuntien liikuntatoimintaan. Liikuntatoiminnan valtionosuutta kunnille maksettiin 19 milj. euroa, joka kattoi kuntien liikuntatoimen käyttökustannuksista keskimäärin kolme prosenttia. Kuntien oma panostus liikuntaan ja urheiluun on vuosittain noin 600—700 milj. euroa. Vuoden 2012 tilinpäätöstietojen mukaan kuntien liikuntatoimen käyttötalouden nettokustannukset asukasta kohden olivat keskimäärin 94 euroa.

Liikuntapaikkarakentamiseen myönnettiin avustuksia 28 milj. euroa painotuksen ollessa laajoille käyttäjäryhmille suunnatuissa liikuntapaikoissa. Valtionavustusten osuus oli keskimäärin 11 % kokonaiskustannuksista. Alueelliset erot liikuntapaikkaolosuhteissa ovat suuret.

Kuntien panostukset liikuntaan ovat 2000-luvulla tasaisesti kasvaneet, mutta liikunnan toimialan osuus kuntien käyttömenoista on pieni, noin 1,5 %. Kuntakohtaiset vaihtelut liikunnan edistämässä ovat suuret, ja liikuntatoimen asema osana kuntien palvelurakennetta elää voimakkaassa murroksessa. Osassa kuntia liikuntapaikkojen ylläpito on heikentynyt ja liikunnasta vastaavaa henkilöstöä on riittämättömästi. Toisaalta liikunnan asema kuntien yleistä strategista suunnittelua on vahvistunut: hieman yli puolessa kunnista liikunnan edistämistä on käsitelty kuntastrategiassa.

TEA-viisari on avoin verkkopalvelu, jonka avulla kunnat ja alueet voivat arvioida, suunnitella ja kehittää terveydenedistämistyötään. Järjestelmä sisältää vertailukelpoisessa muodossa eri toimialojen tietoja. Liikunnan toimialan sisällöt lisättiin järjestelmään vuonna 2010. Tiedonkeruu toteutetaan joka toinen vuosi.

Kuntalaisten liikunnan edistämässä on kahdessa vuodessa tapahtunut paljon kehitystä. Kehitettävää on silti edelleen erityisesti liikunta-aktiivisuuden seurannassa, raportoinnissa ja tiedon käytössä päätöksenteossa.

TAULUKKO 71. Kuntien liikunnan edistämisaktiivisuus¹

	2010 toteuma	2012 toteuma
Koko maan väestöpainotettu keskiarvo	55	62

¹ www.thl.fi/teaviisari.

TAULUKKO 72. Liikuntapaikkarakentaminen

	2010 toteuma	2011 toteuma	2013 toteuma
Valtionavustuksilla tuetut liikuntatilat (peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeet) ¹			
— uimahallit, m ²	23 497	23 268	24 000
— liikuntahallit, m ²	27 587	38 131	23 000
— jäähallit, m ²	14 878	13 016	20 000
YHTEENSÄ	65 962	74 415	67 000
— lähiliikuntapaikat, kpl	53	62	55

¹ OKM:n tilastot.

7.3.6 Liikunnallinen elämäntapa yleistyy**Tavoite:**

Tavoitteena on koko väestön fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan harrastamisen kasvu sekä liikkumattomuuden vähentäminen. Kohderymänä ovat etenkin lapset ja nuoret, joiden liikunta-aktiivisuus luo perustan koko elämänkaaren mittaiselle liikunnalliselle elämäntavalle. Kohderymänä ovat myös sellaiset väestöryhmät, joiden liikunnan esteenä ovat sosiaaliset, taloudelliset tai kulttuuriset tekijät.

Toteutuminen:

Edellytyksiä liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi luotiin osana kuntien, liikunnan kansalaisjärjestöjen, liikunnan koulutuskeskusten ja liikuntatieteen avustamista. Riittämättömästi liikkuvien väestöryhmien aktivointiin kohdennettiin lisäksi ohjelmamuotoista rahoitusta (Liikkuva koulu -ohjelma ja Kunnossa kaiken ikää -ohjelma) sekä hankeavustuksia lasten ja nuorten, terveyttä edistävän liikunnan ja maahanmuuttajien liikunnan osa-alueille. Maahanmuuttajien kotouttamiseen liikunnan avulla jaettiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta kunnille (33 hanketta) v. 2013 yhteensä 1,1 milj. euroa, liikuntatieteellisiin tutkimushankkeisiin 2,5 milj. euroa, tiedolla johtamiseen ja tieteellisille yhteisöille 3,8 milj. euroa, Liikkuva koulu -ohjelmalle 2 milj. euroa sekä Kunnossa kaiken ikää -ohjelmaan 7,1 milj. euroa. Kohdennettujen avustusten tavoitteena on vahvistaa liikunnallista toimintakulttuuria varhaiskasvatuksessa, koulussa, työelämässä ja osana muun yhteiskunnan kehittämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö julkaisivat terveyttä edistävän liikunnan lin-

jaukset vuoteen 2020. Linjausten visio on, että suomalaiset liikkuvat enemmän ja istuvat vähemmän.

Liikunnallista elämäntapaa kuvaavat mittarit osoittavat, että hikoiluttavaa ja hengästyttävää vapaa-ajan liikuntaa harrastavien määrä on tilastollisesti hieman kasvanut. Liikuntaa kokonaan harrastamattomien osuus on pysynyt 2000-luvulla eri väestöryhmissä 20–40 prosentin välillä. Hyvinvointi- ja terveystieteistä näkökulmasta väestön kokonaisaktiivisuus on riittämättömällä tasolla, sillä arjessa ja työssä tapahtuva fyysinen aktiivisuus on vähentynyt. Suositusten mukaiseen liikunnan määrään yltyä noin puolet lapsista, kymmenes aikuisväestöstä ja muutama prosentti ikäihmisistä.

TAULUKKO 73. Liikunnallisen elämäntavan omaavien kansalaisten määrä

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Vapaa-ajan liikuntaa vähintään 4 krt/vko, 15–64-vuotiaat, % ¹			
— miehet	29,0	30,0	32,5
— naiset	31,3	32,9	33,9
Lasten ja nuorten vapaa-ajan liikunta ja fyysinen aktiivisuus, % ²	2008/2009 toteuma	2010/2011 toteuma	2013 toteuma
Hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h/vko			
— 8.—9. lk	35	34	32
— lukion 1.—2. lk	32	31	29
— ammattiin opiskelevat 1.—2. lk	49	48	47

¹ Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys -tutkimus (AVTK). Liikuntaa vähintään 30 minuutin ajan niin, että ainakin lievästi hengästyy tai hikoilee.

² Kouluterveyskysely.

7.3.7 Liikunnan kansalaistoiminta lisää väestön osallistumista ja vahvistaa osallisuutta

Tavoite:

Tavoitteena on parantaa liikunnan kansalaistoiminnan laatua, liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kansalaistoimintaan osallistumista paikallisesti etenkin sellaisilla väestöryhmillä, joiden osallistumisen esteenä ovat sosiaaliset, taloudelliset tai kulttuuriset tekijät.

Toteutuminen:

Kansalaistoiminnan laatua parantavia toimenpiteitä toteutetaan vuosittain osoittamalla yleis- ja erityisavustuksia liikuntajärjestöjen toimintaan sekä liikunnan vapaatavoitteeseen koulutukseen liikunnan koulutuskeskuksissa. Järjestörakenteen tarkastelun myötä rahaa siirrettiin hallinnosta ruohonjuuritasolle. Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry, Nuori Suomi ry, Kuntoliikuntaliitto ry ja Suomen Olympiakomitea ry perustivat yhteisen kattojärjestön (VALO ry). Valtakunnallisten lajiliittojen avustuskriteerit uudistettiin.

Kansalaistoimintaan osallistumisen lisäämiseksi avustettiin paikallisia seuratoiminnan kehittämishankkeita. Kertomusvuonna valmisteltiin seuratuon vahvistamista niin, että sillä pystytään puuttumaan entistä tehokkaammin kustannusten nousuun lasten ja nuorten liikunnan harrastamisessa. Tavoitteena on alentaa osallistumismaksuja sekä lisätä harrastajamääriä ja -ryhmiä seuroissa.

Liikunta- ja urheiluseurojen määrä on 2000-luvun kuluessa jonkin verran kasvanut. Kunnallisten avustusjärjestelmien piirissä on noin 6 000—7 000 seuraa. Vapaaehtoistyön määrä on pysynyt ennallaan 2000-luvulla: 2000-luvulla vapaaehtoistyötä urheilun ja liikunnan parissa on tehnyt 7—17 % suomalaisista. Viimeisen 15 vuoden aikana urheiluseurojen järjestämä liikunta on kasvattanut tasaisesti suosiotaan alle 14-vuotiaiden lasten ja varhaisnuorten keskuudessa. Suomessa erityisenä haasteena on ylläpitää seuraharrastus ja ylipäätään muu liikunta-aktiivisuus murrosiän yli.

TAULUKKO 74. Liikunnan harrastaminen urheiluseuroissa 1995—2010¹, %

	1995	2000	2010
3—6-v.	18	20	30
7—14-v.	43	45	55
15—18-v.	33	35	35
19— v.	15	15	15

¹ Lehtonen & Hakonen 2013.

7.3.8 Eettinen ja yhteiskuntavastuullinen huippu-urheilutoiminta

Tavoite:

Edistetään eettistä ja yhteiskuntavastuullista huippu-urheilutoimintaa ja tuetaan kansallista dopinginvastaista toimintaa kansainvälisten sopimusten mukaisesti sekä muita urheilun integriteetin lisäämiseen tähtäviä toimia kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on lisätä suomalaisten urheilijoiden menestymistä huippu-urheilussa, vammaishuippu-urheilun integroimista sekä parantaa Suomessa järjestettävien urheilun suur-tapahtumien vaikuttavuutta.

Toteutuminen:

Huippu-urheiluyksikkö käynnisti toimintansa Olympiakomitean yhteydessä. Huippu-urheilun muutosprosessin tukemisella on pyritty luomaan aiempaa läpinäkyvämmät toimintaprosessit sekä yhteiset huippu-urheilun tukijärjestelmät. Tavoitteena on ollut vahvistaa huippu-urheilun yhteiskunnallista arvostusta sekä parantaa edellytyksiä eettisemmälle toiminnalle. Parannettiin urheilijoiden valmentautumismahdollisuuksia sekä urheilijoiden urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen edellytyksiä eri avustusmuodoin.

TAULUKKO 75. Arvokisamitalit olympialajeissa

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Olympiakisat	-	3	-
MM-kisat	13	4	7
EM-kisat	2	3	1

TAULUKKO 76. Dopingtestit ja dopingrikkomukset, kpl (ADT ry)

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Kansallisen testausohjelman testit, yhteensä	3 126	3 006	2 877
– kilpailun ulkopuoliset	1 722	1 570	1 453
– kilpailutestit	1 404	1 436	1 424
– joista veritestejä	123	122	27
Urheilijaprofiilit, verinäytteet		104	245
Dopingrikkomukset	13	8	7*

* Kolmen tapauksen käsittely kesken.

Liikunnan toimialan strateginen johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalla arvioinnilla. Liikuntatiedon saavutettavuutta edistänyt työryhmä julkaisi esityksensä ja valtion liikuntaneuvosto julkisti arvioinnin liikuntapolitiikan vaikutuksista.

7.3.9 Nuorten aktiivinen kansalaisuus

Tavoite:

Edistetään nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa. Luodaan edellytyksiä nuorten osallistumiselle ja vaikuttamiselle sekä harrastustoiminnalle.

Toteutuminen:

Nuorten usko demokratian toimivuuteen ja luottamus poliittisiin instituutioihin on vahvistunut. Nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia politiikasta ja yhteenkuuluvuuden tunne lähiyhteisöihin ja yhteiskuntaan on entistä tiiviimpi.⁶ Tämä ei välttämättä suoraan kanavoitu äänestämiseen tai järjestötoimintaan, vaan vapaaehtoistoimintaan laajemmin. Nuorten yhteiskunnallinen aktiivisuus ilmenee erilaisissa muodoissa (esim. sosiaalinen media, kulttuurinen ilmaisu, elämäntaparatkaisut). Nuorten järjestökiinnittyneisyudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, järjestöjen toiminnassa tai jäsenenä on nyt 53 % kun vastaava luku vuonna 2001 oli 51 %.⁷

⁶ Demokratiaindikaattorit 2013 (toim. Sami Borg): Nuorten yhteiskunnalliset osallistumistavat ja asenteet (Sami Myllyniemi, Tomi Kiilakoski)

⁷ Sami Myllyniemi, Päivi Berg (toim.) Nuoria liikkeellä! – nuorten vapaa-aikatutkimus 2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pitkäjänteisesti luonut edellytyksiä nuorten aktiiviselle kansalaisuudelle. Se avustaa valtakunnallisten nuorisojärjestöjen ja palvelujärjestöjen sekä nuorisotyötä tekevien järjestöjen toimintaa. Lisäksi ministeriö avustaa kansalaisjärjestöjen, muiden yhteisöjen ja kuntien nuorisotyön ja -toiminnan hankkeita, joissa edistetään lasten ja nuorten osallisuutta. Nuorten vaikuttamis- ja kuulemismahdollisuuksia tukevaa verkkodemokratiapalvelua kehitettiin yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. Lasten ja nuorten paikallisia harrastuskerhoja tuettiin.

Nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen erilaisten muotojen huomioiminen on nuorisotyölle haaste. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut haasteeseen mm. vahvistamalla toimialan ohjausta nuorisotyön valtakunnallisen palvelu- ja kehittämiskeskusrakenteen kautta. Lisäksi ministeriö avustaa nuorisotyön ja -toiminnan kehittämishankkeita.

TAULUKKO 77. Nuorten aktiivinen kansalaisuus, %

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Nuorten aloitekanava tms. järjestelmien kattavuus kunnista	45	44	38
Nuorisovaltuustojen tms. kattavuus kunnista	70	70	80
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, osuus kunnista	77	77	68

7.3.10 Nuorten sosiaalinen vahvistuminen

Tavoite:

Parannetaan arjen hallintaa ja ehkäistään syrjäytymistä. Tavoitteena on saada jokainen nuori mukaan yhteiskunta- ja työelämään. Tuetaan nuorisolain edellyttämän monialaisen viranomaisyhteistyön toteuttamista kunnissa nuorille suunnattujen palvelujen parantamiseksi.

Toteutuminen:

Nuorisotoimialalla keskeisimmät välineet nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, ja sitä kautta hallituksen nuorisotakuun toimeenpanoon, ovat nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö. Työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä avustettiin yhteensä 24,8 milj. eurolla. Avustusten kautta on pyritty tavoittamaan yhä useampia koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia tukea tarvitsevia nuoria sekä purkamaan työpajoille syntyneitä jonoja. Määrärahan korotus hallituskaudella on mahdollistanut etsivän nuorisotyön nopean laajentumisen: vuonna 2013 kunnista 93 % tarjosi etsivän nuorisotyön palveluja kun vuonna 2011 vastaava luku oli 77 %. Etsivän nuorisotyön kautta tavoitettujen ja pitempiaikaista tukea saaneiden nuorten määrä on niin ikään noussut joka vuosi.

Nuorisotakuun koetaan vaikuttaneen erityisesti nuorten ammatillisen kouluttautumisen lisääntymiseen ja nuorten palveluiden piiriin ohjautumiseen.⁸

⁸ Kuntoutussäätiö: Tutkimuksellinen tuki nuorisotakuun toimeenpanon seurannassa ja vaikuttavuuden arviointiin käytettävien indikaattorien kehittämisessä nuorisotakuun 1. toimeenpanovuonna 2013. 3. väliraportti 20.12.2013

Nuorten sosiaalista vahvistamista tuetaan myös sosiaalisen nuorisotyön (valtakunnallisissa nuorisokeskuksissa tehtävä ns. Nuotta-valmennus) ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdetyön kautta.

TAULUKKO 78. Nuorten sosiaalinen vahvistuminen

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Nuorten työpajojen kattavuus kunnista	80 %	82 %	
Nuoret (alle 29-v.) työpajoissa	12 982	14 255	
Nuorisotyöttömät, lkm	31 600	31 993	
Etsivä nuorisotyön tavoittamien nuorten määrä	10 041	14 614	
Etsivä nuorisotyö, kattavuus kunnista	77 %	87 %	93 %

7.3.11 Nuorten kasvu- ja elinolot

Tavoite:

Pyritään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa saamaan nuorten elinolot samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa.

Toteutuminen:

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman 2012—2015 koordinoinnista ja seurannasta. Ohjelma toimii myös resurssiohjauksen välineenä: sen strategisia tavoitteita suoraan toimeenpanevia hankkeita avustettiin yhteensä 3 milj. eurolla. Valtion nuorisotakuun neuvottelukunta arvioi ohjelman toteutumista säännöllisesti. Neuvottelukunta päivittää nuorten hyvinvointi-indikaattorivalikoimaa⁹, joka avattiin vuonna 2013.

Lakisäätelinen monialainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on perustettu 256 kuntaan ja sen perustamista valmistellaan 34 kunnassa. Kuntia on tuettu opetus- ja kulttuuriministeriön sekä aluehallinnon toimesta informaatio-ohjauksella.

Nuorisotakuulla on ollut myönteisiä vaikutuksia yhteistyön tiivistymisessä nuorten palveluja tuottavien tahojen välillä.

TAULUKKO 79. Nuorten kasvu- ja elinolot, %

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, kattavuus kunnista	60	81	84
Yksinäiset peruskouluikäiset (ei ole ystävää/ Kouluterveyskysely THL)	9	9	8
Alakouluikäiset ja surulliset peruskouluikäiset (minkälainen on mielialasi/Kouluterveyskysely THL)	13	13	ei vielä tiedossa

⁹ (www.tietoanuorista.fi)

7.4 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöritysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 80. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 162	3 043	3 037
Opetus- ja kulttuuriministeriö	294	278	292
Opetushallitus	323	326	326
Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO	131	130	126
Ylioppilastutkintolautakunta	21	21	25
Valtion yleissivistävät ja ammatilliset oppilaitokset	937	931	919
Suomen Akatemia	146	143	135
Arkistolaitos	248	236	240
Varastokirjasto	21	19	22
Kotimaisten kielten keskus	87	76	76
Opintotuen muutoksenhakulautakunta	10	9	10
Taiteen keskuksimikunta	113	111	106
Valtion taidemuseo	228	230	230
Museovirasto	361	293	299
Näkövammaisten kirjasto	51	48	51
Kansallinen audiovisuaalinen arkisto	74	73	74
Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus	12	14	17
Suomenlinnan hoitokunta	90	90	89
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti	15	15	

TAULUKKO 81. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 816,9	6 532,1	6 580,3
29.01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	111,6	113,8	122,7
29.10. Yleissivistävä koulutus	860,0	934,4	949,5
29.20. Ammatillinen koulutus	691,5	727,0	734,8
29.30. Aikuiskoulutus	502,8	504,4	501,5
29.40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 142,9	2 750,5	2 762,5
29.50. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	0,1	0,0	0,0
29.60. Tiede	8,4	0,0	0,0
29.70. Opintotuki	862,8	847,2	842,6
29.80. Taide ja kulttuuri	429,2	429,7	441,1
29.90. Liikuntatoimi	142,5	153,6	151,7

8 Maa- ja metsätalousministeriö

Ministerin katsaus toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Vuosi 2013 oli eurooppalaisen päätöksenteon vuosi. Suomen kannalta tärkeissä neuvotte- luissa Euroopan Unionin rahoituskehyksistä vuosille 2014—2020 saatiin Suomen maata- louden ja maaseudun EU-rahoitus turvattua. Yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspoli- tiikan uudistusneuvotteluissa esitykset muuttuivat neuvoston ja Euroopan Parlamentin käsittelyssä paremmin Suomelle sopiviksi. Loppuvuodesta neuvoteltiin jatko Etelä-Suo- men kansallisille maataloustuille sekä luopumistuelle.

Ministeriön toiminta-ajatus ”Turvaamme kotimaisen ruuan tuotannon ja uusiutuvien luonnonvarojen kestäväen käytön sekä luomme edellytyksiä niihin perustuville elinkeinoille ja hyvinvoinnille” jalkautettiin toimintavuonna. Keskeisenä tavoitteena oli luoda vihreän kasvun edellytyksiä uudistamalla lakeja, organisaatiota ja rahoitusta.

Kansalaisten kiinnostus ruokaan jatkui vahvana. Ruuan alkuperästä ja tuotantota- vasta haluttiin entistä enemmän tietoa. Valtioneuvosto hyväksyi hallitusohjelmassa sovi- tut luomu- ja lähiruokaohjelmat. Tavoitteeksi asetettiin vastata lähi- ja luomuruuan kas- vaneeseen kysyntään ja kasvattaa luomutuotannon osuutta peltopinta-alasta 20 % vuo- teen 2020 mennessä.

Maatalouspolitiikan osalta koko vuoden keskeisin painopiste oli EU:n maatalouspoliti- kan rahoitus ja uudistus. EU:n monivuotisista rahoituskehyksistä neuvoteltaessa turvattiin Suomen maataloudelle ja maaseudulle nykyinen rahoitus, vaikka EU-tasolla kokonaisra- hoitus supistui. Komission vuonna 2011 antamista maatalouspolitiikan uudistusesityksistä päästiin poliittiseen sopuun jäsenmaiden ja Euroopan parlamentin kanssa kesäkuussa. Suomen keskeiset tavoitteet, kuten tuotantoon sidottujen tukien laajempi käyttö ja Pohjois- Euroopan olosuhteiden huomioiminen viherryttämisessä saatiin läpi.

Etelä-Suomen kansallisten tukien neuvotteluissa saatiin varmistettua tavoitteeksi ase- tettu mahdollisuus maksaa tukia jatkossakin Etelä-Suomen kotieläintuotannolle ja puu- tarhataloudelle.

Eläinten suojelua vietiin eteenpäin monella rintamalla. Koe-eläinten suojelua koskeva lakiesitys hyväksyttiin eduskunnassa. Eläinsuojelulain kokonaisuudistusta jatkettiin työ- ryhmässä. Hallitusneuvotteluissa sovittu eläinsuojeluasiamies aloitti toimintansa.

Euroopan yhteisen kalastuspolitiikan uudistamista koskevien esitysten käsittely saatiin pääosin valmiiksi neuvostossa. Lopputulos mahdollistaa nykyistä kestävämmän kalakan-

tojen hoidon sekä luo edellytykset tehdä päätöksiä enemmän alueellisella tasolla. Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevat päätökset kuitenkin siirtyivät vuoteen 2014.

Lohipolitiikkaa koskeva keskustelu jatkui vilkkaana. Ministeriön asettama laaja työryhmä sai valmiiksi kansallisen lohi- ja taimenstrategian. Suurta mielenkiintoa herättänyt kalastuslain kokonaisuudistusta koskeva lakiluonnos saatiin valmiiksi ja lausunnoille. Kalatiestrategiaa vietiin eteenpäin mm. erityisrahoituksella Kymijoen Korkeakosken kalaportaalle.

Keskustelu Suomen suurpetopolitiikasta jatkui vilkkaana. Petokonflikteja lievennettiin riistakeskusorganisaation kautta mm. alueellista neuvontaa lisäämällä sekä myöntämällä lupia suurpetojen kannan hoidollisiin toimiin. Pidemmän aikavälin linjauksille luotiin pohjaa loppuvuodesta valmistuneessa suupetopolitiikan arvioinnissa.

Metsälalalla keskeisiä lakeja koskeva uudistustyö eteni. Vuoden 2014 alusta astui voimaan laaja metsälakipaketti asetuksineen. Uudistus oli laajin vuosikymmeneen. Paketti käsitti muutokset metsälakiin ja metsänhoitoyhdistyslakiin, uuden metsätuholain, lain puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta sekä puutavaran mittauslain energiapuun mittausta koskevat osiot.

Metsälain muutoksella edistettiin metsänomistajien valinnanvapautta oman metsäomaisuutensa hoidossa, tavoiteltiin parannusta metsätalouden kannattavuudessa, puuta jalostavan teollisuuden toimintaedellytyksissä sekä metsäluonnon monimuotoisuudessa. Metsälaki myös vähensi metsänomistajiin kohdistuvaa säätelyä. Metsänhoitoyhdistyslain muutoksessa luovuttiin yhdistysten pakkojäsenyydestä ja niiden toiminnan rajoitteista. Metsähallituksen kaupallisten toimintojen yhtiöittämissä valmistelua jatkettiin kilpailulainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

Ministeriön sektoritutkimuslaitosten yhdistämisestä yhdeksi Luonnonvarakeskukseksi päätettiin. Hallintoa tehostettiin päättämällä lakkauttaa maaseutuelinkeinojen valituslautakunta. Valituslautakunnan toiminta lakkaa vuonna 2014 ja näiden asioiden käsittely siirretään silloin hallinto-oikeuksiin. Lisäksi tehtiin päätös Geodeettisen laitoksen ja Tiepalvelukeskuksen toimintojen siirtämisestä osaksi Maanmittauslaitosta osana Maanmittauslaitoksen rakenteellista uudistusta sekä tilastotehtävien osalta osaksi perustettavaa Luonnonvarakeskusta.

Jari Koskinen
Maa- ja metsätalousministeri

8.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 82. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Vaikuttavuustavoite	Arvosana
Maaseudun kehittäminen	
Maaseutu kehitty kilpailukykyisenä asuin ympäristönä ja yritysten sijoituspaikkana	Hyvä
Harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehitys tasapainottuu, työllisyys paranee ja elinkeinotoiminta monipuolistuu	Tyydyttävä
Maatalous	
Kotimaisen elintarvikeketjun tarvitsemien laadukkaiden raaka-aineiden ja kuluttajien odotuksia vastaavien tuotteiden tuottaminen	Hyvä
Maatalouden kannattavuuden turvaaminen* ja elintarvikeketjun kilpailukyvyyn edistäminen** sekä tuotannon jatkumisen** koko Suomessa	*Tyydyttävä **Hyvä
Luomu- ja lähiruuan osuuden kasvattaminen	Hyvä
Maataloustuotannon ravinnekuormituksen ja maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	Tyydyttävä
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	
Eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantoponosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä	Hyvä
Eläinten hyvinvoinnin korkeaa tasoa ylläpidetään ja parannetaan	Hyvä
Elintarvikeväliaineet ja eläinten ja ihmisten välillä leviävät tautitapaukset vähenevät* ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla**	*Hyvä **Hyvä
Alkuperä- ja tuotantotapamerkinnot ovat luotettavia ja kuluttajien tiedonsaanti elintarvikkeista ja niiden ominaisuuksista paranee	Hyvä
Kala-, riista- ja porotalous	
Kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti	Hyvä
Elinkeinokalatalous on kannattavaa	Hyvä
Vapaa-ajan kalastuksen suosio säilyy ja se tuottaa sosiaalista ja taloudellista hyötyä.	Hyvä
Kalavarat säilytetään suunnitelmallisella hoidolla geneettisesti monimuotoisina ja tuottavina	Hyvä
Riistakannat säilyvät elinvoimaisina ja riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja ja konflikteja rajoitetaan	Hyvä
Metsästyksen ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista	Tyydyttävä
Porotalouden kannattavuus paranee ja poromäärät mitoitetaan laidunten kestävä käyttöön mukaan	Tyydyttävä
Vesitalous	
Vesistöjen käytettävyyden ja tila ovat hyvät	Hyvä
Tulva- ja patoriskit ovat hallinnassa	Hyvä
Puhtaan veden riittävyys ja vesihuoltopalvelujen saatavuus on varmistettu	Hyvä
Metsätalous	
Metsiin perustuva liiketoiminta vahvistuu ja tuotannon arvo kasvaa	Hyvä
Metsätalouden kannattavuus paranee	Tyydyttävä
Metsien monimuotoisuus, ympäristöhyödyt ja hyvinvointivaikutukset vahvistuvat	Tyydyttävä
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	
Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmät turvaavat yhteiskunnan perusvarantoina osaltaan yksityisen maanomistuksen ja luototus- ja vakuusjärjestelmän toimivuuden sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon hyvän hallinnan ja saatavuuden	Hyvä
Turvataan lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjattujen tietojen luotettavuuden korkea taso ja palveluiden hyvä saatavuus	Hyvä
Kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita	Hyvä
Paikkatietoa keräävillä ja ylläpitävillä organisaatiolla on käytössään tukipalveluita, jotka edistävät tiedon tehokasta yhteiskäyttöä ja vähentävät tarpeetonta päällekkäistä tiedonkeruuta	Erinomainen

8.2 Maaseudun kehittäminen

Maa- ja metsätalousministeriön toimenpitein on vaikutettu maaseudun kehittämiseen kilpailukykyisenä asuinympäristönä ja yritysten sijoituspaikkana sekä monin eri toimin maaseudun ympäristön tilan paranemiseen mukaan lukien arvokkaiden maisemakokonaisuuksien ja kulttuuriympäristöjen hoitaminen, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen sekä vesistöihin kohdistuvan ravinnepaineen vähentäminen. Samoin on edistetty resurssitehokkaiden tuotantojärjestelmien kehittämistä sekä uusiutuvan energian hyväksikäyttöä. Erityisenä haasteena on tasapainottaa harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehitystä, parantaa työllisyyttä ja monipuolistaa elinkeinotoimintaa. Maaseudun elinkeinojen monipuolistamista, uusien yritysten perustamista, yritysten kehittymistä ja kilpailukykyä sekä maaseudulla asumisen edellytyksiä on kannustettu vuosia 2007—2013 koskevan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpitein.

TAULUKKO 83. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	129,6	146,3	150,1			
— josta EU-osuus	51,1	63,9	69,2			
Toiminnan kustannukset ¹	35,1	30,4	36,8	439	356	433
— Tutkimus ja kehittäminen	7,1	6,4	6,0	106	91	85
— Hallinto	28,0	24,0	30,8	333	265	348

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen, maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tiedot.

Maaseudulla asui 2,17 milj. asukasta vuonna 2012. Harvaanasutulla ja ydinmaaseudulla asui 1,29 milj. asukasta vuonna 2012 eli 23,8 % suomalaisista. Harvaan asutun maaseudun väkiluku väheni edellisvuodesta 1,2 % ja ydinmaaseudun 0,3 %. Sen sijaan kaupunkien läheisen maaseudun väkiluku kasvoi 0,7 % vuodesta 2011 vuoteen 2012. Erityisesti naiset muuttavat maaseudulta kaupunkiin, mikä osaltaan vinouttaa väestön ikä- ja sukupuolirakennetta. Työttömyysaste on edelleen korkein harvaan asutulla maaseudulla ja matalin kaupunkien läheisellä maaseudulla.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007—2013 yritystuesta valtaosa on kohdentunut maaseutualueilla toimiviin mikroyrityksiin, joilla ei ole maatilataustaa. Maatalouden ulkopuolelle toimintaansa laajentavat maatilat ovat hakeneet yritystukea odotettua vähemmän. Monialaisten maatalousyritysten suhteellinen osuus kaikista maataloista on kuitenkin pysynyt lähes ennallaan. Koneurakointi ja maatilamatkailu ovat yleisimpiä monialaisuuden muotoja. Monialaisille maatalousyrityksille on luonteenaista niiden kasvuhakuisuus, innovatiivisuus, riskinottokyky ja vahva yrittäjämäinen asenne verrattuna perustuotantoa harjoittaviin tiloihin. Luonnonvaroihin pohjautuva yritystoiminta on ominaista erityisesti harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla. Kaupunkien läheisellä maaseudulla

yrittäjyyden mahdollisuudet ovat monipuolisempia, mikä osaltaan selittää kehityserojen kasvua suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2007—2013 on toteutettu tehokkaasti. Maaseudun yritys- ja hanketukia on myönnetty ohjelmakauden alusta vuoden 2013 loppuun mennessä yhteensä noin 870 milj. euroa. Maaseudun elinkeinojen monipuolistamista, uusien yritysten perustamista, yritysten kehittymistä ja kilpailukykyä sekä maaseudulla asumisen edellytyksiä on kannustettu monipuolisen tukivalikoiman avulla. Yritystuesta noin 80 % on kohdistunut investointeihin ja muutoin tuki on kohdentunut ensimmäisten työntekijöiden palkkaamiseen ja yrityksen kehittämistoimiin.

EU-osarahoitteista yritystukea on myönnetty ohjelmakauden alusta vuoden 2013 loppuun mennessä yli 11 000 investointi-, kehittämis- ja käynnistystoimenpiteeseen yhteensä noin 270 milj. euroa. Paikalliset Leader-toimintaryhmät ovat rahoittaneet yli 3 000 toimenpidettä.

Maaseudun kehittämisohjelman hanketuesta osa on kohdistunut muun muassa maaseudun koulutus- ja tiedonvälitystoimenpiteisiin sekä elinkeinojen kehittämishankkeisiin. Maaseudun kehittämishankkeilla on myös parannettu maaseudun tietoliikenneyhteyksiä. Vuosina 2007—2013 tukea on myönnetty kokonaisuudessaan noin 5 800 koulutus- ja kehittämishankkeelle yhteensä noin 600 milj. euroa. Hankkeista suurin osa on tuettu paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta.

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen neuvottelut saatiin päätökseen vuonna 2013. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 11.12.2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman varat vuosille 2014—2020. Ohjelmaesitys lähetetään valtioneuvoston hyväksymisen jälkeen komissiolle alkukevästä 2014.

TAULUKKO 84. Ohjelmakaudelle 2007—2013 asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tavoite 2007—2013	Toteuma
Vähintään 4 000 uutta yritystä	3 125
Vähintään 10 000 uutta työpaikkaa	5 420
Koulutetaan vähintään 165 000 henkilöä	119 529

8.3 Maatalous

Vuonna 2013 maatalouden kannattavuus parani hieman edellisvuosien tasosta. Maataloustuotannon määrä säilyi aiempien vuosien tasolla. Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastasivat kotimaista kulutusta. Sitä vastoin luomutuotanto ei kaikissa tuotteissa yltänyt kysynnän tasolle varsinkaan ammattikeittiöiden käyttämissä tuotteissa. Ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien vaikutukset maataloudesta aiheutuvan kuormituksen vähenemisessä näkyvät ravinteiden käyttömäärien vähentymisenä ja peltomaan ravinnepitoisuuksien kasvun taittumisenä. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta saavutettiin poliittinen sopu kesällä 2013 ja Etelä-Suomen kansallisista tuista 2014—2020 syksyllä 2013. Näiden päätösten perusteella uuden politiikan toimeenpanon kansallista valmistelua vietiin eteenpäin.

TAULUKKO 85. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	2 079,1	2 036,6	1 904,4			
– josta EU-osuus	771,3	777,0	741,8			
Toiminnan kustannukset ¹	95,5	99,2	100,6	1 254	1 241	1 233
– Tutkimus ja kehittäminen	23,5	26,4	27,1	369	392	384
– Hallinto, oikeudenhoito, tilastot	72,0	72,8	73,5	885	849	849

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen, maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan tiedot.

Vuonna 2013 maatalouden kannattavuus kirjanpito-tiloilla parani hieman edellisvuosien tasosta. Asetetusta kannattavuustavoitteesta saavutettiin kirjanpito-tiloilla keskimäärin 50 %. Tuotannon kannattavuus vaihtelee tuotantosuunnittain ja tilakohtaisesti. Luomutuotannon kannattavuus on kuitenkin ollut puutarhatuotantoa lukuun ottamatta parempi kuin tavanomaisen tuotannon. Muihin EU-maihin verrattuna suomalaiset tilat kuuluivat kannattavuusluokittelussa heikoimpaan kolmannekseen.

Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskennan mukainen yrittäjätulo oli 733 milj. euroa. Se aleni 22 milj. euroa vuoden 2012 tasolta. Kirjanpito-tilojen ja koko maatalouden erilainen kehitys johtuu siitä, että kirjanpito-tilat ovat muita tiloja suurempia ja kirjanpito-tilojen ulkopuolelle jää melko suuri joukko pieniä kasvinviljelytiloja. Viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1 770 milj. euroa ja niiden osuus oli noin kolmasosa maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskennan mukaisesta kokonaistuotosta vuonna 2013. Tukien ohella maataloustulon määrään ja tuotannon kannattavuuteen vaikuttaa merkittävästi maataloustuotteiden myyntitulojen ja tuotantopanosten hintojen kehitys, johon valtiovalan toimin ei voida juurikaan vaikuttaa.

Maataloustuotannon määrä säilyi aiempien vuosien tasolla. Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastasivat kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudanlihan ja lampaanlihan sekä rukiin, perunan ja valkuaiskasvien tuotantoa. Viljasadon määrä oli 4,1 mrd. kiloa. Sato oli suurin vuoden 2009 jälkeen. Perunan sato palasi normaalille tasolle. Maidon kokonaistuotanto oli likimain saman verran kuin edellisena vuonna. Naudanlihan tuotanto oli vuoden 2012 tasolla. Sian- ja siipikarjalihantuotanto kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Kananmunia tuotettiin lähes 10 % edellisvuotta enemmän. Käytössä olevasta maatalousmaasta oli noin 12 % muussa kuin tuotantokäytössä.

Maataloustukiin liittyvää valvontaa toteutettiin tekemällä EU:n edellyttämiä otantaan perustuvia valvontoja noin 3 500 tilalla. Lisäksi tehtiin noin 1 700 eläinvalvontaa. Paikan päällä suoritetuissa valvonnoissa tarkastettiin tilan kaikkien kasvulohkojen pinta-alat, viljelykasvit, harjoitettu viljelytapa ja muut tukikelpoisuuteen vaikuttavat seikat kaikkien viljelijän hakemien tukien osalta. Myös viljelijällä voimassa olevien ympäristötuen erityistukisopimusten sekä täydentävien ehtojen noudattaminen valvottiin tilakäynneillä. Maataloustukien valvontatoiminnassa on tilintarkastustuomioistuimen ja komission taholta kiinnitetty yhä kasvavaa huomiota valvontojen laadullisiin kriteereihin.

Myönnettyjen investointitukien määrä jäi edelleen pitkän aikavälin arvioitua tarvetta pienemmäksi, mutta nousi selkeästi verrattuna kahteen edelliseen vuoteen. Avustusmuotoista rahoitusta myönnettiin investointi- ja aloitushankkeille yhteensä noin 92,1 milj. euroa ja korkotukilainoja noin 209,2 milj. euroa. Luopumistuki myönnettiin noin 460 tilalle yhteensä 689 luopujalle, mikä on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna. Nuoren viljelijän aloittamista tuettiin 597 tapauksessa. Sukupolvenvaihdosten vähäisyys on johtanut viljelijöiden keski-ikäen nousuun. Sika- ja lihasiipikarja-alojen tukea haettiin selvästi tukimahdollisuuksia vähemmän.

Valtioneuvoston ruokapoliittisen selonteon toimeenpanoa on jatkettu mm. ruokaketjun toimenpideohjelmalla. Laaja-alaisen ruokapoliittisen neuvottelukunnan työ käynnistyi alkuvuonna 2013.

Hallitusohjelmassa on otettu maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi lähi- ja luomuruoan osuuden kääntäminen vahvaan nousuun. Näiden kehittämisohjelmien tavoitteet hallitus hyväksyi iltakoulussaan 9.1.2013 ja ohjelmat yleisistunnossaan 16.5.2013. Periaatepäätös ohjelmista sisälsi myös tavoitteet vuoteen 2020 saakka. Lähiruokaa paikallismarkkinoille tuottavien pääosin mikroyritysten ja pienten yritysten sekä lähiruoan erikoismyymälöiden määrät kasvoivat vuodesta 2012. Luomun osuus viljelystä alasta lisääntyi edelleen, ollen nyt 9 %. Myös luomukotieläintilojen osuus nousi. Luomuelintarvikevalmistajien osuus lisääntyi ja luomutuotevalikoima laajeni. Myös ammattikeittiöissä luomun osuus on kasvussa. Kauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valmistelussa on otettu huomioon luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien tavoitteet. Lisäksi maaseutuneuvonnan valtionavusta osa kohdennetaan luomuneuvontaan.

Ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien vaikutukset maataloudesta aiheutuvan kuormituksen vähenemisessä näkyvät ravinteiden käyttömäärien vähentymisenä ja peltomaan ravinnepitoisuuksien kasvun taittumisenä. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (MYTVAS) tulosten mukaan maatalouden ravinnekuormituspotentiaali ravinnetaseilla mitattuna on jatkuvasti vähentynyt sekä typen että erityisesti fosforin osalta.

Maa- ja metsätalousministeriöllä on vetovastuu EU:n Itämeri-strategian painopistealueella Agri, jonka päämäärä on kestävä maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen edistäminen Itämeren alueella. Toiminta yhdessä muiden Itämeren valuma-alueen toimijoiden kanssa on lähtenyt hyvin käyntiin. Keskeisiä teemoja ovat lannan käsittelytekniikoiden edistäminen ja fosforin kierrätys ja maaseudun kehittäminen. Teemoja on kohdistettu myös metsätalouteen ja kalastukseen. Ensimmäiset lippulaivahankkeet päättyvät vuosien 2013 ja 2014 aikana. Itämeri-strategia toteuttaa osaltaan Eurooppa2020 -strategian tavoitteita, joten toiminta jatkuu vuoteen 2020.

Maatilan energiaohjelman toimenpiteillä edistetään energiatehokkuutta sekä bioenergian tuotantoa ja käyttöä. Maatalouden energiankäytöstä jo yli 40 % tuotetaan uusiutuvilla energianlähteillä. Pääosa tästä on tilojen omissa lämpölaitoksissa puuhakkeella tuotettua lämpöenergiaa. Biokaasulaitosten toteutuminen ja maatilojen liittyminen energiaohjelmaan eivät ole edistyneet odotetusti.

TAULUKKO 86. Maatalouden tunnuslukuja

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
1. MAATALOUDEN KANNATTAVUUDEN TURVAAMINEN				
— Maatalouden yrittäjätulo (kokonaistasolla), milj. euroa ¹	813	755	nousee	733
— Kirjanpitoiltojen yrittäjätulo, euroa/tila ¹	20 800	21 900	nousee	22 000
— Kannattavuuskerroin ²				
— hyvät, tilat ³	0,84	0,83	nousee	0,88
— keskiarvo, tilat	0,48	0,46	nousee	0,5
— heikot, tilat ³	-0,05	-0,06	nousee	-0,17
2. RAAKA-AINEIDEN TUOTTAMINEN				
— Omavaraisuus, %				
— maito, neste	96	93	ennallaan	94
— naudanliha	83	79	ennallaan	82
— sianliha	103	99	ennallaan	100
— siipikarjanliha	103	105	ennallaan	105
— kananmunat	116	111	ennallaan	115
— Rukiin viljelyala, ha	27 100	21 400	kasvaa	12 300
— Rehuviljan (rehuohra/kaura/sekavilja) viljelyala, ha	728 000	781 000	ennallaan	831 000
— Valkuaiskasvien viljelyala, ha	23 600	19 600	kasvaa	23 100
3. LUOMU- JA LÄHIRUOKA				
— Luomuviljelty peltoala, %	8,1	8,7	nousee	9,0
— Luomukotieläintilojen lukumäärä, kpl	643	759	nousee	814
4. YMPÄRISTÖKUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN				
— Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ⁴	49,8	46,7	laskee	44,4
— Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ⁴	3,8	3,7	laskee	3,7
— Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ⁵	5,8	5,7	alenee	5,7
— Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ⁶	6,8	6,8	alenee	6,8

¹ Maatalouden yrittäjätulo kokonaistasolla kuvaa kaikkien tilojen (vuonna 2012 noin 57 000 tilan) taloudellista asemaa ja muut kohdan 1 tunnusluvut kirjanpitoiltojen (n. 39 000 suurimman tilan) taloudellista asemaa. Vuoden 2013 yrittäjätulo on ennakkotieto.

² Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuren osan oman työn palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta yrittäjätulo kattaa. Esim. MTT:n kannattavuustietojen perusteella tavoitteeksi asetettu oman työn palkkavaatimus oli 14,1 euroa vuonna 2011, 14,5 euroa vuonna 2012 ja 14,9 euroa vuonna 2013. Oman pääoman korkovaatimus oli 4,7 % vuonna 2013, 5,7 % vuonna 2012 ja 5,3 % vuonna 2011. Vuoden 2013 kannattavuuskerroin on ennakkotieto.

³ Kannattavuuskertoimen hyvät-ryhmä on muodostettu vuosittain kannattavuudeltaan parhaimmista tiloista siten, että paras 10 % painotetusta tila-aineistosta on jätetty pois ja seuraavaksi parhaita 20 prosentilta tiloista on laskettu keskimääräinen kannattavuuskerroin. Heikot-ryhmä on muodostettu samalla periaatteella heikoimmista kannattavista tiloista.⁴ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (lukutiedot MTT).

⁴ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (lukutiedot MTT).

⁵ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä sekä dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta, lukutiedot MTT. Vuosien 2012 ja 2013 luvut ovat arvioita.

⁶ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat maatalousmaasta, viljelemättömästä maatalousmaasta ja kalkituksesta syntyvät hiilidioksidipäästöt, lukutiedot MTT. Vuosien 2012 ja 2013 luvut ovat arvioita.

8.4 Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Eläinten hyvinvoinnin turvaamista koskevaa työtä jatkettiin mm. eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä. EU:n edellyttämää eläinsuojeluvalvontaa tehtiin otantatarkastuksin, epäilyn perusteella, ilmoitukseen ja luvanvaraiseen toimintaan liittyen sekä osana nk. täydentävien ehtojen tarkastuksina. Eläinten terveys säilyi edelleen hyvänä ja vakavilta eläintaudeilta vältyttiin. Kasvintuhoojien osalta ei uusia vaarallisia tuhojia todettu. Elintarviketurvallisuuden korkea taso säilytettiin. Valvonnan avoimuutta ja yhdenmukaisuutta parantava OIVA-järjestelmä otettiin käyttöön 1.5.2013.

TAULUKKO 87. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	5,8	6,2	5,2			
Toiminnan kustannukset ¹	84,8	90,1	92,2	979	977	1 029
— Tutkimus	8,4	8,2	9,3	122	109	122
— Riskinarviointi, valvonta ja tarkastukset, hallinto	76,4	81,9	82,9	857	868	907

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Elintarviketurvallisuusviraston, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen, maa- ja metsätalousministeriön, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen, Aluehallintovirastojen ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tiedot.

Eläinten hyvinvointi on edelleen julkisen huomion kohteena. Eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen työ- ja ohjausryhmä jatkoivat työtään. Turkiseläinten suojelua koskevan asetuksen uudistustyö aloitettiin. Eläinsuojeluasiamies asetettiin tehtävänsä 12.8.2013—31.12.2015 väliseksi ajaksi. Tieteellisiin ja opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunta ja hankelupalautakunta asetettiin.

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman toimenpiteenä on eläinten hyvinvointia edistävät tuet. Vuoden 2012 tukihauassa toimenpiteen suosio kasvoi muuttuneiden tukiehtojen ja tarkistetun tukitason myötä, jolloin sitoumuksen tehneiden tilojen määrä kasvoi 23 %. Vuonna 2013 ei tehty uusia sitoumuksia. Eläinten hyvinvointia edistäviin tukiin on sitoutunut 6 139 tilaa.

Eläinten hyvinvointiin liittyvää valvontaa toteutettiin tekemällä EU:n edellyttämiä otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia nautatiloilla, sikatiloilla, siipikarjatiljoilla, turkistarhoilla sekä lammas- ja vuohitiloilla. Näiden otantatarkastusten lisäksi tehtiin epäilyyn perustuvia sekä ilmoitukseen ja luvanvaraiseen toimintaan kohdistuvia, eläinkuljetuksiin kohdistuvia sekä ns. täydentävien ehtojen hyvinvointitarkastuksia.

Lintuinfluenssaan varauduttiin edelleen lintujen seurannalla ja antamalla määräyksiä sisällä pidosta lintujen kevätmuuton aikana. Bluetongue-taudin ja Schmallenberg-viruksen seuranta jatkettiin edelleen. Raivotaudin leviämisen estämiseksi syöttirokotuksia jatkettiin maan kaakkoisrajalla. Venäjän tautitilanteen huonontumisen seurauksena valmiutta afrikkalaisen sikaruton varalta nostettiin.

Suomessa ei havaittu vuonna 2013 uusia vaarallisia kasvintuhoojia.

Kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain perusteella maksettiin korvauksia 0,2 milj. euroa, mikä on 1,1 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2012.

Maatalouden tuotantopanosten, kuten rehujen, lannoitevalmisteiden, kasvinsuojelua-
neiden ja siementen turvallisuus ja laatu säilyivät hyvinä.

Elintarviketurvallisuus säilyi edelleen kokonaisuutena korkealla tasolla. Elintarvike-
lainsäädännön uudistamista entistä riskiperusteisemmaksi jatkettiin. Samalla vähennet-
tiin yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa.

Eduskunnan käsiteltäväksi annettiin kolmas elintarviketurvallisuusselon-
teko (VNS 5/2013). Elintarviketurvallisuusselontekoon kirjatut toimintaympäristön muu-
toksista johtuvat lähitulevaisuuden haasteet jakautuvat 1) kansainvälistymisen, 2) pitkän
elintarvikeketjun ja 3) kuluttajien elämäntapavalintojen seurauksena syntyviin haasteisiin.
Kaikki kolme aihealuetta ovat laajoja kokonaisuuksia, jotka vaativat eri hallinnonalojen
välistä yhteistyötä toimenpiteiden ja seurannan toteutuksessa. Selonteon käsittely oli edus-
kunnassa kesken vuoden 2013 lopussa.

Elintarvikevälikkeisten tautitapausten osalta erityistä huolenaihetta ovat aiheuttaneet
ulkomaisten pakastemarjojen välittämät epidemiat, sekä listeria- ja EHEC-tapaukset. Kan-
sallinen strategia eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien torjumisen tehostamiseksi
valmistui yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kanssa.

TAULUKKO 88. Elintarviketurvallisuuden tunnuslukuja

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja, kpl	ei lainkaan	2	ei lainkaan	4
Vaarallisia kasvintuhoojia, uusia pysyvästi	ei lainkaan	1	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä				
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset, kpl	1 831	2 220	-3 %	1 839
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat, kpl	72	92	-3 %	161
Salmonellan esiintyvyys				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	alle 1	alle 1	alle 1	alle 1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa, %	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	alle 0,5
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnassa havaitut ongelmat, %	alle 0,5	alle 0,5	alle 0,5	alle 0,5

8.5 Kala-, riista- ja porotalous

Kalavarojen käytön kestävyden takaamiseksi kertomusvuonna valmisteltiin lohi- ja meritaimenstrategia sekä muutettiin kalastusasetusta uhanalaisimpien kalalajien alamittojen sekä Saimaan nieriän ja vaellussiian osalta. Lisäksi hallituksen esitysluonnos uudeksi kalastuslaiksi lähetettiin lausunnolle. Suurpetopolitiikan onnistumisen ulkopuolinen arviointi valmistui. Sen mukaan karhun ja ilveksen kannanhoidossa oli onnistuttu paremmin kuin suden ja ahman.

TAULUKKO 89. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	47,3	43,5	48,8			
— josta EU-osuus	7,0	5,0	6,5			
Toiminnan kustannukset ¹	32,2	38,0	38,4	426	427	423
— Tutkimus ja kehittäminen	13,2	11,6	10,4	212	124	110
— Hallinto, vesiviljely, kala- ja riistavarojen arviointi	19,0	26,4	28,0	214	303	313

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen, maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tiedot.

EU:n neuvosto asetti Itämeren keskeisille kalakannoille saaliskiintiöt vuodelle 2013. Suomalaiset ammattikalastajat hyödynsivät Suomelle vahvistettuja kalastusmahdollisuuksia kiintiöiden puitteissa. Silakkakannat Suomen vesillä olivat edelleen erittäin vahvat ja kiintiöiden käyttöaste oli korkea. Myös kilohailikiintiö tuli lähes täysin pyydetyksi. Lohen ja turskan saalismäärät vähenivät. Ammattikalastuksen kokonaissaalis meressä oli silakasaaliin kasvun ansiosta kaikkien aikojen suurin, 138 milj. kg.

Kalastajille maksetut kalan tuottajahinnat nousivat vuoteen 2012 verrattuna useimpien lajien osalta. Myös kasvatetun kirjolohen ja siian tuottajahinnat olivat edellisvuotta korkeampia ja myös kasvatetun kalan määrä kasvoi edellisvuodesta. Kalankasvatuksen monipuolistuminen edistyi, kun kiertovesiviljelyssä tuotettujen uusien lajien tarjonta markkinoille lisääntyi. Euroopan kalatalousrahaston toimintaohjelman tukia käytettiin edelleen koko elinkeinokalatalouden kehittämiseen. Merihylkeiden rannikkokalastukselle aiheuttamia vahinkoja kompensoitiin edelleen ammattikalastajille toimintaohjelman varoista hylkeiden sietopalkkioilla.

Elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä tuettiin myös toteuttamalla sektorikohtaisia kehittämisohjelmia. Kalankasvatuksen toimintaedellytyksiin pyrittiin vaikuttamaan etenkin valmistelemalla vesiviljelyn sijainninhjaussuunnitelmia. Yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa saatettiin valmiiksi työ vesiviljelyn ympäristönsuojeluohjeen uudistamiseksi. Laki kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta tuli voimaan 1.1.2013 ja sen mukainen tuki-järjestelmä rakennettiin siten, että vuodesta 2014 lähtien tuki maksetaan uusin säännöin.

Kertomusvuonna annettiin lausunnolle hallituksen esitysluonnos uudeksi kalastuslaiksi. Myös kalastusasetusta muutettiin uhanalaisimpien kalalajien alamittojen osalta sekä rauhoittamalla Saimaan nieriä kalastukselta ja muuttamalla vaellussiian pyyntiehtoja kantojen elvyttämiseksi. Asetuksilla saadaan parannettua kuuden eri kalalajin/kannan tilaa. Yhteistyössä ympäristöministeriön ja muiden sidosryhmien kanssa laadittiin lohi- ja meritaimenstrategia. Saimaannorpan suojelua tehostettiin voimassa olevien asetusten lisäksi vesialueen omistajien ja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välisillä sopimuksilla. Kansallisen kalatiestrategian toimeenpanoa ja Tenon kalastussopimusneuvotteluja Norjan kanssa jatkettiin.

Hallitusohjelmassa edellytetty suurpetopoliitiikan onnistumisen ulkopuolinen arviointi valmistui. Arvioinnin mukaan karhun ja ilveksen kannanhoidossa oli onnistuttu paremmin kuin suden ja ahman osalta. Karhun ja ilveksen kannanhoidollisen metsästyksen avulla oli pystytty huolehtimaan lajin ekologisesta kestävydestä ja samalla edistetty niiden sosiaalista kestävyttä. Myös vahinkokehitys on saatu käännettyä laskuun. Suden osalta suurimmat ongelmat olivat erityisesti lajin ekologisen sekä sosiaalisen kestävyuden varmistamisessa. Ahmakannan hoitosuunnitelman puuttuminen vaikeutti arviointia ahman osalta.

Susikanta kääntyi lievään nousuun edellisvuodesta. Kannaksi arvioidaan noin 140—155 sutta, kun Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen edellistalven arvion mukaan Suomessa oli 120—135 sutta. Susilaumojen määrässä kehitys oli vielä voimakkaampaa. Loppuvuodesta 2013 arvioitiin, että Suomessa oli 16 laumaa ja lisäksi kahdeksan laumaa valtakunnan raja-alueilla. Edellisvuonna vastaavat luvut olivat 10 ja 6. Vuoden 2013 aikana erävalvonta onnistui paljastamaan useita salametsästystapauksia.

Karhukannan lievä lasku taittui ja metsästysmäärät pidettiin edelleen maltillisena. Ilveskannat kasvoivat edelleen koko maassa voimakkaasta metsästyksestä huolimatta. Kaikkien suurpetojen aiheuttamat kotieläin- ja viljelysvahingot olivat alemmat kuin edellisinä vuosina. Samoin karhun, suden ja ilveksen aiheuttamat porovahingot kääntyivät merkittävään laskuun edellisvuodesta. Näiden lajien metsästyksen mitoituksella ja ohjauksella on ollut vaikutusta vahinkojen syntyyn. Petovahinkojen kokonaismäärä kasvoi kuitenkin 1,2 milj. euroa edellisvuodesta. Suurpetojen vahinkomäärä oli 6 milj. euroa vuonna 2013. Kasvu johtui yksinomaan ahman aiheuttamien porovahinkojen kasvusta. Ahman aiheuttamat porovahingot olivat 5,4 milj. euroa vuonna 2013. Ahmakannan hoitosuunnitelma valmistui lausuntokierrokselle loppuvuodesta.

Hirvikannan koko on saatu koko maassa laskemaan asetettujen tavoitteiden mukaiseksi, eli 2—4 hirveä tuhannella hehtaarilla. Hirvikannan koon pienentyminen näkyy vuonna 2013 entisestään alentuneina hirvivahinkoina. Vuonna 2013 kaadettiin 38 000 hirveä, mikä on noin 2 000 hirveä vähemmän kuin edellisvuonna. Myönnettyjä pyyntilupia käytettiin noin 87 %, mikä on edellisvuotta enemmän. Myös riistasaaliin arvo vuonna 2013 jää pienemmäksi kuin edellisvuonna.

Vuosi 2013 oli hyvä metsäkanalintuvuosi. Metson ja teeren metsästysrajoituksia oli mahdollisuus lieventää, mikä lisäsi näiden lajien metsästyspäiviä ja luonnossa kuljettuja kilometrejä. Riekkokannassa vastaavaa positiivista kehitystä ei tapahtunut, jonka vuoksi metsästysrajoituksia jouduttiin tiukentamaan.

Porotaloudessa jatkui suotuisa lihan tuottajahinnan kehitys. Kannattavuus oli silti alhainen, koska kustannustaso nousi mm. lisäruokinnan ja energian hinnannousun johdosta. Poroluetteloiden mukaan eloporumäärät ovat pysyneet koko poronhoitoalueella alle suurimman sallitun tason, mutta laitumet ovat paikoin varsin kuluneet.

TAULUKKO 90. Kala-, riista- ja porotalouden tunnuslukuja

Tunnusluvut	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma
Ammattikalastuksen arvo, milj. euroa	40,2	45,3	*
Ammattikalastuksen määrä, milj. kg	124,2	137,7	*
Vesiviljelyn arvo, milj. euroa	47,1	44,6	*
Vesiviljelyn määrä, milj. kg	11,3	12,7	*
Päätöimiset ammattikalastajat merialueella, kpl	537	535	*
Valtion keräämien kalastusmaksujen arvo, milj. euroa	8,9	9,4	9,4
Vapaa-ajan kalastajien lukumäärä, milj. henkilöä	1,7	1,5	*
Metsästäjien määrä, henkilöä	311 631	308 187	308 390
Metsästyspäivien määrä: hirvieläimet, milj. kpl	1,70	1,33	*
Metsästyspäivien määrä: pienriista, milj. kpl	3,68	3,48	*
Riistasaaliin laskennallinen arvo, milj. euroa	79,7	63,2	*
Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	5,5	7,4	8,6
Hirvieläinten aiheuttamat vahingot, milj. euroa	3,09	2,38	1,51
Eloporojen määrä, tuhatta kpl	199,8	199,8	191,6
Teurasporojen määrä, tuhatta kpl	106,7	104,0	91,2
Poronomistajien määrä, henkilöä	4 559	4 600	4 529
Poronlihan tuottajahinta, euroa/kg	7,00	7,00	7,1

* RKT:n tilastot valmistuvat touko — heinäkuussa (<http://www.rktl.fi/tilastot/>).

8.6 Vesitalous

Vesivarojen käytön kestävyden ja riskienhallinnan haasteista selvittiin hyvin vuoden 2013 vaihtelevissa vesiolioissa.

TAULUKKO 91. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot ¹	33,0	21,0	21,3			
Toiminnan kustannukset ²				259	265	358

¹ Vuoden 2011 siirtomenojen toteutuma on laskettu eri perustein. Vuodesta 2012 lukien toteutumaan on otettu mukaan ainoastaan luvun 30.50 siirtomenot.

² Toiminnan kustannukset sisältävät maa- ja metsätalousministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tiedot.

Vesitalouden osalta vuosi 2013 oli varsin vaihteleva. Kevättulvat olivat useissa rannikon joissa tavallista suurempia, ja myös jääpadot aiheuttivat muutamilla paikkakunnilla vaarallisia tilanteita ja vahinkoja asuinrakennuksille. Loppukesällä vaivasi paikoin jo kuivuus, kunnes loppusyksyn runsaiden sateiden myötä vesivarat lisääntyivät. Loppuvuoden leuto sää, lumien sulaminen ja vesisateet nostivat rannikon jokien vedenpinnat ja virtaamat joulun tienoilla paikoin ajankohdan ennätyksiin laajalla alueella Satakunnasta Pohjois-Pohjanmaalle aiheuttamatta kuitenkaan merkittäviä vahinkoja. Vuoden 2013 tulvavahingot olivat noin 2 milj. euroa.

Vesitalouden voimavaroja kohdennettiin tulvariskien hallintaan ja vesihuollon varmistamiseen erityistilanteissa. Lisämäärärahoja jouduttiin suuntamaan erityisesti valtion vesistö rakenteille aiheutuneiden tulvavahinkojen korjaamiseen ja parannustöihin tulvista kärsineillä alueilla. Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2012 vahvistetun strategian mukaisesti toiminnassa painotettiin vesivarojen käytön kestävyttä, elinkeinojen ja hyvinvoinnin edistämistä sekä riskienhallintaa. Valtakunnallista viemäröintiä toteutettiin saattamalla vesihuollon tukitoimenpitein maaseudulla 5 600 taloutta viemäriverkostojen piiriin. Pohjavesialueiden rajaamisselvityksiä jatkettiin tärkeillä alueilla. Vesien kunnostus- ja kalatierstrategioiden toteuttamiseksi edistettiin vesienhoitosuunnitelmien mukaisia, paikalliseen vastuunottoon perustuvia ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä parantavia vesistö kunnostushankkeita.

Merkittäville tulvariskialueille yhteistyöelimiksi nimettyjen tulvaryhmien toiminta käynnistyi ja eri tahot osallistuvat aktiivisesti työhön. Tulvaryhmät laativat alustavat tulvariskien hallinnan tavoitteet, jotka toimivat pohjana käynnissä olevalle tulvariskien hallintasuunnitelmien laatimiselle. Tulvavaara- ja tulvariskikartat valmistuivat kaikille Suomen 21 nimetylle merkittäväälle tulvariskialueelle joulukuussa. Suomen ympäristökeskuksen ja Ilmatieteen laitoksen yhteisen Tulvakeskuksen valmistelu saatiin päätökseen ja keskus aloitti toimintansa vuoden 2014 alusta.

Vesihuoltolain uudistamisen valmistelua jatkettiin. Kevättalvella ehdotus hallituksen esitykseksi vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta lähetettiin lausuntokierrokselle. Hallituksen esitys viimeisteltiin saatujen lausuntojen pohjalta yhteistyössä ympäristöministeriön ja keskeisten eturyhmien kanssa loppuvuodesta.

Laki poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta (1001/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Yhdessä Finanssialan Keskusliiton kanssa toteutetun selvityksen mukaan markkinoilla on riittävästi vakuutus tuotteita, joiden avulla kotitaloudet ja maatalousyrittäjät voivat varautua meri-, hulevesi- sekä vesistötulvistä rakennuksille ja niissä olevalle irtaimistolle aiheutuviin vahinkoihin.

TAULUKKO 92. Vesitalouden tunnuslukuja

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Valmistuneet tulvavaarakartat, kpl	11	18	23	25
Alueellista yhteistyötä edistävät vesihuoltohankkeet, kpl	13	16	13	15
Vesihuoltolaitokset, joiden varmuusluokka parantunut, kpl	15	13	12	10
Taloudet, joille on maaseudulla aikaansaatu vesihuolto	7 200	5 900	4 800	5 600

8.7 Metsätalous

Metsälainsäädännön kokonaisuudistuksen toteuttaminen jatkui vuonna 2013. Muun muassa metsälaki, metsätuholaki ja laki metsänhoitoyhdistyksistä uudistettiin kertomusvuonna.

TAULUKKO 93. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	150,2	149,9	136,9			
Toiminnan kustannukset ¹	62,6	63,3	61,2	813	753	720
— Tutkimus ja kehittäminen	46,8	47,9	46,2	621	576	558
— Hallinto, tilastot	15,8	15,4	15,0	192	177	162

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Metsäntutkimuslaitoksen, maa- ja metsätalousministeriön ja Maaseutuviraston tiedot.

Vaikka maailmantalouden ja EU-alueen talouden matalasuhdanne jatkui vuonna 2013, metsäteollisuuden ja metsätalouden osalta vuosi oli edellistä vuotta valoisampi. Metsäteollisuuden lopputuotteista sellun markkinatilanne oli kertomusvuoden aikana suhteellisen vahva ja hygieniapaperien ja puupohjaisten pakkausmateriaalien kysyntä kasvoi. Paino- ja kirjoituspaperien kysyntä kuitenkin jatkoi laskuaan suomalaisen metsäteollisuuden päämarkkina-alueilla. Sahateollisuuden osalta markkinat olivat kaksijakoiset. Kotimaan ja muun EU-alueen kysyntä oli matalaa, mutta kasvua saatiin erityisesti Japanin ja Kiinan markkinoilta sekä Lähi-idästä.

Teollisuuden puun kysynnän myötä puukauppaa käytiin kertomusvuonna noin viidenneksen enemmän kuin vuotta aiemmin. Ainespuun hakkuumäärän ennakoidaan nousevan yli 56 miljoonan kuutiometrin. Tätä enemmän on hakattu vain vuosina 2000 ja 2007. Hakkuut lisääntyivät etenkin yksityismetsissä. Suomen runsaat ja kasvavat metsävarat mahdollistaisivat merkittävätkin teollisuuden puunkäyttöä ja hakkuita lisäävät investoinnit. Metsien vuotuinen kasvu on runsaat 100 milj. kuutiometriä ja suurin kestävä hakkuumahdollisuus noin 70 milj. kuutiometriä. Kun ainespuun hakkuukertymä on viime vuosina ollut keskimäärin 53 milj. kuutiometriä, lisääntyy Suomen puuvaranto joka vuosi.

Yksityismetsien bruttokantorahatulojen ennustetaan nousevan kertomusvuonna yli kahdeksan prosenttia vuodesta 2012 hakkuiden ja kantohintojen nousun myötä. Metsätalouden hehtaarikohtainen liike-tulos nousee vuoden 2012 lukemista tuntuvasti, lähes 90 euroon hehtaarilta. Bruttokantorahatut ovat olleet 2000-luvulla keskimäärin 1,5–1,7 mrd. euroa/v ja hehtaarikohtainen liike-tulos keskimäärin 100–120 euroa/ha.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama puumarkkinatyöryhmä jatkoi työtään puukaupan toimivuuden ja vakauden edistämiseksi. Metsätutkimuslaitoksen puukauppatilastoinnin kattavuutta parannettiin ja puutavaramarkkinaselvitys toteutettiin puumarkkinoiden kehityskohteiden selvittämiseksi. Selvityksen pohjalta aloitettiin työ uusien puukauppa- ja hinnoittelumallien kehittämiseksi. Puumarkkinaosapuolien teettämä esiselvitys sähköisestä puukauppapaikasta valmistui ja puumarkkinatyöryhmä pyrkii myötävaikuttamaan sovelluksen kehittämisessä.

Metsähakkeen käytön kasvu jatkui. Ennakkotietojen perusteella metsähaketta käytettiin yli 9 milj. kuutiometriä, missä lisäystä edellisvuoteen on lähes 10 %. Pienpuun osuus metsähakkeesta on jo hieman vajaa puolet. Suomen tavoitteena on nostaa metsähakkeen käyttö 13,5 milj. kuutiometriin vuoteen 2020 mennessä.

Noin kolmannes metsähakkeen lisäysmahdollisuudesta on nuorissa metsissä eli pienpuuhakkeessa. Pienpuun energiakäytön edistämiseen tarkoitettu pienpuun energiaturvakejärjestelmä (PETU) odottaa edelleen EU-komission notifiointipäätöstä. Lopullinen ja muutettu esitys lähetettiin komissioon lokakuussa 2013. Energiapuun korjuun ja haketuksen edistämistä jatkettiin puuntuotannon kestävyys- ja turvaamiseen tarkoitettulla ns. kemera-tuella. Kemera-tuen turvin energiapuuta korjattiin kertomusvuonna yli 35 000 hehtaarin alalta.

Metsälaki, metsätuholaki ja laki metsänhoitoyhdistyksistä uudistettiin vuonna 2013. Uudet lait astuivat voimaan 1.1.2014. Tällöin tuli voimaan myös laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta, jolla pantiin kansallisesti täytäntöön EU:n laittomia hakkuita ja laittoman puun markkinoille tuloa torjuva puutavara-asetus ja sen nojalla annetut EU:n säädökset. Lisäksi uusi puutavaran mittauksesta annettu laki valmisteltiin ja saatiin voimaan 1.7.2013, energiapuun osalta vuoden 2014 alusta. Metsähallituslain uudistamisen valmistelua jatkettiin. Kestävän metsätalouden rahoitusturvakijärjestelmän uudistustyö aloitettiin.

Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista tukea yksityismetsien metsänhoito- ja perusrannustoihin sekä energiapuun korjuuseen oli käytettävissä kertomusvuonna yhteensä 82,5 milj. euroa. Eniten valtion tukea käytettiin nuoren metsän hoitoon ja energiapuun korjuun edistämiseen. Valtion tukemien töiden suora työllisyysvaikutus oli yhteensä yli 3 000 henkilötyövuotta kertomusvuonna.

Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisella ympäristötuella korvataan metsänomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai menetyksiä. Vuonna 2013 ympäristötukisopimuksia tehtiin n. 2 500 hehtaarin alueelle ja metsäisiä luonnonhoitohankkeita oli käynnissä noin 50 kpl. Ympäristötuen lisäksi talousmetsien luontoarvoja suojellaan myös monilla muilla tavoilla. Esimerkiksi metsälaki määrittelee useita erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä ei saa metsänkäsittelyllä heikentää. Lisäksi metsäsertifointistandardeissa ja kertomusvuonna uudistetuissa metsänhoitosuosituksissa on määritetty tavoitteet ja toimenpiteet talousmetsien monimuotoisuuden turvaamiselle. Näitä ovat mm. lahoppuun lisääminen sekä säästöpuiden jättäminen hakkuiden yhteydessä.

Kertomusvuonna jatkettiin aktiivista vaikuttamista EU:n metsäasioihin. Painopisteinä olivat uudistetun EU:n metsästrategian edistäminen sekä biomassan kestävyyskriteeritarkasteluihin vaikuttaminen. Euroopan metsäsopimusneuvotteluissa ei saavutettu yhteisymmärrystä vuoden 2013 aikana.

TAULUKKO 94. Metsätalouden tunnuslukujen kehitys

	2010	2011	2012	2013
	toteuma	toteuma	toteuma	ennakkotieto
1 METSIIN PERUSTUVA LIIKETOIMINTA VAHVISTUU				
— Metsätalouden bruttotuotos, milj. euroa	4 293	4 386	4 234	4 300
— Metsähakkeen käyttö, milj. m ³ ¹	6,9	7,5	8,3	8,9
2 METSÄTALOUDEN KANNATTAVUUS PARANEE				
— Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m ³ ²	52,6	52,1	51,0	56,2
— Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä, % ³	25	25	26	30
— Yksityismetsätalouden liiketulos reaalisena, euroa/ha	98,6	90,4	80,2	88
— Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v ⁴	230	235	207	211
— Yksityismetsien puuntuotannon reaalin sijoitustuotto, %	3,8	3,8	3,8	3,9
3 METSIEN MONIMUOTOISUUS, YMPÄRISTÖHYÖDYT JA HYVINVOINTIVAIKUTUKSET LISÄÄNTYVÄT				
— METSO-ohjelman toimenpiteet yksityismetsissä, ha (kumul.)	23 089	34 785	39 170	45 000

¹ Hallituksen ilmasto- ja energiapolitiikan ministeriryhmän 20.4.2010 asettama tavoite on 13,5 m³ vuoteen 2020.

² Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.

³ Valtakunnan metsien inventointitiedoista laskettu kolmen vuoden liukuva keskiarvo.

⁴ Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

8.8 Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Uuden kirjaamisjärjestelmän käyttöönotolla luotiin edellytyksiä tehokkaammalle kirjaamisasioiden käsittelyprosessille ja sähköisille kiinteistövaihdannan järjestelmille. Kiinteistökaupan verkkopalvelu otettiin käyttöön vuoden 2013 lopulla. Myös kiinteistötoimintuotantoa tehostettiin ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuutta edelleen parannettiin. Valtakunnallisen maastotietojärjestelmän tietoja ylläpidettiin sekä INSPIRE-direktiivin toimeenpanoa jatkettiin ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä tuettiin. Uusjakojen tukemisvaroja suunnattiin strategian mukaisesti pääosin peltotilujärjestelyihin ja tukemismäärärahan käyttöä tehostettiin entisestään.

TAULUKKO 95. Poliittikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Siirtomenot, PL 30	7,0	4,5	5,0			
Toiminnan kustannukset ¹	132,3	134,2	130,7	1 923	1 873	1 800
— kiinteistötoimitukset, kirjaamisasiat, digitaaliset aineistot, kiinteistörekisteri, tilusjärjestelyt, geodeettinen tutkimus						
Toiminnan tuotot	81,7	79,9	77,5			

¹ Toiminnan kustannukset sisältävät Maanmittauslaitoksen, Geodeettisen laitoksen ja maa- ja metsätalousministeriön tiedot.

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Kiinteistötoimituksia loppuunsaatettiin 19 239 kappaletta, mikä oli neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012. Lohkomisten kysyntä seuraa yleistä taloudellista suhdannetta hieman viiveellä ja on siten tällä hetkellä keskimääräistä alemmalla tasolla. Kiinteistötoimitustuotantoa tehostettiin ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuutta edelleen parannettiin 1.10.2011 voimaan tulleella lailla kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta (914/2011). Lain voimaantumisen jälkeen esteellisten lohkomoitusten määrä on vähentynyt kahdessa vuodessa noin puoleen ja näin on pysäytetty tältä osin kiinteistötietojärjestelmän laadun heikentymiskehitys. Tietyissä tilanteissa kolmiulotteiset kiinteistöt mahdollistavan järjestelmän kehittämistä on valmisteltu Maanmittauslaitoksen projektissa.

Uusi kirjaamisjärjestelmä otettiin käyttöön keväällä 2013 ja näin luotiin edellytyksiä kirjaamisasioiden tehokkaammalle käsittelyprosessille ja sähköisille kiinteistövaihdannan järjestelmille. Kiinteistökaupan verkkopalvelu otettiin käyttöön vuoden 2013 lopulla. Uuden kirjaamisjärjestelmän käyttöönoton yhteydessä oli välttämätöntä pitää tekninen käyttökatko kirjaamisasioiden käsittelyssä. Tämän katkoksen ja uusien toimintatapojen sisäänajon vuoksi kirjaamisasioiden varanto kasvoi eikä sitä pystytty purkamaan loppuvuoden aikana. Näin ollen kirjaamisratkaisuiden määrässä jäätin selvästi jälkeen vuoden 2013 tavoitteesta ja vuoden 2012 toteumasta. Varannon purkamiseen kiinnitetään erityistä huomiota vuonna 2014. Kirjaamisasioiden kysynnän uskotaan olevan hieman keskimääräistä alhaisempaa yleisestä taloudellisesta tilanteesta johtuen.

Maastotietoa päivitettiin 51 236 km²:n alueella ja tavoite ylitettiin noin seitsemällä prosentilla. Laserkeilaukseen perustuvan tarkan korkeusmallin tuotanto kasvoi 23 % edellisestä vuodesta, vaikka jäikin hieman tavoitteesta. Valtakunnallisen maastotietojärjestelmän kehittämisen valmistelua jatkettiin yleisiä kartastotöitä koskevan strategian linjausten mukaan.

Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin perustamisesta annetun ns. INSPIRE-direktiivin (2007/2/EY) toimeenpanoa jatkettiin. Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä tuettiin ja olemassa olevien tietovarantojen saatavuutta sekä hyödynnettävyyttä edistettiin. Osaksi julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria valmisteltiin paikkatiedon viitearkkitehtuuria. Lisäksi komissiolle toimitettiin raportti direktiivin kansallisesta toimeenpanosta.

Uusjakojen tukemisvaroja suunnattiin strategian mukaisesti pääosin peltotilusjärjestelyihin. Tukemismäärärahan käyttöä tehostettiin entisestään. Uusjakoja valmistui 7 kpl ja tiluksia järjesteltiin kaikkiaan noin 8 000 hehtarin alueella.

TAULUKKO 96. Maanmittauksen tunnuslukuja

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi, %	75	82	87	88
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi, %	96	97	98	99
Kiinteistötoimitustuotanto, kpl	20 592	20 040	20 000	19 159
Kirjaamisratkaisujen määrä, kpl	261 000	250 422	260 000	213 402
Maastotietotuotanto yhteensä, km ²	45 748	50 791	48 000	51 236
Laserkeilattua korkeusmallia (2 metrin ruutukoko), km ²	47 315	32 768	43 000	40 386

8.9 Poikkihallinnolliset asiakokonaisuudet

Ilmastoasioissa käynnistettiin uudistetun kansallisen energia- ja ilmastostrategian (VNS 2/2013 vp) toimeenpano maa- ja metsätaloussektoreilla sekä bioenergian osalta. Suomelle tärkeän metsäkadon kompensatiokysymyksen ratkaisussa edettiin neuvotteluissa komission kanssa. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa (2011–2015) toimeenpantiin ministeriön hallinnonalalla sekä valmisteltiin yhteistyössä muiden tahojen kanssa Suomen kannat EU:n sopeutumisstrategiaan. Lisäksi toteutettiin ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumisstrategian arviointi. Luonnos uudeksi strategiaksi valmistuu vuoden 2014 alussa.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta (30.8.2012) toimeenpantiin muun muassa metsälain uudistamisen kautta sekä edistämällä maa- ja metsätalouden vesistökuormituksen vähentämistä ja luonnontilaisuusluokituksen käytäntöön viemistä. Kansallista vieraslajistrategiaa toteutettiin muun muassa perustamalla kansallinen vieraslajiasioiden neuvottelukunta sekä valmistelemalla vieraslajiportaalia. Valmisteltiin yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa Suomen kannat EU:n vieraslajiasetusehdotukseen kiinnittäen erityistä huomiota asetuksen vaikutuksiin elinkeinojen ja talouden kannalta.

8.10 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 97. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	5 148	5 028	4 928
Maa- ja metsätalousministeriö	311	296	291
MMM:n tietopalvelukeskus	192	199	202
Maaseutuvirasto	212	205	206
Valituslautakunnat	9	8	9
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus	773	767	751
Elintarviketurvallisuusvirasto	706	715	733
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	281	273	272
Metsäntutkimuslaitos	749	704	668
Maanmittauslaitos	1 839	1 781	1 713
Geodeettinen laitos	76	81	84

TAULUKKO 98. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 728,0	2 713,3	2 587,4
30.01. Hallinto	100,9	97,4	102,5
30.10. Maaseudun kehittäminen	129,6	145,6	150,0
30.20. Maatalous	2 096,4	2 066,0	1 937,9
30.30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	50,8	53,3	54,3
30.40. Kala-, riista- ja porotalous	66,7	62,4	67,7
30.50. Vesitalous	34,2	31,4	33,4
30.60. Metsätalous	188,0	190,4	172,8
30.63. Metsähallitus	5,8	5,8	6,4
30.70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	55,7	61,0	62,4

Metsähallitus

Metsähallitus-liikelaitos muodostuu Metsähallituksen liiketoiminnasta ja julkisia hallintotehtäviä hoitavista luontopalveluista. Metsähallituksen liiketoiminnasta raportoidaan hallituksen vuosikertomuksen osassa 1 luvussa 2.1.12 Valtion liikelaitokset.

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien bruttomenot laskivat edellisvuoteen verrattuna 2,1 milj. euroa 61,8 milj. euroon ja työpanos kasvoi 16 henkilötyövuodella 578 henkilötyövuoteen. Menoista ympäristöministeriön perusrahoituksen osuus oli 31,9 milj. euroa ja maa- ja metsätalousministeriön osuus 6,8 milj. euroa.

Täydentävä rahoitus kohdistui pääosin Itämeren vedenalaisen luonnon inventointeihin, mikä on muodostunut vakiintuneeksi toiminnaksi vuodesta 2012 lähtien. Lisäksi rahoitus sisälsi mm. ympäristöministeriön, Helsingin yliopiston ja Metsähallituksen luontopalvelujen Zonation-yhteisprofessorin ja suojelualueiden tiedonhallinnan kuluja. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta saatu rahoitus oli 3,60 milj. euroa, josta työllistämisrahoitusta noin 0,98 milj. euroa ja loput erilaisia investointirahoituksia. Muu kuin valtion talousarviosta saatu rahoitus koostuu maksullisen toiminnan tulorahoituksesta, hankerahoituksesta sekä muusta täydentävästä rahoituksesta.

Taulukossa 99 on esitetty ministeriöiden perusrahoituksen ja kokonaisrahoituksen jakauma prosesseittain.

TAULUKKO 99. Luontopalvelujen bruttomenot 2012—2013 tehtävittäin, rahoitustyypeittäin, 1 000 euroa

Prosessit ja tehtävät	MMM perusraha	YM perusraha	Muut rah.lajit	Menot yht. 2012	Menot yht. 2013
Yhteiset menot	747	6 665	2 314	14 221	9 726
Luonnonsuojelu	18	7 758	4 688	11 370	12 464
Luonnon virkistyskäyttö	3 901	15 541	10 266	28 165	28 708
Alueiden hallinta	71	2 854	529	3 108	3 454
Eräasiat	1 728	105	5 201	6 438	7 034
Siemenhuolto ja uittorakenteet	381	0	0	534	381
MENOT YHTEENSÄ	6 846	31 923	22 998	63 835	61 767

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Metsähallituksen luontopalvelut kehittivät luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeitä rakenteita ja tarjosivat metsästy- ja kalastuspalveluita ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla. Erävalvonnassa yhteistyö muiden viranomaisten kanssa tiivistyi entisestään ja vuoden aikana onnistuttiin paljastamaan useita törkeitä metsästysrikoksia. Suurpetojen salametsästys on kuitenkin edelleen ongelma.

Luontopalveluiden kokonaistuottavuus laski 2 %. Tuottavuuden lasku johtui tuotosten kasvua nopeammasta henkilötyöpanosten kasvusta.

Maksullisten suoritteiden kustannusvastaavuus parani merkittävästä liikevaihdon kasvusta (24 %) johtuen. Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 119 %, kun se edellisvuonna oli 91 % ja julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 73 %, kun se edellisvuonna oli 69 %.

TAULUKKO 100. Metsähallituksen luontopalveluiden toiminnan keskeisiä tunnuslukuja

Määrälliset tavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö	2010	2011	2012	2013
Luonnon virkistyskäyttö				
Virkistyspalvelujen asiakastytyväisyys, asteikko 1—5	4,2	4,3	4,2	4,3
Valtion retkeilyalueiden käynnit	364 000	356 000	354 000	354 000
Kansallispuistojen käynnit, YM:n vastuualue	1 958 500	2 086 500	2 087 300	2 259 800
Matkailuyritysten kanssa voimassaolevat yhteistyösopimukset, kpl	297	310	352	399
Eräasiat				
Metsästysluvat, kpl	36 955	45 225	50 206	56 389
Kalastusluvat, kpl	69 241	74 024	78 864	71 267
Lupametsästäjien asiakastytyväisyys, asteikko 1—5	3,7	3,7	3,8	3,8
Kalastajien asiakastytyväisyys, asteikko 1—5	3,7	3,7	3,8	3,7

Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimivat talousarvion ulkopuolella olevat maatalouden interventiorahasto (MIRA) ja maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA). Niistä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

9 Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenneministerin katsaus

Vuonna 2013 liikennepolitiikkaa ohjasi vuonna 2012 annettu hallituksen liikennepoliittinen selonteko eduskunnalle. Selontekoon nojaten liikennepoliittista ajattelua on uudistettu rohkeasti. Uudessa ajattelussa panostetaan innovatiivisiin ratkaisuihin ja hyödynnetään liikennesektorillakin tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuudet.

Selonteon mukaisesti liikenneverkon kehittämishankkeiden rahoituksesta sekä ajoituksesta päätettiin keväällä 2013. Selonteon jatkotoimina käynnissä olevista liikennepoliittikan keskeisimmistä strategiahankkeista valmistui keskeisesti liikenteen digitalisoitumiseen liittyvä liikenteen älystrategia. Älystrategian ja hallituksen periaatepäätöksen mukaisesti vuonna 2013 kartoitettiin koko liikennehallinnon julkisten tietoaaineistojen avaamista ja keskeisten hallinnonalan aineistojen avaamista on jo alettu toteuttaa.

Joulukuussa 2013 valmistui odotettu liikenteen oikeudenmukaista hinnoittelua käsittelevän työryhmän työ. Työryhmä pitää useasta eri syystä tarpeellisena, että autoilun verotuksessa edettäisiin kohti kilometriveroa, mutta ehdotti, että asiassa edettäisiin kokeilujen kautta. Näin onkin tehty ja marraskuussa käynnistettiin laaja liikenteen sähköiset palvelut -kokeiluhanke vuosille 2014–2015.

Alan tehokkuutta ja kilpailukykyä on edistetty laajalla keinovalikoimalla. Vuonna 2013 lähti käyntiin iso ja vaikuttavuudeltaan merkittävä hanke julkisin varoin rahoitettavien henkilökuljetuspalvelujen yhdistämisestä. Ehdotuksia odotetaan jo kevään 2014 aikana. Alueiden elinvoimaisuuden sekä kestävä kasvun tukemista jatkettiin laatimalla Tampereen ja Oulun seuduille kaupunkiseutujen ja valtion väliset MAL-aiesopimukset maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisesta. Teollisuuden kilpailukykyä on pyritty tukemaan syksyllä 2013 käyttöön tulleilla raskaiden ajoneuvojen suurimpien sallittujen mittojen ja massojen korotuksilla. Vuoden 2015 alussa voimaan tulevaan rikkidirektiiviin varautumista edistettiin myöntämällä ympäristöinvestointitukea varustamoiden rikkipeuri- ja muuntoinvestointeihin.

Liikenteen vaihtoehtoisia polttoaineita ja käyttövoimia koskevan työryhmä työ valmistui keväällä 2013. Työryhmän taustaselvityksiä ja suosituksia vuoteen 2020 toteutettavista toimenpiteistä on hyödynnetty osana EU:n vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuria koskevan direktiivin neuvotteluja sekä kansallista öljyriippuvuuden vähentämisohjelmia. Selvityksen pohjalta on syksyllä 2013 käynnistetty myös toimia merenkulun LNG-toimintaohjelman toteuttamiseksi sekä sähköisen liikenteen ja lentoliikenteen uusiutuvan

kerosiinin edistämiseksi. Joulukuussa 2013 valmistui lisäksi liikenteen ympäristöstrategia vuosille 2013—2020, jolla ohjataan laajemmin hallinnonalan ympäristötyötä ja luodaan mahdollisuuksia kestäväälle kasvulle.

Tieliikennekuolemien määrä pysyi vuonna 2013 lähes edellisvuoden tasolla eikä kuolemia ole kyetty vähentämään asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Poikkihallinnollista keskustelua liikenneturvallisuudesta on lisätty kaikilla tasoilla, mikä on vahvistanut yhteistä sitoutumista tavoitteisiin. Osana VM:n tulosohejaushanketta toteutettiin pilotti valtioneuvoston yhteisistä tulostavoitteista tieliikenteen turvallisuudessa. Vuonna 2013 käynnistettiin myös laaja tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistus säädösperustan ajantasaistamiseksi.

Venäjänsä välisissä liikennesuhteissamme on jatkettu tiivistä vuoropuhelua. Kansainvälisen vaikuttamisen merkitystä olen tahtonut tuoda konkreettisesti esille osallistumisellani ICAO:n ja IMO:n yleiskokouksiin. Kahdenvälisissä tapaamisissa Kanadan ja USA:n liikenneministereiden kanssa korostuivat kansainvälisesti Suomelle tärkeät lentoliikenteen ja merenkulun aiheet, mutta myös arktisen osaamisen ja hallinnon kehittämisen vahvuutemme.

Merja Kyllönen
Liikenneministeri

Asunto- ja viestintäministerin katsaus

Viestintä- ja ICT-sektorin merkitys yhteiskunnan toimivuudessa on kiistaton. Tieto- ja viestintäteknologian tarjoamat mahdollisuudet lisäävät yhteiskunnan potentiaalista suorituskykyä ja tulevat tuottavuushyöty saavutetaan nimenomaan digitaalisessa taloudessa. Nykyistä kehitystä leimaavat digitaalisen tiedon määrä ja laskentatehon kasvu samalla, kun tiedon keräämisen, varastoinnin ja käsittelyn kustannukset alenevat koko ajan. Digitaalinen liiketoiminta kasvaa vahvasti erityisesti mobiiliympäristössä ja yleisestikin palveluiden osuus taloudesta kasvaa. Digitaalisen yhteiskunnan toimintaympäristö on globaali, toisaalta yhteisöllisyyden merkitys lisääntyy koko ajan. Luottamuksen rooli korostuu. Muuttuva toimintaympäristö edellyttää julkisen ja yksityisen sektorin sitoutumista uudelleenlaisten yhteistyön tekemiseen, jonka avulla käännetään yhteiskunnalliset ja kilpailun haasteet mahdollisuuksiksi.

Kertomusvuonna toteutettiin viestintäpolitiikkaa hallitusohjelman mukaisesti. Yleisradio Oy:n rahoitusuudistus tuli voimaan, televisio- ja radiotoiminnan tulevaisuuden kehittämisen pohjana olevan sähköisen median viestintäpoliittisen ohjelman tavoitteet sisällytettiin osaksi sähköisen viestinnän lainsäädännön uudistusta, nopeiden laajakaistayhteyksien rakentaminen on edennyt ja toimiluvat uusien neljännen sukupolven matkaviestinverkkojen rakentamiselle on myönnetty. Sähköisen viestinnän lainsäädäntöuudistusta (tietoyhteiskuntakaari) koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnan käsiteltäväksi.

Hallitusohjelma edellyttää, että jokaisella hallinnonalalla laaditaan älystrategia, jolla tavoitellaan digitaalisen kehityksen haltuunottoa koko hallinnossa. Liikenne- ja viestintäministeriö on laatinut oman viestintäpolitiikan älystrategiansa eli KIDE-hankkeen ja ministeriö koordinoi valtioneuvoston älystrategioiden valmistelua.

Viestinnän toimiala on nopeassa ja monitasoisessa muutoksessa, eikä tämän muutoksen ennakoiminen, merkityksen ymmärtäminen ja tarvittaessa nopea muutokseen reagointi ole helppo tehtävä. Digitaaliseen kehitykseen vaikuttavat vahvasti globaali kehitys ja trendit, joihin ei kansallisilla toimenpiteillä voida olennaisesti vaikuttaa. Tämä kokonaisuus muodostaa vaikeasti hallittavan ja yllätyksellisen toimintaympäristön, johon viestintäpolitiikalla vaikutetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallisen politiikan tulee olla vahvuuksien korostamista ja heikkouksien korjaamista. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä vaikuttamiseen EU:n tasolla ja kansainvälisessä verkostoyhteistyössä.

Erilaisten kansainvälisten mittareiden valossa Suomella on erinomaiset edellytykset laajenevasta ja syvenevästä digitaalisuudesta hyötymiseen. Samalla on kuitenkin havaittavissa, että digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen suhteen Suomella on merkittävästi parannettavaa. Hyvinvoinnin ja kestäväen kasvun luomiseksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että digitaalisuutta pystytään hyödyntämään täysimääräisesti koko yhteiskunnassa.

Pia Viitanen
Asunto- ja viestintäministeri

9.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 101. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)¹

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Matka- ja kuljetusketjut toimivat sujuvasti ja turvallisesti hyvinvointia ja kilpailukykyä edistäen.	Hyvä
Liikennejärjestelmän toimintavarmuus paranee.	Hyvä
Joukkoliikenteen palvelutasoa parannetaan, tavoitteena matkustajamäärien kasvu ja yksityisautoilun vähentäminen. Erityisen huomion kohteena on raideliikenteen lisääminen ja palvelutason parantaminen.	Hyvä
Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään Suomen kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat minimoidaan.	Hyvä
Suomi on liikenneturvallisuukseltaan Euroopan parhaiden maiden joukossa. Tielikenteen turvallisuus paranee jatkuvasti.	Tyydyttävä
Liikennejärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen sekä liikennetoimialan tehokkuus paranee käyttäen hyväksi monipuolisesti erilaisia keinoja mm. tieto- ja viestintäteknologiaa.	Hyvä
Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluita on saatavilla koko maassa.	Hyvä
Viestinnän ja tietoyhteiskunnan peruspalvelut ja niiden turvallisuus on varmistettu.	Hyvä
Tieto- ja viestintäteknologiaa ja digitaalisia palveluita käytetään täysimääräisesti yhteiskunnan toimivuuden, kansalaisten hyvinvoinnin ja yritysten kilpailukykyyn edistämiseksi.	Hyvä

¹ Erinomainen: tavoitteet on ylitetty; hyvä: tavoitteet on saavutettu oleellisin osin; tyydyttävä: kaikkia tavoitteita ei ole saavutettu; välttävä: tavoitteet on jäänyt saavuttamatta merkittävilta osin.

9.2 Liikenteen toimiala

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet, jotka ovat toteutuneet alla kuvatulla tavalla:

Matka- ja kuljetusketjut toimivat sujuvasti ja turvallisesti hyvinvointia ja kilpailukykyä edistäen. Liikennejärjestelmän toimintavarmuus paranee.

Matkat ja kuljetukset sujuivat kohtuullisen hyvin käyttäjien tarpeita tyydyttäen. Tyytyväisyys matkojen ja kuljetusten toimivuuteen on kuitenkin jonkin verran laskenut kahden viimeisen vuoden aikana. Kansalaistyytyväisyys matkojen toimivuuteen oli 3,4 asteikolla 1—5 vuonna 2013 (3,5 vuonna 2011) ja elinkeinoelämän tyytyväisyys kuljetusten toimivuuteen oli 3,8 (3,9 vuonna 2011).

Väyläverkon kunto on asiakastarpeiden kannalta riittävä keskeisellä verkolla. Sen sijaan yli puolet tienkäyttäjistä on tyytymättömiä alemman tieverkon laatuun. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä on lisääntynyt runsaalla 600 kilometrillä. Myös huonokuntoisten maantie- ja ratasiltojen määrä on kasvanut samoin kuin radan huonosta kunosta johtuneet liikennerajoitukset. Käytettävissä oleviin resursseihin asetetut tavoitteet kuitenkin saavutettiin.

Raideliikenteessä häiriötilanteet pysyivät melko hyvin hallinnassa ja täsmällisyys parani. Henkilökaukojunista oli vuonna 2013 määräasemalla ajoissa noin 85 % ja lähiliikenteen

junista lähes 96 %. Tavarajunien täsmällisyys puolestaan oli 91 %. Lähiliikenteessä radanpidosta aiheutuvia viivästyksiä pystyttiin vähentämään tavoitetta enemmän. Lähiliikenteen täsmällisyys kaupunkiradoilla oli hyvää huhtikuusta kesäkuun loppuun ja syyskuussa. Ratatyöt Seinäjoki—Oulu -välillä hidastivat junaliikennettä. Ratatyökausi jatkui vilkkaana pitkälle syksyyn.

Mittaustulosten perusteella henkilöautoliikenteessä ruuhkautuminen lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna kaikilla kaupunkiseuduilla. Ruuhkautuvia päätteitä oli noin 170 kilometriä.

Vuosi 2013 oli leuto kuten edellinen vuosikin. Leudon talven ansiosta jäänmurron palvelutaso oli hyvä ja lähes 94 % aluksista pääsi läpi ilman odotusta.

Kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä on edistetty suurten kaupunkien MAL-aiesopimuksissa. Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen on tavoitteellista toimintaa yhteistyössä valtion, kuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Kaupungit laativat ennätysmäärän kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeita. Kaupunkiseuduilla kävelyn ja pyöräilyn osuudet ovat kasvaneet ja työmatkoilla myös talvipyöräilyn osuus on lisääntynyt.

Vuonna 2013 päätettiin hallituskaudella käynnistettävien liikenneverkon kehittämishankkeiden rahoituksesta ja ajoituksesta. Liikenneinvestoinneilla edistetään vähäpäästöisten liikennemuotojen, erityisesti raideliikenteen, käytön lisäämistä, liikenneturvallisuutta sekä elinkeinoelämän kasvua. Kesällä 2013 päätettiin raskaiden ajoneuvojen suurimpien sallittujen mittojen ja massojen korotuksista, jotka vähentävät yritysten logistiikkakustannuksia.

Vuonna 2013 aloitti toimintansa pohjoiseurooppalainen toiminnallinen ilmatilan lohko (NEFAB), jota koskeva sopimus allekirjoitettiin Latvian, Norjan, Suomen ja Viron kesken vuonna 2012. Tavoitteena on parantaa eurooppalaisen ilmatilan organisoinnin ja hallinnan yleistä tehokkuutta uudistamalla lennonvarmistuspalveluja (ilmaliikennepalveluja, viestintä-, suunnistus- ja valvontapalveluja, lennonvarmistukseen tarkoitettuja sääpalveluja sekä ilmailutiedotuspalveluja) tarjoavaa toimialaa. Lohkojen kautta parannetaan lentoliikenteen turvallisuutta, vähennetään lentoliikenteen ympäristövaikutuksia sekä edistetään lentoliikennejärjestelmän yleistä suorituskykyä tehostamalla ilmaliikenteen hallintaa. Lentoliikenteen tehokkuus vähentää kustannusten lisäksi polttoaineen kulutusta ja samalla myös hiilidioksidipäästöjä. Lentomatikustajille uudistus näkyy lentoliikenteen täsmällisyyden parantumisena sekä matka-aikojen lyhentymisenä.

Matkojen ja kuljetusten toimivuuden sekä toimintavarmuuden parantamiseksi on selonteon jatkotoimina käynnissä mittavia liikennepolitiikan strategiahankkeita, joilla tarkennetaan tavoitteita ja suuntia mm. lentoliikenteen, meriliikenteen ja älyliikenteen mahdollisuuksien osalta.

Joukkoliikenteen palvelutasoa parannetaan, tavoitteena matkustajamäärien kasvu ja yksityisautoilun vähentäminen. Erityisen huomion kohteena on raideliikenteen lisääminen ja palvelutason parantaminen.

Joukkoliikenteessä tavoitteena on kaupunkiseutujen kilpailukykyisen joukkoliikenteen lisäksi turvata jokapäiväiset liikkumistarpeet ja liikkumisen tasa-arvo eli peruspalvelutaso. Kilpailukykyisen joukkoliikenteen kehittämistä on tuettu lähijunaliikenteen

teen ostoilla (9,6 milj. euroa). Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea maksettiin yhteensä 10,2 milj. euroa ja lisäksi vuoden aikana tehtiin valtionavustuksen myöntöpäätöksiä 16,8 milj. eurolla. Peruspalvelutasoa on ylläpidetty alueellisen liikenteen ostoilla (35,0 milj. euroa) ja junien kaukoliikenteen ostoilla (33,5 milj. euroa). Erityispalvelutasoa voidaan tarjota, jos alueen elinkeinoelämän edellytysten ylläpito niin vaatii. Erityispalvelutasoa tarjottiin Savonlinnan ja Varkauden lentoliikenteen ostoilla (1,5 milj. euroa) ja merenkurkun lauttaliikenteen ostoilla (0,250 milj. euroa). Valtion talousarviossa joukkoliikenteen edistämiseen käytettiin vuonna 2013 yhteensä 91 milj. euroa.

Joukkoliikenteen palvelutason parantamiseksi keskeistä on myös informaation parantaminen ja yhteisen lippu- ja maksujärjestelmän kehittäminen. Valtakunnallisen joukkoliikenteen informaatiopalvelun luomista on edistetty säätämällä joukkoliikennelakiin liikenteenharjoittajalle velvollisuus ajantasaisten liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietojen luovuttamiseen. Vuonna 2012 käynnistyi kaupunkiseutujen ja liikennehallinnon yhteistyönä maksu- ja informaatiojärjestelmän kehitystyö, joka mahdollistaa jatkossa joukkoliikenteen informaation tarjoamisen myös yksityisten palveluntarjoajien kautta sekä yhtenäiset lipputuotteet toimivaltaisten viranomaisten alueella. Toteutusta on jatkettu ja järjestelmä saadaan käyttöön vuonna 2015. Palvelutason varmistamiseksi rautatieliikenteessä ministeriö solmi VR-yhtymä Oy:n kanssa heinäkuussa sopimuksen jonka mukaan VR jatkaa henkilöliikenteen hoitamista kaukojunaliikenteen osalta yksinoikeudella vuoden 2024 loppuun asti.

Julkisen liikenteen osuus suomalaisten matkoista oli vuonna 2011 toteutetun tutkimuksen mukaan kahdeksan prosenttia ja tilanne ei ole merkittävästi muuttunut edellisestä, kahdeksan vuoden takaisesta tutkimuksesta. Junaliikenteen matkustajamäärät kasvoivat vuonna 2012 edellisvuodesta kaukoliikenteessä 2,5 % ja lähiliikenteessä noin prosentin. Ennakkotietojen mukaan määrät pysyivät vuonna 2013 edellisvuoden tasolla.

Tyytyväisyys paikallisjoukkoliikenteeseen vaihtelee alueittain. Tyytyväisimpiä ovat pääkaupunkiseudulla asuvat, tyytymättömiä pääkaupunkiseudun kehyskunnissa asuvat. Haja-asutusalueilla tarjottava palvelutaso ei vastaa kaikilta osin asiakkaiden odotuksia. Kaikkialla ei ole pystytty turvaamaan peruspalvelutasoa.

Julkisesti rahoitettujen kuljetusten kehittämisen selvitysmiestyö valmistui vuonna 2013. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen toukokuussa 2013 julkisesti rahoitettujen henkilökuljetusten uudistamisesta ja velvoitti liikenne- ja viestintäministeriötä asettamaan ohjausryhmän vastaamaan uudistuksen kokonaistoteuttamisesta. Henkilökuljetusten uudistamishanke on myös osa rakennepoliittista ohjelmaa ja sillä edistetään yhteiskunnan tukemien kuljetusten keskitettyä hankintaa, suunnittelua ja rahoitusta lainsäädäntöä kehittämällä.

Liikenteen kasviuonekaasupäästöjä vähennetään Suomen kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat minimoidaan.

Tavoitteena on, että kotimaan liikenteen kasviuonepäästöt vähenevät vuoteen 2020 mennessä 15 % verrattuna vuoden 2005 tasoon, joka oli 13,7 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Vuoden 2013 kasviuonekaasupäästötietoja ei vielä ole saatavilla, mutta vuonna 2012 kotimaan liikenteen kasviuonekaasupäästöt olivat noin 12,7 milj. tonnia

hiilidioksidiekvivalenttia. Tavoitteeseen nähden vähennystä on ollut 7,3 %. Päästöt vähenivät tuolloin lähes 4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Myönteiseen päästökehitykseen vaikuttivat erityisesti liikennesuoritteiden pieneneminen, biopolttoaineiden lisääntynyt käyttö ja uusien henkilöautojen entistä pienemmät ominaispäästöt. Vuonna 2013 biopolttoaineiden käyttö tieliikenteessä pysyi edellisen vuoden tasolla ja uusien autojen ominaispäästöt jatkoivat pienenemistään. Liikennesuorite oli suunnilleen edellisen vuoden tasolla, joten voidaan arvioida liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentyneen myös vuonna 2013.

Liikenteen terveydelle haitalliset päästöt (lähinnä hiukkaset ja typen oksidit) sekä luonnolle haitalliset päästöt (esim. rehevöittävät päästöt) olivat vuotta 2013 koskevien ennakkotietojen mukaan laskusuunnassa lento- ja vesiliikenteen päästöjä lukuun ottamatta. Tieliikenteessä päästöjen odotetaan tulevina vuosina yhä pienenevän paljolti samoista syistä kuin kasvihuonekaasupäästöjenkin.

Liikenteen melulle altistumisesta ei ole saatavilla vuosittaista seurantatietoa, mutta asiantuntija-arvioiden mukaan melulle altistuminen on viime vuosina kasvanut liikennemäärien kasvaessa ja asutuksen keskittyessä enenevässä määrin taajamiin. Melulle altistumisen ennustetaan lähivuosina entuudestaan kasvavan ilman uusia politiikkatoimia.

Meriliikenteen rikkipäästörajoitusten aiheuttamien lisäkustannusten kompensoimiseksi vuonna 2010 myönnettiin 30 milj. euron valtuus uudisalusinvestointien ympäristötukiin. Vuonna 2013 tehtiin myöntö- ja maksatuspäätökset avustuksen myöntämisestä kahden uudisaluksen investointikustannuksiin. Avustukset maksettiin sen jälkeen, kun alukset oli luovutettu tuensaajille ja merkitty kauppa-alusluetteloon (helmikuu 2013).

Vuonna 2013 myönnettiin valtuus nykyisin käytössä oleviin aluksiin tehtävien ympäristönsuojelun tasoa parantavien jälkiasennettavien laitteiden investointikustannusten tukemiseen enintään 30 milj. eurolla. Valtuuden perusteella tehtiin myöntöpäätökset avustuksen myöntämisestä 22 alukselle. Avustuksia myönnettiin yhteensä n. 19 milj. euroa. Osa myöntöpäätöksen saaneista varustamoista ilmoitti kuitenkin luopuvansa saamastaan tuesta sillä perusteella, että he eivät aio toteuttaa niitä investointeja, joita varten tuki on myönnetty. Tuista luovuttiin yhteensä n. 11,7 milj. euron edestä. Ministeriö käynnisti marraskuussa 2013 uuden hakukierroksen. Tuetut alusinvestoinnit vähentävät rikkioksidipäästöjä 90 prosentilla.

Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan parhaiden maiden joukossa. Tieliikenteen turvallisuus paranee jatkuvasti.

Suomi on Euroopan maiden keskitasoa. Kaupallisessa merenkulussa ja ilmailussa sekä rautateiden henkilöliikenteessä matkustajaturvallisuus on pysynyt hyvänä. Tieliikennekuolemien määrä pysyi kertomusvuonna vuoden 2012 tasolla. Kuolemia ei ole kyetty vähentämään asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Loukkaantuneiden osalta kehitys suhteessa tavoitteisiin on parempi. Vuonna 2013 loukkaantuneiden lukumäärä väheni vajaat 6 % vuodesta 2012. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet tieliikenteen turvallisuutta koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen ja tieliikenteen turvallisuussuunnitelman toteuttaminen. Tavoitetta henkilövahinko-onnettomuuksien vähentämisestä perusväylänpidon toimin ei saavutettu.

Liikennejärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen sekä liikennetoimialan tehokkuus paranee käyttäen hyväksi monipuolisesti erilaisia keinoja mm. tieto- ja viestintäteknologiaa.

Vuonna 2012 liikennepoliittisessa selonteossa kiinnitettiin huomiota liikennepoliitiikan valmistelun ja toteutuksen toimintatapojen uudistamiseen, tavoitteena parantaa liikennehallinnon ja koko sektorin vaikuttavuutta, tuottavuutta ja tehokkuutta.

Vuonna 2013 valmistui toisen sukupolven älystrategia liikenteelle. Strategian toteutuksessa korostuvat poikkihallinnollinen yhteistyö ja erityisesti julkisen sektorin ja yritysmaailman yhteistyön mahdollisuudet. Perinteisten liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumisen rinnalla tavoitteena on huomattavia tuottavuusetuja yhteiskunnan eri sektoreilla ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia voimakkaasti kasvavalla älyliikenteen toimialalla.

Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti kertomusvuonna yhdessä alan kanssa kaksivuotisen liikenteen sähköiset palvelut -kokeilun, jonka tavoitteena on vauhdittaa älyliikenteen palvelumarkkinan syntymistä, luoda uutta käyttäjälähtöisen palvelutarjonnan osaamista sekä selvittää käyttäjien tarpeita ja kokemuksia sekä palveluiden vaikuttavuutta.

TAULUKKO 102. Väyläverkon palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Tavoite 2013	Toteuma 2013
PALVELUTASO				
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus				
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukoliikenteessä, max % (kaukoliikenteen junista myöhässä 5 min. määräasemalla)	8	3,9	4	6,7
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähiliikenteessä, max % (lähiliikenteen junista myöhässä lähtö- tai pääteasemalla 3 min. tai yli)	2	2	2,0	1,1
Jäänmurtopalveluiden odotusaika, h, keskim.	12,57	3,11	3,5	3,70
Väylien kunto				
Maantie- ja ratasillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono, kpl, enintään	758	740	800	795
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km (keskeinen/muu verkko), enintään	3 695	762/3 576	850/4 250	850/4 150
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset, km, (keskeinen rataverkko/muu rataverkko), enintään	52/187	44/185	50/250	49/237
Kauppamerenkulun huonokuntoiset väylät, km, enintään	410	370	360	360
Liikenneturvallisuus ja ympäristö				
Tieliikenteen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä perusväylänpidon toimin, kpl, vähintään	27	24	23	18,1
Tieliikenteen pohjavesiriskien vähenemä väylänpidon toimin, km	-	5,5	7,4	10,7

TAULUKKO 103. Väylänpito ja väyläverkon kehittäminen, määrärahojen käyttö, brutto¹

Milj. euroa	Käytetty 2011	Käytetty 2012	Käytetty 2013
LIIKENNEVIRASTON TOIMINTAMENOT	88	88	83
Tieverkko			
– Tienpito	584	589	562
– Tieverkon kehittämishankkeet	194	303	331
Tieverkko yhteensä	778	892	893
Rataverkko			
– Radanpito	349	354	332
– Rataverkon kehittämishankkeet	164	203	291
Rataverkko yhteensä	513	557	623
Vesiväyläverkko			
– Vesiväylänpito	87	80	86
– Vesiväyläverkon kehittämishankkeet	14	0	6
Vesiväyläverkko yhteensä	91	80	92
Yhteiset väyläverkon kehittämishankkeet	33	17	2
Kehittämishankkeiden suunnittelu			16
YHTEENSÄ	1 513	1 634	1 709

¹ Tienpidon määrärahasa on huomioitu Kainuun maakunnalle tienpitoon osoitettujen määrärahojen käyttö. Tieverkon, rataverkon ja vesiväyläverkon kehittäminen sisältävät myös maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset.

9.3 Viestinnän toimiala

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet, jotka ovat toteutuneet alla kuvatulla tavalla:

Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluita on saatavilla koko maassa.

Internetyhteyksien määrä on edelleen kasvanut. Vuoden 2013 lopussa yli 90 prosentilla suomalaisista oli kotitaloudessaan internetyhteys. Potentiaali nopeiden yhteyksien yleistykselle on huomattavan suuri. Kesällä 2013 kiinteistä laajakaistaliittymistä noin yli 60 % oli nopeudeltaan yli 10 Mbit/s.

Toteutetun 800 megahertsin taajuusalueen huutokaupan tuloksen perusteella valtioneuvosto myönsi loppuvuodesta 2013 kolme toimilupaa matkaviestinverkolle. Verkkojen tulee kattaa 95 tai 97 % väestöstä vuoden 2019 alussa. Parhaillaan rakenteilla olevat verkot parantavat entisestään aikaisempaa nopeampien mobiilien laajakaististen yhteyksien saatavuutta.

Huippunopeiden liittymien saatavuudessa on tapahtunut edistystä edellisvuoteen nähden. Vuonna 2013 arviolta kahdella kolmasosalla oli mahdollisuus saada yli 100 Mbit/s liittymä. Kertomusvuonna valmistui myös huippunopean laajakaistan toimenpideohjelma, jolla edistetään huippunopeiden yhteyksien markkinaehtoista kysyntää ja tarjontaa niin, että korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia yhteyksiä olisi saatavilla myös suurimpien kerrosalotaajamien ulkopuolella.

Julkisesti tuetut haja-asutusalueiden 100 Mbit/s laajakaistahankkeet ovat rakenteilla, kolmas rakentamiskausi on takana. Valokuitua on rakennettu hankkeissa yhteensä jo noin 10 000 kilometriä. Hankkeesta toteutettiin vuonna 2013 väliarviointi, jonka tulosten perusteella alkuvuodesta 2014 linjataan hankkeen jatkoa.

Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeessa Viestintävirasto on antanut tukipäätöksen 50 hankkeeseen. Tukea on myönnetty tähän mennessä noin 21,3 milj. euron edestä. Kaikkiaan vireillä olevien hankkeiden kokonaisarvo on noin 180 milj. euroa, joihin myönnetty, haettu tai vireillä oleva valtion tuki on yli 85 milj. euroa. ELY-keskukset ovat myöntäneet tukea EU:n Manner-Suomen maaseutuohjelman puitteissa tähän mennessä noin 15 milj. euroa. Kaikkiaan vireillä oleviin hankkeisiin arvioidaan myönnettävän tukea noin 25,6 milj. euron edestä. Rahoitus on sidottu kokonaisuudessaan tehtyihin tukipäätöksiin. Tähän mennessä tukipäätöksen saaneissa hankkeissa on rakennettu verkkoa 7 250 kilometriä ja laajakaistapalvelun saatavuus on toteutunut noin 27 700 kotitaloudelle ja lisäksi noin 5 000 yritykselle hankealueilla.

Suomen kansainvälisten tietoliikenneyhteyksien parantamiseen tähtäävä Itämeren merikaapelihanke (Suomi—Saksa) eteni kertomusvuonna talouspoliittisen ministerivaliokunnan puolettua hanketta ja valtion osallistumista siihen. Kaapelin rakentaminen nostaa ulkomaanyhteyksien varmistuksen uudelle tasolle ja parantaa olennaisesti Suomen kilpailukykyä tietointensiivisen teollisuuden sijaintipaikkana. Kaapelin rakennustöiden valmistelu ajoittunee vuosille 2015—2016.

Tärkeimpien telepalveluiden sekä matkapuheluiden että laajakaistapalveluiden hintataso on edelleen laskenut. Sen sijaan kiinteän verkon palveluiden hintataso on selvästi noussut. Keskeinen syy kiinteän verkon palveluiden hintatason nousuun on verkon nopeasti vähentyvä käyttö. Kansainvälisesti vertaillen Suomen hintataso on edullinen ja yleisesti länsimaiden keskitasoa alempi.

Maanpäällisiä digitaalisia television lähetyverkkoja on kymmenen kappaletta ja niillä toimii kaksi verkko-operaattoria. Kanavaniput kattavat enimmillään 99,99 % väestöstä, muutoin vastaavat lähetykset voidaan ottaa vastaan satelliittivastaanottona. Kanavanipuissa välitetään useita kymmeniä eri ohjelmistoa. Kotitalouksista yli 60 % on liittynyt kaapelitelevisioverkkoon. Televisio- ja radiotoiminnassa nykyisen tarjonnan ylläpitämisestä ja osin laajentamisesta on huolehdittu myöntämällä toimilupia vapaana olevan kapasiteetin (kanavaniput, taajuudet) puitteissa.

Televisio- ja radio-ohjelmatarjonta Suomessa on säilynyt korkealaatuisena. Sitä koskevassa päätöksenteossa on otettu laajasti huomioon toimintaympäristön tekninen kehitys ja mediasisältöjen konvergenssi.

Perinteisessä maanpäällisessä televisioverkossa toimii lähes parikymmentä vapaasti vastaanotettavaa kanavaa, joita täydentää kattava maksullisten kanavien tarjonta. Yleisradio Oy:n kanavat ja kaupalliset pääkanavat näkyvät käytännössä koko Suomessa, ja muidenkin kanavanippujen väestöpeitto on korkea. Teknologisen kehityksen myötä lähetykskapasiteettia on tarjolla yhä useammalle toimijalle. Kertomusvuonna linjattiin, että television antenniverkossa siirrytään vaiheittain uudempaan lähetystekniikkaan (DVB-T2) vuodesta 2017 lähtien, mikä kasvattaa televisiokanavien määrää ja laajentaa teräväpiirto-lähetysten tarjontaa. Siirtymän aikataulu on suunniteltu ministeriön ja televisiotoimialan

yhteistyönä työryhmässä, jonka väliraportti julkaistiin vuoden 2013 loppupuolella. Kuluttajilla on yhä enemmän valinnanvaraa ohjelmistoissa erilaisten sähköisten palvelujen ja jakeluteiden kehittymisen ja markkinoiden kansainvälistymisen myötä. Hallitus on pyrkinyt edistämään ennakkoluulottomasti sitä, että internetin televisiopalvelut kehittyisivät nopeasti ja että katsojat ottaisivat laajakaistaverkot myös television jakelutienä laajasti käyttöön.

Suomessa toimi kuusi Yleisradio Oy:n ja 66 kaupallista radiokanavaa. Syyskaudella 2013 valtioneuvosto myönsi 15 uutta ohjelmistotoimilupaa alueelliseen ja paikalliseen radiotoimintaan. Toimilupia jaettaessa painotettiin erityisesti paikallisradiotoimintaa ja erityisryhmien huomioimista. Suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi käynnistettiin erityisen toimintasuunnitelman laadinta kertomusvuonna asetetun, erilaisista radioalan sidosryhmistä koostuvan työryhmän toimesta. Työryhmän tehtävänä on esittää keinoja suomalaisen radion säilymiseksi monipuolisena ja kilpailukykyisenä viestintäkanavana ja tarkastella radio-ohjelmistojen vaihtoehtoisten jakeluteiden kehitystä.

Sähköisen viestinnän sisältöjen monipuolisuus ja laadun säilyminen korkeana on pyritty varmistamaan myös lainsäädännön keinoin. Tietoyhteiskuntakaassa televisio- ja radio-toiminnan ohjelmistolupasääntelyä kehitetään niin, että sisältöjen kysyntä ja tarjonta kohtaavat aiempaa paremmin. Tavoitteena on edistää tehokkaampaa väestön palvelemista ja toimijoiden mahdollisuutta harjoittaa kannattavaa liiketoimintaa nykyisessä kansainvälistyneessä markkinatilanteessa sekä vähentää viranomaisille ja yrityksille koituvaa hallinnollista taakkaa.

Suomalaisen lehdistön merkitys moniarvoiselle tiedonvälitykselle sekä kansalliselle kulttuurille ja kielille on erittäin merkittävä. Digitalisointumiskehitys muuttaa useiden eri toimialojen liiketoimintaympäristöä ja muutokset vaikuttavat vahvasti myös lehdistöön. Liikenne- ja viestintäministeriön asettama lehtiasiaan neuvottelukunta laati kertomusvuonna lehtialan omien toivomusten mukaisesti Lehdistön tulevaisuus -selvityksen suomalaisen lehdistön nykytilasta, tulevaisuuden haasteista sekä tulevista toimenpiteistä. Selvityksessä esitettiin 18 toimenpide-ehdotusta, joiden käytännön toteutumista tullaan liikenne- ja viestintäministeriössä seuraamaan ja edistämään aktiivisesti.

Viestinnän ja tietoyhteiskunnan peruspalvelut ja niiden turvallisuus on varmistettu.

Laissa säädetyn posti-, puhelin- ja laajakaistapalveluiden taso koko maassa on lähtökohdaisesti säädösten edellyttämällä tasolla. Erityistä huomiota on kiinnitetty matkaviestinverkon kattavuuteen, yhteysnopeudeltaan 1 Mbit/s yleispalvelulaajakaistan saatavuuteen sekä postitoimipaikkaverkon lainmukaisuuteen.

Postipalveluiden saatavuus säilyi lain edellyttämällä tasolla. Postin yleispalvelua turvaavan rahoitusmenettelyn käyttöönottoon ei ollut tarvetta.

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitustapa uudistettiin vuoden 2013 alusta. Valtion talousarviosta siirrettiin 500 milj. euron määräraha valtion televisio- ja radorahastoon Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Yleisradio Oy:n rahoituksen uudistaminen mahdollistaa laadukkaan, monipuolisen ja kattavan julkisen palvelun sisältötuotannon jokaisen saataville.

Vuonna 2013 toteutettiin eri toimia, joilla on edistetty verkkojen ja palveluiden luotettavuutta ja toimintavarmuutta. Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut alkuvuodesta 2013 hyväksytyyn kansallisen kyberturvallisuusstrategian valmisteluun ja toimeenpanoon. Osana strategian toimeenpanoa Viestintävirastoon perustettiin kyberturvallisuuskeskus, jonka toiminta käynnistyi kertomusvuonna.

Tieto- ja viestintäteknologiaa ja digitaalisia palveluita käytetään täysimääräisesti yhteiskunnan toimivuuden, kansalaisten hyvinvoinnin ja yritysten kilpailukyvyn edistämiseksi.

Internet-palveluiden merkitys Suomen taloudessa kasvaa. Kansalaiset käyttävät sähköisiä palveluita koko ajan enemmän samalla, kun yritysten mahdollisuudet luoda ja hyödyntää sähköisiä palveluita ovat parantuneet.

Hallitusohjelman mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut oman älystrategiansa (KIDE). Ohjelman tavoitteena on nostaa Suomi maailman johtavaksi digitaalisten palvelujen tuottajaksi ja käyttäjäksi. Ohjelman hankkeet jakautuvat kuuteen teemaan, jotka ovat avoin data, pilvipalveluiden kehitys, start up -toiminta, vihreä ICT, työn uudet muodot sekä ICT-tutkimuksen vahvistaminen. Ministeriö myös koordinoi älystrategioiden laadintaa koko valtioneuvoston piirissä.

Kertomusvuonna aloitettiin valmistelut tieto- ja viestintäteknologian alan tutkimus- ja kehittämistarpeita palvelevan osaamis- ja yhteistyöverkoston perustamiselle (FinICT). Verkosto tuo yhteen tutkimuksen tekijöitä, rahoittajia ja tutkimustulosten hyödyntäjiä pitkäjänteisen, toimialoja ja toimijoita yhdistävän yhteistyön luomiseksi.

Kertomusvuonna myönnettiin rahoitus pilvipalveluiden kehitys- ja testausympäristön luomiseksi (Palvelupaja FORGE). Hankkeen tavoitteena on vauhdittaa pilvipalveluiden kehitystyötä Suomessa.

Vuonna 2013 saatettiin loppuun sähköisen viestinnän lainsäädännön uudistamista (tietoyhteiskuntakaari) koskevan hallituksen esityksen valmistelu ja se annettiin eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014. Valmistelussa on arvioitu ja ajantasaistettu koko sähköisen viestinnän säädöskehä. Hankkeella tuetaan kaikkien viestinnän toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutumista.

TAULUKKO 104. Viestintäverkkojen palvelutaso

	Toteuma 2011	Toteuma 2012	Toteuma 2013
VIESTINTÄPALVELUIDEN SAATAVUUS			
* GSM-verkon väestöpeitto, %	99,8	99,8	99,8
* GSM-verkon maantieteellinen peitto, %	99	99	99
* 3G-verkon väestöpeitto, %	97	98—99	98—99
* 3G-verkon maantieteellinen peitto, %	80	90	yli 90
Laajakaistaverkot			
* väestöpeitto, %	99,9	99,9	99,9
Liittymät¹			
* matkaviestinliittymät	8 940 000	9 320 000	9 310 000
* lankaliittymät	1 100 000	890 000	750 000
* kiinteän verkon laajakaistaliittymät	1 606 000	1 655 000	1 681 000
— DSL	1 125 000	1 079 000	1 028 000
— Ethernet	166 000	217 000	269 000
— Kaapelimodeemi	264 000	293 000	316 000
— Valokuitu	26 000	41 000	50 000
— Muu	25 000	25 000	19 000
* mobiililaajakaistaliittymät ²	3 550 000	4 764 000	6 140 000
DIGITAALISEN TELEVISION VALTAKUNNALLISTEN LÄHETYSVERKKOJEN KATTAVUUS			
Kanavanippu A (DVB-T), % väestöstä	99,9	99,9	99,96
Kanavanippu B (DVB-T), % väestöstä	99,9	99,9	99,96
Kanavanippu C (DVB-T), % väestöstä	90,4	90,4	90,8
Kanavanippu D (DVB-T2), % väestöstä		Mobiili-TV (DVB-T2)	64 (mobiili) 80 (kiinteä)
Kanavanippu E (DVB-T), % väestöstä		95	96,4
Kanavanippu F (DVB-T), % väestöstä	60	60	ei käytössä
Kanavanippu G (DVB-T), % väestöstä	Pk-seutu	vähintään pk- seutu	ei käytössä
Kanavanippu H (DVB-T), % väestöstä	-	--	
Kanavanippu VHF-A (DVB-T2), % väestöstä	-	82	85
Kanavanippu VHF-B (DVB-T2), % väestöstä	-	82	85
Kanavanippu VHF-C (DVB-T2), % väestöstä	-	82	85

¹ Vuoden 2011 ja 2012 liittymämäärätiedot koskevat 31.12. tilannetta. Vuoden 2013 liittymämäärätiedot koskevat 30.6.2013 tilannetta.

² Sisältää kaikki matkaviestinverkon kuukausimaksulliset tiedonsiirtoliittymät.

9.4 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 105. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 218	2 278	2 286
Liikenne- ja viestintäministeriö	167	174	175
Liikennevirasto	657	655	650
Liikenteen turvallisuusvirasto	494	526	548
Viestintävirasto	246	251	227
Ilmatieteen laitos	654	672	687

TAULUKKO 106. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 085,6	2 227,3	2 995,0
31.01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	358,4	371,8	439,5
31.10. Liikenneverkko	1 444,1	1 569,7	1 723,3
31.20. Liikenteen viranomaispalvelut	29,0	43,4	44,3
31.30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	196,7	187,3	221,9
31.40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	8,6	11,7	518,6
31.50. Tutkimus	42,8	43,4	47,4
31.60. Liiketoiminta	6,0	0,0	0,0

Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimii talousarvion ulkopuolella oleva valtion televisio- ja radiorahasto. Siitä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

10 Työ- ja elinkeinoministeriö

Toimintakatsaus ja toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2013 jatkunut heikko taluskehitys hankaloitti työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan tavoitteisiin pääsemistä. Ennakkotietojen mukaan Suomen talous supistui edelliseen vuoteen verrattuna (-1,2 % BKT:n muutos). Sekä kotimainen kysyntä että vientikysyntä kehittivät heikosti. Haasteellisessa toimintaympäristössä korostuivat työ- ja elinkeinoministeriön toimenpiteiden tärkeys uuden kasvun ja uusien työpaikkojen luomisessa.

Keväällä hallitus sopi laajasta kasvurahoitusohjelmasta, jossa neljän vuoden kuluessa kohdennetaan yli 200 milj. euroa yritysten kasvuedellytysten parantamiseen. Osana kasvurahoitusohjelmaa linjattiin, että Finnvera Oyj luopuu asteittain suorista pääomasijoituksista ja valmisteltiin Teollisuussijoitus Oy:n toimesta Kasvurahastojen Rahasto II, joka toteutui yhdessä työeläkeyhtiöiden kanssa 130 milj. euron suuruisena helmikuussa 2014. Lisäksi kokonaisuuteen liittyen valmisteltiin Tekes-lain muutos, jonka nojalla Tekes käynnistää alkaviin yrityksiin kohdistuvan rahastosijoitustoiminnan. Finnvera Oyj:n sekä Teke-sin rahoituksen painopistettä siirrettiin pk-yrityksiin sekä kasvuhakuisiin, työllistäviin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Finnvera Oyj:n riskinottoa lisättiin vientitakuutoiminnassa muuttamalla valtion vientitakuista annettua lakia.

Heikko taloustilanne näkyi työmarkkinoilla työmarkkinoiden dynamiikan vähenemisenä. Epävarmassa taloustilanteessa työnantajat olivat varovaisia rekrytoinneissa ja työttömyysjaksot pitkittyivät, mistä johtuen sekä työttömien työnhakijoiden määrä että rakenteellinen työttömyys kasvoivat. Työttömyysaste nousi 8,2 prosenttiin (7,7 % v. 2012) ja työllisyysaste oli 68,5 % (69 % v. 2012). Työttömyysasteen nousua hillitsi se, että työmarkkinoiden ulkopuolelle siirtyneiden määrä kasvoi ja ihmisiä siirtyi aiempaa enemmän myös eläkkeelle. Vähintään yhtä merkittävä syy oli myös se, että heikon työvoiman kysynnän vuoksi osa työttömistä luopui ainakin tilapäisesti aktiivisesta työhausta. Työllisyystilanteen heikentyessä korostuvat oikea-aikaiset ja oikean sisältöiset aktiivitoimenpiteet. Vuonna 2013 aktiivointiaste oli ennakoitua heikommasta työllisyystilanteesta huolimatta 26,8 %.

Nuorisotakuun toimeenpano käynnistyi. Joulukuussa nuorten työttömyysaste oli 16,6 % ja nuorten työttömien osuus samanikäisestä (15–24-v.) väestöstä 7,1 %. Työnvälitystilastojen mukaan nuoria työttömiä työnhakijoita oli lähes 39 000, mikä oli n. 7 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Nuorten työttömyys on kuitenkin edelleen valtaosin lyhytaikaista ja nuoriin suuntautuneita aktiivitoimenpiteitä lisättiin edellisvuoteen verrattuna.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi toteutettiin työllisyyspoliittista kuntakokeilua ja kehitettiin väli-työmarkkinoiden toimintaa. Lisäksi osatyökykyisten edistämiseksi valmisteltiin toimintaohjelma. Keskeistä oli myös kotouttamiskoulutuksen kasvattaminen maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Syksyllä tehdyssä hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa linjattiin useita työmarkkinoiden toimivuuteen ja palvelurakenteisiin liittyviä uudistuksia, joita jatkovalmisteltiin loppuvuoden ajan.

Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyi myös useita elinkeinopoliittisesti merkittäviä kokonaisuuksia, joilla osaltaan vastataan heikon talustilanteen luomiin toimintaympäristön haasteisiin. Ohjelmaan liittyen valmisteltiin muun muassa yritysrahoitukseen liittyviä uudistuksia sekä yritystukien uudelleenkehittämissä elinkeinoelämää uudistavaan suuntaan.

Yritysten, etenkin pk-yritysten, kansainvälistymistä tuettiin Team Finland -toimintamallin pohjalta. Syksyllä käynnistettiin Finpro ry:n uudistamistyö. Vuoden 2014 aikana toteutettavassa uudistuksessa osa Finpro ry:n maksullisista palveluista yhtiötetään ja uudistuksen yhteydessä Matkailun edistämiskeskus (MEK) siirretään osaksi Finpro-kokonaisuutta. Tutkimuslaitosuudistukseen liittyen käynnistettiin myös Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) yhtiöittämisen valmistelu, Mittatekniikan keskuksen (Mikes) tehtävien liittäminen pääosin VTT:hen ja Kuluttajatutkimuskeskuksen siirto yliopistokokonaisuuteen.

Hyväksyttiin kilpailulain muutos, jonka myötä Suomen vähittäiskaupan markkinoiden keskittymisestä aiheutuviin haittoihin voidaan puuttua aiempaa tehokkaammin. Yritysten sääntelytaakan vähentämistyö jatkui. Osana harmaan talouden tehostettua torjuntaa jatkettiin tilaajavastuulain uudistuksen valmistelua sekä valmisteltiin lakiesitykset kuntitarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa sekä työsopimuslain muutos, jolla rajoitettiin voimakkaasti käteisen käyttöä palkanmaksussa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto aloitti toimintansa 1.1.2013.

Alueellista kehittämistyötä toteutettiin sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamalla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Jatkettiin kansallisten saaristo-, kaupunki- ja maaseutupolitiikan toimenpideohjelmien 2012–2015 toteuttamista. Vuosi oli osaamiskeskusohjelman (OSKE) viimeinen toimintavuosi. Syksyllä valmisteltiin uusi Innovatiiviset kaupungit -ohjelma (INKA), jolla pyritään synnyttämään korkeatasoisesta osaamisesta uutta liiketoimintaa ja uusia yrityksiä ja tätä kautta luoda alueille uusia työpaikkoja. EU:n rakennerahasto-ohjelmakauden 2007–2013 ohjelmien rahoitusta suunnattiin suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla nopeasti yrittäjyyttä, uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja luoviin toimenpiteisiin sekä työllisyys- ja koulutustoimenpiteisiin. Uuden rakennerahastokauden (2014–2020) valmistelut jatkuivat tiiviinä ja vuonna 2013 linjattiin ohjelman sisältöä ja sekä hallintorakenteen yksinkertaistaminen.

Valtioneuvosto antoi keväällä 2013 energia- ja ilmastostrategian selontekona eduskunnalle. Strategian päivitettyjen skenaariolaskelmien mukaan Suomi on saavuttamassa vuodelle 2020 asetetut tavoitteet. Sähkömarkkinalakiin tehtiin muutoksia, joilla 15 vuoden siirtymäaikana saadaan nostettua sähkönjakelun varmuutta ja rajattua katkoksia. Joulukuussa 2012 voimaantullut energiatehokkuusdirektiivi edellytti tiivistä valmistelua koko

vuoden. Direktiivi luo keskeisen pohjan loppuvuosikymmenen energiatehokkuustoimille. Uusiutuvan energian osuus energian loppukulutuksesta (34 %) kasvoi ja ylitti selvästi sen kehityspolun, joka johtaa Suomelle asetettuun pakolliseen 38 % tavoitteeseen vuonna 2020. Keskeiseksi EU-asioissa nousivat vaikuttaminen komission valmistelemiin biomassan kestävyyskriteereihin ja alueellisen Suomenlahden rannalle sijoittuvan nesteytetyn maakaasun (LNG) -terminaalien saamiseksi Suomeen. Vuoden aikana tehtiin valmistelutyöt Energiamarkkinaviraston muuttamiseksi 1.1.2014 lähtien Energiavirastoksi, jolle määritettiin valvontaviranomaistehtävien lisäksi energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian edistämistehtäviä. Vuoden lopussa työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön yhdessä nimeämä työryhmä sai valmiiksi ensimmäisen kansallisen materiaalitehokkuusohjelman.

Pakolaisten kuntasijoituspaikkatavoitetta ei saavutettu. Tilanteeseen on vaikuttanut osin kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne, kunnille maksettavien pakolaisten vastaanottamisesta aiheutuvien korvausten taso sekä kuntiin sijoittumisen prosessiin liittyvät epäkohdat valtion ja kuntien yhteistyössä. Vaikea kuntapaikkatilanne on myös vaikeuttanut myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden sijoittumista kuntiin sekä kiintiöpakolaisten saapumista Suomeen.

Hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman (HOT) toimeenpanoa jatkettiin. Hallinnonalalle asetettuja tavoitteita – erityisesti nuorisotyöttömyyden vähentäminen – ei ole saavutettu mm. heikon talouskasvun johdosta. Uusien kasvun lähteiden tukemiseksi käynnistettiin useita hankkeita elinkeinopolitiikan monipuolistamiseksi ja vahvistamiseksi.

Jan Vapaavuori
Elinkeinoministeri

Lauri Ihalainen
Työministeri

10.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti toimialalleen seuraavat hallitusohjelmaan perustuvat ja konsernistrategian tavoitelinjauksista johdetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2013.

TAULUKKO 107. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Vaikuttavuustavoite	Arvosana	Perustelut
Korkean arvonlisän yritystoiminta kasvaa	Hyvä	Indikaattorina korkean arvonlisän yritystoiminnan kasvulle on käytetty vaativan osaamisen toimialoja eli informaatio ja viestintä (ICT), rahoitus ja vakuutus sekä laajalti yrityspalveluita sisältävää ammatillista, tieteellistä ja teknistä toimintaa. Kaikilla näillä toimialoilla vuoden ensimmäisellä puoliskolla yrityskanta kasvoi edelliseen vuoteen vastaavaan aikaan verrattuna. Toimintansa aloittaneiden yritysten kehitys toimialoittain oli kuitenkin epäyhtenäistä. Ammatillisen toiminnan sekä ICT-toimialojen liikevaihto kasvoi 2—3 % edellisvuodesta vuoden kolmannella kvartaalilla.
Nuorisotyöttömyys vähenee	Heikko	Ennakoitua heikompi talouskehitys ja alhainen työvoiman kysyntä vaikuttivat siihen, että nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys eivät vähentyneet. Nuorten työttömyys saatiin pysymään kestoaltaan lyhyempänä kuin aikuisten työttömyys, vaikka nuorisotyöttömyys olikin korkealla tasolla. Pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi voimakkaasti, ja työttömyyden keskimääräinen kesto pidentyi.
Pitkäaikaistyöttömyys vähenee	Heikko	
Työelämän laatu parantuu	Hyvä	Työelämän laadun arvosana oli edellisvuoden tasolla (8,00). Tasapuolinen kohtelu työpaikalla sekä kannustavuus, innovatiivisuus ja keskinäinen luottamus ovat pitkällä aikavälillä vahvistuneet. Työpaikan varmuus on heikentynyt vuodesta 2008 lähtien.
Rakenteelliset kilpailun esteet vähenevät	Hyvä	Hyväksyttiin kilpailulain muutos, jonka myötä Suomen vähittäiskaupan markkinoiden keskittymisestä aiheutuviin haittoihin voidaan puuttua aiempaa tehokkaammin. Yritysten sääntelytaakan vähentämistyötä jatkettiin. Vuoden aikana toteutetut kaksi kilpailulain muutoshanketta valmisteltiin huolellisesti ja hallituksen esitys esiteltiin ripeästi. Lait antavat Kilpailu- ja kuluttajavirastolle aiempaa huomattavasti paremmat mahdollisuudet puuttua mm. julkisen sektorin markkinaehtoiseen toimintaan ja kaupan oligopolistisiin rakenteisiin. Osana harmaan talouden tehostettua torjuntaa jatkettiin tilaajavastuulain uudistuksen valmistelua sekä valmisteltiin lakiesitykset kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa sekä työsopimuslain muutos, jolla rajoitettiin voimakkaasti käteisen käyttöä palkanmaksussa. Osana terveen kilpailun ohjelmaa lisättiin 1.9.2013 alkaen Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltaa, jonka perusteella se voi arvioida ja valvoa myös julkisen sektorin markkinaehtoista toimintaa.
Suomen energiaomavaraisuus kasvaa	Hyvä	Suomen energiaomavaraisuus pysyi entisellä tasolla huolimatta kotimaisen uusiutuvan energian lisääntymisestä. Sähköntuonti muista Pohjoismaista lisääntyi. Puu ohitti öljyn suurimpana yksittäisenä energianlähteenä. Uusiutuvan energian lisäämisessä ollaan selvästi edellä tavoiteaikataulua, osin heikosta talouskehityksestä johtuen. Energian loppukäytön tehostuminen johtuu aktiivisten energiatehokkuustoimien lisäksi matalasta taloudellisesta aktiviteetista.

Ministeriön visiossa Suomi on myös kansainvälisissä kilpailukyky- ja hyvinvointiver-
tailuissa maailman huippua. Tämä menestys perustuu huippuosaamiseen, innovaatioihin,
yrittäjyyteen, luovuuteen, aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, työelämän kehittämiseen, toi-
miviin hyödykemarkkinoihin, määrätietoiseen energia- ja ilmastopolitiikkaan, alueiden
elinvoimaisuuteen ja kansainvälisyyteen.

TAULUKKO 108. Kansainvälinen kilpailukykyvertailu

	2011	2012	2013
WEF:n kilpailukykyindeksi	4.	3.	3.
IMD-instituutin kilpailukykyvertailu	15.	17.	20.
Global Innovation Index	5.	4.	6.
Innovation Union Scoreboard	4.	4.	4.

WEF:n ja IMD:n tulosten erot johtuvat metodologisista syistä. Tulokset perustuvat erilaisiin indikaattoripaketteihin (WEF:llä 100 ja IMD:llä 131 tilasto-
ja muuta kovaa muuttujaa) ja laadullisten tekijöiden painotukset vaihtelevat. Vertailujen virhemarginaali on +–5—10 sijaa, joten tulokset ovat vain
suuntaa-antavia.

10.2 Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikalla vahvistetaan kilpailukyvyn ja talouden kasvun edel-
lytyksiä. Lähivuosina korostuvat toimenpiteet, jotka kohdistuvat kasvun uusien lähteiden
vahvistamiseen rakenteita uudistamalla ja tuottavuuden kasvun nopeuttamiseen.

TAULUKKO 109. Poliittikalohkon yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toimet kohdistuvat uusiin ja kasvuhakuisiin yrityksiin	Hyvä
Julkisten rahoituspalvelujen riskinotto lisääntyy	Hyvä
Pk-yritysten kansainvälistymisvalmiudet parantuvat	Hyvä
Innovaatiotoiminta lisääntyy ja sen hyödyntäminen elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla	Tyydyttävä
Yritysten vienti ja kansainvälistyminen lisääntyvät ja kansainvälistynyt yritystoiminta monipuolistuu	Tyydyttävä
Kansainväliset vetovoimaiset innovaatiokeskittymät vahvistuvat	Tyydyttävä
Uutta liiketoimintaa syntyy Suomen uusille ja vahvuusalueille, erityisesti bio- ja luonnonvaratalouteen	Tyydyttävä/ Hyvä

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toimet kohdistuvat uudistuviin ja kasvuhakuisiin yrityksiin

Julkisten rahoituspalvelujen riskinotto lisääntyy

TAULUKKO 110. Alkavat ja kasvuyritykset, alkaviin tehdyt riskisijoitukset

	Toteuma 2010	Toteuma 2011	Toteuma 2012
Alkavien yritysten osuus yrityskannasta, %	9,8	9,6	8,9
Lopettaneiden yritysten osuus yrityskannasta, %	6,3	7	7,2
Alkaviin yrityksiin tehtyjen riskisijoitusten määrä, suomalaiset po-sijoitusyhtiöt, milj. euroa*	104	78	80
Kasvuyritysten tuottamien työpaikkojen määrä (ed. 3 v.)	50 009	60 521	64 791

* Vuoden 2013 toteuma 129, muutoin v. 2013 toteumia ei vielä saatavilla.

Pääomasijoitustoimintaa kohdistettiin aikaisempaa enemmän yritysten alkuvaiheen toimintaan sekä kasvaviin yrityksiin. Riskirahoituksen saatavuus alkaville ja kasvuyrityksille on parantunut hallituksen kehysriihessään päättämän pitkäaikaisen kasvurahoitusohjelman ansiosta. Ohjelman puitteissa Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä pääomitetään vuosittain 30 milj. eurolla. Lisäksi vuosina 2014—2017 Tekesin pääomasijoitustoimintaan käytetään 20 milj. euroa vuodessa. Osana kasvurahoitusohjelmaa keväällä linjattiin, että Finnvera Oy luopuu asteittain suorista pääomasijoituksista.

Kasvurahastojen Rahasto I (KRR I) sijoituskausi päättyi. KRR I sijoitti 129 milj. euroa 11 rahastoon, joiden kokonaispääoma on yhteensä n. 800 milj. euroa. Suomen Teollisuus-sijoitus Oy:n yhdessä eläkeyhtiöiden kanssa perustama Kasvurahastojen Rahasto II Ky käynnistää kasvuyrityksiin keskittyviin rahastoihin kohdistuvan sijoitustoiminnan v. 2014.

Valmisteltiin Tekes-lain muutos, jonka nojalla Tekes käynnistää alkaviin yrityksiin kohdistuvan rahastosijoitustoiminnan. Tekes käyttää rahastosijoituksissaan ns. epäsymmetristä voitonjakomallia, jossa valtio tyytyy yksityisiä sijoittajia pienempään tuottoon.

Vigo-yrityskiihdyttämöohjelman houkuttelemat ulkomaiset investoinnit ovat saavuttaneet tavoitteensa, kun ohjelman kohdeyrityksen Supercellin omistajat tekivät miljardiluokan osittaisen irtaantumisen sijoituksistaan yhtiöön. Ohjelman kohdeyrityksiin on kerätty tähän mennessä rahoitusta yli 200 milj. euroa, josta noin kolmannes on tullut julkisista lähteistä. Vigo-ohjelman sijoituksista 2/3 on yksityisiä sijoituksia ja näistä yli puolet on tullut ulkomailta. Tekesin yritysrahoituksesta 67 % kohdistui pk-yrityksille. Alle 500 henkilön yritysten osuus laski 76 prosentista 72 prosenttiin.

TAULUKKO 111. Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tunnusluku	2012 toteuma	2013 toteuma
NOPEAN KASVUN NUORET YRITYKSET		
Rahoitettujen nuorten yritysten lukumäärä, kpl	434	499
Yritysten ennakoitu liikevaihto / Tekesin rahoitus, kerroin	21,5	30
Yritysten toteutunut liikevaihto / Ennakoitu liikevaihto, kerroin	1,05	0,98
Yritysten ennakoitu henkilömäärä / Tekesin rahoitus, kerroin	44,2	58
Yritysten toteutunut henkilömäärä / Ennakoitu henkilömäärä, kerroin	1,76	1,58
KANSAINVÄLISTYVÄT KASVUYRITYKSET		
Rahoitettujen hankkeiden uutuusarvo, indeksi 0—100	78	79
Kehitettyjen liiketoimintojen ennakoitu liikevaihto / Tekesin rahoitus, kerroin	17,5	19
Kehitettyjen liiketoimintojen toteutunut liikevaihto / Ennakoitu liikevaihto, kerroin	0,9	*
Kansainvälisen liiketoiminnan osuus yritysten liikevaihdosta, %	49	*
SUURYRITYKSET		
Suurten yritysten Tekes-rahavirrat, %	78	85
Suurten yritysten kokonaisverkottuminen Tekes-projekteissa, %	224	201
JULKISET TUTKIMUSORGANISAATIOT		
Verkottuneiden hankkeiden tulosten hyödyntäjien lukumäärä, suhdeluku	11,9	15,2
Tutkimuslähtöisten uusien yritysten lukumäärä, kpl	29	12
Kansainvälisten yhteisprojektien osuus, %	82	86
USEITA ASIAKASSEGMENTEJÄ KOSKEVAT ERITYISTEEMAT		
Työorganisaatioiden kehittämishankkeista hyötyvien työntekijöiden määrä	13 273	10 864
Kansallisia energia- ja ympäristötavoitteita suoraan edistävien innovaat. määrä, kpl	513	606

* laskenta valmistuu helmikuun puoliväliin mennessä

Finnvera Oyj:n sekä Tekesin rahoituksen painopistettä siirrettiin pk-yrityksiin sekä kasvuhakuisiin, työllistäviin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Finnvera myönsi lainoja ja takauksia pk-yrityksille yhteensä 664 milj. euroa, joka oli kuitenkin 11 % vähemmän kuin v. 2012 seurauksena yleisestä taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi valmisteltiin uusien rahoitusvälineiden käyttöönottoa, kuten Finnveran pk-yritysten joukkovelkakirjalainojen takaa-mismahdollisuutta.

Finnvera Oyj:n riskinottoa lisättiin vientitakuutoiminnassa muuttamalla valtion vientitakuista annettua lakia. Lain muutoksen nojalla Finnvera voisi myöntää vientitakuun myös silloin, kun vientihankkeessa on tärkeitä elinkeinopoliittisia ja kilpailukykyyn liittyviä perusteita ja investointiin liittyvä kaupallinen riski on niin suuri, että tavanomaisen riskinarvioinnin perusteella vientitakuuta ei voitaisi myöntää. Vientitakuulain mukaisia erityisriskinoton vastuita oli voimassa vuoden loppuun mennessä yhteensä 570,6 milj. euroa (enimmäismäärä 2,5 mrd. euroa). Määrä nousi vuoden aikana merkittävästi.

Finnveran varainhankintaan perustuvan v. 2012 käynnistyneen luottomuotoisen vienninrahoituksen kysyntä oli vilkasta pankkien riskinottohalun ja -kyvyn vähentyessä rahoitusmarkkinoiden tilan ja kiristyvän sääntelyn myötä. Luottosopimuksia solmittiin n. 1,3 mrd. euron arvosta. Myös vientitakuiden ja erityistakausten kysyntä kasvoi yhteensä yli 8,4 mrd. euroon (+21 %). Vastuukanta oli vuoden lopussa n. 11 mrd. euroa (-2 %). Osana kasvua ja vientiä tukevan toimintaympäristön kehittämistä lisätalousarvion yhteydessä linjattiin, että vienninrahoituksen valtuuksia (muun muassa vientiluotot, vientitakuut) nostetaan merkittävästi. Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan v. 2014 alkupuolella.

Innovaatiotoiminta lisääntyy ja sen hyödyt elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla

Yritysten vienti ja kansainvälistyminen lisääntyvät ja kansainvälistynyt yritystoiminta monipuolistuu

Pk-yritysten kansainvälistymisvalmiudet parantuvat

TAULUKKO 112. Pk-yritykset kansainvälistyvät, mikä näkyy pk-yritysten viennin kasvuna

	2009	2010	2011	2012
Pk-yritysten vienti, mrd. euroa	5,8	6,9	7,1	7,2
Osuus koko tavaraviennistä, %	13	12	12,3	12,7
High-tech vienti	6,3	5,3	4,6	4,3
Tavaraviennin arvo, mrd. euroa	45,1	52,4	56,9	56,9
Palveluviennin arvo, mrd. euroa	15,4	15,1	14,9	15,3
Vienti (tavarat + palvelut), mrd. euroa	60,5	67,5	71,8	72,2

Etenkin pk-yritysten kansainvälistymistä tuettiin Team Finland -toimintamallin pohjalta. Team Finland -toiminnalla tiivistetään julkisrahoitteisten yritystukiorganisaatioiden yhteistyötä ja kehitetään yritysten kansainvälistymispalveluita. Yritystukia ja -palveluita kohdennetaan erityisesti pk-yrityksille uuden ja kasvavan liiketoiminnan vauhdittamiseksi.

Syksyllä käynnistettiin Finpro ry:n uudistamistyö. Vuoden 2014 aikana toteutettavassa uudistuksessa osa Finpro ry:n maksullisista palveluista yhtiöitetään erilliseksi markkinoilla toimivaksi yhtiöksi ja toimintamallin muutoksen yhteydessä Matkailun edistämiskeskus (MEK) siirretään osaksi Finpro-kokonaisuutta.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kestävien energia- ja ympäristöratkaisujen edistämistä julkisissa hankinnoissa. Periaatepäätöksen mukaan valtiolla ja kunnilla on velvollisuus ottaa huomioon energiaa ja ympäristöä säästävät ratkaisut kaikissa julkisissa hankinnoissa. Painopisteet ovat jätehuolto, liikenneratkaisut, energian tuotanto sekä rakennusten energiatehokkuus.

Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi, jonka mukaisesti Mittatekniikan keskus yhdistetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:hen. Samalla selvitetään VTT:n hallintomallin muuttamista valtion kokonaan omistamaksi voittoa tavoittelemattomaksi osakeyhtiöksi. Yhtiöittämisen valmistelu toteutetaan v. 2014 aikana siten, että uusi yhtiö aloittaisi v. 2015 alussa.

Kansainvälisesti vetovoimaiset innovaatiokeskittymät vahvistuvat

Kansainvälisesti vetovoimaisten innovaatiokeskittymien vahvistaminen on vasta alkuvaiheessa. Vuonna 2014 käynnistyvä Innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelma on politiikkaohjelma, jolla innovaatiokeskittymien vetovoimaisuutta ja kansainvälistymistä vahvistetaan. Ohjelma edistää erikoistuneiden globaalien osaamis- ja kehitysympäristöjen muodostumista Suomeen. Ohjelman haku ja valinnat toteutettiin v. 2013.

Osaamiskeskusohjelmassa (2007—2013) keskityttiin sen viimeisenä toimintavuonna pk-yritysten kansainvälistymiseen, ICT- ja meriteollisuuden rakennemuutostoinenpiteisiin sekä hyvien käytäntöjen siirtämiseen pysyviin kehittämisorganisaatioihin kuten ammatikorkeakouluihin. Meriklusterin toimenpiteiden arvioidaan tuottaneen suomalaisille yrityksille noin 500 milj. euron tilauskannan Brasiliaan.

Loppuarvioinnin mukaan osaamiskeskusohjelmalle asetetut tavoitteet saavutettiin pääosin. Toteutettujen hankkeiden kokonaisrahoitus oli 550 milj. euroa. Ohjelman myötävaikutuksella syntyi 745 uutta yritystä, lähes 4 000 uutta työpaikkaa ja yli 2 800 uutta tuotetta, palvelua tai toimintamallia.

Uutta liiketoimintaa syntyy Suomen uusille vahvuusalueille, erityisesti bio- ja luonnonvaratalouteen ja ympäristölle

Työ- ja elinkeinoministeriö on yhdessä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kanssa laatinut kansallista biotalousstrategiaa. Tavoitteena on lähes kaksinkertaistaa biotalouden liikevaihtoa vuoteen 2025 mennessä. Metsäalan strategisen ohjelman (MSO) tavoitteena on parantaa alan toimintaedellytyksiä, lisätä vientiä ja puun käyttöä sekä luoda uutta biotalouden liiketoimintaa. Suomen sellu-, pakkaus-, ja sahateollisuuden kannattavuus parani ja vienti lisääntyi alustavan arvion mukaan viime vuonna toistakymmentä prosenttia. Tuotantomäärien kasvusta johtuen metsä- ja energiateollisuuden käyttämän kotimaisen puun määrä nousi ennätyslukuille. Suomen paperiteollisuuden vienti jatkoi laskuaan ja kannattavuus on edelleen heikko. Energiapuun käytössä ollaan edelleen tavoitekäyrällä. Puurakentamisessa useita kohteita valmistui vuoden aikana ja uusia kohteita on vireillä. Uusia ja erilaisia biojalostamohankkeita on valmisteilla, mutta lisää investointeja tarvitaan.

Cleantechin strategisen ohjelman kahden ensimmäisen vuoden aikana on määritelty ohjelma ja tavoitteet. Tavoitteina on kaksinkertaistaa cleantech-liikevaihto 50 mrd. euroon ja luoda 40 000 uutta cleantech -työpaikkaa vuoteen 2020 mennessä. Cleantech-liiketoiminta on Suomessa vahvassa kasvussa. Vuonna 2012 liiketoiminnan volyymi nousi noin 15 % 24 mrd. euroon. Cleantech-liikevaihto jäi vuonna 2013 jotakuinkin vuoden 2012 tasolle joidenkin suurimpien cleantech-toimijoiden liiketoimintahaasteiden takia.

10.3 Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä ja yritysten kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Toimintaa kohdennetaan työttömyysjaksojen lyhentämiseen, rekrytointiongelmien torjumiseen, yrittäjyyden edistämiseen sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen.

TAULUKKO 113. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 tavoite	2013 toteuma	Arvosana
Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus, enintään, %	31	33	29	28	Hyvä
Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste, enintään, %	20,1	19	15,6	19,9	Tyydyttävä
Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla, enintään, %	16,4	19,5	10	25,6	Heikko
Virta yli 3 kk työttömyyteen 25—29-vuotiailla vastavalmistuneilla, enintään, %	25,7	29,9	13	37	Heikko
Virta yli 3 kk työttömyyteen, enintään, %	28,2	33,6	29	40	Heikko
Vaikeasti työllistyvien määrä, enintään, hlöä	142 605	143 751	140 000	159 325	Heikko
Ulkomaalaisten työttömyysaste, enintään, %	24,3	25,1	17,9	28,4	Tyydyttävä
Uusien yritysten määrä	8 932	6 644	9 000	7 817	Tyydyttävä

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että työttömien aktivointiaste ylittää 30 %. Aktivointiaste jäi 26,8 prosenttiin v. 2013. Aktivointiasteeseen laskettaviin palveluihin osallistui kuitenkin yhtä paljon henkilöitä kuin edellisenä vuonna, keskimäärin 107 600 henkilöä. Aktivointiasteen alhaisuuteen vaikutti työttömien työnhakijoiden määrän lisääntyminen. Työttömyysaste nousi 8,2 prosenttiin (7,7 % v. 2012) ja työttömien työnhakijoiden määrä 294 000 henkilöön (253 000 henkilöä v. 2012).

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla julkisiin työvoimapalveluihin käytettiin yhteensä 462,3 milj. euroa. Palveluissa oli keskimäärin 51 900 henkilöä, joista työvoimakoulutuksessa ja valmennuksissa 26 200 ja palkkatuetussa työssä ja starttirahalla 25 700 henkilöä. Työttömien palveluihin kohdennetaan myös muiden hallinnonalojen ja Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta. Tämän rahoituksen piirissä oli keskimäärin 55 600 henkilöä. Työmarkkinatuella palveluissa oli 16 700 henkilöä, omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysturvalla 19 600 henkilöä ja kuntouttavassa työtoiminnassa 11 500 henkilöä.

Ennakoitua heikomman talouskehityksen takia useat työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan tavoitteet jäivät saavuttamatta. Heikentyneen talous- ja työmarkkinatilanteen seurauksena työttömyysjaksot ovat pitkittyneet. Kolmen kuukauden ylittäneiden työttömyysjaksojen osuus kaikista työttömyysjaksoista nousi 40 prosenttiin.

Työttömyysjaksot kestivät aiempaa pidempään ja työttömyyden rakenne vaikeutui. Noin joka neljäs työtön on pitkäaikaistyötön ja yhtä suuri osa on ikääntyneitä (yli 55 v.) Rakenteellinen työttömyys heikentää työmarkkinoiden toimivuutta myös sen jälkeen kun taloustilanne paranee.

Rekrytointiongelmia kohdanneiden toimipaikkojen osuus oli 29 % työvoimaa hakevista toimipaikoista. Rekrytointiongelmiin määrä viittaa työmarkkinoiden alueellisiin ja osaamisesta johtuviin kohtaanto-ongelmiin. Ammattibarometrin tietojen (syyskuu 2013) perusteella pulaa on monissa terveydenhuoltoalan ammateissa, kuten lääkärit ja sairaanhoitajat. Ylitarjontaa on mm. toimistotyöntekijöistä sekä rakentamisen, teollisuuden, tietoliikenteen, elektroniikan ja humanististen alojen eri ammateissa.

Vuoden alussa tuli voimaan hallitusohjelmaan sisältyvä nuorisotakuu, joka takaa kaikille peruskoulun päättävälle nuorille jatko-opiskelupaikan. Nuorisotakuun toimeenpanoon osoitettiin valtion vuoden 2013 talousarviossa lisäresursseja. Nuorisotakuu tuli voimaan heikossa suhdannetilanteessa, mutta ilman nuorisotakuuta nuorten työllisyystilanne olisi huonompi. Nuorten työttömyysaste on tilanne huomioon ottaen noussut melko vähän. Työttömien työnhakijoiden määrä on nuortenkin osalta noussut enemmän.

Nuorten, pitkäaikais- ja ulkomaalaisten työttömyyden kehitykset käyvät ilmi edellä esitetystä taulukosta 113. Jatkettiin pitkäaikaistyöttömyyden alentamisen toimenpidekokonaisuuteen kuuluvaa kuntakokeilua, joka toteutetaan vuosina 2012—2015. Kokeiluun osallistuu yhteensä 65 kuntaa 26 eri hankkeessa. Tammi—kesäkuun aikana kokeilun piirissä oli kaikkiaan n. 5 000 henkilöä. Ulkomaalaisten työttömyysaste ei ole heikon talous- ja työllisyystilanteen takia alentunut hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen edellyttämällä tavalla. Valtion kotouttamisohjelmaan sisältyy tavoite ja toimenpiteet maahanmuuttajien työttömyyden puolittamiseksi sekä kotoutumiskoulutuksen kehittämiseksi. TE-palvelu -uudistuksen ja nuorisotakuun toimeenpanolla on tuettu maahanmuuttajien valmiuksia työllistyä.

Yrittäjyyden edistämiseksi asetettiin ELY-keskuksille tavoitteeksi vaikuttaa rahoitustoimenpiteillä 9 000 uuden yrityksen syntyyn. ELY-keskusten myöntämällä yritysrahoituksella sekä TE-toimistojen myöntämällä starttirahalla vaikutettiin yli 7 800 uuden yrityksen syntymiseen. Aloittavan yritystoiminnan edistämisen lisäksi pk-yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan edistäminen sekä uuden teknologian käyttöönotto olivat ELY-keskusten myöntämän yritysrahoituksen keskeisiä painopisteitä. Starttirahan vaikuttavuutta koskeva jatkotutkimus valmistui. Kertomusvuonna pilotoitiin osana nuorisotakuuta Uudenmaan TE-toimistossa nuorten yrittäjyyspajaa ja sen kokemusten perusteella ko. toimintamalli on tarkoitus valtakunnallistaa.

10.4 Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

TAULUKKO 114. Poliittikalohkon yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteet markkinoilla ovat tasavertaiset ja kilpailumahdollisuudet parantuvat ja taloudellinen huoltovarmuus on korkealla tasolla	Hyvä
Kuluttajien asema on turvallinen, kuluttajat ja yrittäjät luottavat markkinoiden toimivuuteen	Hyvä
Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa ja yrityksissä pysyy korkealla tasolla. Turvallisuusriskien hallinnan puutteista johtuvat henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingot eivät lisäänty Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimialoilla ja kuolemaan johtaneet onnettomuudet vähenevät 10 % ajanjaksolla 2004—2015	Hyvä
Yritysten hallinnollinen taakka vähenee	Välttävä
Ajanmukaiset teollisuus oikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista	Hyvä
Työelämän laatu paranee	Hyvä

Hyväksyttiin kilpailulain muutos, jonka myötä Suomen vähittäiskaupan markkinoiden keskittymisestä aiheutuviin haittoihin voidaan puuttua aiempaa tehokkaammin. Yritysten sääntelytaakan vähentämistyö jatkui. Osana harmaan talouden tehostettua torjuntaa jatkettiin tilaajavastuulain uudistuksen valmistelua sekä valmisteltiin lakiesitykset kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa sekä työsopimuslain muutos, jolla rajoitettiin voimakkaasti käteisen käyttöä palkanmaksussa.

Kuluttajansuojelun yleinen taso pystyttiin pitämään korkealla tasolla. Kuluttajahalinnon organisaatiota kehittämällä on varmistettu hallinnon toimintakyky myös tulevaisuudessa. EU:n tulostaulun perusteella suomalaiset kuluttajat luottavat markkinoiden toimivuuteen. Teknisen turvallisuuden ja luotettavuuden alalla on käynnissä suuri EU-tason lainsäädäntöhanke, jonka tavoitteena on osaltaan turvata tavoitetta. Vuoden aikana esille tuli muutama kemikaali-/räjähdelaiteksiin liittyvä turvallisuustilanne, joiden johdosta Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tarkensi valvonnan kohdentamista ja hallinnollisen pakon käyttöä. Teollisoikeuksien osalta EU-patenttijärjestelmän toimeenpanon käynnistyminen ja teollisoikeusasiameissääntelyn luominen ovat pitkään odotettuja uudistuksia, jotka yhdessä Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain uudistamisen kanssa antavat syyn olla edellistä vuotta tyytyväisempi tuloksiin.

Työntekijöiden ja virkamiesten ammatillisen osaamisen kehittämiseksi valmisteltiin henkilöstö- ja koulutus suunnitelmaa koskevat muutokset sekä taloudelliset kannusteet työnantajille, jotka tarjoavat henkilöstölleen ammatillisen osaamisen kehittämiseen tärteävää koulutusta. Työelämä 2020 -hanke käynnistyi. TEM vei tietoa hyvästä ja tuottavasta työelämästä yrityksiin ja työpaikoille varsinkin ELY-keskusten kautta.

Kilpailuvalvonnan voimavarojen priorisointi lisää vaikuttavuutta

Kilpailuvalvonnessa voimavarat on suunnattu kilpailun toimivuuden ja kansantalouden kannalta vakavimpien kilpailunrajoitusten selvittämiseen. Tehtyjen kilpailuneutraliteetti-valvontaa ja päivittäistavarakauppaa koskevien uudistusten toteutus on aloitettu Kilpailu- ja kuluttajavirastossa. Osana terveen kilpailun ohjelmaa lisättiin Kilpailu- ja kuluttajavi-

raston toimivaltaa 1.9.2013 alkaen arvioida ja valvoa myös julkisen sektorin markkinaehtoista toimintaa. Valvonta liittyy läheisesti kuntalain mukaisiin velvoitteisiin, jotka edellyttävät asteittain kuntien markkinoilla toimivien liikelaitosten yhtiöittämistä. Virasto seuraa ja arvioi myös valtion liikelaitosten ja virastojen markkinoilla tapahtuvan toiminnan kilpailuneutraliteettia. Terveen kilpailun ohjelman mukaisesti eduskunta hyväksyi kilpailulain muutoksen, jolla Suomen vähittäiskaupan markkinoiden keskittymisestä aiheutuviin haittoihin voidaan puuttua aiempaa tehokkaammin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi puuttua yli 30 prosentin markkinaosuuden omaavien kaupparyhmien keskusliikkeiden määrävän markkina-aseman väärinkäyttöön yksittäistapauksessa.

Komission julkista palvelutuotantoa koskevien yksin- ja erioikeuksien toteuttamista koskevien sääntöjen toimeenpanotavan arviointia jatkettiin. Kuntien osalta julkisia palveluvelvoitteita koskeva sääntely (ns. SGEI-sääntely) otetaan osaksi v. 2014 annettavaa kuntalain kokonaisuudistusta ja valtion hankkeet toteutetaan aina muutoinkin erillislaeilla.

Komission valtioneuvoston päätöksiä koskevan sääntelykokonaisuuden uudistus jatkui. Komissio jatkoi laajoja kuulemisia, joilla on kartoitettu jäsenmaiden kantoja uudistustarpeista. Menettelytapoja ja ns. ryhmäpoikkeusta koskevan valtuutusasetuksen ohella on hyväksytty mm. vähimmäistukia (de minimis) koskeva sääntely. Säädöshankkeen viivästymisen vuoksi valtioneuvoston ilmoituksia oli aiempaa enemmän.

Aloitettiin kansallinen valmistelutyö hallitusohjelman ja rakennepoliittisen ohjelman mukaisin linjauksin. Tavoitteena on yksinkertaistaa julkisia hankintoja ja tehdä niistä aiempaa joustavampia.

Kuluttajan asemaa vahvistetaan

Toteutettiin vuosille 2012—2015 laadittua kuluttajapoliittista ohjelmaa. Valtioneuvoston sektoritutkimuslaitoksia koskevan periaatepäätöksen mukaisesti ryhdyttiin valmistelemaan Kuluttajatutkimuskeskuksen siirtoa Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan. Siirron on tarkoitus toteutua vuoden 2015 alusta lukien.

Teknisen turvallisuuden ja luotettavuuden alueella merkittäviä EU-tason hankkeita ovat yhdeksän tuotedirektiivin mukauttaminen akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevan EU-päätöksen mukaiseksi. Tämä saatiin valmiiksi, direktiivien hyväksyminen jäi keväälle 2014. Toinen merkittävä tuotelainsäädäntöön vaikuttava kokonaisuus oli markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusasetuspaketin valmistelu. Asetuspaketin jatko selviää alkuvuoden 2014 aikana. Tuotelainsäädäntöuudistuksen kansallista toimeenpanoa koskeva valmistelu jatkui. Lisäksi uuden vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta annetun direktiivin (ns. Seveso III) kansallisen täytäntöönpanon valmistelu alkoi.

Eduskunnan kirjelmän valtioneuvoston selonteosta kauppajärjestöjen aukioloajan laajentamisen vaikutuksista mukaisesti poikkeusluvut keskitettiin valtiovarainministeriön antamalla asetuksella v. 2014 alusta Lapin aluehallintovirastoon, annettiin hallituksen esitys pienyritysten aseman parantamiseksi kauppakeskuksissa ja sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti selvityksen aukioloajan laajentamisen vaikutuksista kauppajärjestöjen henkilöstön turvallisuuteen.

Yrityslainsäädäntöä kehitettiin EU:ssa ja kansallisesti

Taloudellisen raportoinnin osalta työn painopiste oli EU-hankkeissa. Tilinpäätösdirektiivien yksinkertaistamista koskeva hanke saatiin valmiiksi ja muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskeva direktiivien muutos eteni. Ehdotuksista tilintarkastusasetukseksi ja tilintarkastusdirektiivin muuttamiseksi saavutettiin yhteisymmärrys neuvoston ja Euroopan Parlamentin kesken. Tilintarkastuslain muutosehdotus tilintarkastusvelvollisuuden alkamisen täsmentämiseksi ja tilintarkastajan yläikärajan poistamiseksi saatiin voimaan. Asetettiin työryhmä valmistelemaan kirjanpitolain uudistamista.

Teollisoikeuksien osalta käynnistyi EU:n yhtenäispatenttijärjestelmän toimeenpano eurooppalaisella ja kansallisella tasolla. Komissio antoi ehdotukset tavaramerkkidirektiivin ja -asetuksen muuttamiseksi. Kansallista aineettomien oikeuksien (IPR) järjestelmää vahvistettiin säätämällä laki teollisoikeusasiamiehistä. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintaedellytyksiä parannettiin uudistamalla laki patentti- ja rekisterihallituksesta ja säätämällä laki säätiövalvontamaksusta.

Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisestä sääntelytaakan tarkasteluun

Yritysten hallinnollisen taakan (lakisääteiset ilmoitusvelvollisuudet) vähentämisen kansallinen toimintaohjelma päättyi vuoden 2012 lopussa. Kokonaisuudessaan yritysten hallintotaakka väheni selvityksen kohteena olleilla painopistealoilla tehdyillä säädösmuutoksilla n. 3 %. Kun otetaan huomioon toimintaohjelman aikana toteutetut hallintotaakan lisäykset – esimerkiksi harmaan talouden tehostettu torjunta – nettomääräinen vähennys on n. 1 %. Sähköistä asiointia on edistetty erillishankkeissa, erityisesti SADe-ohjelmassa. Hallitusohjelman puolivälitarkistuksen yhteydessä hallitus linjasi, ettei se omilla päätöksillään lisää teollisuuden kustannuksia tai sääntelytaakkaa. Linjaus on myös hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa. Linjauksen toteuttamiseksi hallituksen esitysten yritysvaikutusarvioinnille on määritelty vähimmäisvaatimukset ja otettu käyttöön koko valtioneuvostoa koskeva lausuntomenettely, jossa esittelevän ministeriön tulee pyytää työ- ja elinkeinoministeriön työelämä- ja markkinaosastolta lausunto esityksen kirjatun yritysvaikutusarvioinnin riittävydestä.

Työelämän sääntely uudistui

Vuosilomalain kuukausipalkkaisen työntekijän vuosilomapalkkasäännöstä muutettiin 1.4.2013 lukien siten, että vuosilomapalkka määräytyy lomanmääräytymisvuoden aikaisen työajan perusteella. Lokakuun alusta lukien vuosilomalaista poistettiin loman aikaiseen sairastumiseen sovellettu ns. sairauspäiväkarenssisäännös. Työntekijöiden ja virkamiesten osaamisesta huolehtimiseksi valmisteltiin laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä, siihen liittyvät verolait ja koulutuskorvausta koskeva laki. Samassa yhteydessä muutettiin yhteistoimintalakien henkilöstö- ja koulutussuunnitelmia koskevia säännöksiä. Epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvää valmistelutyötä jatkettiin vuoden aikana. Kolmikantaisessa valmistelussa syntyivät osa-aikatyötä ja ns. nollatyösopimuksia koskevat selvitykset. Työaikalain muuttamista koskeva hallituksen esitys osa-aikatyöhön ja nollatyösopimukseen liittyen annetaan keväällä 2014.

Työelämän laatu parani

Työelämän laadun arvosana oli suurin piirtein edellisvuoden tasolla (8,00). Tasapuolinen kohtelu työpaikalla sekä kannustavuus, innovatiivisuus ja keskinäinen luottamus ovat pitkällä aikavälillä vahvistuneet. Työpaikan varmuus on heikentynyt vuodesta 2008 lähtien.

TAULUKKO 115. Työelämän laadun osatekijät kouluarvosanoin, ulottuvuuksien keskiarvo sekä mielekkyyden balanssi vuosina 2008—2013

Työelämän laadun osatekijät	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tasapuolinen kohtelu työpaikalla	7,66	7,67	7,70	7,69	7,76	7,83
Työpaikan varmuus	8,72	8,39	8,62	8,49	8,62	8,46
Voimavarat (suhteessa vaatimustasoon)	7,77	7,77	7,79	7,76	7,74	7,81
Kannustavuus, innovatiivisuus ja keskinäinen luottamus	7,82	7,83	7,86	7,86	7,94	7,96
Yleiskeskisarvo	7,99	7,91	7,99	7,95	8,01	8,00
Työn mielekkyyden ja työhalujen muutossuunnan balanssi*						
Max +100, min -100, Muutos hyvään (+) / huonoon (-) suuntaan, prosenttiosuus	-14	-9	-7	-16	-23	-18

* Balanssiluvussa ovat mukana vain ne vastaajat, jotka arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan tai huonompaan suuntaan. Jos kaikki arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan, balanssi on +100 ja vastaavasti, jos huonompaan, balanssi on -100.

Lähde: TEM, Työolobarometri

10.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kansainvälistä kilpailukykyä, pienentää alueiden välisiä kehityseroja, turvata kansalaisten peruspalvelut ja yhteydet koko Suomessa. Lähtökohdiana ovat alueiden omiin vahvuuksiin ja osaamiseen perustuva erikoistuminen, toimijoiden välinen yhteistyö ja verkottuminen sekä alueiden kesken että kansainvälisesti.

TAULUKKO 116. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2011 toteuma	2012 ennakkotieto	2013 ennuste
Alueiden kansainvälinen kilpailukyky paranee¹			
— Koko Suomi: BKT/asukas, indeksi, EU=100	115	115	115
— Etelä-Suomi: BKT/asukas, indeksi, EU=100	130	129,2	129,2
— Länsi-Suomi: BKT/asukas, indeksi, EU=100	102,5	104,1	104,3
— Itä-Suomi: BKT/asukas, indeksi, EU=100	92,6	95,6	96,8
— Pohjois-Suomi BKT/asukas, indeksi, EU=100	101,1	97,6	95,8
Alueiden väliset kehityserot pienenevät			
— Maakuntien BKT/asukas keskihajonta, indeksiluku	12,9	12,4	12,4

¹ Tilastokeskus / kansantalouden tilinpito, ETLA:n ennuste (syksy 2013)

Tuotanto laski koko maassa noin prosentin verran ja eri maakunnissa lasku oli arvioiden mukaan samansuuntaista. Työttömyys kasvoi useimmissa maakunnissa ja nopeinta kasvu oli Varsinais-Suomessa, Kymenlaaksossa ja Etelä-Savossa. Sen sijaan Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä työttömyys laski hieman. Korkein työttömyysaste oli Tilastokeskuksen mukaan Pohjois-Karjalassa (12,5 %) ja Kainuussa (11,5 %) sekä alin Keski-Pohjanmaalla (4,7 %) ja Pohjanmaalla (5,6 %). Huolestuttavaa oli muutamien vientipainotteisten kaupunkialueiden, kuten Kotka, Oulu, Jyväskylä ja Salo, korkea työttömyys. Valtioneuvoston nimeämänä äkillisen rakennemuutoksen alueena oli v. 2013 lopussa seitsemän seutukuntaa tai aluetta. Työllisten määrä väheni useimmissa maakunnissa v. 2013. Eniten määrä väheni Kymenlaaksossa ja Päijät-Hämeessä ja kasvua tapahtui selvästi vain Pohjois-Savossa. Työllisyysaste laski entisestään, korkeimmillaan se on Uudellamaalla ja Pohjanmaalla (73 %) ja alimmillaan Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa (61 %). Alueiden välinen muuttoliike hieman hidastui v. 2013 aikana. Maahanmuutto pysyi edellisen vuoden tasolla ja sen nettovaikutus on noin 17 000 henkeä, mistä suurin osa tuli edelleen Uudelleen hyödyksi.

Vuosi oli osaamiskeskusohjelman (OSKE) viimeinen toimintavuosi. Toteutettiin ohjelman loppuarviointi. Osaamiskeskusohjelmalle asetetuista määrällisistä tavoitteista uusien yritysten määrä on ylitetty. Uusia työpaikkoja ei sen sijaan syntynyt odotusten mukaisesti. Ohjelman toteutukseen on tavoitteiden mukaisesti osallistunut vuosittain n. 8 000 yritystä.

EU:n rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta suunnattiin suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla nopeasti yrittäjyyttä, uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja luoviin toimenpiteisiin sekä työllisyys- ja koulutustoimenpiteisiin. Rakennerahasto-ohjelmien varoja käytettiin myös äkillisten rakennemuutosten vaikutusten lieventämiseen. Rakennerahasto-ohjelmat ovat edenneet ripeästi. Seurantatietojen mukaan rakennerahastotoiminnalle asetetut määrälliset tavoitteet uusien työpaikkojen ja uusien yritysten osalta ovat jo ylittyneet ja käynnissä olevista hankkeista kirjautuu tuloksia vielä vuosien 2014 ja 2015 ajanakin. Rakennerahastohankkeilla on arviointien mukaan ollut positiivisia vaikutuksia innovaatiotoiminnan edistämiseen, yritysten verkottumisen lisäämiseen ja työvoiman osaamisen ja työllisyyden parantamiseen.

Rakennerahasto-ohjelmaa kaudelle 2014–2020 valmisteltiin laajassa kumppanuudessa. Ohjelman EU-rahoitus on yhteensä noin 1,2 mrd. euroa. Ohjelman avulla tavoitellaan mm. 12 700 uuden työpaikan ja 1 200 uuden yrityksen syntymistä vuoteen 2023 mennessä. Ohjelman keskeisiksi sisällöiksi linjattiin pk-yritysten kilpailukyky, uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen, työllisyyden ja työvoiman liikkuvuus, koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta.

10.6 Energiapolitiikka

TAULUKKO 117. Poliittikalohkon yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

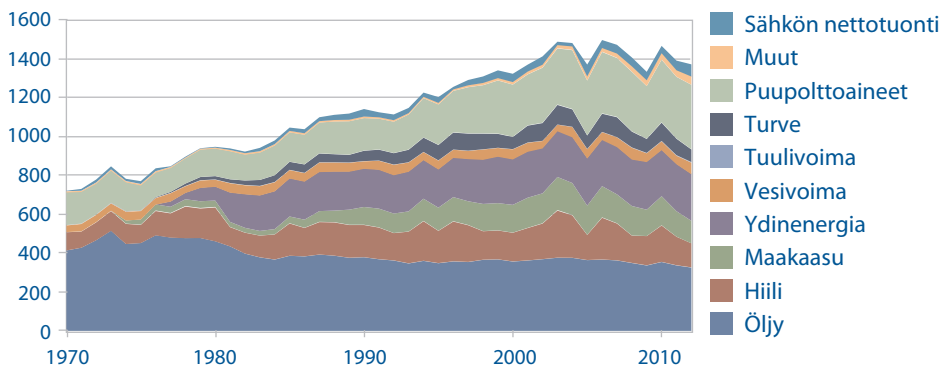
Energiaomavaraisuus kasvaa, %	Hyvä
Sähkötietokoneiden toimivuus paranee, sähkö MPI:n arvo kasvaa (EU:n indeksi kuluttajatytyväisyydelle)	Hyvä
Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta kasvaa, prosenttiosuus	Hyvä
Energian loppukulutus/BKT pienenee, TJ/BKT, milj. euroa	Hyvä

Valtioneuvosto antoi energia- ja ilmastostrategian selontekona (VNS 2/2013) eduskunnalle, jonka kannanotto loppuvuonna oli hyvin yhtenevä selonteon kanssa. Strategian päivitettyjen skenaariolaskelmien mukaan Suomi on saavuttamassa vuodelle 2020 asetettuja tavoitteita. Valtioneuvosto asetti 27.6.2013 parlamentaarisen komitean valmistelemaan energia- ja ilmastotiekarttaa vuoteen 2050. Tiekartassa arvioidaan keinot ja kustannukset vähähiilisen yhteiskunnan rakentamiseksi ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi 80–95 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä.

Energiaomavaraisuus kasvaa

Energia- ja ilmastostrategiassa on sähkönhankinnassa tavoitteena riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön turvaaminen niin, että sähkönhankinta tukee samalla muita ilmasto- ja energiapolitiittisia tavoitteita. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään. Sähkön hankinnassa tavoitellaan omavaraisuutta. Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tukijärjestelmiä on kehitetty niin, että yhä suurempi osa sähköstä tuotetaan kotimaisilla energialähteillä. Rakenteilla oleva Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikkö ja periaatepäätöksen saaneet ydinvoimalaitoshankkeet tulevat parantamaan sähkön hankinnan omavaraisuutta 2020-luvulla oleellisesti. Fennovoima Oy:n hankkeessa käynnistettiin selvitykset ympäristöasioiden, turvallisuuden arvioinnin sekä Pyhäjoen kunnan kannan muodostamiseksi, koska Rosatom-laitosvaihtoehdon myötä hankkeessa tapahtui oleellisia muutoksia sitten vuoden 2010 periaatepäätöksen.

KUVIO 5. Energian kokonaiskulutus, PJ

Osana komission johtamaa Itämeren alueen energiayhteistyötä (ns. BEMIP-hanke) pyritään luomaan uusi kaasuyhteys Baltian kautta Keski-Eurooppaan sekä nesteytetyn maakaasun (LNG) terminaali Itämeren itärannikolle. Suomenlahden rannikolle sijoittuva alueellinen LNG-terminaalihanke sekä Balticconnector-hanke sisällytetään EU:n infrapaketin mukaiselle Project of Common Interest (PCI) -listalle. Myös Viron hanke kilpailevana hankkeena on listalla, joten on aktiivisesti vaikutettu komissioon LNG-terminaalin saamiseksi Suomeen. Lisäksi käynnistettiin kansallisen LNG-terminaaliverkoston kehittäminen ja investointituen hakuprosessi. Päätökset investointituen (yhteensä 123 milj. euroa) myöntämisestä on tarkoitus tehdä v. 2014.

Sähkömarkkinoiden toimivuus paranee, sähkö-MPI:n arvo kasvaa (EU:n indeksi kuluttajatytyväisyydelle)

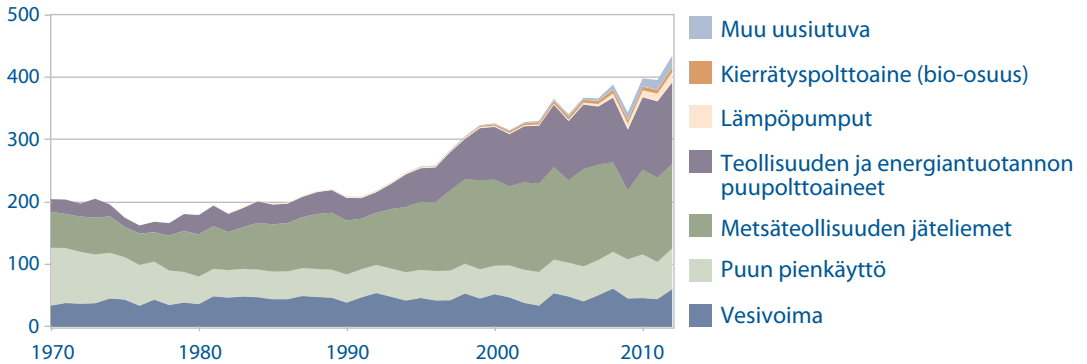
Syyskuun alussa tuli voimaan laaja sähkö- ja kaasumarkkinoita koskeva lainsäädäntökokonaisuus. Säädöksillä toimeenpantiin EU:n kolmas energiasisämarkkinapaketti. Euroopan komissio päätti säännösten voimaantulon jälkeen vetää pois EU:n tuomioistuimesta kanteensa, joka koski kyseisten direktiivien toimeenpanoa. Syksyllä voimaantullut sähkömarkkinalaki sisälsi säännökset myös jakeluverkon toimitusvarmuuden parantamisesta mm. liittyen myrskyn tai lumikuormien aiheuttamiin vioittumisiin.

Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta kasvaa ja energian loppukulutus jaettuna bruttokansantulolla pienenee

Suomelle EU:ssa asetetun tavoitteen mukaan uusiutuvan energian käyttöä on lisättävä 38 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Kaikkien jäsenmaiden on nostettava myös uusiutuvan energian osuus liikenteessä vähintään 10 prosenttiin samalla ajanjaksolla. Suomi näyttäisi saavuttavan 38 prosentin tavoitteen etupainotteisesti. Valtioneuvoston energia- ja ilmastostrategiassa tehtiin joitain uusia uusiutuvan energian edistämistä koskevia linjauksia aikaisemmin päätettyjen ohjauskeinojen jatkuessa. Metsähakkeen tuotantotuen turpeen veron noususta johtuva muutos tuli voimaan vuoden 2013 alusta. Metsähake oli edelleen kilpailukykyinen polttoaine yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa. Kilpailukykyyn kehittymistä kuitenkin seurattiin tehostetusti. Tuulivoiman esteiden poistamista pohtivat työryhmät saivat ehdotuksensa valmiiksi. Puolustusvoimien aluevalvontatehtävien ja tuulivoimarakentamisen yhteensovittamiseksi säädettiin laki tuulivoiman kompensatioalueista ja perustettiin ensimmäinen tällainen alue (Perämeren tuulivoima-alue). Merituulivoiman demonstraatio-tuen (20 milj. euroa) hakuprosessi käynnistyi. Toisen sukupolven liikenteen biopolttoaineita valmistaville biojalostamoille on v. 2013 talousarviossa osoitettu 87,5 milj. euroa. Tukihakemusten käsittely käynnistyi ja päätökset on tarkoitus tehdä v. 2014.

Vuoden 2011 hallitusohjelman mukaisesti energiatehokkuuden ja energiansäästön edistämistä on jatkettu v. 2010 valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Joulukuussa 2012 tuli voimaan energiatehokkuusdirektiivi, jolla korvataan energiapalveludirektiivi ja sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP) direktiivi. Direktiivin toimeenpanoa on valmisteltu ja implementoinnin määräaika on 5.6.2014.

KUVIO 6. Uusiutuvan energian käyttö, PJ

Valtion solmimat energiatehokkuussopimukset elinkeinoelämän sekä kunta-alan kanssa kattavat noin 80 % Suomen energiankäytöstä. Sopimukseen liittyneet yritykset ja kunnat raportoivat v. 2012 toteuttaneensa vuosina 2008—2012 toimia, jotka tuottavat vuositasolla noin 5,9 terawattitunnin lämpöenergian ja polttoaineiden säästön sekä 2,3 terawattitunnin sähkösäästön ja vuosittaisen n. 344 milj. euron säästön energiakustannuksissa. Energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen osa Suomen energiatehokkuustoimintaa ja niiden jatkamisesta vuoteen 2020 asti allekirjoitettiin loppuvuodesta aiesopimus. Kuluttajien energianeuvontaa jatkettiin. Tuotteiden energiatehokkuutta parantavia ekosuunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksia tuli voimaan useille tuoteryhmille. Energiatehokkuuden käytännön toimeenpanotehtävät siirrettiin v. 2014 alusta alkavaksi Energiavirastoon (aik. Energiamarkkinavirasto).

Valtioneuvoston energia- ja ilmastostrategian skenaariolaskelmien mukaan Suomi on saavuttamassa vuodelle 2020 asetetut päästövähennystavoitteet päästökaupan ulkopuolisilla toimialoilla. Päästökaupan ulkopuolisten toimialojen vähennystavoite vuodelle 2020 on 16 % vuoden 2005 tasosta.

Päästökauppaan kuuluvien toimialojen tulee vähentää päästöjä vuonna 2020 21 % vuoden 2005 tasosta. Tämä tavoite on yhteinen koko EU:n alueelle ja tavoitteeseen päästään yhteisen päästökaupan pakottamana. Päästökauppa kattaa noin puolet Suomen päästöistä. Päästökauppajärjestelmän valvontajärjestelmä varmistaa sen, että päästökauppaan kuuluvat laitokset ja siten koko päästökauppasektori täyttävät velvoitteensa. Päästökauppakauden 2013—2020 EU-tason ja kansallinen täytäntöönpano eteni suunnitellusti.

10.7 Kotouttaminen

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämisen politiikan toimeenpanossa pääpaino oli maahanmuuttajien palveluprosessien kehittämisessä, paikallisen kotouttamistyön osaamisen vahvistamisessa sekä pakolaisten kuntaan osoittamisen nopeuttamisessa.

TAULUKKO 118. Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat

	2011 toteuma	2012 toteuma	2013 toteuma	2013 tavoite	Arvosana
Vähintään, lkm, *ennakkotieto	1 168	1 055	1 200 *	2 000	Välttävä

Pakolaisten kuntasijoituspaikkatavoitetta ei saavutettu. Tilanteeseen on vaikuttanut osin kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne, kunnille maksettavien pakolaisten vastaanotamisesta aiheutuvien korvausten taso, osin kuntiin sijoittumisen prosessiin liittyvät epäkohdat valtion ja kuntien yhteistyössä. Vaikea kuntapaikkatilanne on myös vaikeuttanut myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden sijoittumista kuntiin sekä kiintiöpakolaisten saapumista Suomeen. Hallitus päätti syksyllä v. 2014 pakolaiskiintiön nostamisesta Syyrian laajamittaisen pakolaiskriisin johdosta 1 050:een, joista 500 paikkaa on tarkoitettu kohdentaa syyrialaisille pakolaisille.

10.8 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 119. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	12 777	12 300	11 949
Työ- ja elinkeinoministeriö	571	575	569
Työvoimaopisto	18	18	15
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä työ- ja elinkeinotoimistot	7 720	7 229	6 920
Geologian tutkimuskeskus	622	609	591
Teknologian tutkimuskeskus VTT	2 591	2 592	2 552
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	199	218	227
Mittatekniikan keskus	78	85	92
Tekes – teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	288	289	286
Matkailun edistämiskeskus	34	33	36
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	139	143	144
Kuluttajatutkimuskeskus	37	38	38
Patentti- ja rekisterihallitus	434	416	416
Energiamarkkinavirasto	46	56	64

TAULUKKO 120. Talousarviomäärärahan käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 377,8	3 747,0	3 706,1
32.01. Hallinto	397,8	368,1	377,8
32.20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	820,6	827,1	1 866,7
32.30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	1 122,7	1 789,0	718,9
32.40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	20,0	22,5	40,5
32.50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	563,5	560,7	500,9
32.60. Energiapolitiikka	453,2	98,7	98,3
32.70. Kotouttaminen	0,0	80,9	103,0

Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimivat talousarvion ulkopuolella olevat huoltovarmuusrahasto, valtion ydinjätehuoltorahasto ja valtiontakuurahasto. Niistä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

11 Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Lainsäädäntötyön painotuksina olivat sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat laajat lainsäädäntökokonaisuudet. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskeva valmistelu jatkui ja sosiaali- ja terveyspoliittinen ministerityöryhmä käsiteli valmistelua kokouksissaan säännöllisesti. Selvityshenkilötyöryhmä selvitti alueellisesti toimivaa palvelurakennetta, minkä jälkeen käynnistettiin järjestämislain valmistelu. Loppuraportti valmistui joulukuussa. Vanhuspalvelulaki astui voimaan heinäkuun alussa. Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin. Päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät vuoden alussa ope- tus- ja kulttuuriministeriöön.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020” ja hallitusohjelma muodostivat ministeriön toiminnan perustan. Ministeriön suunnittelu ja seuranta jäsenettiin niiden avulla. Hallitusohjelman ministeriön vastuulla olevat tavoitteet etenivät hyvin. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi hallituksen strategisen Syrjäytymisen, köyhyyden ja terveysongelmien vähentäminen -kokonaisuuden toimeenpanoa. Tavoitteena on saattaa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä eriarvoisuuden vähentäminen osaksi kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa. Ohjelman tavoiteindikaattorit ja toimeenpanon puoliväliraportti hyväksyttiin.

Syksyllä valmisteltiin hallituksen rakennepoliittinen ohjelma kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Hallitus päätti toimeenpanosta marraskuussa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on merkittävä rooli ohjelman toimeenpanossa, jossa keskeisiä ovat työurien pidentäminen ja palvelutuotannon tuottavuuden kohottaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste-ohjelma) 2012—2015 on sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen strateginen ohjausväline. Ohjelman toimeenpano etenee suunnitelman mukaisesti. Valtionavustuksia myönnettiin kuntien ja kuntayhtymien kehittämishankkeisiin vuonna 2013 yhteensä 14,1 milj. euroa. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on 66 toimenpidettä, joiden toimeenpano etenee suunnitelman mukaisesti.

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston työtä jatkettiin Irlannin ja Liettuun EU-puheenjohtajakausilla. EU:n potilasdirektiivin toimeenpano saatiin päätökseen, kun uusi laki rajat ylittävästä terveydenhuollosta hyväksyttiin eduskunnassa

joulukuussa. Kansainvälisen terveystieteiden yhteistyössä järjestettiin Suomessa WHO:n kahdeksannen terveyden edistämisen maailmankongressi. Suomi toimi puheenjohtajana pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelmassa.

Talousoikeuden jatkuessa heikkona sosiaaliturvan lyhyen ja pitkän aikavälin haasteet eivät helpottaneet. Väestön ikääntymisen myötä suuret ikäluokat ovat jo poistumassa työmarkkinoilta, eläkemenot kasvavat ja hoivan ja hoidon tarpeen kasvuun on varauduttava. Työllisyys on edelleen heikentynyt ja työttömyys kasvaa edelleen hieman. Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut selvästi ja nuorisotyöttömyys pysynyt korkeana. Sosiaalimenot olivat vuonna 2013 arviolta 63 mrd. euroa, mikä on inflaatio huomioon ottaen vajaa neljä prosenttia edellisestä vuodesta enemmän. Menot nousivat myös suhteessa bruttokansantuotteen (BKT-suhde oli noin 33 %).

TAULUKKO 121. Sosiaalimenot¹ sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot vuosina 2010—2014

	2010	2011	2012	2013 arvio	2014 arvio
Sosiaalimenot, mrd. euroa	54,6	56,7	60,0	63,2	65,5
STM:n pääluokan menot, mrd. euroa	11,2	11,2	12,1	12,6	12,8

¹ Sosiaalimenoihin luetaan lakisääteiset eläkkeet, kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut, työttömyysturva, asumistuki sekä Kelan sairausvakuutus-, lapsiperhe-, vammais- ja kuntoutusetuudet.

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Paula Risikko
Sosiaali- ja terveys-
ministeri

Susanna Huovinen
Peruspalveluministeri

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja
urheiluministeri

11.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Ministeriön strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020” julkaistiin keväällä 2011. Sen kolme päälinjausta ovat:

- hyvinvoinnille vahva perusta
- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä
- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta.

TAULUKKO 122. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi

(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Tavoite	Arvio	Perustelut
HYVINVOINNILLE VAHVA PERUSTA		
Terveys ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa	Hyvä	Terveyden edistämisaktiivisuus on lisääntynyt, mutta väestön terveyden seurannassa on haasteita.
Pidempää työuria työhyvinvoinnilla	Hyvä	Eläkkeelle siirtymisen odote on noussut työeläkelainin vuoden 2005 uudistusta edeltävästä tasosta lähes kahdella vuodella. Vuonna 2013 eläkeiän nousu pysähtyi, mikä johtuu osittain siitä, että eläkkeelle siirtyy nyt pienempiä ikäluokkia kuin aiemmin. Tuleva kehitys on riippuvainen ihmisten käyttäytymismuutoksista sekä talouden ja työelämän kehityksestä. Työurien pidentämisen kannalta positiivista on se, että työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä on viime vuosina saatu vähennettyä ja osatyökyvyttömyyseläkkeen ja osasairauspäivärahan käyttö ovat lisääntyneet. Niillä saadaan vähennettyä työuran ennaikaisia katkeamisia. Työpaikoilla sattuneiden työtaturmien määrä väheni vuonna 2009 taantuman myötä, mutta nousi 2010 ja 2011. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2012 työtaturmien määrä on laskenut. Kuolemaan johtaneiden työtaturmien määrä on 2000-luvun aikana selvästi vähentynyt. Sairauspoissaolot lisääntyivät kuitenkin hieman.
Elämän eri osa-alueet tasapainoon	Tyydyttävä	Isyysvapaan käyttö on jatkuvasti lisääntynyt. Vuoden 2012 tasa-arvobarometrin mukaan palkkatyöstä vanhempain- tai hoitovapaalle jäämisen arvioidaan olevan miehille huomattavasti naisia vaikeampaa. Vastaajien mielestä miesten on nyt kuitenkin helpompaa pitää pidempää lakisääteisiä perhevapaita kuin aikaisemmin. Parannusta on tapahtunut erityisesti yksityisellä sektorilla, missä miesten perhevapaalle jääminen arvioitiin kuitenkin edelleen vaikeammaksi kuin julkisella sektorilla. Suomalaisten ajankäytön jakautuminen nukkumiseen, ruokailuun, ansioyöhön, opiskeluun, kotityöhön ja vapaa-aikaan on pysynyt melko vakaana kolmen vuosikymmenen ajan. Sukupuolittaiset erot ovat hiljalleen tasoittuneet, mutta miehet tekevät silti edelleen enemmän ansiotyötä kuin naiset, ja heillä on enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. Naiset puolestaan tekevät yhä valtaosan kotitöistä. Vuoden 2013 työolobarometrin mukaan joustavan työajan järjestelmä oli käytössä 70 prosentilla palkansaajista. Joka kymmenes palkansaaja teki etätyötä vähintään viikoittain ja kuusi prosenttia kuukausittain. Kolmannes palkansaajista sai säännöllisesti työhön liittyviä yhteydenottoja vapaa-ajalla.
Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi	Tyydyttävä	Väestön ikääntymisen myötä eläkemenot ovat kasvussa, mutta eläkemenojen kasvuun on kuitenkin varauduttu hyvin. Myös kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon menot ovat kasvaneet. Niiden hillitsemiseksi on tehty päätöksiä rakenteellisista muutoksista vuoden 2013 lopulla. Sosiaalimenot suhteessa BKT:hen ovat kasvussa, mikä johtuu osittain myös BKT:n reaalisesta alenemisestä. Työllisyys- ja työttömyystilanne vaikuttaa sekä menoihin että tuloihin.

Tavoite	Arvio	Perustelut
KAIKILLE MAHDOLLISUUS HYVINVOINTIIN		
Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja	Tyydyttävä	Väestöryhmittäiset erot (sosioekonomiset, alueelliset ja sukupuolen mukaan) ovat pysyneet suurina. Niiden vähentämiseen tulee kiinnittää jatkossa huomiota. Syrjäytymisen lisääntyminen (esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyden kasvu) lisää riskiä hyvinvointi- ja terveyserojen lisääntymisestä. Toisaalta erityisesti nuorten, mutta myös aikuisten elintavoissa on viime vuosina ollut myönteistä kehitystä.
Asiakaskeksisyys palvelujen lähtökohdaksi	Hyvä	Myönteistä kehitystä osoittaa mm. valinnanvapauden laajeneminen terveydenhuollossa. Lisäksi vanhustalvelulaki edistää asiakkaan asemaa. Hammashoidon saatavuus on parantunut tasaisesti 2011 lähtien. Vammaisten yksilöllinen asuminen on lisääntynyt, ja pitkäaikainen laitoshoido vähentynyt. Terveyskeskuslääkärille kiireettömään hoitoon pääsyä joutuu edelleen odottamaan.
Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat	Tyydyttävä	Myönteistä kehitystä on tapahtunut mm. tietojärjestelmien kehittämisessä (mm. sähköinen resepti) ja työnjaon kehittämisessä esimerkiksi perusterveydenhuollossa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on edistytty ehkäisevien palvelujen kehittämisessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutostusta on viety laaja-alaisesti eteenpäin, mutta työ on vielä kesken.
Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus	Tyydyttävä	Pienituloisten osuus on laskenut, mutta pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut ja nuorisotyöttömyys pysynyt korkeana. Huostaan otettujen ja sijoitettujen lasten kokonaismäärän kasvu on tahtunut. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta suomalaisessa yhteiskunnassa osoittaa mm. suuri järjestötoimintaan osallistuminen ja ammattiliittoihin kuuluminen. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen on kuitenkin panostettava jatkossa entistä enemmän.
ELINYMPÄRISTÖ TUKEMAAN TERVEYTTÄ JA TURVALLISUUTTA		
Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta	Hyvä	Myönteistä on se, että koti- ja vapaa-ajan tapaturmat ovat vähentyneet ja ympäristömyrkyjen pitoisuudet äidinmaidossa ovat pienentyneet selvästi sekä vesiepidemiat vähentyneet. Haasteena ovat mm. asuntojen kosteusvauriot sekä homekoulut ja -sairaalat. Rakennusterveyden ja sisäympäristön ongelmista kärsivien potilaiden hoidon kehittämiseksi on kuitenkin aloitettu lukuisia toimenpiteitä.
Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa	Hyvä	Sosiaali- ja terveysministeriö on hallinnonalan keskeinen valtakunnallinen turvallisuus toimija ja huolehtii yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanosta hallinnonalalla. Ministeriö on osallistunut aktiivisesti valtioneuvoston perustetun turvallisuuskomitean työhön. Erityisenä hankkeena vuonna 2013 oli hallinnonalan kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelman tekeminen. Lisäksi osallistuttiin VALHA13 -harjoitukseen, jonka pääteema oli mittavat kyberturvallisuushäiriöt valtionhallinnossa, mukaan lukien häiriöt sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä ja sosiaaliturvan maksujärjestelmässä. Kansallinen pandemiavarautumissuunnitelma päivitettiin 2012 ja sitä täydennettiin materiaalisien varautumisen raportilla syksyllä 2013.

Taulukoiden selitteet:

** Ennakkotieto

* Arvio

.. Tietoa ei saatavissa

Tunnuslukujen lähdetiedot saa sosiaali- ja terveysministeriöstä.

11.2 Hyvinvoinnille vahva perusta

Tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2013 eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaille oli 60,9 vuotta eli sama kuin vuonna 2012. Eläkkeelle siirtymisiän odote on noussut työeläkelakien vuoden 2005 uudistusta edeltävästä tasosta lähes kahdella vuodella. Miesten ja naisten välinen ero eläkkeellesiirtymisiässä on viime vuosina kaventunut selvästi. Eroa ei enää juuri ole, vaan miehet ja naiset jäävät eläkkeelle samassa iässä. Vuoden 2013 lukujen perusteella suomalaisten odotettavissa olevan työuran pituus on vajaan 34 vuotta. Heikosti kehittynyt työllisyys pienensi työllisen ajan odotetta muutamalla kuukaudella edellisvuoteen verrattuna. Vuodesta 2000 se on noussut noin kahdella vuodella.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on viime vuosina ollut laskussa, mutta vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioidu alkavuus pysyi edellisen vuoden tasolla. Kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä noin kolmasosalla syynä oli jokin tuki- ja liikuntaelinsairaus, mutta suunnilleen yhtä moni siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriön takia. Alle 45-vuotiaista kahdella kolmasosalla syynä oli mielenterveyden häiriö, kun taas 55 vuotta täyttäneistä lähes puolet siirtyi eläkkeelle tuki- ja liikuntaelinsairauden takia. Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja osasairauspäivärahan käyttö ovat lisääntyneet.

Sairauspoissaolot pysyivät vuosina 2009—2012 suunnilleen samalla tasolla, mutta vuonna 2013 ne lisääntyivät hieman sekä miehillä että naisilla. Sairauspoissaoloja tarkastellaan sairauspäivien osuutena tehdyistä työ- ja sairauspäivistä palkansaajilla. Työkyvyttömyyseläkkeiden tapaan myös sairauspoissaoloja aiheuttavat eniten tuki- ja liikuntasairaudet sekä mielenterveyden häiriöt.

Työpaikoilla sattuneiden työtaturmien määrä väheni vuonna 2009 taantuman myötä, mutta kääntyi jälleen nousuun vuonna 2010. Nousu jatkui vuonna 2011, mutta ennakkotietojen mukaan vuonna 2012 työtaturmien määrä on laskenut. Kuolemaan johtaneiden työtaturmien määrä on 2000-luvun aikana selvästi vähentynyt ja vuonna 2009 niiden määrä oli historiallisen alhaalla. Vuosina 2010—2012 kuolemaan johtaneita työtaturmia on ollut hieman enemmän kuin vuonna 2009, mutta kuitenkin vähemmän kuin 2000-luvun alussa.

Kuntien terveydenedistämisen kehittämisestä on seurattu muutaman vuoden ajan. Tietoja terveydenedistämisen aktiivisuudesta kerätään kuntajohdon, perusterveydenhuollon, liikuntatoimen ja perusopetuksen näkökulmasta kahden vuoden välein. Kaikilla osa-alueilla terveydenedistämisen aktiivisuus on noussut seuranta-aikana jonkin verran. Keväällä 2013 kuntajohdolle tehdyn tutkimuksen mukaan kuntien johtoryhmät seuraavat hyvin kuntalaisten elinoloja, mutta terveyden seurannassa on haasteita. Kuntalaisten sairastavuutta ja elintapoja seurasi ainoastaan puolet kuntien johtoryhmistä ja väestöryhmien välisiä terveyseroja alle puolet (39 %). Mikäli väestöryhmien välisiä terveyseroja seurataan heikosti, niihin ei päästä puuttumaan ajoissa. Kolmasosa kunnista oli tehnyt hyvinvointikertomuksen.

Tasa-arvoon liittyvät asenteet ja mielipiteet ovat muuttuneet melko vähän sillä ajanjaksolla, jolla tasa-arvobarometrejä on tehty (1998—2012). Vuoden 2012 barometrin mukaan runsas kolmannes miehistä, mutta vain vajaa viidennes naisista arvioi sukupuolten ole-

van tasa-arvoisia. Palkkatyöstä vanhempain- tai hoitovapaalle jäämisen arvioidaan olevan miehille huomattavasti naisia vaikeampaa. Vastaajien mielestä miesten on nyt kuitenkin helpompaa pitää pidempiä lakisääteisiä perhevapaita kuin aikaisemmin. Parannusta on tapahtunut erityisesti yksityisellä sektorilla, missä miesten perhevapaille jääminen arvioitiin kuitenkin edelleen vaikeammaksi kuin julkisella sektorilla.

Tilastokeskus on tehnyt ajankäyttötutkimuksia noin kymmenen vuoden välein. Viimeisimmän tutkimuksen tiedot kerättiin vuosina 2009—2010. Suomalaisen ajankäytön jakautuminen nukkumiseen, ruokailuun, ansiotyöhön, opiskeluun, kotityöhön ja vapaa-aikaan on pysynyt melko vakaana kolmen vuosikymmenen ajan. Sukupuolittaiset erot ovat hiljalleen tasoittuneet, mutta miehet tekevät silti edelleen enemmän ansiotyötä kuin naiset, ja heillä on enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. Naiset puolestaan tekevät yhä valtaosan kotitöistä, vaikka miesten ja naisten ero kotitöihin käytetyssä ajassa onkin kaventunut kolmen vuosikymmenen aikana.

Viimeisimmän tutkimuksen mukaan aikapulaa oli kokenut vajaa puolet vastaajista. Työelämässä mukana olevien, omaa kotitalouttaan hoitavien ja pienten lasten vanhempien kokema aikapula on lisääntynyt. Vapaa-ajan määrä on kuitenkin kasvanut hieman 2000-luvulla. Liikuntaan ja ulkoiluun käytetty aika on pysynyt samana kuin 10 vuotta sitten, samoin sosiaaliseen kanssakäymiseen perheen tai tuttavien kanssa käytetty aika.

Vuoden 2013 työolobarometrin mukaan joustavat työajat ovat lisääntyneet vuodesta 2006, jolloin joustavan työajan järjestelmä oli käytössä 60 prosentilla palkansaajista. Vuosina 2012—2013 osuus nousi 70 prosenttiin, 60 prosentilla oli mahdollisuus käyttää joustoja kokonaisuin vapaapäiviin ja noin kymmenellä prosentilla joustot olivat ainoastaan päivittäisiä. Vuonna 2013 joka kymmenes palkansaaja teki etättyä vähintään viikoittain ja kuusi prosenttia kuukausittain. Etätty yleisty hieman edellisvuodesta. Vuonna 2013 kolmannes palkansaajista sai säännöllisesti työhön liittyviä yhteydenottoja vapaa-ajalla.

Sosiaalimenot olivat vuonna 2013 arviolta 63 mrd. euroa, mikä on inflaatio huomioon ottaen vajaa neljä prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Suurin kasvu sosiaalimeinonihin tuli edelleen työeläkkeistä, joiden kustannukset nousivat arviolta 1,3 mrd. euroa vuonna 2013. Myös työttömyysturvan menot jatkoivat nopeaa kasvua, kun etuudensaajien määrä nousi yli kymmenen prosenttia. Tämän seurauksena menot kasvoivat arviolta 400 milj. euroa. Lisäksi kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannukset selittävät huomattavan osan sosiaalimenojen kasvusta. Menot nousivat myös suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT-suhde oli lähes 33 %). Sosiaalimenojen bruttokansantuoteosuuden nousu selittyy osin vuosien 2012 ja 2013 huonolla talouskehityksellä, jonka myötä bruttokansantuote on reaalisesti pienentynyt.

TAULUKKO 123. Hyvinvoinnille vahva perusta -linjauksen tunnusluvut vuosina 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Alatavoite: Terveys- ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa					
Ennakoarvointimenetelmä on käytössä kunnan päätöksenteossa, väestöllä painotettu prosenttiosuus kunnista	39	..	38
Terveydenedistämisaktiivisuus toteutuu kunnassa, % tavoitearvosta					
— kuntajohdossa	61	..	72
— perusterveydenhuollossa	..	54	..	60	69*
— liikuntatoimissa	..	55	..	62	65*
— perusopetuksessa	66	66	68*
Alatavoite: Pidempiä työuria työhyvinvoinnilla					
25-vuotiaan eläkkeelle siirtymisen odote (työeläkkeet)	58,8	60,4	60,5	60,9	60,9
— miehet	58,6	60,3	60,4	60,9	60,9
— naiset	58,9	60,4	60,5	60,8	60,8
Työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus¹ 25—62-vuotiailla (työeläkkeet), yht.	8,7	7,2	7,2	6,3	6,3
— miehet	9,1	7,2	7,1	6,2	6,0
— naiset	8,3	7,2	7,4	6,5	6,6
Sairauspäivien osuus tehdyistä työ- ja sairauspäivistä (palkansaajat), %	4,0	4,5	4,6	4,5	4,7
— miehet	3,6	4,0	3,9	3,8	4,0
— naiset	4,5	4,9	5,2	5,2	5,4
Työterveyshuollon piiriin kuuluvien työntekijöiden osuus palkansaajana toimivasta työvoimasta, %	92	91	91*
Työpaikkatapaturmien taajuus (palkansaajat), milj. työtuntia kohden	32,8	30,2	31,2	30,3	29,5**
Korvatut ammattitaudit ja ammattitautiepäilyt (palkansaajat)	5 727	5 485	4 437	4 510*	4 500*
Alatavoite: Elämän eri osa-alueet tasapainoon					
Vanhempainpäivärahoista isille maksettujen päivien osuus, %	4,2	7,1	8,3	8,7	8,8
Alatavoite: Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi					
Sosiaalimenot/BKT, %	25,1	30,6	30,0	31,2	32,6*
Sosiaalimenot, euroa/asukas (vuoden 2010 hinnoin)	7 462	10 166	10 143	10 400	10 700*
Sosiaalimenojen rahoitus, %					
— verovaroin	43,1	46,1	46,0	46,8	46,2*
— työnantajat	37,6	35,8	35,4	34,8	35,0*
— muu	19,3	18,1	18,6	18,3	18,8*
Sosiaali- ja terveystoimen menojen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	54,4	54,8	55,3	48,0*

¹ Vakiointivuosi on 2000.

Toimenpiteet kertomusvuonna

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste-ohjelma) 2012—2015 on kuudesta osaohjelmasta muodostuva hallinnonalan pääohjelma, joka sisältää sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen keskeiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Ohjelman toimeenpano etenee suunnitelman mukaisesti. Valtionavustuksia myönnettiin kuntien ja kuntayhtymien kehittämishankkeisiin vuonna 2013 yhteensä 14,1 milj. euroa. Avustuksia suunnattiin erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen ja ikäihmisten palvelujen uudistamiseen, lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja varhaiseen tukeen sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen. Kaste-ohjelman aluejohtoryhmät ovat osoittautuneet hyväksi toimintatavaksi edistäessään poikkihallinnollista ja organisaatio-rajat ylittävää yhteistyötä. Hankerahoittajien (VM, STM, OKM, TEM, THL, Tekes, Kuntaliitto, Kela, Sitra, RAY) yhteistyöryhmä aloitti työnsä hankerahoituksen kohdentumisen tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi.

WHO:n kahdeksas terveyden edistämisen maailmankongressi järjestettiin Helsingissä kesäkuussa 2013. Konferenssin pääviestinä oli, että terveys on kaikkien sektorien asia ja terveyden edistäminen vaatii konkreettisia toimia ja terveysnäkökulmien huomioon ottamista kaikessa yhteiskunnallisissa päätöksenteossa.

Valtioneuvoston asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta valmistui. Asetuksen toimeenpanoa tukemaan valmisteltiin myös opas työterveyshuollolle.

Johtamisen kehittämisverkoston toiminta on vakiintunut. Verkosto kokoaa ja levittää hyvän johtamisen käytäntöjä ja esimiestaitoja työpaikoille. Vuoden 2013 aikana verkostossa ja sen teemaryhmissä on laadittu hyvän julkisen johtamisen arviointimalli, jota testataan vuoden 2014 aikana valtion ja kuntien työpaikoilla.

Työhyvinvointifoorumissa vahvistettiin hyvinvoinnin perustaa edistämällä työhyvinvointitoimintaa valtakunnallisesti ja verkostomaisesti. Vuonna 2013 alueilla tapahtuva työpaikkojen välinen yhteistyö vahvistui. Työsuojeluvalvonnassa työhyvinvointia ja työurien pidentämistä jatkettiin valvomalla erityisesti niiden toimialojen työpaikkoja, joilla esiintyy keskimääräistä enemmän haitallista psykososiaalista tai tuki- ja liikuntaelimestön kuormitusta. Työturvallisuuslakia täsmennettiin 1.6.2013 lukien siten, että myös työaika otetaan huomioon kuormitustekijänä.

Työurien pidentämiseksi ja hyvinvointierojen kaventamiseksi selvitettiin osatyökykyisten työssäjatkamisen ja työllistymisen esteitä. Selvitysten pohjalta käynnistettiin Osatyökykyiset työssä -ohjelma. Ohjelmaan kuuluvan toimintakonseptin pilottihanke aloitettiin vuonna 2013 ja sen toimivuutta testataan 12 organisaatiossa vuosina 2013—2015. Toimintakonseptin tarkoituksena on varmistaa, että osatyökykyisiä varten on saumaton palvelujen ketju, joka auttaa heitä pysymään työelämässä. Lisäksi säädösmuutoksilla helpotettiin ammatilliseen kuntoutukseen pääsyä ja pidennettiin sekä osasairauspäivärahakautta että työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämistä. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2014.

Harmaan talouden torjuntaohjelman toteuttamista jatkettiin. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimenpiteet liittyvät erityisesti työsuojeluvalvonnan kohdistamiseen työelämän pelisääntöjen valvontaan. Työsuojelun vastuualueille on myönnetty hallituskauden ajaksi lisärahoitusta tarkastajien palkkaamiseksi tilaajavastuulain ja ulkomaisen työvoiman valvontaan. Työturvallisuuslakiin lisättiin yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajan velvollisuus pitää luettelo työmaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työnsuorittajista. Velvoite tulee voimaan 1.7.2014.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpano on edennyt. Seurantaryhmän valmistelma väliraportti on annettu hallitukselle syksyllä 2013. Noin puolessa ohjelman toimenpiteistä edetään hyvin, lopuissa tarvitaan lisätoimenpiteitä. Kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma on jatkanut toimintaansa mm. järjestäen samapalkkaisuusfoorumin ja toteuttamalla hankkeita. Tasa-arvolain muutokset on valmisteltu koskien sukupuolivähemmistöjä, peruskoulujen tasa-arvosuunnittelua ja lain valvontaa.

Sairausvakuutuslakia muutettiin lääketaksoihin tehdyillä muutoksilla. Lääkekustannusten omavastuuta laskettiin 610 euroon potilaiden ja sairausvakuutuksen välisten kustannusten tasaamiseksi. Laki astui voimaan 1.1.2014. Lääkkeiden hintoihin toteutettiin 1.2.2013 viitehintajärjestelmän ulkopuolisten lääkevalmisteiden tukkuhintojen viiden prosentin suuruinen alentaminen osana valtion talouden säästötoimenpiteitä.

Biopankkilaki (688/2012) tuli voimaan 1.9.2013. Lain tarkoituksena on tukea tutkimusta, jossa hyödynnetään ihmisperäisiä näytteitä, edistää näytteiden käytön avoimuutta sekä turvata kansalaisten yksityisyyden suoja ja itsemääräämisoikeus näytteitä käsitellessä. Vuoden aikana tuettiin biopankkilain täytäntöönpanoa perustamalla eduskunnan edellyttämä seuranta- ja ohjausryhmä, järjestämällä avoimia koulutus- ja keskustelutilaisuuksia sekä antamalla kaksi biopankkien perustamista ja toimintaa ohjaavaa asetusta.

EU:n työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostossa keskusteltiin eurooppalaisesta ohjausjaksosta, sosiaalisista investoinneista ja EMU:n sosiaalisesta ulottuvuudesta. Irlannin puheenjohtajuuskaudella neuvosto saavutti poliittisen yhteisymmärryksen lisäläkeoikeuksia koskevasta direktiivistä ja yleisnäkemysten tupakkatuotediktiivistä. Liettuan kaudella neuvosto saavutti yleisnäkemysten lähetettyjä työntekijöitä koskevasta toimeenpanodirektiivistä ja hyväksyi suosituksen romanien integroimistomista jäsenmaissa. Pohjoisen ulottuvuuden ministerikokouksessa hyväksyttiin julkilausuma ”Hiv/Aidsin ja tuberkuloosin vaikutuksista PU-maissa ja tulevista toimenpiteistä” perusasiakirjaksi alan yhteistyössä PU-maissa.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 124. Hyvinvoinnille vahva perusta -linjauksen toteuttamiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2010—2013, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013
STM:N TOIMINTARESSIT				
Työsuojeluosasto	4,4	4,6	4,5	4,5
Tasa-arvoyksikkö	1,1	1,1	1,2	1,2
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	0,6	0,8	0,8	0,9
STM:N ERILLISPROJEKTIEIN ERILLISMÄÄRÄRAHAT	3,0	1,9	2,0	2,7
HALLINNONALAN LAITOKSET				
Työterveyslaitos	35,3	37,6	37,4	38,0
AVlen työsuojelun vastuualue	21,7	26,0	27,7	29,9
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta	2,2	2,3	2,2	2,3
Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta	4,5	5,1	4,6	4,5
TOIMEENPANO				
Terveysten edistäminen ja terveysvalvonta (33.70)	4,2	6,2	8,4	4,6
Yhteensä	77,0	85,6	88,8	88,6

11.3 Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

Tavoitteiden toteutuminen

Terveys 2000 - ja Terveys 2011 -tutkimusten mukaan yli 30-vuotiaiden suomalaisten terveys, toimintakyky ja hyvinvointi ovat parantuneet 2000-luvulla. Keski-ikäiset ja etenkin eläkeläiset voivat aiempaa paremmin, kun taas 30—44-vuotiaiden terveys ja hyvinvointi eivät ole kohentuneet juuri lainkaan. Alueelliset sekä sukupuolten ja koulutusryhmien väliset erot ovat edelleen suuria. Tärkeimmät syyt terveyseroille ovat elinoloissa ja elintavoissa, kuten alkoholin käytössä, tupakoinnissa, ravitsemuksessa ja liikunnassa. Sosioekonomiset terveyserot näkyvät jo lasten ja nuorten kohdalla.

Nuorilla terveellisten elintapojen myönteinen kehitys jatkuu edelleen. Liikuntaa harrastavien osuus on lisääntynyt ja päivittäin tupakoivien sekä vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan juovien osuudet ovat laskeneet. Nuoret arvioivat oman terveydentilansa pääsääntöisesti hyväksi tai melko hyväksi. Ylipainosta on kuitenkin tullut yhä suurempi ongelma, ja erilaiset fyysiset ja psyykkiset oireet ovat melko yleisiä.

Myös aikuisten elintavoissa on myönteistä kehitystä. Sekä miesten että naisten tupakointi on vähentynyt jo pitkään, ja myös humalajuominen on vähentynyt viime vuosina. Lisäksi ylipainoisuuden kasvu näyttää pitkään jatkuneen kasvun jälkeen pysähtyneen. Silti kaksi kolmasosaa miehistä ja puolet naisista on vähintään ylipainoisia.

Vuosina 2004—2005 toteutettujen alkoholiverotuksen alentamisen jälkeen alkoholin kulutus kasvoi ja alkoholikuolemat lisääntyivät. Alkoholi on nykyään yleisin kuolinsyy sekä työikäisillä miehillä että naisilla. Vuosina 2008—2012 toteutettujen neljän alkoholiveron korotuksen jälkeen alkoholin kokonaiskulutus on vähentynyt merkittävästi. Alkoholihaitat ovat jatkaneet laskuaan myös vuosina 2012 ja 2013.

Pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus väestöstä pysyi vuosina 2007—2011 noin 13—14 prosentissa ja pienituloisten henkilöiden määrä noin 700 000:ssa. Vuonna 2012 pienituloisuusaste laski 11,9 prosenttiin ja pienituloisten henkilöiden määrä 635 000:een. Tähän vaikutti osaltaan vuoden 2012 alussa perusturvaan ja verotukseen tehdyt muutokset. Muutokset vaikuttivat pienituloisten toimeentuloon, mutta myös pienituloisuusrajaan ja tulojakamaan. Muutokset supistivat keski- ja pienituloisten välisiä tuloeroja, sillä pienituloisimman kymmenyksen tulot kasvoivat ja keskiituloisten hienoisesti alenivat.

Pienituloisuus väheni vuonna 2012 kaikissa ikäluokissa. Suhteellisesti eniten väheni pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten lukumäärä, joka oli vuonna 2012 vuoden 2000 tasolla. Lasten pienituloisuusaste on laskenut 2007—2012 lähes kolme prosenttiyksikköä. Vuonna 2012 alle 18-vuotiaista noin yhdeksän prosenttia eli pienituloisissa kotitalouksissa. Lapsiperheissä pienituloisia on eniten yksinhuoltajaperheissä.

Myös 75 vuotta täyttäneiden pienituloisten määrä väheni suhteessa merkittävästi. Ikään-tyneiden pienituloisuus on vähentynyt viime vuosina, mihin on vaikuttanut työeläkkeisiin oikeutettujen osuuden kasvu ja pelkän kansaneläkkeen varassa olevien osuuden väheneminen. Pienituloisuus on kuitenkin edelleen yleisintä 75 vuotta täyttäneillä ja nuorilla aikuisilla. Ikääntyneillä pienituloisilla tulot ovat kuitenkin melko lähellä pienituloisuusrajaa, kun taas nuorempien pienituloisten talouksissa pienituloisuus on ”syvempää”.

Toimeentulotuen tarve kasvoi selvästi vuonna 2009. Sen jälkeen toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja niissä asuvien henkilöiden määrä on pysynyt suunnilleen samalla tasolla, tosin vuosina 2011—2012 tuen saajien määrä on ollut hienoisessa laskussa. Vuoden 2012 alussa toteutetut toimeentulotuen tasokorotukset eivät lisänneet uusien asiakkaiden määrää merkittävästi ja esimerkiksi yksinhuoltajien määrä väheni hieman. Sekä lyhytaikaisimpien että pitkäaikaisimpien asiakkuuksien osuudet laskivat vuonna 2012 hieman edellisestä vuodesta. Toimeentulotuen kokonaismenot ovat lisääntyneet reaalisesti 37 % vuodesta 2005 lähtien, vaikka tukea saavien kotitalouksien ja henkilöiden määrä on samalla tasolla kuin vuonna 2005. Kehitys heijastaa pitkäkestoisen työttömyyden sekä asumiskustannusten yleistä kasvua.

Yli vuoden työttömänä olleiden määrä nousi selvästi vuonna 2013. Vuonna 2013 yli vuoden työttömänä olleita henkilöitä oli noin 73 700, mikä on viidenneksen enemmän kuin edellisenä vuonna. Pitkäaikaistyöttömien määrä on jatkuvasti noussut vuosina 2010—2013.

Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä on noussut viime vuosina. Vuonna 2012 lastensuojelun sosiaaliryöntein asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli noin 87 200 lasta ja nuorta, mikä on seitsemän prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Lastensuojelun lisääntyneisiin asiakasmääriin vaikuttaa osaltaan vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain mukainen tavoite tarjota lapsille ja perheille tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä madallettu ilmoittamiskynnys. Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen kokonaismäärä on noussut 2000-luvulla. Huostassa olleiden kokonaismäärän kasvu on taittunut, samoin kiireellisesti sijoitettujen määrän kasvu hidastui vuonna 2012. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli vuonna 2012 noin 17 830, joista huostaanotettuna oli noin 10 700 lasta. Myös lastensuojeluilmoitusten määrä nousi. Niitä tehtiin vuonna 2012 noin 103 700, ja ne koskivat noin 64 400 lasta.

Koulutuksen ulkopuolella on joka kymmenes 17—24-vuotias. Mukaan on tällöin laskettu ne nuoret, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta eivätkä ole koulutuksessa. Kun heistä vähennetään ne koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, jotka ovat työssä, hoitopaalla, armeijassa tai eläkkeellä, on syrjäytymisuhan alla noin viisi prosenttia 18—24-vuotiaista (kuusi prosenttia pojista ja neljä prosenttia tytöistä).

Yksinäisten asunnottomien määrä on ollut 7 500—8 000 vuodesta 2003 lähtien. Vuonna 2013 heitä oli 7 500. Pitkäaikaisesti asunnottomia oli noin 2 500, mikä on 30 % vähemmän kuin vuonna 2008. Suurin osa asunnottomista on edelleen miehiä, mutta naisten, nuorten ja maahanmuuttajien asunnottomuus on lisääntynyt viime vuosina.

Väestöstä kolme neljäsosaa asui alueella, jolla välitön yhteydensaanti terveyskeskuksiin onnistui ongelmitta. Yksi terveyskeskus ilmoitti jatkuvista välittömän yhteydensaannin ongelmista. Keskimääräinen odotusaika terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kiireettömissä tapauksissa pysyi edellisvuoden tasolla. Lokakuussa 2013 neljä viidesosaa väestöstä asui alueella, jossa pääsy terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kesti yli kaksi viikkoa ja melkein viidesosa alueella, jossa sitä joutui odottamaan yli viisi viikkoa.

Syksyllä 2013 terveyskeskusten lääkäritilanne oli suunnilleen samanlainen kuin vuotta aiemmin, ja terveyskeskuslääkärin tehtävistä oli hoitamatta noin kuusi prosenttia. Lääkäritilanteessa oli yhä suuria alueellisia eroja.

Suun terveydenhuollossa yli kuusi kuukautta hoitoon pääsyä odottaneita potilaita oli lokakuussa 2013 noin 5 100, mikä on parituhatta vähemmän kuin vuotta aiemmin. Yli puoli vuotta suun terveydenhuoltoa odottaneiden määrä on vähentynyt tasaisesti vuodesta 2011. 3—6 kuukautta hoitoon pääsyä odottaneita oli 17 200. Väestöstä lähes 90 % asui syksyllä 2013 sellaisen terveyskeskuksen alueella, jolla suun terveydenhuoltoon pääsi kuuden kuukauden kuluessa hoitoon hakeutumisesta.

Erikoissairaanhoidossa oli vuoden 2013 lopussa 1 390 henkilöä odottanut kiireettömään hoitoon pääsyä yli puoli vuotta, mikä on noin 450 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Keskimäärin pisimpään hoitoa odotettiin Satakunnan sairaanhoitopiirissä (mediaani 63 vrk). Nopeimmin hoitoon pääsi Pohjois-Pohjanmaan ja Pirkanmaan sairaanhoitopiireissä (mediaani 34 vrk).

Kesän jälkeen eli elokuussa 2013 yli kuusi kuukautta hoitoa odottaneita oli lähes 2 000 eli pitkään hoitoa odottaneiden määrä väheni selvästi syksyn 2013 aikana. Väheneminen selittyy pääosin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kaihileikkausjonon lyhentymisellä.

Julkisten sairaaloiden erikoissairaanhoitopalvelujen tuottavuus (ilman psykiatria) on pysynyt keskimäärin ennallaan vuosina 2008—2012. Sairaalaryhmien välillä on kuitenkin tuottavuuden kehityksessä eroja. Yliopistollisten sairaaloiden tuottavuus nousi tänä aikana 5 %, keskimäärin 0,98 % vuodessa. Keskussairaaloiden tuottavuus puolestaan laski 5 %, keskimäärin 1,02 % vuodessa. Muiden sairaaloiden (aluesairaalat tai vastaavat) tuottavuus laski 1 %, keskimäärin 0,20 % vuodessa.

Ikääntyneiden palvelujen rakenne on viime vuosina muuttunut tavoitteiden suuntaisesti eli avopalvelujen suuntaan. Vuonna 2012 laitoshoido väheni selvästi edellisestä vuodesta. Tehostettu palveluasuminen ja omaishoidon tuki lisääntyivät edelleen tavoitteiden suuntaisesti, mutta kotihoidon kattavuus kääntyi laskuun.

Äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa on tapahtunut vuodesta 2009 alkaen myönteistä kehitystä muun muassa määrääikaisten terveystarkastusten järjestämisessä ja henkilöstövoimavaroissa. Henkilöstövoimavarat ovat kuitenkin edelleen niukat ja määrääikaisissa terveystarkastuksissa on vaihtelua kuntien välillä. Koko perheen laajat terveystarkastukset ovat vakiintuneet eri puolilla maata ja ne ovat monipuolistaneet palvelujen sisältöä. Lasten ja perheiden erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen on lisääntynyt. Samoin on kehitetty toimintatapoja tarkastuksista poisjääneiden tuen tarpeiden tunnistamiseksi ja poisjäännin syyn selvittämiseksi. Näiden johdosta neuvolatyön laatu on parantunut. Myös kouluterveydenhuollossa on tapahtunut positiivista kehitystä.

TAULUKKO 125. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin -linjauksen tunnusluvut vuosina 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Alatavoite: Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja					
Terveytensä huonoksi tai keskinkertaiseksi kokeneiden osuus (25—64-v.), %					
— miehet	37,6	36,8	35,6	33,4	35,0
— 0—12 vuotta koulutusta	42,4	38,8	40,2	38,6	37,4
— 13 vuotta tai enemmän koulutusta	29,3	30,1	27,6	25,6	29,4
— naiset	33,7	32,9	32,1	32,8	33,2
— 0—12 vuotta koulutusta	38,6	36,5	38,6	37,6	40,4
— 13 vuotta tai enemmän koulutusta	29,4	29,4	27,5	26,9	27,8
Nuorten koettu terveys: päivittäin vähintään kaksi oiretta (8.—9. lk), %	16	17	17	17	17
Vastasyntyneen elinajanodote	77,7	80,0	80,4	80,5	80,7*
— miehet	74,1	76,7	77,2	77,5	77,8*
— naiset	81,0	83,2	83,5	83,4	83,6*
25-vuotiaan elinajanodote					
— miehet	49,7	52,6	52,9*	53,2*	53,5*
— perusasteen koulutus	47,4	49,7	50,0*	50,4*	50,8*
— keskiasteen koulutus	50,1	52,4	52,6*	52,8*	53,0*
— korkea-asteen koulutus	54,0	55,9	56,1*	56,3*	56,5*
— naiset	56,1	59,0	59,1*	59,2*	59,3*
— perusasteen koulutus	54,6	56,6	56,6*	56,6*	56,6*
— keskiasteen koulutus	57,2	59,1	59,2*	59,3*	59,4*
— korkea-asteen koulutus	58,4	60,3	60,4*	60,6*	60,7*
Niiden 75—84-vuotiaiden osuus, jotka kykenevät liikkumaan ulkona yksin ilman vaikeuksia, %					
— miehet	76	84*	87	86*	86*
— naiset	72	78*	79	80*	80*
Päivittäin tupakoivien osuus, %					
— miehet, 25—64-v.	28,3	24,1	23,4	21,0	20,3
— naiset, 25—64-v.	19,9	15,3	14,9	14,5	13,9
— pojat, 8.—9. lk	25	17	17	15*	15
— tytöt, 8.—9. lk	22	14	14	13*	12
Alkoholin kokonaiskulutus, l/as.	8,8	10,0	10,1	9,6	9,6*

	2000	2010	2011	2012	2013
Ylipainoisten osuus (BMI 25 tai yli) 25—64-v., %					
— miehet	58,4	62,7	65,0	63,3	64,6
— naiset	41,2	48,3	48,3	47,9	47,8
Itsemurhien takia menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25—80-v. (100 000 asukasta kohti)					
— miehet	1 168	922	867	802	823*
— naiset	368	290	255	281	242*
Pienituloisten osuus¹, %					
— koko väestö	10,5	13,7	13,2	11,9	12,0*
— lapset	8,8	11,8	11,1	9,4	9,5*
Yleisen asumistuen saajat (ruokakunnat), lkm	170 352	164 154	167 364	180 665	192 274
Toimeentulotukea saaneet, lkm					
— kotitaloudet	271 686	240 257	239 212	238 373	240 000*
— henkilöt	454 353	375 152	371 898	370 454	374 500*
— pitkäaikaisesti tukea saaneiden osuus 25—64-vuotiaasta väestöstä, %	2,4	2,2	2,2	2,1	2,1*
— miehet	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4*
— naiset	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8*
Gini-kerroin² (käytettävissä olevat tulot), %	24,9	25,9	25,9	25,5	25,5*
Nuoret, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta eivätkä ole työssä tai koulutuksessa (eivätkä hoitovapaalla, eläkkeellä tai varusmies- tai siviilipalveluksessa), %	4,3	4,8	4,7	4,7	4,7*
— 18—24-v. pojat	5,4	6,0	5,8	5,8	5,8*
— 18—24-v. tytöt	3,1	3,6	3,6	3,6	3,6*
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	82,8	83,2	83,1	82,9**
Väestön terveyden seuranta toteutuu perusterveydenhuollossa, % tavoitearvosta	..	33	..	32	36
Alatavoite: Asiakaskeskeisyys palvelujen lähtökohdaksi					
Hoitoon pääsy					
— erikoissairaanhoidon yli 6 kk jonottaneita, lkm	66 000	1 245	751	938	1 390
— odotusaika terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kestää yli 14 pv, % väestöstä	..	72	77	81	79
— suun terveydenhuolto: yli 6 kuukautta jonottaneita, lkm	..	12 100	14 000	7 205	5 100
— psykiatrian erikoissairaanhoidon yli 3 kk odottaneita alle 23-vuotiaita, lkm	..	136	73	64	55
Potilasvahinkokeskuksen korvaamien potilasvahinkojen määrä	..	2 212	2 235	2 113	2 387
Terveydenhuoltoon liittyvät infektiot:					
— vastustuskykyiset mikrobitartunnat (MRSA veri/likvor), tapauksia/v.	..	28	42	30	30
— antibiootitripulitapaukset (Clostridium diff.), tapauksia/v.	..	4 813	5 382	5 256	4 838
Alatavoite: Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat					
Vanhusten palveluja saavat 75 vuotta täyttäneistä, %					
— säännöllinen kotihoito	11,8	11,8	12,2	11,9	12,1*
— miehet	8,7	8,9	9,3	8,9	9,1*
— naiset	13,2	13,4	13,9	13,5	13,7*
— tehostettu palveluasuminen	1,7	5,6	5,9	6,1	6,4*
— miehet	1,1	3,7	3,9	4,1	4,4*
— naiset	2,0	6,7	7,1	7,3	7,7*
— vanhainkodit ja terveyskeskusten vuodeosasto	8,4	4,7	4,4	3,8	3,3*
— miehet	5,6	3,3	3,1	2,8	2,5*
— naiset	9,6	5,5	5,1	4,3	3,6*
— omaishoidontuki	3,0	4,2	4,4	4,5	4,6*

	2000	2010	2011	2012	2013
Vaikeavammaisten palveluasuminen, as./v.	1 894	4 310	4 630	4 844	5 160*
Terveyskeskusten lääkärivaje, %	..	6,0	6,5	6,3	6,1
Merkittävimpien muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien kuin lääkärin vaje, %	..	3,6	..	3,2	3,2*
Ehkäisevien terveyspalvelujen henkilöstömitoitus, % kansallisesta suosituksesta					
— äitiysneuvolalääkärit	62	58	66*
— lastenneuvolalääkärit	20	23	28*
— koululääkärit	6	10	15*
— äitiysneuvolan terveydenhoitajat	59	60	62*
— lastenneuvolan terveydenhoitajat	34	42	45*
— kouluterveydenhoitajat	75	84	85*
Laajat terveystarkastukset toteutuvat, prosenttiosuus terveyskeskuksista					
— äitiysneuvolassa	87	94	95*
— lastenneuvolassa	84	94	95*
— kouluterveydenhuollossa	75	95	95*
Alatavoite: Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus					
Yli vuoden työttömänä olleet, lkm	86 800	54 000	57 200	61 200	73 700
— miehet	47 500	32 900	34 100	36 000	43 300
— naiset	39 300	21 100	23 100	25 100	30 400
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0—17-vuotiaat, %	0,9	1,3	1,4	1,4	1,4*
— pojat	1,0	1,4	1,4	1,4	1,4*
— tytöt	0,9	1,3	1,3	1,3	1,3*
Asunnottomat, lkm	10 000	7 880	7 570	7 850	7 500
— miehet	8 250	6 490	5 990	5 950	5 700
— naiset	1 750	1 390	1 580	1 890	1 800
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, lkm	37 554	35 563	42 571	40 460	37 861**
Maahanmuuttajataustaisten osuus sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä, %	1,9	3,6	3,9**	3,9*	4,0*

¹ Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus väestöstä (käytettävissä olevat rahatulot ovat alle 60 % kaikkien kotitalouksien medianitulosta kulutusyksikköä kohden). Aikasarja on ennakkollinen, sillä Tilastokeskus päivittää tilaston tietoja uuden tulokäsittelyn mukaisiksi.

² Gini-kerroin kuvaa muuttujan (tässä tapauksessa käytettävissä olevien rahatulojen) epätasaisuutta. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet

Toimenpiteet kertomusvuonna

Hallitus määritteli ohjelmassaan yhdeksi kolmesta painopistealueestaan poikkihallinnollisen toimenpideohjelman syrjäytymisen, köyhyyden ja terveysongelmien vähentämiseksi. Ohjelmalla luodaan pysyvä toimintamalli, jolla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä eriarvoisuuden vähentäminen otetaan osaksi kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa. Ohjelman koordinoitavastuu on sosiaali- ja terveysministeriöllä ja se kattaa koko hallituskauden. Kertomusvuonna hyväksyttiin ohjelman tavoiteindikaattorit ja toimeenpanon puoliväliraportti.

Ponnisteluja hyvinvoinnin tasaiseen ja mahdollisimman tasa-arvoiseen jakautumiseen jatkettiin vuonna 2013. Työkaluna tässä tavoitteessa on käynnissä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos. Sen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö asetti huhtikuussa 2013 valmisteluryhmän. Valmisteluryhmän ehdotus eduskunnalle annetta-

Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin vuonna 2013. Uudistus luo tärkeää perustaa kansalaisten hyvinvoinnille, sillä nykyinen lainsäädäntö on osittain vanhentunutta ja sirpaleista.

Kehitysvammaisten asumisen ohjelman (2010—2015) toimeenpanoa jatkettiin. Tavoitteena on kehitysvammaisten henkilöiden laitostasumisen asteittainen lakkauttaminen vuoteen 2020 mennessä ja korvaaminen yksilöllisillä palveluilla tavallisissa asuinympäristöissä. Kehitysvammaisten pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien määrä väheni seitsemän prosenttia edellisestä vuodesta ja asumispalveluissa olevien määrä kasvoi viisi prosenttia. Vammaislakien yhdistämistyö aloitettiin työryhmässä, jonka toimikausi on vuoden 2014 loppuun.

Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun tilaa tutkimaan asettama Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmä luovutti loppuraporttinsa kesällä 2013. Samaan aikaan valmistui työryhmän ehdotus lastensuojelun laatusuosituksiksi. Ehdotuksista laaditaan pitkäjänteinen lastensuojelua kehittävä toteuttamissuunnitelma, joka valmistuu keväällä 2014. Suositukset toimivat tärkeinä työkaluina niin toimijoille kuin valvontaviranomaisille ja konkretisoivat lastensuojelua, jonka toimivuus yhteiskunnassa on eräs hyvinvoinnin vahva perusta.

Neuvolatoiminnasta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta annetun asetuksen toimeenpanoa on edistetty osana laajempaa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistä. Esimerkiksi alle kouluikäisten palveluverkostoa on kehitetty Kaste-ohjelmassa luotujen hyvien käytäntöjen mukaisesti (perhekeskus). Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö valmistelivat yhteistyössä hallituksen esityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi. Elokuussa 2014 voimaan tuleva laki vahvistaa yhteisöllistä ja ehkäisevää toimintaa, yhteen sovittaa kolmen hallinnonalan työtä ja tuo psykologi- ja kuraattoripalvelut myös toiselle asteelle. Lisäksi laki tehostaa yksilökohtaista oppilas- ja opiskelijahuoltoa.

Tartuntatautilain kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin ja työ viimeistellään soteuudistuksen linjausten mukaisesti. HPV-rokote liitettiin kansalliseen rokotusohjelmaan 12-vuotiaille työtöille.

Alkoholin mielikuvamaailman kieltävä lakiesitys hyväksyttiin.

Työttömyysturvaan tehtiin työllisyys- ja kasvusopimuksessa sovittuja muutoksia. Soviteltua työttömyyspäivärahaa saava voi ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman, että se pienentää työttömyysetuutta. Työssäoloa lyheni palkansaajilla 24 viikkoon ja yrittäjillä 15 kuukauteen. Omavastuu-aika lyheni seitsemästä päivästä viiteen päivään. Järjestelmää yksinkertaistettiin luopumalla muutosturvalisästä ja muutosturvan ansio-osasta. Aikuiskoulutustukea parannettiin korottamalla suojaosaa 250 euroon kuukaudessa, lisäksi korotettiin ammattitutkintostipendiä 450 euroon ja enimmäiskestoa pidennettiin 19 kuukauteen. Lakimuutosten tavoitteena on yksinkertaistaa lainsäädäntöä ja lisätä sen kannustavuutta.

Työpankkikokeilun laajentamista valtakunnalliseksi jatkettiin. Kokeilua laajennettiin niin, että osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien lisäksi mukaan pääsevät myös nuorisotakuun piiriin kuuluvat. Työpankkien tehtävänä on löytää etupäässä heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille väylä työelämään.

Vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) sekä romanipoliittisen ohjelman (ROMPO) toimeenpanoa jatkettiin poikkihallinnollisena yhteistyönä muiden ministeriöiden kanssa. Romanian terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tutkimusta valmisteltiin Terveyden ja hyvin-

voinnin laitoksen tekemällä pilotoititutkimuksella. Tavoitteena on toteuttaa laaja, koko maan kattava romanien sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia kartoittava tutkimus seuraavalla EU:n rakennerahastokaudella.

EU:n ulkopuolisista maista Suomeen töihin tulevien sosiaaliturvaoikeuksia parannettiin. Jatkossa Suomeen työhön tulevilla on oikeus asumisperusteisiin sosiaaliturvatuksiin Suomessa työskentelyn perusteella. EU:n ulkopuolisista maista Suomeen tulevat ovat jatkossa oikeutettuja myös työttömyyspäivärahaan, jos he täyttävät kaikki suomalaisen työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset. Muutoksilla pannaan täytäntöön EU:n yhdistelmälapadirektiiviä.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 126. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin -linjauksen toteuttamiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2010—2013, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013
STM:N TOIMINTARESURSSIT				
Sosiaali- ja terveystalvulosasto, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto sekä vakuutusosasto	14,4	13,5	13,7	14,5
STM:N ERILLISPROJEKTIEIN ERILLISMÄÄRÄRAHAT	13,0	14,2	14,9	9,1
HALLINNONALAN LAITOKSET				
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	62,2	67,7	70,0	69,8
Valvira	16,8	16,4	15,3	13,7
Fimea	20,7	23,8	25,9	21,1
YHTEENSÄ	127,1	135,6	139,8	128,2

11.4 Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

Tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2012 koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuoli ennakoarvion mukaan noin 2 430 henkilöä, joista miehiä oli 1 600 ja naisia 840. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolleiden määrä on viime vuosina ollut laskussa.

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta tuli voimaan vuonna 2009. Vuonna 2012 ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita oli noin 80. Kunnat suunnittelevat tiivistävänsä yhteistyötä edelleen, ja vuonna 2013 alueita on 74 ja vuoden 2014 alusta lähtien 65. Kunnat ja kuntayhtymät käyttivät vuonna 2012 ympäristöterveydenhuoltoon noin 116 milj. euroa.

Poikkihallinnollista ja kuntien välistä yhteistyötä tarvitaan, jotta saadaan vähennettyä ilman, maaperän, veden tai ruoan välityksellä aiheutuvia terveysriskejä. Vesivälitteisiä epidemioita on viime vuosina ollut muutama vuodessa, ja niistä sairastuneiden henkilöiden määrä on vaihdellut muutamasta kymmenestä muutama sataan. Äidinmaidosta mitattujen ympäristömyrkköjen (dioksiinien ja PCB-yhdisteiden) pitoisuudet ovat olleet viime vuosina laskussa.

Vakuutusjärjestelmän riskeihin varaudutaan riittävin takuujärjestelyin. Vakuutusmaksuvarat turvataan tehokkaalla riskienhallinnalla, tuottavalla sijoitustoiminnalla ja riittäväällä vakavaraisuudella. Vakavaraisuus kuvaa työeläkeyhtiöiden kykyä kestää sijoitustuotoihin liittyvää vaihtelua. Kun vakavaraisuus on riittävällä tasolla, työeläkkeiden rahastoitujen osien rahoitus on paremmin turvattu talouden vaihteluista riippumatta. Työeläkkeiden osittaisella rahastoinnilla turvataan annettuja eläkelupauksia ja kevennetään tulevien eläkemaksujen tasoja. Työeläkerahastojen osuus bruttokansantuotteesta on noussut, sillä tulevista eläkkeistä yhä suurempi osa rahoitetaan rahastojen kautta.

TAULUKKO 127. Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta -linjauksen tunnusluvut vuosina 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Alatavoite: Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta					
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolleet	2 256	2 572	2 453	2 370**	2 346*
— miehet	..	1 649	1 610	1 497**	1 482*
— naiset	..	923	843	873*	864*
Vesivälitteiset epidemiat					
— epidemioiden lkm	7	2	5	2	4*
— sairastuneet henkilöt	6 428	38	70	530	220*
Ympäristömyrkyjen pitoisuudet äidinmaidossa (PCDD/F- ja PCB-yhdisteiden kokonaistoksisuusekvivalenttimäärä)	15,3	8*	8*	5,6	5,0*
Alatavoite: Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa					
Työeläkevakuutusyhtiöiden, -säätiöiden ja -kassojen vakavaraisuusaste	..	29,6	22,4	26,4	27,2*
Työeläkerahastot/bkt, %	50,2	77,7	72,2	77,7	81,8*

Toimenpiteet kertomusvuonna

Kemikaalilain kokonaisuudistus vietiin loppuun ministeriön asettamassa työryhmässä. Uusi kemikaalilaki astui voimaan 1.9.2013. Laissa säädetään EU:n kemikaaliasetusten kansallisesta täytäntöönpanosta viranomaistehtävien ja rangaistusten osalta sekä eräistä terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi asetettavista kansallisista velvoitteista. Uudistuksen myötä kemikaalien markkinavalvonta siirtyi kuntien kemikaalivalvontaviranomaisilta Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes), johon perustettiin uusi kemikaalien markkinavalvonta -ryhmä tehtävää hoitamaan.

Hallituksen tavoitteena on ottaa ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arviointi tiiviimmin osaksi kaikkea suunnittelua ja päätöksentekoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt sekä terveydensuojeluohjelman laatimisen että päätöksentekomenettelyiden kehittämishankkeen. Kansallisen talousveden turvallisuussuunnitelman laatimiseksi ministeriö on asettanut neljän hallinnonalan ja etujärjestöjen edustajista koostuvan johdoryhmän. Talousveden sekä jäteveden puhdistamisen ja viemäroinnin riskienhallinnan sisällöt valmistuivat vuoden 2013 aikana.

Muuntogeenisten eläinten suljettua käyttöä koskevan ministeriön asetuksen valmistelu saatiin vuoden 2013 aikana pääosin valmiiksi, ja asetuksen on tarkoitus astua voimaan alkuvuodesta 2014. Asetuksella säädetään geenitekniikkalain (377/1995) piiriin kuuluvan eläinten käytön riskinarvioinnin periaatteista, luokituksesta sekä eristämisen ja suojatointimenpiteistä.

Kosmetiikkalainsäädännön valmisteluvastuu siirtyi vuoden 2013 alusta työ- ja elinkeinoministeriöltä sosiaali- ja terveysministeriölle. Uusi kosmetiikkalaki astui voimaan 11.7.2013, jolloin myös EU:n kosmetiikka-asetusta alettiin soveltaa täysimääräisesti. Kosmetiikkatuotteiden valvonnasta vastaa pääosin Tukesin uusi markkinavalvontaryhmä.

VALHA13 -harjoituksen pääteema oli mittavat kyberturvallisuushäiriöt valtionhallinnossa mukaan lukien häiriöt sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä ja sosiaaliturvan maksujärjestelmässä. Kansallinen pandemia-varautumissuunnitelma päivitettiin 2012 ja sitä täydennettiin materiaalisen varautumisen raportilla syksyllä 2013.

Työeläkelaitosten hallintoa koskevan lain uudistaminen jatkui. Työeläkelaitokset veloitetaan perustelemaan ja julkistamaan johdon osallistumisen hallitustyöskentelyyn muissa yhtiöissä, laatimaan periaatteet johdon palkitsemisjärjestelmälle sekä tunnistamaan ja ehkäisemään eturistiriitatilanteet. Tällä pyritään lisäämään työeläkejärjestelmän läpinäkyvyyttä ja vahvistamaan sen luotettavuutta.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 128. Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta -linjauksen toteuttamiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2010—2013, milj. euroa

	2010	2011	2012	2013
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat	0,08	0,06	0,2	0,03
Hallinnonalan laitokset				
Säteilyturvakeskus	38,2	39,4	38,9	39,9
YHTEENSÄ	38,3	39,5	39,1	39,9

Etuuksien saajamäärät

TAULUKKO 129. Sairausvakuutusetuksien lukumäärät vuosina 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Sairauspäivärahan saajat	296 300	318 036	320 668	322 227	308 391
Sairausvakuutuksen kustantamat omavastuukerrat ¹ , 1 000 kpl					
— lääkkeet ²	19 180	29 255	29 646	30 267	29 574
— yksityislääkärisäkäynnit	3 349	3 725	3 752	3 714	3 672
— yksityishammashoitokäynnit ³	1 199	2 761	2 803	2 844	2 876
— yksityinen tutkimus ja hoito ⁴	1 111	1 624	1 690	1 722	3 253
— matkat	3 209	5 199	5 517	5 874	5 254
Kelan kuntoutusetuuskien saajat	96 044	98 808	101 948	105 031	112 238
Vanhempainpäivärahan saajat					
— äidit	97 400	103 577	102 845	101 835	100 481
— isät	42 924	56 393	58 808	60 470	59 683

¹ V. 2013 lähtien ostot, käynnit ja matkat.

² Lääkekorvausjärjestelmä muuttui 1.1.2006.

³ Vuodesta 2010 lähtien korvausta on saanut hammaslääkärin palvelujen lisäksi myös suuhygienistin palveluista.

⁴ V. 2013 lähtien tilastoidaan käyntikertoja (ei omavastuukertoja).

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 130. Eläkkeensaajat vuonna 2000 ja 2010—2012

	2000	2010	2011	2012
Vanhuuseläke	869 700	1 093 300	1 134 900	1 174 500
Osa-aikaeläke	24 500	28 800	27 500	23 500
Työkyvyttömyyseläke	276 300	267 200	260 500	250 700
Työttömyyseläke	54 300	33 900	23 000	11 000
Leskeneläke	252 800	263 500	262 700	261 100

Lähde: Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 131. Työttömyyspäivärahojen saajat vuonna 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Ansiopäiväraha	296 400	336 177	273 874	274 468	303 035
Peruspäiväraha	43 330	65 238	58 961	58 823	63 595
Työmarkkinatuki	286 581	198 663	207 852	216 734	243 318
Kotoutumistuki	7 799	15 510	17 265	17 995	19 535
Aikuiskoulutustuki ¹	-	8 852	-	-	15 362
Koulutustuki ²	..	18 250	3 397	339	4
Koulutuspäiväraha ³	..	2 454	-	-	-

¹ Maksettu 1.8.2001 alkaen.

² Vuonna 2010 koulutustuki ja koulutuspäiväraha lakkasivat olemasta erillisinä etuuksina ja muuttuivat työllistymistä edistäväksi palveluksi, jonka ajalta maksetaan työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Ennen lainmuutosta maksussa olleet koulutustuet maksetaan kuitenkin vanhan lain mukaisesti koulutuksen loppuun asti.

³ V. 2013 lähtien tilastoidaan käyntikertoja (ei omavastuukertoja).

Lähde: Kansaneläkelaitos, Finanssivalvonta ja koulutusrahasto

TAULUKKO 132. Yleisen asumistuen saajat vuosina 2000 ja 2010—2013

	2000	2010	2011	2012	2013
Yleinen asumistuki, ruokakunnat	170 352	164 154	167 364	180 665	192 274

Lähde: Kansaneläkelaitos

Etuuksien ja palvelujen kustannukset

TAULUKKO 133. Sairausvakuutuksen menoja vuosina 2000 ja 2010—2013, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2010	2011	2012	2013
Vanhempainpäivärahat	479	957	988	1 009	1 031
Sairauspäivärahat	494	813	834	843	833
Lääkkeet	678	1 225	1 262	1 303	1 273
Lääkäripalvelut	60	73	74	73	73
Hammaslääkäripalvelut ¹	41	120	115	126	126
Tutkimus ja hoito	58	72	76	79	64
Matkat ja sairaankuljetukset	108	251	276	298	294
Kuntoutusmenot	220	305	334	351	375

¹ Vuodesta 2010 lähtien korvausta on saanut hammaslääkärin palvelujen lisäksi myös suuhygienistin palveluista. Vuonna 2012 hammaslääkäripalvelujen osuus oli 116 milj. euroa ja suuhygienistin palvelujen 10 milj. euroa.

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 134. Eläkemenot vuosina 2000 ja 2010—2012, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2010	2011	2012
Vanhuuseläkkeet (sis. varhennetut)	8 762	16 311	17 542	19 168
Osa-aikaeläkkeet	134	224	235	218
Työkyvyttömyyseläkkeet (sis. yksilölliset varhaiseläkkeet)	2 745	3 147	3 072	3 066
Työttömyyseläkkeet	621	527	312	134
Perhe-eläkkeet	1 232	1 625	1 642	1 695

Lähde: Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 135. Työttömyysturvan menot vuosina 2000 ja 2010—2013, milj. euroa¹

Tehtäväalue	2000	2010 ¹	2011	2012	2013
Peruspäiväraha	83	205	185	219	254
Ansiopäiväraha	1 306	2 101	1 907	1 996	2 356
Työmarkkinatuki	829	791	846	1 082	1 300
Kotoutumistuki	28	91	101	118	128
Koulutustuki	..	133	17	1	-
Koulutuspäiväraha	..	2	-	-	-

¹ Koulutusajan menojen tilastointi on muuttunut vuonna 2010. Niiden työttömien osalta, jotka ovat aloittaneet vuonna 2010 tai sen jälkeen omaehtoisen tai työvoimapolitiittisen koulutuksen, koulutusajan menot sisältyvät ansiopäivärahan, peruspäivärahan tai työmarkkinatuen menoihin. Tämä selittää työttömyyspäivärahamenojen nousua ja koulutusajan menojen laskua vuodesta 2010 lähtien.

Lähde: Kansaneläkelaitos ja Finanssivalvonta.

TAULUKKO 136. Yleisen asumistuen menot vuosina 2000 ja 2010—2013, milj. euroa

	2000	2010	2011	2012	2013
Yleinen asumistuki	467	530	552	606	670

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 137. Lapsiperheiden etuuksiin käytettyjä menoja vuosina 2000 ja 2010—2013, milj. euroa

	2000	2010	2011	2012	2013
Lapsilisät	1 387	1 433	1 436	1 490	1 493
Äitiysavustukset (sis. adoptiotuki)	9	11	11	11	11

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 138. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2010—2012, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2010	2011	2012
Lasten päivähoito, sis. pienten lasten hoidon tuet	1 882	2 666	2 814	2 958
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito	166	619	666	716
Muut lasten ja nuorten palvelut	346	369	398	444
Vanhusten laitoshoido	652	995	952	935
Vammaishuollon laitoshoido	140	197	192	188
Vammaisten työllistämistoiminta	125	186	194	192
Kotipalvelu	463	771	799	846
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	735	2 359	2 634	2 966
Päihdehuolto	87	173	183	194
Toimeentulotuki	428	632	648	703
Perusterveydenhuolto	1 984	3 422	3 595	3 802
Hammashuolto	239	483	509	538
Erikoissairaanhoido	2 956	5 348	5 676	5 970

Lähde: Tilastokeskus

Työsuojelurahasto

Työsuojelurahasto rahoittaa tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaa, joka edistää työturvallisuutta, työterveyttä sekä tuottavuutta suomalaisilla työpaikoilla. Rahoitusmuodot ovat tutkimus- ja kehityshankkeet, tiedotus- ja koulutushankkeet, kehittämisavustukset sekä henkilökohtaiset stipendit. Lisäksi rahasto rahoittaa Työturvallisuuskeskuksen toimintaa.

Rahaston tehtävät perustuvat työsuojelurahastolakiin sekä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin sääntöihin. Rahasto edistää tapaturmavakuutusvelvollisten työnantajien ja näiden palveluksessa olevien työntekijöiden etua. Työsuojelurahaston toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Työsuojelurahasto saa varansa työnantajien maksamista lakisääteisistä tapaturmavakuutusmaksuista, joista Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto tulouttaa rahastolle vuosittain 1,75 %. Vuoden 2013 kertymä oli 11,45 milj. euroa. Tämä on 0,3 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Rahasto vastaanotti ja käsitteli 397 hakemusta, mikä on 28 hakemusta enemmän kuin vuonna 2012. Haettu summa 24,9 milj. euroa oli noin 1,4 milj. euroa eli 10,5 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Vuonna 2013 Työsuojelurahasto myönsi määrärahoja yhteensä 6,9 milj. euroa eli 0,2 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2012. Hyväksytyttä hakemuksia oli 200 kappaletta, mikä on 38 hakemusta enemmän kuin edellisenä vuonna.

Työturvallisuuskeskuksen toiminnalle myönnetty tuki oli 3,1 milj. euroa, josta keskus käytti 2,8 milj. euroa. Rahasto myönsi työelämän tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaan yhteensä 9,7 milj. euroa eli 0,1 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2012.

Työsuojelurahaston tuella oli vuoden lopussa käynnissä 292 hanketta, joille rahastolla oli hankevelkaa 10,6 milj. euroa. Rahasto valvoo näiden hankkeiden suunnitelman mukaisen sisällön, aikataulun ja talouden toteutumista.

Vuoden aikana valmistui 202 hanketta, jotka jakautuivat rahoitusmuodoittain seuraavasti: 60 tutkimus- ja kehityshanketta, 19 koulutus- ja tiedotushanketta, 29 kehittämisavustusta sekä 94 stipendiä.

Koulutusrahasto

Koulutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima rahasto, jonka tehtävänä on tukea työelämässä olevien ammatillista opiskelua myöntämällä aikuiskoulutustukea sekä tukea työelämän tutkintojärjestelmän kehittämistä myöntämällä ammattitutkintostipendejä. Rahaston tehtävänä on lisäksi tiedottaa etuuksista, antaa neuvontapalvelua ja tehdä ehdotuksia toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämistä.

Koulutusrahaston toiminta perustuu Koulutusrahastoa koskevaan lakiin, lakiin aikuiskoulutuksesta ja Koulutusrahaston säännöistä annettuun asetukseen. Koulutusrahaston toimintaa valvoo Finanssivalvonta.

Aikuiskoulutustuen ansio-osan, ammattitutkintostipendin ja Koulutusrahaston hallintokulujen rahoituksesta vastaa Työttömyysvakuutusrahasto, jonka toiminta rahoitetaan työnantajilta ja palkansaajilta perittävillä työttömyysvakuutusmaksuilla. Aikuiskoulutustuen perusosa rahoitetaan valtion määrärahalla. Valtio vastaa myös palveluksessaan olevien henkilöiden ammattitutkintostipendin rahoituksesta.

Koulutusrahasto maksoi vuonna 2013 etuuksia yhteensä 121,9 milj. euroa (102,6 vuonna 2012), josta aikuiskoulutustuen osuus oli 113,2 milj. euroa (94,3) ja ammattitutkintostipendin osuus 8,7 milj. euroa (8,3). Rahaston hallintokulut vuonna 2013 olivat 2,8 milj. euroa (2,4). Koulutusrahaston menot vuonna 2013 olivat yhteensä 124,7 milj. euroa (105,1).

Aikuiskoulutustukihakemuksia rahastolle lähetettiin vuonna 2013 yhteensä 22 191 kpl (18 745), mikä oli 18,4 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Aikuiskoulutustukea sai 15 362 henkilöä (13 456). Ammattitutkintostipendihakemuksia saapui 25 527 kpl (24 390), missä lisäystä edelliseen vuoteen oli 4,7 %. Stipendi maksettiin 22 030 henkilölle (23 179).

Työttömyysvakuutusrahasto

Työttömyysvakuutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima rahasto, jonka tehtävistä on säädetty työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa, ja eräissä muissa laeissa, kuten koulutusrahastolaissa, työttömyyskassalaissa ja työ sopimuslaissa. Työttömyysvakuutusrahaston ohjesäännöstä on annettu valtioneuvoston asetus, jonka muutos tuli voimaan 1.1.2013. Työttömyysvakuutusrahaston toimintaa valvoo Finanssivalvonta.

Työttömyysvakuutusrahaston toiminta rahoitetaan työnantajilta ja palkansaajilta perittävillä työttömyysvakuutusmaksuilla. Työnantajien keskimääräinen maksuprosentti oli 2,38 % (2,31 %) ja palkansaajien 0,60 % (vuonna 2012 samoin 0,60 %). Työnantajien keskimääräisen maksuprosentin nousu johtuu työttömyysturvan työnantajan omavastuumaksun ennakoitua suuremmasta maksukertymästä.

Vuonna 2013 työnantajat maksoivat rahastolle työttömyysvakuutusmaksua yhteensä 1 778 milj. euroa (edellisenä vuonna 1 695 milj. euroa) ja palkansaajat 462 milj. euroa (459). Työnantajan maksamaa työttömyysturvan lisäpäivien omavastuumaksua kirjattiin vuoden 2013 tilinpäätökseen 65,8 milj. euroa (48,1). Maksupäätöksiä tehtiin 3 202 (3 312).

Työttömyysvakuutusrahasto antoi työsopimuslain säännösten perusteella työsopimusten päättymistä koskeviin riita-asioiden korvauskysymyksiin liittyen 972 lausumaa tuomioistuimille, konkurssipesille ja neuvotteluosapuolille. Edellisenä vuonna lausumia annettiin 968 kappaletta. Työnantajat maksoivat tuomioistuimen päätösten tai osapuolten välisten sopimusten perusteella Työttömyysvakuutusrahastolle kantajalle maksetun ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan korvauksina 818 965 euroa (1 162 908), josta noin puolet tullaan tilittämään sosiaali- ja terveysministeriölle.

Työttömyysvakuutusrahaston varallisuuden eli käytännössä laissa tarkoitettun suhdannepuskurin määrä oli vuonna 2013 noin 650 milj. euroa, missä oli lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna 65 milj. euroa. Suhdannepuskurin laissa säädetty enimmäisraja oli vuonna 2013 noin 1 300 milj. euroa.

Työttömyysvakuutusmaksun määrääminen ja perintä siirtyivät tapaturmavakuutuslaitoksilta Työttömyysvakuutusrahastolle vuoden 2013 työttömyysvakuutusmaksun kannosta alkaen. Lainmuutos tuli voimaan 10.10.2012 ja vuoden 2013 ennakkomaksun laskuttamisen valmistelu käynnistyi tuolloin välittömästi.

Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa työttömyyspäivärahan ansio-osan siltä osin kuin työttömyyskassa ei sitä rahoita. Valtio rahoittaa ansiopäivärahan peruspäivärahaa vastaavan osuuden lukuun ottamatta työttömyysturvan lisäpäiviä, joista Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa 94,5 %. Valtio rahoitti vuonna 2013 poikkeuksellisesti myös lomautuspäivärahan peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Rahaston osuus työttömyyskassojen kautta maksettavien etuuksien rahoituksesta vuonna 2013 oli noin 1 320 milj. euroa, kun se vuonna 2012 oli 1 140 milj. euroa.

Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työntekijän ja valtion eläkelaeissa tarkoitettun, vuonna 2013 ansiosidonnaista työttömyysetuutta, aikuiskoulutustukea tai vuorottelukorvausta saaneiden eläkkeiden rahoitukseen menevän vakuutusmaksun suorittamisesta. Vakuutusmaksu maksetaan Eläketurvakeskukselle ja sen kautta eläkelaitoksille, sekä vastaavasti valtion eläkerahastolle. Vuonna 2013 maksettavaa kertyi Eläketurvakeskukselle 659 milj. euroa (555) ja valtion eläkerahastolle noin 6 milj. euroa (5,7).

Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa Koulutusrahastosta maksettavan ammattitutkintostipendin ja aikuiskoulutustuen ansio-osan sekä Koulutusrahaston hallintokulut. Nämä menot olivat vuonna 2013 yhteensä 75 milj. euroa (69).

Työ- ja elinkeinoministeriön hoitamista palkkaturva-asioista koitui Työttömyysvakuutusrahaston maksettavaksi noin 31 milj. euroa (29).

Työttömyysvakuutusrahasto tilitti sosiaali- ja terveysministeriön välityksellä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun kertymästä Kansaneläkelaitokselle työttömyysturvan peruspäivärahan ja työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen perustukien rahoitukseen määrän, joka keskimäärin vastaa työttömyyskassoihin kuulumattomien työntekijöiden palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuista kertyvää määrää. Tämän lisäksi rahasto rahoitti Kansaneläkelaitoksen maksamia päivärahaetuuksien korotusosuuksia. Nämä edellä mainitut menot olivat vuonna 2013 yhteensä 62 milj. euroa (57).

Raha-automaattiyhdistys

Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on harjoittaa yksinoikeudella raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa Suomessa. Raha-automaattiyhdistyksen pelitoiminnan voitto käytetään valtion budjetin kautta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Raha-automaattiyhdistyksen liikevaihto kasvoi 2,1 %. Tilikauden voitto kasvoi 11 milj. eurolla. Vuonna 2013 valtioneuvosto myönsi avustuksia Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta 301 milj. euroa 777 yleishyödylliselle yhteisölle ja säätiölle kaikkiaan 1 592 eri kohteeseen terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävään toimintaan. Avustuksia suunnattiin avustusstrategian mukaisesti hyvinvoinnin edistämisen ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseen, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäisemiseen sekä ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttamiseen. Käytännössä tämä tarkoitti korostetusti järjestöille luontaisten auttamisen tapojen, kuten vapaaehtoistyön ja vertaistuen, mahdollistamista. Lisäksi Valtiokonttorille osoitettiin 102 295 000 euroa sotaveteraaneille. Lisäksi kohdistettiin 10 milj. euroa sotilasvammalain mukaisten avohuoltopalvelujen kustannusten korvaamiseen.

TAULUKKO 139. Raha-automaattiyhdistyksen toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2007—2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liikevaihto, milj. euroa	599	605	597	619	665	682	697
Tilikauden voitto, milj. euroa	407	403	375	382	413	409	420
Tilikauden voitto, % liikevaihdosta	68	67	63	62	62	60	60
Sijoituspaikkamaksut, milj. euroa	92	92	90	94	100	102	103
Henkilöstökulut, milj. euroa	48	50	54	58	61	65	66
Henkilöstö	1 645	1 689	1 690	1 589	1 581	1 618	1 631

11.5 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöristysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 140. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 668	3 615	3 555
Sosiaali- ja terveysministeriö	429	429	426
Muutoksenhakulautakunnat	106	88	88
Valtion koulukodit	337	342	336
Valtion mielisairaalat	847	845	834
Säteilyturvakeskus	349	356	348
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus	224	227	229
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto	145	159	175
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	1 230	1 169	1 119

TAULUKKO 141. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	11 158,8	11 969,0	12 476,5
33.01. Hallinto	74,1	79,5	80,6
33.02. Valvonta	42,0	44,7	43,1
33.03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	113,2	113,7	115,5
33.10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut	2 340,2	2 476,5	2 561,4
33.20. Työttömyysturva	1 815,9	2 265,1	2 645,0
33.30. Sairausvakuutus	1 220,2	1 324,0	1 208,3
33.40. Eläkkeet	4 201,0	4 279,9	4 437,8
33.50. Veteraanien tukeminen	327,7	302,4	284,8
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	477,7	522,2	533,8
33.70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	52,5	54,1	56,1
33.80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	226,1	224,7	209,0
33.90. Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	268,2	282,2	301,0

12 Ympäristöministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimialan toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Suomen ympäristön tila on menossa parempaan suuntaan. Taloudellinen taantuma on kuitenkin hidastanut etenkin kansainvälisen ilmastopoliitikan tavoitteiden toteuttamista, mutta toisaalta sen seurauksena luonnonvarojen käyttö ja muu kuormitus on vähentynyt.

Vaikka Varsovan ilmastoneuvottelujen päästövähennystavoitteet jäivät melko laihoiksi, kokouksessa onnistuttiin kuitenkin saamaan aikaan merkittäviä päätöksiä vuoden 2015 ilmastopimuksen valmistelua varten. Erityisesti sopua trooppisen metsäkadon torjumisesta ja metsien suojelusta voidaan pitää edistysaskeleena. Kotimaassa päivitettiin kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja aloitettiin kansallisen ilmastolain valmistelu.

Suomelle hyväksyttiin joulukuussa vuoteen 2050 ulottuva kestävä kehityksen yhteiskuntasitoutus. Sitoumuksella vahvistetaan tavoitteet, jotka konkreettisia toimenpiteitä toteuttamalla varmistavat, että tulevaisuuden Suomi on hyvinvoiva ja kasvaa luonnon kantokyvyn rajoissa.

Ympäristönsuojelulain uudistushankkeen ensimmäinen vaihe saatiin valmiiksi ja hallituksen esitys annettiin eduskunnalle joulukuussa. Hankkeen toinen vaihe aloitettiin tavoitteena sujuvoittaa lupaprosesseja. Jätelainsäädännön kokonaisuudistusta jatkettiin valmistelemalla lukuisia asetuksia sekä antamalla eduskunnalle esitykset laiksi vaarallisten aineiden rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa ja jätelain muuttamisesta.

Itämeren suojelukomission ministerikokous tiukensi Suomen osalta Itämereen menevien ravinteiden päästökattoa ja vähennystavoitteita. Päätökset tarkoittavat Itämeren tilan parantamiseksi yhä tehokkaampaa ravinnepäästöjen vähentämistä erityisesti maataloudessa. Suomen vesien ekologisen tilan arvio osoittaa, että suuret järviolueet ovat hyvässä kunnossa, mutta rannikkovedet kärsivät erityisesti rehevöitymisestä. Vesien suojeletoimia on syytä edelleen tehostaa vesiekosysteemien turvaamiseksi.

Soidensuojelun täydennysohjelman valmisteluun liittyviä maastokartoituksia tehtiin kuluneena kesänä yhdeksässä maakunnassa. Suojeluohjelmaan valitaan luonnonsuojelulain mukaisesti soita, joiden luontoarvoilla on valtakunnallista merkitystä. Ehdotus ohjelmaan valittavista soista tehdään vuonna 2014.

Ympäristöministeriön teettämä selvitys Talvivaaran kaivoksen ympäristöongelmista ja viranomaistoiminnan valvonnasta osoitti vakavia puutteita toiminnanharjoittajan suunnittelussa, riskiarvioinnissa ja asiantuntemuksessa. Myös viranomaisten valvonnassa havaittiin

puutteita. Ympäristöministeriö asetti kaivosten ympäristöturvallisuutta selvittävän viranomaistyöryhmän sekä käynnisti kaivosten stressitestit. Niillä selvitettiin, miten kaivokset selviytyvät poikkeuksellista kuormitusta aiheuttavista tilanteista, joilla voi olla ympäristövaikutuksia kaivosalueen ulkopuolella.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön toimintaohjelma vuosille 2013–2020 valmistui. Tavoitteena on, että luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSU-ohjelma) toteuttamista jatkettiin. Ohjelman suosio metsänomistajien keskuudessa jatkuu ja on selvästi parantanut metsien monimuotoisuuden turvaamisen tietopohjaa ja lisännyt alueellista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Luonnonsuojelulainsäädännön kehittäminen aloitettiin.

Hallitus linjasi kevään 2013 kehysriihen yhteydessä laajasta asuntopoliittisesta uudistuspaketista kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi. Uudistuksessa on toimia koko asuntotuotantoketjuun. Valtion tukeman uudistuotannon korkotukilainoituksen omavastuukorkoa laskettiin määräaikaisesti. Helsingin seudulla otettiin käyttöön määräaikainen 10 000 euron asuntokohtainen käynnistysavustus tavallisten tuettujen vuokra-asuntojen rakentamisessa. Valtion omistama A-Kruunu Oy ryhtyy rakentamaan tuettuja tavallisia vuokra-asuntoja Helsingin seudulle. Vuokra-asuntotuotannon vaihtoehtojen lisäämiseksi päätettiin ottaa nykyisen 40-vuotisen korkotukituotannon rinnalle uusi 20-vuotinen korkotukimalli, joka on valmisteilla ympäristöministeriössä.

Asuinalueiden elinvoimaa vahvistavien ja niiden eriytymistä vähentävien hankekokonaisuuksien toteuttaminen alkoi kolmessatoista suurimmassa kaupungissa. Näitä Asuinalueiden kehittämisohjelman vuoteen 2015 jatkuvia hankekokonaisuuksia tuetaan myös lähiöihin kohdistuvilla tutkimushankkeilla. Lähiöiden kehittämistavoitteiden toteuttamista tuetaan myös lisätalousarvioissa hyväksytyllä kahdelle vuodelle jakautuvalla korjaamisen käynnistysavustuksella sekä lähiöiden investointiavustuksella.

Tampereen ja Oulun kaupunkiseutujen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevat MAL-ai SOPIMUKSET allekirjoitettiin. Helsingin seudun MAL-ai SOPIMUKSEN yhteistyö ja hankkeet etenivät, mutta erityisesti ARA-vuokra-asuntotuotannon rakennuttaminen oli vähäistä tavoitteisiin nähden.

Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden kokonaisarviointi saatiin valmiiksi. Arvioinnin mukaan 14 vuotta voimassa ollut laki toimii yhä keskeisiltä periaatteiltaan hyvin ja sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Toimintaympäristössä on kuitenkin tapahtunut muutoksia, jotka antavat aihetta lain osauudistuksille, jotka käynnistetään vuoden 2014 alussa.

Rakennustuotteiden CE-merkintä tuli heinäkuussa pakolliseksi EU-asetuksen myötä. Samalla uudistui lainsäädäntö myös rakennustuotteiden kansallisten tuotehyväksyntöjen osalta.

Kertomusvuonna tehtiin runsaasti töitä energiatehokkuuden edistämiseksi. Asetus rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä tuli voimaan kaikkien rakennusten osalta syyskuussa. Laki rakennusten energiatodistuksista tuli voimaan kesäkuussa.

Tuulivoimarakentamista edistävän kaavoituksen avustaminen ja ympäristöministeriön toimet ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että tuulivoimakapasiteetti Suomessa kasvoi vuodessa 56 %. Vuoden lopussa maassamme oli 448 MW tuulivoimaa ja 211 tuulivoimalaa.

Hallitus hyväksyi ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman, jonka tarkoituksena on parantaa ikääntyneiden asuinoloja ja pidentää kotona asumista. Lisäksi aloitettiin asuinalueiden kehittämisohjelma parantamaan asuinalueiden viihtyisyyttä ja elinvoimaisuutta. Rakennusten kosteus- ja hometalkoot -ohjelmaa jatkettiin panostamalla erityisesti viestintään, josta ohjelma palkittiin vuoden viestintätyönä.

Metropolipolitiikan toteuttamista jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Metropolihallinnon lainsäädännön valmistelu aloitettiin. Suomen ensimmäinen kulttuuriympäristöstrategia valmistui. Tavoitteena on vahvistaa kulttuuriympäristön arvoa ja hyvää hoitoa ja parantaa sitä kautta ihmisten hyvinvointia.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpano käynnistettiin julkisen talouden kestävyysvajeen ehkäisemiseksi ja kasvun lisäämiseksi. Ympäristöministeriön toimialan toimenpiteet kohdistuvat pääosin asumisen ja rakentamisen edellytysten parantamiseen, kaavoitukseen ja lupa- ja valitusmenettelyjen jouhevoittamiseen.

Ympäristöhallinnon ohjausta ja kehittämistä vahvistetaan lisäämällä resursseja aluehallintoon sekä ministeriöön. Ympäristöministeriö täytti kertomusvuonna 30 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi ja säädösosaamisen jatkuvuuden turvaamiseksi ministeriö palkkasi kymmenen juristiharjoittelijaa vuodeksi töihin tukemaan lainsäädännön valmistelua. Ministeriö aloitti myös oman strategian uudistustyön, joka valmistuu vuoden 2014 alussa.

Ville Niinistö
Ympäristöministeri

Pia Viitanen
Asunto- ja viestintäministeri

12.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Ympäristöministeriö asetti vuodelle 2013 seuraavat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle. Ympäristöministeriö on arvioinut tavoitteiden toteutumista johdon tekemänä itsearviointina. Vaikuttavuustavoitteissa aikajänne on usein huomattavan pitkä ja tavoitteiden toteutuminen on mahdollista lopullisesti todeta vasta usean vuoden kuluttua. Sen vuoksi arviointi perustuu tässä vuoden 2013 toimenpiteisiin ja aikaansaatuihin tuloksiin, joilla luodaan edellytyksiä vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen. Vaikuttavuustavoitteita toimeenpannaan ympäristöministeriön hallinnonalan virastojen lisäksi ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen ympäristövastuualueilla sekä Metsähallituksen luontopalveluissa. Tavoitteiden saavuttaminen on riippuvainen myös ympäristöhallinnon ulkopuolisten tahojen toimenpiteistä ja vaikutuksista.

TAULUKKO 142. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisen arviointi
(arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, aloittamatta/heikko)

Ympäristöministeriön asettamat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle	Arvosana
Saadaan aikaan riittävän kattava ja oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi tavoitteena rajoittaa globaali lämpötilan keskimääräinen nousu kahteen celsiusasteeseen.	Tyydyttävä
Kulutus ja tuotanto on kestävä ja vastuullista siten, että materiaalihyöky kasvaa, päästöt vähenevät ja kulutuksen hiilijalanjälki pienenee. Luonnonvarojen käyttö on kestävä ja turvaa ekosysteemipalvelut.	Hyvä
Yhdyskuntajätteen määrä kääntyy laskuun, jätteiden kierrätys tehostuu ja kaatopaikoille päätyy enintään 20 % yhdyskuntajätteistä v. 2016.	Hyvä
Vaarallisten aineiden ja pienhiukkasten aiheuttamat riskit tunnetaan ja ne eivät aiheuta merkittäviä ympäristö- ja terveyshaittoja.	Tyydyttävä
Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius Suomenlahdella on riittävä.	Hyvä
Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön ohjaukselineitit on vahvistettu eliölajien ja luontotyyppien suojelun tehostamiseksi.	Hyvä
Itämeren ja sisävesien tilaa heikentävät paineet vähenevät ja vesien tila paranee. Pohjavesien pilaantumisen riski pienenee.	Hyvä
Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenne eheytyy energiatehokkaammaksi, ihmisten hyvinvointi ja arjen sujuvuus paranevat sekä liikennetarve vähenee.	Tyydyttävä / Hyvä
Rakennusten energiatehokkuus paranee. Energiaa säästäviä ratkaisuja ja uusiutuvia energiamuotoja otetaan käyttöön.	Hyvä
Helsingin seudulla asuntotonttitarjonta ja asuntorakentaminen lisääntyvät, mikä parantaa seudun taloudellisen toiminnan ja kohtuuhintaisen asumisen edellytyksiä sekä vakauttaa vuokra- ja omistus-asuntomarkkinoita.	Tyydyttävä

12.2 Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Ilmastonmuutos

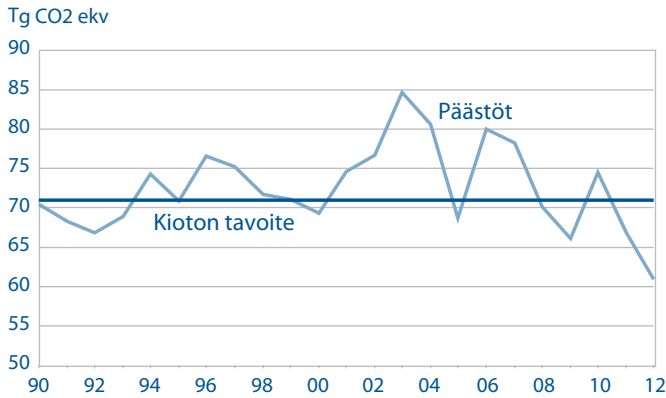
Varsovan kansainvälisen ilmastopöytäkirjan osapuolikokouksessa marraskuussa päätettiin kohti vuoden 2015 ilmastopöytäkirjasta etenevästä tiekartasta, joka sisältää aikataulun päästövähennystavoitteiden ilmoittamiselle. Vuonna 2014 osapuolet arvioivat uudelleen päästövähennystensä tasoa vuodelle 2020. Lisäksi kokouksessa edistettiin kehitysmaiden ilmastonrahoitusta, päätettiin uudesta mekanismista ilmastonmuutoksen vahinkojen ja menetysten käsittelyyn sekä tehtiin päätöksiä trooppisten metsien metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen torjunnasta. Kansallisesti aloitettiin Kioton pöytäkirjan toisen velvoitekauden ratifioinnin valmistelu.

Hallitus hyväksyi energia- ja ilmastostrategiapäivityksen maaliskuussa 2013 ja toimitti sen eduskunnalle valtioneuvoston selontekona (VNS 2/2013). Se toimi päivityksenä vuonna 2008 valmistuneelle pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategialle. Keskeisinä tavoitteina on varmistaa vuodelle 2020 asetettujen kansallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä valmistella tietä kohti EU:n pitkän aikavälin energia- ja ilmastotavoitteita. Strategiatyön valmistuttua aloitettiin Suomen tiekartan laadinta keinoista kohti vuotta 2050, joilla kasvihuonekaasupäästöt vähennettäisiin 80–95 % vuoden 1990 tasosta.

Kansallisen ilmastolain valmistelu aloitettiin. Lain tavoitteena on ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä vähintään 80 prosentin päästövähennystavoite vuodelle 2050, hallinnon toimintaa päästökaupan ulkopuolisten päästöjen vähentämiseksi ohjaava suunnittelu- ja seurantajärjestelmä, viranomaistoiminnan työnjaon selkeyttäminen sekä eduskunnan roolin vahvistaminen ilmastopolitiikassa. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2014.

Suomen kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2012 Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 60,9 milj. hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Päästöt vuonna 2012 alittivat 14 prosentilla Kioton pöytäkirjan ensimmäisen velvoitekauden päästövähennysvelvoitteen tavoitetasoa. Vuoteen 2011 verrattuna päästöt vähenivät 5,9 milj. hiilidioksidiekvivalenttitonnilta. Päästöt vähenivät kaikilla sektoreilla (energia, teollisuusprosessit, liuottimien ja muiden tuotteiden käyttö, maatalous, jätesektori), mutta merkittävin vähenemä (10 %) tapahtui energia-sektorilla johtuen fossiilisten polttoaineiden ja turpeen korvaamisesta sähkön tuonnilla, puulla ja kotimaisella vesivoimalla.

KUVIO 7. Suomen kasviuonekaasupäästöjen kehitys vuosina 1990—2012 suhteessa Kioton pöytäkirjan velvoitetasoon

Lähde: Tilastokeskus.

Ympäristönsuojelu

Kansallinen kestävä kehityksen strategia uudistettiin ja uusi toimikunta asetettiin vuosiksi 2013—2015. Perinteisen strategian sijaan toimikunta laati kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen ”Suomi, jonka haluamme 2050”. Yhteiskuntasitoumuksessa julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa sitoutuu edistämään kestävä kehitystä kaikessa työssään ja toiminnassaan. Sitoumus toteuttaa osaltaan YK:n kestävä kehityksen 20-vuotiskonferenssin (Rio+20) -sopimuksen tavoitteita. Toimenpidesitoumuksia mittaavat ylätasoindeksit on julkaistu findikaattori.fi -sivustolla.

Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti EU:n uuden ympäristöohjelman valmisteluun ja neuvotteluihin. Ohjelma hyväksyttiin kesällä 2013 ja siinä määritellään vuoteen 2050 ulottuva visio sekä yhdeksän ensisijaista teema-kohtaista tavoitetta. Ympäristöministeriö painotti erityisesti luonnon monimuotoisuuden suojelun teemaa ja korosti myös vaarallisten kemikaalien ja niitä sisältävien tuotteiden haittavaikutuksia sekä kemikaalien yhteisvaikutuksia.

Kestävä kulutuksen ja tuotannon (KULTU) ohjelmaehdotuksen keskeisistä johtopäätöksistä hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätös ’Vähemmästä viisaammin’. Valtioneuvoston periaatepäätös Kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisut) edistämistä julkisissa hankinnoissa sisältää myös KULTU-ohjelman tavoitteita ja linjauksia. Osana ohjelman toteuttamista rahoitetaan vuosina 2012—2014 kahdeksaa kokeiluhanketta.

Kansallinen materiaalitehokkuusohjelma valmistui ja biotalousstrategiaa valmisteltiin. Ne sisältävät pitkän aikavälin tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset vastuutahoinen. Resurssitehokkuustavoitteita ja -indikaattoreita selvitettiin raportissa Suomen talouden materiaalityyrit vuonna 2008 ja resurssitehokkuuden tehostamisen vaikutukset vuoteen 2030 (YMr26/2013). Osana kansallista materiaalitehokkuusohjelmaa valmistui myös rakentamisen materiaalitehokkuuden toimenpideohjelma.

Yhteenvedo ympäristölle haitallisista tuista julkaistiin (YMRa13/2013). Tulokset sisältyvät myös valtiovarainministeriön talouspolitiikan strategiaan 2013. Ympäristön kannalta haitallisten tukien yhteenlaskettu summa on 3–4 mrd. euroa, josta suurin osa on verotukia. Tukien uudelleen kohdentamista valmistellaan valtiovarainministeriön johdolla osana hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa.

Hallituksen esitys ympäristönsuojelulainsäädännön ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle joulukuussa. Lailla pannaan täytäntöön teollisuuden päästöjä koskeva EU:n direktiivi, tehostetaan lupamenettelyjä ja valvontaa sekä otetaan perustuslain vaatimukset aikaisempaa paremmin laissa huomioon ja turvataan luonnonarvoja turvetuotannossa. Ympäristönsuojelulain uudistamisen 2. vaiheen valmistelu aloitettiin hieman viivästyneenä 1. vaiheen viivästyminen takia.

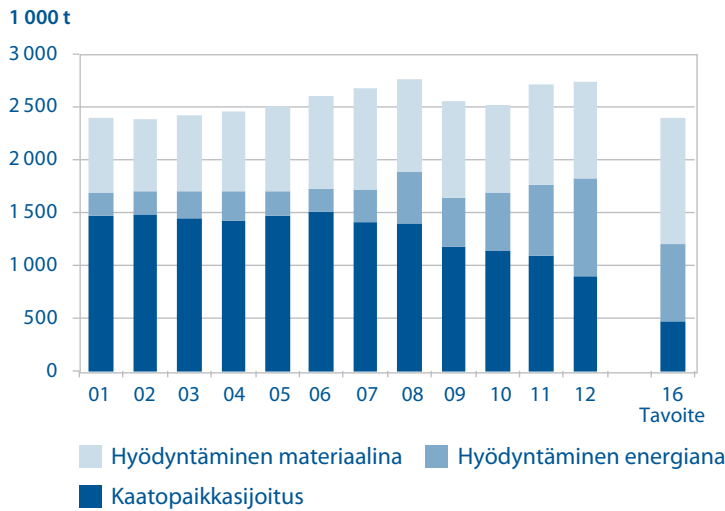
Jätelain toimeenpanoa edistettiin saattamalla voimaan vuoden aikana yhdeksän uutta säädöstä. Hallituksen esitys jätelain muuttamisesta annettiin eduskunnalle marraskuussa. Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä on tarkoitus antaa jätelain muutoksen vahvistamisen jälkeen. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevat säädösehdotukset mukaan lukien tarpeelliset ehdotukset jätelain muuttamiseksi lähetettiin lausunnoille marraskuussa. Näiden säädösehdotusten valmistelu viivästyí asioiden monimutkaisuuden ja varsinkin pakkaussäädöksiin liittyvien voimakkaiden intressiristiriitojen vuoksi.

Vuonna 2012 yhdyskuntajätteen määrä oli edellisen vuoden tasolla 2,74 milj. tonnia eli keskimäärin noin 500 kiloa asukasta kohti vuodessa. Jätteen määrän kasvu talouskasvun seurauksena antaa viitteen siitä, että jätemäärän ja talouden irtikykentä ei ole vielä toteutunut.

Jätteiden hyödyntämisaste nousi noin 68 prosenttiin. Kaatopaikoille sijoitetun yhdyskuntajätteen osuus on laskenut viime vuosina ja vuonna 2012 kaatopaikoille vietiin 33 % yhdyskuntajätteestä. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti kaatopaikoille tulisi vuonna 2016 sijoittaa yhdyskuntajätteistä enää enintään 20 %. Energiahyötykäytön tavoite on jo saavutettu ja ylitetään selvästi vuoteen 2016 mennessä jo tehtyjen polttolaitosinvestointipäätösten perusteella, mutta materiaalikierrätystavoitteen saavuttaminen edellyttää vielä jätteen materiaalikierrätyksen tuntuva lisäämistä.

EU on asettanut tavoitteet biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentämiseksi vuosille 2009 ja 2016. Tilastotietojen mukaan kehitys on ollut myönteistä, ja vuoden 2009 tavoitteeseen päästiin jo vuonna 2007. Biohajoavan ja muun orgaanisen jätteen yleinen kaatopaikkakielto tulee voimaan vuonna 2016, mikä edelleen vähentää jätehuollon kasvihuonekaasupäästöjä.

KUVIO 8. Yhdyskuntajätteet käsittelytavoittain

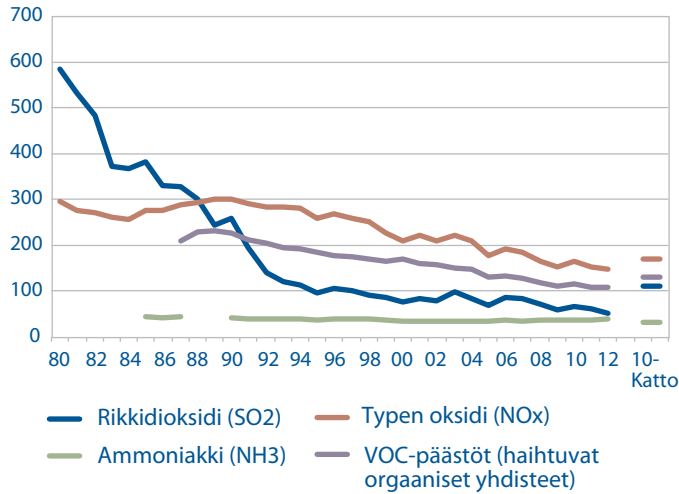
Elohopean päästöjä ja käyttöä rajoittava yleissopimus allekirjoitettiin Japanissa miltei sadan maan voimin. Sopimuksen tavoitteena on suojella ihmisten terveyttä ja ympäristöä vähentämällä ihmisen toiminnan aiheuttamaa altistumista elohopealle.

Uudistettu kemikaalilaki, jolla muun muassa toimeenpantiin ympäristöministeriön päävastuulla oleva EU:n biosidiasetus, astui voimaan 1.9.2013. Lakiin lisättiin eräiden biosidien ammattimaista käyttöä ja sitä koskevia tutkintoja koskevat säännökset. Lisäksi julkaistiin ensimmäinen hallinnonalojen yhteinen vaarallisia kemikaaleja koskeva viestintäsuunnitelma ja tehtiin kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman väliarviointi.

Valtioneuvosto antoi asetuksen polttoaineteholtaan alle 50 megawatin energiantuotantoyksiköiden ympäristönsuojeluvaatimuksista. Asetuksessa on selkeytetty ja tarkennettu sen soveltamisalaa ja savupiipun korkeuden mitoitusperusteita sekä täsmennetty päästöraja-arvoja. Teollisuuden päästöjä koskevan direktiivin uudet vaatimukset suurille, polttoaineteholtaan yli 50 megawatin energiantuotantolaitoksille pantiin kansallisesti toimeen ympäristönsuojelulain ja valtioneuvoston asetuksen muutoksilla alkuvuodesta 2013. Pienpolton hiukkaspäästöjen rajoittamiskeinot ja skenaariot -hankkeessa arvioitiin pienpolton päästövähennysmahdollisuuksia ja -kustannuksia lähitulevaisuudessa (10–20 vuotta) sekä niiden merkitystä terveys- ja ilmastovaikutusten kannalta.

Vuonna 2012 ammoniakkin (NH₃) vuosipäästöt olivat selvästi suuremmat kuin päästökattodirektiivin säätämä päästökattoarvo 31 kt. Suomi on joutunut sopimuksen rikkomustilaan, koska ei ole kyennyt noudattamaan ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevassa sopimuksessa asetettua ammoniakkipäästöjen kokonaispäästövähennysveloitetta. Muut nykyiset kansainväliset ja EU-tason päästötavoitteet on saavutettu jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2010.

KUVIO 9. Päästöjen kehitys kohti vuoden 2010 päästökattoja

Kaivosten ympäristöturvallisuutta edistettiin muun muassa toteuttamalla kaivosten stressitestit ja asettamalla viranomaistyöryhmä pohtimaan kaivosten ympäristöturvallisuutta. Stressitestien avulla selvitettiin, miten kaivokset selviytyvät poikkeuksellisesta kuormituksesta aiheutuvista tilanteista, joilla voi olla ympäristövaikutuksia kaivosalueen ulkopuolella. Testien mukaan kaivokset ovat varautuneet melko hyvin, mutta myös kehitettävää löytyi erityisesti vesienhallinnassa. Viranomaisryhmä puolestaan arvioi muun muassa viranomaisten tehtäviä, ohjauskeinoja ja yhteistyötä ympäristövahinkojen estämiseksi. Molempien hankkeiden osalta julkaistiin loppuraportit, joihin on koottu keskeiset tulokset ja kehittämistä koskevat ehdotukset.

Ympäristövahinkolainsäädännön toimivuuden ja toissijaisten rahoitusjärjestelmien kattavuuden arviointi aloitettiin loppuvuodesta. Vuoden aikana jouduttiin järjestämään lisätalousarviosta rahoitus konkurssiin menneen yhtiön vaarallisten jätteiden hävittämiseksi ympäristöturvallisuuden varmistamiseksi.

Vuonna 2013 valmistui 17 pilaantuneiden maa-alueiden kunnostushanketta, joihin käytettiin myös valtion ympäristötyömäärärahoja. ELY-keskuksille myönnettiin yhteensä 3 milj. euroa kohteiden kartoittamiseen, tutkimiseen ja kunnostamiseen sekä yhteen kiireelliseen jätehuoltoon koskevaan työhön. Kunnostukset ovat suurelta osin olleet ELY-keskusten ja kuntien yhteistyöhankkeita. Kunnostustoiminnan kokonaisvolyymia kuvaa se, että ELY-keskukset tekivät 247 pilaantuneen maaperän puhdistamista koskevaa hallintopäätöstä. Isännättömien huoltoasemien maaperän kunnostamisia jatkettiin SOILI-ohjelmassa. Ohjelmasta luovutettiin vuoden aikana 16 öljysuojarahaston rahoittamaa kohdetta, joiden osalta ELY-keskus oli hyväksynyt kunnostustyön suoritetuksi. SOILI-ohjelma on päättymässä ja viimeisten kunnostusten arvioidaan valmistuvan vuonna 2015. Öljysuojarahaston määräaikaisessa tutkimus- ja kunnostushankkeessa (JASKA) tutkittiin 50 kohdetta vuonna 2013.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset pohjoisilla ja arktisilla alueilla sekä kasvava kiinnostus alueiden luonnonvaroja kohtaan näkyivät ympäristöministeriön työssä. Ministeriö osallistui muun muassa aktiivisesti arktisten maiden välisen öljyntorjuntasopimuksen valmisteluun, joka allekirjoitettiin ministerikokouksessa Kiirunassa. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Suomen arktisesta strategiasta, johon ympäristöministeriö vaikutti aktiivisesti. Strategiassa tarkastellaan Suomen arktisen aseman vahvistamista, avautuvia liiketoimintamahdollisuuksia, ympäristöä, turvallisuutta ja vakautta, maan pohjoisten alueiden asemaa, kansainvälistä yhteistyötä sekä arktista osaamista laajasti ymmärrettyinä.

Öljyntorjuntavalmiutta parannettiin jatkamalla korotetun öljysuojamaksun perimistä sekä aloittamalla öljyntorjunta-alus Hylkeen peruskorjauksen suunnittelu. Vuoden 2014 talousarvioon on varattu 12 milj. euroa peruskorjauksen toteuttamiseen sekä 1,5 milj. euroa öljyntorjuntalaitteiston ja avomeriöljyntorjuntakaluston hankintaan.

Luonnonsuojelu

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelma vuosille 2013—2020 valmistui. Tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Luonnonsuojelulain muuttamista yhteisö-lainsäädännön toimeenpanon täydentämiseksi jatkettiin ja lainsäädännön vaikuttavuutta, toimivuutta ja tehokkuutta lisäävien muutosten valmistelu aloitettiin. Geenivarojen saatavuutta ja niiden käytöstä saatavien hyötyjen jakoa koskevan Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanotoimet aloitettiin.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) suojelualueita saatiin vuonna 2013 valtion omistukseen 3 268 hehtaaria. Yksityisiä suojelualueita perustettiin 4 235 hehtaaria. Lisäksi tehtiin 13 kahdenkymmenen vuoden määräaikaista maanomistajan ja valtion välistä suojelusopimusta, joiden yhteispinta-ala on 109 hehtaaria. Ympäristöministeriön vuodelle 2013 asettama pinta-alatavoite ylitettiin näin ollen 20 prosentilla. Uusien suojelukohteiden keskikoko oli noin 13 hehtaaria. METSO-kohteiden hankintaan ja rauhoitukseen käytettiin määrärahaa noin 32,4 milj. euroa.

Valtioneuvoston hyväksymien vanhojen luonnonsuojeluohjelmien tai niitä vastaavien suojeluvarausten toteutusta jatkettiin. Vuonna 2013 niitä toteutettiin 12 711 hehtaaria, mikä oli yli kolminkertainen määrä tavoitteeseen nähden. Suurin yksittäinen kohde oli Lapin ELY-keskuksen tekemä noin 7 737 hehtaarin suuruinen rauhoitus Kemihaaran soiden Natura 2000 -alueella. Varsinais-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukset, joilla oli suurimmat toteutustavoitteet, eivät kuitenkaan saavuttaneet asetettuja tavoitteita. Luonnonsuojeluohjelmiin käytettiin noin 16 milj. euroa hankinta- ja korvausmäärärahaa.

Suomussalmen ja Varsinais-Suomen luonnonsuojelualueita koskevat asetukset viimeisteltiin. Lisäksi valmisteltiin perustamisasetuksia Saimaan alueelle sekä Itä-Lappiin. Selvitykset uusien kansallispuistojen perustamisedellytyksistä valmistuivat. Turun kansallinen kaupunkipuisto perustettiin kesäkuussa ja Kotkan kansallisen kaupunkipuiston hakemus valmistui. Hangon kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman teko aloitettiin.

Soidensuojelun täydennysohjelman valmistelu eteni aikataulussa. Alkuvaiheen laaja kuuleminen, maastokartoitukset ja kartoituskohteiden maanomistajien kuuleminen sekä sidosryhmätyö ja viestintä onnistuivat hyvin. Kaikkiaan kartoitettiin 340 suota, joiden yhteispinta-ala on noin 34 000 hehtaaria. Ehdotukset suojeltavista suoalueista tehdään vuonna 2014.

Maa-aineslain toimivuuden arviointi valmistui ja lähetettiin lausunnoille. Raportissa on esitetty lupamenettelyn selkiyttämistä, jota edistetään ympäristönsuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lisäksi arviointiraportissa on esitetty muun muassa maa-aineslain soveltamiseen ja valvontaan liittyviä tehostamis- ja selkiyttämistoimia.

Lajisuojelun alueellisia priorisointeja jatkettiin ja toimenpiteet kohdistettiin priorisointien mukaisesti kiireellisimmin suojeltuihin lajeihin. Kalankasvatuksen ja turvetuotannon ympäristönsuojeluohjeet julkaistiin.

Vuoden 2013 VELMU -maastokartoitukset toteutuivat koordinoitusti ja etenivät suunnitelman mukaisesti, paikoitellen tavoitteet jopa ylitettiin. Esitetyistä kenttätyötavoitteista mukaan lukien näyteanalyysit on toteutettu noin 70 %. Inventointimenetelmiä yhdennettiin ja kehitettiin. Lajien ja luontotyyppien levinneisyyskarttoja hyödynnettiin muun muassa Kymenlaakson maakuntakaavan valmistelussa.

Itämeren suojelusopimuksen (HELCOM) ja Itämeren toimintaohjelman (BSAP) velvoitteita sekä työohjelmia toteutettiin tavoitteiden mukaisesti. Ministerikokouksessa hyväksyttiin julkilausuma, jonka keskeisimpiä sisältöjä oli päivitetystä, maakohtaisista ravinnepäästötavoitteista sopiminen. Suomen vähennystavoite kohdistuu vain Suomenlahteen, mutta toimenpiteitä tehdään koko valuma-alueella. Laivojen typenoksidipäästöjä koskevan erityisalueen (NECA) hakemuksen jättämisestä kansainväliselle merenkulkujärjestö IMO:lle ei päästy yksimielisyyteen. Kansallista merenhoitosuunnitelmaa ja toimenpideohjelmia edistettiin valmistelemalla seurantaohjelmaa sekä kehittämällä direktiivin edellyttämiä indikaattoreita. Pietarin vesiensojelu yhteistyössä saavutettiin merkkipaalu Nevan pohjoisen tunneliviemäriin valmistuttua. Pietarin jätevesistä käsitellään jo yli 98 %. Suomenlahti-vuoden 2014 valmistelu aloitettiin.

Vuoteen 2015 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien toteutusta jatkettiin laajapohjaisena yhteistyönä. Samalla valmisteltiin vuoteen 2021 ulottuvia vesienhoitosuunnitelmia antamalla toisen vesienhoitokauden toimenpiteiden suunnittelua koskeva ohjeistus sekä julkaisemalla pohja- ja pintavesien tilaluokittelut.

Suomen vesien ekologisen tilan arvio osoittaa, että järviemme pinta-alasta 85 % ja jokivesistämme 65 % on hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Suuret järvet ja erityisesti Pohjois-Suomen vedet ovat ekologiselta tilaltaan pääosin hyviä tai erinomaisia. Sen sijaan pienet järvet kärsivät rehevöitymisestä. Riskialttiiden pohjavesialueiden määrä on kasvanut noin sadalla alueella vuoteen 2009 verrattuna. Yhdyskuntajätevesien vuotuisen kokonaistyyppi- ja kokonaisfosforikuormituksen kehitys on ollut viime vuosina aleneva. Rannikovesistä vain neljännes täyttää hyvän ekologisen tilan vaatimukset, eikä yksikään rannikon vesialue ole ekologiselta tilaltaan erinomainen. Suomenlahden itäisimmän osan tila on kohentunut vesiensojelu toimien ja etenkin Pietarin tehostuneen jätevedenpuhdistuksen ansiosta. Suurin ongelma on rehevöityminen, jonka vähentämiseksi tarvitaan toimenpiteitä erityisesti maataloudessa, yhdyskunnissa ja haja-asutuksessa.

Ympäristöministeriö jatkoi valtakunnallisen viemäröintiöohjelman toimeenpanoa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Valtion vesihuoltotuella käynnistettiin vuonna 2013 yhdeksän siirtoviemärihanketta. Hankkeiden vaikutuksena vanhentuneita pieniä puhdistamoita poistuu käytöstä ja jätevesien puhdistusta keskitetään tehokkaisiin alueellisiin keskuspuhdistamoihin. Hajajätevesineuvonnan 1,5 miljoonan euron avustuksilla toteutettiin neuvontahankkeita kaikkien ELY-keskusten alueella. Väliarvioinnin perusteella neuvontaa tehdään noin 8 000 kiinteistöllä.

Turvetuotannon ja metsätalouden kolmivuotisen vesiensuojeluhankkeen (TASO) sekä tehoa maatalouden vesiensuojeluun -hankkeen (TEHO PLUS) tavoitteet saavutettiin. Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän uudistuksessa on hyödynnetty TEHO PLUS -hankkeessa kehitettyä mallia tilakohtaisesta ympäristöneuvonnasta sekä paikkatietoaineistojen hyödyntämistä ympäristötoimenpiteiden kohdentamisessa. Ravinteiden kierrätystä sekä Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantamista edistävää ohjelmaa jatkettiin. Analyysi ohjelmasta ja sen vaikuttavuudesta valmistui. Tulevissa hankkeissa pyritään entistä enemmän tähtäämään mahdollisimman nopeaan käytäntöön soveltamiseen.

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan liikelaitos, jota ympäristöministeriö ohjaa ja rahoittaa julkisiin hallintotehtäviin kuuluvissa luonnonsuojelutehtävissä. Metsähallituksen luontopalvelujen tehtävänä on ympäristöministeriön hallinnonalalla valtion omistuksessa olevan luonnonsuojelualue- ja erämaaverkoston hallinnointi ja hoito sekä eräät valtakunnalliset asiantuntijatehtävät. Toiminnalla vaikutetaan keskeisesti luonnon monimuotoisuuden Suomessa biodiversiteetin köyhtymisen hidastamiseksi.

Vuonna 2013 luontopalvelujen kokonaismenot olivat 61,8 milj. euroa (63,8 milj. euroa vuonna 2012). Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kautta valtion talousarviosta tuleva perusrahoitus kattoi menoista 38,7 milj. euroa (39,2 milj. euroa vuonna 2012). Henkilötyövuosia oli kaikkiaan 578 (562). Metsähallituksesta liikelaitokseksi raportoidaan hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

TAULUKKO 143. Metsähallituksen luontopalvelujen toiminnan tunnuslukuja vuosina 2009—2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Natura-alueiden määrä, jolle valmistui hoito- ja käyttösuunnitelma, kpl	32	22	20	18	13
Metsien ja soiden ennallistaminen METSO-alueella, ha	2 561	2 245	2 148	1 897	2 212
Perinnebiotooppien hoito ja kunnostus, ha	2 610	2 695	3 071	3 388	4 137
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi, ha	5 632	6 200	5 345	n. 10 000	9 365
Kansallispuistojen käynnit	1 943 000	1 958 500	2 086 500	2 087 300	2 259 800
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit	866 000	849 400	833 000	896 500	1 013 800

Kansallispuistojen ja valtion retkeilyalueiden virkistys- ja matkailukäytön tuottamat paikallistaloudelliset vaikutukset kasvoivat johtuen lisääntyneistä käyntimääristä. Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset olivat 115,5 milj. euroa ja 1 484 henkilötyövuotta. Valtion retkeilyalueiden kävijöiden rahankäytön kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset olivat 15,4 milj. euroa ja 199 henkilötyövuotta.

Vuonna 2013 avattu Suomen luontokeskus Haltia saavutti suosiota niin kansalaisten kuin ulkomaisten matkailijoiden käyntikohteena. Eniten mielenkiintoa herättivät puurakenteisen keskuksen arkkitehtuuri, edistykselliset energiaratkaisut ja Suomen luonnosta kertova interaktiivinen näyttely. Myös Haltian luontokoulutoiminta oli vilkasta. Haltiassa oli lähes 95 000 käyntiä kahdeksan aukiolokuukauden aikana. Nuuksion kansallispuiston käyntimäärä kasvoi Haltian vaikutuksesta yli 40 %.

12.3 Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

Alueiden käyttö

Ympäristöministeriö tuki valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista ja niiden välittymistä kuntien kaavoitukseen ja maakuntakaavoitukseen. Vuonna 2013 vahvistettiin viisi maakuntakaavaa ja ohjattiin 28 vireillä olevaa maakuntakaavaa. Ohjauksessa ovat painottuneet ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät kysymykset, erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta ja vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista sekä tuulivoimaa koskevat alueidenkäytölliset ratkaisut. Keskeisellä sijalla ovat olleet myös eräät suuret liikenteen infrastruktuuriratkaisut.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarviointi valmistui. Arvioinnin mukaan 14 vuotta voimassa ollut laki toimii yhä keskeisiltä periaatteiltaan hyvin ja sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Toimintaympäristössä on tapahtunut kuitenkin muutoksia, jotka antavat aihetta lain osauudistuksille. Arvioinnissa korostuvat kaupunkiseutujen maankäytön ohjaimisen haasteet. Myös kuntauudistuksen eteneminen on otettava huomioon kaavajärjestelmää kehitettäessä. Kaupunkiseutujen kehysalueilla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla tarvitaan tiukempaa rakentamisen ohjausta kuin muilla maaseutualueilla. Kunnilta tarvitaan myös aktiivisempaa maapolitiikkaa. Tarpeellisiksi katsottuja lain osauudistuksia käynnistetään välittömästi. Ensimmäiset osauudistukset toimeenpanevat osaltaan hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa ja ne tuodaan eduskunnan käsiteltäväksi syksyn 2014 aikana.

Kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeilusta annetun lain (1257/2010) voimassaoloaika jatkettiin vuoden 2014 alusta vuoden 2018 loppuun saakka. Lain alueellista soveltamisalaa laajennettiin poikkeamistoimivallan siirtämisen kokeilun osalta kymmenen asukasluvultaan suurimpaan kuntaan. Valmisteltiin maankäyttö- ja rakennuslain rakentamisen suunnittelua, työnjohtoa ja viranomaisvalvontaa koskevat säännösmuutokset siten, että ne täyttävät perustuslain vaatimukset. Lakimuutos tulee voimaan syksyllä 2014. Osana vesihuoltolainsäädännön uudistusta valmisteltiin hulevesiä koskevaa maankäyttö- ja rakennuslain muutosta tarkoituksena lisätä lakiin hulevesiä koskeva luku. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2013.

Ympäristöministeriö tuki edelleen tuulivoimarakentamisen kaavoitusta ja selvityksiä sekä edisti osaltaan hallituksen ilmasto- ja energiastrategian tavoitetta lisätä tuulivoimatuotantoa nykyisestä noin 450 megawattista 3 750 megawattiin vuoteen 2025 mennessä. Kunnille ja maakunnan liitoille osoitettiin 1,4 milj. euroa valtionavustusta tuulivoimarakentamista ohjaavien kaavojen laadintaan. Tuulivoimarakentamista ohjaavia maakunta- ja yleiskaavoja on vireillä ja valmistunut runsaasti eri puolilla Suomea. Vuonna 2013 tuulivoimakapasiteetti kasvoi 56 %. Tuulivoimarakentamisen poikkeamista koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan 1.1.2014.

Suomen ensimmäinen kulttuuriympäristöstrategia valmistui. Tavoitteena on vahvistaa kulttuuriympäristön arvoa ja hyvää hoitoa ja parantaa sitä kautta ihmisten hyvinvointia. Strategia sisältää kolme kärkiteemaa, jotka ovat kulttuuriympäristö mahdollisuutena, kestävä kehitys sekä hyvä kulttuuriympäristöhallinto. Ympäristöministeriö myönsi vuonna 2013 rakennusperinnön hoitoon tarkoitettuja avustuksia 1,35 milj. euroa. Avustuksia haettiin 989 kohteelle ja myönnettiin 485 kohteelle.

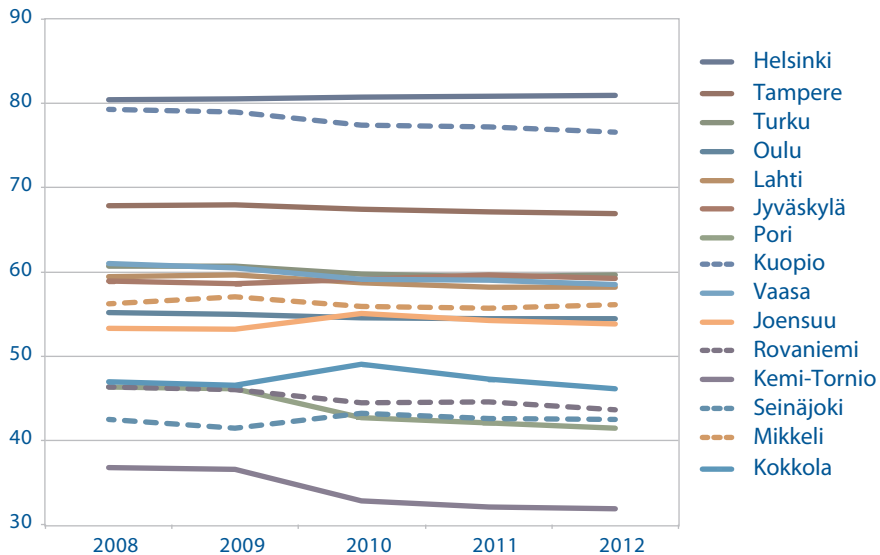
Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) aiesopimukset Tampereen ja Oulun kaupunkiseutujen kuntien ja valtion välillä allekirjoitettiin. Metropolipolitiikkaa jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Metropolipolitiikan keskeisistä hankkeista MAL-aiesopimuksen ja maahanmuuttajien aiesopimuksen toimenpiteitä toteutettiin ja metropolialueen kasvusopimus solmittiin. Sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelman valmistelu on käynnissä. Metropolihallinnon lainsäädännön valmistelu aloitettiin hallituksen rakennepoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti valtiovarainministeriön johdolla. Alueella aloitettiin myös valtion erityinen kuntajakoselvitys.

Kaavoituksen ja kaavaohjauksen tueksi tuotettiin alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, vähittäiskaupan suuryksiköihin ja ilmastotavoitteita toteuttavaan kaavoitukseen liittyvää aineistoa, julkaistiin vähittäiskaupan suuryksiköiden ohjauksen opas, energiakaivoja koskeva opas sekä aineistoa ilmastotavoitteita edistävän asemakaavoituksen tueksi.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen meluntorjunnasta (2007—2020) toteutumista selvitetiin perustuen osaltaan ympäristömeludirektiiviin (2002/49/EY), kartoituksiin ja meluntorjuntasuunnitelmiin. Melulle altistuvien määrä ei ole pienentynyt tarkasteluaikana. Melulle altistuu noin 20 % väestöstä ja tieliikenteen melulle altistuvien osuus tästä on 85 %. Meluntorjuntaa koskevia uusia menettelyjä on tarkasteltu ympäristönsuojelulain uudistamisen yhteydessä ja viety yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ympäristö- ja lentoliikennestrategiaan.

Kaupunkiseutujen tiiveimmillä alueilla asuvien osuus koko kaupunkiseutujen taajama-alueen asukkaista on viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana ollut pääsääntöisesti vähenevä eli yhdyskuntarakenne on hajaantunut. Yhdyskuntarakenteen eheydellä on suuri merkitys toimivien joukkoliikennetarkaisujen ja palvelujen saavutettavuuden kannalta.

KUVIO 10. Tilastoruuduissa, joissa asukastiheys on vähintään 20 asukasta hehtaarilla, asuvien osuus kaupunkiseudun taajama-alueen asukkaista 2007—2012, %

Asuminen

Asuntopoliittisen toimenpideohjelman toteuttamista jatkettiin. Lisäksi hallitus päätti 21.3.2013 kehysriihessä laajasta asuntopoliittisesta uudistuspaketista, jolla vastataan kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen pulaan erityisesti Helsingin seudulla. Uudistuspaketti sisältää toimia koko asuntotuotantoketjun kehittämiseen.

Valtion tukeman uudistuotannon osalta korkotukilainoituksen omavastuukorko laskettiin määräaikaaisesti yhteen prosenttiin ja perusparannuksen korkotukilainoituksessa määräaikaaisesti 2,35 prosenttiin. Lisäksi Helsingin seudulla otettiin käyttöön määräaikainen 10 000 euron asuntokohtainen käynnistysavustus normaalien tuettujen vuokra-asuntojen rakentamisessa. Valtion omistamalle A-Kruunu Oy:lle varattiin vuoden 2013 ensimmäisessä lisätalousarviossa 30 milj. euroa, jolla on tarkoitus ryhtyä rakentamaan tuettuja normaaleja vuokra-asuntoja Helsingin seudulle. Normaalin vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi valmisteltiin nykyisen 40-vuotisen korkotukituotannon rinnalle uutta korkotukimallia, jossa kohdekohtaiset rajoitukset kestäisivät 20 vuotta.

Valtion tukemien vuokra-asuntojen vuokranmääritysvalvonta päätettiin siirtää vuoden 2014 alusta kunnilta Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) tehtäväksi. Samalla ARAlle säädettiin oikeus vaatia valvonnan suorittamiseksi tarvittavat tiedot lainansaajalta. ARA vastaa edelleen myös lainansaajien yleisestä ohjauksesta omakustannusvuokraa koskeissa asioissa.

Ympäristöministeriö käynnisti selvityksen nykyisen asumisen tukijärjestelmän ja verotuksen vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta sekä ehdotuksista niiden kehittämiseksi. Tulokset saadaan tämän hallituskauden loppuun mennessä ja niitä on tarkoitus hyödyntää seuraavan hallitusohjelman laadinnassa.

Vuonna 2013 asuntojen uudistuotanto oli arviolta noin 27 120 aloitettua asuntoa (vuonna 2012: 28 334 asuntoa). Asuntotuotannon laskuun ovat vaikuttaneet erityisesti edelleen jatkuva taloudellinen epävarmuus ja osaltaan asuntotuotantoa elvyttäneiden suhdanneluonteisten avustusten loppuminen vuonna 2012. Asuntojen korkea hintataso ja kuluttajien luottamuksen lasku on vähentänyt vapaarahoitteisten asuntojen kysyntää.

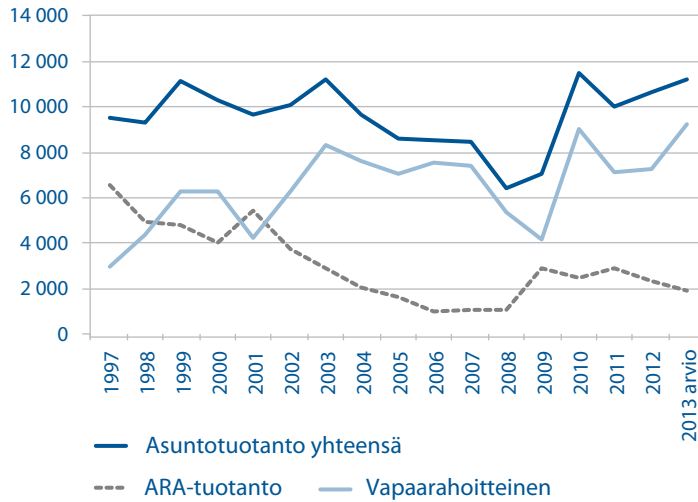
ARA teki korkotukilainoitettavien asuntojen aloituksen mahdollistavia päätöksiä yhteensä 6 255 asunnosta (vuonna 2012: 6 418 aloitusta) ja takauslainoituksen osalta 162 asunnosta (vuonna 2012: 239 aloitusta). Normaalin korkotukivuokratuotannon päätöksiä oli 1 988 asuntoa, erityisryhmien asuntoja 2 953 ja asumisoikeusasuntoja 1 306. Asunnoista aiesopimuskuntiin kohdistui 2 525 asuntoa ja muihin kasvukeskuksiin 2 331 asuntoa. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus oli yhteensä 1 040 milj. euroa ja siitä jäi käyttämättä noin 128 milj. euroa.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen MAL-aiesopimuksen 2012–2015 mukainen Helsingin seudun asuntotuotannon tavoite on 12 500 asuntoa vuodessa. Vuonna 2013 toteutui arviolta 10 756 asuntoa eli tavoite jäi saavuttamatta. Vuonna 2013 normaalien ARA-vuokra-asuntojen rakentamisen aloituksen mahdollistavia päätöksiä tehtiin Helsingin seudulla ARA:n mukaan noin 1 000. MAL-sopimuskauden (2013–2015) keskimääräinen vuositaso on noin 2 500 ARA-vuokra-asuntoa painopisteen ollessa normaaleissa vuokra-asunnoissa. Helsingin seudulla oli lisäksi tavoitteena kaavoittaa 1,4 milj. kerrosneliömetriä uutta asuinkerrosalaa, mutta toteuma oli ennakkotietojen mukaan noin 1,2 milj. kerrosneliömetriä. Vähentyneen tuotannon taustalla on suhdanteisiin liittyvä rakennusalan varovaisuus. Helsingin, Turun, Oulun ja Tampereen kaupunkiseutujen MAL-aiesopimusten seuranta käynnistyi. Aiesopimusmenettelyä kehitettiin parantamalla sen sitovuutta ja käytettävyyttä.

Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toteuttamista jatkettiin, ja kehitysvammaisille suunnattuja ARA-asuntoja valmistui vuonna 2013 yhteensä 481 (30,5 milj. euroa). Tavoitteena oli 470 uuden asunnon rahoittaminen, joten tavoitteet saavutettiin. Vammaisten asumisen kehittämisen tueksi ympäristöministeriö julkaisi raportin ”Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus”, jossa tarkastellaan kansainvälisiä ja Suomen ratkaisuja kehitysvammaisten ihmisten asumisessa, etenkin silloin kun laitoshoido lopetetaan.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma jatkui tavoitteena poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä. Asunnottomien määrä oli vuonna 2013 yhteensä 7 500 (vuonna 2012: 7 852), joista pitkäaikaisasunnottomia oli 2 550 (vuonna 2012: 2 628). Aiesopimuskaupungeissa (11 kaupunkia) oli vuonna 2013 asunnottomia 6 157 ja pitkäaikaisasunnottomana 2 192 henkilöä. Koko maassa asunnottomuus väheni n. 350 hlöä ja pitkäaikaisasunnottomuus n. 80 hlöä, maahanmuuttajien asunnottomuus kasvoi n. 20 %. Ohjelman tavoitteena on vuosina 2008–2015 aikaansaada aiesopimuskaupungeissa yhteensä 2 500 asuntoa pitkäaikaisasunnottomille. Vuosina 2008–2012 on valmistunut yhteensä 2 143 asuntoa, joten ohjelman määrällisen tavoitteen saavuttaminen edellyttää runsaan 350 asunnon aikaansaamista vuoteen 2015 mennessä.

KUVIO 11. Asuntotuotanto aiesopimuskunnissa

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmasta vuosille 2013—2017. Ohjelmassa on useita toimenpiteitä ikääntyneiden asumisolojen parantamiseksi. Valtion pitkäjänteisen toiminnan kautta luodaan edellytyksiä ikääntyneiden asuinolojen parantamiseen, joita kuntien toimilla tuetaan sekä vaikutetaan ikääntyneiden itsensä ja kuntien ja asunto- ja rakennusalan toimintaan. Ohjelman keskeisimpinä linjauksina on ikääntyneiden tarpeiden ennakointi, esteettömyyden ja asuntojen korjaamisen edistäminen, monipuolisten asumisratkaisujen mahdollistaminen sekä asuinympäristöjen, hyvinvointiteknologian ja kuntien toimintamallien kehittäminen.

Asuinalueiden kehittämisohjelman 2013—2015 toteuttaminen käynnistyi. Ohjelman tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä (segregaatiota), edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta ja luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinympäristöjä.

Rakentaminen

Rakentaminen väheni edelleen vuonna 2013 heikon ja epävarman taloustilanteen johdosta. Tammi—marraskuussa myönnettyjen rakennuslupien kuutiomäärä väheni 3 % vuodentakaiseen vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Asuin- ja vapaa-ajan rakennusten kuutiomäärät laskivat merkittävästi. Maatalousrakennusten osalta kasvu oli merkittävää. Kasvua oli myös liike- ja toimistorakennuksissa sekä hieman myös teollisuus- ja varastorakennuksissa. Piristymisen merkkejä kuitenkin näkyi loppuvuonna rakennuslupien kuutiomäärän kasvaessa marraskuussa runsaat 20 % vuoden takaisesta.

Rakennushankkeen toimijoita koskevaa sääntelyä selkeytettiin muuttamalla maankäyttö- ja rakennuslakia sekä asuntokauppalakeja. Muutos selventää rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia, rakennuksen suunnittelua ja suunnittelijoita, rakennustyönjohtoa sekä rakentamisen viranomaisvalvontaa koskevaa sääntelyä. Suunnittelijoiden ja työnjohdon kelpoisuusehtoja on täsmennetty muun muassa aikaisempien tutkintojen huomioon ottamisella. Lakimuutos tuli voimaan 1.1.2014.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) implementointi saatettiin loppuun. Ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä tuli voimaan kaikkien rakennusten osalta 1.9.2013. Rakennuksen energiatodistuslaki ja muut sitä koskevat säädökset tulivat voimaan 1.6.2013. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun direktiivin (RES) täytäntöönpanoa jatkettiin. VTT:n laatiman selvityksen mukaan realistinen säästöpotentiaali, sisältäen ympäristöministeriön asetuksen rakennusten energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöiden yhteydessä, on noin 6 prosenttia rakennuskannassa vuoteen 2020 mennessä. Helsingin rakennusvalvonnan seurannan mukaan uusien asuinrakennusten energiatehokkuus on parantunut Helsingissä selvästi viimeisten neljän vuoden aikana.

Tammikuun alussa 2013 tuli voimaan maankäyttö- ja rakennuslain muutos, jolla säädettiin rakennusten olennaisista teknisistä vaatimuksista sekä saatettiin Suomen rakentamismääräyskokoelmaan koottavien asetusten antovaltuudet vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain muutos on pohjana Suomen rakentamismääräyskokoelman uudistamiselle.

Rakennustuotteiden CE-merkintä tuli heinäkuussa pakolliseksi EU-asetuksen myötä. Samalla uudistui lainsäädäntö myös rakennustuotteiden kansallisten tuotehyväksyntöjen osalta.

Korjaus- ja energia-avustuksiin oli vuoden 2013 talousarviossa käytettävissä 50,5 milj. euroa. Määräraha oli 5,8 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2012. Avustusten painopisteinä olivat hissien rakentaminen sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen rakentaminen. Uusiutuvan energian avustuksista luovuttiin määrärahatason laskusta johtuen.

Rakennusjätteen vähentämiseksi ja kierrätyksen lisäämiseksi valmistui syksyllä 2013 rakentamisen materiaalitehokkuuden toimenpideohjelma. Ohjelma kytkeytyy kansalliseen materiaalitehokkuusohjelmaan, ja sen toimenpiteet painottuvat kierrätyksen edellytysten ja seurannan parantamiseen sekä teknologian ja kierrätyspalvelujen edistämiseen.

Valtakunnallista kosteus- ja hometalkoot -ohjelmaa jatkettiin pääpainona ohjelman tuottaman osaamisen siirtyminen koulutukseen ja rakennusalan toimijoille. Kosteus- ja hometalkoot palkittiin Markkinointiviestinnän Toimistojen Liiton kilpailussa sekä vuoden 2013 viestintätöinä että parhaana työnä yhteiskunnallinen viestintä -sarjassa.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta antoi helmikuussa 2013 mietinnön rakennusten kosteus- ja homeongelmista (TrVM 1/2013 vp - M 5/2013 vp). Eduskunta hyväksyi toukuussa 2013 (EK 5/2013 vp) mietinnössä ehdotetut 14 kannanottoa. Eduskunnan kirjelmän mukaisista kannanotoista aiheutuvien toimenpiteiden toteutus kuuluu usealle ministeriölle ympäristöministeriön koordinoimissa toimintaa. Ympäristöministeriö on asettanut seurantaryhmän kirjelmästä aiheutuvien toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutuksen seurantaan. Vuonna 2013 toteutetuista toimenpiteistä on raportoitu tarkemmin vuosikertomuksen osassa 4.

Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika (ERA17) -ohjelman toimeenpanoa jatkettiin. Ohjelman toimet kohti energiaviisaampaa Suomea ovat edenneet kiitettävästi, vaikkakin uusia painopisteitä on jouduttu ohjelman aikana määrittelemään. Ohjelman tavoitteena on energianäkökohtien huomioiminen kaikessa toiminnassa.

Kehittämistoiminnan keskeiset tulokset

Sähköinen ympäristölupajärjestelmä saatiin valmiiksi ja järjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2014 alussa aluehallintovirastoissa. Valvonta- ja kuormitustietojärjestelmän (VAHTI) muutostarpeet tunnistettiin ja uuden version määrittelytyö aloitettiin. Luonnonsuojelualueiden tietojärjestelmän (SALTI) toteutukseen tarvittu työmäärä on ollut arvioitua suurempi ja järjestelmän valmistuminen on viivästynyt. Palvelun käyttöönotto tapahtuu vaiheittain vuosina 2014–2015.

SADe-ohjelman Asumisen ja rakentamisen ePalvelut -hankkeessa otettiin käyttöön asukkaiden osallistumiseen kannustava elinympäristön kyselypalvelu Harava ja vahtipalvelu Tarkkailija. Rakentamisen lupa-asiointipalvelua (Lupapiste) pilotoitiin. Koko palvelukokonaisuus valmistuu vaiheittain vuoteen 2015 mennessä.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä tutkimuslaitosrakenteen kokonaisuudistuksesta päätettiin LYNETin toimintaa laajentaa niin, että vuoden 2015 alusta LYNETin muodostavat Luonnonvarakeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Suomen ympäristökeskus, Paikatiedon tutkimus- ja kehittämiskeskus, Ilmatieteen laitos, Geologian tutkimuskeskus ja Moniteknologinen tutkimuskeskus (VTT ja MIKES).

Ympäristöministeriön T&K -toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitiin ulkopuolisen tahon toimesta (YMr28/2013). Arvioinnin mukaan ministeriö profiloituu vahvana tutkimustiedon hyödyntäjänä. Arvioinnissa esitettiin useita kehittämissuosituksia mm. tutkimustiedon hyödyntämisestä säädösvalmistelussa, T&K-toiminnan roolin selkeyttämistä, priorisointia sekä yhteistyön lisäämistä kuntien ja ELYjen kanssa.

Ympäristön tilan seurannan strategian 2020 toimeenpanoa jatkettiin Monitor-2020 -ohjelmassa sekä Monitor 2015 -hankkeessa, joka on myös ympäristöhallinnon VATU-hanke. Ohjelman tehtävänä on mm. kehittää ympäristön seurantatiedon tuotantoa ja hankkeen tehtävänä mm. kehittää seurannan vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Ohjelma käynnistyi v. 2013 ja etenkin seurantatiedon käytön volyyymi järkiwiki-verkko-palvelun osalta kasvoi yli 20 % edellisvuoteen nähden.

Aluehallinnon palvelukyvyyn turvaamiseksi käynnistettiin toisena VATU-hankkeena ympäristöhallinnon asiakaspalvelukeskus Pirkanmaan ELY-keskuksessa. Se tehostaa asiakaspalvelua ja tukee monikanavaisen asiakaspalveluun siirtymistä. Arvioinnin mukaan hanke onnistui hyvin. Palvelun nopeus ja laatu ovat parantuneet, mm. puhelinjonotusajat ovat lyhentyneet.

Ympäristöministeriö laski vuoden 2013 kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen apunaan WWF:n ilmastolaskuria. Hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 1 328 tCO², joka on selvästi vähemmän kuin vertailuvuonna 2012 (1 714 tCO²). Yhtä työntekijää kohden päästöjä syntyi keskimäärin 4,7 tCO². Kokonaisuudessaan ministeriön CO²-päästöt vastaavat noin 565 000 bensalitran tai 300 omakotitalon keskimääräisiä päästöjä.

12.4 Hallinnonalan voimavarat

Hallinnonalojen voimavaratiedot on koottu valtiovarainministeriön Työnantajan henkilöstötieto -järjestelmästä (Tahti) sekä valtion talousarvion toteumalaskelmista. Siirtomäärärahat on otettu laskelmaan ilman peruutettuja määrärahoja. Pyöritysten takia taulukoiden summat eivät aina täsmää.

TAULUKKO 144. Henkilöstö, htv

	2011	2012	2013
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	979	997	997
Ympäristöministeriö	279	279	274
Suomen ympäristökeskus	645	665	670
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus	55	52	52

TAULUKKO 145. Talousarviomäärärahojen käyttö, milj. euroa

	2011	2012	2013
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	306,5	275,8	253,3
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	75,4	78,1	77,4
35.10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	109,2	119,5	123,5
35.20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	122,0	78,2	52,4

Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Ympäristöministeriön hallinnonalalla toimivat talousarvion ulkopuolella olevat valtion asuntorahasto ja öljysuojarahasto. Niistä on raportoitu hallituksen vuosikertomuksen osassa 1.

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
PL 23 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vnk.fi
Taitto: Valtiovarainministeriön julkaisutiimi

Edita 2014

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtioneuvoston kanslia, 2014	
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuus selvitys Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuus selvitykset Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta Del 1/4: Regeringens redogörelse för de samhälleliga verkningarna Del 2/4: Ministeriernas resultatredogörelser Del 3/4: Bokslutskalkylerna Del 4/4: Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden	
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja, 3/2014	
Julkaisun jakelu	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vnk.fi/julkaisut .	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, 2014	
ISBN Nid. 978-952-287-081-0 ISBN PDF 978-952-287-082-7 ISSN Nid. 0782-6028 ISSN PDF 1799-7828	Sivuja 156	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä, valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 §:ssä säädettynä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus koskee vuotta 2013.

Vuodelta 2013 annettava hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta

Osa 1: Hallituksen vaikuttavuus selvitys

Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuus selvitykset

Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat

Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Tavoitteena on, että kertomuksen eri osat muodostavat kokonaisuuden, joka osaltaan edistää yhteiskuntapolitiittista keskustelua, ja jota voidaan käyttää aineistona politiikkatoimien suunnittelussa.

Sisältö

1	Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2013	9
1.1	Valtion talousarvion toteutumalaskelma.....	9
	Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella	9
	Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella.....	11
	Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella.....	11
	11. Verot ja veronluonteiset tulot.....	13
	12. Sekalaiset tulot.....	14
	13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset.....	17
	15. Lainat	17
	21. Eduskunta	18
	22. Tasavallan presidentti.....	19
	23. Valtioneuvoston kanslia	20
	24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala.....	21
	25. Oikeusministeriön hallinnonala.....	24
	26. Sisäasiainministeriön hallinnonala.....	26
	27. Puolustusministeriön hallinnonala.....	29
	28. Valtiovarainministeriön hallinnonala.....	31
	29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala.....	37
	30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala.....	45
	31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala.....	51
	32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.....	55
	33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala.....	63
	35. Ympäristöministeriön hallinnonala.....	70
	36. Valtionvelan korot.....	73
	Osastot ja pääluokat yhteensä	73
1.2	Valtion tuotto- ja kululaskelma.....	74
1.3	Valtion tase	75
1.4	Valtion rahoituslaskelma	77

LIITE 1:	Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus.....	78
LIITE 2:	Talousarvion lisätalousarvioissa tehdyt muutokset.....	83
LIITE 3:	Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset.....	98
LIITE 4:	Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna.....	99
LIITE 5:	Valtion rahoitustuotot ja -kulut.....	102
LIITE 6:	Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat.....	103
LIITE 7:	Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset.....	104
LIITE 8:	Valtion talousarviotalouden velan muutokset.....	108
LIITE 9:	Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio.....	109
LIITE 10:	Rahoituserät valtion taseessa.....	110
LIITE 11:	Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat.....	111
LIITE 12:	Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut.....	112
LIITE 13:	Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot.....	117
2	Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet.....	119
2.1	Senaatti-kiinteistöt.....	119
2.2	Metsähallitus.....	122
3	Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat.....	125
3.1	Valtion asuntorahasto.....	129
3.2	Valtion eläkerahasto.....	127
3.3	Maatilatalouden kehittämisrahasto.....	131
3.4	Valtion ydinjätehuoltorahasto.....	135
3.5	Huoltovarmuusrahasto.....	133
3.6	Valtiontakuurahasto.....	136
3.7	Valtion vakuusrahasto.....	137
3.8	Valtion televisio- ja radorahasto.....	139
3.9	Maatalouden interventiorahasto.....	140
3.10	Palosuojelurahasto.....	143
3.11	Öljysuojarahasto.....	145
4	Valtion liikelaitosten taseen ulkopuoliset vastuut.....	147
5	Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut.....	149
6	Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset.....	153

1 Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2013

1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	37 320 653 054,89	38 774 702 000	38 739 772 861,65	-34 929 138,35	100
12. Sekalaiset tulot	6 064 837 025,38	5 019 030 000	5 137 263 621,14	118 233 621,14	102
13. Korkitulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 924 892 415,79	2 019 400 000	2 030 409 944,64	11 009 944,64	101
15. Lainat	5 126 221 371,37	9 477 732 000	6 683 712 038,25	-2 794 019 961,75	71
OSASTOT YHTEENSÄ	50 436 603 867,43	55 290 864 000	52 591 158 465,68	-2 699 705 534,32	95

Pääluokan numero ja nimi	Tiilipääätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tiilipääätös 2013	Vertailu	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. Eduskunta	145 694 324,19	173 552 000	160 957 600,93	9 821 460,76	170 779 061,69	2 772 938,31	11 293 518,97	184 845 518,97	172 251 119,90	9 821 460,76
22. Tasavallan presidentti	15 768 379,26	39 886 000	18 047 266,87	18 132 308,27	36 179 575,14	3 706 424,86	8 378 338,61	48 264 338,61	26 425 605,48	18 132 308,27
23. Valtioneuvoston kanslia	82 153 292,89	199 004 000	76 320 834,59	122 386 019,71	198 706 854,30	297 145,70	6 462 689,54	205 466 689,54	82 105 783,37	123 063 760,47
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 283 505 402,78	1 362 558 000	945 763 172,25	392 844 298,41	1 338 607 470,66	23 950 529,34	431 602 146,71	1 794 160 146,71	1 258 799 422,30	504 277 222,45
25. Oikeusministeriön hallinnonala	887 485 888,86	892 445 000	800 404 857,32	82 898 846,66	883 303 703,98	9 141 296,02	66 010 853,48	958 455 853,48	866 415 770,80	82 898 846,66
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 293 118 697,44	1 353 813 000	1 218 850 025,78	137 643 870,62	1 356 493 896,40	-2 680 896,40	97 706 960,32	1 451 519 960,32	1 307 262 264,90	146 911 378,70
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 804 477 824,76	2 871 874 000	2 391 449 184,11	460 493 914,56	2 851 943 098,67	19 930 901,33	499 010 415,91	3 370 884 415,91	2 818 863 806,90	528 238 372,86
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 416 444 165,88	17 069 456 000	16 628 101 002,08	362 943 318,40	16 991 044 320,48	78 411 679,52	319 994 803,81	17 389 450 803,81	16 768 378 757,66	515 019 777,64
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 540 761 147,38	6 721 275 000	6 241 889 424,85	362 741 371,60	6 604 630 796,45	116 644 203,55	359 015 893,34	7 080 290 893,34	6 580 294 160,91	382 387 036,78
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 678 187 932,53	2 693 870 000	2 315 439 513,63	325 399 804,84	2 640 839 318,47	53 030 681,53	314 409 811,85	3 008 279 811,85	2 587 445 402,00	358 895 250,61
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 400 826 046,29	3 198 083 000	2 630 233 115,16	551 538 713,01	3 181 771 828,17	16 311 171,83	404 791 043,72	3 602 874 043,72	2 994 989 750,27	589 052 818,99
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 764 653 121,69	3 923 432 000	3 457 801 578,82	340 916 028,09	3 798 717 606,91	124 714 393,09	288 497 413,98	4 211 929 413,98	3 706 084 574,81	359 912 490,85
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	11 990 234 937,35	12 728 803 000	12 369 302 585,86	128 350 472,70	12 497 653 058,56	231 149 941,44	148 234 822,82	12 877 037 822,82	12 476 530 080,32	166 010 942,17
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	278 984 571,27	300 213 000	150 261 999,25	148 970 565,40	299 232 564,65	980 435,35	188 089 552,25	488 302 552,25	253 258 398,57	211 470 678,32
36. Valtionvelan korot	1 863 904 038,42	1 762 600 000	1 737 453 054,99		1 737 453 054,99	25 146 945,01		1 762 600 000,00		
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	53 446 199 770,99	55 290 864 000	51 142 275 216,49	3 445 080 993,03	54 587 356 209,52	703 507 790,48	3 143 498 265,31	58 434 362 265,31	53 636 557 893,18	3 996 092 345,53
Osaotot yhteensä	50 436 603 867,43	55 290 864 000			52 591 158 465,68					
Pääluokat yhteensä	53 446 199 770,99	55 290 864 000			54 587 356 209,52					
VARAINHOITOVUODEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-3 009 595 903,56	0			-1 996 197 743,84					
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	-607 065 256,59				-3 616 661 160,15					
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-3 009 595 903,56				-1 996 197 743,84					
VARAINHOITOVUODEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-3 616 661 160,15				-5 612 858 903,99					

Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella

Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvioennot ja määrärahatarve (1000 €)					
			Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvioennot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		5 104 078	1 517 999	0	1 517 999	1 164 677	353 322	0	585 163	847 169	473 501	377 202	1 138 364	2 836 235
Aikaisempien vuosien valtuudet		5 104 078							585 163	727 356	333 904	200 582	409 715	1 671 558
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			1 517 999	0	1 517 999	1 164 677	353 322	0	0	119 813	139 596	176 619	728 648	1 164 677
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		295 243	48 710	300	49 010	31 375	17 635	13 661	57 621	45 870	38 757	7 610	19 726	111 964
Aikaisempien vuosien valtuudet		295 243							55 200	34 892	34 757	0	0	69 649
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			48 710	300	49 010	31 375	17 635	13 661	2 421	10 979	4 000	7 610	19 726	42 315
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		5 325 610	738 372	315 109	1 053 481	578 958	474 523	487 872	704 209	688 935	316 370	295 935	68 680	1 369 920
Aikaisempien vuosien valtuudet		5 325 610							633 413	480 914	181 617	160 650	39 319	862 499
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			738 372	315 109	1 053 481	578 958	474 523	487 872	70 796	208 021	134 754	135 285	29 361	507 421
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		325 167	111 830	58 385	170 215	75 093	95 122	24 575	13 221	16 709	27 571	11 700	286 408	342 388
Aikaisempien vuosien valtuudet		325 167							7 662	3 917	3 340	0	265 782	273 039
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			111 830	58 385	170 215	75 093	95 122	24 575	5 559	12 793	24 231	11 700	20 626	69 350
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA		2 599 517	323 569	238	323 807	315 005	8 801	6 640	380 658	406 823	243 140	143 824	109 045	902 831
Aikaisempien vuosien valtuudet		2 599 517							355 177	327 571	153 238	69 803	64 396	615 007
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			323 569	238	323 807	315 005	8 801	6 640	25 481	79 252	89 902	74 021	44 649	287 824
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		8 958 660	575 938	65 182	641 120	397 365	243 755	32 044	1 043 690	959 767	279 607	38 522	167 012	1 444 908
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta		8 958 660							985 163	901 395	220 015	30 162	130 257	1 281 830
- korkotuki- tms. valtuudet		1 668 741							10 462	26 432	26 378	25 461	125 752	204 022
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta			575 938	65 182	641 120	397 365	243 755	32 044	58 527	58 372	59 592	8 359	36 755	163 078
- korkotuki- tms. valtuudet			250 000	0	250 000	209 180	40 820	0	833	3 618	5 357	5 359	35 054	49 389
31. LIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		3 896 284	453 255	899 618	1 352 873	455 330	897 542	846 309	733 076	493 474	420 058	247 153	910 782	2 071 467
Aikaisempien vuosien valtuudet		3 896 284							557 431	362 041	362 536	200 212	866 893	1 791 682
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet			453 255	899 618	1 352 873	455 330	897 542	846 309	175 646	131 433	57 522	46 941	43 889	279 785

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)							
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarviomenot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve yhteensä	
Pääloukka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy													
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	13 620 677	6 537 243	425 379	6 962 622	3 156 458	3 806 164	297 840	2 097 231	1 495 933	481 231	124 402	90 332	2 191 898
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	13 620 677							1 920 208	932 442	147 783	48 763	25 077	1 154 066
- korkotuki- tms. valtuudet	2 532 704							5 034	3 847	2 473	1 482	1 220	9 022
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 537 243	425 379	6 962 622	3 156 458	3 806 164	297 840	177 023	563 490	333 447	75 639	65 255	1 037 833
- korkotuki- tms. valtuudet		5 268 400	0	5 268 400	1 987 627	3 280 773	0	10 805	11 474	12 736	16 975	40 047	81 232
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	10 000	0	0	0	0	0	0	1 722	2 073	0	0	0	2 073
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							1 722	2 073	0	0	0	2 073
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	8 800	10 000	0	10 000	0	10 000	0	3 239	816	0	0	0	816
Aikaisempien vuosien valtuudet	8 800							3 239	816	0	0	0	816
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	0
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	40 144 036	10 316 916	1 764 210	12 081 126	6 174 263	5 906 864	1 708 942	5 619 830	4 957 570	2 280 234	1 246 348	2 790 349	11 274 501
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	40 144 036							5 104 378	3 773 417	1 437 190	710 172	1 801 440	7 722 219
- korkotuki- tms. valtuudet	4 201 446							15 495	30 279	28 850	26 943	126 972	213 044
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		10 316 916	1 764 210	12 081 126	6 174 263	5 906 864	1 708 942	5 154 52	1 184 153	843 044	536 176	988 909	3 552 282
- korkotuki- tms. valtuudet		5 518 400	0	5 518 400	2 196 806	3 321 594	0	11 638	15 092	18 094	22 335	75 101	130 621

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

11. Verot ja veronluonteiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	37 320 653 054,89	38 774 702 000	38 739 772 861,65	-34 929 138,35	100
11.01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	11 520 688 940,88	12 095 000 000	12 062 085 129,23	-32 914 870,77	100
11.01.01. Ansio- ja pääomatuloverot	7 868 649 745,22	8 163 000 000	7 847 885 670,67	-315 114 329,33	96
11.01.02. Yhteisövero	2 906 278 039,92	2 989 000 000	3 227 197 688,40	238 197 688,40	108
11.01.03. Korkotulojen lähdevero	236 519 349,69	200 000 000	207 005 439,64	7 005 439,64	104
11.01.04. Perintö- ja lahjavero	509 241 806,05	610 000 000	646 211 639,26	36 211 639,26	106
11.01.05. Pankkivero		133 000 000	133 784 691,26	784 691,26	101
11.04. Liiketoiminnan perusteella kannettavat verot ja maksut	16 618 753 129,33	17 263 000 000	17 298 270 359,80	35 270 359,80	100
11.04.01. Arvonlisävero	15 814 472 343,89	16 431 000 000	16 433 747 647,27	2 747 647,27	100
11.04.02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	660 238 975,60	686 000 000	712 309 259,21	26 309 259,21	104
11.04.03. Apteekkimaksut	144 041 809,84	146 000 000	152 213 453,32	6 213 453,32	104
11.08. Valmisteverot	6 448 496 701,27	6 606 000 000	6 572 680 157,63	-33 319 842,37	99
11.08.01. Tupakkavero	752 167 770,59	799 000 000	847 761 074,67	68 761 074,67	109
11.08.04. Alkoholiuoma-vero	1 380 817 549,73	1 387 000 000	1 335 524 857,04	-51 475 142,96	96
11.08.05. Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmistevero	196 671 885,12	203 000 000	203 570 656,01	570 656,01	100
11.08.07. Energia-vero	4 103 436 262,71	4 222 000 000	4 170 712 814,22	-51 287 185,78	99
11.08.08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 403 233,12	15 000 000	15 110 755,69	110 755,69	101
11.10. Muut verot	2 608 760 728,91	2 659 000 000	2 655 885 356,99	-3 114 643,01	100
11.10.03. Autovero	1 007 227 411,33	985 000 000	932 471 557,52	-52 528 442,48	95
11.10.05. Varainsiirtovero	579 667 903,95	552 000 000	586 394 997,56	34 394 997,56	106
11.10.06. Arpajaisvero	207 111 073,50	230 000 000	214 951 622,00	-15 048 378,00	93
11.10.07. Ajoneuvovero	758 551 840,05	829 000 000	866 179 995,34	37 179 995,34	104
11.10.08. Jätevero	56 202 500,08	63 000 000	55 887 184,57	-7 112 815,43	89
11.19. Muut veronluonteiset tulot	123 953 554,50	151 702 000	150 851 858,00	-850 142,00	99
11.19.02. Lästimaksut	970 195,90	800 000	951 021,85	151 021,85	119
11.19.03. Ratavero	16 282 941,50	18 000 000	18 833 293,25	833 293,25	105
11.19.04. Eräät viestintämaksut	6 233 610,00	26 946 000	28 378 733,00	1 432 733,00	105
11.19.05. Lentoliikenteen valvontamaksu	11 100 839,60	11 545 000	11 139 304,80	-405 695,20	96
11.19.06. Väylämaksut	81 374 454,59	84 680 000	81 925 966,52	-2 754 033,48	97
11.19.08. Öljyjätämaksu	3 864 990,23	4 000 000	3 813 470,77	-186 529,23	95
11.19.09. Muut verotulot	4 126 522,68	2 700 000	2 970 012,56	270 012,56	110
11.19.10. Energiamarkkinaviraston valvontamaksu		3 031 000	2 840 055,25	-190 944,75	94

12. Sekalaiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12. SEKALAISET TULOT	6 064 837 025,38	5 019 030 000	5 137 263 621,14	118 233 621,14	102
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	29 944 459,09	13 857 000	13 027 320,89	-829 679,11	94
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	29 944 459,09	13 857 000	13 027 320,89	-829 679,11	94
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	105 628 088,60	100 600 000	110 771 340,16	10 171 340,16	110
Tuomioistuintulot	33 833 367,32	31 400 000	34 623 811,79	3 223 811,79	110
Ulosottomaksut	71 683 279,47	69 000 000	75 927 361,56	6 927 361,56	110
Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	111 441,81	200 000	220 166,81	20 166,81	110
12.26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	12 859 364,86	27 108 000	31 932 161,14	4 824 161,14	118
EU:lta saatavat tulot yhteisvästuiin ja maahanmuuttovirtojen hallintaan	11 650 933,25	16 578 000	18 730 393,73	2 152 393,73	113
Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	1 208 431,61	10 530 000	13 201 767,41	2 671 767,41	125
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	3 054 986,60	3 621 000	4 357 983,71	736 983,71	120
Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 150,88	8 000	26 350,36	18 350,36	329
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalimaksuista	18 000,00	18 000	18 000,00	0,00	100
Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 028 835,72	3 595 000	4 313 633,35	718 633,35	120
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 633 286 119,33	2 123 807 000	2 105 577 518,48	-18 229 481,52	99
Tullilaitoksen tulot	5 263 954,24	4 474 000	3 962 759,12	-511 240,88	89
Kuntien osuudet verotuskustannuksista	134 049 975,32	138 043 000	142 652 998,65	4 609 998,65	103
Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 678 404,36	26 443 000	27 326 386,10	883 386,10	103
Evankelis-luterilaisien seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	20 455 678,05	21 065 000	21 768 477,07	703 477,07	103
Metallirahatulos	15 456 516,20	25 000 000	13 727 801,63	-11 272 198,37	55
Siirto valtion eläkerahastosta	1 603 669 146,96	1 688 792 000	1 678 298 078,13	-10 493 921,87	99
Muiden eläkeläistösten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	102 675 654,29	130 950 000	131 636 578,92	686 578,92	101
Vakuutusmaksut	17 861 957,93	20 220 000	18 871 188,25	-1 348 811,75	93
Työturvallisuusmaksu	46 598 501,20	900 000	900 107,48	107,48	100
Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	1 417 163,00	45 000 000	42 556 912,16	-2 443 087,84	95
Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	660 159 167,78	2 800 000	920 770,00	-1 879 230,00	33
Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	2 633 286 119,33	20 120 000	22 955 460,97	2 835 460,97	114

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	560 811 779,36	555 756 000	575 107 367,00	19 351 367,00	103
12.29.70. Opintotukitoiminnan tulot	27 604 138,39	19 900 000	24 735 434,89	4 835 434,89	124
12.29.88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisien voittovaroista	520 836 439,68	531 856 000	535 334 793,03	3 478 793,03	101
12.29.99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	12 371 201,29	4 000 000	15 037 139,08	11 037 139,08	376
12.30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	861 493 902,03	891 937 000	886 219 325,72	-5 717 674,28	99
12.30.01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	540 776 957,75	549 288 000	532 907 276,86	-16 380 723,14	97
12.30.02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	276 883 777,90	304 500 000	312 342 697,37	7 842 697,37	103
12.30.03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	5 914 242,07	4 000 000	7 588 466,91	3 588 466,91	190
12.30.04. EU:lta saatavat muut tulot	1 267 177,91	560 000	0,00	-560 000,00	0
12.30.20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	2 490 920,66	1 120 000	992 939,66	-127 060,34	89
12.30.32. Kasvinjalostusmaksut	225 912,34	380 000	192 707,55	-187 292,45	51
12.30.40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 736 353,07	2 500 000	2 906 927,05	406 927,05	116
12.30.41. Tenojoen kalastuslupamaksut	444 315,00	550 000	442 140,00	-107 860,00	80
12.30.42. Hirvieläinten metsästysmaksut	5 234 891,64	5 400 000	3 862 231,80	-1 537 768,20	72
12.30.43. Viehelaistatusmaksut	3 027 561,49	2 896 000	3 151 339,66	255 339,66	109
12.30.44. Kalastuksenhoitomaksut	5 941 430,86	5 556 000	5 769 674,02	213 674,02	104
12.30.45. Riistanhoitomaksut	9 254 833,64	10 187 000	10 161 258,49	-25 741,51	100
12.30.99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	7 295 527,70	5 000 000	5 901 666,35	901 666,35	118
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	64 192 061,87	59 636 000	28 996 255,45	-30 639 744,55	49
12.31.10. Liikenneviraston tulot	64 145 863,45	59 586 000	28 945 197,56	-30 640 802,44	49
12.31.99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	46 198,42	50 000	51 057,89	1 057,89	102
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	431 196 220,63	361 977 000	451 201 450,16	89 224 450,16	125
12.32.20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 989 933,07	2 530 000	3 263 355,52	733 355,52	129
12.32.30. Rahoitusuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	203 621,27	200 000	208 302,00	8 302,00	104
12.32.31. Paikallisturvamaksujen palautukset	33 624 330,90	42 027 000	35 978 337,71	-6 048 662,29	86
12.32.50. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	273 993 094,78	245 000 000	290 524 289,94	45 524 289,94	119
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	119 385 240,61	72 220 000	121 227 164,99	49 007 164,99	168
12.33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	522 202 140,35	508 430 000	544 751 870,84	36 321 870,84	107
12.33.02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 668 699,50	960 000	1 713 068,43	753 068,43	178
12.33.03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	92 606,72	500 000	55 086,96	-444 913,04	11

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.33.90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	381 475 000,00	413 295 000	413 295 000,00	0,00	100
12.33.98. Valtionapujen palautukset	138 777 201,85	95 500 000	128 322 221,32	34 822 221,32	137
12.33.99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	188 632,28	175 000	1 366 494,13	1 191 494,13	781
12.35. Ympäristöministeriön hallinnonala	144 033 164,35	124 650 000	122 082 887,65	-2 567 112,35	98
12.35.10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	10 788 189,58	4 150 000	1 296 312,93	-2 853 687,07	31
12.35.20. Siirto valtion asuntorahastosta	130 000 000,00	117 000 000	117 000 000,00	0,00	100
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	3 244 974,77	3 500 000	3 786 574,72	286 574,72	108
12.39. Muut sekalaiset tulot	696 134 738,31	247 651 000	263 238 139,94	15 587 139,94	106
12.39.01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	92 534 120,73	105 000 000	92 851 677,64	-12 148 322,36	88
12.39.02. Verotukseen liittyvät korkotulot	80 797 329,56	75 000 000	67 058 319,57	-7 941 680,43	89
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	517 234 763,27	65 151 000	98 204 236,12	33 053 236,12	151
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	5 688 524,75	2 500 000	5 123 906,61	2 623 906,61	205

13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	1 924 892 415,79	2 019 400 000	2 030 409 944,64	11 009 944,64	101
13.01. Korkotulot	116 777 320,17	133 400 000	147 725 485,11	14 325 485,11	111
13.01.04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	24 573 451,82	21 000 000	19 675 757,72	-1 324 242,28	94
13.01.05. Korot muista lainoista	61 862 937,68	85 000 000	101 754 204,93	16 754 204,93	120
13.01.07. Korot talletuksista	15 633 233,22	8 500 000	7 463 737,56	-1 036 262,44	88
13.01.09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korot	14 707 697,45	18 900 000	18 831 784,90	-68 215,10	100
13.03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 383 115 095,62	1 419 000 000	1 415 684 459,53	-3 315 540,47	100
13.03.01. Osinkotulot, pääomapalautukset ja osakkeiden nettomyyntitulot	1 383 115 095,62	1 419 000 000	1 415 684 459,53	-3 315 540,47	100
13.04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	185 000 000,00	227 000 000	227 000 000,00	0,00	100
13.04.01. Osuus Suomen Pankin voitosta	185 000 000,00	227 000 000	227 000 000,00	0,00	100
13.05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	240 000 000,00	240 000 000	240 000 000,00	0,00	100
13.05.01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	240 000 000,00	240 000 000	240 000 000,00	0,00	100

15. Lainat

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2013	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
15. LAINAT	5 126 221 371,37	9 477 732 000	6 683 712 038,25	-2 794 019 961,75	71
15.01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	422 913 437,60	251 500 000	264 196 414,86	12 696 414,86	105
15.01.02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	110 106 318,06	72 500 000	72 252 708,74	-247 291,26	100
15.01.04. Muiden lainojen lyhennykset	312 807 119,54	179 000 000	191 943 706,12	12 943 706,12	107
15.03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	4 703 307 933,77	9 226 232 000	6 419 515 623,39	-2 806 716 376,61	70
15.03.01. Nettolainanotto ja velanhallinta	4 703 307 933,77	9 226 232 000	6 419 515 623,39	-2 806 716 376,61	70
OSA-STOT YHTEENSÄ	50 436 603 867,43	55 290 864 000	52 591 158 465,68	-2 699 705 534,32	95

21. Eduskunta

Päälukuan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. EDUSKUNTA	145 694 324,19	173 552 000	160 957 600,93	9 821 460,76	170 779 061,69	2 772 938,31	11 293 518,97	77 857 518,97	68 036 058,21	9 821 460,76
21.01. Kansanedustajat	21 165 195,08	21 735 000	21 301 301,61		21 301 301,61	433 698,39				
21.01.01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 165 195,08	21 735 000	21 301 301,61		21 301 301,61	433 698,39				
21.10. Eduskunnan kanslia	95 458 591,47	122 563 000	113 334 012,87	7 024 534,88	120 358 547,75	2 204 452,25	8 652 123,34	56 652 123,34	49 627 588,46	7 024 534,88
21.10.01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	56 428 664,30	53 045 000	52 354 785,65		52 354 785,65	690 214,35				
21.10.02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)		3 918 000	4 207 627,35		4 207 627,35	-289 627,35				
21.10.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	9 729 927,17	17 600 000	15 796 134,75		15 796 134,75	1 803 865,25				
21.10.70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000,00	4 000 000	2 087 799,70	1 912 200,30	4 000 000,00	-	239 675,68	4 239 675,68	2 327 475,38	1 912 200,30
21.10.74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	23 800 000,00	44 000 000	38 887 665,42	5 112 334,58	44 000 000,00	-	8 412 447,66	52 412 447,66	47 300 113,08	5 112 334,58
21.20. Eduskunnan oikeusasiamies	5 754 057,80	5 920 000	5 780 895,32		5 780 895,32	139 104,68				
21.20.01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	5 754 057,80	5 920 000	5 780 895,32		5 780 895,32	139 104,68				
21.30. Ulkopoliittinen instituutti	3 405 790,31	3 440 000	3 002 967,24	435 180,21	3 438 147,45	1 852,55	304 470,29	3 561 470,29	3 126 290,08	435 180,21
21.30.01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 242 000,00	3 257 000	2 821 819,79	435 180,21	3 257 000,00	-	304 470,29	3 561 470,29	3 126 290,08	435 180,21
21.30.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	163 790,31	183 000	181 147,45		181 147,45	1 852,55				
21.40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	15 906 049,53	15 889 000	13 534 083,70	2 361 745,67	15 895 829,37	-6 829,37	2 336 925,34	17 643 925,34	15 282 179,67	2 361 745,67
21.40.01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 379 000,00	15 307 000	12 945 254,33	2 361 745,67	15 307 000,00	-	2 336 925,34	17 643 925,34	15 282 179,67	2 361 745,67
21.40.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	527 049,53	582 000	588 829,37		588 829,37	-6 829,37				
21.90. Eduskunnan muut menot	4 004 640,00	4 005 000	4 004 340,19		4 004 340,19	659,81				
21.90.50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 004 640,00	4 005 000	4 004 340,19		4 004 340,19	659,81				

22. Tasavallan presidentti

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu - Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	15 768 379,26	39 886 000	18 047 266,87	18 132 308,27	36 179 575,14	3 706 424,86	8 378 338,61	38 981 338,61	20 849 030,34	18 132 308,27
22.01. Tasavallan presidentti	1 513 573,45	3 183 000	1 433 334,75	1 433 334,75	1 433 334,75	1 749 665,25				
22.01.01. Presidentin palkkio ja käyttövarat (kiinteä määräraha)	273 431,88	333 000	258 043,31		258 043,31	74 956,69				
22.01.20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheuttavat menot (arvionmääräraha)	1 240 141,57	2 850 000	1 175 291,44		1 175 291,44	1 674 708,56				
22.02. Tasavallan presidentin kanslia	14 254 805,81	36 703 000	16 613 932,12	18 132 308,27	34 746 240,39	1 956 759,61	8 378 338,61	38 981 338,61	20 849 030,34	18 132 308,27
22.02.01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 136 000,00	8 903 000	5 259 886,38	3 643 113,62	8 903 000,00	-	2 136 500,28	11 039 500,28	7 396 386,66	3 643 113,62
22.02.02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	555 633,36	600 000	464 067,32		464 067,32	135 932,68				
22.02.29. Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)	1 563 172,45	5 500 000	3 679 173,07		3 679 173,07	1 820 826,93				
22.02.75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	21 700 000	7 210 805,35	14 489 194,65	21 700 000,00	-	6 241 838,33	27 941 838,33	13 452 643,68	14 489 194,65

23. Valtioneuvoston kanslia

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälajaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LITA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot						
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA													
23.01. Hallinto	82 153 292,89	199 004 000	76 320 834,59	122 386 019,71	198 706 854,30	297 145,70	6 462 689,54	161 195 689,54	38 131 929,07	123 063 760,47			
23.01.01. Valtioneuvoston kanslian toimintameno- not (siirtomääräraha 2 v)	41 106 201,89	42 791 000	38 524 143,17	3 969 897,37	42 494 040,54	296 959,46	3 891 628,80	37 051 628,80	33 081 731,43	3 969 897,37			
23.01.02. Ministereiden ja heidän erityisavustajien salkkaukset (arviomääräraha)	32 122 000,00	32 160 000	28 667 238,92	3 492 761,08	32 160 000,00	-	3 891 628,80	36 051 628,80	32 558 867,72	3 492 761,08			
23.01.03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkameno (siirtomääräraha 2 v)	5 132 266,18	5 764 000	5 194 187,67		5 194 187,67	569 812,33							
23.01.20. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	516 346,74	867 000	410 137,43		410 137,43	456 862,57							
23.01.29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 335 588,97	3 000 000	3 729 715,44		3 729 715,44	-729 715,44							
23.10. Omistajaohjaus	2 700 000,00	117 700 000	0,00	117 700 000,00	117 700 000,00	-	2 123 429,37	119 823 429,37	1 445 688,61	118 377 740,76			
23.10.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000,00	117 700 000	0,00	117 700 000,00	117 700 000,00	-	2 123 429,37	119 823 429,37	1 445 688,61	118 377 740,76			
23.20. Poliittisen toiminnan avustaminen	34 000 000,00	34 000 000	34 000 000,00		34 000 000,00	0,00							
23.20.50. Puolue toiminnan tukeminen	34 000 000,00	34 000 000	34 000 000,00		34 000 000,00	0,00							
23.30. Oikeuskanslerinvirasto	3 681 000,00	3 710 000	3 043 267,07	666 732,93	3 710 000,00	-	447 631,37	4 157 631,37	3 490 898,44	666 732,93			
23.30.01. Oikeuskanslerinviraston toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	3 681 000,00	3 710 000	3 043 267,07	666 732,93	3 710 000,00	-	447 631,37	4 157 631,37	3 490 898,44	666 732,93			
23.90. Muut menot	666 091,00	803 000	753 424,35	49 389,41	802 813,76	186,24	0,00	163 000,00	113 610,59	49 389,41			
23.90.21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	603 091,00	640 000	639 813,76	49 389,41	639 813,76	186,24		100 000,00	50 610,59	49 389,41			
23.90.26. Suomi 100 (siirtomääräraha 3 v)		100 000	50 610,59	49 389,41	100 000,00	-							
23.90.58. Avustus Tammenlehvän perinnelliton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	63 000,00	63 000	63 000,00	0,00	63 000,00	0,00	0,00	63 000,00	63 000,00	0,00			

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Päätöksen nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu - Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 283 505 402,78	1 362 558 000	945 763 172,25	392 844 298,41	1 338 607 470,66	23 950 529,34	431 602 146,71	1 689 090 146,71	1 177 679 951,64	504 277 222,45
24.01. Ulkoasiainhallinto	232 580 724,67	227 472 000	209 433 921,82	17 206 117,56	226 640 039,38	831 960,62	277 770 732,95	233 115 732,95	215 376 952,16	17 403 688,53
24.01.01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	204 459 000,00	200 551 000	187 594 958,88	12 956 041,12	200 551 000,00	-	24 027 914,28	224 578 914,28	211 622 873,16	12 956 041,12
24.01.21. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	478 000,00	794 000	293 392,62	500 607,38	794 000,00	-	476 895,53	1 270 895,53	435 195,89	500 607,38
24.01.29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvontasäveromenot (arvionmääräraha)	21 643 724,67	22 127 000	21 295 039,38		21 295 039,38	831 960,62				
24.01.74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000,00	4 000 000	250 530,94	3 749 469,06	4 000 000,00	-	3 265 923,14	7 265 923,14	3 318 883,11	3 947 040,03
24.10. Kriisinhallinta	50 007 377,46	80 161 000	57 079 704,31		57 079 704,31	23 081 295,69				
24.10.20. Suomalaisen kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arvionmääräraha)	36 699 363,38	62 802 000	43 502 995,06		43 502 995,06	19 299 004,94				
24.10.21. Siviilienkieloston osallistuminen kriisinhallintaan (arvionmääräraha)	13 308 014,08	17 359 000	13 576 709,25		13 576 709,25	3 782 290,75				
24.20. Lähialueyhteistyö	6 000 000,00							8 378 127,15	6 485 153,68	1 486 572,42
24.20.66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000,00							8 378 127,15	6 485 153,68	1 486 572,42
24.30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	908 519 780,00	958 392 000	625 011 531,36	333 380 468,64	958 392 000,00	0,00	364 724 018,91	1 323 116 018,91	874 086 678,85	442 637 860,75
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	893 520 000,00	940 392 000	615 011 621,36	325 380 378,64	940 392 000,00	-	364 724 018,91	1 305 116 018,91	864 086 768,85	434 637 770,75
24.30.88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	14 999 780,00	18 000 000	9 999 910,00	8 000 090,00	18 000 000,00	-	0,00	18 000 000,00	9 999 910,00	8 000 090,00
24.90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	86 397 520,65	96 533 000	54 238 014,76	42 257 712,21	96 495 726,97	37 273,03	30 729 267,70	124 480 267,70	81 731 166,95	42 749 100,75
24.90.50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 792 798,95	1 743 000	1 733 283,50		1 733 283,50	9 716,50				
24.90.51. Hädäntilanteiden avustaminen (arvionmääräraha)	38 020,38	39 000	29 495,28		29 495,28	9 504,72				

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24.90.66.	83 778 000,00	90 051 000	50 341 683,97	39 709 316,03	90 051 000,00	-	30 001 015,42	120 052 015,42	80 342 699,39	39 709 316,03
24.90.67.	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	728 252,28	1 228 252,28	236 863,74	991 388,54
24.90.68.		3 200 000	1 151 603,82	2 048 396,18	3 200 000,00	-		3 200 000,00	1 151 603,82	2 048 396,18
24.90.95.	288 701,32	1 000 000	981 948,19		981 948,19	18 051,81				

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet					Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käytämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oyl:lle	0	268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0	0
24.30.66. Varsinaisen kehitysyhteistyö	5 103 441	1 248 911	0	1 248 911	1 163 777	85 134	0	585 033	846 651	473 151	376 902	1 138 364	2 835 067
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 103 441						585 033	585 033	727 138	333 854	200 582	409 715	1 671 290
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		1 248 911	0	1 248 911	1 163 777	85 134	0	0	119 513	139 296	176 319	728 648	1 163 777
24.90.68. Hämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö	0	900	0	900	900	0	0	0	300	300	300	0	900
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		900	0	900	900	0	0	0	300	300	300	0	900
24.99.67. Kansainvälisen ilmastopöytäkirjan alaisen yhteistyön menot	637	0	0	0	0	0	130	130	218	50	0	0	268
Aikaisempien vuosien valtuudet	637						130	130	218	50	0	0	268
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	5 104 078	1 517 999	0	1 517 999	1 164 677	353 322	0	585 163	847 169	473 501	377 202	1 138 364	2 836 235
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 104 078						585 163	585 163	727 356	333 904	200 582	409 715	1 671 558
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		1 517 999	0	1 517 999	1 164 677	353 322	0	0	119 813	139 596	176 619	728 648	1 164 677

25. Oikeusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahajaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot						
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA													
25.01. Ministeriö ja hallinto	887 485 888,86	892 445 000	800 404 857,32	82 898 846,66	883 303 703,98	9 141 296,02	66 010 853,48	802 080 853,48	715 695 549,47	82 898 846,66			
25.01.01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	123 649 510,64	129 811 000	121 470 620,97	5 100 022,35	126 570 643,32	3 240 356,68	6 482 145,37	42 345 145,37	37 245 123,02	5 100 022,35			
25.01.02. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 582 000,00	26 842 000	24 277 058,15	2 564 941,85	26 842 000,00	-	2 778 219,53	29 620 219,53	27 055 277,68	2 564 941,85			
25.01.03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000,00	1 000	0,00	1 000,00	1 000,00	-	1 000,00	2 000,00	1 000,00	1 000,00			
25.01.04. Tukkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 160 000,00	6 751 000	4 814 252,22	1 936 747,78	6 751 000,00	-	3 203 685,98	9 954 685,98	8 017 938,20	1 936 747,78			
25.01.20. Erityismenot (arviomääräraha)	2 042 000,00	2 062 000	1 495 652,53	566 347,47	2 062 000,00	-	433 306,61	2 495 306,61	1 928 959,14	566 347,47			
25.01.21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuotavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	9 085 965,90	10 330 000	10 293 782,42		10 293 782,42	36 217,58							
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	163 000,00	207 000	176 014,75	30 985,25	207 000,00	-	65 933,25	272 933,25	241 948,00	30 985,25			
25.01.50. Avustukset (kiinteä määräraha)	57 386 286,76	61 500 000	59 582 146,21		59 582 146,21	1 917 853,79							
25.01.51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	3 775 534,00	4 118 000	4 068 795,12		4 068 795,12	49 204,88							
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	17 453 723,98	18 000 000	16 762 919,57		16 762 919,57	1 237 080,43							
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	354 293 655,86	377 201 000	323 288 498,20	47 843 067,48	371 131 565,68	6 069 434,32	32 784 590,22	349 585 590,22	298 256 065,39	47 843 067,48			
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 846 000,00	8 944 000	8 185 592,50	758 407,50	8 944 000,00	-	662 154,47	9 606 154,47	8 847 746,97	758 407,50			
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 774 000,00	10 907 000	10 229 849,18	677 150,82	10 907 000,00	-	626 475,26	11 533 475,26	10 856 324,44	677 150,82			
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kulluttajrii-talautuskunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	245 587 000,00	254 587 000	230 203 811,70	24 383 188,30	254 587 000,00	-	13 512 579,15	268 099 579,15	243 716 390,85	24 383 188,30			
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 597 000,00	29 309 000	20 338 679,14	8 970 320,86	29 309 000,00	-	4 632 349,47	33 941 349,47	24 971 028,61	8 970 320,86			
	13 461 000,00	13 054 000	-3 486 457,35	13 054 000,00	9 567 542,65	3 486 457,35	13 351 031,87	26 405 031,87	9 864 574,52	13 054 000,00			

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arvionääräraha)	47 028 655,86	60 400 000	57 817 023,03		57 817 023,03	2 582 976,97					
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	103 940 000,00	106 214 000	96 108 907,53	10 105 092,47	106 214 000,00	-	-	8 550 323,40	114 764 323,40	104 659 230,93	10 105 092,47
25.20.01. Ulosottoilaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	103 940 000,00	106 214 000	96 108 907,53		106 214 000,00	-	-	8 550 323,40	114 764 323,40	104 659 230,93	10 105 092,47
25.30. Syyttäjät	45 312 000,00	45 829 000	39 731 844,19	6 097 155,81	45 829 000,00	-	-	5 707 649,31	51 536 649,31	45 439 493,50	6 097 155,81
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	45 312 000,00	45 829 000	39 731 844,19		45 829 000,00	-	-	5 707 649,31	51 536 649,31	45 439 493,50	6 097 155,81
25.40. Rangaistusten täytäntöpano	230 583 000,00	231 363 000	217 609 491,45	13 753 508,55	231 363 000,00	-	-	12 486 145,18	243 849 145,18	230 095 636,63	13 753 508,55
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	224 558 000,00	225 963 000	214 348 443,68		225 963 000,00	-	-	9 634 671,25	235 597 671,25	223 983 114,93	11 614 556,32
25.40.74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	6 025 000,00	5 400 000	3 261 047,77		5 400 000,00	-	-	2 851 473,93	8 251 473,93	6 112 521,70	2 138 952,23
25.50. Vaalimenot	29 707 722,36	2 027 000	2 195 494,98		2 195 494,98	-168 494,98					
25.50.20. Vaalimenot (arvionääräraha)	29 707 722,36	2 027 000	2 195 494,98		2 195 494,98	-168 494,98					

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 293 118 697,44	1 353 813 000	1 218 850 025,78	137 643 870,62	1 356 493 896,40	-2 680 896,40	97 706 960,32	1 316 745 960,32	1 169 807 368,50	146 911 378,70
26.01. Hallinto	117 614 184,96	125 936 000	107 440 963,59	22 647 079,01	130 088 042,60	-4 152 042,60	18 316 898,94	77 735 898,94	52 664 051,85	25 065 141,03
26.01.01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 169 000,00	21 460 000	18 518 747,32	2 941 252,68	21 460 000,00	-	3 201 822,62	24 661 822,62	21 720 569,94	2 941 252,68
26.01.03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 307 000,00	921 000	691 258,59	229 741,41	921 000,00	-	2 195 887,31	3 116 887,31	2 880 439,84	229 741,41
26.01.04. Vähemmistövaltuutetun ja syrjäintä-lautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	994 000,00	1 011 000	815 910,34	195 089,66	1 011 000,00	-	139 715,82	1 150 715,82	955 626,16	195 089,66
26.01.20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	9 888 000,00	12 488 000	11 544 249,82	943 750,18	12 488 000,00	-	1 891 486,72	14 379 486,72	13 435 736,54	943 750,18
26.01.22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	15 030 000,00	22 100 000	3 862 093,06	18 237 906,94	22 100 000,00	-	10 654 727,05	32 754 727,05	12 098 758,09	20 655 968,96
26.01.23. Siviiliriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v)	1 437 000,00	1 439 000	1 339 661,86	99 338,14	1 439 000,00	-	233 259,42	1 672 259,42	1 572 921,28	99 338,14
26.01.29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvionmääräraha)	65 900 682,62	65 500 000	69 880 762,40		69 880 762,40	-4 380 762,40				
26.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuuseuudet ulkomaille (arvionmääräraha)	888 502,34	1 017 000	788 280,20		788 280,20	228 719,80				
26.10. Poliisitointi	729 937 744,29	729 113 000	714 472 994,94	14 871 686,10	729 344 681,04	-231 681,04	22 234 337,86	747 847 337,86	732 975 651,76	14 871 686,10
26.10.01. Poliisitointimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	726 367 000,00	724 613 000	710 319 897,94	14 293 102,06	724 613 000,00	-	22 234 337,86	746 847 337,86	732 554 235,80	14 293 102,06
26.10.20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arvionmääräraha)	3 570 744,29	3 500 000	3 731 681,04		3 731 681,04	-231 681,04				
26.10.21. KEIO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		1 000 000	421 415,96	578 584,04	1 000 000,00	-		1 000 000,00	421 415,96	578 584,04
26.20. Rajavartiolaitos	270 015 000,00	325 370 000	242 484 506,55	82 885 493,45	325 370 000,00	-	45 016 322,19	370 386 322,19	280 651 382,68	89 734 939,51
26.20.01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	225 594 000,00	228 870 000	199 966 056,83	28 903 943,17	228 870 000,00	-	28 078 410,83	256 948 410,83	228 044 467,66	28 903 943,17

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.20.70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	96 500 000	42 518 449,72	53 981 550,28	96 500 000,00	-	16 937 911,36	113 437 911,36	52 606 915,02	60 830 996,34
26.30.	Pelastustoimi ja häätäkeskustoiminta	94 022 000	77 732 364,69	15 049 712,17	92 782 076,86	1 239 923,14	10 230 137,65	100 846 137,65	85 775 918,42	15 049 712,17
26.30.01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 659 000	11 034 605,09	2 624 394,91	13 659 000,00	-	3 473 210,68	17 132 210,68	14 507 815,77	2 624 394,91
26.30.02.	Häätokeskustöiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 857 000	56 431 682,74	12 425 317,26	68 857 000,00	-	3 672 232,57	72 529 232,57	60 103 915,31	12 425 317,26
26.30.20.	Eriyksenot (arvionmääräraha)	3 406 000	2 166 076,86		2 166 076,86	1 239 923,14				
26.30.31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)							3 084 694,40	3 064 187,34	
26.30.43.	Turvallisuusviranomaisten viestintä- verkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100 000	8 100 000,00	0,00	8 100 000,00	0,00	0,00	8 100 000,00	8 100 000,00	0,00
26.40.	Maahanmuutto	79 372 000	76 719 196,01	2 189 899,89	78 909 095,90	462 904,10	1 909 263,68	19 930 263,68	17 740 363,79	2 189 899,89
26.40.01.	Maahanmuuttoviraston toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	18 021 000	15 831 100,11	2 189 899,89	18 021 000,00	-	1 909 263,68	19 930 263,68	17 740 363,79	2 189 899,89
26.40.20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arvionmääräraha)	876 000	605 620,61		605 620,61	270 379,39				
26.40.63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arvionmääräraha)	60 475 000	60 282 475,29		60 282 475,29	192 524,71				

26. Sisäasiainministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvioennot ja määrärahatarve (1000 €)					
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvioennot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
26.10.21. KEJO-hankkeen yhteiset toimitamennot	0	15 000	0	15 000	1 639	13 361	13 361	421	7 579	4 000	3 000	0	14 579
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		15 000	0	15 000	1 639	13 361	13 361	421	7 579	4 000	3 000	0	14 579
26.20.70. Ilma- ja rajavartiolaitusten hankinta	162 309	33 710	300	34 010	29 736	4 274	300	52 081	32 953	20 193	4 610	19 726	77 482
Aikaisempien vuosien valtuudet	162 309							50 081	29 553	20 193	0	0	49 746
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		33 710	300	34 010	29 736	4 274	300	2 000	3 400	0	4 610	19 726	27 736
26.30.02. Häätäkeskuslaitoksen toimintamennot	31 256	0	0	0	0	0	0	4 628	5 300	14 564	0	0	19 864
Aikaisempien vuosien valtuudet	31 256							4 628	5 300	14 564	0	0	19 864
26.98.64. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	59 054	0	0	0	0	0	0	301	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	59 054							301	0	0	0	0	0
26.98.65. Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusosuus ohjelmakaudella 2007-2013 (arvio määräraha)	42 624	0	0	0	0	0	0	190	38	0	0	0	38
Aikaisempien vuosien valtuudet	42 624							190	38	0	0	0	38
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	295 243	48 710	300	49 010	31 375	17 635	13 661	57 621	45 870	38 757	7 610	19 726	111 964
Aikaisempien vuosien valtuudet	295 243							55 200	34 892	34 757	0	0	69 649
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		48 710	300	49 010	31 375	17 635	13 661	2 421	10 979	4 000	7 610	19 726	42 315

27. Puolustusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 804 477 824,76	2 871 874 000	2 391 449 184,11	460 493 914,56	2 851 943 098,67	19 930 901,33	499 010 415,91	3 024 602 415,91	2 492 512 708,23	528 238 372,86
27.01.	359 567 799,57	367 244 000	342 382 153,19	4 932 860,86	347 315 014,05	19 928 985,95	19 973 018,06	43 023 018,06	36 825 489,26	6 197 528,80
27.01.01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 873 000,00	20 145 000	16 704 800,46	3 440 199,54	20 145 000,00	-	1 250 685,64	21 395 685,64	17 955 486,10	3 440 199,54
27.01.21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 195 000,00	1 755 000	1 412 338,68	342 661,32	1 755 000,00	-	818 635,67	2 573 635,67	2 230 974,35	342 661,32
27.01.23. Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 025 000,00									
27.01.29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonsäilytysmenot (arvionsäilytysmääräraha)	317 674 799,57	344 194 000	324 265 014,05		324 265 014,05	19 928 985,95				
27.01.40. Avustus Leijona Catering Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	1 200 000,00	1 150 000	0,00	1 150 000,00	1 150 000,00	-	1 200 000,00	2 350 000,00	0,00	2 350 000,00
27.01.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 600 000,00									
27.10.	2 392 218 025,19	2 443 142 000	2 027 434 749,11	415 707 250,89	2 443 142 000,00	0,00	451 348 119,82	2 892 412 119,82	2 406 373 743,75	482 187 041,25
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 740 494 000,00	1 784 193 000	1 661 321 025,60	122 871 974,40	1 784 193 000,00	-	98 458 744,51	1 882 651 744,51	1 759 600 206,11	122 871 974,40
27.10.18. Puolustusmateriahankinnat (siirtomääräraha 3 v)	641 996 025,19	656 871 000	364 035 723,51	292 835 276,49	656 871 000,00	-	347 413 090,16	1 004 284 090,16	641 364 463,89	359 247 855,45
27.10.19. Hawk Mk 66 - koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	7 700 000,00									
27.10.50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 028 000,00	2 078 000	2 078 000,00		2 078 000,00	0,00				
27.30.	52 692 000,00	61 488 000	21 632 281,81	39 853 802,81	61 486 084,62	1 915,38	27 689 278,03	89 167 278,03	49 313 475,22	39 853 802,81
27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	52 692 000,00	61 478 000	21 624 197,19	39 853 802,81	61 478 000,00	-	27 689 278,03	89 167 278,03	49 313 475,22	39 853 802,81
27.30.95. Kurssivaihtelut (arvionsäilytysmääräraha)	0,00	10 000	8 084,62		8 084,62	1 915,38				

27. Puolustusministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)							
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve yhteensä	
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot	811 585	188 826	62 085	250 911	151 599	99 312	99 312	167 158	166 728	87 287	84 319	12 884	351 217
Aikaisempien vuosien valtuudet	811 585							145 388	96 743	59 659	58 575	10 419	225 396
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		188 826	62 085	250 911	151 599	99 312	99 312	21 770	69 986	27 628	25 744	2 465	125 822
27.10.16. Puolustusmateriaalihankinnat	2 271 906	0	0	0	0	0	0	75 941	76 976	21 209	28 914	28 900	155 999
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 271 906							75 941	76 976	21 209	28 914	28 900	155 999
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat	2 188 932	549 546	253 023	802 569	427 359	375 210	388 560	452 335	443 771	207 875	182 702	26 896	861 244
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 188 932							403 309	305 736	100 749	73 161	0	479 645
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		549 546	253 023	802 569	427 359	375 210	388 560	49 026	138 036	107 126	109 541	26 896	381 599
27.10.19. Hawk Mk 66-koneiden hankinta	24 950	0	0	0	0	0	0	5 409	67	0	0	0	67
Aikaisempien vuosien valtuudet	24 950							5 409	67	0	0	0	67
27.10.21. Puolustusvoimien toimintamenot	28 237	0	0	0	0	0	0	3 366	1 392	0	0	0	1 392
Aikaisempien vuosien valtuudet	28 237							3 366	1 392	0	0	0	1 392
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	5 325 610	738 372	315 109	1 053 481	578 958	474 523	487 872	704 209	688 935	316 370	295 935	68 680	1 369 920
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 325 610							633 413	480 914	181 617	160 650	39 319	862 499
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		738 372	315 109	1 053 481	578 958	474 523	487 872	70 796	208 021	134 754	135 285	29 361	507 421

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot					
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle		
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA												
28.01. Hallinto												
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	17 416 444 165,88	17 069 456 000	16 628 101 002,08	362 943 318,40	16 991 044 320,48	78 411 679,52	319 994 803,81	1 533 270 803,81	989 245 307,96	515 019 777,64		
28.01.13. Julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmien ja palvelujen käyttöönottojen tuki (siirtomääräraha 3 v)	121 831 371,81	175 872 000	163 719 383,07	8 752 316,20	172 471 699,27	3 400 300,73	6 435 376,29	59 873 376,29	46 977 437,06	8 752 316,20		
28.01.20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajahoito (siirtomääräraha 2 v)	39 493 000,00	38 823 000	36 370 434,99	2 452 565,01	38 823 000,00	-	1 882 007,42	40 705 007,42	38 252 442,41	2 452 565,01		
28.01.21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	4 792 000,00	5 584 000	1 354 635,87	4 229 364,13	5 584 000,00	-	3 934 623,03	9 518 623,03	1 354 635,87	4 229 364,13		
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arvionmääräraha)	215 000,00	415 000	168 062,83	246 937,17	415 000,00	-	0,00	415 000,00	168 062,83	246 937,17		
28.01.69. Suomen Pankin eräiden sijoitus- ja lainojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	566 000,00	616 000	292 550,11	323 449,89	616 000,00	-	409 745,84	1 025 745,84	702 295,95	323 449,89		
28.01.88. Valtiovarainhallinnon ohjauksessa olevien osakeyhtiöiden ja liikelaitosten pääomittaminen (siirtomääräraha 2 v)	73 865 371,81	80 154 000	78 633 699,27	1 520 300,73	78 633 699,27	1 880 000,00	40 400 000,00	209 000,00	0,00	0,00		
28.01.89. Suomen Erillisverkot Oyn pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 900 000,00	42 280 000	40 400 000,00	1 500 000,00	42 280 000,00	-	1 500 000,00	8 000 000,00	6 500 000,00	1 500 000,00		
28.10. Verotus ja tulli												
28.10.01. Verohallinnon toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00	8 000 000	6 500 000,00	1 500 000,00	8 000 000,00	-	63 841 878,90	662 694 878,90	563 175 729,57	96 387 181,40		
28.10.02. Tullin toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	602 475 253,97	630 053 000	521 209 069,69	96 387 181,40	617 596 251,09	12 456 748,91	431 378 000,00	480 755 838,18	395 167 722,63	85 588 115,55		
28.10.63. Takaisin maksetut verot (arvionmääräraha)	410 620 000,00	431 378 000	345 789 884,45	85 588 115,55	431 378 000,00	-	10 500 104,31	177 975 104,31	167 176 038,46	10 799 065,85		
28.10.95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arvionmääräraha)	163 328 000,00	167 475 000	156 675 934,15	10 799 065,85	167 475 000,00	-	4 030 407,62	4 169 592,38	13 587 751,22	6 412 248,78		

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvio 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
28.10.96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)						3 963 936,41	3 963 936,41	831 968,48		
28.10.97.	Autoveron vientipalautus (arvionmääräraha)	3 000 000	985 907,49		985 907,49	2 014 092,51					
28.20.	Palvelut valtiotyösköille	37 710 000	26 444 131,81	9 900 238,97	36 344 370,78	1 365 629,22	7 705 819,37	45 414 819,37	34 094 886,55	9 900 238,97	
28.20.01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 856 000	26 533 654,27	5 322 345,73	31 856 000,00	-	1 570 406,19	33 426 406,19	28 104 060,46	5 322 345,73	
28.20.02.	Keskittettyjen valtuuttattujen kurssierot (arvionmääräraha)	1 000	0,00		0,00	1 000,00					
28.20.03.	Valtioviran kontrolleri-toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 089 000	574 034,78	514 965,22	1 089 000,00	-	525 804,48	1 614 804,48	1 044 774,63	514 965,22	
28.20.06.	Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 964 000	-1 048 992,58	1 964 000,00	915 007,42	1 048 992,58	4 117 474,88	6 081 474,88	3 068 482,30	1 964 000,00	
28.20.07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000	-315 636,64	2 000 000,00	1 684 363,36	315 636,64	0,00	2 000 000,00	-315 636,64	2 000 000,00	
28.20.08.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	800 000	701 071,98	98 928,02	800 000,00	-	1 492 133,82	2 292 133,82	2 193 205,80	98 928,02	
28.30.	Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	64 492 000	57 940 034,01	6 551 965,99	64 492 000,00	-	13 000 514,92	77 492 514,92	70 940 548,93	6 551 965,99	
28.30.01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 451 000	46 007 004,62	4 443 995,38	50 451 000,00	-	4 858 748,66	55 309 748,66	50 865 753,28	4 443 995,38	
28.30.02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 222 000	2 459 832,11	1 762 167,89	4 222 000,00	-	1 814 608,60	6 036 608,60	4 274 440,71	1 762 167,89	
28.30.03.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 819 000	9 473 197,28	3 45 802,72	9 819 000,00	-	6 327 157,66	16 146 157,66	15 800 354,94	345 802,72	
28.40.	Valtion alue- ja paikallishallinto	89 449 000	78 968 887,78	10 480 112,22	89 449 000,00	-	9 113 215,12	98 562 215,12	87 700 060,29	10 704 112,22	
28.40.01.	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 926 000	51 592 006,20	4 333 993,80	55 926 000,00	-	3 655 698,55	59 581 698,55	55 247 704,75	4 333 993,80	
28.40.02.	Maismaatien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 749 000	27 281 292,22	5 467 707,78	32 749 000,00	-	5 068 921,63	37 817 921,63	32 350 213,85	5 467 707,78	
28.40.03.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	774 000	95 589,36	678 410,64	774 000,00	-	388 594,94	1 162 594,94	102 141,69	902 410,64	

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
28.50. Eläkkeet ja korvaukset	4 188 650 309,45	4 417 305 000	4 402 084 367,84		4 402 084 367,84	15 220 632,16					
28.50.15. Eläkkeet (arvionmääräraha)	4 021 360 225,68	4 219 860 000	4 206 277 167,75		4 206 277 167,75	13 582 832,25					
28.50.16. Ylimääräiset eläkkeet (arvionmääräraha)	2 357 086,15	2 130 000	2 394 891,59		2 394 891,59	-264 891,59					
28.50.17. Muut eläkemeno (arvionmääräraha)	1 541 614,51	2 830 000	2 604 977,23		2 604 977,23	225 022,77					
28.50.50. Vahingonkorvaukset (arvionmääräraha)	38 614 712,50	42 785 000	41 934 255,33		41 934 255,33	850 744,67					
28.50.63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemeno (arvionmääräraha)	110 066 630,04	130 800 000	129 733 124,35		129 733 124,35	1 066 875,65					
28.50.95. Ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arvionmääräraha)	14 710 040,57	18 900 000	19 139 951,59		19 139 951,59	-239 951,59					
28.60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	1 867 916,96	1 290 000	357 666,65	722 620,79	1 080 287,44	209 712,56	369 222,83	1 269 222,83	529 300,40	722 620,79	
28.60.01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00						11 627,81	11 627,81	1 421,17		
28.60.02. Eriksen budjetoidut palkkamenot (arvionmääräraha)	0,00	50 000	0,00		0,00	50 000,00					
28.60.03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (arvionmääräraha)	66 291,96	60 000	45 053,44		45 053,44	14 946,56					
28.60.10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)		900 000	177 379,21	722 620,79	900 000,00	-		900 000,00	177 379,21	722 620,79	
28.60.20. Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	675 000,00						357 595,02	357 595,02	350 500,02		
28.60.60. Siirto Koulutusrahastolle (arvionmääräraha)	126 625,00	280 000	135 234,00		135 234,00	144 766,00					
28.70. Valtionhallinnon kehittäminen	108 223 000,00	82 205 000	8 149 397,45	74 055 602,55	82 205 000,00	-	111 448 810,40	193 653 810,40	27 645 072,36	152 808 738,04	
28.70.01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 893 000,00	14 300 000	587 287,98	13 712 712,02	14 300 000,00	-	10 014 482,01	24 314 482,01	6 276 798,82	18 037 683,19	
28.70.02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimittajalainnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	26 910 000,00	27 200 000	7 562 109,47	19 637 890,53	27 200 000,00	-	18 814 328,39	46 014 328,39	21 368 273,54	24 646 054,85	
28.70.20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	69 420 000,00	40 705 000	0,00	40 705 000,00	40 705 000,00	-	82 620 000,00	123 325 000,00	0,00	110 125 000,00	

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	280 437 098,76	229 606 000	229 486 231,91		229 486 231,91	119 768,09	50 000 000,00	7 800 000,00	42 200 000,00	
28.80.30. Ahvenanmaan tasotusmaksu (arviomääräraha)	204 345 614,58	209 406 000	209 391 831,70		209 391 831,70	14 168,30				
28.80.31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	17 440 733,00	9 800 000	9 783 220,00		9 783 220,00	16 780,00				
28.80.32. Ylimääräinen määräraha Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000,00						50 000 000,00	7 800 000,00	42 200 000,00	
28.80.40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	8 650 751,18	10 400 000	10 311 180,21		10 311 180,21	88 819,79				
28.90. Kuntien tukeminen	8 530 242 002,04	8 762 669 000	8 742 635 115,20	15 317 978,46	8 757 953 093,66	4 715 906,34	35 794 778,59	53 389 778,59	20 123 074,62	31 303 352,97
28.90.20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankeet (siirtomääräraha 3 v)	18 000 000,00	16 995 000	2 015 833,62	14 979 166,38	16 995 000,00	-	35 794 778,59	52 789 778,59	19 861 886,70	30 964 540,89
28.90.22. Kunta- ja palvelurakennemuutosten toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)		600 000	261 187,92	338 812,08	600 000,00	-		600 000,00	261 187,92	338 812,08
28.90.30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 470 927 096,00	8 678 067 000	8 676 001 810,00		8 676 001 810,00	2 065 190,00				
28.90.31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	41 314 906,04	67 007 000	64 356 283,66		64 356 283,66	2 650 716,34				
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	144 577 008,02	269 050 000	229 222 593,23		229 222 593,23	39 827 406,77				
28.91.41. Energiaserotuki (arviomääräraha)	144 577 008,02	269 050 000	229 222 593,23		229 222 593,23	39 827 406,77				
28.92. EU ja kansainväliset järjestöt	3 241 495 628,68	2 171 305 000	2 167 776 510,52	2 775 301,82	2 170 551 812,34	753 187,66	2 400 000,00	133 035 000,00	130 259 198,18	2 775 301,82
28.92.20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 400 000,00	2 800 000	24 698,18		2 800 000,00	-	2 400 000,00	5 200 000,00	2 424 698,18	2 775 301,82
28.92.40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	7 929 301,56	8 350 000	8 342 386,86		8 342 386,86	7 613,14				
28.92.67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0,00	170 000	0,00		0,00	170 000,00				
28.92.68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleennakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	3 288 274,31	3 350 000	3 141 960,31		3 141 960,31	208 039,69				

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähallaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
28.92.69.	1 789 958 052,81	2 028 000 000	2 027 689 677,24		2 027 689 677,24	310 322,76					
28.92.87.	0,00	127 835 000	127 834 500,00	0,00	127 834 500,00	500,00		0,00	127 835 000,00	127 834 500,00	0,00
28.92.88.	1 437 920 000,00										
28.92.95.		800 000	743 287,93		743 287,93	56 712,07					
28.99.	15 285 726,18	138 450 000	107 612,92	138 000 000,00	138 107 612,92	342 387,08		19 885 187,39	157 885 187,39	0,00	152 913 949,24
28.99.87.		133 000 000	0,00	133 000 000,00	133 000 000,00	-			133 000 000,00	0,00	133 000 000,00
28.99.95.	192 084,96	300 000	0,00		0,00	300 000,00					
28.99.96.	5 000 000,00	5 000 000	0,00	5 000 000,00	5 000 000,00	-		9 885 187,39	14 885 187,39	0,00	9 913 949,24
28.99.97.	93 641,22	150 000	107 612,92		107 612,92	42 387,08					
28.99.98.	10 000 000,00							10 000 000,00	10 000 000,00	0,00	10 000 000,00

28. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet					Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
28.01.02. Valtion IT-strategian toteuttaminen	35 000	0	0	0	0	0	847	0	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	35 000						847	0	0	0	0	0	0
28.10.01. Verohallinnon toimintamenot	0	109 000	0	109 000	69 955	39 045	1 534	11 680	24 231	11 700	20 626	68 237	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		109 000	0	109 000	69 955	39 045	1 534	11 680	24 231	11 700	20 626	68 237	
28.70.01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen	2 000	2 830	12 170	15 000	0	15 000	2 000	0	0	0	0	0	
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 000						2 000	0	0	0	0	0	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		2 830	12 170	15 000	0	15 000	0	0	0	0	0	0	
28.70.02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilhallinnon tietojärjestelmät	5 685	0	29 715	29 715	5 138	24 577	5 830	1 689	0	0	0	1 689	
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 685						1 804	577	0	0	0	577	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		0	29 715	29 715	5 138	24 577	4 026	1 113	0	0	0	1 113	
28.90.20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankeet	0	0	16 500	16 500	0	16 500	0	0	0	0	0	0	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		0	16 500	16 500	0	16 500	0	0	0	0	0	0	
28.92.68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleerakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamisesta	282 482	0	0	0	0	0	3 011	3 340	3 340	0	265 782	272 462	
Aikaisempien vuosien valtuudet	282 482						3 011	3 340	3 340	0	265 782	272 462	
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	325 167	111 830	58 385	170 215	75 093	95 122	13 221	16 709	27 571	11 700	286 408	342 388	
Aikaisempien vuosien valtuudet	325 167						7 662	3 917	3 340	0	265 782	273 039	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		111 830	58 385	170 215	75 093	95 122	5 559	12 793	24 231	11 700	20 626	69 350	

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähallaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 540 761 147,38	6 721 275 000	6 241 889 424,85	362 741 371,60	6 604 630 796,45	116 644 203,55	359 015 893,34	2 952 791 893,34	2 569 439 364,46	382 387 036,78
29.01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	117 906 263,96	121 763 000	104 135 312,07	18 930 338,22	123 065 650,29	-1 302 650,29	18 604 661,12	102 090 661,12	83 112 513,56	18 930 338,22
29.01.01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 894 000,00	27 624 000	19 567 164,30	8 056 835,70	27 624 000,00	-	6 409 509,19	34 033 509,19	25 976 673,49	8 056 835,70
29.01.02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 077 000,00	22 656 000	18 426 201,71	4 229 798,29	22 656 000,00	-	5 116 057,41	27 772 057,41	23 542 259,12	4 229 798,29
29.01.03. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 836 000,00	8 789 000	7 443 202,26	1 345 797,74	8 789 000,00	-	1 393 579,01	10 182 579,01	8 836 781,27	1 345 797,74
29.01.04. Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi sekä opiskeleijoiden oikeusturvalautakunta (siirtomääräraha 2 v)	2 539 000,00	2 539 000	1 456 532,13	1 082 467,87	2 539 000,00	-	933 435,19	3 472 435,19	2 349 223,38	1 082 467,87
29.01.21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 920 000,00	3 790 000	3 239 141,38	550 858,62	3 790 000,00	-	1 098 080,32	4 888 080,32	4 330 156,30	550 858,62
29.01.22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	17 888 000,00	18 088 000	14 423 420,00	3 664 580,00	18 088 000,00	-	3 654 000,00	21 742 000,00	18 077 420,00	3 664 580,00
29.01.29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvontisäveroimenot (arvionmääräraha)	29 980 350,76	32 003 000	33 627 529,55		33 627 529,55	-1 624 529,55				
29.01.50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	685 000,00	685 000	685 000,00		685 000,00	0,00				
29.01.51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 844 000,00	3 252 000	3 195 259,00		3 195 259,00	56 741,00				
29.01.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arvionmääräraha)	2 242 913,20	2 337 000	2 071 861,74		2 071 861,74	265 138,26				
29.10. Yleissivistävä koulutus	954 657 785,49	1 010 387 000	905 126 722,43	70 749 439,87	975 876 162,30	34 510 837,70	53 855 066,68	211 021 066,68	130 761 840,81	80 259 225,87
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 959 000,00	49 443 000	36 376 329,51	13 066 670,49	49 443 000,00	-	10 657 499,92	60 100 499,92	47 033 829,43	13 066 670,49
29.10.02. Yliopilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 305 000,00	1 905 000	826 788,62	1 078 211,38	1 905 000,00	-	603 001,81	2 508 001,81	1 429 790,43	1 078 211,38
29.10.20. Yleissivistävän koulutuksen ja lasten päivähoidon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	12 894 000,00	12 818 000	11 974 042,00	843 958,00	12 818 000,00	-	6 771 075,95	19 589 075,95	18 745 117,95	843 958,00

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
29.10.30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	851 818 000	817 307 162,30		817 307 162,30	34 510 837,70					
29.10.34.	Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	58 000 000	37 239 400,00	20 760 600,00	58 000 000,00	-		35 823 489,00	93 823 489,00	63 553 103,00	30 270 386,00
29.10.35.	Avustus yleissivistävien oppilaitosten ja päiväkotien sisällmä- ja koestusvuorohankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	35 000 000	0,00	35 000 000,00	35 000 000,00	-			35 000 000,00	0,00	35 000 000,00
29.10.51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	1 403 000	1 403 000,00		1 403 000,00	0,00					
29.20.	Ammatillinen koulutus	736 692 000	726 649 305,61	7 325 457,16	733 974 762,77	2 717 237,23		8 202 866,90	21 120 866,90	13 736 863,47	7 325 457,16
29.20.01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimitamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 553 000	4 550 145,19	4 002 854,81	8 553 000,00	-		4 311 640,19	12 864 640,19	8 861 785,38	4 002 854,81
29.20.20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000,00	608 389,09	2 417 610,91	3 026 000,00	-		2 953 890,97	5 979 890,97	3 562 112,06	2 417 610,91
29.20.21.	Ammatillisen koulutuksen kehittämisen (siirtomääräraha 2 v)	1 339 000	434 008,56	904 991,44	1 339 000,00	-		937 335,74	2 276 335,74	1 312 966,03	904 991,44
29.20.30.	Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	723 774 000	721 056 762,77		721 056 762,77	2 717 237,23					
29.30.	Aikuiskoulutus	506 588 000	487 360 009,49	15 622 398,91	502 982 408,40	3 605 591,60		14 824 733,60	44 181 733,60	27 912 372,76	15 622 398,91
29.30.20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	25 347 000	12 925 871,18	12 421 128,82	25 347 000,00	-		12 672 274,64	38 019 274,64	25 412 417,94	12 421 128,82
29.30.21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 010 000	808 729,91	3 201 270,09	4 010 000,00	-		2 152 458,96	6 162 458,96	2 499 954,82	3 201 270,09
29.30.30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	164 818 000	164 827 020,00		164 827 020,00	-9 020,00					
29.30.31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäaikakoulutukseen (arviomääräraha)	142 175 000	141 852 809,50		141 852 809,50	322 190,50					
29.30.32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimus-koulutukseen (arviomääräraha)	116 543 000	117 855 889,90		117 855 889,90	-1 312 889,90					
29.30.33.	Nuorten aikuisten osaamisohjelma (arviomääräraha)	27 000 000	22 418 597,00		22 418 597,00	4 581 403,00					

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
29.30.51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arvionmääräraha)	19 279 000	19 255 092,00		19 255 092,00	23 908,00					
29.30.52.	Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)							0,00	0,00	0,00	0,00
29.30.53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 441 000,00	7 416 000,00		7 416 000,00						
29.40.	Korkeakouluopetus ja tutkimus	2 749 488 000	2 525 456 102,90	223 378 528,55	2 748 834 631,45	653 368,55	244 695 076,51	2 422 456 076,51	2 191 395 659,31	231 008 417,20	
29.40.01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 958 000,00	4 627 000,49	7 801 999,51	12 429 000,00	-	7 301 335,25	19 730 335,25	11 928 335,74	7 801 999,51	
29.40.02.	Akistolaiteksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 406 000,00	18 805 274,90	748 725,10	19 554 000,00	-	262 632,46	19 816 632,46	19 067 907,36	748 725,10	
29.40.03.	Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 049 000,00	658 352,86	1 383 647,14	2 042 000,00	-	1 086 545,44	3 128 545,44	1 744 898,30	1 383 647,14	
29.40.04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 609 000,00	1 540 072,00	77 928,00	1 618 000,00	-	90 401,14	1 708 401,14	1 630 473,14	77 928,00	
29.40.20.	Korkeakouluaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	30 526 000,00	30 326 740,41	5 304 259,59	35 631 000,00	-	7 363 508,90	42 994 508,90	32 915 366,35	10 079 142,55	
29.40.22.	Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000,00	5 000 000,00	0,00	5 000 000,00	0,00	1 033 000,00	6 033 000,00	6 033 000,00	0,00	
29.40.30.	Valtionosuus ja -avustus kumallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arvionmääräraha)	424 370 575,00	421 106 117,00		421 106 117,00	647 883,00					
29.40.50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 832 287 000,00	1 859 905 000,00	3 017 000,00	1 862 922 000,00	-	52 000,00	1 862 974 000,00	1 859 905 000,00	3 017 000,00	
29.40.51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	251 695 000,00	33 520 030,79	205 044 969,21	238 565 000,00	-	227 505 653,32	466 070 653,32	258 170 678,42	207 899 974,90	
29.40.52.	Erityinen valtionrahoitus Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	30 731 000,00	30 159 000,00		30 159 000,00	0,00					
29.40.53.	Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arvionmääräraha)	101 155 735,38	102 185 964,38		102 185 964,38	5 035,62					
29.40.66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arvionmääräraha)	16 987 916,36	17 434 550,07		17 434 550,07	449,93					

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot					
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle		
29.40.89. Valtion rahoitus julkisoikeudellisten yhtiöistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)		188 000	188 000,00		188 000,00	0,00						
29.70. Opintotuki	847 202 022,78	916 100 000	842 213 789,91	268 418,90	842 482 208,81	73 617 791,19	361 148,81	6 611 148,81	6 342 729,63	268 418,90		
29.70.01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	696 000,00	701 000	653 013,07	47 986,93	701 000,00	-	21 855,88	722 855,88	674 868,95	47 986,93		
29.70.52. Opintoilainojen valtiontakaus (arvionmääräraha)	30 807 464,98	30 200 000	28 830 732,82		28 830 732,82	1 369 267,18						
29.70.55. Opintoraha ja asumislisa (arvionmääräraha)	734 550 378,94	798 000 000	727 064 276,39		727 064 276,39	70 935 723,61						
29.70.57. Korkeakoulupiskelijöiden ateriatuki (arvionmääräraha)	27 780 938,05	32 200 000	29 635 905,84		29 635 905,84	2 564 094,16						
29.70.58. Avustus vuokratustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	5 478 000,00	5 549 000	5 328 568,03	220 431,97	5 549 000,00	-	339 292,93	5 888 292,93	5 667 860,68	220 431,97		
29.70.59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijöiden koulumatkatuki (arvionmääräraha)	47 889 240,81	49 450 000	50 701 293,76		50 701 293,76	-1 251 293,76						
29.80. Taide ja kulttuuri	432 645 915,98	453 804 000	425 646 280,79	26 127 592,35	451 773 873,14	2 030 126,86	18 160 142,08	123 498 142,08	94 704 384,92	28 633 582,88		
29.80.01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 893 000,00	4 908 000	4 488 711,01	419 288,99	4 908 000,00	-	300 265,34	5 208 265,34	4 778 976,35	419 288,99		
29.80.02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 441 986,58	19 444 000	16 621 889,96	2 822 110,04	19 444 000,00	-	2 894 044,12	22 338 044,12	19 515 934,08	2 822 110,04		
29.80.03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 905 000,00	2 937 000	2 845 079,03	91 920,97	2 937 000,00	-	331 625,60	3 268 625,60	3 176 704,63	91 920,97		
29.80.04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 459 000,00	24 513 000	18 671 034,15	5 841 965,85	24 513 000,00	-	3 070 716,40	27 583 716,40	21 741 750,55	5 841 965,85		
29.80.05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 464 000,00	6 377 000	4 882 519,79	1 494 480,21	6 377 000,00	-	1 579 417,74	7 956 417,74	6 457 937,53	1 494 480,21		
29.80.06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 925 000,00	6 835 000	6 382 533,39	452 466,61	6 835 000,00	-	893 404,55	7 728 404,55	7 275 937,94	452 466,61		
29.80.07. Mediakasvatys- ja kuvaohjelma-keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	739 000,00	815 000	486 515,99	328 484,01	815 000,00	-	447 043,26	1 262 043,26	933 559,25	328 484,01		
29.80.08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 245 000,00						134 274,86	134 274,86	8 583,36			

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTAt)	Talousarvio 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2.825.000,00	2.250.000	724.210,31	1.525.789,69	2.250.000,00	-	4.147.573,76	6.397.573,76	2.665.895,34	3.724.549,87
29.80.72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739.000,00	739.000	671.762,31	67.237,69	739.000,00	-	257.218,71	996.218,71	928.981,02	67.237,69
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusrannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	5.040.000,00	4.000.000	3.882.806,69	117.193,31	4.000.000,00	-	1.842.077,65	5.842.077,65	5.724.884,34	117.193,31
29.80.95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17.000,00	150.000	35.586,25		35.586,25	114.413,75				
29.80.96. Lahjoitus valtiopäivätoiminnan 150. merkivuoden juhlarahastoon (siirtomääräraha 2 v)		10.000.000	0,00	10.000.000,00	10.000.000,00	-		10.000.000,00	0,00	10.000.000,00
29.90. Liikuntatomi	153.611.979,40	152.397.000	151.721.935,31		151.721.935,31	675.064,69				
29.90.50. Veikkauksen ja raha-arpajaisien voitotavarat urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (arviomääräraha)	144.959.979,40	145.988.000	145.312.935,31		145.312.935,31	675.064,69				
29.90.52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	2.752.000,00	109.000	109.000,00		109.000,00	0,00				
29.90.53. Veikkauksen ja raha-arpajaisien voitotavarat Helsingin Olympiastadionin perusrannukseen (arviomääräraha)	5.900.000,00	6.300.000	6.300.000,00		6.300.000,00	0,00				
29.91. Nuorisotyö	71.777.011,85	74.056.000	73.579.966,34	339.197,64	73.919.163,98	136.836,02	312.197,64	21.812.197,64	21.473.000,00	339.197,64
29.91.50. Veikkauksen ja raha-arpajaisien voitotavarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	51.904.011,85	52.556.000	52.419.163,98		52.419.163,98	136.836,02				
29.91.51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	19.523.000,00	21.000.000	20.660.802,36	339.197,64	21.000.000,00	-	312.197,64	21.312.197,64	20.973.000,00	339.197,64
29.91.52. Saamelaisien kulttuuri- ja kielipesätoiminta (siirtomääräraha 2 v)	350.000,00	500.000	500.000,00	0,00	500.000,00	0,00	0,00	500.000,00	500.000,00	0,00

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet					Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
29.01.51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan	0	1 200	0	1 200	400	800	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		1 200	0	1 200	400	800	0	0	0	0	0	0	0
29.10.01. Valtion yleissivistävään koulutuksen toimintamenot	3 280	0	0	0	0	0	0	820	820	820	0	0	1 640
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 280							820	820	820	0	0	1 640
29.10.34. Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin	327 951	12 000	0	12 000	12 000	0	0	40 145	37 624	34 176	28 091	52 968	152 859
Aikaisempien vuosien valtuudet	327 951							35 679	34 578	32 187	27 734	50 825	145 325
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		12 000	0	12 000	12 000	0	0	4 465	3 046	1 988	357	2 143	7 535
29.40.00. Korkeakouluopetus ja tutkimus	967 363	302 569	238	302 807	296 167	6 640	6 640	262 372	331 197	201 859	111 521	47 046	691 624
Aikaisempien vuosien valtuudet	967 363							242 757	255 422	114 442	38 354	6 855	415 073
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		302 569	238	302 807	296 167	6 640	6 640	19 615	75 775	87 417	73 168	40 191	276 551
29.40.20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot	25 000	0	0	0	0	0	0	8 172	10 321	573	573	0	11 466
Aikaisempien vuosien valtuudet	25 000							8 172	10 321	573	573	0	11 466
29.40.34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammattillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin	303 495	0	0	0	0	0	0	9 310	5 170	1 591	692	0	7 453
Aikaisempien vuosien valtuudet	303 495							9 310	5 170	1 591	692	0	7 453
29.60.00. Tiede	729 317	0	0	0	0	0	0	53 680	13 205	938	0	0	14 144
Aikaisempien vuosien valtuudet	729 317							53 680	13 205	938	0	0	14 144
29.80.04. Museoviraston toimintamenot	0	1 700	0	1 700	1 700	0	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		1 700	0	1 700	1 700	0	0	0	0	0	0	0	0
29.80.34. Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	27 075	4 500	0	4 500	4 468	32	0	4 275	2 847	3 183	2 947	9 031	18 007
Aikaisempien vuosien valtuudet	27 075							3 275	2 686	2 686	2 451	6 716	14 539
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		4 500	0	4 500	4 468	32	0	1 000	160	496	496	2 315	3 468

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet					Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy													
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito	450	1 600	0	1 600	271	1 329	0	401	271	0	0	0	271
Aikaisempien vuosien valtuudet	450							401	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		1 600	0	1 600	271	1 329	0	0	271	0	0	0	271
29.88.00. Tiede	205 589	0	0	0	0	0	0	251	5 368	0	0	0	5 368
Aikaisempien vuosien valtuudet	205 589							251	5 368	0	0	0	5 368
29.90.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	9 996	0	0	0	0	0	0	833	0	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	9 996							833	0	0	0	0	0
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	2 599 517	3 23 569	238	3 23 807	315 005	8 801	6 640	380 658	406 823	243 140	143 824	109 045	902 831
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 599 517							355 177	327 571	153 238	69 803	64 396	615 007
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		3 23 569	238	3 23 807	315 005	8 801	6 640	25 481	79 252	89 902	74 021	44 649	287 824

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähallaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot						
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA													
30.01. Hallinto	2 678 187 932,53	2 693 870 000	2 315 439 513,63	325 399 804,84	2 640 839 318,47	53 030 681,53	314 409 811,85	2 172 447 811,85	1 804 644 083,53	358 895 250,61			
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	103 001 943,10	103 893 000	86 421 341,85	16 371 693,37	102 793 035,22	1 099 964,78	27 937 406,52	101 830 406,52	73 575 992,59	22 506 254,73			
30.01.02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 899 000,00	30 951 000	25 020 345,17	5 930 654,83	30 951 000,00	-	2 488 131,05	33 439 131,05	27 508 476,22	5 930 654,83			
30.01.03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 593 000,00	6 064 000	5 299 057,32	764 942,68	6 064 000,00	-	1 046 402,17	7 110 402,17	6 345 459,49	764 942,68			
30.01.04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 382 000,00	27 449 000	22 698 405,43	4 750 594,57	27 449 000,00	-	4 092 363,70	31 541 363,70	26 790 769,13	4 750 594,57			
30.01.21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	886 000,00	893 000	189 344,11	703 655,89	893 000,00	-	587 375,08	1 480 375,08	776 719,19	703 655,89			
30.01.22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	669 000,00	669 000	347 158,53	321 841,47	669 000,00	-	373 051,95	1 042 051,95	720 210,48	321 841,47			
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvontolisäveromenot (arviomääräraha)	3 343 000,00	3 853 000	453 649,29	3 399 350,71	3 853 000,00	-	3 477 731,66	7 330 731,66	3 217 069,14	4 113 662,52			
30.01.40. Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	27 215 943,10	30 000 000	28 900 035,22		28 900 035,22	1 099 964,78							
30.01.66. Erät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	5 500 000,00	5 000 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	15 850 952,41	16 350 952,41	4 682 543,66	5 920 249,55			
30.10. Maaseudun kehittäminen	3 514 000,00	3 514 000	3 513 346,78	653,22	3 514 000,00	-	21 398,50	3 535 398,50	3 534 745,28	653,22			
30.10.50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	144 072 556,58	171 240 000	147 653 679,89	618 009,00	148 271 688,89	22 968 311,11	3 548 112,48	11 478 112,48	9 672 223,04	1 688 342,57			
30.10.54. Hevostalouden edistäminen totepeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (siirtomääräraha 2 v)	7 668 000,00	6 978 000	6 573 500,00	404 500,00	6 978 000,00	-	1 778 861,54	8 756 861,54	7 282 027,97	1 474 833,57			
30.10.55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	2 432 000,00	952 000	738 491,00	213 509,00	952 000,00	-	192 121,00	1 144 121,00	813 270,00	213 509,00			
30.10.61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	4 520 000,00	4 610 000	4 610 000,00		4 610 000,00	0,00							
	63 947 730,89	80 500 000	69 216 977,63		69 216 977,63	11 283 022,37							

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvio 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot					
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirryneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle		
30.10.62.	Valtion rahoitusosuus EUn osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	78 200 000	66 514 711,26		66 514 711,26	11 685 288,74						
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)							1 577 129,94	1 577 129,94	1 576 925,07		
30.20.	Maatalous	2 011 818 000	1 777 788 038,25	205 326 788,53	1 983 114 826,78	28 703 173,22		1 617 448 276,77	1 402 448 454,45	214 525 396,26		
30.20.01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	31 754 000	26 785 788,50	4 968 211,50	31 754 000,00	-		7 201 882,71	33 987 671,21	4 968 211,50		
30.20.40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	511 000 000	421 323 931,07	89 676 068,93	511 000 000,00	-		87 529 683,11	508 853 614,18	89 676 068,93		
30.20.41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	545 200 000	523 245 713,18		523 245 713,18	21 954 286,82						
30.20.42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	6 560 000	1 423 352,64	5 136 647,36	6 560 000,00	-		7 841 799,56	14 401 799,56	9 265 152,20		5 136 647,36
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	379 393 000	315 823 401,72	63 569 598,28	379 393 000,00	-		9 941 531,76	389 334 531,76	325 745 757,97		63 569 598,28
30.20.44.	Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	411 673 000	407 642 318,89	4 030 681,11	411 673 000,00	-		12 758 548,97	424 431 548,97	420 400 867,86		4 030 681,11
30.20.45.	Luopumistuotet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	97 084 000	68 776 414,47	28 307 585,53	97 084 000,00	-		29 610 979,01	126 694 979,01	98 387 393,48		28 307 585,53
30.20.46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 861 000	370 548,94	4 490 451,06	4 861 000,00	-		7 754 694,64	12 615 694,64	2 342 891,20		9 817 552,89
30.20.47.	Elintarviketuotuksen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 293 000	145 455,24	3 147 544,76	3 293 000,00	-		3 781 157,01	7 074 157,01	1 627 443,30		5 446 713,71
30.20.48.	Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	-		3 410 000,00	5 410 000,00	1 837 663,05		3 572 336,95
30.20.49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	18 000 000	11 251 113,60		11 251 113,60	6 748 886,40						
30.20.60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	780 000,00	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00						
30.30.	Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	52 868 000	48 251 116,15	4 558 073,86	52 809 190,01	58 809,99		6 074 772,95	54 212 772,95	49 654 699,09		4 558 073,86

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähajaj	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.30.01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	41 690 000	38 332 643,42	3 357 356,58	41 690 000,00	-	6 074 772,95	47 764 772,95	44 407 416,37	3 357 356,58
30.30.20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	4 730 000	4 671 190,01	58 809,99	4 671 190,01	58 809,99				
30.30.41.	Eraät korvaukset (siirtomääräraha 2 v)	6 448 000	5 247 282,72	1 200 717,28	6 448 000,00	-	0,00	6 448 000,00	5 247 282,72	1 200 717,28
30.40.	Kala-, riista- ja porotalous	69 483 000	43 741 748,04	25 825 397,85	69 567 145,89	-84 145,89		36 342 413,64	64 060 652,71	35 738 992,36
30.40.01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	17 437 000	13 703 386,67	3 733 613,33	17 437 000,00	-	4 312 422,89	21 749 422,89	18 015 809,56	3 733 613,33
30.40.20.	Kalakanan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	2 400 000	463 997,45	1 936 002,55	2 400 000,00	-	2 101 101,43	4 501 101,43	2 561 572,18	1 936 002,55
30.40.41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	5 400 000	3 002 532,87	2 397 467,13	5 400 000,00	-	0,00	5 400 000,00	3 002 532,87	2 397 467,13
30.40.42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	7 520 000	3 518 788,29	4 001 211,71	7 520 000,00	-	4 138 615,92	11 658 615,92	7 657 404,21	4 001 211,71
30.40.43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 764 000	1 764 000,00	0,00	1 764 000,00	0,00	0,00	1 764 000,00	1 764 000,00	0,00
30.40.50.	Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 187 000	9 669 112,55	517 887,45	10 187 000,00	-	405 457,85	10 592 457,85	10 061 187,73	517 887,45
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 987 000	5 554 682,52	432 317,48	5 987 000,00	-	369 143,18	6 356 143,18	5 921 302,74	432 317,48
30.40.52.	Kalastuslupamaksujen palautukset ja saimaannon suojeluun liittyvät sovimuspalkkiot (arviomääräraha)	3 592 000	3 676 145,89	-84 145,89	3 676 145,89	-84 145,89				
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 546 000,00	2 329 431,69	11 109 568,31	13 439 000,00	-	23 988 396,25	37 427 396,25	14 256 132,77	20 758 747,45
30.40.77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	1 757 000	59 670,11	1 697 329,89	1 757 000,00	-	1 027 276,12	2 784 276,12	820 710,65	1 961 745,26
30.50.	Vesitalous	33 886 000	12 280 222,59	21 506 985,41	33 787 208,00	98 792,00		28 113 296,26	33 095 129,97	28 446 133,14
30.50.20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	16 008 000	7 179 500,90	8 828 499,10	16 008 000,00	-	6 230 693,47	22 238 693,47	12 117 665,48	10 121 022,95
30.50.31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	12 079 000	4 779 513,69	7 299 486,31	12 079 000,00	-	19 420 602,79	31 499 602,79	18 633 669,98	12 827 904,70
30.50.43.	Eraät valtion maksettavaksi määrätty korvaukset (arviomääräraha)	420 000	321 208,00		321 208,00	98 792,00				

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.50.48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 621 000,00	5 379 000	0,00	5 379 000,00	5 379 000,00	-	2 462 000,00	7 841 000,00	2 343 794,51	5 497 205,49
30.60. Metsätalous	178 399 116,47	182 798 000	170 373 911,95	12 238 311,73	182 612 223,68	185 776,32	2 752 826,15	120 970 826,15	108 396 769,69	12 477 512,60
30.60.01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 268 000,00	44 180 000	40 250 449,85	3 929 550,15	44 180 000,00	-	2 081 582,37	46 261 582,37	42 332 032,22	3 929 550,15
30.60.41. Metsäpuuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	400 000,00	600 000	0,00	600 000,00	600 000,00	-	280 795,00	880 795,00	226 913,49	600 000,00
30.60.42. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	49 352 000,00	45 458 000	45 458 000,00	0,00	45 458 000,00	0,00	0,00	45 458 000,00	45 458 000,00	0,00
30.60.43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	175 646,40	100 000	5 000,00		5 000,00	95 000,00				
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	67 085 470,07	64 480 000	64 389 223,68		64 389 223,68	90 776,32				
30.60.45. Metsävuonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 325 000,00	7 527 000	5 884 255,70	1 642 744,30	7 527 000,00	-	240 448,78	7 767 448,78	5 985 503,54	1 781 945,17
30.60.47. Pienpuun energiatuki (siirtomääräraha 2 v)	7 250 000,00	18 000 000	11 943 982,72	6 056 017,28	18 000 000,00	-	0,00	18 000 000,00	11 943 982,72	6 056 017,28
30.60.50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	2 443 000,00	2 443 000	2 443 000,00	0,00	2 443 000,00	0,00	0,00	2 443 000,00	2 443 000,00	0,00
30.60.83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	100 000,00	10 000	0,00	10 000,00	10 000,00	-	150 000,00	160 000,00	7 337,72	110 000,00
30.63. Metsähallitus	5 809 000,00	6 373 000	6 373 000,00	0,00	6 373 000,00	0,00	0,00	6 373 000,00	6 373 000,00	0,00
30.63.50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 809 000,00	6 373 000	6 373 000,00	0,00	6 373 000,00	0,00	0,00	6 373 000,00	6 373 000,00	0,00
30.70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastrukturi	63 954 187,41	61 511 000	22 556 454,91	38 954 545,09	61 511 000,00	0,00	39 810 707,08	96 321 707,08	57 367 161,99	38 954 545,09
30.70.01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 934 000,00	50 897 000	14 038 469,71	36 858 530,29	50 897 000,00	-	38 510 497,57	89 407 497,57	52 548 967,28	36 858 530,29
30.70.02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 524 000,00	5 614 000	3 517 985,20	2 096 014,80	5 614 000,00	-	1 300 209,51	6 914 209,51	4 818 194,71	2 096 014,80
30.70.40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 496 187,41	5 000 000	5 000 000,00		5 000 000,00	0,00				

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkuudella

Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet					Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
		Uudet valtuudet	Usitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käyretty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin
30.10.61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen	371 175	55 742	31 906	87 648	71 083	16 565	69 408	87 496	106 940	0	0	194 436
Aikaisempien vuosien valtuudet	371 175						47 621	65 313	79 827	0	0	145 140
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		55 742	31 906	87 648	71 083	16 565	21 787	22 183	27 113	0	0	49 296
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	369 016	42 396	33 276	75 672	60 194	15 478	67 305	82 186	100 449	0	0	182 635
Aikaisempien vuosien valtuudet	369 016						47 851	63 853	78 042	0	0	141 895
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		42 396	33 276	75 672	60 194	15 478	19 454	18 333	22 407	0	0	40 740
30.12.45. Maatalouden ympäristötuki	1 184 928	0	0	0	0	0	1 414	1 095	755	423	195	2 469
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 184 928						1 414	1 095	755	423	195	2 469
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	479 692	42 000	0	42 000	1 715	40 285	123 279	118 189	0	0	0	118 189
Aikaisempien vuosien valtuudet	479 692						123 279	117 760	0	0	0	117 760
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		42 000	0	42 000	1 715	40 285	0	429	0	0	0	429
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja er-tuotannolliset investoinnit	2 450 720	140 800	0	140 800	11 655	129 145	321 048	206 688	30 369	1 018	1 884	239 959
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 450 720						321 048	203 725	30 154	1 018	1 884	236 780
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		140 800	0	140 800	11 655	129 145	0	2 963	215	0	0	3 178
30.20.44. Luonnonhaittakorvaus	1 675 340	10 000	0	10 000	9 386	614	418 334	418 893	0	0	0	418 893
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 675 340						418 334	416 547	0	0	0	416 547
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	9 386	614	0	2 346	0	0	0	2 346
30.20.49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki	1 655 811	250 000	0	250 000	209 180	40 820	11 251	30 000	31 700	30 800	160 800	253 300
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	1 655 811						10 419	26 382	26 343	25 441	125 746	203 911
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		250 000	0	250 000	209 180	40 820	833	3 618	5 357	5 359	35 054	49 389
- korkotuki- tms. valtuudet		250 000	0	250 000	209 180	40 820	833	3 618	5 357	5 359	35 054	49 389
30.31.44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen	207 592	0	0	0	0	0	50	150	110	61	29	349
Aikaisempien vuosien valtuudet	207 592						50	150	110	61	29	349

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)							
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy													
30.51.30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki	12 930	0	0	0	0	0	43	50	35	20	6	111	
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	12 930						43	50	35	20	6	111	
- korkotuki- tms. valtuudet	12 930						43	50	35	20	6	111	
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyyyden turvaamiseen	551 458	35 000	0	35 000	34 153	847	31 559	15 020	9 250	6 200	4 097	34 567	
Aikaisempien vuosien valtuudet	551 458						15 106	6 520	4 750	3 200	2 397	16 867	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		35 000	0	35 000	34 153	847	16 453	8 500	4 500	3 000	1 700	17 700	
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	8 958 660	575 938	65 182	641 120	397 365	243 755	1 043 690	959 767	279 607	38 522	167 012	1 444 908	
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	8 958 660						985 163	901 395	220 015	30 162	130 257	1 281 830	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		575 938	65 182	641 120	397 365	243 755	58 527	58 372	59 592	8 359	36 755	163 078	
- korkotuki- tms. valtuudet		250 000	0	250 000	209 180	40 820	833	3 618	5 357	5 359	35 054	49 389	

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 400 826 046,29	3 198 083 000	2 630 233 115,16	551 538 713,01	3 181 771 828,17	16 311 171,83	404 791 043,72	3 092 027 043,72	2 464 020 922,10	589 052 818,99
31.01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	373 468 823,14	414 831 000	432 864 323,65	7 548 608,31	440 412 931,96	-25 581 931,96	6 623 068,20	28 074 068,20	20 525 459,89	7 548 608,31
31.01.01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 168 000,00	20 731 000	13 773 391,69	6 957 608,31	20 731 000,00	-	6 252 068,20	26 983 068,20	20 025 459,89	6 957 608,31
31.01.21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	371 000,00	720 000	129 000,00	591 000,00	720 000,00	-	371 000,00	1 091 000,00	500 000,00	591 000,00
31.01.29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvontasäveroimet (arvontamääräraha)	351 301 823,14	392 752 000	418 339 931,96	418 339 931,96	418 339 931,96	-25 587 931,96				
31.01.40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	628 000,00	628 000	622 000,00	622 000,00	622 000,00	6 000,00				
31.10. Liikenneverkko	1 721 985 212,15	1 926 250 000	1 430 172 229,92	450 221 943,58	1 880 394 173,50	45 855 826,50	315 575 897,29	2 206 828 897,29	1 697 748 524,61	471 536 848,05
31.10.01. Liikenneveraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	87 919 000,00	86 355 000	63 332 766,49	23 022 233,51	86 355 000,00	-	20 156 443,83	106 511 443,83	83 489 210,32	23 022 233,51
31.10.20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	952 265 000,00	969 235 000	870 316 719,04	98 918 280,96	969 235 000,00	-	108 247 272,28	1 077 482 272,28	978 563 991,32	98 918 280,96
31.10.34. Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	4 133 000,00						122 232,69	122 232,69	122 232,69	
31.10.35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	34 974 000,00	24 000 000	18 775 953,61	5 224 046,39	24 000 000,00	-	18 759 366,69	42 759 366,69	37 535 320,30	5 224 046,39
31.10.40. Avustus Finavia Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)		1 100 000	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00	-	1 100 000,00	2 200 000,00	0,00	1 100 000,00
31.10.41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 340 000,00	1 000 000	1 000 000,00	0,00	1 000 000,00	0,00	1 340 000,00	2 340 000,00	1 000 000,00	1 340 000,00
31.10.50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000,00	9 000 000	5 331 770,00	3 668 230,00	9 000 000,00	-	7 008 628,59	16 008 628,59	11 438 503,21	4 570 125,38
31.10.70. Jäänmurtajan hankinta (siirtomääräraha 3 v)		27 000 000	1 879 513,83	25 120 486,17	27 000 000,00	-		27 000 000,00	1 879 513,83	25 120 486,17
31.10.76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	51 832 212,15	34 997 000	25 574 173,50		25 574 173,50	9 422 826,50				
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	454 525 000,00	369 303 000	288 961 868,45	80 341 131,55	369 303 000,00	-	152 216 437,05	521 519 437,05	422 102 594,13	99 414 140,64

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvio 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.10.78.	Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	157 260 000	110 981 698,82	9 845 301,18	120 827 000,00	36 433 000,00	5 938 407,99	163 198 407,99	116 912 284,46	9 845 301,18
31.10.79.	Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	47 000 000	44 017 766,18	2 982 233,82	47 000 000,00	-	687 108,17	47 687 108,17	44 704 874,35	2 982 233,82
31.10.88.	Finavia Oyj:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)	200 000 000	0,00	200 000 000,00	200 000 000,00	-	-	200 000 000,00	0,00	200 000 000,00
31.20.	Liikenteen viranomaispalvelut	42 562 000	27 510 804,84	15 051 195,16	42 562 000,00	-	-	59 328 758,80	44 277 563,64	15 051 195,16
31.20.01.	Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 562 000	27 510 804,84	15 051 195,16	42 562 000,00	-	16 766 758,80	59 328 758,80	44 277 563,64	15 051 195,16
31.30.	Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	237 978 000	198 445 023,58	43 495 699,13	241 940 722,71	-3 962 722,71	26 214 314,30	182 222 314,30	135 962 235,33	46 260 078,97
31.30.42.	Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)	841 000,00	841 000,00	0,00	841 000,00	0,00	0,00	841 000,00	841 000,00	0,00
31.30.43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantaminen (arvionmääräraha)	81 000 000	84 962 722,71		84 962 722,71	-3 962 722,71				
31.30.46.	Alusinvestointien ympäristötuki (siirtomääräraha 3 v)	38 000 000	28 000 000,00	10 000 000,00	38 000 000,00	-	0,00	38 000 000,00	28 000 000,00	10 000 000,00
31.30.50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arvionmääräraha)	939 369,00	970 000,00		970 000,00	0,00				
31.30.51.	Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000,00	3 050 458,68	1 149 541,32	4 200 000,00	-	839 303,53	5 039 303,53	3 889 762,21	1 149 541,32
31.30.63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	100 243 000	69 760 527,92	30 482 472,08	100 243 000,00	-	24 631 882,34	124 874 882,34	91 628 030,42	33 246 851,92
31.30.64.	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 724 000	10 860 314,27	1 863 685,73	12 724 000,00	-	743 128,43	13 467 128,43	11 603 442,70	1 863 685,73
31.30.66.	Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
31.40.	Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestintään tukeminen	529 265 000	504 539 361,65	24 725 638,35	529 265 000,00	0,00	28 915 529,15	557 680 529,15	518 110 291,13	38 160 460,02
31.40.01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 605 000,00	4 039 361,65	5 855 638,35	9 895 000,00	-	4 515 529,15	14 410 529,15	8 554 890,80	5 855 638,35
31.40.42.	Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	500 000,00	500 000,00		500 000,00	0,00				
31.40.43.	Digitaalisten palveluiden toimintaympäristön kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 100 000,00					4 100 000,00	4 100 000,00	1 165 178,33	2 934 821,67

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet			Käytetty	Käytetty yhteensä	Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 500 000,00	18 870 000	0,00	18 870 000,00	-	20 300 000,00	39 170 000,00	8 390 222,00	29 370 000,00
31.40.60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)		500 000 000	500 000 000,00	0,00	0,00	500 000 000,00	500 000 000,00	500 000 000,00	0,00
31.50. Turkimus	43 142 000,00	47 197 000	36 701 371,52	47 197 000,00	-	10 695 475,98	57 892 475,98	47 396 847,50	10 495 628,48
31.50.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 142 000,00	47 197 000	36 701 371,52	47 197 000,00	-	10 695 475,98	57 892 475,98	47 396 847,50	10 495 628,48

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (10000 €)					
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käytämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
31.10.20. Perusväylänpito	247 000	5 300	0	5 300	0	5 300	0	40 476	47 935	52 435	33 600	0	133 969
Aikaisempien vuosien valtuudet	247 000							40 476	47 935	52 435	33 600	0	133 969
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		5 300	0	5 300	0	5 300	0	0	0	0	0	0	0
31.10.35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen	200 000	0	0	0	0	0	0	37 535	56 776	90 174	23 563	0	170 513
Aikaisempien vuosien valtuudet	200 000							37 535	56 776	90 174	23 563	0	170 513
31.10.70. Jäännurttajan hankinta	0	128 000	0	128 000	2 741	125 259	125 259	1 880	862	0	0	0	862
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		128 000	0	128 000	2 741	125 259	125 259	1 880	862	0	0	0	862
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen	607 152	163 039	744 925	907 964	364 315	543 650	497 682	374 275	207 189	81 739	26 782	8 065	323 775
Aikaisempien vuosien valtuudet	607 152							209 885	91 767	31 817	56	48	123 689
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		163 039	744 925	907 964	364 315	543 650	497 682	164 391	115 422	49 922	26 726	8 017	200 086
31.10.78. Eräät väylähankeet	796 301	110 000	5 838	115 838	35 129	80 708	80 708	110 623	39 145	35 727	48 336	16 816	140 024
Aikaisempien vuosien valtuudet	796 301							110 403	39 145	35 327	30 645	60	105 177
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		110 000	5 838	115 838	35 129	80 708	80 708	220	0	400	17 691	16 756	34 847
31.10.79. Elinkaarirahoitushankkeet	650 924	0	50 505	50 505	3 956	46 549	46 549	5 750	28 283	57 935	63 913	485 783	635 913
Aikaisempien vuosien valtuudet	650 924							2 412	27 664	57 935	63 913	485 783	635 295

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve yhteensä
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		0	50 505	50 505	3 956	46 549	46 549	3 338	618	0	0	618
31.24.21. Perustienpito	4 590	0	0	0	0	0	0	0	2 295	2 295	0	4 590
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 590							0	2 295	2 295	0	4 590
31.24.78. Eräät tieteht	444 506	0	0	0	0	0	0	38 413	722	50	50	947
Aikaisempien vuosien valtuudet	444 506							38 413	722	50	50	947
31.24.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarihoitushankkeet	640 460	0	0	0	0	0	0	38 955	38 400	39 800	39 800	452 701
Aikaisempien vuosien valtuudet	640 460							38 955	38 400	39 800	39 800	452 701
31.30.46. Alusinvestointien ympäristötuki	30 000	30 000	0	30 000	7 008	22 992	22 992	28 000	7 008	0	0	7 008
Aikaisempien vuosien valtuudet	30 000							28 000	7 008	0	0	7 008
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		30 000	0	30 000	7 008	22 992	22 992	0	7 008	0	0	7 008
31.30.63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	173 200	0	0	0	0	0	0	43 104	47 505	43 095	0	90 600
Aikaisempien vuosien valtuudet	173 200							43 104	47 505	43 095	0	90 600
31.30.64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen osto ja kehittäminen	53 860	13 000	15 040	28 040	0	28 040	28 040	5 552	6 683	7 279	6 157	46 677
Aikaisempien vuosien valtuudet	53 860							5 552	6 683	7 279	6 157	46 677
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		13 000	15 040	28 040	0	28 040	28 040	0	0	0	0	0
31.30.66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset	26 625	430	25 975	26 405	26 405	0	0	0	4 590	4 754	4 952	53 030
Aikaisempien vuosien valtuudet	26 625							0	4 590	4 754	4 952	53 030
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		430	25 975	26 405	26 405	0	0	0	2 250	2 330	2 427	26 625
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankeen toteuttamiseen	6 666	0	57 334	57 334	15 776	41 558	41 558	8 390	6 082	4 776	0	10 858
Aikaisempien vuosien valtuudet	6 666							8 390	6 082	4 776	0	10 858
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		0	57 334	57 334	15 776	41 558	41 558	2 573	899	0	0	899
31.50.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot	0	3 486	0	3 486	0	3 486	3 520	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		3 486	0	3 486	0	3 486	3 520	0	0	0	0	0
31.60.34. Valtionapu länsimetron suunnitteluun	15 000	0	0	0	0	0	0	122	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	15 000							122	0	0	0	0
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	3 896 284	453 255	899 618	1 352 873	455 330	897 542	846 309	733 076	493 474	420 058	247 153	2 071 467
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 896 284							557 431	362 041	362 536	200 212	1 791 682
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		453 255	899 618	1 352 873	455 330	897 542	846 309	175 646	131 433	57 522	46 941	43 889

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot						
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirryneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA													
32.01. Hallinto	3 764 653 121,69	3 923 432 000	3 457 801 578,82	340 916 028,09	3 798 717 606,91	124 714 393,09	288 497 413,98	1 657 269 413,98	1 276 043 694,78	359 912 490,85			
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	366 079 493,86	378 384 000	348 418 148,79	33 801 333,77	382 219 482,56	-3 835 482,56	29 467 142,37	320 271 142,37	286 425 398,56	33 801 333,77			
32.01.02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	54 675 000,00	60 816 000	47 507 030,59	13 308 969,41	60 816 000,00	-	7 292 265,72	68 108 265,72	54 777 628,65	13 308 969,41			
32.01.20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	212 670 000,00	215 204 000	199 815 123,15	15 388 876,85	215 204 000,00	-	19 719 743,11	234 923 743,11	219 512 123,88	15 388 876,85			
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	5 235 983,87	5 868 000	5 505 399,81		5 505 399,81	362 600,19							
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 426 000,00	4 777 000	3 179 827,23	1 597 172,77	4 777 000,00	-	212 133,64	4 989 133,64	3 391 960,87	1 597 172,77			
32.01.60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00							
32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	10 007 000,00	10 007 000	6 500 685,26	3 506 314,74	10 007 000,00	-	2 242 999,90	12 249 999,90	8 743 685,16	3 506 314,74			
32.20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	814 074 676,85	1 864 512 000	1 802 041 135,92	69 861 970,05	1 871 903 105,97	-7 391 105,97	79 527 859,07	350 245 859,07	265 540 749,48	78 494 050,21			
32.20.01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	40 623 000,00	39 314 000	37 761 064,94	1 552 935,06	39 314 000,00	-	2 636 934,86	41 950 934,86	40 397 999,80	1 552 935,06			
32.20.02. Teknologian tutkimuskeskus VTT:n toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	93 985 000,00	89 187 000	56 303 798,90	32 883 201,10	89 187 000,00	-	39 540 699,63	128 727 699,63	91 454 498,53	32 883 201,10			
32.20.03. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	18 585 000,00						1 603 127,69	1 603 127,69	1 603 127,69				
32.20.05. Mittatekniikan keskuksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	5 953 000,00	5 965 000	4 891 326,53	1 073 673,47	5 965 000,00	-	947 640,73	6 912 640,73	5 838 967,26	1 073 673,47			
32.20.06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskuksen toimintameno (siirtomääräraha 3 v)	42 680 000,00	40 639 000	27 855 279,05	12 783 720,95	40 639 000,00	-	20 223 150,86	60 862 150,86	42 574 585,10	18 287 565,76			
32.20.07. Matkailun edistämiskeskuksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	10 361 000,00	11 091 000	8 942 161,81	2 148 838,19	11 091 000,00	-	531 877,75	11 622 877,75	9 474 039,56	2 148 838,19			

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvio 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
32.20.40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnan tukeminen (arviomääräraha)	431 513 978,19	430 670 000	430 661 199,60		430 661 199,60	8 800,40					
32.20.41. Yleisavustus erälle yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	40 472 000,00	36 122 000	35 059 400,00	1 062 600,00	36 122 000,00	-	1 204 568,99	37 326 568,99	36 141 797,61	1 184 687,00	
32.20.42. Innovaatiokeskitymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 100 000,00	7 600 000	1 924 992,72	5 675 007,28	7 600 000,00	-	2 207 107,56	9 807 107,56	3 278 067,45	6 529 040,11	
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	19 496 626,00	23 285 000	15 977 000,00		15 977 000,00	7 308 000,00					
32.20.44. Valtionavustus yksittäisten yritysten hankevalmisteluun Venäjällä (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00	700 000	0,00	700 000,00	700 000,00	-	971 580,00	1 671 580,00	565 189,48	1 106 390,52	
32.20.45. Yritysten tutkimus- ja kehittämis-hankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000,00	4 000 000	776 455,00	3 223 545,00	4 000 000,00	-	9 661 171,00	13 661 171,00	6 870 926,00	4 969 270,00	
32.20.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)		26 100 000	17 341 551,00	8 758 449,00	26 100 000,00	-		26 100 000,00	17 341 551,00	8 758 449,00	
32.20.47. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)		67 487 000	60 310 400,11		60 310 400,11	7 176 599,89					
32.20.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)		10 800 000	10 468 893,24		10 468 893,24	331 106,76					
32.20.50. Avustus kansainvälisen teknologiajapaikinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00	
32.20.63. Velkakonversioista aiheutuvien maksuoriutusten hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)		0	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
32.20.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oyn jällelrahoitustoimintaan (arviomääräraha)		765 000 000	803 255 944,95		803 255 944,95	-38 255 944,95					
32.20.81. Lainat Suomen Vientiluotto Oyn rahoitukseen kotimaisille alustoimiuksille (arviomääräraha)		185 000 000	179 000 000,00		179 000 000,00	6 000 000,00					
32.20.82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)		10 000	0,00		0,00	10 000,00					

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
32.20.83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	111 542 000	101 511 668,07	101 511 668,07	101 511 668,07	10 030 331,93					
32.20.87.	Pääomalaina Finnvera Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000	10 000 000,00	0,00	10 000 000,00	0,00			10 000 000,00	10 000 000,00	0,00
32.30.	Työllisyys- ja yrittäjyyssijoittikka	843 110 000	595 080 155,62	227 778 795,37	822 858 950,99	20 251 049,01			882 757 832,77	641 290 447,59	227 802 006,37
32.30.01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	160 975 000	146 538 305,37	14 436 694,63	160 975 000,00	-			174 662 859,77	160 226 165,12	14 436 694,63
32.30.42.	Finnvera Oy:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)										
32.30.44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 039 000	4 181 417,00	857 583,00	5 039 000,00	-			5 039 597,00	4 181 417,00	857 734,00
32.30.45.	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)										
32.30.46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)	36 656 000	24 176 476,00		24 176 476,00						
32.30.48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alustuotoille (arviomääräraha)	14 366 549,16									
32.30.50.	Palkkatuwa (arviomääräraha)	42 700 000	39 111 256,99		39 111 256,99	3 588 743,01					
32.30.51.	Julkiset työvoimapaivalut (siirtomääräraha 2 v)	579 254 000	366 769 482,26	212 484 517,74	579 254 000,00	-			95 566 914,91	462 336 397,17	212 484 517,74
32.30.63.	Velkakonverssiosta aiheutuvien maksusuoritusien hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)										
32.30.64.	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	18 486 000	14 303 218,00		14 303 218,00	4 182 782,00			11 249 811,09	784 878,30	
32.30.80.	Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleentoimintaan (arviomääräraha)										
32.30.82.	Lainat Finnvera Oy:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0,00									
32.30.88.	Pääomasijoitus Suomen Teollisuuslaitos Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)		30 000 000,00						0,00	0,00	0,00

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	20 496 859,31	40 986 000	35 932 766,35	4 859 899,47	40 792 665,82	193 334,18	5 892 235,67	44 005 235,67	37 680 063,08	6 229 899,47
32.40.01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 935 000,00	11 032 000	9 091 759,87	1 844 967,01	10 936 726,88	95 273,12	494 271,23	11 526 271,23	9 586 031,10	1 844 967,01
32.40.02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 255 000,00						1 799 753,02	1 799 753,02	1 799 753,02	
32.40.03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	-813 046,34	1 434 000	2 19 077,11	1 214 922,89	1 434 000,00	-	2 768 000,00	4 202 000,00	1 617 077,11	2 584 922,89
32.40.04. Kuluttajatuotetuotteiden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 177 000,00	2 206 000	1 190 415,86	1 015 584,14	2 206 000,00	-	767 834,48	2 973 834,48	1 958 250,34	1 015 584,14
32.40.05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 230 000	18 230 000	17 503 569,12	726 430,88	18 230 000,00	-	18 230 000,00	18 230 000,00	17 503 569,12	726 430,88
32.40.31. Korvaus talous- ja velkaneuvoston järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	5 511 000,00	5 211 000	5 153 005,45	57 994,55	5 211 000,00	-	62 376,94	5 273 376,94	5 215 382,39	57 994,55
32.40.50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	822 999,96	773 000	773 000,00		773 000,00	0,00				
32.40.51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 608 905,69	2 080 000	2 001 938,94		2 001 938,94	78 061,06				
32.40.95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	562 586 212,61	481 076 000	478 763 906,24	1 681 609,03	480 445 515,27	630 484,73	32 011 955,05	46 150 955,05	34 594 058,96	10 261 389,09
32.50.43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	15 566 000,00	11 866 000	11 247 000,00	619 000,00	11 866 000,00	-	2 696 950,12	14 562 950,12	13 010 399,62	1 548 846,50
32.50.62. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 223 000,00	2 273 000	1 210 390,97	1 062 609,03	2 273 000,00	-	2 074 225,14	4 347 225,14	1 695 841,52	2 651 383,62
32.50.63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	48 659 000,00						27 240 779,79	27 240 779,79	19 887 817,82	6 061 158,97
32.50.64. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahastojen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja ENPI CBC -ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	495 138 212,61	466 937 000	466 306 515,27		466 306 515,27	630 484,73				
32.60. Energiapolitiikka	98 299 878,12	219 574 000	95 079 943,05	2 490 015,89	97 569 958,94	122 004 041,06	3 579 987,04	12 648 987,04	9 765 979,61	2 881 407,43
32.60.01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 325 000,00	5 169 000	4 671 567,97	497 432,03	5 169 000,00	-	524 460,71	5 693 460,71	5 196 028,68	497 432,03

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.60.20.	Energiansäätön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä energia-tiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000	1 853 170,45	1 546 829,55	3 400 000,00	-	2 245 431,32	5 645 431,32	4 054 322,19	1 591 109,13
32.60.28.	Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000	54 245,69	445 754,31	500 000,00	-	808 495,01	1 308 495,01	515 628,74	792 866,27
32.60.40.	Energiatuki (arviomääräraha)	108 355 000	29 282 487,73		29 282 487,73	79 072 512,27				
32.60.41.	LNG-termiinaalien investointituki (arviomääräraha)	5 000 000	0,00		0,00	5 000 000,00				
32.60.42.	Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	150 000	135 254,00		135 254,00	14 746,00				
32.60.43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	2 000 000	1 551 192,74		1 551 192,74	448 807,26				
32.60.44.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	95 000 000	57 532 024,47		57 532 024,47	37 467 975,53				
32.60.50.	Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille (siirtomääräraha 3 v)						1 600,00	1 600,00	0,00	
32.70.	Kotouttaminen	95 790 000	102 485 522,85	442 404,51	102 927 927,36	-7 137 927,36	528 402,01	1 189 402,01	746 997,50	442 404,51
32.70.03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	661 000	218 595,49	442 404,51	661 000,00	-	528 402,01	1 189 402,01	746 997,50	442 404,51
32.70.30.	Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)	95 129 000	102 266 927,36		102 266 927,36	-7 137 927,36				

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve yhteensä
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy												
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta	396 319	0	0	0	0	0	0	0	3 240	1 000	0	4 240
Aikaisempien vuosien valtuudet	396 319								3 240	1 000	0	4 240
32.20.27. Teknologinen tutkimustoiminta	346 449	0	0	0	0	0	0	0	200	0	0	200
Aikaisempien vuosien valtuudet	346 449								200	0	0	200
32.20.40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnan tukeminen	2 228 290	427 140	7 271	434 411	433 917	494	494	418 635	345 911	176 937	68 327	616 948
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 228 290							363 700	150 016	73 192	25 000	257 708
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		427 140	7 271	434 411	433 917	494	494	54 935	195 895	103 745	43 327	359 240
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	92 146	18 664	3 000	21 664	17 375	4 289	4 289	15 977	7 875	3 000	1 500	13 025
Aikaisempien vuosien valtuudet	92 146							7 472	3 175	1 000	0	4 175
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		18 664	3 000	21 664	17 375	4 289	4 289	8 505	4 700	2 000	1 500	8 850
32.20.47. Finnvera Oy:n korkotuet ja tappiokorvaukset	0	260 000	0	260 000	104 247	155 753	0	336	1 474	1 336	975	4 932
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		260 000	0	260 000	104 247	155 753	0	336	1 474	1 336	975	4 932
- korkotuki- tms. valtuudet		260 000	0	260 000	104 247	155 753	0	336	1 474	1 336	975	4 932
32.20.63. Velkakerästä aiheutuvien maksuveloitusten hoitaminen	0	0	1 226	1 226	0	1 226	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		0	1 226	1 226	0	1 226	0	0	0	0	0	0
32.20.82. Lainat Finnvera Oy:n varainhankintaan	0	200 000	0	200 000	0	200 000	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		200 000	0	200 000	0	200 000	0	0	0	0	0	0
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatio-toimintaan	782 723	136 823	0	136 823	123 110	13 713	13 713	101 512	42 622	26 964	8 141	83 347
Aikaisempien vuosien valtuudet	782 723							54 600	13 322	9 764	3 241	27 257
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		136 823	0	136 823	123 110	13 713	13 713	46 911	29 300	17 200	4 900	56 090
32.30.00. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	9 224	0	0	0	0	0	0	785	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	9 224							785	0	0	0	0

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (10000 €)							
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä	
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy													
32.30.42. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset	2 532 704	0	0	0	0	0	5 034	3 847	2 473	1 482	1 220	9 022	
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	2 532 704						5 034	3 847	2 473	1 482	1 220	9 022	
- korkotuki- tms. valtuudet	2 532 704						5 034	3 847	2 473	1 482	1 220	9 022	
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämiss Hankkeiden tukeminen	140 909	24 678	27 212	51 890	26 929	24 961	22 909	24 300	12 500	2 400	700	39 900	
Aikaisempien vuosien valtuudet	140 909						19 144	14 800	4 500	900	200	20 400	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		24 678	27 212	51 890	26 929	24 961	3 765	9 500	8 000	1 500	500	19 500	
32.30.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki	14 862	0	0	0	0	0	3 238	0	0	0	0	0	
Aikaisempien vuosien valtuudet	14 862						3 238	0	0	0	0	0	
32.30.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alustuotoille	0	5 000 000	0	5 000 000	1 883 380	3 116 620	10 469	10 000	11 400	16 000	38 900	76 300	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		5 000 000	0	5 000 000	1 883 380	3 116 620	10 469	10 000	11 400	16 000	38 900	76 300	
- korkotuki- tms. valtuudet		5 000 000	0	5 000 000	1 883 380	3 116 620	10 469	10 000	11 400	16 000	38 900	76 300	
32.30.51. Julkiset työvoimapolvet	263 558	107 000	0	107 000	81 464	25 536	60 927	92 131	8 207	6	1	100 345	
Aikaisempien vuosien valtuudet	263 558						60 927	18 255	626	0	0	18 881	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		107 000	0	107 000	81 464	25 536	0	73 876	7 581	6	1	81 464	
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	71 289	4 000	22 437	26 437	5 187	21 249	13 949	3 620	0	1 270	49	4 939	
Aikaisempien vuosien valtuudet	71 289						13 770	1 605	0	422	49	2 075	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		4 000	22 437	26 437	5 187	21 249	179	2 015	0	849	0	2 863	
32.30.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oyn jälleärahoitustoimintaan	3 571 222	0	0	0	0	0	746 400	369 300	0	0	0	369 300	
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 571 222						746 400	369 300	0	0	0	369 300	
32.30.81. Lainat Suomen Vientiluotto Oyn rahoitukseen kotimaisille alustoimituksille	200 000	0	0	0	0	0	179 000	0	0	0	0	0	
Aikaisempien vuosien valtuudet	200 000						179 000	0	0	0	0	0	
32.40.00. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	0	8 434	0	8 434	0	8 434	0	0	0	0	0	0	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		8 434	0	8 434	0	8 434	0	0	0	0	0	0	
- korkotuki- tms. valtuudet		8 400	0	8 400	0	8 400	0	0	0	0	0	0	
32.50.63. Kainuun kehittämisraha	9 535	0	0	0	0	0	4 216	0	0	0	0	0	
Aikaisempien vuosien valtuudet	9 535						4 216	0	0	0	0	0	

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2013 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2013	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2016	Määräraha-tarve yhteensä
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy												
32.50.64. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja ENPI CBC-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	1 792 779	277 454	276 734	554 188	441 554	112 634	112 634	464 660	502 852	191 920	0	694 772
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 792 779							415 290	280 497	22 091	0	302 588
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		277 454	276 734	554 188	441 554	112 634	112 634	49 370	222 355	169 829	0	392 184
32.50.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	275 864	0	0	0	0	0	0	3 340	14 183	1 243	0	15 426
Aikaisempien vuosien valtuudet	275 864							3 340	14 183	1 243	0	15 426
32.60.40. Energiatuki	390 852	39 850	87 500	127 350	39 180	88 170	87 500	29 282	64 809	43 655	23 860	13 737
Aikaisempien vuosien valtuudet	390 852							26 771	50 456	31 321	17 290	109 727
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		39 850	87 500	127 350	39 180	88 170	87 500	2 512	14 354	12 334	6 570	36 334
32.60.41. LNG-terminaalien investointituki	0	33 000	0	33 000	0	33 000	33 000	0	0	0	0	0
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		33 000	0	33 000	0	33 000	33 000	0	0	0	0	0
32.60.42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi	1 000	0	0	0	0	0	0	135	150	150	150	190
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 000							135	150	150	150	190
32.60.43. Kioston mekanismit	28 881	200	0	200	116	84	0	1 561	773	445	291	2 346
Aikaisempien vuosien valtuudet	28 881							1 521	751	423	278	2 328
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		200	0	200	116	84	0	40	22	22	13	18
32.70.64. EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	241 415	0	0	0	0	0	0	936	0	0	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	241 415							936	0	0	0	0
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	204 747	0	0	0	0	0	0	1 549	7 699	0	0	7 699
Aikaisempien vuosien valtuudet	204 747							1 549	7 699	0	0	7 699
32.80.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	25 911	0	0	0	0	0	0	354	947	0	0	947
Aikaisempien vuosien valtuudet	25 911							354	947	0	0	947
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	13 620 677	6 537 243	425 379	6 962 622	3 156 458	3 806 164	297 840	2 097 231	1 495 933	481 231	124 402	90 332
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	13 620 677			1 920 208	932 442	147 783		1 920 208	932 442	147 783	48 763	25 077
- korkotuki- tms. valtuudet	2 532 704			5 034	3 847	2 473		5 034	3 847	2 473	1 482	1 220
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 537 243	425 379	6 962 622	3 156 458	3 806 164	297 840	177 023	563 490	333 447	75 639	65 255
-korkotuki- tms. valtuudet		5 268 400	0	5 268 400	1 987 627	3 280 773	0	10 805	11 474	12 736	16 975	40 047

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot						
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle			
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA													
33.01. Hallinto	11 990 234 937,35	12 728 803 000	12 369 302 585,86	128 350 472,70	12 497 653 058,56	231 149 941,44	148 234 822,82	608 563 822,82	439 157 273,97	166 010 942,17			
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 262 000,00	41 030 000	32 436 012,76	8 593 987,24	41 030 000,00	-	8 008 722,59	49 038 722,59	40 243 190,13	8 593 987,24			
33.01.02. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 365 000,00	2 363 000	2 011 335,51	351 664,49	2 363 000,00	-	258 995,44	2 621 995,44	2 270 330,95	351 664,49			
33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 237 000,00	4 524 000	3 816 500,95	707 499,05	4 524 000,00	-	701 276,78	5 225 276,78	4 517 777,73	707 499,05			
33.01.04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	301 490,23	600 000	-48 747,79	600 000,00	551 252,21	48 747,79	600 000,00	1 200 000,00	551 252,21	600 000,00			
33.01.05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	548 000,00	548 000	260 500,60	287 499,40	548 000,00	-	153 695,13	701 695,13	414 195,73	287 499,40			
33.01.21. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	26 000,00	1 000	0,00	1 000,00	1 000,00	-	26 000,00	27 000,00	0,00	1 000,00			
33.01.25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	10 470 000,00	11 800 000	315 900,62	11 484 099,38	11 800 000,00	-	14 597 420,01	26 397 420,01	8 968 614,65	17 428 805,36			
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvoniiskaverimenot (arvoniiskaräaha)	18 598 400,77	20 900 000	19 106 003,20		19 106 003,20	1 793 996,80							
33.01.66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)	4 532 000,00	4 032 000	3 780 019,47	251 980,53	4 032 000,00	-	784 573,22	4 816 573,22	4 564 416,50	251 980,53			
33.02. Valvonta	44 245 724,92	41 385 000	32 730 631,55	8 812 952,32	41 543 583,87	-158 583,87	10 379 898,09	41 464 898,09	32 651 945,77	8 812 952,32			
33.02.03. Säilytyskustannusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 960 000,00	13 842 000	9 799 933,63	4 042 066,37	13 842 000,00	-	3 073 294,13	16 915 294,13	12 873 227,76	4 042 066,37			
33.02.05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 743 000,00	12 165 000	9 566 289,29	2 598 710,71	12 165 000,00	-	4 107 928,31	16 272 928,31	13 674 217,60	2 598 710,71			

Päluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtymet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.02.06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämissuunnitelman keskeisten toimintamenojen (siirtomääräraha 2 v)	4 147 000,00	3 578 000	2 095 647,56	1 482 352,44	3 578 000,00	-	2 580 657,84	6 158 657,84	4 676 305,40	1 482 352,44
33.02.20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntutkimuksen menot (arvionmääräraha)	9 895 724,92	10 300 000	10 458 583,87		10 458 583,87	-158 583,87				
33.02.66. Suomen ja Venäjän välisen säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyön (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000,00	1 500 000	810 177,20	689 822,80	1 500 000,00	-	618 017,81	2 118 017,81	1 428 195,01	689 822,80
33.03. Turkimus- ja kehittämis-toiminta	117 645 000,00	117 341 000	102 321 100,47	15 019 899,53	117 341 000,00	0,00	17 202 991,53	134 543 991,53	115 508 400,70	18 728 085,32
33.03.04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	69 796 000,00	70 051 000	63 504 747,00	6 546 253,00	70 051 000,00	-	6 361 482,75	76 412 482,75	69 866 229,75	6 546 253,00
33.03.50. Valtionapu työturvallisuuden menoina (siirtomääräraha 2 v)	37 369 000,00	37 964 000	37 964 000,00	0,00	37 964 000,00	0,00	0,00	37 964 000,00	37 964 000,00	0,00
33.03.63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	10 480 000,00	9 326 000	852 353,47	8 473 646,53	9 326 000,00	-	10 841 508,78	20 167 508,78	7 678 170,95	12 181 832,32
33.10. Perhe- ja asumiskustannusten taseaus ja eräät palvelut	2 476 454 165,55	2 572 909 000	2 561 413 020,14		2 561 413 020,14	11 495 979,86				
33.10.28. Kansaneläkeläisille maksettavat sosiaaliturvan yleisrahaoston ja palvelurahaston toimintakulut (arvionmääräraha)	153 700 000,00	158 859 000	154 060 000,00		154 060 000,00	4 799 000,00				
33.10.50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapskeskiöittämiseen (arvionmääräraha)	11 499 500,00	11 800 000	10 920 000,00		10 920 000,00	880 000,00				
33.10.51. Lapsilisät (arvionmääräraha)	1 481 500 000,00	1 483 300 000	1 484 400 000,00		1 484 400 000,00	-1 100 000,00				
33.10.52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arvionmääräraha)	2 378 711,02	2 500 000	2 782 992,22		2 782 992,22	-282 992,22				
33.10.53. Sotilasavustus (arvionmääräraha)	20 700 000,00	20 250 000	18 900 000,00		18 900 000,00	1 350 000,00				
33.10.54. Asumistuki (arvionmääräraha)	603 900 000,00	675 800 000	670 000 000,00		670 000 000,00	5 800 000,00				
33.10.55. Eläustuki (arvionmääräraha)	172 380 220,72	184 400 000	184 384 489,87		184 384 489,87	15 510,13				
33.10.60. Vaikavammaisten tulkkaukset (arvionmääräraha)	30 395 733,81	36 000 000	35 965 538,05		35 965 538,05	34 461,95				
33.20. Työttömyysturva	2 265 149 328,26	2 742 164 000	2 645 047 739,11		2 645 047 739,11	97 116 260,89				
33.20.31. Valtion korvaus kunnille kuntoutustavan työttömyysturvan järjestämisestä (arvionmääräraha)	13 237 588,65	26 486 000	16 275 978,46		16 275 978,46	10 210 021,54				

Päätöksen, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.20.50. Valtionosuus ansio päivärahasta (arvionmääräraha)	850 000 000,00	1 040 600 000	981 000 000,00		981 000 000,00	59 600 000,00					
33.20.51. Valtionosuus peruspäivärahasta (arvionmääräraha)	167 000 000,00	200 000 000	199 850 000,00		199 850 000,00	150 000,00					
33.20.52. Valtionosuus työmarkkinatuesta (arvionmääräraha)	1 143 679 940,61	1 366 678 000	1 340 780 141,57		1 340 780 141,57	25 897 858,43					
33.20.55. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arvionmääräraha)	43 000 000,00	56 400 000	55 399 619,08		55 399 619,08	1 000 380,92					
33.20.56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arvionmääräraha)	48 231 799,00	52 000 000	51 742 000,00		51 742 000,00	258 000,00					
33.30. Sairausvakuutus	1 323 951 072,81	1 243 267 000	1 208 300 511,81	100 000,00	1 208 400 511,81	34 866 488,19		267 000,00	167 000,00	100 000,00	
33.30.28. Kansallisen yhteistyökeskeisen ja palveluvalikoimatoimielimen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)		267 000	167 000,00	100 000,00	267 000,00	-			167 000,00	100 000,00	
33.30.60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	1 323 951 072,81	1 243 000 000	1 208 133 511,81		1 208 133 511,81	34 866 488,19					
33.40. Eläkkeet	4 279 872 856,31	4 466 108 000	4 437 849 540,89		4 437 849 540,89	28 258 459,11					
33.40.50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arvionmääräraha)	54 100 000,00	58 358 000	56 602 948,57		56 602 948,57	1 755 051,43					
33.40.51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	564 900 000,00	584 000 000	584 000 000,00		584 000 000,00	0,00					
33.40.52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	29 100 010,00	70 000 000	70 000 000,00		70 000 000,00	0,00					
33.40.53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arvionmääräraha)	1 246 425,03	2 389 000	1 349 702,59		1 349 702,59	1 039 297,41					
33.40.54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arvionmääräraha)	15 020 000,00	17 361 000	16 000 000,00		16 000 000,00	1 361 000,00					
33.40.60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	3 615 506 421,28	3 734 000 000	3 709 896 889,73		3 709 896 889,73	24 103 110,27					
33.50. Veteraanien tukeminen	302 337 633,82	301 356 000	283 416 025,34	5 529 261,28	288 945 286,62	12 410 713,38		1 409 826,91	112 882 826,91	107 353 565,63	5 529 261,28
33.50.30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arvionmääräraha)	1 605 446,13	1 550 000	1 401 143,26		1 401 143,26	148 856,74					

Päälukon, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.50.50. Rintamalisät (arviomääräraha)	42 030 566,05	38 500 000	36 508 157,74		36 508 157,74	1 991 842,26					
33.50.51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	156 218 621,64	149 833 000	139 562 985,62		139 562 985,62	10 270 014,38					
33.50.52. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207 000,00	68 207 000	64 124 766,55	4 082 233,45	68 207 000,00	-	27 137,28	68 234 137,28	64 151 903,83	4 082 233,45	
33.50.53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000,00	3 100 000	2 434 793,94	665 206,06	3 100 000,00	-	550 375,46	3 650 375,46	2 985 169,40	665 206,06	
33.50.54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	80 000,00	70 000	31 175,64	38 824,36	70 000,00	-	37 944,36	107 944,36	69 120,00	38 824,36	
33.50.55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000,00	3 500 000	3 219 931,72	280 068,28	3 500 000,00	-	508 739,60	4 008 739,60	3 728 671,32	280 068,28	
33.50.56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	30 588 000,00	30 588 000	30 125 070,87	462 929,13	30 588 000,00	-	285 630,21	30 873 630,21	30 410 701,08	462 929,13	
33.50.57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000,00	6 008 000	6 008 000,00	0,00	6 008 000,00	0,00	0,00	6 008 000,00	6 008 000,00	0,00	
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	529 129 041,55	572 497 000	504 888 217,19	37 675 996,20	542 564 213,39	29 932 786,61	50 574 530,18	122 001 530,18	62 655 422,51	56 653 621,19	
33.60.30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	200 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	400 000,00	900 000,00	227 311,33	672 688,67	
33.60.31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)	17 500 000,00	17 900 000	1 155 030,06	16 744 969,94	17 900 000,00	-	36 164 131,46	54 064 131,46	22 890 423,63	28 507 922,63	
33.60.32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistosaiseen tutkimukseen (klintteä määräraha)	36 000 000,00	31 000 000	31 000 000,00		31 000 000,00	0,00					
33.60.33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	105 997 551,18	110 240 000	109 614 055,29		109 614 055,29	625 944,71					

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.70.21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	930 000	925 057,60	4 942,40	930 000,00	-	183 922,07	1 113 922,07	1 108 979,67	4 942,40
33.70.22.	Tartuntatautiin valvonta (siirtomääräraha 2 v)	660 000	248 221,79	411 778,21	660 000,00	-	571 258,57	1 231 258,57	819 480,36	411 778,21
33.70.50.	Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 780 000	740 919,70	3 039 080,30	3 780 000,00	-	3 669 102,59	7 449 102,59	4 290 876,80	3 039 080,30
33.70.51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoiskäärkkökoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000	0,00	2 900 000,00	2 900 000,00	-	2 900 000,00	5 800 000,00	2 900 000,00	2 900 000,00
33.70.52.	Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	972 000	972 000,00	0,00	972 000,00	0,00	0,00	972 000,00	972 000,00	0,00
33.80.	Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	223 740 000	206 351 273,75	2 003 633,57	208 354 907,32	15 385 092,68	2 600 000,00	5 200 000,00	3 196 366,43	2 003 633,57
33.80.40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	205 000 000	189 615 261,64		189 615 261,64					
33.80.41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000	596 366,43	2 003 633,57	2 600 000,00	-	2 600 000,00	5 200 000,00	3 196 366,43	2 003 633,57
33.80.42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaispuokkeilun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	300 000,00					0,00	0,00	0,00	
33.80.50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiintea määräraha)	16 140 000	16 139 645,68		16 139 645,68	354,32				
33.90.	Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	301 000 000	301 000 000,00		301 000 000,00	0,00				
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	301 000 000	301 000 000,00		301 000 000,00	0,00				

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2012 valtuudet				Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarvio-menot ja määrärahatarve (1000 €)						
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2012	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy												
33.60.37. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin	10 000	0	0	0	0	0	1 722	2 073	0	0	0	2 073
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000						1 722	2 073	0	0	0	2 073
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	10 000	0	0	0	0	0	1 722	2 073	0	0	0	2 073
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000						1 722	2 073	0	0	0	2 073

Päälukun, luvun ja momentin numero, nimi ja määrälaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio-Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot							
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle				
35.10.64.														
Elu-ympäristörahoiston osallistumisen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000,00	4 500 000	0,00	4 500 000,00	4 500 000,00	-	5 921 439,77	10 421 439,77	2 167 307,18	7 688 203,38				
35.10.65.														
Öljyjätetmaksulla rahoitettava öljyjätteenhuolto (siirtomääräraha 3 v)	300 000,00	1 000 000	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	-	600 000,00	1 600 000,00	104 405,04	1 300 000,00				
35.10.66.														
Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 324 000,00	1 324 000	1 319 134,99	4 865,01	1 324 000,00	-	65 391,61	1 389 391,61	1 384 526,60	4 865,01				
35.10.70.														
Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	850 000,00	500 000	262 616,57	237 383,43	500 000,00	-	714 128,57	1 214 128,57	389 152,74	824 975,83				
35.10.77.														
Ympäristöstyöt (siirtomääräraha 3 v)														
Osakepääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 900 000,00													
35.20.														
Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	73 700 744,00	88 692 000	11 151 625,75	77 540 374,25	88 692 000,00	0,00	104 551 304,14	193 243 304,14	52 378 526,65	119 113 324,36				
35.20.01.														
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 600 000,00	4 842 000	3 353 289,90	1 488 710,10	4 842 000,00	-	1 209 304,45	6 051 304,45	4 562 594,35	1 488 710,10				
35.20.37.														
Avustukset kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 000 000	1 300 617,14	699 382,86	2 000 000,00	-	596 574,32	2 596 574,32	1 426 612,27	699 382,86				
35.20.55.														
Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	56 300 000,00	50 500 000	6 147 308,43	44 352 691,57	50 500 000,00	-	100 436 873,35	150 936 873,35	44 457 738,22	85 198 261,19				
35.20.56.														
Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokratuloyhöiden korjauksiin (arviomääräraha)	9 450 744,00													
35.20.60.														
Siirto valtion asunto-rahastoon	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00								
35.20.64.														
Avustukset rakennusperimön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 350 000,00	1 350 000	350 410,28	999 589,72	1 350 000,00	-	2 308 552,02	3 658 552,02	1 931 581,81	1 726 970,21				
35.20.87.														
A-Kruunu Oy:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)		30 000 000	0,00	30 000 000,00	30 000 000,00	-		30 000 000,00	0,00	30 000 000,00				

35. Ympäristöministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2012 valtuudet						Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2014 TA:ssa	Talousarvio-menot 2012	Määräraha-tarve 2014	Määräraha-tarve 2015	Määräraha-tarve 2015 myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä	
35.10.61. Ympäristönsuojelun edistäminen	3 750	0	0	0	0	0	0	560	0	0	0	560	
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 750						2 790	560	0	0	0	560	
35.10.63. Luonnonsuojeluvuokkien hankinta- ja korvausmenot	0	10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	
35.10.77. Ympäristötöyt	5 050	0	0	0	0	0	449	256	0	0	0	256	
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 050						449	256	0	0	0	256	
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	8 800	10 000	0	10 000	0	10 000	3 239	816	0	0	0	816	
Aikaisempien vuosien valtuudet	8 800						3 239	816	0	0	0	816	
Vuonna 2013 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	

36. Valtionvelan korot

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle			Edellislitkä vuosilta siirtymet	Käytettävissä vuonna 2013	Käyttö vuonna 2013 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
36. VALTIONVELAN KOROT	1 863 904 038,42	1 762 600 000	1 737 453 054,99		1 737 453 054,99	25 146 945,01					
36.01. Valtionvelan korko	1 836 054 206,59	1 724 000 000	1 721 864 843,40		1 721 864 843,40	2 135 156,60					
36.01.90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 836 054 206,59	1 724 000 000	1 721 864 843,40		1 721 864 843,40	2 135 156,60					
36.09. Muut menot valtionvelasta	27 849 831,83	38 600 000	15 588 211,59		15 588 211,59	23 011 788,41					
36.09.20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	27 849 831,83	38 600 000	15 588 211,59		15 588 211,59	23 011 788,41					
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	53 446 199 770,99	55 290 864 000	51 142 275 216,49	3 445 080 993,03	54 587 356 209,52	703 507 790,48	3 143 498 265,31	19 601 627 265,31	15 465 902 076,18	3 996 092 345,53	

Osastot ja pääluokat yhteensä

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2012	Talousarvio 2013 (TA+LTA:t)	Talousarvion 2013 määrärahojen		Tilinpäätös 2013	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös
			käyttö vuonna 2013	siirto seuraavalle vuodelle		
Osastot ja pääluokat yhteensä						
Osastot yhteensä	50 436 603 867,43	55 290 864 000			52 591 158 465,68	
Pääluokat yhteensä	53 446 199 770,99	55 290 864 000			54 587 356 209,52	
VARAINHOITOVUODEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-3 009 595 903,56	0			-1 996 197 743,84	
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	-607 065 256,59				-3 616 661 160,15	
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	-3 009 595 903,56				-1 996 197 743,84	
VARAINHOITOVUODEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-3 616 661 160,15				-5 612 858 903,99	

1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2013		1.1. - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	944 181 451,92		947 099 665,08	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	49 609 875,01		48 891 237,63	
Muut toiminnan tuotot	336 506 387,10	1 330 297 714,03	355 558 827,15	1 351 549 729,86
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	621 473 369,60		612 721 036,71	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 648 401,32		-11 892 671,25	
Henkilöstökulut	4 779 341 343,86		4 740 289 730,98	
Vuokrat	761 597 541,20		742 351 980,73	
Palvelujen ostot	2 478 552 981,51		2 417 322 980,83	
Muut kulut	899 274 616,95		913 186 290,29	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	1 853 399,74		191 135,34	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-114 655 299,62		-84 880 071,33	
Poistot	969 289 032,69		1 034 550 549,73	
Sisäisten kulujen oikaisu	-274 816 892,73	-10 117 261 691,88	-256 611 465,36	-10 107 229 496,67
JÄÄMÄ I		-8 786 963 977,85		-8 755 679 766,81
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	1 178 158 803,38		1 533 392 894,81	
Rahoituskulut	-1 737 093 295,50	-558 934 492,12	-2 001 412 389,79	-468 019 494,98
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	30 610 627,75		92 589 004,44	
Satunnaiset kulut	-9 961 912,12	20 648 715,63	-11 338 867,70	81 250 136,74
JÄÄMÄ II		-9 325 249 754,34		-9 142 449 125,05
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kunnilta	155 902 572,22		146 854 843,03	
Sosiaaliturvarahastoilta	27 334 239,72		25 679 379,56	
Elinkeinoeläimältä	5 901 678,77		6 973 498,98	
Voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä	33 966 493,17		36 399 914,34	
Kotitalouksilta	5 140 400,50		4 075 063,19	
Euroopan unionilta	1 190 604 003,88		1 128 502 776,46	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	4 111 996,66		4 013 167,36	
Siirrot talousarvion ulkopuolella olevista valtion rahastoista	1 800 918 727,60		1 740 678 375,23	
Muut siirtotalouden tuotot	205 182,36	3 224 109 772,88	239 013,21	3 093 416 031,36
Kulut				
Kunnille	10 825 676 023,55		10 347 491 966,21	
Kuntayhtymille	1 027 540 934,23		631 348 819,23	
Sosiaaliturvarahastoille	11 880 089 425,98		11 438 851 151,96	
Elinkeinoelämälle	3 204 068 168,70		3 185 290 049,21	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	10 947 364,09		9 470 916,07	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	4 658 502 126,07		5 184 413 462,84	
Kotitalouksille	4 797 932 976,20		4 667 956 837,00	
Euroopan unionille	2 060 779 055,87		1 832 473 128,47	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	863 037 331,92		772 569 641,26	
Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	503 136 648,72		7 655 614,67	
Muut siirtotalouden kulut	119 616 689,14		108 958 756,03	
Siirtotalouden kulujen palautukset	-224 482 836,79	-39 726 843 907,68	-266 704 550,26	-37 919 775 792,69
JÄÄMÄ III		-45 827 983 889,14		-43 968 808 886,38
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	38 557 023 076,93		37 186 049 116,32	
Muut pakolliset maksut	155 230 266,92	38 712 253 343,85	167 168 914,89	37 353 218 031,21
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-7 115 730 545,29		-6 615 590 855,17

1.3 Valtion tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTAAVAA		
KANSALLISOMAISSUUS		
Maa- ja vesialueet	44 732 876,34	42 720 488,83
Rakennusmaa- ja vesialueet	16 200 728,92	16 200 728,92
Rakennukset	154 706 902,20	153 563 833,40
Muu kansallisuusomaisuus	42 997 153,10	40 579 240,71
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	33 586 766,04	19 880 350,39
	292 224 426,60	272 944 642,25
KÄYTTÖOMAISSUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Tutkimus- ja kehittämismenot	291 696,09	665 402,48
Aineettomat oikeudet	53 586 976,63	60 137 939,65
Liiketarvike	716 442,81	1 432 885,61
Muut pitkävaikutteiset menot	224 358 798,65	217 501 878,19
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	181 615 119,62	153 259 597,91
	460 569 033,80	432 997 703,84
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	16 915 418,00	16 916 438,96
Rakennusmaa- ja vesialueet	1 020 901 664,69	1 004 344 842,79
Rakennukset	206 283 888,72	210 085 946,28
Rakennelmat	22 548 387,49	24 299 680,32
Rakenteet	17 095 045 730,29	17 261 607 691,72
Koneet ja laitteet	489 734 028,76	524 955 350,69
Kalusteet	16 284 501,30	17 299 424,80
Muut aineelliset hyödykkeet	12 347 670,06	11 820 942,34
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 565 894 071,10	1 168 161 876,87
	20 445 955 360,41	20 239 492 194,77
KÄYTTÖOMAISSUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET		
Käyttöomaisuusarvopaperit	14 194 446 106,91	14 850 663 463,17
Liikelaitosten peruspääomat	3 209 290 122,14	3 210 879 503,00
Liikelaitoksiin muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	2 684 577 190,68	2 663 529 792,03
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	6 297 951,24	1 675 919,98
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	1 918 501 163,43	1 927 270 681,83
	22 013 112 534,40	22 654 019 360,01
KÄYTTÖOMAISSUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ	42 919 636 928,61	43 326 509 258,62
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS		
VAIHTO-OMAISSUUS		
Aineet ja tarvikkeet	432 977 982,06	426 845 401,05
Keskeneräinen tuotanto	10 359 158,04	12 395 489,72
Valmiit tuotteet/Tavarat	79 031 993,25	81 394 529,23
	522 369 133,35	520 635 420,00
PITKÄAIKAISET SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset	6 058 285 511,97	4 891 813 922,97
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Myyntisaamiset	262 979 245,69	245 210 270,19
Valuuttamääräiset lainasaamiset	239 859 779,81	93 871 254,89
Siirtosaamiset	148 358 871,98	173 357 919,75
Muut lyhytaikaiset saamiset	452 778 608,88	514 111 949,22
Ennakkomaksut	762 221 370,09	673 638 928,92
	1 866 197 876,45	1 700 190 322,97
RAHOITUSOMAISSUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIIJOITUKSET		

	31.12.2013	31.12.2012
Muut euromääräiset sijoitukset	3 649 957 373,67	6 341 970 962,43
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT		
Kassatilit	1 921 252,36	2 234 360,02
Tulo- ja menotilit	386 021,62	453 737,07
Muut pankkitilit	761 905 128,55	1 115 101 731,99
Muut rahoitusvarat	117 274 837,46	126 718 510,07
	<u>881 487 239,99</u>	<u>1 244 508 339,15</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	<u>12 978 297 135,43</u>	<u>14 699 118 967,52</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>56 190 158 490,64</u>	<u>58 298 572 868,39</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198 401,46	-30 048 198 401,46
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-7 013 630 848,82	-398 039 993,65
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-7 115 730 545,29	-6 615 590 855,17
	<u>-44 177 559 795,57</u>	<u>-37 061 829 250,28</u>
RAHASTOJEN PÄÄOMAT		
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	7 121 226,42	6 492 862,72
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN		
Otetut euromääräiset lainat	78 850 928 504,67	72 063 917 102,61
Otetut valuuttamääräiset lainat	1 807 300 876,90	1 317 250 985,21
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	299 500 000,00	299 500 000,00
Pitkäaikaiset siirtovelat	126 651 425,72	145 319 595,00
Muut pitkäaikaiset velat	217 987 849,35	231 636 159,62
	<u>81 302 368 656,64</u>	<u>74 057 623 842,44</u>
LYHYTAIKAINEN		
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistilit	1 498 001 851,41	1 432 936 901,34
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 056 477 296,62	7 097 185 851,54
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	3 750 439 295,39	4 129 664 679,65
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	179 282 041,33	137 339 452,66
Saadut ennakot	449 086 727,12	442 959 253,77
Ostovelat	694 173 994,47	635 973 491,21
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	98 555 658,50	91 647 525,15
Edelleen tilitetävät erät	760 799 947,35	909 083 744,90
Siirtovelat	1 858 748 078,99	1 928 951 803,08
Muut lyhytaikaiset velat	2 712 663 511,97	4 490 542 710,21
	<u>19 058 228 403,15</u>	<u>21 296 285 413,51</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	<u>100 360 597 059,79</u>	<u>95 353 909 255,95</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>56 190 158 490,64</u>	<u>58 298 572 868,39</u>

1.4 Valtion rahoituslaskelma

	1.1.2013 - 31.12.2013	1.1.2012 - 31.12.2012
OMA TOIMINTA		
Tulo- ja varallisuusverotulot	11 074 898 253,10	10 774 624 660,05
Arvonlisäverotulot	16 432 660 192,88	15 810 552 914,84
Muut vero- ja maksutulot	12 363 724 971,85	11 828 466 100,97
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	39 871 283 417,83	38 413 643 675,86
Palvelujen myynti, vuokrat, käyttökorvaukset ja muut toiminnan tulot	1 556 764 152,15	1 514 155 706,84
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 161 260 576,73	1 538 590 312,90
Tavaroiden ja palveluiden ostomenot	-5 460 180 846,24	-5 433 298 830,13
Henkilöstömenot	-4 879 259 747,77	-4 838 787 797,01
Muut menot	-72 922 225,54	-76 951 141,05
Maksetut eläkkeet	-4 222 881 126,60	-4 046 841 701,42
Valtionvelan korkomenot	-1 766 076 704,16	-1 945 026 943,23
OMAN TOIMINNAN RAHAVIRTA	26 187 987 496,40	25 125 483 282,76
SIIRTOTALOUS		
Siirtotalouden tulot	3 495 028 656,18	3 275 204 473,17
Tulonsiirrot kunnille	-11 853 216 957,78	-10 978 840 785,44
Tulonsiirrot elinkeinoelämälle	-3 215 015 532,79	-3 194 760 965,28
Tulonsiirrot kotitalouksille	-12 455 141 275,58	-12 059 966 287,54
Muut tulonsiirrot kotimaahan	-5 189 378 866,90	-5 393 474 630,96
Tulonsiirrot ulkomaille	-2 923 816 387,79	-2 605 042 769,73
SIIRTOTALOUDEN RAHAVIRTA	-32 141 540 364,66	-30 956 880 965,78
INVESTOINNIT		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 212 231 469,53	-1 067 676 155,72
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	11 038 804,81	13 813 897,91
Sijoitukset arvopapereihin	602 591 067,25	-1 094 760 267,73
Sijoitusten myyntivoitot	0,00	2 547 981,14
Annetut lainat	-3 739 122 423,31	-3 229 596 902,34
Annettujen lainojen takaisinmaksut	2 363 406 031,38	1 587 035 185,77
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 974 317 989,40	-3 788 636 260,97
RAHOITUS		
Valtionvelan nettomuutos	6 863 871 642,81	5 958 338 285,54
Muun velan nettomuutos	-1 991 034 729,66	826 190 049,04
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	4 872 836 913,15	6 784 528 334,58
LIKVIDIEN VAROJEN MUUTOS	-3 055 033 944,51	-2 835 505 609,41
LIKVIDIT VARAT 1.1.	7 586 452 929,85	10 421 958 539,26
LIKVIDIT VARAT 31.12.	4 531 418 985,34	7 586 452 929,85

Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERUSTA

Valtion tilinpäätös on laadittu valtion talousarviosta annetun lain ja asetuksen sekä valtiovarainministeriön tilinpäätöksen kaavasta antaman määräyksen samoin kuin muiden valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Tilinpäätös laaditaan valtion talousarviokirjanpidon ja liikekirjanpidon pääkirjojen perusteella alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, tai vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin perustuen.

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Valtion tilinpäätös laaditaan valtion talousarvion piiriin kuuluvasta talousarviotaloudesta. Siihen ei yhdistellä talousarvion ulkopuolella olevia valtion rahastoja, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, säätiöitä eikä valtion liikelaitoksia. Nämä ovat kirjanpitovelvollisia, ja laativat kukin oman tilinpäätöksen. Valtion tilinpäätökseen ei yhdistellä myöskään valtionyhtiöiden tietoja.

Valtion tilinpäätöslaskelmiin on yhdistelty 70 kirjanpitoyksikön keskuskirjanpidon tietokantaan viedyt tilitiedot sekä keskitetyn valtuusseurannan tietokantaan viedyt valtuustiedot. Tilinpäätöslaskelmat laaditaan tietokannoista tehtävillä poiminnoilla. Tilitietojen yhdistelyssä eliminoidaan virastojen ja laitosten väliset tuotot, sen sijaan sisäisiä saatavia ja velkoja ei eliminoida. Eliminoitavat tuotot esitetään vähennyksinä toiminnan kuluissa rivillä ”Sisäisten kulujen oikaisu”.

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion talousarviokirjanpidon pääkirjan ja valtuusseurannan tietojen perusteella. Tilinpäätös sisältää kaksi talousarvion toteutumalaskelmaa, joissa molemmissa esitetään varainhoitovuoden talousarviotulot ja -menot, talousarvio sekä talousarvion ja tilinpäätöksen lukujen vertailu. Lisäksi laskelmissa on edellisen vuoden tilinpäätöstiedot. Laskelmissa esitetään tiedot myös edellisiltä varainhoituvuosilta siirtyneistä siirtomäärärahoista ja seuraavalle varainhoitovuodelle siirretyistä siirtomäärärahoista.

Ensimmäisessä talousarvion toteutumalaskelmassa tiedot ovat osaston ja pääluokan tarkkuudella, toisessa tiedot ovat momentin tarkkuudella.

Kummankin laskelman yhteydessä esitetään myös tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä, käytöstä aiheutuneista menoista sekä käytöstä aiheutuvista määrärahatarpeista. Jälkimmäisessä laskelmassa valtuustiedot esitetään osana kunkin pääluokan laskelmaa.

Talousarviotulojen ja -menojen kohdentaminen

Talousarviotapahtumat kirjataan talousarviotuloiksi ja -menoiksi valtion talousarviosta annetun asetuksen ja talousarviopäätösten kohdentamisperiaatteiden mukaisesti. Talousarviotuloja ja -menoja ei jaksoteta. Jos eduskunta ei talousarvion perustelujen päätösosassa ole päättänyt muunlaisesta kohdentamisesta, tapahtuu kohdentaminen seuraavasti:

Maksullisen toiminnan tulon ja muun sekalaisen tulon sekä kulutus-, sijoitus- ja muun menon kohdentamisperusteena on suoriteperuste taikka sitä vastaava peruste. Laajuudeltaan merkittävässä ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta voidaan varainhoitovuoden tuloksi kuitenkin kohdentaa luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmistusastetta vastaava osa (osakohdennus).

Korkotulo ja korkomeno kohdennetaan siihen varainhoitovuoteen kuuluvaksi, jolta se kertyy lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella.

Siirtomenon kohdentamisperusteena on päätös valtionavun myöntämisestä (myöntöpäätösperuste) tai muu vastaava sitoutuminen menoon (sitoumusperuste). Myöntöpäätöksen tai muun sitoumusperusteen perusteella talousarviomenoksi kirjatusta siirtomenosta maksamatta oleva osa kirjataan valtion liikekirjanpidossa siirtovelaksi. Silloin, kun oikeus saada valtionapu tai muu suoritus perustuu lakiin ja siirtomenon myönnettävistä ja maksettavasta määrästä säädetään yksityiskohtaisesti laissa tai maksettavaksi tuleva määrä määräytyy yksityiskohtaisesti lain nojalla, kohdentamisperusteena on kuitenkin maksatuspäätösperuste. Euroopan unionin rakennerahaston rahoitusosuus ja siihen liittyvä valtion rahoitusosuus kohdennetaan maksatuspäätöksen tai sitä vastaavalla perusteella.

Veron ja veronluonteisen tulon, osinkotulon, liikelaitosten voiton tuloutuksen ja valtiolle saatavan muun voitto-osuuden kohdentamisperusteena on maksuperuste.

Valtion lainanotto ja valtionvelan kuoletus sekä valtionvelan ottamiseen tai vähentämiseen liittyvä emissio- ja pääomavoitto sekä emissio- ja pääomatappio kohdennetaan maksuperusteella. Valtiolle takaisin maksettava laina kohdennetaan niin ikään maksuperusteella.

Valtionvelan korkoon ja pääomaan liittyvistä johdannaisista saatava tulo ja niistä aiheutuva meno kohdennetaan sille varainhoitovuodelle, jolta ne kertyvät.

Vähäinen tulo ja meno, valtioon palvelussuhteessa olevan loma-ajan palkka ja lomarahaa sekä sellainen tulo ja meno, joiden lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella muodostuvaa määrää ei voida ilman olennaisia lisäkustannuksia luotettavasti ennakoida ennen maksuvelvoitteen erääntymistä, voidaan kohdentaa myös maksuun perustuen.

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion liikekirjanpidon pääkirjan tietojen perusteella. Valtion tilinpäätös sisältää tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman. Näissä kaikissa esitetään varainhoitovuoden tilinpäätöstietojen lisäksi edellisen vuoden tilinpäätöksen tiedot.

Tuotto- ja kululaskelman laatiminen

Tilinpäätöksessä varainhoitovuoden tulot kirjataan tuotoiksi. Tuotoista vähennetään kuluina ne menot, joita vastaava suorite on luovutettu, samoin kuin muut varainhoitovuoden menot, joista ei todennäköisesti enää saada niitä vastaavaa vastinetta, ja menetykset.

Laajuudeltaan merkittävän ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta on kirjattava liikekirjanpidossa tuotoksi luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmiusastetta vastaava osa (osatuloutus), jos tulo on talousarviossa osakohdennettu.

Myyntien arvonlisäverot esitetään tuottoina ja ostojen arvonlisäverot kuluina verojen ja veronluonteisten maksujen joukossa.

Tuotto- ja kululaskelmaa oikaistaan sisäisillä tuotoilla. Siltä osin kuin laskelmaan sisältyy käyttöomaisuuden hankintamenoja, oikaisu tapahtuu rivillä ”Valmistus omaan käyttöön”.

Taseen laatiminen

Taseen vastaaviin merkitään kansallisomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistamaton osa sekä arvostuserät samoin kuin vaihto-omaisuuden aktivoitujen hankintamenojen ja rahoitusomaisuus.

Kansallisomaisuutta on kulttuuri- ja luonnonperintöä oleva valtion omaisuus, jonka omistuksen ensisijaisena tarkoituksena on omaisuuden säilyttäminen ja säilymisen turvaaminen. Käyttöomaisuutta ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, joiden vaikutusaika tuotannontekijänä ulottuu useammalle kuin yhdelle varainhoitovuodelle. Vaihto-omaisuutta ovat sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tai kulutettaviksi tarkoitettavat hyödykkeet. Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat.

Taseen vastattaviin merkitään oma pääoma, varaukset, arvostuserät sekä vieras pääoma jaoteltuna pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Pitkäaikaiseksi katsotaan velka tai se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

Arvostaminen taseessa

Omaisuus arvostetaan tasetta laadittaessa alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin tai nimellisarvoihin perustuen. Hankintamenoisiin luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen, saadaan hankintamenoisiin lisäksi lukea osuus kiinteistä menoista.

Jos vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintameno tai maksullisen toiminnan vaihto-omaisuuden luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä hankintamenoa pienempi, kirjataan erotus kuluksi.

Kansallis- ja käyttöomaisuuden tasearvot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, joista on tehty suunnitelman mukaiset poistot. Poistot tehdään ensimmäisen kerran siltä kuukaudelta jonka aikana hyödykkeen käyttö aloitetaan ja ne kirjataan pääsääntöisesti tasapoistoina hyödykkeen vaikutusaikana. Vähäiset omaisuushankinnat, joiden vaikutusaika ylittää vuoden, mutta hankintameno on alle 10 000 euroa, voidaan kirjata kokonaisuudessaan hankintavuoden kuluksi.

Jos kansallisomaisuuteen tai käyttöomaisuuteen kuuluvan maa- tai vesialueen, rakennuksen, arvopaperin tai muun niihin verrattavan hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä pysyvästi hankintamenoa olennaisesti suurempi, taseeseen voidaan tehdä arvonkorotus. Arvonkorotuksen vasta-arvo merkitään tällöin arvostuseräksi taseen vastattaviin.

Saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat merkitään hankintamenon suuruusina tai, jos niiden tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on sitä alempi, tämän määräisinä.

Velat merkitään velan ottamisen yhteydessä syntyneellä emissiovoitolla tai -tappiolla oikaistuun nimellisarvoon, tai jos velka on sidottu indeksiin taikka muuhun vertailuperusteeseen, se arvostetaan tätä korkeampaan muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen arvoon.

Ulkomaanrahan määräiset erät muunnetaan euromääräisiksi Euroopan keskuspankin julkaiseman varainhoitovuoden viimeisen kurssin mukaan. Jos nämä erät ovat sopimuksin tai muuten sidottu tiettyyn kurssiin, ne muunnetaan euromääräisiksi sitä noudattaen.

Rahoituslaskelman laatiminen

Valtion rahoituslaskelma laaditaan rahavirtalaskelman muotoon. Se on valtion tuotto- ja kululaskelmaa sekä tasetta täydentävä laskelma, jossa esitetään rahan lähteet ja käyttö. Laskelma jakautuu oman toiminnan, siirtotalouden, investointien ja rahoituksen rahavirtojen kuvaamiseen. Kussakin osiossa esitetään siihen kuuluvat rahan lähteet ja käyttö niin, että jäännöseränä on osion synnyttämä rahavirta.

Kaikkien osioiden rahavirtojen summana saadaan likvidien varojen muutos. Laskelmalla esitetään myös likvidien varojen määrä vuoden alussa ja lopussa.

Rahoituslaskelma laaditaan olennaisilta osiltaan maksuperusteisesti.

Liikekirjanpidon kirjauserusteet

Liikekirjanpidossa tuotannontekijöiden hankinnasta aiheutuvan menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen. Suoritteiden myynnistä saatavan tulon kirjaamisperusteena on suoritteen luovuttaminen. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulo kertyy tehdyn sitoumuksen perusteella.

Korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan suoriteperustetta vastaavalla tavalla. Veroihin liittyvät korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liikekirjanpidossa muut kuin edellä tarkoitetut tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liitteiden laatiminen

Valtion tilinpäätöksen liitteet, lukuun ottamatta liitteitä 1 ja 13, laaditaan joko keskuskirjanpidon tietokannasta tehtävillä kyselyillä tai tiedot kerätään kirjanpitoyksiköiden tilinpäätösten liitteiltä. Valtion eläkevastuuta koskevat tiedot kerätään Valtion eläkerahaston tilinpäätöksestä.

TILINPÄÄTÖKSEN VERTAILTAVUUS EDELLISEEN TILINPÄÄTÖKSEEN

Opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöksen hyväksymisen jälkeen ilmeni merkittävä virhe siirtotalouden kulujen kohdistamisessa eri sektoreille. Virheen vaikutukset tietojen vertailtavuuteen edelliseen vuoteen on esitetty liitteellä 13 Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot.

Varainhoitovuoden 2013 aikana ei ole ollut muita tapahtumia, jotka vaikuttaisivat edellisen vuoden tilinpäätöksen tietojen vertailukelpoisuuteen.

TILINPÄÄTÖSVUODEN JÄLKEISET OLENNAISET TAPAHTUMAT

Valtiokonttorin ehdotuksen valtion vuoden 2013 tilinpäätökseksi valmistumiseen mennessä ei ole ilmennyt olennaisia tapahtumia, jotka heikentäisivät oikean ja riittävän kuvan saamista valtion vuoden 2013 tilinpäätöksestä.

LIITE 2: Talousarvion lisätalousarvioissa tehdyt muutokset

Talousarvion lisätalousarvioissa tehdyt muutokset osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston tai pääluokan numero ja nimi	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
11. Verot ja veronluonteiset tulot	39 922 702 000	-1 148 000 000	-3	38 774 702 000	38 739 772 861,65
12. Sekalaiset tulot	4 935 984 000	83 046 000	2	5 019 030 000	5 137 263 621,14
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 922 400 000	97 000 000	5	2 019 400 000	2 030 409 944,64
15. Lainat	7 754 474 000	1 723 258 000	22	9 477 732 000	6 683 712 038,25
OSASTOT YHTEENSÄ	54 535 560 000	755 304 000	1	55 290 864 000	52 591 158 465,68
21. Eduskunta	158 452 000	15 100 000	10	173 552 000	170 779 061,69
22. Tasavallan presidentti	39 927 000	-41 000	0	39 886 000	36 179 575,14
23. Valtioneuvoston kanslia	84 057 000	114 947 000	137	199 004 000	198 706 854,30
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 302 512 000	60 046 000	5	1 362 558 000	1 338 607 470,66
25. Oikeusministeriön hallinnonala	870 235 000	22 210 000	3	892 445 000	883 303 703,98
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 317 089 000	36 724 000	3	1 353 813 000	1 356 493 896,40
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 875 662 000	-3 788 000	0	2 871 874 000	2 851 943 098,67
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	16 982 435 000	87 021 000	1	17 069 456 000	16 991 044 320,48
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 656 171 000	65 104 000	1	6 721 275 000	6 604 630 796,45
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 723 489 000	-29 619 000	-1	2 693 870 000	2 640 839 318,47
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 963 632 000	234 451 000	8	3 198 083 000	3 181 771 828,17
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 841 681 000	81 751 000	2	3 923 432 000	3 798 717 606,91
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 593 163 000	135 640 000	1	12 728 803 000	12 497 653 058,56
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	261 455 000	38 758 000	15	300 213 000	299 232 564,65
36. Valtionvelan korot	1 865 600 000	-103 000 000	-6	1 762 600 000	1 737 453 054,99
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	54 535 560 000	755 304 000	1	55 290 864 000	54 587 356 209,52

Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	39 922 702 000	-1 148 000 000	-3	38 774 702 000	38 739 772 861,65
11.01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	12 610 000 000	-515 000 000	-4	12 095 000 000	12 062 085 129,23
11.01.01. Anso- ja pääomatuloverot	8 597 000 000	-434 000 000	-5	8 163 000 000	7 847 885 670,67
11.01.02. Yhteisövero	3 198 000 000	-209 000 000	-7	2 989 000 000	3 227 197 688,40
11.01.03. Korkotulojen lähdevero	150 000 000	50 000 000	33	200 000 000	207 005 439,64
11.01.04. Perintö- ja lahjavero	495 000 000	115 000 000	23	610 000 000	646 211 639,26
11.01.05. Pankkivero	170 000 000	-37 000 000	-22	133 000 000	133 784 691,26
11.04. Liiketoiminnan perusteella kannettavat verot ja maksut	17 657 000 000	-394 000 000	-2	17 263 000 000	17 298 270 359,80
11.04.01. Arvonlisävero	16 803 000 000	-372 000 000	-2	16 431 000 000	16 433 747 647,27
11.04.02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	708 000 000	-22 000 000	-3	686 000 000	712 309 259,21
11.08. Valmisteverot	6 711 000 000	-105 000 000	-2	6 606 000 000	6 572 680 157,63
11.08.04. Alkoholi- ja tupakkaverot	1 429 000 000	-42 000 000	-3	1 387 000 000	1 335 524 857,04
11.08.07. Energiaverot	4 285 000 000	-63 000 000	-1	4 222 000 000	4 170 712 814,22
11.10. Muut verot	2 793 000 000	-134 000 000	-5	2 659 000 000	2 655 885 356,99
11.10.03. Autovero	1 034 000 000	-49 000 000	-5	985 000 000	932 471 557,52
11.10.05. Varainsiirtovero	606 000 000	-54 000 000	-9	552 000 000	586 394 997,56
11.10.06. Arpajaisvero	201 000 000	29 000 000	14	230 000 000	214 951 622,00
11.10.07. Ajoneuvovero	882 000 000	-53 000 000	-6	829 000 000	866 179 995,34
11.10.08. Jätevero	70 000 000	-7 000 000	-10	63 000 000	55 887 184,57
12. SEKAISSET TULOT	4 935 984 000	83 046 000	2	5 019 030 000	5 137 263 621,14
12.24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	14 710 000	-853 000	-6	13 857 000	13 027 320,89
12.24.99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	14 710 000	-853 000	-6	13 857 000	13 027 320,89
12.25. Oikeusministeriön hallinnonala	94 600 000	6 000 000	6	100 600 000	110 771 340,16
12.25.10. Tuomioistuintulot	25 400 000	6 000 000	24	31 400 000	34 623 811,79
12.26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	17 028 000	10 080 000	59	27 108 000	31 932 161,14
12.26.99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	450 000	10 080 000	2 240	10 530 000	13 201 767,41
12.27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 076 000	1 545 000	74	3 621 000	4 357 983,71
12.27.99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 050 000	1 545 000	75	3 595 000	4 313 633,35

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
12.28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 132 307 000	-8 500 000	0	2 123 807 000	2 105 577 518,48
12.28.92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	55 000 000	-10 000 000	-18	45 000 000	42 556 912,16
12.28.99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	18 620 000	1 500 000	8	20 120 000	22 955 460,97
12.31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	62 033 000	-2 397 000	-4	59 636 000	28 996 255,45
12.31.10. Liikenneviraston tulot	61 983 000	-2 397 000	-4	59 586 000	28 945 197,56
12.32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	299 957 000	62 020 000	21	361 977 000	451 201 450,16
12.32.31. Palkkaturvamaksujen palautukset	29 327 000	12 700 000	43	42 027 000	35 978 337,71
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	22 900 000	49 320 000	215	72 220 000	121 227 164,99
12.39. Muut sekalaiset tulot	232 500 000	15 151 000	7	247 651 000	263 238 139,94
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	50 000 000	15 151 000	30	65 151 000	98 204 236,12
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	1 922 400 000	97 000 000	5	2 019 400 000	2 030 409 944,64
13.04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	150 000 000	77 000 000	51	227 000 000	227 000 000,00
13.04.01. Osuus Suomen Pankin voitosta	150 000 000	77 000 000	51	227 000 000	227 000 000,00
13.05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	220 000 000	20 000 000	9	240 000 000	240 000 000,00
13.05.01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	220 000 000	20 000 000	9	240 000 000	240 000 000,00
15. LAINAT	7 754 474 000	1 723 258 000	22	9 477 732 000	6 683 712 038,25
15.03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	7 502 974 000	1 723 258 000	23	9 226 232 000	6 419 515 623,39
15.03.01. Nettolainanotto ja velanhallinta	7 502 974 000	1 723 258 000	23	9 226 232 000	6 419 515 623,39
OSASTOT YHTEENSÄ	54 535 560 000	755 304 000	1	55 290 864 000	52 591 158 465,68
21. EDUSKUNTA	158 452 000	15 100 000	10	173 552 000	170 779 061,69
21.10. Eduskunnan kanslia	107 463 000	15 100 000	14	122 563 000	120 358 547,75
21.10.01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arvionmääräraha)	54 194 000	-1 149 000	-2	53 045 000	52 354 785,65
21.10.02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arvionmääräraha)	2 769 000	1 149 000	41	3 918 000	4 207 627,35
21.10.29. Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)	12 500 000	5 100 000	41	17 600 000	15 796 134,75
21.10.74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	34 000 000	10 000 000	29	44 000 000	44 000 000,00
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	39 927 000	-41 000	0	39 886 000	36 179 575,14
22.01. Tasavallan presidentti	3 209 000	-26 000	-1	3 183 000	1 433 334,75
22.01.01. Presidentin palkkio ja käyttövarat (kiinteä määräraha)	359 000	-26 000	-7	333 000	258 043,31

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahat	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
22.02. Tasavallan presidentin kanslia	36 718 000	-15 000	0	36 703 000	34 746 240,39
22.02.01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 918 000	-15 000	0	8 903 000	8 903 000,00
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	84 057 000	114 947 000	137	199 004 000	198 706 854,30
23.01. Hallinto	42 836 000	-45 000	0	42 791 000	42 494 040,54
23.01.01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 205 000	-45 000	0	32 160 000	32 160 000,00
23.10. Omistajaohjaus	2 700 000	115 000 000	4 259	117 700 000	117 700 000,00
23.10.88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000	115 000 000	4 259	117 700 000	117 700 000,00
23.30. Oikeuskanslerinvirasto	3 718 000	-8 000	0	3 710 000	3 710 000,00
23.30.01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 718 000	-8 000	0	3 710 000	3 710 000,00
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 302 512 000	60 046 000	5	1 362 558 000	1 338 607 470,66
24.01. Ulkoasiainhallinto	223 223 000	4 249 000	2	227 472 000	226 640 039,38
24.01.01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	200 302 000	249 000	0	200 551 000	200 551 000,00
24.01.29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	18 127 000	4 000 000	22	22 127 000	21 295 039,38
24.10. Kriisinhallinta	80 162 000	-1 000	0	80 161 000	57 079 704,31
24.10.21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	17 360 000	-1 000	0	17 359 000	13 576 709,25
24.30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	902 594 000	55 798 000	6	958 392 000	958 392 000,00
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	892 594 000	47 798 000	5	940 392 000	940 392 000,00
24.30.88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000	8 000 000	80	18 000 000	18 000 000,00
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	870 235 000	22 210 000	3	892 445 000	883 303 703,98
25.01. Ministeriö ja hallinto	123 176 000	6 635 000	5	129 811 000	126 570 643,32
25.01.01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 718 000	124 000	0	26 842 000	26 842 000,00
25.01.03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 764 000	-13 000	0	6 751 000	6 751 000,00
25.01.04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 068 000	-6 000	0	2 062 000	2 062 000,00
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	55 000 000	6 500 000	12	61 500 000	59 582 146,21
25.01.50. Avustukset (kiinteä määräraha)	4 088 000	30 000	1	4 118 000	4 068 795,12

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
25.10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	360 745 000	16 456 000	5	377 201 000	371 131 565,68
25.10.01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 964 000	-20 000	0	8 944 000	8 944 000,00
25.10.02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 932 000	-25 000	0	10 907 000	10 907 000,00
25.10.03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	253 965 000	622 000	0	254 587 000	254 587 000,00
25.10.04. Oikeusaputoimistojen ja kulutajaritilialatukunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 398 000	-89 000	0	29 309 000	29 309 000,00
25.10.05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 586 000	-532 000	-4	13 054 000	9 567 542,65
25.10.50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	43 900 000	16 500 000	38	60 400 000	57 817 023,03
25.20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivaltonta	106 487 000	-273 000	0	106 214 000	106 214 000,00
25.20.01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	106 487 000	-273 000	0	106 214 000	106 214 000,00
25.30. Syyttäjät	45 947 000	-118 000	0	45 829 000	45 829 000,00
25.30.01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 947 000	-118 000	0	45 829 000	45 829 000,00
25.40. Rangaistusten täytäntöönpano	231 853 000	-490 000	0	231 363 000	231 363 000,00
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	226 453 000	-490 000	0	225 963 000	225 963 000,00
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 317 089 000	36 724 000	3	1 353 813 000	1 356 493 896,40
26.01. Hallinto	122 086 000	3 850 000	3	125 936 000	130 088 042,60
26.01.01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 510 000	-50 000	0	21 460 000	21 460 000,00
26.01.20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 588 000	3 900 000	45	12 488 000	12 488 000,00
26.10. Poliisitoimi	728 127 000	986 000	0	729 113 000	729 344 681,04
26.10.01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	723 627 000	986 000	0	724 613 000	724 613 000,00
26.20. Rajavartiolaitos	303 386 000	21 984 000	7	325 370 000	325 370 000,00
26.20.01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	227 386 000	1 484 000	1	228 870 000	228 870 000,00
26.20.70. Ilma- ja vartiolausten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	76 000 000	20 500 000	27	96 500 000	96 500 000,00
26.30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	89 259 000	4 763 000	5	94 022 000	92 782 076,86
26.30.01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 682 000	-23 000	0	13 659 000	13 659 000,00
26.30.02. Hätäkeskustoimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 071 000	4 786 000	7	68 857 000	68 857 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähäläjä	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
26.40. Maahanmuutto	74 231 000	5 141 000	7	79 372 000	78 909 095,90
26.40.01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 066 000	-45 000	0	18 021 000	18 021 000,00
26.40.03. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	55 289 000	5 186 000	9	60 475 000	60 282 475,29
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 875 662 000	-3 788 000	0	2 871 874 000	2 851 943 098,67
27.01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	357 129 000	10 115 000	3	367 244 000	347 315 014,05
27.01.01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 724 000	421 000	2	20 145 000	20 145 000,00
27.01.29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonnäveroimenot (arviomääräraha)	334 500 000	9 694 000	3	344 194 000	324 265 014,05
27.10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 457 899 000	-14 757 000	-1	2 443 142 000	2 443 142 000,00
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 770 549 000	13 644 000	1	1 784 193 000	1 784 193 000,00
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	685 272 000	-28 401 000	-4	656 871 000	656 871 000,00
27.30. Sotilaallinen kriisinhallinta	60 634 000	854 000	1	61 488 000	61 486 084,62
27.30.20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	60 624 000	854 000	1	61 478 000	61 478 000,00
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	16 982 435 000	87 021 000	1	17 069 456 000	16 991 044 320,48
28.01. Hallinto	124 754 000	51 118 000	41	175 872 000	172 471 699,27
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 820 000	3 000	0	38 823 000	38 823 000,00
28.01.13. Julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmien ja -palvelujen käyttöönottojen tuki (siirtomääräraha 3 v)	1 649 000	3 935 000	239	5 584 000	5 584 000,00
28.01.20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)	215 000	200 000	93	415 000	415 000,00
28.01.21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 516 000	-2 900 000	-82	616 000	616 000,00
28.01.69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	400 000	41 880 000	10 470	42 280 000	40 400 000,00
28.01.89. Suomen Erillissverkot Oy:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)		8 000 000		8 000 000	8 000 000,00
28.10. Verotus ja tullitoimi	615 181 000	14 872 000	2	630 053 000	617 596 251,09
28.10.01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	426 244 000	5 134 000	1	431 378 000	431 378 000,00
28.10.02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	165 037 000	2 438 000	1	167 475 000	167 475 000,00
28.10.63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 200 000	5 000 000	156	8 200 000	4 169 592,38

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
28.10.95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	17 700 000	2 300 000	13	20 000 000	13 587 751,22
28.20. Palvelut valtiotyönteisölle	33 778 000	3 932 000	12	37 710 000	36 344 370,78
28.20.01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 923 000	3 933 000	14	31 856 000	31 856 000,00
28.20.02. Keskitettyjen valtuutattujen kurssierot (arviomääräraha)		1 000		1 000	0
28.20.03. Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 091 000	-2 000	0	1 089 000	1 089 000,00
28.30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	61 903 000	2 589 000	4	64 492 000	64 492 000,00
28.30.01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 587 000	-136 000	0	50 451 000	50 451 000,00
28.30.02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 233 000	-11 000	0	4 222 000	4 222 000,00
28.30.03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 083 000	2 736 000	39	9 819 000	9 819 000,00
28.40. Valtion alue- ja paikallishallinto	87 541 000	1 908 000	2	89 449 000	89 449 000,00
28.40.01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 481 000	1 445 000	3	55 926 000	55 926 000,00
28.40.02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 836 000	-87 000	0	32 749 000	32 749 000,00
28.40.03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	224 000	550 000	246	774 000	774 000,00
28.50. Eläkkeet ja korvaukset	4 413 805 000	3 500 000	0	4 417 305 000	4 402 084 367,84
28.50.01. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 285 000	3 500 000	9	42 785 000	41 934 255,33
28.70. Valtionhallinnon kehittäminen	80 125 000	2 080 000	3	82 205 000	82 205 000,00
28.70.01. Valtion CT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 100 000	3 200 000	29	14 300 000	14 300 000,00
28.70.20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	41 825 000	-1 120 000	-3	40 705 000	40 705 000,00
28.80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	249 646 000	-20 040 000	-8	229 606 000	229 486 231,91
28.80.30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	211 646 000	-2 240 000	-1	209 406 000	209 391 831,70
28.80.31. Verohyvyys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	25 000 000	-15 200 000	-61	9 800 000	9 783 220,00
28.80.40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	13 000 000	-2 600 000	-20	10 400 000	10 311 180,21
28.90. Kuntien tukeminen	8 762 407 000	262 000	0	8 762 669 000	8 757 953 093,66
28.90.20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankeet (siirtomääräraha 3 v)	17 995 000	-1 000 000	-6	16 995 000	16 995 000,00
28.90.22. Kunta- ja palvelurakennemuutosten toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)		600 000		600 000	600 000,00
28.90.30. Valtiosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 677 405 000	662 000	0	8 678 067 000	8 676 001 810,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähäläjä	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
28.91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	304 050 000	-35 000 000	-12	269 050 000	229 222 593,23
28.91.41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	304 050 000	-35 000 000	-12	269 050 000	229 222 593,23
28.92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 072 505 000	98 800 000	5	2 171 305 000	2 170 551 812,34
28.92.69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 930 000 000	98 000 000	5	2 028 000 000	2 027 689 677,24
28.92.95. Valtion takaussuoritukset (arviomääräraha)		800 000		800 000	743 287,93
28.99. Eriksen budjetoidut valtionhallinnon menot	175 450 000	-37 000 000	-21	138 450 000	138 107 612,92
28.99.87. Pankkiveron tuoton käyttö (siirtomääräraha 3 v)	170 000 000	-37 000 000	-22	133 000 000	133 000 000,00
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 656 171 000	65 104 000	1	6 721 275 000	6 604 630 796,45
29.01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	121 805 000	-42 000	0	121 763 000	123 065 650,29
29.01.01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 609 000	15 000	0	27 624 000	27 624 000,00
29.01.02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 695 000	-39 000	0	22 656 000	22 656 000,00
29.01.03. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 807 000	-18 000	0	8 789 000	8 789 000,00
29.10. Yleissivistävä koulutus	975 584 000	34 803 000	4	1 010 387 000	975 876 162,30
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 564 000	-121 000	0	49 443 000	49 443 000,00
29.10.20. Yleissivistävän koulutuksen ja lasten päivähoiton kehittämisen (siirtomääräraha 2 v)	12 894 000	-76 000	-1	12 818 000	12 818 000,00
29.10.35. Avustus yleissivistävien oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	0	35 000 000	0	35 000 000	35 000 000,00
29.20. Ammatillinen koulutus	736 705 000	-13 000	0	736 692 000	733 974 762,77
29.20.01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 566 000	-13 000	0	8 553 000	8 553 000,00
29.30. Aikuisikoulutus	505 539 000	1 049 000	0	506 588 000	502 982 408,40
29.30.21. Aikuisikoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 010 000	1 000 000	33	4 010 000	4 010 000,00
29.30.32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	116 494 000	49 000	0	116 543 000	117 855 889,90
29.40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	2 739 102 000	10 386 000	0	2 749 488 000	2 748 834 631,45
29.40.01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 455 000	-26 000	0	12 429 000	12 429 000,00
29.40.02. Arktistoitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 588 000	-34 000	0	19 554 000	19 554 000,00
29.40.03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 055 000	-13 000	-1	2 042 000	2 042 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
29.40.04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 621 000	-3 000	0	1 618 000	1 618 000,00
29.40.20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	35 431 000	200 000	1	35 631 000	35 631 000,00
29.40.30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammat- tutkokekoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	411 754 000	10 000 000	2	421 754 000	421 106 117,00
29.40.51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomäärära- ha 3 v)	238 592 000	-27 000	0	238 565 000	238 565 000,00
29.40.66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	17 334 000	101 000	1	17 435 000	17 434 550,07
29.40.89. Valtion rahoitus julkisoikeudellisten yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)		188 000		188 000	188 000,00
29.70. Opintotuki	916 102 000	-2 000	0	916 100 000	842 482 208,81
29.70.01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	703 000	-2 000	0	701 000	701 000,00
29.80. Taide ja kulttuuri	434 881 000	18 923 000	4	453 804 000	451 773 873,14
29.80.01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 919 000	-11 000	0	4 908 000	4 908 000,00
29.80.02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 469 000	-25 000	0	19 444 000	19 444 000,00
29.80.03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 644 000	293 000	11	2 937 000	2 937 000,00
29.80.04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 728 000	1 785 000	8	24 513 000	24 513 000,00
29.80.05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 385 000	-8 000	0	6 377 000	6 377 000,00
29.80.06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 844 000	-9 000	0	6 835 000	6 835 000,00
29.80.07. Mediasivutus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	767 000	48 000	6	815 000	815 000,00
29.80.50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	8 570 000	5 850 000	68	14 420 000	14 420 000,00
29.80.55. Kulttuuriperinnön digitoiminnan tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 100 000	1 000 000	48	3 100 000	3 100 000,00
29.80.96. Lahjoitus valtiopäivätoiminnan 150. merkivuoden juhlarahastoon (siirtomääräraha 2 v)		10 000 000		10 000 000	10 000 000,00
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 723 489 000	-29 619 000	-1	2 693 870 000	2 640 839 318,47
30.01. Hallinto	101 009 000	2 884 000	3	103 893 000	102 793 035,22
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 012 000	-61 000	0	30 951 000	30 951 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määräraha-aji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarvot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
30.01.02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 089 000	-25 000	0	6 064 000	6 064 000,00
30.01.03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 487 000	-38 000	0	27 449 000	27 449 000,00
30.01.04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	895 000	-2 000	0	893 000	893 000,00
30.01.22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 343 000	510 000	15	3 853 000	3 853 000,00
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnisäveromenot (arvionmääräraha)	28 000 000	2 000 000	7	30 000 000	28 900 035,22
30.01.40. Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)		500 000		500 000	500 000,00
30.10. Maaseudun kehittäminen	171 240 000	0	0	171 240 000	148 271 688,89
30.10.50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	7 168 000	-190 000	-3	6 978 000	6 978 000,00
30.10.55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 420 000	190 000	4	4 610 000	4 610 000,00
30.20. Maatalous	2 049 016 000	-37 198 000	-2	2 011 818 000	1 983 114 826,78
30.20.01. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 830 000	-76 000	0	31 754 000	31 754 000,00
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	364 329 000	15 064 000	4	379 393 000	379 393 000,00
30.20.44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000	-11 000 000	-3	411 673 000	411 673 000,00
30.20.45. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	97 370 000	-286 000	0	97 084 000	97 084 000,00
30.20.49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arvionmääräraha)	58 900 000	-40 900 000	-69	18 000 000	11 251 113,60
30.30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	52 961 000	-93 000	0	52 868 000	52 809 190,01
30.30.01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 783 000	-93 000	0	41 690 000	41 690 000,00
30.40. Kala-, riista- ja porotalous	63 904 000	5 579 000	9	69 483 000	69 567 145,89
30.40.01. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 478 000	-41 000	0	17 437 000	17 437 000,00
30.40.42. Petoeleinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	4 300 000	3 220 000	75	7 520 000	7 520 000,00
30.40.62. Elinkeinoalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliittikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 039 000	1 400 000	12	13 439 000	13 439 000,00
30.40.77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000	1 000 000	132	1 757 000	1 757 000,00
30.50. Vesitalous	37 386 000	-3 500 000	-9	33 886 000	33 787 208,00
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 508 000	1 500 000	10	16 008 000	16 008 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarvot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
30.50.48. Poikkeuksellisten tulojen aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 379 000	-5 000 000	-48	5 379 000	5 379 000,00
30.60. Metsätalous	179 920 000	2 878 000	2	182 798 000	182 612 223,68
30.60.01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 302 000	-122 000	0	44 180 000	44 180 000,00
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen (arvionmääräraha)	61 480 000	3 000 000	5	64 480 000	64 389 223,68
30.70. Kiinteistö- ja paikkaetoinfrastruktuuri	61 680 000	-169 000	0	61 511 000	61 511 000,00
30.70.01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 052 000	-155 000	0	50 897 000	50 897 000,00
30.70.02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 628 000	-14 000	0	5 614 000	5 614 000,00
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 963 632 000	234 451 000	8	3 198 083 000	3 181 771 828,17
31.01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	414 867 000	-36 000	0	414 831 000	440 412 931,96
31.01.01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 767 000	-36 000	0	20 731 000	20 731 000,00
31.10. Liikenneverkko	1 702 695 000	223 555 000	13	1 926 250 000	1 880 394 173,50
31.10.01. Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	86 503 000	-148 000	0	86 355 000	86 355 000,00
31.10.20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	944 235 000	25 000 000	3	969 235 000	969 235 000,00
31.10.40. Avustus Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	1 100 000	1 100 000		1 100 000	1 100 000,00
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	361 700 000	7 603 000	2	369 303 000	369 303 000,00
31.10.78. Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	167 260 000	-10 000 000	-6	157 260 000	120 827 000,00
31.10.88. Finavia Oyj:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)	200 000 000	200 000 000		200 000 000	200 000 000,00
31.20. Liikenteen viranomaispalvelut	42 591 000	-29 000	0	42 562 000	42 562 000,00
31.20.01. Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 591 000	-29 000	0	42 562 000	42 562 000,00
31.30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	237 808 000	170 000	0	237 978 000	241 940 722,71
31.30.50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arvionmääräraha)	800 000	170 000	21	970 000	970 000,00
31.40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	519 895 000	9 370 000	2	529 265 000	529 265 000,00
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 500 000	9 370 000	99	18 870 000	18 870 000,00
31.50. Tutkimus	45 776 000	1 421 000	3	47 197 000	47 197 000,00
31.50.01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 776 000	1 421 000	3	47 197 000	47 197 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrähäläjä	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 841 681 000	81 751 000	2	3 923 432 000	3 798 717 606,91
32.01. Hallinto	3 665 852 000	12 532 000	3	3 784 384 000	3 821 219 482,56
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 632 000	6 184 000	11	60 816 000	60 816 000,00
32.01.02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	209 156 000	60 480 000	3	215 204 000	215 204 000,00
32.01.20. Sivillipalvelus (arviomääräraha)	5 568 000	300 000	5	5 868 000	5 505 399,81
32.20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	1 803 724 000	60 788 000	3	1 864 512 000	1 871 903 105,97
32.20.01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 395 000	-81 000	0	39 314 000	39 314 000,00
32.20.02. Teknologian tutkimuskeskus VTT:n toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 334 000	-2 147 000	-2	89 187 000	89 187 000,00
32.20.05. Mittateknikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 978 000	-13 000	0	5 965 000	5 965 000,00
32.20.06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämisseskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	40 704 000	-65 000	0	40 639 000	40 639 000,00
32.20.07. Matkailun edistämiseskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 097 000	-6 000	0	11 091 000	11 091 000,00
32.20.40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	431 270 000	-600 000	0	430 670 000	430 661 199,60
32.20.42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 600 000	4 000 000	111	7 600 000	7 600 000,00
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	21 985 000	1 300 000	6	23 285 000	15 977 000,00
32.20.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000	23 200 000	800	26 100 000	26 100 000,00
32.20.47. Finnvera Oy:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	55 287 000	12 200 000	22	67 487 000	60 310 400,11
32.20.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleärahoitustoimintaan (arviomääräraha)	755 000 000	10 000 000	1	765 000 000	803 255 944,95
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	108 542 000	3 000 000	3	111 542 000	101 511 668,07
32.20.87. Pääomailaina Finnvera Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)		10 000 000		10 000 000	10 000 000,00
32.30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	796 700 000	46 410 000	6	843 110 000	822 858 950,99
32.30.01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	168 055 000	-7 080 000	-4	160 975 000	160 975 000,00
32.30.50. Palkkaturva (arviomääräraha)	30 000 000	12 700 000	42	42 700 000	39 111 256,99

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
32.30.51. Julkiset työvoimapaivalut (siirtomääräraha 2 v)	546 464 000	32 790 000	6	579 254 000	579 254 000,00
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirromenot investointeihin (arviomääräraha)	10 486 000	8 000 000	76	18 486 000	14 303 218,00
32.40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	40 959 000	27 000	0	40 986 000	40 792 665,82
32.40.01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 959 000	73 000	1	11 032 000	10 936 726,88
32.40.04. Kuluttajatuettumakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 213 000	-7 000	0	2 206 000	2 206 000,00
32.40.05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 269 000	-39 000	0	18 230 000	18 230 000,00
32.60. Energiapolitiikka	257 580 000	-38 006 000	-15	219 574 000	97 569 958,94
32.60.01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 175 000	-6 000	0	5 169 000	5 169 000,00
32.60.40. Energiatuki (arviomääräraha)	121 355 000	-13 000 000	-11	108 355 000	29 282 487,73
32.60.41. LNG-termiinaalien investointituki (arviomääräraha)		5 000 000		5 000 000	0
32.60.44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	125 000 000	-30 000 000	-24	95 000 000	57 532 024,47
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	12 593 163 000	135 640 000	1	12 728 803 000	12 497 653 058,56
33.01. Hallinto	85 947 000	-149 000	0	85 798 000	83 955 255,41
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 190 000	-160 000	0	41 030 000	41 030 000,00
33.01.02. Työttömyysturvan muutoskehakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 243 000	120 000	5	2 363 000	2 363 000,00
33.01.03. Sosiaaliturvan muutoksetenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 534 000	-10 000	0	4 524 000	4 524 000,00
33.01.21. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	100 000	-99 000	-99	1 000	1 000,00
33.02. Valvonta	41 376 000	9 000	0	41 385 000	41 543 583,87
33.02.03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 872 000	-30 000	0	13 842 000	13 842 000,00
33.02.05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 120 000	45 000	0	12 165 000	12 165 000,00
33.02.06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 584 000	-6 000	0	3 578 000	3 578 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määräala	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
33.03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	117 488 000	-147 000	0	117 341 000	117 341 000,00
33.03.04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 198 000	-147 000	0	70 051 000	70 051 000,00
33.10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut	2 548 938 000	23 971 000	1	2 572 909 000	2 561 413 020,14
33.10.28. Kansaneläkelaitokselle maksettavat sosiaaliturvan yleisrahasnon ja palvelurahaston toimintakulut (arviomääräraha)	159 422 000	-563 000	0	158 859 000	154 060 000,00
33.10.54. Asumistuki (arviomääräraha)	655 800 000	20 000 000	3	675 800 000	670 000 000,00
33.10.55. Elatuskivi (arviomääräraha)	180 900 000	3 500 000	2	184 400 000	184 384 489,87
33.10.60. Väikeavunmaisten tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	34 966 000	1 034 000	3	36 000 000	35 965 538,05
33.20. Työttömyysturva	2 653 236 000	88 928 000	3	2 742 164 000	2 645 047 739,11
33.20.50. Valtionosuus ansiopäivärahasta (arviomääräraha)	1 104 600 000	-64 000 000	-6	1 040 600 000	981 000 000,00
33.20.51. Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)	175 350 000	24 650 000	14	200 000 000	199 850 000,00
33.20.52. Valtionosuus työmarkkinatuesta (arviomääräraha)	1 253 000 000	113 678 000	9	1 366 678 000	1 340 780 141,57
33.20.55. Valtionosuus aikuiskoulutuksesta (arviomääräraha)	43 000 000	13 400 000	31	56 400 000	55 399 619,08
33.20.56. Valtionosuus vuorottelukurauksesta (arviomääräraha)	50 800 000	1 200 000	2	52 000 000	51 742 000,00
33.30. Sairausvakuutus	1 243 000 000	267 000	0	1 243 267 000	1 208 400 511,81
33.30.28. Kansallisen yhteystieteen ja palveluvalikoimatoimielimen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)		267 000		267 000	267 000,00
33.40. Eläkkeet	4 460 508 000	5 600 000	0	4 466 108 000	4 437 849 540,89
33.40.51. Valtion osuus maatalousryhtijän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	580 000 000	4 000 000	1	584 000 000	584 000 000,00
33.40.54. Valtion osuus maatalousryhtijäiden tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 761 000	1 600 000	10	17 361 000	16 000 000,00
33.60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	555 267 000	17 230 000	3	572 497 000	542 564 213,39
33.60.39. Avustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten sisällyttämisestä ja kosteusvauriohankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)		15 000 000		15 000 000	15 000 000,00
33.60.40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkärintähtielikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	23 740 000	2 230 000	9	25 970 000	25 970 000,00
33.70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	61 307 000	-69 000	0	61 238 000	61 238 000,00
33.70.01. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 675 000	-69 000	0	27 606 000	27 606 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Talousarvio 2013 (TA)	Lisätalousarviot 2013 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2013 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2013
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	261 455 000	38 758 000	15	300 213 000	299 232 564,65
35.01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	75 571 000	2 270 000	3	77 841 000	77 090 756,09
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 350 000	-57 000	0	34 293 000	34 293 000,00
35.01.04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 215 000	-73 000	0	31 142 000	31 142 000,00
35.01.21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 186 000	700 000	59	1 886 000	1 886 000,00
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvonnalisemääräraha)	6 700 000	1 700 000	25	8 400 000	7 649 756,09
35.10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	127 180 000	6 500 000	5	133 680 000	133 449 808,56
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	27 984 000	4 500 000	16	32 484 000	32 484 000,00
35.10.61. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 942 000	2 000 000	15	14 942 000	14 942 000,00
35.20. Yhoyksinnat, rakentaminen ja asuminen	58 704 000	29 988 000	51	88 692 000	88 692 000,00
35.20.01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 854 000	-12 000	0	4 842 000	4 842 000,00
35.20.87. A-Kruunu Oyn pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)		30 000 000		30 000 000	30 000 000,00
36. VALTIONVELAN KOROT	1 865 600 000	-103 000 000	-6	1 762 600 000	1 737 453 054,99
36.01. Valtionvelan korko	1 827 000 000	-103 000 000	-6	1 724 000 000	1 721 864 843,40
36.01.90. Valtionvelan korko (arvonnalisemääräraha)	1 827 000 000	-103 000 000	-6	1 724 000 000	1 721 864 843,40
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	54 535 560 000	755 304 000	1	55 290 864 000	54 587 356 209,52

LIITE 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi		Talousarvio (TA+LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
21. EDUSKUNTA		4 500 000	296 456,72	7
21.10.02.	Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot	3 918 000	289 627,35	7
21.40.29.	Arvonlisäveromenot	582 000	6 829,37	1
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA		3 000 000	729 715,44	24
23.01.29.	Arvonlisäveromenot	3 000 000	729 715,44	24
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		2 027 000	168 494,98	8
25.50.20.	Vaalimenot	2 027 000	168 494,98	8
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		69 000 000	4 612 443,44	7
26.01.29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	65 500 000	4 380 762,40	7
26.10.20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot	3 500 000	231 681,04	7
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		21 030 000	504 843,18	2
28.50.16.	Ylimääräiset eläkkeet	2 130 000	264 891,59	12
28.50.95.	Ennakkotuloista maksettavat korkomenot	18 900 000	239 951,59	1
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA		362 814 000	4 197 733,21	1
29.01.29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	32 003 000	1 624 529,55	5
29.30.30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin	164 818 000	9 020,00	0
29.30.32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen	116 543 000	1 312 889,90	1
29.70.59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki	49 450 000	1 251 293,76	3
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		3 592 000	84 145,89	2
30.40.52.	Kalastuslupamaksujen palautukset ja saimaannorpan suojeluun liittyvät sopimuspalkkiot	3 592 000	84 145,89	2
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		473 752 000	29 550 654,67	6
31.01.29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	392 752 000	25 587 931,96	7
31.30.43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantaminen	81 000 000	3 962 722,71	5
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		941 821 000	49 611 955,06	5
32.01.29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	81 692 000	4 218 082,75	5
32.20.80.	Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan	765 000 000	38 255 944,95	5
32.70.30.	Valtion korvaukset kunnille	95 129 000	7 137 927,36	8
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 496 100 000	1 541 576,09	0
33.02.20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyn selvittämisen menot	10 300 000	158 583,87	2
33.10.51.	Lapsilisät	1 483 300 000	1 100 000,00	0
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet	2 500 000	282 992,22	11
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		3 377 636 000	91 298 018,68	3

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			7 132 972,62
Vuosi 2011			4 281 041,56
24.20.66.	Lähialueyhteistyö	406 401,05	
24.30.66.	Varsinainen kehitysysteistyö	3 874 640,51	
Vuosi 2012			2 851 931,06
24.01.21.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	335 092,26	
24.30.66.	Varsinainen kehitysysteistyö	2 516 838,80	
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			27 213,12
Vuosi 2012			27 213,12
26.01.03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot	6 706,06	
26.30.31.	Pelastustoimen valtionavustukset	20 507,06	
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA			3 851 334,82
Vuosi 2011			1 446 407,49
27.10.18.	Puolustusmateriaalihankinnat	1 446 407,49	
Vuosi 2012			2 404 927,33
27.10.01.	Puolustusvoimien toimintamenot	179 564,00	
27.10.18.	Puolustusmateriaalihankinnat	2 225 363,33	
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			27 640 588,99
Vuosi 2011			23 424 599,69
28.10.96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot	3 131 967,93	
28.40.03.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet	158 042,61	
28.70.20.	Tuottavuuden edistäminen	13 200 000,00	
28.90.20.	Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet	1 963 351,00	
28.99.96.	Ennakoimattomat menot	4 971 238,15	
Vuosi 2012			4 215 989,30
28.01.13.	Valtion IT-palvelukeskukselle yhteisten tietojärjestelmien käyttöönotosta aiheutuvat kulut	3 934 623,03	
28.01.88.	Valtiovarainhallinnon ohjauksessa olevien osakeyhtiöiden ja liikelaitosten pääomittaminen	209 000,00	
28.20.03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot	55 064,63	
28.60.01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot	10 206,64	
28.60.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen	7 095,00	
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA			965 492,10
Vuosi 2011			13 354,23
29.80.50.	Eräät avustukset	13 353,61	
29.80.56.	Kulttuuriviennin edistäminen	0,62	

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
Vuosi 2012			952 137,87
29.01.04.	Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunta	40 743,94	
29.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö	7 065,40	
29.20.20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen	168,00	
29.20.21.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen	58 378,27	
29.30.20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot	185 727,88	
29.30.21.	Aikuskoulutuksen kehittäminen	461 234,05	
29.40.50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan	52 000,00	
29.70.58.	Avustus vuokratilustusten korvaamiseen	0,28	
29.80.01.	Taiteen keskuslaitoksen ja taidetoimikuntien toimintamenot	10 000,00	
29.80.05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot	4 000,00	
29.80.08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot	125 691,50	
29.80.70.	Kaluston hankinta	7 128,55	
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA			8 908 477,71
Vuosi 2011			8 698 646,36
30.01.40.	Bioenergiatuotannon avustukset	5 748 159,20	
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen	204,87	
30.20.46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen	455 250,55	
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	2 412 516,03	
30.40.77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet	1 820,21	
30.50.20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot	5,04	
30.50.31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	38 028,11	
30.60.45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen	0,07	
30.60.83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	42 662,28	
Vuosi 2012			209 831,35
30.10.54.	Hevostalouden edistäminen topeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla	117 342,00	
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit	19 175,51	
30.40.20.	Kalakannan hoitovelvoitteet	3 526,70	
30.40.50.	Riistatalouden edistäminen	13 382,67	
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen	2 522,96	
30.60.41.	Metsäpuiden siemenhuolto	53 881,51	
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA			2 520 302,63
Vuosi 2011			2 520 302,63
31.10.40.	Avustus Finavia Oyj:lle	1 100 000,00	
31.10.77.	Väyläverkon kehittäminen	2 702,28	
31.10.78.	Eräät väylähankkeet	7 822,35	
31.40.50.	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen	1 409 778,00	
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA			21 217 955,23
Vuosi 2011			16 783 545,17
32.20.41.	Yleisavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi	84,38	
32.20.45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämissankkeiden valmistelu	1 820 975,00	
32.30.44.	Alueellinen kuljetustuki	446,00	

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
32.30.46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki	3 200 000,00	
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen	10 464 932,79	
32.50.43.	Maakunnan kehittämisraha	3 704,00	
32.50.63.	Kainuun kehittämisraha	1 291 803,00	
32.60.50.	Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille	1 600,00	
Vuosi 2012			4 434 410,06
32.01.01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	21 667,66	
32.01.02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot	22 742,38	
32.20.02.	Teknologian tutkimuskeskus VTT:n toimintamenot	4 390 000,00	
32.30.01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot	0,02	
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA			3 346 858,89
Vuosi 2011			2 999 991,99
33.03.63.	Eräät erityishankkeet	307 505,51	
33.60.31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin	2 665 785,20	
33.60.64.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	26 701,28	
Vuosi 2012			346 866,90
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	201 545,22	
33.01.21.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	26 000,00	
33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet	176,19	
33.70.50.	Terveyden edistäminen	119 145,49	
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA			22 593 040,01
Vuosi 2011			22 593 040,01
35.01.65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon	1 800,40	
35.10.21.	Eräät luonnonsuojelun menot	2 756,94	
35.10.23.	Itämerensuojelu	16 654,31	
35.10.61.	Ympäristönsuojelun edistäminen	57 074,30	
35.10.64.	EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin	565 929,21	
35.10.65.	Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto	195 594,96	
35.10.77.	Ympäristötyöt	1 776,76	
35.20.37.	Avustukset kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen	470 579,19	
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan	21 280 873,94	
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ			98 204 236,12
Vuosi 2011			82 760 929,13
Vuosi 2012			15 443 306,99

LIITE 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot milj. €	2013	2012	Muutos 2013-2012
Korot euromääräisistä saamisista	116	126	-9
Korot valuuttamääräisistä saamisista	46	34	12
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	-91	-3	-88
Osingot	841	1 092	-250
Liikelaistosten voiton tuloutukset	240	240	0
Muut rahoitustuotot	25	44	-19
RAHOITUSTUOTOT YHTEENSÄ	1 178	1 533	-355
Rahoituskulut milj. €	2013	2012	Muutos 2013-2012
Korot euromääräisistä veloista	1 760	1 838	-78
Korot valuuttamääräisistä veloista	46	34	12
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	-126	21	-148
SWAP-maksut veloista	-1	43	-45
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	43	37	6
Muut rahoituskulut	16	28	-12
RAHOITUSKULUT YHTEENSÄ	1 737	2 001	-264
NETTO	-559	-468	-91

LIITE 6: Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat

Valtion talousarviotalouden lainananto hallinnonaloittain

milj. €	Lainapääoma 31.12.2013	Lisäys 2013	Vähennys 2013	Lainapääoma 31.12.2012	Pääomamuutos 2013-2012
Valtioneuvosto	6	5	0	2	5
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	50	-	0	51	0
Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 477	1	72	1 549	-71
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	0	-	-	0	-
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	39	4	5	39	-1
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	4 625	3 753	2 384	3 256	1 369
YHTEENSÄ	6 198	3 763	2 462	4 896	1 301

Valtion talousarviotalouden lainananto lainansaajasektoreittain

milj. €	Lainapääoma 31.12.2013	Lisäys 2013	Vähennys 2013	Lainapääoma 31.12.2012	Pääoma- muutos 2013-2012
Yritykset ja asuntoyhteisöt	881	107	122	896	-15
Yritykset	880	107	122	894	-15
-Julkiset yritykset	522	37	81	567	-45
-Yksityiset yritykset	358	71	40	328	30
Asuntoyhteisöt	1	0	0	2	0
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	4 090	3 652	2 335	2 772	1 317
Muut rahoituslaitokset	4 089	3 652	2 335	2 772	1 317
Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset	1	0	0	1	0
Julkisyhteisöt	0	0	0	0	0
Paikallishallinto	0	0	0	0	0
Kotitaloudet	39	4	5	39	-1
Työnantaja- ja muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	36	4	4	37	-1
-Maatilatalouden harjoittajien kotitaloudet	36	4	4	37	-1
-Muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	0	-	0	0	0
Palkansaajakotitaloudet	2	0	0	3	0
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittele- mattomat yhteisöt	0	-	0	0	0
Muut voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	-	0	0	0
Ulkomaat	1 188	-	0	1 188	0
Muut maat ja kansainväliset järjestöt	1 188	-	0	1 188	0
YHTEENSÄ	6 198	3 763	2 462	4 896	1 301

LIITE 7: Valtion käyttöomaisuus- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Valtion talousarvionalouden käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2013					31.12.2012	
	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	Omistus-osuus, % ¹⁾	Myyntioikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2013 milj. €	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	9 543,5	5 651,1			506,9	7 806,0	5 651,1
Valtioneuvosto	9 543,1	5 651,0			506,9	7 805,9	5 651,0
Finnair Oyj	198,1	505,0	55,8	50,1	7,2	170,2	505,0
Fortum Oyj	7 499,0	3 219,1	50,8	50,1	450,9	6 380,7	3 219,1
Neste Oil Oyj	1 845,9	1 926,9	50,1	50,1	48,8	1 255,0	1 926,9
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾	0,5	0,2			0,0	0,1	0,1
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet		8 514,3			107,5		9 170,5
Valtioneuvosto		5 312,4			45,9		6 107,1
Altia Oyj		60,5	100,0	50,1	7,2		60,5
Arctia Shipping Oy		78,6	100,0	100,0			78,6
Areak Oy		-					1,3
Art and Design City Helsinki Oy		0,1	35,2				0,1
Boreal Kasvinjalostus Oy		1,8	60,8	50,1	0,1		1,8
Destia Oy		70,5	100,0	0,0			70,5
Ekokem Oy Ab		15,2	34,1	0,0	2,9		15,2
Gasum Oy		71,8	12,4		5,0		71,8
Governia Oy		108,0	100,0	100,0			108,0
Itella Oyj		67,3	100,0	100,0	6,8		67,3
Kemijoki Oy		20,6	50,1	50,1	0,4		20,6
Leijona Catering Oy		8,6	100,0	100,0			8,6
Meritaito Oy		15,7	100,0	100,0			15,7
Motiva Oy		1,1	100,0	100,0	0,1		1,1
Nordic Morning Oyj ³⁾		5,0	100,0				5,0
Patria Holding Oyj		142,7	73,2	50,1	13,9		142,7
Raskone Oy		0,9	85,0	0,0			0,9
Solidium Oy		4 101,1	100,0	100,0			4 901,1
Suomen Erillisverkot Oy		138,5	100,0	100,0			132,0
Suomen Lauttaliikenne Oy		3,4	100,0	100,0	1,5		3,4
Suomen Rahapaja Oy		2,7	100,0	50,1			2,7
Suomen siemenperunakeskus Oy		0,2	22,0		0,0		0,2
Suomen Viljava Oy		2,9	100,0	100,0	3,0		2,9
Vapo Oy		25,3	50,1	50,1	5,0		25,3
VR-yhtymä Oy		370,0	100,0	100,0			370,0

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2013					31.12.2012	
	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	Omistus-osuus, % ¹⁾	Myyntioikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2013 milj. €	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €
Ulkoasiainministeriön hallinnonala		119,4					109,4
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)		119,4	92,1				109,4
Valtiovarainministeriön hallinnonala		1 994,9			16,7		1 863,9
Aina Group Oyj		0,2			0,0		0,2
Anvia Oyj		0,2			0,0		0,2
Arsenal Oy		13,3	79,0				13,3
Euroopan investointipankki		127,8					-
Euroopan rahoitusvakausväline ERVV		0,5			9,2		0,5
Euroopan vakausmekanismi EVM		1 437,9					1 437,9 ⁴⁾
Finda Oy		0,4			0,1		0,4
Fingrid Oyj		392,6	41,6		7,1		392,6
Hansel Oy		7,6	100,0	66,7			7,6
HAUS kehittämiskeskus Oy		3,7	100,0				3,7
Kansainvälinen jälleenrakennus- ja kehityspankki		9,7					6,6 ⁴⁾
Lohjan Puhelin Oy		0,1			0,0		0,1
Osuuskunta KPY		0,2			0,3		0,2
Oulu ICT Oy		0,2			0,0		0,2
PHP Holding Oy		0,2			0,0		0,2
SSP Yhtiöt Oy		0,1			0,0		0,1
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala		9,6					9,6
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy		0,3	100,0				0,3
Hevosopisto Oy		0,7	25,0				0,7
Suomen Ilmailuopisto Oy		8,3	49,5				8,3
Veikkaus Oy Ab		0,2	100,0				0,2
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala		0,4					0,4
Jokioisten vedenhankinta Oy		0,2					0,2
Metsäklusteri Oy		0,2					0,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala		307,7					307,7
Finavia Oyj		287,7	100,0				287,7
Finnpilot Pilotage Oy		12,0	100,0				12,0
RYM Oy		0,1					0,1
Yleisradio Oy		7,9	100,0				7,9
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		730,4					732,9
CLEEN Oy		0,1					0,1
FIMECC Oy		0,1					0,1
Finnvera Oyj		240,5	100,0				240,5
Helsinki Business and Science Park Oy Ltd		-					0,5
Metsäklusteri Oy		0,3	10,0				0,3

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2013					31.12.2012	
	Markkina- arvo milj. €	Kirjanpito- arvo milj. €	Omistus- osuus, % ¹⁾	Myynti- oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2013 milj. €	Markkina- arvo milj. €	Kirjanpito- arvo milj. €
RYM Oy		0,1					0,1
Suomen Teollisuussijoitus Oy		469,8	100,0				469,8
VTT Expert Services Oy		12,4	100,0				12,9
VTT International Oy		0,9	100,0				3,2
VTT Memsfab Oy		0,5	100,0				0,5
VTT Ventures Oy		5,7	100,0				4,9
Sosiaali- ja terveysministeriön hallin- nonala		16,8			44,0		16,8
Alko Oy		16,8	100,0		44,0		16,8
Ympäristöministeriön hallinnonala		21,0					21,0
Kuntarahoitus Oyj		20,0	16,0				20,0
NEFCO Carbon Fund		1,0					1,0
Muut osakkeet ja osuudet ²⁾		1,7			0,9		1,7
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet		29,0					29,1
KÄYTTÖ- JA RAHOITUSOMAISUUS- OSAKKEET JA -OSUDET YHTEENSÄ		14 194,4			614,4		14 850,7

¹⁾ Omistusosuus (valtion suora omistus) kyseisestä yhtiöstä, mikäli omistusosuus ylittää 10 %.

²⁾ Yhteisumma niistä valtion omistamista osuuksista yhtiöissä tai yhteisöissä, joiden kirjanpitoarvo on vähemmän kuin 100 000 euroa.

³⁾ Nimenmuutos 14.10.2013 Nordic Morning Oyj:ksi, entinen nimi Edita Oyj.

⁴⁾ Vuoden 2012 tilinpäätöksen liitteellä Kansainvälisen jälleerakennus- ja kehityspankin kirjanpitoarvona 31.12.2012 esitettiin 1 455 milj. euroa. Vuoden 2013 tilinpäätöksen liitteellä ko. summa on eritelty seuraavasti: Kansainvälinen jälleerakennus- ja kehityspankki 6,6 milj. euroa ja Euroopan vakausmekanismi 1 437,9 milj. euroa.

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

milj. €	Kirjanpitoarvo 31.12.2013	Kirjanpitoarvo 31.12.2012	Muutos 2013-2012
Valtioneuvosto	53,9	58,9	-5,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	53,9	58,9	-5,0
- Forest Btl Oy	-	5,0	-5,0
- Governia Oy	48,0	48,0	0,0
- Raskone Oy	5,9	5,9	0,0
Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 204,7	2 204,7	0,0
Senaatti-kiinteistöt	2 204,7	2 204,7	0,0
- Peruspääoma	672,8	672,8	0,0
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 531,9	1 531,9	0,0
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	1 613,6	1 613,4	0,2
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	1 613,6	1 613,4	0,2
- Aalto-korkeakoulusäätiön peruspääoma	492,2	492,2	0,0
- TTY-Säätiön peruspääoma	97,6	97,6	0,0
- Helsingin yliopiston muu oma pääoma	282,7	282,6	0,1
- Oulun yliopiston muu oma pääoma	107,6	107,6	0,0
- Jyväskylän yliopiston muu oma pääoma	84,0	84,0	0,0
- Turun yliopiston muu oma pääoma	112,9	112,9	0,0
- Tampereen yliopiston muu oma pääoma	71,4	71,4	0,0
- Åbo Akademin muu oma pääoma	72,7	72,7	0,0
- Itä-Suomen yliopiston muu oma pääoma	106,1	106,1	0,0
- Lappeenrannan teknillisen yliopiston muu oma pääoma	48,1	48,1	0,0
- Svenska handelshögskolanin muu oma pääoma	51,0	51,0	0,0
- Vaasan yliopiston muu oma pääoma	23,9	23,9	0,0
- Sibelius Akatemian muu oma pääoma	-	29,3	-29,3
- Lapin yliopiston muu oma pääoma	22,9	22,9	0,0
- Teatterikorkeakoulun muu oma pääoma	-	6,3	-6,3
- Kuvataideakatemia muu oma pääoma	-	4,7	-4,7
- Taideyliopiston muu oma pääoma	40,3	-	40,3
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	3 689,2	3 669,8	19,5
Metsähallitus	3 689,2	3 669,8	19,5
- Peruspääoma	2 536,5	2 538,1	-1,6
- Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 152,7	1 131,6	21,0
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	251,0	255,0	-4,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	251,0	255,0	-4,0
- Finnvera Oyj	88,0	82,4	5,6
- Pääomalainat (Tekes)	152,0	160,8	-8,8
- Perustamisvaiheen pääomalainat (Tekes)	11,0	11,8	-0,8
YHTEENSÄ	7 812,4	7 801,7	10,7

LIITE 8: Valtion talousarvion talouden velan muutokset

milj. €	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
Otetut euromääräiset lainat	78 851	72 064	6 787
Lainat valtion ydinjätehuoltorahastolta	300	300	0
Muu pitkäaikainen velka	213	227	-14
Otetut valuuttamääräiset lainat	1 807	1 317	490
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 056	7 097	-41
Lyhytaikaiset lainat	3 750	4 130	-379
YHTEENSÄ	91 978	85 135	6 843

LIITE 9: Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio

Maturiteetti jakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)

Velkojen juoksuaja	2013			2012		
	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo
0 - 1 vuotta	11 726	13	11 973	11 913	14	12 181
1 - 2 vuotta	7 428	8	7 715	6 916	8	7 373
2 - 3 vuotta	9 395	10	9 848	7 371	9	7 800
3 - 4 vuotta	13 984	15	14 470	9 343	11	9 913
4 - 5 vuotta	6 641	7	7 135	13 668	16	14 372
Yli 5 vuotta	42 804	47	45 116	35 925	42	40 458
VELAT YHTEENSÄ	91 978	100	96 258	85 135	100	92 098

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)

Vuosi	Duraatio
31.12.2011	2,87
31.12.2012	3,68
31.12.2013	3,75

LIITE 10: Rahoituserät valtion taseessa

31.12.2013 milj. €	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
VASTAAVIEN RAHOITUSERÄT							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat		0		0	1	5	6
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	100	35	28	1	55	1 700	1 919
Euromääräiset lainasaamiset	188	1 095	1 766	1 250	782	1 110	6 192
Muut euromääräiset sijoitukset				3 650			3 650
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				881			881
YHTEENSÄ	288	1 130	1 794	5 783	838	2 815	12 648
VASTATTAVIEN RAHOITUSERÄT							
Otetut euromääräiset lainat		6 458	11 167		30 566	30 660	78 851
Otetut valuuttamääräiset lainat		69	82	1 006	406	245	1 807
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta			300				300
Muut pitkäaikaiset velat					5	213	218
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	1 292			5 750	14		7 056
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat				3 741	10		3 750
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat				179			179
YHTEENSÄ	1 292	6 527	11 548	10 676	31 001	31 119	92 162

LIITE 11: Valtion talousarvion talouden kassanpitotarve ja likvidit varat

Katettavat erät, milj. €	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
Talousarvion kumulatiivinen ylijäämä	-5 613	-3 617	-1 996
Siirretyt määrärahat	3 996	3 143	853
Rahastojen yhdistilit	1 498	1 433	65
Muut rahastot	7	6	1
Talletetut vieraat varat	179	137	42
Saadut ennakot	455	450	5
Ostovelat	694	636	58
Edelleen tilittävät erät	859	1 001	-141
Muut siirtovelat	1 333	1 334	-1
Muut lyhytaikaiset velat	2 419	4 292	-1 873
BRUTTOKASSANPITOTARVE	5 828	8 817	-2 988
Myyntisaamiset	263	245	18
Muut siirtosaamiset	144	170	-26
Tullisaatavat	14	18	-3
Muut lyhytaikaiset saamiset	435	496	-62
Ennakkomaksut	440	301	140
VÄHENNYSERÄT YHTEENSÄ	1 297	1 230	67
NETTOKASSANPITOTARVE	4 531	7 586	-3 055
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset	3 650	6 342	-2 692
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	881	1 244	-363
LIKVIDIT VARAT YHTEENSÄ	4 531	7 586	-3 055
LIKVIDIT VARAT MIINUS NETTOKASSANPITOTARVE	0	0	0

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Valtiontakaukset ja -takuut

	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
	milj. €		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	400	323	77
Eurenco Vihtavuori Oy	25	-	25
- Vuoden 2013 neljäs lisätalousarvio (835/2013)			
Finavia Oyj	202	220	-18
-Laki Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (877/2009), 5 § 2 momentti			
Hansel Oy	150	80	70
- Laki valtion lainanannosta ja valtiontakauksesta (449/1988), (EV 340/2010 vp - HE 333/2010 vp) (VM/428/02.04.06/2011), vuoden 2013 ensimmäinen lisätalousarvio (473/2013)			
Nya Teaterhusaktiebolaget i Helsingfors	23	23	0
- Laki valtion lainanannosta ja valtiontakauksesta (449/1988), vuoden 2009 toinen lisätalousarvio (737/2009)			
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 055	921	134
Finnvera Oyj	1 055	921	134
- Laki valtion erityisrahastoyhtiön perustamiseen liittyvistä järjestelyistä (442/1998), laki valtion erityisrahastoyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998, muut. 526/2001)			
Julkisyhteisöt	1 268	1 550	-283
Senaatti-kiinteistöt	1 216	1 197	18
- Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002)			
Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo/Tammisaaren museokeskus EKTA	2	-	2
Tampereen kaupunki/museokeskus Vapriikki	46	-	46
Vaasan kaupunki/Tikanojan taidekoti	4	-	4
Valtion taidemuseo/Ateneumin taidemuseo	-	346	-346
Valtion taidemuseo/Sinebrychoffin taidemuseo	-	7	-7
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Kotitaloudet	1 620	1 525	95
Opintolainat	1 620	1 525	95
- Opintotukilaki (28/1972, laki korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta (111/1992) ja opintotukilaki (60/1995)			
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	23	93	-70
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö	6	9 ¹⁾	-3
- Valtioneuvoston päätös 6.7.2000			
Amos Andersonin taidemuseo	-	5	-5
Didrichsenin taidemuseo	-	13	-13
Sara Hildénin taidemuseo	17	37	17
Turun taideyhdistys ry	-	29	-29
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Ulkomaat	11 200	6 741	4 459
Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) ²⁾			
Irlanti	257	257	0
Portugali	236	236	0
Irlantia ja Portugalia koskeva yhteinen takausvastuu	100	100	0

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
	milj. €		
- Laki Euroopan rahoitusvakausvälineelle annettavista valtiontakauksista (668/2010, muutossäädös 1060/2011 muut. 2 §:ää) (HE 150/2011 vp), VN:n tiedonanto EK:lle 30.11.2010 (VNT 2/2010 vp), VN:n tiedonanto EK:lle 23.5.2011 (VNT 1/2011 vp)			
Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)	8 562	4 069	4 493
- Eduskunnan päätös perustuslain 82 §:n 2 momentin mukaisesti antaa suostumuksensa sille, että valtioneuvosto voi vastavakuuksia vaatimatta antaa omavelkaisen valtiontakauksen Suomen Pankille Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) annettavien lainojen vakuudeksi (EV 36/2010 vp - HE 9/2010 vp), (EP 734/2012 - HE147/2012vp)			
Pietari-säätiö	11	11	0
- Laki valtion lainannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)			
Pohjoismaiden Investointipankki (NIB)	387	412	-25
- Asetus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta (222/1991) ja 10/1994 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin Baltian maiden yrityksille myönnettävien luottojen valtiontakauksista (897/1992). Asetus Pohjoismaiden Investointipankin ympäristöinvestointilainojen valtiontakauksesta, talousarviosarja 7/1996. TA 2002.			
Suomen EU:n vakautusjärjestelyistä johtuvat lainasitoumukset			
Islanti	132	132	0
Kreikka	1 480	1 480	0
- Vuoden 2009 LTA (HE 1/2009) mom 28.01.80, vuoden 2010 LTA II (HE 57/2010) mom 28.01.82, vuoden 2010 LTA III (HE 62/2010) mom. 28.01.81			
Suomen Vientiluotto Oyj	35	44	-9
- Vuoden 2001 LTA mom. 28.82.89			
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	15 566	11 154	4 412

¹⁾ Korjattu luku. Vuoden 2012 tilinpäätöksessä takauksen määränä 31.12.2012 ilmoitettiin 0 milj. euroa.

²⁾ Eduskunnan hyväksymien ERVV takauksien enimmäisarvo pääomineen ja ylitakauksineen 31.12.2013 oli 13,974 mrd euroa (samoin vuonna 2012) (2S, 222/2012). ERVV:lle annettavista valtiontakauksista annettu lain (668/2010) mukaan takaus kattaa lisäksi takauksen piiriin kuuluvista sitoumuksista aiheutuvat korot ja kulut sekä niille annettavan 65 prosentin ylitakauksen. Suomen valtiota sitovia takausvastuita ERVV:n varainhankinnalle on vuoden 2013 lopussa voimassa Kreikan, Irlannin ja Portugalin yhteensä 16 mrd euron varainhankinnan osalta 593 milj. euroa sekä euroryhmän 21.10.2011 hyväksymän ERVV:n 55 mrd euron varainhankintaohjelman jäljellä olevan 39 mrd euron osuuden osalta 1,48 mrd euroa ylitakauksineen, yhteensä 2,07 mrd euroa (vuonna 2012 vastaavasti 2,07 mrd euroa).

Valtiontakaukset ja -takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo milj. €	Jakauma %	Tilinpäätöspäivän kurssi €
Euro (EUR)	14 240	91	
Yhdysvaltojen dollari (USD)	890	6	1,3791
Norjan kruunu (NOK)	395	3	8,3630
Japanin jeni (JPY)	16	0	144,72
Ruotsin kruunu (SEK)	12	0	8,8591
Brasilian real (BRL)	11	0	3,2576
Sveitsin frangi (CHF)	1	0	1,2276
Venäjän rupla (RUB)	0	0	45,3246
YHTEENSÄ	15 566	100	

Muut monivuotiset vastuut

Erittelyssä on esitetty sitoumukset, joiden arvo on vähintään 500 000 euroa.

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

	Talous- arvio- menot 2013	Määrä- raha- tarve 2014	Määrä- raha- tarve 2015	Määrä- raha- tarve 2016	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määräraha- tarve yhteensä
	milj. €					
Eduskunta	4	3	3	3	3	13
Valtioneuvosto	9	9	9	7	60	85
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	18	18	9	8	41	76
Oikeusministeriön hallinnonala	123	126	107	98	411	742
Sisäasiainministeriön hallinnonala	124	129	103	95	503	830
Puolustusministeriön hallinnonala	229	252	249	258	556	1 315
Valtiovarainministeriön hallinnonala	297	186	118	100	259	663
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	42	44	39	40	253	376
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	41	40	36	32	127	236
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala ¹⁾	33	29	29	27	203	287
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	116	117	94	82	198	491
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	51	45	23	21	104	193
Ympäristöministeriön hallinnonala	8	8	3	3	5	18
TAVANOMAISET SOPIMUKSET JA SITOUKSET YHTEENSÄ	1 094	1 006	822	775	2 723	5 327

¹⁾ Ei sisällä Ilmatieteen laitoksen jäsenmaksuja kansainvälisissä järjestöissä, joiden jäsenyydet ovat Ilmatieteen laitoksen kannalta välttämättömiä. Vuosittainen määräraha-tarve on noin 5 milj. euroa.

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

	Talousarvio- menot 2013	Määrä- raha- tarve 2014	Määrä- raha- tarve 2015	Määrä- raha- tarve 2016	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteen- sä
	milj. €					
MUUT SOPIMUKSET JA SITOUKSET						
Tasavallan presidentti	14	15	1	0	-	17
- Vuoden 2012 talousarvion momentin 22.02.75 Perusparannukset päätösosaan perustuvaan Presidentinlinnan perusparannukseen liittyvät sopimukset	14	15	1	0	-	17
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	-	-	-	-	854	854
- Aasian kehitys pankki AsDB ¹⁾	-	-	-	-	382	382
- Afrikan kehitys pankki AfDB ²⁾	-	-	-	-	331	331
- Latinalaisen Amerikan kehitys pankki IDB ³⁾	-	-	-	-	140	140
- Euroopan jälle rakennus- ja kehitys pankki EBRD	-	-	-	-	0	0
Oikeusministeriön hallinnonala	1	1	1	1	22	27
- OM:n päätös 21.12.2011 2/559/2008, Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus (mom. 25.01.50)	1	1	1	1	22	27
Sisäasiainministeriön hallinnonala	1	2	1	-	-	3
- Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) 14 b§	1	2	1	-	-	3
Valtiovarainministeriön hallinnonala	41	29	22	19	273	343
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948) sekä sen määrittämällä tavalla maksettavat muihin säädöksiin perustuvat korvaukset ⁴⁾	38	26	21	18	196	262
- Liikennevakuutuslain (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutus korvaukset ⁴⁾	3	1	1	1	11	14
- Virka- ja työehtosopimus ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta sekä sen määrittämällä tavalla muihin säädöksiin perustuvat korvaukset	1	1	-	-	-	1
- Kansainvälisille rahoituslaitoksille ennen 1.1.1987 annetut sitoumukset	-	-	-	-	1	1
- Annetut arvopaperivakuudet, eduskunnan päätös valtioneuvoston luottovaltuuden muuttamisesta (739/2009)	-	-	-	-	65	65
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	155	168	165	158	1 046	1 538
- Unescon jäsenmaksu (asetus 549/1956)	1	1	1	1	1	6
- Yliopistojen vuokrasopimukset (yliopistolain voimaantulo lain 559/2009 5 S:n mukainen toissijainen vastuu)	151	147	144	138	803	1 233
- Päätös MV 132/005/2011 ja TA 2014 1143/2013 ⁵⁾	3	4	4	4	42	54
- Päätös MV/9/02.07.00/2013 ja TA 2014 1143/2013 ⁶⁾	-	15	15	15	200	246
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	5	5	-	-	-	5
- Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta eläimen omistajalle nautojen, lampaiden, vuohien, sikojen ja siipikarjan raatojen keräilystä ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin (96/2010)	5	5	-	-	-	5

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

	Talous- arvio- menot 2013	Määrä- raha- tarve 2014	Määrä- raha- tarve 2015	Määrä- raha- tarve 2016	Määrä- raha- tarve myöhem- min	Määrä- raha- tarve yhteen- sä
	milj. €					
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	630	632	454	336	568	1 990
- LVM/162/07/2013/27.6.2013 LVM:n valtionavustuspäätös Digile Oy:lle digitaalisten palveluuden toimintaympäristön kehittämiseen, joka on myönnetty Euroopan unionin komission yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (EY) N:o 800/2008 mukaisena	0	2	-	-	-	2
- LVM/544/11/2013/27.6.2013 Sopimus Palvelupaja FORGE:n IaaS-kokonaisuuden toteutuksesta CSC- Tieteen tietotekniikan keskus Oyn ja liikenne- ja viestintäministeriön välillä	1	1	-	-	-	1
- Vuoden 2013 talousarvion momentin 31.10.20 Perusväylänpito, päätösojan kohta 2	625	625	452	336	568	1 981
- Vuoden 2013 talousarvion momentin 31.30.63 Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen, päätösojan kohta 6	4	4	1	-	-	5
- Vuoden 2013 talousarvion momentin 31.10.77 päätösojan kohta 2, 31.10.77.5.2. Muu kehittämisen suunnittelu	0	1	1	-	-	1
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	-	-	1	-	-	1
- Urakkasopimus LAPELY/18/07.00/2011 Savaterra Oy/projekti 25R0062	-	-	1	-	-	1
YHTEENSÄ	848	852	645	515	2 763	4 776

¹⁾ Callable capital USD 527 379 000; valuuttakurssilla 1,3791 (31.12.2013)

²⁾ Callable capital UA (=SDR) 296 310 000; valuuttakurssilla 0,895 (30.12.2013)

³⁾ Callable capital USD 192 773 650,92; valuuttakurssilla 1,3791 (31.12.2013)

⁴⁾ Vuotuinen määrärahatarve on vastuun laskentahetkeen mennessä karttuneista velvoitteista kyseisenä vuonna maksettavien korvausten pääoma-arvosta tehty arvio vastuun laskentahetkellä 31.12.2013

⁵⁾ Kansallismuseon kiinteistöä (ml. maanalaiset tilat) koskeva vuokrasopimus, mom. 29.80.20

⁶⁾ Kulttuuri- ja nähtävyyshdekiinteistöjä koskevat vuokrasopimukset, mom. 29.80.20

Valtion eläkevastuu

	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
	milj. €		
Valtion eläkevastuu yhteensä	94 000	92 600	1 400

LIITE 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Valtion talousarviosta annetun lain 18 §:n mukaan valtion tilinpäätökseen ja tilinpäätöskertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta.

Jotta tilinpäätös osaltaan täydentäisi oikean ja riittävän kuvan muodostumista talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä valtion taloudellisesta asemasta on seuraavien tietojen antaminen tarpeen.

Valtionvelka

Valtionvelka yleisenä käsitteenä kattaa valtion talousarviotalouden ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen velan. Rahoituslaskelmien rivi valtionvelan nettomuutos kuvaa valtion rahoituslaskelmassa valtion talousarviotalouden velan nettomuutosta, ei valtionvelan nettomuutosta kokonaisuudessaan. Talousarviotalouden ja rahastojen yhteisen valtionvelan nettolisäys oli 5,8 mrd. euroa ja velan kokonaisuus nimellisarvoltaan 89,7 mrd. euroa ja markkina-arvoltaan 94,0 mrd. euroa.

Taseesta puuttuvat erät

Kansallisuusomaisuus jätettiin pois valtion aloittavasta taseesta (vuonna 1998) muilta osin kuin se korvasi käyttöomaisuutta. Kansallisuusomaisuudeksi merkittiin lähinnä toimistokäytössä olleet historialliset rakennukset. Mm. eduskunnan, taidemuseon ja muiden virastojen hallinnassa olevat taideteokset, jotka on hankittu ennen vuotta 1998 sekä museoesineet ja -kokoelmat puuttuvat kansallisuusomaisuudesta.

Taseesta puuttuu osa valtion omistussuosuuksista kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Yhteensä näitä on valtiovarainministeriöllä 770 milj. euroa (645 milj. euroa v. 2012) ja ulkoasiainministeriöllä 1 704 milj. euroa (1 632 milj. euroa). Suurimmat osuudet ovat Maailmanpankki IDA:ssa 887 milj. euroa ja Afrikan kehitysrahasto AfDF:ssä 383 milj. euroa.

Koska verot kirjataan maksuperusteella, puuttuvat kaikki verotukseen liittyvät saamiset ja velat valtion taseesta. Yhteensä valtion osuus verosaamisista oli 477 milj. euroa (391 milj. euroa).

Valtiolla on saamisia rikosoikeudellisista seuraamuksista, jotka puuttuvat valtion taseesta. Yhteensä näitä oli 262 milj. euroa (258 milj. euroa).

Eläkevastuuvulkaa ei kirjata valtion taseeseen. Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2013 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Valtion eläkevastuu oli vuoden lopussa 94,0 mrd. euroa.

Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo oli 16,5 mrd. euroa. Näin laskettuna vastuusta oli katettuna n. 17,6 % eli kattamatta oli 77,5 mrd. euroa.

Liitteestä 12 puuttuvat sitoumukset

Liitteen 12 sitoumuksista puuttuu kansainvälisten rahoituslaitosten pääomaosuuksien maksamisesta annettuja sitoumuksia yhteensä 770 milj. euroa (645 milj. euroa). Kyseisten sitoumusten nojalla valtio osallistuu tarvittaessa rahoituslaitoksen peruspääoman ja sen mahdollisten korotusten maksamiseen.

Liitteen 12 sitoumuksista puuttuu myös sitoumus korvata Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioita sekä maksaa korkotukea Finnvera Oyj:n luotonsaajille. Vuosittaisia tappioiden ja korkotukien enimmäismääriä ei ole säädetty, mutta sitoumuksen piiriin kuuluvaa luottojen pääomaa saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta ja takauksia pääomaltaan yhteensä enintään 4,2 mrd. euroa.

Siirtotalouden kulujen kohdistamisessa oleva virhe tuotto- ja kululaskelmassa

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisten kuntien rahoitusosuuksien virheellisestä kohdistamisesta johtuen vuoden 2013 siirtotalouden kulut kunnille ovat todellisuudessa 1 327 541 436 pienemmät kuin tuotto- ja kululaskelmassa ja vastaavasti siirtotalouden kulut kuntayhtymille 726 317 672 euroa suuremmat ja siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille 601 223 764 euroa suuremmat kuin tuotto- ja kululaskelmassa.

Vuoden 2012 osalta siirtotalouden kulut kunnille ovat 1 227 223 630 euroa pienemmät ja vastaavasti siirtotalouden kulut kuntayhtymille 1 214 816 349 euroa suuremmat ja siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille 12 407 281 euroa suuremmat kuin tuotto- ja kululaskelmassa on esitetty.

2 Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12. 2013	1.1.-31.12. 2012
LIIKEVAIHTO	629 681 840,80	620 452 205,44
MATERIAALIT JA PALVELUT		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	45 579 749,34	47 364 745,44
Ulkopuoliset palvelut	110 152 314,27	81 263 174,56
	155 732 063,61	128 627 920,00
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	15 827 191,08	14 291 758,69
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	2 847 157,88	2 581 907,91
Muut henkilösivukulut	756 215,61	570 673,19
	19 430 564,57	17 444 339,79
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot	172 801 285,66	167 043 185,62
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	16 624 871,47	41 058 670,22
	189 426 157,13	208 101 855,84
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	92 713 849,51	79 795 669,98
LIIKEVOITTO	172 379 205,98	186 482 419,83
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Tuotot osuuksista omistusyhteisyrityksissä	10 460 000,00	8 170 000,00
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	26 563,00	13 681,54
Muut korko- ja rahoitustuotot	5 263 437,12	7 535 557,73
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	-9 051 477,95	-1 962 084,42
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-55 461 617,13	-64 525 809,30
	-48 763 094,96	-50 768 654,45
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	123 616 111,02	135 713 765,38
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	123 616 111,02	135 713 765,38
Tuloverot	-1 191 004,30	-1 349 749,77
TILIKAUDEN VOITTO	122 425 106,72	134 364 015,61

Tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	179 804,72	302 582,11
Muut pitkävaikutteiset menot	1 388 693,29	1 894 324,60
	1 568 498,01	2 196 906,71
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	574 601 142,53	578 676 348,96
Rakennukset ja rakennelmat	3 242 832 596,71	3 253 473 819,41
Koneet ja kalusto	836 266,04	332 732,18
Muut aineelliset hyödykkeet	87 969 736,54	76 818 599,54
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	106 621 173,72	123 332 589,33
	4 012 860 915,54	4 032 634 089,42
SIJOITUKSET		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	65 899 810,61	75 851 288,56
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	33 259 000,00	34 119 000,00
Osuudet omistusyhteisyriksissä	347 359 192,23	351 759 405,24
Saamiset omistusyhteisyriksiltä	72 330 906,00	74 555 911,00
Muut osakkeet ja osuudet	13 462 033,57	14 756 231,98
	532 310 942,41	551 041 836,78
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
PITKÄAIKAISET		
Muut saamiset	10 466 000,00	2 620 000,00
LYHYTAIKAISET		
Myyntisaamiset	6 009 288,57	7 592 798,86
Muut saamiset	9 568 231,59	3 813 977,22
Siirtosaamiset	3 352 360,61	3 269 381,64
	18 929 880,77	14 676 157,72
SAAMISET YHTEENSÄ	29 395 880,77	17 296 157,72
RAHAT JA PANKKISAAMISET	13 409 243,43	36 948 767,89
	<u>4 589 545 480,16</u>	<u>4 640 117 758,52</u>

Tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	672 751 705,85	672 751 705,85
Muu oma pääoma	1 531 916 687,59	1 531 916 687,59
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	701 410 278,60	690 386 262,99
Tilikauden voitto	122 425 106,72	134 364 015,61
	3 028 503 778,76	3 029 418 672,04
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	6 266 115,60	5 461 310,57
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat valtiolta	267 433 475,72	338 965 061,48
Lainat rahoituslaitoksilta	959 868 906,56	940 559 241,58
Muut velat	402 093,96	1 197 093,96
	1 227 704 476,24	1 280 721 397,02
LYHYTAIKAINEN		
Lainat valtiolta	72 252 708,74	71 892 146,72
Lainat rahoituslaitoksilta	203 190 335,04	207 190 335,02
Saadut ennakot	3 228 146,55	1 800 799,86
Ostovelat	37 923 582,63	30 347 071,27
Muut velat	1 751 301,80	4 367 452,96
Siirtovelat	8 725 034,80	8 918 573,06
	327 071 109,56	324 516 378,89
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	1 554 775 585,80	1 605 237 775,91
	<u>4 589 545 480,16</u>	<u>4 640 117 758,52</u>

2.2 Metsähallitus

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2013	1.1.-31.12.2012
LIIKEVAIHTO	352 044 368,81	349 139 369,32
Valmiiden ja keskener.tuotteiden varaston muutos	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut tuotot	38 655 268,06	29 519 986,92
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	10 603 495,34	9 088 654,49
Varastojen muutos	400 245,97	572 898,25
Ulkopuoliset palvelut	169 696 885,11	165 740 909,29
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	61 642 664,94	61 075 287,23
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	11 550 863,88	11 047 482,80
Muut henkilösivukulut	2 556 981,54	2 810 417,01
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	5 284 279,22	4 651 253,98
Arvonal. pys. vast.hyödykkeistä	0,00	
Liiketoiminnan muut kulut	47 437 061,43	44 866 265,52
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	0,00	0,00
LIIKEVOITTO	81 527 159,44	78 806 187,67
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	289 794,47	1 066 401,51
Muut korko- ja rahoitustuotot	226 243,37	253 970,79
Korkokulut ja muut rahoituskulut	120 589,34	307 870,83
Arvonal. pys.vast.sijoituksista	2 500 000,00	999 950,00
	-2 104 551,50	12 551,47
VOITTO ENNEN VALTION TALOUS-ARVIOSTA MUUHUN TOIMINTAAN SAATUA RAHOITUSTA	79 422 607,94	78 818 739,14
Valtion talousarviosta muuhun toimintaan saatu rahoitus	43 185 552,19	41 781 411,26
Tuloverot	8 738 947,60	8 336 246,63
Vähemmistön osuus	0,00	0,00
TILIKAUDEN VOITTO	113 869 212,53	112 263 903,77

Tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	175 315,93	47 969,79
Muut pitkävaikutteiset menot	3 381,53	6 768,07
	<u>178 697,46</u>	<u>54 737,86</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	3 683 262 831,00	3 668 320 434,96
Tiet	20 461 719,51	18 388 184,01
Rakennukset ja rakennelmat	40 684 232,82	44 012 573,29
Koneet ja kalusto	843 705,92	910 113,81
Muut aineelliset hyödykkeet	10 599,04	10 599,04
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	10 327 466,37	8 734 453,96
	<u>3 755 590 554,66</u>	<u>3 740 376 359,07</u>
SIIJOITUKSET		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	32 838 941,62	35 838 941,62
Osuudet osakkuusyriyksissä	1 200 007,20	1 200 007,20
Muut osakkeet ja osuudet	2 683 237,54	2 683 237,54
Muut saamiset	0,00	0,00
	<u>36 722 186,36</u>	<u>39 722 186,36</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	3 792 491 438,48	3 780 153 283,29
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Valmiit tuotteet	14 572 544,24	14 972 790,21
Keskeneräiset hankkeet	0,00	0,00
	<u>14 572 544,24</u>	<u>14 972 790,21</u>
SAAMISET		
Pitkäaikaiset		
Muut saamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	29 479 563,75	28 238 829,42
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	350 298,50	429 574,21
Saamiset osakkuusyhtiöltä	0,00	0,00
Muut saamiset	144 877,35	940 814,55
Siirtosaamiset	4 801 335,73	5 149 455,25
	<u>34 776 075,33</u>	<u>34 758 673,43</u>
Rahoitusarvopaperit	0,00	4 992 566,76
Rahat ja pankkisaamiset	32 634 668,87	27 532 458,96
	<u>81 983 288,44</u>	<u>82 256 489,36</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	81 983 288,44	82 256 489,36
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 874 474 726,92	3 862 409 772,65

Tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 536 538 416,29	2 538 127 797,15
Muu oma pääoma	1 152 671 848,95	1 131 624 450,30
Edellisten tilikausien voitto	12 503 202,75	20 239 298,98
Tilikauden voitto	113 869 212,53	112 263 903,77
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	3 815 582 680,52	3 802 255 450,20
VÄHEMMISTÖSUUS	0,00	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0,00	1 300 000,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	0,00
Muut velat	22 850,00	27 738,21
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	4 998 355,82	4 995 088,30
Saadut ennakot	6 106 107,94	9 382 978,20
Ostovelat	12 003 166,65	11 314 125,72
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	1 943 029,21	1 611 617,77
Velat osakkuusyhtiöille	0,00	0,00
Muut velat (sis.koroll)	15 138 188,60	13 093 248,64
Siirtovelat	18 680 348,18	18 429 525,61
Laskennallinen verovelka	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	58 892 046,40	58 854 322,45
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 874 474 726,92	3 862 409 772,65

3 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

3.1 Valtion asuntorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2013		1.1. - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot		6 771 077,84		9 251 163,53
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	-374 991,51		-259 719,72	
Muut kulut	0,00	-374 991,51	-0,01	-259 719,73
JÄÄMÄ I		6 396 086,33		8 991 443,80
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	227 895 039,82		286 318 294,70	
Rahoituskulut	-1 088 058,88	226 806 980,94	-18 970 757,47	267 347 537,23
JÄÄMÄ II		233 203 067,27		276 338 981,03
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Kunnille	10 480 724,89		10 151 424,10	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	4 305,00		4 530,15	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	159 166 525,79		152 057 449,13	
Kotitalouksille	541 448,05	170 193 003,73	6 379 055,30	168 592 458,68
JÄÄMÄ III		63 010 063,54		107 746 522,35
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		63 010 063,54		107 746 522,35

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
Lainasaamiset		6 512 696 808,54		7 184 855 428,85
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ		6 512 696 808,54		7 184 855 428,85
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Euromääräiset lainasaamiset	345 188 655,67		293 940 384,69	
Siirtosaamiset	69 740 441,09	414 929 096,76	94 616 776,23	388 557 160,92
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		124 316 647,23		128 370 193,95
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ		539 245 743,99		516 927 354,87
VASTAAVAA YHTEENSÄ		7 051 942 552,53		7 701 782 783,72
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	4 958 317 695,29		5 088 317 695,29	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 867 596 440,19		1 759 849 917,84	
Talousarviosiirrot	-117 000 000,00		-130 000 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	63 010 063,54	6 771 924 199,02	107 746 522,35	6 825 914 135,48
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	280 011 346,29		875 486 303,66	
Siirtovelat	4 637,69		378 196,32	
Muut lyhytaikaiset velat	2 369,53	280 018 353,51	4 148,26	875 868 648,24
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		280 018 353,51		875 868 648,24
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		7 051 942 552,53		7 701 782 783,72

3.2 Valtion eläkerahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2013		1.1. - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot				
Osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	269 766 460,97		135 423 651,64	
Eläkemaksutuotot valtion virastoilta ja laitoksilta	747 873 952,44		741 326 330,20	
Muut eläkemaksutuotot	507 234 838,61		518 998 141,01	
Työntekijöiden eläkemaksut	372 855 187,67		372 713 777,80	
Työttömyysvakuutusmaksutuotot	5 802 560,00	1 903 532 999,69	5 761 280,00	1 774 223 180,65
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	94 986,85		83 145,29	
Henkilöstökulut	2 653 927,47		2 880 727,57	
Vuokrat	295 782,04		267 989,64	
Palvelujen ostot	3 568 076,04		3 440 633,56	
Muut kulut				
Muut kulut	289 967,76		332 255,87	
Osakkeiden ja osuuksien myyntitappiot	44 750 825,76		21 784 820,80	
Poistot	49 907,40	-51 703 473,32	53 211,17	-28 842 783,90
JÄÄMÄ I		1 851 829 526,37		1 745 380 396,75
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	455 715 743,64		456 811 808,10	
Rahoituskulut	-52 005 560,40	403 710 183,24	-75 769 853,61	381 041 954,49
JÄÄMÄ II		2 255 539 709,61		2 126 422 351,24
SIIRTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtymämaksut		25 595 748,13		29 889 257,26
JÄÄMÄ III		2 281 135 457,74		2 156 311 608,50
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		2 281 135 457,74		2 156 311 608,50

Tase

	31.12.2013	31.12.2012
VASTAAVAA		
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	4 416,85	30 398,30
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Kalusteet	24 423,07	31 670,90
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET		
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	3 806 393 788,38	4 283 992 357,61
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	5 842 325 550,57	5 401 893 875,24
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	1 040 665 085,42	257 431 778,81
Muut pitkäaikaiset valuuttamääräiset sijoitukset	2 302 174 794,43	2 213 811 960,63
	<u>12 991 559 218,80</u>	<u>12 157 129 972,29</u>
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ	12 991 588 058,72	12 157 192 041,49
PITKÄAIKAISET SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset	337 347,33	27 767,68
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Siirtosaamiset	193 427 797,67	213 618 490,60
Muut lyhytaikaiset saamiset	36 934 770,58	21 043 717,88
	<u>230 362 568,25</u>	<u>234 662 208,48</u>
RAHOITUSMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIOITUKSET		
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	822 782 761,60	959 419 668,77
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT		
Muut pankkitilit	275 548 271,00	324 255 176,85
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ	1 329 030 948,18	1 518 364 821,78
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>14 320 619 006,90</u>	<u>13 675 556 863,27</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Rahaston pääoma	-21 010 572 211,33	-19 406 903 064,37
Edellisten tilikausien pääoman muutos	34 646 190 675,67	32 489 879 067,17
Talousarviosiirrot	-1 678 298 078,13	-1 603 669 146,96
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	2 281 135 457,74	2 156 311 608,50
	<u>14 238 455 843,95</u>	<u>13 635 618 464,34</u>
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Ostovelat	467 214,67	537 051,88
Edelleen tilittävät erät	108 626,30	108 706,89
Siirtovelat	821 929,07	3 483 310,88
Muut lyhytaikaiset velat	80 765 392,91	35 809 329,28
	<u>82 163 162,95</u>	<u>39 938 398,93</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	82 163 162,95	39 938 398,93
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>14 320 619 006,90</u>	<u>13 675 556 863,27</u>

3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2013		1.1. - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	1 360 430,00		1 946 463,00	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	70 619,78		72 776,33	
Muut toiminnan tuotot	<u>5 638,32</u>	1 436 688,10	<u>31 614,89</u>	2 050 854,22
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 273 526,31		1 611 018,36	
Ostot tilikauden aikana	1 136 601,03		954 451,09	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	136 925,28		656 567,27	
Henkilöstökulut	2 428,15		1 982,09	
Palvelujen ostot	340 661,70		238 395,84	
Muut kulut	<u>19 839,99</u>	-1 636 456,15	<u>30 251,00</u>	-1 881 647,29
JÄÄMÄ I		-199 768,05		169 206,93
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	3 978 944,39		4 815 006,56	
Rahoituskulut	<u>-1 427 436,11</u>	2 551 508,28	<u>-2 149 389,50</u>	2 665 617,06
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
JÄÄMÄ II		2 351 740,23		2 834 823,99
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot EU:lta	<u>25 005 439,15</u>	25 005 439,15	<u>22 969 161,66</u>	22 969 161,66
Kulut				
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	<u>90 649 750,85</u>	-90 649 750,85	<u>101 349 207,30</u>	-101 349 207,30
Siirtotalouden kulujen palautukset		6 074,89		71,06
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u><u>-63 286 496,58</u></u>		<u><u>-75 545 150,59</u></u>

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Lainasaamiset	124 098 522,55		153 269 452,41	
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ	124 098 522,55		153 269 452,41	
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Valmiit tuotteet/Tavarat	7 729 999,79	7 729 999,79	7 866 925,07	7 866 925,07
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		1 547 152,27		1 474 353,08
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Siirtosaamiset	580 734,72		902 828,43	
Muut lyhytaikaiset saamiset	34 096 143,69		39 506 550,50	
Ennakkomaksut	0,00	34 676 878,41	104,00	40 409 482,93
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Muut rahat ja pankkisaamiset	336 269 881,53	336 269 881,53	366 645 014,63	366 645 014,63
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ		380 223 912,00		416 395 775,71
VASTAAVAA YHTEENSÄ		504 322 434,55		569 665 228,12
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	1 661 559 225,63		1 661 559 225,63	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-1 095 712 496,07		-1 020 167 345,48	
Talousarviosiirrot	0,00		0,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-63 286 496,58	502 560 232,98	-75 545 150,59	565 846 729,56
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	1 762 201,57		3 818 497,06	
Siirtovelat	0,00		0,00	
Muut lyhytaikaiset velat	0,00	1 762 201,57	1,50	3 818 498,56
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 762 201,57		3 818 498,56
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		504 322 434,55		569 665 228,12

3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2013 - 31.12.2013		1.1.2012 - 31.12.2012	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-205,00		0,00	
Henkilöstökulut	-64 532,64		-63 022,21	
Palvelujen ostot	-479 452,44		-374 308,75	
Muut kulut	0,00	-544 190,08	-594,05	-437 925,01
JÄÄMÄ I		-544 190,08		-437 925,01
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	21 761 460,07		36 273 946,90	
Rahoituskulut	-0,01	21 761 460,06	-29,09	36 273 917,81
JÄÄMÄ II		21 217 269,98		35 835 992,80
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Siirtotalouden kulut				
elinkeinoelämälle	-56 400,00		-33 133,40	
voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	-5 299 997,07		-5 074 140,21	
yliopistoille	-1 842 803,57	-7 199 200,64	-1 865 524,52	-6 972 798,13
JÄÄMÄ III		14 018 069,34		28 863 194,67
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut		5 183 864,00		7 413 304,00
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		19 201 933,34		36 276 498,67

TASE

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Lainasaamiset valtiolta	299 500 000,00		299 500 000,00	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>268 613 289,97</u>	<u>568 113 289,97</u>	<u>241 352 387,70</u>	<u>540 852 387,70</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		568 113 289,97		540 852 387,70
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	19 340 992,15			36 162 134,84
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>1 678 875 000,00</u>	<u>1 698 215 992,15</u>	<u>1 587 176 404,98</u>	<u>1 623 338 539,82</u>
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		<u>3 681 281,16</u>		<u>3 992 016,37</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		1 701 897 273,31		1 627 330 556,19
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>2 270 010 563,28</u>		<u>2 168 182 943,89</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma				
Fortum Power and Heat Oy	996 200 000,01		940 600 000,01	
Teollisuuden Voima Oy	1 242 300 000,00		1 179 100 000,00	
Teknologian tutkimuskeskus, VTT	6 337 226,27		6 239 228,28	
Edellisten tilikausien pääoman muutos *)	4 699 744,41		4 565 710,09	
Talousarvosierrot	-7 226,26		-9 228,27	
Tilikauden tuottojäämä	<u>19 201 933,34</u>	<u>2 268 731 677,77</u>	<u>36 276 498,67</u>	<u>2 166 772 208,78</u>
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	1 275 670,05		1 407 573,86	
Edelleen tilittävät erät	1 238,80		1 093,96	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 976,66</u>	<u>1 278 885,51</u>	<u>2 067,29</u>	<u>1 410 735,11</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 278 885,51		1 410 735,11
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>2 270 010 563,28</u>		<u>2 168 182 943,89</u>

*) Edellisten tilikausien käyttämättä jääneet Ydinturvallisuustutkimusrahaston (KP2) ja Ydinjätetutkimusrahaston (KP3) pääomat.

3.5 Huoltovarmuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2013		1.1.-31.12.2012	
TUOTOT				
Huoltovarmuusmaksu	44 513 369,81		44 450 973,39	
Liikevaihto	328 162 084,90		401 572 011,86	
Liiketoiminnan muut tuotot	1 835 675,28	374 511 129,99	1 252 968,80	447 275 954,05
Suoritetuotannon materiaalit				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	259 295 843,80		329 430 071,09	
Varastojen muutos	-36 658 571,08		-137 845 628,15	
Varastointikustannukset	20 839 983,17	-243 477 255,89	20 905 445,02	-212 489 887,96
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	2 190 594,47		2 092 278,28	
Eläkekulut	396 522,20		375 718,57	
Muut henkilösivukulut	53 409,85	-2 640 526,52	56 862,29	-2 524 859,14
POISTOT		-10 271 683,67		-10 565 550,89
Muut toiminnan kulut				
Muut kiinteät kulut	4 782 744,06		18 772 976,82	
Poolien erityiskulut	1 572 515,48		1 565 945,84	
Infrastruktuurikulut	4 375 946,25		4 629 150,56	
Muut huoltovarmuuskulut	3 672 367,91	-14 403 573,70	3 611 569,22	-28 579 642,44
LIIKETULOS		103 718 090,21		193 116 013,62
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	743,33		563,33	
Osingot	6 618 111,38		5 220 217,80	
Korkokulut	-699,80	6 618 154,91	-134 381,26	5 086 399,87
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		110 336 245,12		198 202 413,49
SATUNNAISET ERÄT				
Satunnaiset tuotot	0,00		0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	0,00
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		110 336 245,12		198 202 413,49
Tuloverot	-1 930,82	-1 930,82	-2 233,28	-2 233,28
TILIKAUDEN TULOS		110 334 314,30		198 200 180,21

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	2 329 252,70		2 857 210,18	
Muut pitkävaikutteiset menot	1 502 178,36	3 831 431,06	2 126 507,64	4 983 717,82
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	1 182 361,12		1 182 361,12	
Rakennukset ja rakennelmat	100 912,76		134 550,34	
Koneet ja kalusto	8 443 462,28		15 037 561,88	
Muut aineelliset hyödykkeet	5 630 120,46	15 356 856,62	3 981 289,31	20 335 762,65
Sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet		230 982 931,60		228 982 931,60
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus				
Varmuusvarastoidut tavarat		1 356 401 330,56		1 319 742 759,48
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	57 722 107,45		46 768 185,24	
Alv-saaminen	0,00		657 788,70	
Muut saamiset	886 008,12		71 574,10	
Siirtosaamiset	3 555 667,77	62 163 783,34	3 783 728,04	51 281 276,08
Rahat ja pankkisaamiset				
Yhdystilisaatava valtiolta	229 313 179,00	229 313 179,00	142 350 856,55	142 350 856,55
VASTAAVAA YHTEENSÄ		1 898 049 512,18		1 767 677 304,18
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Huoltovarmuusrahaston pääoma	451 452 536,96		451 452 536,96	
Edellisten tilikausien voitto	1 274 331 895,34		1 076 131 715,13	
Tilikauden voitto	110 334 314,30	1 836 118 746,60	198 200 180,21	1 725 784 432,30
VIERAS PÄÄOMA				
Lyhytaikainen				
Ostovelat	58 233 849,84		36 851 178,63	
Alv-velka	116 575,76		0,00	
Muut lyhytaikaiset velat	84 895,63		77 959,21	
Siirtovelat	3 495 444,35	61 930 765,58	4 963 734,04	41 892 871,88
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		1 898 049 512,18		1 767 677 304,18

3.6 Valtiontakurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2013		1.1.-31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
Takuumaksut	624 467,45		692 234,69	
Takausmaksut	269,64		3 985,33	
Muut toiminnan tuotot	28 066,71	652 803,80	30 050,03	726 270,05
TOIMINNAN KULUT				
Henkilöstökulut	15 255,17		15 200,60	
Perintäkulut	4 066,42		3 986,23	
Muut kulut	225 451,37	-244 772,96	309 400,05	-328 586,88
JÄÄMÄ		408 030,84		397 683,17
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Takaisinperintätuotot	1 571 473,39		4 874 843,54	
Takuu- ja takauskorvaukset	8 965,73	1 580 439,12	-2 527,01	4 872 316,53
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		<u>1 988 469,96</u>		<u>5 269 999,70</u>

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMaisuUS				
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Takaisinperintäsaamiset				
Muut vakautetut saamiset	24 391 335,20		26 092 647,24	
WM-takuu- ja takausaamiset	0,00		9 000 000,00	
Muut takaisinperintäsaamiset	1 995 455,54	26 386 790,74	7 387 378,99	42 480 026,23
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Lyhytaikaiset saamiset				
Takuu- ja takausmaksutulosaamiset		90 102,04		490,88
LYHYTAIKAISET SJOITUKSET				
Rahoitusomaisuusarvopaperit		0,85		0,85
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	751 355 504,84		736 615 318,53	
Muut rahat ja pankkisaamiset	468 188,49	751 823 693,33	52 577,02	736 667 895,55
VASTAAVAA YHTEENSÄ		778 300 586,96		779 148 413,51
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Valtiontakuurahaston pääoma				
Valtiontakuurahaston pääoma	1 027 769 220,94		1 027 769 220,94	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-248 983 701,08		-254 253 700,78	
Talousarviosiirrot	-3 911 501,34		0,00	
Tilikauden tuottojäämä	1 988 469,96	776 862 488,48	5 269 999,70	778 785 519,86
VARAUKSET				
Korvausvastuu		0,00		11 567,33
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Takuumaksuennakot		76 178,01		140 242,60
LYHYTAIKAINEN				
Takuumaksuennakot	36 418,42		61 589,37	
Siirtovelat	1 325 502,05	1 361 920,47	149 494,35	211 083,72
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		778 300 586,96		779 148 413,51

3.7 Valtion vakuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1.2013 - 31.12.2013		1.1.2012 - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot	0,00	0,00	0,00	0,00
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Henkilöstökulut	3 595,47		44 219,59	
Palvelujen ostot	22 812,80		43 583,90	
Muut kulut	107,00	-26 515,27	1 882,64	-89 686,13
JÄÄMÄ I		-26 515,27		-89 686,13
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
JÄÄMÄ II		-26 515,27		-89 686,13
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
JÄÄMÄ III		-26 515,27		-89 686,13
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-26 515,27</u>		<u>-89 686,13</u>

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
KANSALLISOMAIUUS				
KÄYTTÖMAIUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
KÄYTTÖMAIUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	1 036 878,57		1 036 878,57	
KÄYTTÖMAIUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		1 036 878,57		1 036 878,57
ARVOSTUSERÄT				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAIUUS				
VAIHTO-OMAIUUS				
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	5 318,00	5 318,00	0,00	0,00
RAHOITUSOMAIUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SJOITUKSET				
Muut pankkitilit	1 142 741,85	1 142 741,85	1 193 744,31	1 193 744,31
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAIUUS YHTEENSÄ		1 148 059,85		1 193 744,31
VASTAAVAA YHTEENSÄ		2 184 938,42		2 230 622,88
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	2 293 876,54		9 293 876,54	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-89 686,13		0,00	
Talousarviosiirrot	0,00		-7 000 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	-26 515,27	2 177 675,14	-89 686,13	2 204 190,41
VARAUKSET				
ARVOSTUSERÄT				
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
LYHYTAIKAINEN				
Siirtovelat	0,00		25874,29	
Muut lyhytaikaiset velat	7 263,28	7 263,28	558,18	26 432,47
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		7 263,28		26 432,47
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		2 184 938,42		2 230 622,88

3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2013 - 31.12.2013		1.1.2012 - 31.12.2012	
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	3 304 628,82		9 454 127,68	
Muut kulut	0	-3 304 628,82	0	-9 454 127,68
JÄÄMÄ I		-3 304 628,82		-9 454 127,68
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT				
Rahoitustuotot	0		0	
Rahoituskulut	0	0	0	0
JÄÄMÄ II		-3 304 628,82		-9 454 127,68
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot	530 610,26		333 772 838,71	
Tuottojen tileistöpoistot	-2 142 813,30			
Kulut elinkeinoelämälle	-500 000 000,00	-501 612 203,04	-364 000 000,00	-30 227 161,29
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-504 916 831,86		-39 681 288,97

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	11 636 959,09	11 636 959,09	18 164 517,44	18 164 517,44
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT				
RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	10 759 004,12	10 759 004,12	14 420 337,51	14 420 337,51
VASTAAVAA YHTEENSÄ		22 395 963,21		32 584 854,95
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	41 193 365,19		41 193 365,19	
Talousarviosiirrot	500 000 000,00			
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-14 477 459,98		25 203 828,99	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-504 916 831,86	21 799 073,35	-39 681 288,97	26 715 905,21
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Muut lyhytaikaiset velat	596 889,86	596 889,86	5 868 949,74	5 868 949,74
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		22 395 963,21		32 584 854,95

3.9 Maatalouden interventiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	01.01.-31.12.2013		01.01.-31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot		0,00		830 831,40
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00		7 633 695,33	
Henkilöstökulut	16 636,70		17 025,17	
Vuokrat	0,00		574 622,49	
Palvelujen ostot	137 545,59		287 891,02	
Muut kulut	521 953,71	-676 136,00	333 498,81	-8 846 732,82
JÄÄMÄ I		-676 136,00		-8 015 901,42
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot		1,82		29,46
Rahoituskulut		-132,31		-11 360,91
JÄÄMÄ II		-676 266,49		-8 027 232,87
Tuotot				
Tuotot elinkeinoelämälle EAGF-rah.	0,00		7 384 587,58	
Tuotot kotitalouksille EAGF-rah.	3 531 975,29	3 531 975,29	2 423 045,00	9 807 632,58
Kulut				
Kulut kotitalouksille		-3 531 975,29		-2 423 045,00
JÄÄMÄ III		-676 266,49		-642 645,29
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-676 266,49		-642 645,29

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS				
VAIHTO-OMAISSUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		85 074,50	
Arvonlisäverosaamiset	263,83	263,83	229,06	85 303,56
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		1 528 394,09		1 116 708,05
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS YHTEENSÄ		1 528 657,92		1 202 011,61
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>1 528 657,92</u>		<u>1 202 011,61</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	12 875 503,41		12 095 503,41	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-11 675 121,21		-11 032 475,92	
Talousarviosiirrot	1 000 000,00		780 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-676 266,49	1 524 115,71	-642 645,29	1 200 382,20
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat, tavarat	4 542,21	4 542,21	1 629,41	1 629,41
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		4 542,21		1 629,41
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 528 657,92</u>		<u>1 202 011,61</u>

3.10 Palosuojelurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2013 - 31.12.2013		1.1.2012 - 31.12.2012	
TOIMINNAN TUOTOT				
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	5309,68		835,48	
Henkilöstökulut	24 179,96		23 689,55	
Vuokrat	60,00		182,93	
Palvelujen ostot	306 629,90		319 635,40	
Muut kulut	5 815,94	-341 995,48	6 911,39	-351 254,75
JÄÄMÄ I		-341 995,48		-351 254,75
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut	0,00	0,00	-0,39	-0,39
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
JÄÄMÄ II		-341 995,48		-351 255,14
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kulut				
Kunnille	4 018 591,00		4 186 004,00	
Elinkeinoelämälle	213 718,39		259 116,00	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	4 052 923,00		4 791 680,00	
Talousarviotaloudelle	382 466,00		0,00	
Kotitalouksille	4 000,00		30 000,00	
Siirtotalouden kulujen palautukset	-9 671,00	-8 662 027,39	0,00	-9 266 800,00
JÄÄMÄ III		-9 004 022,87		-9 618 055,14
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut	10 005 358,76		9 565 934,57	
Suoritettut arvonlisäverot	-7 137,67	9 998 221,09	-20 520,06	9 545 414,51
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		994 198,22		-72 640,63

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	10 005 781,76	10 005 781,76	4 229,00	4 229,00
RAHOITUSOMAISSUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIIJOITUKSET				
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	6 289 178,02	6 289 178,02	15 669 217,28	15 669 217,28
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS YHTEENSÄ		16 294 959,78		15 673 446,28
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>16 294 959,78</u>		<u>15 673 446,28</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	6 575 274,74		6 575 274,74	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-1 352 695,63		-1 280 055,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	994 198,22	6 216 777,33	-72 640,63	5 222 579,11
VARAUKSET				
ARVOSTUSERÄT				
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	317 749,33		634 554,19	
Edelleen tilittävät erät	1 487,92		1 782,98	
Siirtovelat	9 758 771,00		9 814 530,00	
Muut lyhytaikaiset velat	174,20	10 078 182,45	0,00	10 450 867,17
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		10 078 182,45		10 450 867,17
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>16 294 959,78</u>		<u>15 673 446,28</u>

3.11 Öljysuojarahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2013	1.1.-31.12.2012
TOIMINNAN KULUT		
Aineet tarvikkeet ja tavarat		
Ostot kauden aikana	0,00	0,00
Henkilöstökulut	71 506,13	86 947,60
Palvelujen ostot	360 602,99	45 602,57
Muut kulut	748,72	170,63
	<u>-432 857,84</u>	<u>-132 720,80</u>
JÄÄMÄ I	-432 857,84	-132 720,80
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
JÄÄMÄ II	-432 857,84	-132 720,80
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT		
Kulut		
Öljyvahinkokorvaukset kunnille	6 870 034,95	8 725 402,12
Öljyvahinkokorvaukset kuntayhtymille	94 057,66	512 981,95
Öljyvahinkokorvaukset elinkeinoelämälle	250 084,05	556 395,80
Öljyvahinkokorvaukset valtiolle ja voittoa tav. yht.	8 285 392,30	11 285 635,90
Öljyvahinkokorvaukset kotitalouksille	647 336,99	962 372,63
Siirtotalouden kulujen palautukset	-61 545,45	-100 884,48
	<u>-16 085 360,50</u>	<u>-21 941 903,92</u>
JÄÄMÄ III	-16 518 218,34	-22 074 624,72
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA		
Verot ja veronluonteiset maksut	26 570 855,97	24 151 367,52
Suoritetut arvonlisäverot	-77 022,28	-2 809,06
	<u>26 493 833,69</u>	<u>24 148 558,46</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/ KULUJÄÄMÄ	<u>9 975 615,35</u>	<u>2 073 933,74</u>

Tase

	31.12.2013		31.12.2012	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	2 499,00			
Muut lyhytaikaiset saamiset	344 254,97	346 753,97	734 231,85	734 231,85
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT				
RAHOITUSVARAT				
Muut rahat ja pankkisaamiset		33 346 039,57		22 563 494,16
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISSUUS YHTEENSÄ		33 692 793,54		23 297 726,01
VASTAAVAA YHTEENSÄ		33 692 793,54		23 297 726,01
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Öljysuojarahaston pääoma	28 304 651,99		24 004 651,99	
Talousarviosiirrot	0,00		4 300 000,00	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-5 209 118,91		-7 283 052,65	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	9 975 615,35	33 071 148,43	2 073 933,74	23 095 533,08
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	572 022,64		192 905,89	
Edelleen tilittävät erät	901,91		2 573,48	
Siirtovelat	47 628,24		2 563,00	
Muut lyhytaikaiset velat	1 092,32	621 645,11	4 150,56	202 192,93
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		621 645,11		202 192,93
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		33 692 793,54		23 297 726,01

4 Valtion liikelaitosten taseen ulkopuoliset vastuut

Senaatti-kiinteistöt

Vakuudet ja vastuusitoumukset

MUUT KIINNITYKSET/TAKAUKSET	2013	2012
Takaukset tytäryhtiöiden puolesta ¹⁾	76 800 000	60 850 000
LEASINGVASTUUT		
Tilinpäätösvuotta seuraavana vuonna erääntyvät	441 553	402 633
Myöhemmin erääntyvät	467 364	287 860
VUOKRAVASTUUT	264 100 000	245 900 000
SITOUMUKSET, JOISTA AIHEUTUU INVESTOINTIMENOJA SEURAAVINA VUOSINA	124 100 000	59 100 000

¹⁾ Vuoden aikana Senaatti-kiinteistöjen hallitus on myöntänyt tytäryhtiöilleen lainan vakuudeksi neljä takausta. Kiinteistö Oy Helsingin kulttuuritalolle 4,0 euron suuruisen takauksen, Kiinteistö Oy Hämeenlinnan poliisitalolle 3,8 milj. euron suuruisen takauksen, IP-kiinteistöille 2,5 milj. euron ja Pasilan asemalle 5,6 milj. euron takaukset.

Koron- ja valuutanvaihtosopimukset

Senaatti-kiinteistöillä oli voimassa vuoden vaihteessa viisi koronvaihtosopimusta ja kolme koron- ja valuutanvaihtosopimusta. Kaikki nämä sopimukset on tehty korko- ja valuuttariskiltä suojautumiseksi: Sampo Pankki Oyj:n (Danske Bank) kanssa tehty koronvaihtosopimus 17.6.2009 70 milj. euron suuruiselle pääomalle, sopimus on voimassa 29.6.2014 asti. Pääomaa oli jäljellä 31.12.2013 7 milj. euroa. Nordea pankin kanssa on voimassa kolme koronvaihtosopimusta, ensimmäinen tehtiin 22.6.2010. Sopimuksella muutettiin Nordean 24 milj. euron laina 6 kk euriborista 1 kuukauden euriboriksi. Pääomaa oli jäljellä 31.12.2013 6 milj. euroa ja sopimus on voimassa 22.12.2014 asti. Toinen Nordean koronvaihtosopimus tehtiin 20.6.2012 50 milj. euron lainalle 10 vuodeksi. Tästä sopimuksesta pääomaa on jäljellä 31.12.2013 42,5 milj. euroa. Kolmas Nordean koronvaihtosopimus solmittiin 26.6.2013 25 milj. euron lainalle 10 vuodeksi. Pääomaa tästä on jäljellä 23,75 milj. euroa. Lisäksi on solmittu Handelsbankenin kanssa 4.5.2012 koronvaihtosopimus 60 milj. euron lainasta 10 vuodeksi, tästä on pääomaa jäljellä 31.12.2013 48 milj. euroa. Näistä suojaustarkoituksessa tehdyistä koronvaihtosopimuksista aiheutui vuonna 2013 yhteensä 2 087 371 euron suuruiset rahoituskustannukset.

Senaatti-kiinteistöillä oli vuoden lopussa kolme valuuttalainaa, kaksi lainaa Nordea Pankista (60M€ ja 20M€) ja yksi Danske Bankista (20 M€). Nämä lainat nostettiin vuonna 2011 ja niihin tehtiin nostohetkellä koron- ja valuutanvaihtosopimukset, lainat muutettiin euromääräisiksi lainoiksi, lainat ovat vaihtuvakorkoisia ja korko on sidottu 6 kuukauden euriboriin. Nordea Pankin lainoista oli pääomaa jäljellä vuoden lopussa 44,3 milj. euroa ja Danske Bankin lainasta 15 milj. euroa.

Näiden koron- ja valuutanvaihtosopimusten markkina-arvo oli vuoden lopussa yhteensä 813 975 euroa.

Muut vastuut

Liikelaitos on hakeutunut arvonnlisäverovelvolliseksi kiinteistöjen käyttöoikeuden luovuttamisesta. Verolliseen vuokraustoimintaan liittyen liikelaitos vähentää investointeihin sisältyvän arvonnlisäveron tilitettävästä verosta. Vuosina 2008-2013 käyttöön otetuista kiinteistöinvestoinneista on tehtyjä vähennyksiä tarkistusvelvollisuuden piirissä tilinpäätöshetkellä 174,0 milj. euroa, sekä keskeneräisistä kiinteistöinvestointihankkeista on lisäksi vähennetty arvonnlisäveroja 25,6 milj. euroa. Vuokrasopimukset kohteissa on pääsääntöisesti pitkäaikaisia.

Senaatti-kiinteistöt on sitoutunut vuokraamaan Ilmatieteenlaitoksen ja Merentutkimuslaitoksen käyttöön tarkoitetun rakennuksen maa-alueineen 30 vuoden vuokra-ajalla OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:ltä. Senaatti-kiinteistöillä on kohteesta omistajan asemaa muistuttava oikeusasema. Senaatti-kiinteistöillä on osto-oikeus rakennukseen ja vuokraoikeuteen. Senaatti-kiinteistöt on sitoutunut osoittamaan OKO:lle muun ostajan vuokrakohteelle, mikäli ei itse käytä osto-oikeuttaan. YIT Rakennus Oy on puolestaan antanut Senaatti-kiinteistölle sitoumuksen osoittaa kohteelle ostaja.

Metsähallitus

milj. €	2013	2012
LEASINGVASTUUT		
tilikaudella maksetut	2,4	2,0
seuraavana vuonna maksettavat	2,6	2,6
myöhemmin maksettavat	3,9	4,1
PANKKITAKAUSVASTUUT	0,4	0,3
TAKAUS TYTÄRYHTIÖN LAINASTA	1,0	0,0
INVESTOINTISITOUKSET	3,5	3,3
	13,7	12,3

Leasingsopimuksissa on lunastusehto jäännösarvon saavuttaessa sovitun tason.

Sopimukset on irtisanottavissa 3 kk irtisanomisajalla.

5 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut

Valtion asuntorahasto

Myönnetty takaukset ja takuut

Sektori	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
YRITYKSET JA ASUNTOYHTEISÖT	8 918 143 988,28	8 189 166 310,18	728 977 678,10
Aravan ensisijaislaintojen myöntäjät	149 350 878,70	178 951 953,76	-29 601 075,06
Vuokra-asuntolaintojen myöntäjät	7 188 891 020,68	6 676 920 269,89	511 970 750,79
Asumisoikeustalolaintojen myöntäjät	1 579 902 088,90	1 333 294 086,53	246 608 002,37
KOTITALOUDET	2 003 060 329,49	1 956 194 316,73	46 866 012,76
Omisusasuntolainat	2 003 060 329,49	1 956 194 316,73	46 866 012,76
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	10 921 204 317,77	10 145 360 626,91	775 843 690,86

Valtion Eläkerahasto

Valtion eläkevastuu on esitetty valtion tilinpäätöksen liitteessä 12 Valtiontakaukset -takuut sekä muut monivuotiset vastuut.

Sijoitussitoumukset Sitovat sitoumukset, joita ei ole vielä maksettu, mutta joihin on sitouduttu voimassa olevin sopimuksin.	Sijoitussitoumusta jäljellä
INFRASTRUKTUURIRAHASTOT	
DIF Infrastructure III C.V.	19 865 750,76
EQT Infrastructure II	14 683 914,20
First State European Diversified Infrastructure Fund	35 000 000,00
Henderson PFI Secondary Fund L.P.	56 059,58
Impax New Energy Investors II LP	9 242 942,10
InfraRed Infrastructure Fund II LP	199 912,44
Platina Energy III LP	4 447 542,77
PRIVATE CREDIT -RAHASTOT	
Crown Distressed Credit Opportunities	4 513 813,36
Armada Mezzanine Fund II Ky	64 071,32
Armada Mezzanine Fund III Ky	2 236 997,62
BlueBay Direct Lending Fund I LP	8 760 151,57
CapMan Mezzanine IV Classic Ky	362 190,00
CapMan Mezzanine V	10 862 763,15
EQT Credit II	17 296 048,06
HayFin Direct Lending Fund L.P.	28 429 578,61
MC Fort Hill Credit(Ireland)	725 110,58
Partners Group Private Markets Credit Strategies S.A.	15 000 000,00

5 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut

Sijoitussitoumukset Sitovat sitoumukset, joita ei ole vielä maksettu, mutta joihin on sitouduttu voimassa olevin sopimuksin.	Sijoitussitoumusta jäljellä
PÄÄOMASIOITUSRAHASTOT	
Access Capital Fund III Mid-market Buy-out Europe	4 025 000,00
Access Capital Fund V LP Growth Buy-out Europe	10 750 000,00
Amanda IV West LP	9 651 096,66
Crown European Private Equity	4 980 000,00
Crown Private Equity European Buyout Opportunities	3 190 000,00
Kasvurahastojen Rahasto Ky	12 326 611,56
Mandatum Private Equity Fund I L.P.	972 211,35
Partners Group European Buy-out 2005 (A)	2 753 591,92
Abris CEE Mid-Market Fund II LP	13 797 903,36
Astorg IV FCPR	4 750 000,00
Astorg V FCPR	19 875 000,00
Augur FIS Financial Opportunities II SICAV	14 900 000,00
EQT V LP	878 973,88
EQT VI (No.1) LP	15 099 769,92
Industri Kapital 2007 Fund	347 185,34
Intera Fund I Ky	1 962 131,00
Intera Fund II Ky	11 112 000,00
MB Equity Fund IV Ky	7 076 881,47
Sentica Kasvurahasto II Ky	16 269,92
Adams Street Global Secondary Fund 5 LP	21 478 137,92
KIINTEISTÖRAHASTOT	
Aberdeen Indirect Property Partners	1 826 429,84
CB Richard Ellis Asia Alpha Plus Fund	6 236 243,19
CB Richard Ellis Asia Alpha Plus Fund II	5 272 589,78
CB Richard Ellis Asia Alpha Plus Fund III	10 255 629,58
Franklin Templenton Asian Real Estate Fund	5 937 129,06
Franklin Templenton European Real Estate FOF	1 819 355,80
AXA Alternative Property Income Venture Fund LP	174 992,00
AXA Development Venture III S.C.A, Development Finnish Feeder III S.C.A	22 144 338,00
AXA European Added Value Fund	375 000,00
CBRE European Shopping Centre Fund	8 382 636,00
CapMan Hotels RE Ky	1 850 095,40
CapMan Real Estate I Ky	1 720 800,00
Curzon Capital Partners II LP	1 344 958,00
Curzon Capital Partners III LP	5 826 081,00
Doughty Hanson & Co European Real State II LP	2 839 414,00
European Property Investors Special Opportunities 3 LP	23 509 887,00
Grosvenor French Retail Investments	681 724,00
IceCapital Housing Fund III	17 475 631,82
NV Property Fund I Ky	5 108 300,00
VVT Property Fund I Ky	32 017 500,00
Legal & General UK Property Income Geared Fund Two (UK PIF II)	29 986 805,81
Rockspring German Retail Box Fund LP	2 300,00
YHTEENSÄ	516 477 450,70

5 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut

Johdannaissopimusten vastuut	31.12.2013	31.12.2012
VER on käyttänyt vuoden 2013 aikana korko- ja valuuttajohdannaisia. Suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulokset on kirjattu tulosvaikutteisesti. Tilinpäätöshetkellä ei ollut avoimia korkojohdannaissopimuksia. Avoimien valuuttajohdannaisten kohde-etuuksien arvo sekä käypä arvo on esitetty alla.		
AVOIMET TERMIINISOPIMUKSET		
Kohde-etuuksien nimellisarvo	1 256 329 676,55	444 491 784,69
Sopimusten käypäarvo	900 978,33	-1 410 322,79
Termiinisopimukset on arvostettu markkinoilta saatuun tilinpäätöspäivän käypään arvoon.		

Muut monivuotiset vastuut

Sopimus	Menot 2013	Rahantarve 2014	Rahantarve 2015	Rahantarve 2016	Rahantarve myöhem- min	Rahantarve yhteensä
Toimitilan vuokra	258 857,57	270 470,70	277 274,73	284 249,92	540 033,95	1 372 029,31

Maatilatalouden kehittämisrahasto

Myönnetty takaukset ja takuut

Sektorit	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
KOTITALOUDET			
Elinkeinonharjoittajat	25 969 272,31	24 107 783,71	1 861 488,60
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	25 969 272,31	24 107 783,71	1 861 488,60

Huoltovarmuusrahasto

Muut monivuotiset vastuut

€	Menot 2013	Rahatarve 2014	Rahatarve 2015	Rahatarve 2016	Rahatarve myöhem- min	Rahatarve yhteensä
MUUT SOPIMUKSET JA SITOUKSET						
Turvavarastointilainat	306 780,50	450 000,00	450 000,00	450 000,00	-	1 350 000,00
Varmuusvarastointisopimukset	20 839 983,17	20 000 000,00	20 000 000,00	20 000 000,00	-	60 000 000,00
YHTEENSÄ	21 146 763,67	20 450 000,00	20 450 000,00	20 450 000,00	-	61 350 000,00

Valtiontakuurahasto

Myönnetty takaukset ja takuut

Sektorit	31.12.2013	31.12.2012	Muutos 2013-2012
YRITYKSET JA ASUNTOYHTEISÖT	13 605	61 635	-48 030
ULKOMAAT	25 784 514	34 378 794	-8 594 280
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	25 798 119	34 440 429	-8 642 310

6 Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset

Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset

milj. €	31.12.2013	31.12.2012
TALOUSARVIOTALOUDEN TASEEN ULKOPUOLISET VASTUUT	130 943	128 112
Valtion eläkevastuu	94 000	92 600
Valtuuksien käytöstä aiheutunut määräraharave yhteensä	11 275	14 500
Valtiontakaukset ja valtiontakuut	15 566	11 154 ¹⁾
Muut monivuotiset vastuut, määräraharave yhteensä ²⁾	10 102	9 859
RAHASTOJEN TASEIDEN ULKOPUOLISET VASTUUT	11 552	10 734
Valtiontakaukset ja -takuut	10 973	10 204
Muut monivuotiset vastuut, rahatarve yhteensä ²⁾	63	63
Sijoitussitoumukset	516	467
LIIKELAITOSTEN TASEIDEN ULKOPUOLISET VASTUUT	480	379
Takaukset tytäryhtiöiden puolesta	78	61
Vuokravastuut	264	246
Leasingvastuut	10	9
Pankkitakausvastuut	0	0
Investointisitoumukset	128	62
YHTEENSÄ	142 975	139 225

¹⁾ Korjattu luku. Vuoden 2012 tilinpäätöksessä esitetty luku oli 11 145 milj. euroa.

²⁾ Erittelyssä on esitetty sitoumukset, joiden arvo on vähintään 500 000 euroa.

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

VALTIOEUVOSTON KANSLIA
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIOEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vnk.fi
Taitto: Valtioneuvoston kanslia / Anja Järvinen

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtioneuvoston kanslia, 2014	
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	
Julkaisun osat / muut tuotetut tuotteet	Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat Del 1/4: Regeringens redogörelse för de samhälleliga verkningarna Del 2/4: Ministeriernas resultatredogörelser Del 3/4: Bokslutskalkylerna Del 4/4: Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden	
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja 4/2014	
Julkaisun jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vnk.fi/julkaisut .	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, 2014	
ISBN 978-952-287-083-4 (Nid.) ISBN 978-952-287-084-1 (PDF) ISSN 0782-6028 (Nid.) ISSN 1799-7828 (PDF)	Sivuja 244	Kieli Suomi
Tiivistelmä <p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle Hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä, valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 §:ssä säädettynä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus koskee vuotta 2013.</p> <p>Vuodelta 2013 annettava Hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta Osa 1: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p> <p>Tavoitteena on, että kertomuksen eri osat muodostavat kokonaisuuden, joka osaltaan edistää yhteiskuntapoliittista keskustelua, ja jota voidaan käyttää aineistona politiikkatoimien suunnittelussa.</p>		

Sisältö

Johdanto	9
1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	11
1.1 Ulkoasiainministeriö	11
1.2 Oikeusministeriö	16
1.3 Sisäministeriö	24
1.4 Puolustusministeriö.....	41
1.5 Valtiovarainministeriö.....	42
1.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö.....	47
1.7 Maa- ja metsätalousministeriö.....	69
1.8 Liikenne- ja viestintäministeriö	84
1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö.....	101
1.10 Sosiaali- ja terveysministeriö	120
1.11 Ympäristöministeriö	154
2 Toimenpiteet talousarviolausumien sekä kehyspäättöselonteosta annettujen kannanottojen johdosta	163
3 Tilimuistutuskertomus	179

Johdanto

Hallituksen vuosikertomuksen osassa 4 selostetaan kootusti toimenpiteet, joihin hallitus on ryhtynyt kertomusvuoden aikana vireillä olevien eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta. Suunnitteilla oleva eduskunnan ja valtioneuvoston käyttöön tarkoitettu lausumarekisteri tulee edistämään osaltaan tiedonvaihtoa hallituksen toimista eduskunnan päätösten ja lausumien johdosta.

Eduskunnan lausumalla tarkoitetaan valtioneuvostoon kohdistuvaa eduskunnan tahdonilmausta. Lausuma on vakiintunut eduskunnan reagoititavaksi hallituksen suuntaan. Lausuma sisältää mietinnön perusteluja vahvemman kannanoton hallitukselta siinä asiassa edellytettävistä toimenpiteistä. Lausumamenettelyä pidetään tärkeänä parlamentaarisen ohjauksen ja valvonnan välineenä. Vastauksissa hallitus pyrkii antamaan eduskunnalle mahdollisimman ajantasaisen ja oikean tiedon lausumien toimeenpanosta. Eduskunta päättää lausumien vireillä olosta kertomusta käsittelevien erityisvaliokuntien kannanottojen perusteella.

Eduskunnan valiokuntaoppaan mukaan kertomuksesta ja selonteosta laadittavassa mietinnössä ehdotetaan hyväksyttäväksi eduskunnan kannanotto selonteon tai kertomuksen johdosta. Yleensä mietinnössä ehdotetaan hyväksyttäväksi kannanotto, jonka mukaan eduskunnalla ei ole kertomuksen tai selonteon johdosta huomautettavaa. Jos valiokunta kuitenkin pitää asiasisältöisiä huomioita tai huomautuksia aiheellisina, otetaan kannanottoon ehdotukset niistä.

Tarkastusvaliokunta antaa kertomuksesta mietintönsä ja mietinnössä todetaan ne eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä esittämät lausumat ja kannanotot, joihin eduskunta haluaa hallituksen vastaukset. Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus sisällyttää kertomukseensa selvitykset niistä eduskunnan lausumista ja kannanotoista, joiden osalta kertomusvuonna on toimenpiteitä suoritettu tai toimenpiteet ovat keskeneräisiä sekä syyt toimenpiteiden puuttumiseen.

Kertomukseen on erillisenä kertomuksena liitetty, siten kuin eduskunta on vuosittain kannanotoissaan edellyttänyt, tilimuistutuskertomus sekä hallituksen vastaus eduskunnan talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä esittämiin lausumiin sekä kehyspäätösselonteon johdosta annettuihin kannanottoihin.

Hallituksen vuosikertomuksen valmistelussa kertomusvuodelta 2013 on noudatettu vakiintunutta käytäntöä siitä, että vastaukset tilimuistutuskertomuksen eri toimenpidekohtiin ja talousarviolausumiin viimeistellään valtiovarainministeriön budjettiosastolla, ja muiden eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta tehtyjä koskevat tiedot on koordinoitu valtioneuvoston kanslian istuntoyksikössä.

1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

1.1 Ulkoasiainministeriö

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012

EK 6/2013 vp — VNS 6/2012 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 8.5.2013 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus,

2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva laajapohjainen parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan tukemaan selonteon valmistelua alusta saakka.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen pohjoismaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön etenemisestä.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen kyberstrategian toimeenpanon etenemisestä vuoden 2014 alussa.

6. Eduskunta edellyttää, että sotilaallisen kriisinhallinnan järjestelyjen kehittämisessä tavoitteeksi tulee asettaa kansallisen kriisinhallintaveteraaniohjelman laadinta.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, jotta seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalla on käytössään selvitys puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta, jotta puolustusjärjestelmän toimivuus varmistetaan vuoden 2015 jälkeisellä kaudella. Tämä edellyttää,

että puolustusvoimille taataan edellytykset täyttää lakisääteiset tehtävänsä myös 2020-luvulla, josta lopulliset päätökset tekee seuraava hallitus ja eduskunta.

Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2013. Eduskunta hyväksyi selontekoa koskevan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2013 vp) ja mietinnön mukaisen kannanoton, joka esitetään eduskunnan erillisessä kirjelmässä (6/2013 vp). Eduskunnan kirjelmässä esitettyihin toimenpiteisiin on ryhdytty valtioneuvostossa. Myös tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat käsitelleet eduskunnan kirjelmässä esitetyn kannanoton.

1–3. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston kokonaisvaltainen ohjausasiakirja, joka muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi. Selonteot pohjautuvat jatkossakin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, ja tarkastelun aikajänne ulottuu yli hallituskausien.

Vuoden 2012 selonteon laadinnassa toteutettu yhteistyö eduskunnan kanssa oli hyödyllistä, ja vastaavanlainen järjestely on perusteltua myös tulevien selontekojen valmistelussa. Eduskuntaa informoidaan selonteon toimeenpanosta perustuslain § 97 nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana talousarvion toimeenpano- ja seurantamenettelyjä. Myös jatkuvuuden turvaaminen selonteon linjausten toimeenpanossa yli hallituskausien on tärkeää. Erityisesti puolustuksen kehittäminen edellyttää materiaalihankinta-, suunnittelu- ja elinkaaripäivitysten pitkäkestoisuuden vuoksi hallituskausien yli ulottuvaa tarkastelua.

4. Pohjoismaista turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä kehitettiin edelleen vahvan ulkopolitiittisen yhteistyön rinnalla. Pohjoismaiden puolustusministerit hyväksyivät puolustusyhteistyön pitkän aikavälin tavoitteet joulukuussa 2013. Pohjoismaiden parlamenteissa järjestettiin myös kertomusvuonna täysistuntokeskustelut turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan pohjoismaisesta yhteistyöstä. Eduskunnassa teemakeskustelu järjestettiin kesäkuussa. Keskustelun pohjaksi ulko- ja puolustusministeriö valmistelivat muistion pohjoismaiden turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta yhteistyöstä. Eduskunta saa jatkossakin perustuslain § 97 perusteella säännöllisesti tietoa yhteistyön etenemisestä. Valtioneuvosto on ryhtynyt toimenpiteisiin selvityksen laatimiseksi pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan etenemisestä. Selvitys on tarkoitus antaa keväällä 2014.

5. Turvallisuuskomitea on antanut selvityksen kyberturvallisuusstrategian valmistelusta vuoden 2013 lopussa eduskunnan valtiovarainvaliokunnan turvallisuusjaostolle, ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle. Seuraava selvitys annetaan kevätkaudella 2014 kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelman julkaisemisen jälkeen.

6. Puolustusministeriö antoi kesäkuussa 2013 poikkihallinnollisena yhteistyönä valmistellun ohjauskirjeen, jolla käynnistettiin kriisinhallintatehtävissä palvelevien ja palveluiden tukitoimia kehittävän kriisinhallintaveteraaniohjelman laatiminen. Toimenpiteissä korostuu erityisesti kriisinhallintatehtävissä toimivien henkilöiden psykososiaalisen tuen kehittäminen. Asiakirjassa luetelluilla toimenpiteillä vastataan tuen välttämättömiin kehittämistarpeisiin, ensi vaiheessa vuosina 2013–2014. Toimenpiteet, joista tärkeimpänä voidaan pitää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuulla olevan sotilastapa-

turmalainsäädännön uudistamista vastaamaan kriisinhallintaoperaatioiden koventuneita palvelusolosuhteita, toteutetaan puolustusministeriön, Pääesikunnan ja asiaan liittyvien hallinnonalojen poikkihallinnollisena yhteistyönä. Samalla jatketaan uusien tarvittavien toimenpiteiden selvittämistä ja suunnitelmallista toteuttamista. Kriisinhallintaoperaatioiden olosuhteiden muuttumisen ja tehtävien jatkuvan monimuotoistumisen johdosta pidemmälle aikajänteelle ulottuvan, yleisluonteisen ohjelman sijaan suunnittelussa todettiin toimivammaksi yksityiskohtaisiin, selkeisiin ja toteuttamiskelpoisiin tehtäviin perustuvan kriisinhallintaveteraaniohjelman laatiminen.

7. Valtioneuvoston toimintalinjan mukaisesti eduskunnalle annetaan aktiivisesti ja kattavasti tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Informointi linjattiin käynnistettäväksi syksyllä 2013 ja toteutettavaksi puolustusministeriön johdolla. Toiminnassa ei ole kyse yhteisen kannan muodostamisesta vaan informoimisesta.

Eduskunnan informointi käynnistettiin lokakuussa, kun puolustusministeri asetti (10.10.) parlamentaarisen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa eduskunnalle tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Selvitysryhmän puheenjohtajana toimii kansanedustaja Ilkka Kanerva ja siinä ovat edustettuina kaikki eduskuntapuolueet, suuret puolueet kahdella jäsenellä ja pienemmät yhdellä edustajalla. Ryhmän työskentelyä tukemaan on nimetty pysyviä asiantuntijoita puolustushallinnosta ja ulkoministeriöstä, mutta käytännössä ryhmä kuulee eri alojen asiantuntijoita huomattavasti laajemmassa mitassa.

Informointia toteutetaan teemakeskusteluina kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syksyn 2013 aikana tavoitteena oli puolustuksen ratkaisuihin vaikuttavien tekijöiden syventävä esittely ja käsittely. Toisessa vaiheessa keväällä 2014 tavoitteena on käsitellä puolustusjärjestelmän osatekijöitä sekä puolustuksen ratkaisuvaihtoehtoja vaikutuksiin erityisesti huomioiden voimavarat. Tilaisuuksia järjestetään keskimäärin 1–2 kuukaudessa sekä molempien vaiheiden lopussa laajempipohjainen seminaari. Tavoitteena on saada prosessi toteutettua syksyyn 2014 mennessä. Tarvittaessa työtä kuitenkin jatketaan myös sen jälkeen.

Jalkaväkimiinat

HE 15/2011 vp — EV 47/2011 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitettut ohjelmat puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.
2. Eduskunta edellytti, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.
4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus linjasi vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä Suomen liittyvän Ottawan sopimukseen vuonna 2012 ja hävittävän jalkaväkimiinansa sopimuksen määräysten mukaisesti vuoteen 2016 mennessä. Tehtyjen linjausten yhteydessä puolustusvoimille myönnettiin 200 miljoonan euron (sis. alv) lisärahoitus korvaavien järjestelmien rahoittamiseen. Lisäksi sovittiin, että puolustushallinto käyttää korvaushankkeeseen 100 miljoonaa euroa omia määrärahojaan. Vuonna 2004 tehdyt linjaukset vahvistettiin uudelleen vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisen suunnittelu aloitettiin puolustusvoimissa vuonna 2004. Korvaavat hankinnat käynnistyivät vuonna 2009 ja ne päättyvät suunnitelman mukaisesti vuonna 2016.

2. Jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteutumisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille. Vuoden 2013 selvitys annettiin 30.4.2013 päivätyllä puolustusministeriön kirjeellä n:o 86/50.06.04/2010.

4. Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä on tuettu sekä Suomen kansallisissa puheenvuoroissa että EU:n puheenvuoroissa kaikissa tavanomaisia aseita käsittelevissä kokouksissa ja konferensseissa. Ottawan sopimuksen kattavuus on ollut yhtenä aiheena EU:n kahdenvälisessä asevalvontadialogissa kolmansien maiden kanssa. Suomi on tukenut EU:n työryhmätasolla Ottawaan sopimuksen kattavuuden tärkeyttä keskusteluaiheena. Suomi edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä myös jatkossa sekä kansallisesti että EU:n kautta.

Ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakausrahaston perustamismahdollisuuden selvittäminen

K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp

Perustuslakivaliokunta

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:

4. että valtioneuvosto selvittää seuraavan vaalikauden alussa ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakautusrahaston perustamismahdollisuuden.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitusohjelman mukaan selvitetään mahdollisuutta voimavarojen joustavaan käyttöön vakauttamisrahaston perustamisen kautta. Huomiota kiinnitetään kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön johdonmukaisuuteen kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti. Resurssitilanteesta johtuen vakauttamisrahaston perustaminen ei tällä hetkellä vaikuta mahdolliselta.

Afganistanin tilanne

Afganistan, sotilaallinen kriisinhallinta

VNS 2/2011 vp — EK 4/2012 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.3.2012 valtioneuvoston ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Valtioneuvosto valmistelee vastaisuudessa eduskunnalle annettavat kriisinhallintatilanteita koskevat selvitykset tai selonteot kokonaisvaltaisesti, mukaan lukien Suomen osallistumisen kaikki osa-alueet kattaen diplomatian, kehityksen, rauhanvälityksen, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan sekä toiminnan vaikuttavuusarvion.

2. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle säännönmukaisesti selvityksen Afganistanin kehityksestä ja Suomen kokonaispanoksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta, mukaan lukien kriisinhallintaoperaation kehitys.

3. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hyvissä ajoin laaja-alaisen selvityksen suunnitelmista Suomen mahdollisiksi osallistumismuodoiksi ISAF-seuraajaoperaatioon vuoden 2014 jälkeen.

Eduskunnalle tiedotettiin vuoden 2013 aikana useita kertoja sekä Afganistanin tilanteen kehittymisestä että Suomen sille antamasta kokonaisvaltaisesta tuesta. Afganistanissa on käynnissä samanaikaisesti poliittinen, sotilaallinen ja taloudellinen transiitio. Eduskunta informoitiin sekä yleiskehityksestä että Afganistaniin liittyvistä erityiskysymyksistä.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin 28.2.2013 Suomen ja Afganistanin välille solmittavasta kumppanuussopimuksesta. Samassa yhteydessä päivitettiin tiedot neuvottelutilanteesta EU:n ja Afganistanin välillä neuvoteltavan kumppanuus- ja kehitys-sopimuksen osalta.

Eduskunnalle tiedotettiin 2.5.2013 EUPOL Afganistan –poliisioperaation tilanteesta ja 31.5.2013 Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan, sekä erikseen samanaikaisesti laajemmin Afganistanin ISAF-operaation joukkovähennysten tilanteesta. Tasavallan Presidentti päätti 26.6.2013 vähentää sotilaiden kokonaisvahvuutta Afganistanin ISAF-operaatioissa 145:sta enintään 100 sotilaaseen maaliskuussa 2014.

Afganistanin rauhanneuvotteluista toimitettiin ajankohtaiskatsaus ulkoasiainvaliokunnalle 25.6.2013.

11.11.2013 ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin laajemmin Afganistanin tilanteesta ja Suomen tuesta Afganistanille. Tässä yhteydessä esitettiin arvio Afganistanin tilanteen kehitysnäkymistä erityisesti vuoden 2014 vaaleja ja turvallisuustilannetta koskien samoin kuin arvio maan talouden ja ihmisoikeuksien tilasta. Suomen kontribuutio katettiin tässä selvityksessä laaja-alaisesti. Selvitys annettiin eduskunnalle samassa yhteydessä kuin ulkoasiainvaliokunnalle annettiin syksyn kriisinhallintakatsaus 8.11.2013.

Syksyn kriisinhallintakatsauksen yhteydessä ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin ISAF- ja EUPOL Afganistan-operaatioiden ajankohtaisesta tilanteesta. Puolustusministeriö ryhtyi Tasavallan Presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan

7.11.2013 linjauksen perusteella Resolute Support-operaation valmistelu- ja varautumistoinmenpiteisiin. Suunnittelun lähtökohtana on noin 80 sotilaan joukko. Eduskuntaa informoitiin erikseen huhtikuussa ja joulukuussa 2013 pidetyistä Naton ISAF-operaation kumppanimaiden ulkoministerikokouksista, joihin Suomi ministeritasolla osallistui.

Edellä kuvatun lisäksi ulkoasiainministeriö on toimittanut Afganistaniin liittyvää tausta-aineistoa mm. eduskunnan puhemiehen tapaamisiin ja ulkoasianvaliokunnan Yhdysvaltojen matkaa varten, sekä antanut lisäselvityksiä Suomen Afganistanille suuntaamasta kehitysrahoituksesta vastaamalla kansanedustajien kirjallisiin kysymyksiin. Niin ikään yksittäisten kansanedustajien esittämiin Afganistan-aiheisiin tausta-aineistopyyntöihin on vastattu määrääjassa.

Ulkoministeriö seuraa Afganistanin kehitystä ja arvioi Suomen läsnäoloa sekä toiminnan vaikuttavuutta säännöllisesti. Suomi on sitoutunut tukemaan Afganistania pitkäjänteisesti ja kokonaisvaltaisesti kehitysyhteistyön, sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinoin. Afganistan on noussut yhdeksi Suomen tärkeimmistä kehitysyhteistyökumppaneista.

Tarkoituksena on jatkaa eduskunnan tiivistä informoimista Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaisvaltaisesta osallistumisesta.

1.2 Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä

HE 36/1992 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsäädäntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset yhtenäistetään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takaisinperintään.

Takaisinperinnästä säädetään eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Sääntelyyn takaisinperinnästä liittyy eri hallinnonalojen erityispiirteiden takia perusteltuja eroavaisuuksia. Esimerkiksi maatalouden rakennetukia on perustuslakivaliokunnan mukaan pidettävä maatalouselinkeinon harjoittamisen kannalta erittäin merkittävänä varallisuusarvoisina etuina, jopa tosiasiallisina edellytyksinä elinkeinon harjoittamiselle, sillä tuet muodostavat keskeisen osan tilojen perustoimeentuloa. Sen vuoksi sääntelyyn näiden tukien maksamisen keskeyttämisestä ja takaisin perimisestä kohdistuu perustuslain 18 §:ssä turvatusta elinkeinovapaudesta johtuvia vaatimuksia (ks. esim. PeVL 16/2007 vp, s. 3). Toisaalta esimerkiksi sosiaaliturvaetuuksien maksatuksen keskeyttäminen ja takaisinperinnän sääntelyssä on otettava huomioon erityisiä kohtuuskäyttökohtia (ks. esim. PeVL 34/2006 vp, s. 2-3). Joillakin aloilla sääntely tukien tai korvausten takaisinperinnästä pohjautuu Euroopan unionin oikeuteen. Takaisinperintää koskeva sääntely ei siten näytä olevan eri tukien erilaisen luonteen ja niihin kohdistuvien erilaisten oikeudellisten vaatimusten vuoksi yhtenäistettävissä siten kuin vielä 1990-luvun alussa

ajateltiin. Kunkin ministeriön toimialaan kuuluvaa lainsäädäntöä kehitettäessä on sen sijaan huolehdittava siitä, ettei sääntelyyn eri hallinnonalojen sisällä muodostu tarpeettomia eroavaisuuksia.

Vuonna 2001 annettu valtiovastustuslaki (688/2001) sisältää yleiset säännökset harjunnanvaraisten valtiovastustusten takaisinperinnästä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet

HE 44/2003 vp — EV 95/2003 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.12.2003, että hallitus valmistelee esityksen sellaiseksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa lähtökohtana on suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjintäperusteiden asettaminen samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin.

1. Oikeusministeriö asetti 25.1.2007 toimikunnan uudistamaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa nykyistä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on yhdenvertaisuuden suojan vahvistaminen siten, että lainsäädäntö kattaa nykyistä selkeämmin eri syrjintäperusteet, soveltuu yhdenmukaisemmin eri elämänaloihin ja asettaa erilaiset syrjintätilanteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkistetaan tarvittavassa määrin myös syrjintäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämä tehdään ottaen huomioon Suomen nykyinen perus- ja ihmisoikeusvalvonta kokonaisuutena sekä tällaiselle valvonnalle asetetut kansainväliset vaatimukset.

Uudistuksen yhteydessä otetaan huomioon voimassa olevaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöön, erityisesti naisten ja miesten tasa-arvosta annettuun lakiin (609/1986) ja yhdenvertaisuuslakiin (21/2004) liittyvät erityispiirteet. Lähtökohtana on, ettei yhdenmukaisempaa lainsäädäntöä valmisteltaessa nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä nykyisiin lakeihin kirjattuja seuranta-, valvonta- ja edistämismittareita ja niihin liittyviä toimivaltuuksia kavenneta, vaan niitä pyritään edelleen vahvistamaan.

Toimikunta antoi toimeksiantonsa mukaisesti välimietinnön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarpeesta ja -vaihtoehdoista 31.1.2008. Toimikunnan määräaikaa jatkettiin 14.4.2008 ja 3.11.2009. Toimikunnan mietintö valmistui 15.12.2009. Mietintö sisälsi ehdotuksen uudeksi yhdenvertaisuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Valmistelutyötä jatkettiin mietinnön pohjalta, mutta uudistuksen vaatimia lisäresursseja ei saatu järjestetyiksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus valmistelee yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa esityksen uudeksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa otetaan huomioon eurooppalainen lainsäädäntökehitys ja

joka turvaa tehokkaasti yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta sekä vahvistaa valvontaa ja tehostaa hallintoa lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki säilyvät jatkossakin erillisinä lakeina. Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää ja valmistelee työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuussäätelyä koskevat muutokset. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 28.9.2011 kansalaisjärjestöjen edustuksella täydennetyn kolmi-kantaisen työryhmän valmistelemaan asiaa. Työryhmän sai työnsä päätökseen kesäkuussa 2012. Hallitus on yhteistyössä työmarkkina- ja kansalaisjärjestöjen kanssa jatkanut asian valmistelua. Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut laajalla lausuntokierroksella kesällä 2013. Hallitus viimeistelee esitystä saadun lausuntopalautteen pohjalta.

Isyyslain voimaanpanolain säännös kanneajasta

HE 56/2004 vp — EV 27/2005 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus selvittää, millaisia ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentista aiheutuu, ja antaa eduskunnan käsiteltäviksi tämän selvityksen perusteella mahdollisesti tarpeelliseksi osoittautuvat lakiehdotukset.

Isyyslainsäädännön uudistaminen on kirjattu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Oikeusministeriö asetti 25.4.2012 työryhmän valmistelemaan isyyslain kokonaisuudistusta. Työryhmän tuli valmistella ehdotus myös isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin muuttamisesta. Työryhmä luovutti mietintönsä 12.11.2013. Mietintö lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle, jonka määräaika päättyi 15.1.2014. Hallituksen esitys isyyslain uudistamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle keväätistuntokaudella 2014.

Biometriset tunnistet

HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Tarvittavat yleiset säännökset biometrinen tunnisteen käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.

Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen

HE 164/2007 vp — EV 79/2008 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että poliisin sako- tusohjetta päivitetään ensi tilassa ottaen huomioon muun muassa viimeaikainen oikeuskäytäntö sekä tarpeen mukaan muutoinkin selkeytetään, ja että valmistel- laan tarvittavat ehdotukset sääntelyksi, jolla rajataan rangaistusmääräysmenette- lyn käyttö pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamatto- muutta lain kielloista tai käskyistä, annettavaksi eduskunnalle rikesakko- ja ran- gaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen yhteydessä taikka tarvittaessa erillisenä esityksenä niin, että esitys on mahdollista saattaa voimaan samanaikai- sesti nyt hyväksytyn lakiehdotuksen kanssa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää viipymättä yhdyskuntaseu- raamuksen kehittämistä koskevan kokonaistarkastelun ja huolehtii, että sen yhte- ydessä tai erillisenä työnä valmistellaan oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysto- ministeriön, valtiovarainministeriön, kuntasektorin sekä muiden asiaan kuuluvien toimijoiden yhteistyönä vuoden 2009 loppuun mennessä eduskunnalle antamista varten tarvittavat ehdotukset sakon muuntorangaistusjärjestelmän ulkopuolelle jääville soveltuvaksi yhdyskuntaseuraamukseksi tai muuksi muuntorangaistuk- sen korvaavaksi toimeksi.

3. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi sakon muunto- kiellosta aiheutuvia vaikutuksia kiinnittäen huomiota muiden seikkojen ohella sakkovankien määrän kehitykseen, sakkotulojen määrään, sakkorangaistuksen uskottavuuteen rikosoikeudellisena seuraamuksena sellaisissa tapauksissa, joissa henkilö syyllistyy toistuvasti vähäisiin rikoksiin, vaikutuksiin rikollisuuteen kokonaisuutena, vaikutuksiin kaupan alan yritysten kannalta sekä käräjäoikeuk- sien, kuntien ja muiden asianomaisten viranomaisten toimintaan ja että oikeus- ministeriö antaa asiasta selvityksen lakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun men- nessä.

1. Oikeusministeriön asettama työryhmä selvitti sakon muuntorangaistusjärjestelmän uudistamista 30.10.2009 valmistuneessa mietinnössä. Työryhmä ehdotti muun muassa sakkorikosten toistuvuuden ottamista muunterusteeksi rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokiellosta huolimatta. Tämän järjestelyn arvioitun vanki- määrän kasvun vuoksi työryhmän ehdotuksen mukaisen esityksen antamisesta luovut- tiin. Oikeusministeriön tammikuussa 2010 asettama yhdyskuntaseuraamustoimikunta selvitti asiaa ja otti siihen kantaa ehdotuksessaan maaliskuussa 2012. Edellä todettujen ehdotusten sekä toimikunnan ehdotuksista saadun lausuntopalautteen perusteella oike- usministeriössä on keväällä 2013 laadittu sakonmuuntorangaistusjärjestelmän kokonais- selvitys, johon liittyy myös rangaistusmääräysmenettelyssä annettujen sakkojen muunto- kelpoisuuden osittaisen palauttamisen selvittäminen. Selvitykseen sisältyy ehdotus tois- tuvasti sakkorikoksiin syyllistyvien sakkojen saattamisesta muuntokelpoiksi. Asiassa on

tarkoitus tehdä linjauksia jatkotoimenpiteistä kevään 2014 aikana ottaen huomioon poliisihallinnossa käynnissä oleva, rikoksen toistuvuuden mahdollisesti nykyistä selkeämmin huomioon ottava sakotusohjeen uudistaminen.

2. Kohdassa 1 mainittu työryhmä selvitti myös mahdollisuutta ottaa käyttöön nimenomaan sakkovangeille tarkoitettu yhdyskuntaseuraamus. Toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle vankilassa ei kuitenkaan löydetty. Kohdassa 1 mainittu toimikunta jatkoi tätä selvitystyötä ja ehdotti niin kutsutun sakkopalvelun käyttöönottoa. Kysymystä sakkopalvelun käyttöönotosta on edelleen arvioitu kohdassa 1 mainitun kokonaistarkastelun yhteydessä. Selvityksessä on päädytty siihen, ettei sakkopalvelun käyttöönotto ole tarkoituksenmukaista, mutta sen sijasta vähävaraisten sakotettujen ohjaaminen esimerkiksi päihdekuntoutukseen vankilasijoituksen sijasta voisi soveltua osalle sakotetuista. Ehdotuksen pohjalta on käynnistetty pilottihanke, jossa muuntorangaistukseen tuomittujen ohjaamista päihde- ja asumispalveluihin parannetaan Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden toimijoiden yhteistyönä.

3. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus sakon muuntorangaistuksen vähentämisen vaikutuksista valmistui joulukuussa 2010. Tutkimus on toimitettu eduskunnalle alkuvuonna 2011. Tutkimuksen mukaan rangaistuspäättämismenettelyssä annettujen sakkojen muuntokelpoisuuden poistamisella ei ole ollut vaikutuksia rikollisuuteen ja yhteiskunnalle sakon muuntorangaistuksesta aiheutuvat kustannukset ovat kokonaisuutenaan alentuneet.

Valmiuslakia koskeva kokonaisarvio

HE 3/2008 vp — EV 71/2010 vp

LJL 1 /2011 vp — EK 28 /2011 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.12.2011, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvion valmiuslain suhteesta perustuslain uuteen 23 §:ään perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat huomioon ottaen.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi valmiuslaki ja perustuslain 23 §:n muutos tulivat voimaan 1.3.2012. Valmiuslaissa säädetään viranomaisten erityistoimivaltuuksista poikkeusoloissa. Perustuslainmuutoksen myötä poikkeusoloissa voidaan tilapäisistä perusoikeuspoikkeuksista säätää vastaisuudessa paitsi lailla myös soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Valmiuslain uudistamista valmisteltiin kaikkiaan yli kahdeksan vuoden ajan. Valtioneuvoston piirissä uudistuksen valmisteluun osallistui kaikki ministeriöt ja eduskuntakäsittelyn aikana kaikkiaan 11 valiokuntaa antoi lausunnon lakiehdotuksesta. Valmiuslain uudistaminen oli näin ollen poikkeuksellisen laaja ja pitkäaikainen lainsäädäntöhanke.

Uuden valmiuslain ja perustuslain 23 §:n välistä suhdetta koskevan kokonaisarvion laatiminen on mittava selvitystyö. Sitä ei ole vielä ollut mahdollista käynnistää.

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp — EV 355/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.3.2010, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamiseksi siten, että lainsäädäntöehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään vuonna 2017.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

1. Eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoaminen merkitsee vesilain mukaisen käyttöoikeuksien perustamista koskevan järjestelmän uudelleenarviointia, joka ulottaa vaikutuksensa myös vesilain mukaiseen lupaharkintaan. Asian valmistelu on tarkoitus käynnistää vuoden 2014 aikana.

2. Ympäristöministeriö asetti 28.9.2011 työryhmän, jonka tehtävänä on pohjavesien suojeluun liittyvän sääntelyn kehittäminen. Työryhmän tavoitteena on selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä pohjavesien suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet ja tehdä ehdotuksia kehittämisvaihtoehtoiksi pohjavesien suojelun tehostamiseksi ja eri toimijoiden oikeusturvan parantamiseksi. Työryhmä on jättänyt 17.12.2012 raporttinsa Raportin pohjalta valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi on tarkoitus lähettää lausunnolle tammi-helmikuussa. Viimeistelty esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle keväätistuntokauden aikana.

3. Ympäristöministeriö asetti 30.11.2011 ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden säädösten uudistamista valmistelevan hankkeen. Valvontamaksun käyttöönottamista vesilain mukaisissa valvontatehtävissä oli tarkoitus tarkastella tässä yhteydessä, mutta se ei aikataulusyistä ollut mahdollista. Erillinen selvitystyö on tarkoitus käynnistää syksyn 2014 aikana.

Pikaluottojen sääntely

HE 24/2010 vp — EV 89/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.6.2010, että hallitus seuraa uuden lainsäädännön vaikutusta niin sanottuja pikaluottoja tarjoavien yritysten toimintaan ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimiin näiden luottojen aiheuttamien sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi.

Pikaluottoja ja muita pieniä kuluttajaluottoja koskevia säännöksiä tiukennettiin kesäkuussa 2013 voimaan tulleilla kuluttajansuojalakiin tehdyillä muutoksilla. Velkaongelmien vähentämiseksi säädettiin korko- ja kulukatto pienille, alle 2000 euron suuruisille kuluttajaluotoille, minkä lisäksi tiukennettiin luotonantajan velvollisuutta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus ennen luoton myöntämistä. Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp — EV 373/2010 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus selvittää lainsäädäntövaihtoehtot vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Selvitys tullaan laatimaan vuoden 2014 aikana.

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp — EV 374/2010 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus selvittää, tulisiko nykyisen salaisten pakkokeinojen käyttöä koskevan valvontajärjestelmän lisäksi perustaa asiantuntijoista koostuva toimielin, joka valvoisi esitutkintaviranomaisten toimintaa ja pakkokeinojen käyttöä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Uusi esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) tulivat voimaan 1.1.2014. Samaan aikaan tulivat voimaan niitä muuttavat lait, jotka perustuvat hallituksen esitykseen 14/2013 vp. Yhteistyössä oikeus- ja sisäasiainministeriöiden kesken on valmisteltu näihin lakeihin sekä poliisilakiin liittyvä valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta. Asetuksella säädettäisiin yksityiskohtaisesti muun muassa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käytön kirjaamisesta. Asetuksen mukaan Poliisihallitus asettaa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käyttöä seuraamaan ryhmän, joka koostuisi sisäasiainministeriön, poliisin, rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien ja Tullin edustajista.

Sisäasiainministeriön on syyskuussa 2013 asettanut työryhmän, joka arvioi suojelupoliisiin hallinnollista asemaan, tulosohjausta sekä valvontaa. Työryhmän tulee myös arvioida suojelupoliisin toiminnan kehittämistarpeet vastaamaan tuleviin turvallisuusuhkiin. Työryhmän toimikausi on 1.10.2013 – 31.5.2014.

Ennen uusien salaisia pakko- ja tiedonhankintakeinoja koskevien hankkeiden käynnistämistä on tarkoituksenmukaista saada kokemuksia vuoden 2014 alussa voimaan tulleiden uusien esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien toimivuudesta. Samoin on tarpeen, että suojelupoliisin asemaan, ohjausta ja valvontaa selvittävän työryhmän työn tulokset olisivat ensin käytettävissä.

Adoption ikärajojen vaikutukset

HE 47/2011 vp — EV 84/2011 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2011, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi adoptionhakijan enimmäisikää koskevan vaatimuksen samoin kuin adoptionhakijan enimmäisikää sekä adoptionhakijan ja adoptoitavan lapsen enimmäisikäeroa koskevien vaatimusten yhtäaikaisen voimassaolon vaikutuksia ja antaa lakivaliokunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä selvityksen asiasta.

Adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012. Selvityksen tekeminen lain vaikutuksista edellyttää mahdollisimman kattavaa kokemusta lain soveltamisesta. Asian valmistelu on käynnistetty ja selvitys annetaan lakivaliokunnalle määräaikaan mennessä.

Ylivelkaantumisen seuranta

HE 78/2012 vp — EV 3/2013 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2013, että hallitus kehittää keinoja kotitalouksien velkaantumisen syiden ja kehityksen seurantaan ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin ja muihin tarvittaviin lisätoimiin velkaantumiskehityksen hillitsemiseksi.

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa käynnistettiin laaja kaksivuotinen tutkimus nuorten velkaongelmista syksyllä 2013. Tutkimuksesta tullaan saamaan tärkeää tietoa nuorten velkaantumisen syistä ja kehityksestä. Samanaikaisesti oikeusministeriö käy keskusteluja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja muiden tahojen keinoista, joilla kotitalouksien velkaantumisen syitä ja kehitystä voitaisiin yleisesti seurata nykyistä tehokkaammin.

Salaisen pakkokeinin käytöstä ilmoittaminen

HE 14/2013 vp — EV 203/2013 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus antaa selvityksen salaisten pakkokeinoiden käytöstä ilmoittamista koskevan sääntelyn soveltamisesta vuoden 2014 loppuun mennessä.

Tällainen selvitys laaditaan oikeusministeriössä yhteistyössä niiden ministeriöiden kanssa, joiden hallinnonalalle esitutkintaviranomaiset toimivat.

1.3 Sisäministeriö

Henkilötietojen suojaa koskeva yleissääntely

HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Valtioneuvosto päätti 20.7.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biometristen tunnisteiden tai muiden sähköisten tunnistamiskeinojen ja -välineiden käyttöä on arvioitava henkilötietolain (523/1999) mukaan. Biometrisiin tunnisteisiin ja niiden käyttöön liittyvän henkilötietojen suojaa koskevan yleislainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön toimialaan ja tarkempi vastaus tältä osin löytyy oikeusministeriön hallinnonalan osasta.

Sisäasiainministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 234/2008 vp), joka annettiin eduskunnalle 29.1.2009. Ehdotuksessa esitettiin muun muassa passin haltijan sormenjälkitiedon lisäämistä passin tietosiruun. Laki astui voimaan 29.6.2009. Mahdolliset esitykset biometristen tunnisteiden käyttöönotosta henkilökorteissa tehdään myöhemmin. Biometristen oleskelulupakorttien käyttöönottoa koskeva hallituksen esitys (HE 104/2010) ulkomaalaislain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle 16.7.2010 ja lait tulivat voimaan 1.1.2012.

Oikeusministeriö on ottanut vetovastuun identiteettivarkauden kriminalisoinnin osalta (identiteettivarkaus SM:n Identiteettiryhmän raportin tapauksissa) suunnitellun mukaisesti tietoverkkorikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Työryhmän esityksen pohjalta tehdään vaadittavat muutokset kansalliseen lainsäädäntöön ja sitä kautta myös poliisin henkilötietolakiin.

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp — EV 94/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Sisäasiainministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa asettanut 3.11.2009 päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää toimivaltaan liittyvinä kysymyksinä viranomaisten toimivaltuuksien rajat sekä erityisesti päihtyneiden säilyttämiseen ja kuljettamiseen liittyvät ongelmat. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää mahdollisuudet perustaa selviämisasemia. Hankkeen tavoitteena on selvittää kokonaisvaltaisesti päihtyneiden kiinniottamiseen, kuljettamiseen, säilyttämiseen ja hoitoon liittyvät vastuu-, toimivalta- ja resurssikysymykset ja tehdä asiassa konkreettiset esitykset. Työryhmän loppuraportti on luovutettu 17.2.2011.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kehitetään III sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti toimintatapoja ja -malleja. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän vankien kuljetusten mahdollisesta uudelleen järjestämisestä. Tällä ratkaisulla voi olla vaikutuksia myös päihtyneiden hoitoon ja säilöönottoon poliisin näkökulmasta. Selviämisasematoiminta ja muu akuutti päihdehuolto on kunnan toimialaan kuuluvaa ja suurin ongelma on saada kunnat perustamaan tarvittavia selviämisasemia.

Rahankeräykset

HE 102/2005 vp — EV 203/2005 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet, rahankeräysten tehokkaan valvonnan ja väärinkäytösten torjunnan sekä arvioivan erikseen mahdollisuutta erityisestä syystä myöntää evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Valtakunnallisiin rahankeräyksiin liittyvät tehtävät siirrettiin 1.1.2010 lääninhallitusten lakkauttamisen yhteydessä rahankeräyslain muuttamisesta annetulla lailla (505/2009) Poliisihallitukselle. Paikallisten poliisilaitosten toimivalta myöntää lupia omalla toimialueellaan toimeenpantaville rahankeräyksille pysyi uudistuksen yhteydessä ennallaan.

Eduskunnan edellyttämä seurantatyö aloitettiin jo ennen organisaatiouudistusta sisäasiainministeriön poliisiosaston arpajais- ja asehallintoyksikössä ja seurantatyötä on jatkettu uudistuksen jälkeen Poliisihallituksen lupahallintoyksikössä. Rahankeräyslain soveltamiskäytäntö ei ole ollut yhtenäistä luvansaajayhteisöltä vaaditun yleishyödyllisyyden yksinomaisvaatimuksen osalta. Lupakäytännössä hankalasti ratkaistavaksi kysymykseksi on noussut esimerkiksi se, täyttävätkö uskonnolliset yhdyskunnat ja uskonnollista toimintaa harjoittavat yhdistykset, muut yhteisöt ja säätiöt rahankeräyslaissa yhteisön tai säätiön tarkoitukselle asetetun yksinomaisen yleishyödyllisyyden vaatimuksen niiden harjoittamassa uskonnollista toimintaa. Tulkinnalliseksi kysymykseksi ovat siten nousseet erityisesti yleishyödyllisyyden määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet. Sisäasiainministeriö asetti 23.11.2011 esiselvityshankkeen, jonka tehtävänä oli arvioida mahdolliset rahankeräyslain muutostarpeet edeltä mainituin osin. Lisäksi työryhmä arvioi eduskunnan lausuman mukaisesti mahdollisuutta myöntää erityisestä syystä kirkkokunnille taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa. Sisäasiainministeriö asetti 19.10.2012 lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävänä on 31.5.2012 päättyneen esiselvityshankkeen pohjalta laatia mm. ehdotukset rahankeräyslain säännösten selkeyttämiseksi yleishyödyllisyyden vaatimuksen osalta sekä ehdotukset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon rahankeräysoikeuden toteuttamiseksi. Lainsäädäntöhankkeen puitteissa valmisteltu hallituksen esitys rahankeräyslain muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle käsiteltäväksi kevälistuntokaudella 2014.

Rahankeräysten valvontaa varten on kehitteillä poliisin pitämä valtakunnallinen rahankeräysten valvontatiedosto. Poliisihallituksessa on käynnissä hanke rahankeräysten valvontarekisteri

Kansainvälistä suojelua koskevien säädösten soveltaminen ja seuranta

HE 166/2007 vp — EV 4/2009 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan 1) tilapäisen oleskeluluvan saaneiden määriä ja asemaa, 2) maasta poistamisen esteiden päättymistä ja maasta poistamisen tehokkuutta tilapäisten oleskelulupien perusteiden lakatessa, 3) kansainvälistä suojelua koskevien säännösten soveltamista eri vaihtokäytännöissä ja 4) koko ulkomaalaislain ja maahanmuuton erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia taloudelliset vaikutukset mukaan lukien. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen 5) toimivan yhtenäisen kansainvälistä suojelua koskevan eurooppalaisen politiikan edistämiseksi ja 6) ryhtyvän seurannasta johtuviin tarpeellisiin toimenpiteisiin muun muassa lainsäädännön muuttamiseksi.

1–2. Ulkomaalaislain 51 §:ssä säädetään tilapäisen oleskeluluvan myöntämisestä maasta poistamisen estymisen vuoksi. Vuonna 2009 turvapaikkamenettelyssä myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien määrä oli vähäinen; vuoden loppuun mennessä Maahanmuuttovirasto myönsi 19 tällaista oleskelulupaa. Vuosina 2010 ja 2011 tällaisia lupia myönnet-

tiin vuosittain alle kymmenen ja vuonna 2012 ainoastaan kolme kappaletta. Maahanmuuttoviraston käytäntö tilapäisten oleskelulupien myöntämisessä 51 §:n perusteella on muuttunut siksi, että maalinjauksia on muutettu niiden lähtömaiden osalta, joista valtaosa aikaisemmin oleskeluluvan 51 §:n perusteella saaneista turvapaikanhakijoista on saapunut Suomeen. Linjausten muutoksen vuoksi poliisi on lähettänyt ulkomaalaislain 210 §:n nojalla muutamia kymmeniä jatkolupahakemuksia ratkaistavaksi Maahanmuuttovirastoon. Jatkolupaharkinnassa virasto on tutkinut, voidaanko henkilölle myöntää uusi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa vai onko maasta poistamisen esteen päätyttyä määrättävä henkilö poistettavaksi maasta. Vuonna 2009 tehtiin yksi kielteinen jatkolupapäätös henkilölle, joka oli saanut ensimmäisen oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä ulkomaalaislain 51 §:n perusteella. Myös vuonna 2010 valtaosa päätöksistä oli myönteisiä. Vuonna 2011 jatkolupahakemuksia tuli Maahanmuuttovirastoon vain muutama. Vuonna 2012 jatko-oleskelulupa myönnettiin 51 §:n perusteella 11 tapauksessa. Sisäasiainministeriössä on asetettu hanke vapaaehtoisen paluun järjestelmän vakiinnuttamiseksi 30.11.2012. Hankkeen yhteydessä tullaan selvittämään myös ulkomaalaislain 51 §:n soveltamista sekä muutostarpeita.

Hallitusohjelmaan perustuen sisäasiainministeriö asetti 28.11.2011 hankkeen maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantamiseksi. Hankkeen toimikausi on 1.12.2011–31.12.2014. Hankkeen toteutumista ohjataan ja seurataan poikkihallinnollisessa sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston johtamassa työryhmässä, jossa ovat edustajat sisäasiainministeriön maahanmuutto- ja poliisiosastolta, oikeusministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Maahanmuuttovirastosta, Rajavartiolaitokselta, Poliisihallituksesta sekä vastaanottokeskuksista. Hankkeessa tarkastellaan mahdollisuuksia tehostaa erityisesti turvapaikkapäätöksentekoa siten, että edellytetyt säästöt saavutetaan vastaanotossa. Hankkeen aikana selvitetään tekijät, jotka hidastavat päätöksentekoa ja täytäntöönpanoa turvapaikkaasioissa ja laaditaan ehdotukset ja suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai niiden vaikutuksen vähentämiseksi. Turvapaikkapäätösten laadun halutaan säilyvän samalla vähintään nykyisellä tasolla. Erityisesti hankkeessa tarkastellaan viranomaisten välistä yhteistyön tehostamista, työn organisointia sekä keinoja saavuttaa säästöjä vastaanottokeskusten ohjauksen tehostamisella ja niiden toiminnan paremmalla integroinnilla Maahanmuuttoviraston toimintoihin. Hankkeessa selvitetään myös vastaanottokeskusverkoston laajuus sekä tarkastellaan kuntasijoitusten ja muutoksenhakuprosessin vaikutuksia kustannuksiin. Hankkeen konkreettisena tavoitteena on tehostaa maahanmuuttoviranomaisten toimintaa siten, että valtionhallinnon menokehyksissä edellytetty toiminnan tehostamiseen liittyvä 20 milj. euron säästö ja hakijamäärien vähenemiseen liittyvä säästö (tämän hetken arvion mukaan 20 miljoonaa euroa) turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminnan menoissa saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Niin ikään Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen välisen yhteistyön tiivistämiseksi on työryhmässä valmisteltu MPR-moniviranomaismallia. Työryhmä antaa asiassa selvityksensä keväällä 2013.

Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiaa on valmisteltu työryhmässä ja työryhmä on luovuttanut esityksensä ministerille tammikuussa 2013. Kyseessä on yksi hallitusohjelman kärkihankkeista, jonka tavoitteissa painotetaan Suomen talouskasvuun, työllisyyteen ja kilpailukykyyn liittyviä kysymyksiä. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -hankkeessa määritel-

lään Suomeen kohdistuvaa muuttoliikettä lähitulevaisuudessa ja linjataan maahanmuuttoa, kotoutumistoimia, työmarkkinoita ja korkeakouluja koskevia tavoitteita. Maahanmuuton strategia laaditaan hallituksen hyväksyttäväksi keväällä 2013.

5. Vuosina 2009–2011 käsiteltiin EU:n neuvostossa komission muutosehdotuksia lähes kaikkiin niihin EU-säädöksiin, jotka muodostavat yhteisen eurooppalaisen turvapaikka-järjestelmän. Suomi toimi aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla ja tuki puheenjohtajavaltion ponnisteluja säädösten hyväksymiseksi vuoden 2012 määräajassa.. Etenkin EU:n turvapaikka-asioiden tukiviraston käytännön toiminnan alkaminen kesällä 2011 oli tärkeä askel kohti entistä yhtenäisempää järjestelmää. Tukholman ohjelmassa yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän toteutumisen määräajaksi on annettu vuosi 2012. Järjestelmään liittyvien säädösten ja direktiivien käsittelyssä on edetty Tanskan ja Kyproksen puheenjohtajuuskausien aikaan siinä määrin, että lainsäädännöllinen viitekehys yhteiselle turvapaikkajärjestelmälle saataneen hyväksytyä kevään 2013 aikana. Lisäksi eri yhteyksissä korostettiin jäsenvaltioiden velvollisuutta noudattaa jo sovittuja yhteisiä säännöksiä, mitä edellyttää myös Dublin-järjestelmän soveltaminen. Kysymys Kreikan turvapaikkajärjestelmän puutteista ja niiden korjaamisesta sekä siihen liittyvästä Dublin-siirtojen keskeyttämisestä nostettiin esiin paitsi EU- ja pohjoismaisella tasolla, myös Kreikan viranomaisten ja poliittisen johdon kanssa. Suomi sitoutuu edistämään omalta osaltaan yhteiseen turvapaikkajärjestelmään liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa. Käytännön yhteistyöhön osallistutaan EASO:n johdolla.

6. Hallitus antoi eduskunnalle 13.11.2009 turvapaikkaselvitykseen liittyvän ulkomaalaislain muutosehdotuksen (HE 240/2009 vp). Lakiehdotus hyväksyttiin toukokuussa 2010 ja muutokset tulivat voimaan 1.8.2010. Muutokset koskevat perheen yhdistämissäännöksiä ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi lakiin lisättiin säännökset iän selvittämisestä. Maaliskuussa 2010 eduskunnalle annettiin muutosehdotus lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Esityksessä ehdotettiin, että Suomesta turvapaikkaa hakeneet EU-kansalaiset eivät enää kuuluisi turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun he ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen. Lakiehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2010 ja lainmuutokset tulivat voimaan 1.7.2010, minkä jälkeen EU-kansalaisten jättämien hakemusten määrä romahti. Sisäasiainministeriössä on myös valmisteltu maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain kokonaisuudistus. Syyskuun alussa 2011 voimaan tulleen kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) tarkoituksena on turvata hakijoille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut. Lain merkittävimmät muutokset koskevat turvapaikanhakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta hakijoille maksetaan vastaanotto- ja käyttörahaa. Muutoksella pyritään vähentämään tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi tehostetaan yhteistyötä ja otetaan käyttöön maahanmuuttoviranomaisten moniviranomaismalli eli Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoimintamalli (MPR). Yhteistyömallin käyttöönotto- miseksi on asetettu hanke, jonka toimikausi on vuoden 2013 toukokuun loppuun. Lisäksi

on asetettu Maahanmuuttophallinnon tuloksellisuuden parantaminen -työryhmä vuoden 2014 loppuun asti. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää tekijät, jotka hidastavat turvapaikkapäätöksentekoa ja niiden toimeenpanoa sekä laatia suunnitelma näiden teki-
joiden poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano

VNS 3/2007 vp — EK 4/2008 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.4.2008 seuraavan kannanoton:

1. Hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp mukaisesti.
2. Valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle hätäkeskusuudistuksen toimeenpanosta perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.
3. Hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp perusteluissa lausuttuun viitaten valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys, mikäli hätäkeskusten aluejakoa aiotaan muuttaa.

Sisäasiainministeriö asetti 11.11.2008 hätäkeskustoiminnan kehittämishankkeen, jonka tuli tehdä esitys Hätäkeskuslaitoksen keskeisistä strategisista linjauksista vuoden 2009 aikana. Hanke antoi hätäkeskustoiminnan kehittämisestä loppuraportin 17.3.2009 (Strategiatyöryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 7/2009). Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista 15.5.2009.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishanke (TOTI) on aloitettu syksyllä 2008. Hätäkeskuslaitos on 10.6.2011 allekirjoittanut hätäkeskustietojärjestelmän toimitussopimuksen. Hätäkeskustietojärjestelmä on toteutusvaiheessa.

Valtioneuvosto teki päätöksen hätäkeskusten aluejaosta 13.1.2010 ja sisäasiainministeriö päätöksen hätäkeskusten sijaintipaikkakunnista 9.3.2010. Laki ja valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta tulivat voimaan 1.1.2011. Pohjois-Suomen ja Lapin hätäkeskus aloitti toimintansa Oulussa 8.11.2011. Itä- ja Kaakkois-Suomen alueen hätäkeskukset yhdistyivät Kuopion hätäkeskukseksi 4.12.2012 alkaen ja Pirkanmaan ja Satakunnan keskus yhdistyivät Porin hätäkeskukseksi 19.11.2013. Jäljellä olevien hätäkeskusten tekninen muutossuunnittelu on valmisteltu siten, että ne voivat aloittaa toimintansa sijaintipaikkapäätöksen mukaisessa aikataulussa. Hätäkeskusuudistus on toteutettu vuoteen 2015 mennessä.

Sisäasiainministeriö asetti 22.12.2011 arviointiryhmän arvioimaan hätäkeskusuudistuksen toteutumista. Ryhmä luovutti loppuraporttinsa sisäasiainministeriölle 11.6.2013 (Hätäkeskusuudistuksen toteutuminen, arviointiryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 10/2013). Ryhmä arvioi meneillään olevaa hätäkeskusuudistusta ja hätäkeskustoiminnan tasoa. Hätäkeskusuudistus on johtanut myös koko viranomaisketjun eli

pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen toimintojen kehittämiseen ja toimintamallien valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen. Arviointiryhmä esitti jatkotoimenpiteitä hätäkeskustoiminnan näkökulmasta viranomaistoiminnan kokonaisuuden toimivuuden edistämiseksi.

Kannanoton kohtaan 2 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 30.9.2010.

Kannanoton kohtaan 3 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 29.10.2009. Hallintovaliokunta antoi hätäkeskusten aluejaosta lausunnon HaVL 27/2009 vp – MINS 5/2009 vp.

Ampumarataverkoston toteuttaminen ja ampuma-aserekisterin uudistaminen

HE 106/2009 vp — EV 149/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 27.10.2010 hallituksen edistävän käytettävissä olevilla eri keinoilla riittävän kattavan ampumarataverkoston toteuttamista.
2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ampuma-aserekisterin uudistaminen toteutetaan kiireellisenä, niin nopeasti kuin se on teknisesti käytännössä mahdollista suorittaa ja että uudistamistyöhön varataan sen edellyttämä riittävä rahoitus.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö asetti 16.8.2011 aseturvallisuustyöryhmän selvittämään aseturvallisuuden kehitysnäkymiä Suomessa. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2011. Työryhmän loppuraportti luovutettiin sisäasiainministerille tammikuussa 2012. Työryhmän työskentelyssä huomioitiin eduskunnan vastauksen tehtävänanto.

Edellä todettujen toimenpiteiden lisäksi sisäasiainministeriössä on jatkettu sisäistä esiselvitystyötä pääministeri Kiviniemen hallituksen edellyttämällä tavalla. Pohjana työskentelylle on valtioneuvoston 25.6.2009 antama lausuma.

Ympäristöministeriö asetti toukokuussa 2010 ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta valmistelevalle työryhmän, jonka toimikausi oli 1.4.2010–31.12.2010. Työryhmän toimikautta jatkettiin 30.6.2011 saakka. Työryhmä on laatinut ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta koskevan oppaan. Työryhmä ehdotti lisäksi useita eri ampumaratoihin ja niiden ympäristölupiin liittyviä esityksiä, joista merkittävin lienee työryhmän ehdotus ampumaratanormin laatimisesta.

Ympäristöministeriö on asettanut marraskuussa 2011 ympäristönsuojelun uudistamishankkeen (30.11.2011/YM038:00/2011), jonka tehtävänä on 31.12.2013 mennessä valmistella ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden asetusten uudistaminen.

Aserekisterin korvannut uusi asetietojärjestelmä on otettu käyttöön 26.11.2012.

Kokonaisvaltainen ja systemaattinen selvitys voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta

HE 240/2009 vp — EV 79/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 26.5.2010, että valtioneuvosto antaa hallintovaliokunnalle ennen 16 päivää lokakuuta 2010 kokonaisvaltaisen ja systemaattisen selvityksen voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta,

1) joka kattaa oleskeluluvan myöntämisedellytysten arvioinnin lisäksi Suomeen muuttoon ja kotouttamiseen liittyvät taloudelliset ja sosiaaliset tekijät sekä erilaisiin etuuksiin ja toimenpiteisiin liittyvät kustannukset,

2) jossa arvioidaan, olisiko perheen yhdistämiseksi tarpeen asettaa kotoutumista tukevia edellytyksiä, kuten asuntoedellytys ja perheenkokoajan asumisai-kaedellytys, ja

3) jossa verrataan Suomen nykyisiä perheen yhdistämistä koskevia säännöksiä ja käytäntöjä muiden EU- ja pohjoismaiden vastaaviin sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle ja humanitäärisluonteiselle maahanmuutolle.

Valtioneuvosto päätti 10.6.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö antoi hallintovaliokunnalle selvityksen 22.12.2010 saatuaan lisäaikaa sen antamiseen. Siinä käsiteltiin ensin Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevaa säännöstä ja Euroopan unionin perheenyhdistämisdirektiiviä sekä kerrottiin pohjoismaiden ja eräiden EU-maiden käytännöistä. Vertailun tuloksena voitiin havaita, että pakolaisten ja toissijaista suojelua saaneiden sekä työn tai elinkeinon harjoittamisen perusteella maahan muuttaneiden perheiden yhdistämisen edellytykset ovat olen- naisilta osiltaan samanlaiset Suomea lähellä olevissa maissa, erojen kasvaessa mentäessä kauemmaksi. Mitä tulee humanitaarista suojelua ja yksilöllisistä inhimillisistä syistä oleskeluluvan saaneiden perheenjäsenten maahanmuuton edellytyksiin vertailu on vaikeaa, sillä muiden maiden lupakategorioista ei ole riittävän tarkkaa tietoa saatavissa. On ilmeistä, että ne vaihtelevat eri maissa. Näitä kysymyksiä ei oikeastaan ole käsitelty EU:n piirissä tai muilla kansainvälisillä forumeilla.

Selvityksessä tuotiin esille se, kuinka perhe-elämän suojaa koskevia sääntöjä tulee tarkastella erikseen eri tilanteissa: perheenkokoaja asuu Suomessa pysyväisluontoisesti / tilapäisluontoisesti; on kyseessä ydinperhe / muu omainen; on kyseessä aikaisemmin vietetyn mutta keskeytyneen perhe-elämän jatkaminen / uuden perhe-elämän aloittaminen eli perheen muodostaminen. Ulkomaalaislaissa edellytykset vaihtelevat Suomessa olevan perheenkokoajan mukaan esimerkiksi seuraavissa ryhmissä: Suomen kansalaisen, EU-kansalaisen tai nk. inkeriläisen perheenjäsen.

Selvityksessä keskityttiin Suomessa pysyväisluontoisesti asuvan kolmannen maan kansalaisen ydinperheen jäsenen perheen yhdistämisen edellytyksiin, joka on perustavaa laatua oleva tilanne. Yleisenä lähtökohtana Suomessa on toimeentuloedellytys, josta on eri-

näisiä poikkeuksia. Vanhasen II ja Kiviniemen hallitukset selvittivät myös asumisaika-vaatimuksen käyttöönottoa, mutta tästä luovuttiin lausuntokierroksella saadun kielteisen palautteen johdosta.

Vanhasen II ja Kiviniemen hallitusten aikana tehtiin tiukennuksia perheenyhdistämiskäytäntöihin. Nykyään edellytetään toimeentuloedellytyksen täyttämistä kansainvälistä suojelua saaneen uuden perheenjäsenen maahanmuutolta. Kotouttamislakia uudistettaessa luovuttiin myös perheenjäsenen Suomeen muuttomatkojen korvaamisesta lukuun ottamatta pakolaiskiintiössä otettujen perheenjäseniä.

Selvityksessä kerrottiin lisäksi maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvien erityis- palveluiden taloudellisista kustannuksista, kunnalle maksettavista laskennallisista korvauksista ja muista kustannuksista. Lisäksi kuvattiin perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kielikoulutuksia sekä kotoutumiskoulutusta ja näiden kustannuksia.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Suomen perheenyhdistämiskäytäntöjen tulee olla samansuuntaisia muiden Pohjoismaiden kanssa. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisen kriteereitä voidaan tarkentaa EU:n perheenyhdistämisdirektiivin säännökset huomioon ottaen niin, että ehtoihin sisältyy täysi-ikäisille perhettä kokoaville kohtuullinen asunto- ja toimeentuloedellytys.

Hallitusohjelman mukaisesti perheenyhdistämisen edellytyksistä tehtiin sisäasiainministeriössä selvitys, joka valmistui keväällä 2012. Selvityksen mukaan toimeentuloedellytys voitaisiin ulottaa koskemaan humanitaarista suojelua saaneita myös niissä tilanteissa, kun perhe on muodostettu jo ennen perheenkokoajan maahantuloa. Toissijaista suojelua tai pakolaisaseman saaneiden osalta perheenyhdistämisen edellytyksiä ei muutettaisi. Asuntoedellytyksen käyttöönottoa tutkittaisiin poikkeuksellisesti aikaisintaan vuonna 2013, kun jo tehtyjen lakimuutosten vaikutuksista on saatu enemmän tietoa.

Selvitys oli kesällä 2012 lausuntokierroksella. Järjestöt vastustivat laajalti perheenyhdistämiseen kohdistuvia lisärajoituksia. Suurin osa eduskuntaryhmistä piti myös parhaana joko pidättäytyä edellytysten kiristyksistä kokonaan tai ainakin odottaa tarkempaa vaikutusanalyysiä. Selvityksen pohjalta on päädytty tekemään tarkempaa vaikutusarviointia jo tehtyjen toimenpiteiden (mukaan lukien säädösmuutokset) osalta.

Ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan seuranta

HE 185/2010 vp — EV 239/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.12.2010 hallituksen antavan eduskunnalle vaalikausittain ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta selonteon, jossa muun ohella verrataan Suomen maahanmuuttoa koskevia säännöksiä, käytäntöjä ja taloudellisia etuuksia muihin EU-maihin muun muassa sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset, käytännöt tai taloudelliset etuudet vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle tai humanitaariselle maahanmuutolle.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan turvapaikkamenettelyn nopeuttamisesta käsittelyaikojen lyhentämiseksi olennaisesti ja pysyvästi.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa valtion talousarvioesityksiin riittävän rahoituksen kotoutumisen edistämisestä annettavan lain tehokkaaseen ja kattavaan toimeenpanoon kuntakorvausten korottaminen mukaan lukien.

4. Eduskunta edellytti hallituksen antavan vuoden 2011 loppuun mennessä hallintovaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan

1) asetetaanko kotoutumisen edistämisestä annettavassa laissa tarkoitettun perustietoaineiston omaksuminen Suomen kansalaisuuden saamisen edellytykseksi hakijoille tehtävässä testissä,

2) voidaanko kotoutumistukea maksaa maahanmuuttajille kieli- ja muiden opintojen edistymisen perusteella ja

3) onko syytä ohjata maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen koulutusta nykyistä suuremmassa määrin ja pitkäjänteisemmin kansalais-, työväen- ja kansanopistojen tehtäväksi.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus antaa eduskunnalle vaalikauden lopulla selonteon ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on ensisijaisesti ollut varmistaa, että kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) tultua voimaan vastaanottotoiminnalla on sen vaatima lainsäädännöllinen perusta. Lain tarkoituksena on myös turvata kansainvälistä suojelua hakeville ja tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskaupan uhreille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut.

Lain merkittävimmät muutokset koskevat vastaanottokeskusten maksaman taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta aikuisille maksetaan vastaanottorahaa ja ilman huoltajaa oleville lapsille käyttörahaa. Esimerkiksi yksinasuvalle ja yksinhuoltajalle maksettavan vastaanottorahan perusosa on 290 euroa kuukaudessa, ateriapalvelut tarjoavassa vastaanottokeskuksessa 85 euroa kuukaudessa. Ilman huoltajaa olevan alle 16-vuotiaan lapsen käyttöraha on 25 euroa kuukaudessa ja 16 vuotta täyttäneen 45 euroa kuukaudessa. Käyttöraha voi olla myös tätä pienempi, jos se on perusteltua lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden.

Hakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottaminen yleisestä toimeentulotuesta yksinkertaistaa jossakin määrin tuen myöntämismenettelyä ja rakennetta. Muutoksella pyritään vähentämään taloudellisen tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kansainvälistä suojelua hakeva oleskelee Suomessa laillisesti, mutta aina hakemuksensa ratkaisemiseen asti kuitenkin väliaikaisesti. Hakija saa osan toimeentulosta ja huolenpidosta hyödykkeinä vastaanottokeskuksesta, jolloin rahana maksettava osuus on aina alhaisempi kuin toimeentulotukeen oikeutetulla maassa asuvalla henkilöllä. Hakijamäärät ovat pysyneet alhaisella tasolla (runsas 3000 turvapaikanhakijaa / vuosi). Näin ollen Suomen maahanmuuttoa koskevien säännösten ei voida katsoa muodostuneen veto-voimatekijäksi.

Yhteinen eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on ollut yksi Suomen EU-prioriteeteista Tukholman ohjelman hyväksymisestä lähtien. Suomi on toiminut aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla ja tukenut puheenjohtajavaltion ponnisteluja turvapaikkajärjestelmää koskevien EU-säädösten hyväksymiseksi vuoden 2012 määräajassa. Säädökset tulivat hyväksytyiksi kesäkuussa 2013. Suomi on omalta osaltaan sitoutunut edistämään turvapaikkajärjestelmään liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa ja on eri yhteyksissä korostanut kaikkien jäsenvaltioiden vastuuta eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän toteuttamisessa. Jäsenvaltioiden väliseen käytännön yhteistyöhön Suomi on osallistunut aktiivisesti Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston, EASO:n johdolla.

2. Maahanmuuttoviraston kehittämistoimilla on nopeutettu ja sujuvoitettu turvapaikkamenettelyä. Toimilla on arvioitu olleen vaikutusta päätösmäärien nousuun (vuonna 2013 noin 400 turvapaikkapäätöksen lisäys vuoteen 2011 verrattuna). Turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika on laskenut 190 vuorokauteen vuonna 2013 (v. 2011: 263 vrk, v. 2012: 254 vrk).

Turvapaikkapäätösten rakennetta on selkeytetty ja puhuttelujärjestelyjä mallinnettu. Samalla on parannettu laatua, nopeutettu menettelyä ja lisätty yhdenmukaisuutta. Sekä selvästi perusteettomat että selvästi myönteiset turvapaikkahakemukset on pyritty seuloimaan mahdollisimman nopeasti turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkakayksikön ja poliisin käytännön viranomaisyhteistyötä on lisätty.

Turvapaikkakayksikön tulosalueiden työnjakoa ja organisointia on tehostettu. Eri työvaiheiden välisiä hukka-aikoja on pyritty vähentämään ja joustavuutta ja ammattitaitoa parantamaan. Työn seurantaa ja menettelyä on ohjeistettu ja parannettu. Turvapaikkapäätös on pyritty tekemään kaikilla tulosalueilla heti puhuttelun jälkeen.

Turvapaikka-asioiden muutoksenhakuprosessia on pyritty nopeuttamaan. Helsingin hallinto-oikeudessa varsinaisten turvapaikka-asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa on pystytty lyhentämään vuoteen 2011 verrattuna 2,5 kuukaudella, ja käsittelyaika alittaa asetetun 6 kuukauden käsittelyaikatavoitteen. Hallinto-oikeuteen vuosille 2012 ja 2013 kohdennettu lisäresurssi (11 htv) on vaikuttanut oikeuden ratkaisukapasiteettia tehostavasti.

Helsingin hallinto-oikeus ja Maahanmuuttovirasto ovat tehostaneet yhteistyössä turvapaikkaprosessia. Käsittelyaikaa pidentäviä menettelyjä on poistettu ja tilastoseurantaa turvapaikka-asiamäärien kehittymisen arvioimiseksi laajennettu. Maahanmuuttoviraston ja hallintotuomioistuinten välinen sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä otettiin käyttöön elokuussa 2013, ja sitä kehitetään edelleen.

Poliisin keskimääräinen turvapaikkatutkinta-aika (v. 2013: 31 vrk, v. 2012: 33 vrk, v. 2011: 41 vrk) on lyhentynyt ja maasta poistamismenettely tehostunut. Maasta poistettujen määrä nousi ja oli vuonna 2013 yhteensä 2 928 henkilöä, kun vastaava määrä vuonna 2012 oli yhteensä 2 440 henkilöä ja vuonna 2011 2 252 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmää on sopeutettu hakijamääriä vastaavasti. Majoituskapasiteetin käyttöastetta on pidetty mahdollisimman korkeana (90 %) vajaakäytön välttämiseksi. Vuonna 2013 käyttöaste alkoi laskea asiakasmäärien vähetessä, ja majoituspaikkoja päätettiin vähentää ensin 200 paikalla heinäkuun alusta 2013 ja vielä 160 paikalla vuoden 2014 alusta. Vuoden 2013

vastaanottokeskusten käyttöaste oli keskimäärin 83 %. Laitosmuotoisesta asumismallista on pyritty siirtymään edullisempaan asutuspohjaiseen malliin.

Vastaanoton menot olivat vuonna 2013 yhteensä 60,3 miljoonaa euroa. Vuosina 2011–2013 vastaanoton menoissa on savutettu yhteensä noin 23 %:n säästö (17,6 milj. euroa). Säästöistä huolimatta on vastaanottotoiminnan laatu ja lakisääteiset vastaanottopalvelut pystytty turvaamaan. Vastaanottokeskusten ohjausta on tehostettu ja toimintaa yhdenmukaistettu.

Turvapaikkaprosessin nopeuttamisella ja vastaanottotoiminnan sopeuttamistoimilla ei voida vaikuttaa kuntaan siirtymisen prosessiin eikä sen nopeuttamiseen. Keskimääräinen odotusaika vastaanottokeskuksessa oleskeluluvan saannin jälkeen on tavoitteeseen nähden edelleen kaksinkertainen (tavoite keskimäärin 2 kk, toteuma keskimäärin 4 kk).

Kuntaan siirtymisen nopeuttamiseksi ovat vastaanottokeskukset tukeneet omaehtoista kuntaan muuttoa, kun virallinen sijoitusmenettely ei ole taannut kuntapaikkoja niitä tarvitseville.

3. 1.9.2011 voimaan tullessa laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, kotoutumislaki) säädetään maahanmuuttajan kotoutumista edistävästä toimenpiteistä siten, että ne muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi laissa säädetään kotoutumisen alkuvaiheen palveluista, kuten kaikille annettavasta perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta, alkukartoituksen perusteella laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutumiskoulutuksesta. Perustieto sisältää myös tietoa mahdollisuudesta osallistua alkukartoitukseen ja muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Perustietoaineisto ja alkukartoitus ovat 1.9.2011 voimaan tullessa kotoutumislaisissa uusia toimenpiteitä.

Perustietoaineisto on valmisteltu Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Aineistoa myös kehitetty edelleen vuonna 2013 Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella, johon vuoden 2014 talousarviosta perustietoaineiston päivittäminen ja jakeluun on varattu määrärahan valtion talousarviossa. Kotoutumislain säädös alkukartoituksesta on uusi, mutta alkukartoituksia on tehty osana työvoimapolitiittista kotoutumiskoulutusta Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinotoimisto laatii alkukartoituksen työnhakijaksi rekisteröityneille ja ne rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.30.51, Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet. Kunta laatii alkukartoituksen toimeentulotukiasiakkaille ja sitä pyytävälle muille maahanmuuttajille. Valtion korvaa kunnille alkukartoituksen laatimisesta aiheutuneet kustannukset laskennallisena korvauksena. Tarkoitukseen on varattu määräraha työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa momentilla 32.70.30, Kunnille maksettavat korvaukset Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kunnille kansainvälistä suojelua saavista maksettavien laskennallisten korvausten tasoa nostettiin 1.1.2011 lukien 10 %. Uudessa kotoutumislaisissa korvausaikaa pidennettiin kolmesta vuodesta neljään vuoteen kiintiöpakolaisten osalta.

4. Hallitus antaa hallintovaliokunnalle selvityksen alkuvuodesta 2012.

1) Perustietoaineiston omaksumisesta Suomen kansalaisuuden edellytyksenä hallituksen selvityksessä viitataan sisäasiainministeriössä kansalaisuuslain muutostarpeista tehtyyn selvitykseen. Selvitystä käytettiin valmistelun pohjana kansalaisuuslain uudistusta valmisteltaessa. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen 19.1.2011 (579/2011). Sisäasiainministeriön selvityksessä otettiin kantaa myös testien merkitykseen Suomen kansalaisuuden myöntämi-

sen edellytyksenä sekä muun muassa tarkasteltiin kansainvälisiä käytäntöjä. Selvityksen johtopäätöksenä omaksuttiin lähtökohta, jonka mukaan mahdollisuus saada Suomen kansalaisuus tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tästä syystä hallituksen esitykseen ei sisällytetty yhteiskunta- ja historiatietoutta tai arvoja mittaavia testejä. Tämänkaltaisten testien ei nähty toimivan maahanmuuttajan yksilöllisen kotoutumisprosessin tukena. Lisäksi testiin liittyvät hallinnolliset, oikeudelliset, pedagogiset ja hakijoiden yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset eivät sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan tukeneet testin käyttöönottoa Suomessa.

2) Kotoutumislain (1386/2010) valmistelussa tarkasteltiin erilaisia mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajaa kotoutumiskoulutuksen aikana. Valitussa perusratkaisussa kotoutumistuki on useimmiten sidottu työmarkkinatukeen, ja sen pohjalla olevaan lainsäädäntöön. Työvoimaan kuulumattomien osalta kotoutumistuki voi olla sidottu toimeentulotukeen.

Työmarkkinatuen maksaminen kotoutumistukena edellyttää, että maahanmuuttajan ensimmäinen kotikunta Suomessa on merkitty väestötietojärjestelmään ja että hän noudattaa kotoutumissuunnitelmaa. Lisäksi edellytetään, että maahanmuuttaja on taloudellisen tuen tarpeessa ja täyttää muutoinkin työmarkkinatuen saamisen edellytykset. Kotoutumistukena maksettavaan työmarkkinatukeen sovelletaan samoja säännöksiä kuin normaaliin työmarkkinatukeen. Edellytyksenä on toisin sanoen muun muassa se, että hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa soveltamisalain mukaisesti.

Kotoutumisen edistämisestä annettua lakia valmisteltaessa haluttiin korostaa maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta kotoutumisprosessissa, erityisesti kielen opiskelussa. Lain 17 §:n 3 momenttiin otettiin tämän vuoksi säännös, jonka mukaan maahanmuuttajan on noudatettava suunnitelmaansa sekä hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti kotoutumissuunnitelmaan sisältyvään suomen tai ruotsin kielen opetukseen ja muihin suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin ja palveluihin. Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Maahanmuuttajan kieltäytyessä ilman pätevää syytä osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan kotoutumistukena maksettavaan etuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään tai alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään. Sanktiot ovat vastaavia kuin työstä, työvoimapolitiisesta toimenpiteestä, aktivointisuunnitelman laadinnasta tai esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytyttäessä. Lienee perusteltua, että seuraamukset ovat ainakin joltain osin yhteismitallisia.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Oikeus koskee kaikkia ja sen tarkoituksena on turvata ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso (HE 309/1993 vp., s. 69/II). Säännöksellä jokaiselle on perustettu subjektiivinen oikeus, jolla on läheinen yhteys toimeentulotukeen. Perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että toimeentulotukea voidaan käytännössä pitää perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua ihmisarvoisen elämän edellyttämää välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina (PeVL 31/1997 vp, s. 2/II, PeVL 20/1998 vp, s. 2/II, PeVL 18/2001 vp, s. 4/I). Perustuslain 19 §:n 1 momentin subjektiivisen oikeuden perustavasta luonteesta ja perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle asetetusta perusoikeuksien turvaamisveloitteesta on kuitenkin johdet-

tavissa lainsäätäjään kohdistuva velvoite järjestää tukijärjestelmä sellaiseksi, että yksilöillä on riittävät tosiasialliset mahdollisuudet päästä oikeuksiinsa (vrt. PeVL 31/1997 vp, s. 3/I).

Kotoutumissuunnitelmien edellytetään sisältävän kattavasti sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät kotoutumista ja soveltuvat yhteisesti sovittuun palvelukokonaisuuteen. Keskeinen väline kotoutumista edistävien ja tukevien taitojen saavuttamiseksi on kotoutumiskoulutus, jota järjestetään sekä työvoimapoliittisena että omaehtoisena koulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksesta ei ole ollut omaa erillislainsäädäntöä. Aikuisten kotoutumiskoulutus järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin on otettu säännökset kotoutumiskoulutuksesta. Pääpaino koulutuksessa on kielen opiskelussa.

Kotoutumiskoulutuksena voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Opintojen seurantaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Julkisen työvoimapalvelulain 9 luvun 6 §:n mukaan työnhakijan on osallistuttava säännöllisesti koulutus- tai opintosuunnitelman mukaiseen opetukseen. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että työnhakija etenee opinnoissaan. Korkeakouluopintojen katsotaan etenevän riittävästi, jos työnhakija saa tutkintoonsa kuuluvia opintosuorituksia keskimäärin 5,5 opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muiden opintojen osalta edellytetään, että opinnot etenevät koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla.

Mikäli maahanmuuttajan omaehtoisia opintoja ei tuettaisi enää työttömyysetuudella huonon opintomenestyksen takia, saisi hän jatkossakin edelleen kotoutumistukena maksettavaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea.

Kotoutumistuen saamisen edellytysten sitominen opintomenestykseen voisi saattaa kotoutumiskoulutuksessa olevat maahanmuuttajat eriarvoiseen asemaan, sillä maahanmuuttajien koulutustaustat eroavat varsin paljon toisistaan maahan tultaessa. Kyse on myös alkuvaiheessa monien maahanmuuttajien vähimmäistoimeentulosta riippumatta siitä maksetaanko kotoutumistuki työmarkkinatukena tai toimeentulotukena. Lähtökohtana henkilön vähimmäistoimeentulon sanktioinnissa tulee olla, ettei sanktiointi saa kuitenkaan vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa eikä olla muutenkaan kohtuutonta.

Kotoutumiskoulutusta kehitettiin vuosina 2010–2013 Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa, ja hanketta ohjaa lain kotoutumisen edistämisestä 9 luvun säännökset kokeilusta. Tavoitteena on, että hankkeen tuloksena arvioidaan kokonaisuudessaan kotoutumiskoulutusta ja siihen liittyvää rahoitusta, tukimuotoja ja lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä tulevat arvioitaviksi myös kotoutumiskoulutuksen piirissä olevien etuusjärjestelmä, sekä mahdollisuudet sitoa taloudellista tukea opintomenestykseen.

3) Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Päävastuu työikäisten ja työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien neuvonnasta, ohjauksesta ja koulutuksesta on työ- ja elinkeinotoimistoilla (TE -toimisto), työvoimaan kuulumattomien maahanmuuttajien kotouttamispalvelujen järjestämisestä vastaavat kunnat.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kieli- ja yhteiskuntaan ohjaavaa koulutusta, kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuis-

koulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Maahanmuuttaja voi hakeutua myös opetushallinnon hallinnoimaan omaehtoiseen koulutukseen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sisältöä on kehitetty tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja sitä toteutetaan ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus” -suosituksen mukaan. Suositusta voidaan soveltaa työvoimapoliittiseen koulutukseen ja omaehtoiisiin opintoihin. Suosituksen mukaan aikuisen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla hän pystyy selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään, toimimaan työelämässä, hakeutumaan jatko-opintoihin sekä toimimaan suomalaisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisena, täysivaltaisena ja tasa-arvoisena jäsenenä.

Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku- ja kirjoitustaidon opintoja. Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutusta hankittaessa tulee ottaa huomioon ko. koulutusta koskeva opetushallituksen opetussuunnitelma.

Työvoimapolitiisella aikuiskoulutuksella parannetaan työikäisen väestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai pysyä työmarkkinoilla. Siksi työvoimapolitiinen aikuiskoulutus on pääasiassa ammatillisia valmiuksia edistävää koulutusta. Valmentavan työvoimakoulutuksen ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen, vaan sen avulla ohjataan työnhakijoita valitsemaan sopivia ammatillisia koulutusvaihtoehtoja ja parannetaan esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä. Hankittavaan koulutukseen voi käytännön ammatillisten valmiuksien parantamiseksi sisältyä työssä oppimista ja harjoittelua.

Työ- ja elinkeinohallinto hankkii maahanmuuttajien tarvitsemää työvoimapolitiista kotoutumiskoulutusta valmentavana koulutuksena. Työvoimapolitiisena aikuiskoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus ei ole riittänyt, eikä tulevaisuudessakaan riitä vastaamaan muodoltaan ja määrältään kaikkeen kieli- ja kotoutumiskoulutuksen tarpeeseen. Työvoimapolitiista kotoutumiskoulutusta ei myöskään ole välttämättä tarjolla jokaisessa yksittäisessä kunnassa.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaan työnhakijan omaehtoista opiskelua kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa ja muissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa voidaan tukea työttömyysetuudella. Omaehtoista opiskelua voidaan kotoutumislain mukaisesti tukea kotoutumistukena maksettavalla työmarkkinatuella. Omaehtoisella koulutuksella voidaan parantaa kotoutujien yksilölliset tarpeet ja voimavarat huomioonottavaa koulutustarjontaa. Myös paikkakunnilla, joilla maahanmuuttajien pienestä määrästä johtuen on ollut vaikeuksia hankkia kotoutumiskoulutusta työvoimapolitiisena koulutuksena, on kotoutujia voitu ohjata muutoin alueella toteutettaviin heille soveltuviin koulutuksiin.

Omaehtoisen koulutuksen määrät ovat viime vuosina kasvaneet, mutta kasvun myötä on kuitenkin syntynyt koulutukseen ohjaamiseen ja sen seurantaan liittyviä ongelmia. Kotoutumisprosessin etenemistä saattaa olla vaikea seurata, kun koulutuksen sisällöstä ja tavoitteista ei ole tarkkaa tietoa. Omaehtoisessa koulutuksessa on kotoutumistoimenpiteiden piiriin kuuluvien maahanmuuttajien lisäksi myös muita maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Nykyiset tilastointikäytännöt ja seurantajärjestelmät eivät mahdollista kotoutujien erillistä seurantaa.

Omaehtoisen koulutuksen tavoitteet määrittävät kunkin koulumuodon mukaan. Kotoutumiskoulutukseen liittyvät työelämätaitojen osaamisen kehittämiseen liittyvät sisällöt eivät aina sisälly näihin koulutuksiin. Siksi omaehtoiseen koulutukseen osallistuvien ammatillisen osaamisen kartoittaminen, ammatillisen kehittymisen suunnitelmien teko tai työllistymisen tukeminen jää usein huomiotta.

Vapaan sivistystyön rahoitus on osa laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Vapaan sivistystyön valtionosuus on 57 %. Rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, mistä syystä opiskelijoilta perittävät maksut ovat oleellinen osa toiminnan rahoitusta. Opintoteliavastuksilla lisätään oppilaitosten mahdollisuuksia olla perimättä tai alentaa maksuja niiltä kohderyhmiltä, joiden osallistumista vapaan sivistystyön opintoihin halutaan lisätä. Maahanmuuttajat ovat yksi kohderyhmistä.

Kotoutumiskoulutuksen sisältöön ja järjestämiseen liittyy monia kehittämistarpeita. Koulutuksen kehittäminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi. Vuoden 2013 lopussa päättyneessä Osallisena Suomessa -kokeilussa kehitettiin uusia kotoutumiskoulutuksen sisältöjä ja -malleja. Kokeilun arvioinnin perusteella selvitetään edellytykset ottaa kokeilun toimenpiteitä osaksi kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisia käytäntöjä. Tällöin pyritään huomioimaan paremmin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja lähtökohdat sekä selkiyttämään eri toimijoiden roolia kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä. Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia kotoutumisen tukemisessa selvitetään Osallisena Suomessa -kokeilussa.

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp — EV 371/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.
2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministerin 4.10.2011 asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää poliisin tulosohjausta ja voimavarojen kohdennusta, luovutti raporttinsa maaliskuun 2012 alussa.

Hallituksen kehyspäätöksessä 4.4.2012 poliisille myönnettiin tasakorotuksena lisärahoitusta talouden tasapainottamiseen ja toimintakyvyn varmistamiseen. Lisäksi poliisi toteuttaa osana taloutensa tasapainottamista toimenpiteet, jotka merkitsevät menotason alentumista vuoteen 2016 mennessä yhteensä 35 milj. eurolla. Tähän perustuen sisäasiainministeri asetti 12.4.2012 poliisin hallintorakenteen kehittämistä valmistelevan hankkeen. Hanke luovutti esityksensä ministeri Räsäselle elokuussa 2012. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän puoleltua rakennuudistuksen jatkamista, ministeri Räsänen esitti

linjauksensa hankkeen jatkovalmistelun pohjaksi. Uudistukset tulivat voimaan 1.1.2014 alkaen. Ministerityöryhmä edellytti lisäksi selvitystä Poliisihallituksen ja ministeriön poliisiosaston tehtävistä ja asemasta. Tehtävään asetetun selvitysmiehen selvitys sekä poliisin hallintorakennemuutostusta selvittäneen hankeryhmän ehdotukset on luovutettu sisäasiainministerille 13.2.2013.

Uusi poliisilaki (872/2011) tulee voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto ryhtyy lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus

HE 66/2012 vp — EV 216/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Sisäministeriön rajavartio-osasto tulee osallistumaan poliisiosaston johtamaan lain kokonaisuudistukseen, kun lainsäädäntöhanke asetetaan. Tässä yhteydessä päivitetään myös Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säädökset. Toistaiseksi valmistelua on tehty vain EU:n uuden tietosuojalainsäädännön osalta jo ennen tätä hallintovaliokunnan lausumaa.

Poliisin erityisestä eroamisikäsäätelystä luopumisen vaikutukset

HE 64/2010 vp — EV 143/2012 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta, hätäkeskustoiminnasta annetun lain 30 §:n muuttamisesta ja valtion virkamieslain 35 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunta edellytti 12.12.2012, että hallitus seuraa tarkkaan poliisin erityisestä eroamisikäsäätelystä luopumisen vaikutuksia ja muutosprosessin toteuttamista sekä ryhtyy tarvittaessa seurantatulosten vaatimiin lainvalmistelu- ja muihin toimenpiteisiin.

Poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpano ja kokonaisvaltainen selonteko sisäisen turvallisuuden tilasta

HE 15/2013 vp — EV 77/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 11.6.2013 hallituksen

- 1) seuraavan tarkkaan poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanoa ja
- 2) antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun selvityksen poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanosta mukaan lukien asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa liikenteen valvontaan ja liikenneturvallisuustyöhön sekä poliisin palvelujen saatuuteen maan eri osissa, ja
- 3) antavan eduskunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon sisäisen turvallisuuden tilasta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja muiden toimijoiden toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eri tehtävien edellyttämistä pidemmän tähtäimen taloudellisista voimavaroista ja muista resurssitarpeista.

Sisäministeriön rajavartio-osasto tulee tuottamaan lausuman kohdan kolme edellyttämät tiedot osana Rajavartiolaitoksen strategian päivitystä, vuosittaista TS- ja TTS- prosessia sekä tuloksellisuuden seurantaa ja laskentaa. Rajavartio-osasto osallistuu hallituksen selvitykseen.

1.4 Puolustusministeriö

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Pääesikunnassa laadittiin vuonna 2000 ensimmäinen Asevelvollisten etuusohjelma vuosille 2000–2004, jonka perusteella puolustusministeriö asetti Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa selvittävän työryhmän. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä jatkaa puolustusministeriön koordinoiva poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa

(työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä. Asiaa korostetaan myös asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneessä työryhmän raportissa.

Yhteistyöfoorumien linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu vuosina 2006–2013 seuraavasti:

Asevelvollisten päivärahoja ja erilliskorvauksia korotettiin vuosina 2007, 2009 ja 2011. Vuonna 2013 korotettiin asevelvollisten päivärahoja 15 vuorokaudella lyhennettyjen varusmiespalvelusaikojen mukaisesti porrastettuna.

Asevelvollisten matkakustannusten korvaamisesta ja maksuttomista lomamatkoista kotimaassa säädetään asevelvollisuuslaissa. Puolustusministeriön asetuksella asevelvollisuuslaissa ja terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista (1444/2007) säädetään tarkemmin maksuttomien matkojen lukumäärästä ulkomaille. Asevelvollisuuslakia muutettiin 1.1.2014 alkaen siten, että varusmiesten kotimaan lomamatkat koti- tai asuinpaikkakunnalle säädettiin maksuttomiksi.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkaan. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin vuosina 2011, 2012 ja 2013.

Sotilasavustuslakia uudistettiin vuonna 2009 siten, että omaisuuden vaikutus sotilasavustuksen myöntämiseen poistui.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan yleistä asevelvollisuutta kehitetään Siilasmaan raporttiin tukeutuen. Asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneessä raportissa esitetään useita parannuksia varusmiesten taloudellisiin ja sosiaalisiin etuuksiin, kuten pitkään palvelevien varusmiesten päivärahan korottaminen, kotiuttamisrahan palauttaminen ja eläkkeen kertyminen varusmiespalvelusajalta. Osa työryhmän ehdotuksista on jo saatettu käytäntöön puolustusministeriön omin toimenpitein, mm. asevelvollisten päivärahoja korottamalla. Muiden osalta tehdään tarvittavia lisäselvityksiä ja osaa esityksistä joudutaan arvioimaan uudelleen taloudellisten resurssien asettamisissa puitteissa. Varusmiespalvelusajan ottaminen huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

1.5 Valtiovarainministeriö

Kiinteistörahastolainsäädäntö

HE 175/2008 vp — EV 46/2009 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus seuraa kiinteistörahastolainsäädännön toimivuutta ja soveltamisalan asianmukaisuutta, esimerkiksi kiinteistörahastotoiminnan laajentamismahdollisuuksia infrastruktuurihankkeisiin, ja tarvittaessa valmistelee muutokset lainsäädäntöön sekä antaa vuoden 2010 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen seurantansa tuloksista ja mahdollisista toimenpiteistä.

Kiinteistörahastolainsäädännön muutos tuli voimaan 1.1.2010. Muutokseen liittyi laki eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta (299/2009) samoin kuin viimeksi mainitun lain muuttamisesta annettua lakia (919/2010), jotka tulivat voimaan 17.11.2010. Ensimmäinen veronhuojennuslain mukaista toimintaa harjoittava osakeyhtiömuotoinen kiinteistörahasto on syksyllä 2013 listautunut Helsingin Pörssiin, perustettu ja sen kolmas toimintavuosi alkoi vuodenvaihteessa. Vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä selvitetään kiinteistörahastolain muutostarpeita tavoitteena kiinteistösijoittamisen markkinoiden kehittymisen.

Valtioneuvoston rakennepoliittisen kannanoton 22.3.2012 mukaisesti kiinteistörahastolain korjaaminen on selvitetty tavoitteena kiinteistösijoittamisen markkinoiden kehittyminen. Selvitystyö ja kiinteistörahastolain muutokset on toteutettu vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja koskevan direktiivin (2011/61/EU) vuonna 2014 tapahtuvan täytäntöönpanon yhteydessä. Kiinteistörahastolain muutoksilla poistetaan nykysäätelyyn liittyviä eräitä epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia, tarkistetaan EU-säätelyn aikaisempaan täytäntöönpanoon perustuneita säännöksiä ja kevennetään säätelystä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 94/2013 vp) on helmikuuhun 2014 asti eduskunnan käsiteltävänä.

HE 155/2012 vp — EV 174/2012 vp
Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-säätelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla. Valtioneuvosto päätti 20.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Eduskunnan budjettivaltaa koskevia uusia EU-säätelyehdotuksia ei ole annettu. Valtioneuvosto kiinnittää asiaan erityistä huomiota mahdollisen uuden EU-säätelyn yhteydessä.

Kuntien valtionosuudet

HE 174/2009 vp — EV 223/2009 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista jatketaan saattamalla valtionosuuksien määräytymisperusteet ajan tasalle vastaamaan kuntien erilaisia olosuhteita ja palvelutarpeita sekä siitä, että 2) samalla kustannusneutraliteettiperiaatteesta poiketen lisätään selkeästi valtionosuuksia kuntien lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen valtionosuusjärjestelmän tarkistuksen toimivuutta ja valtionosuusperusteiden uudistamistarvetta arvioidaan järjestelmän kehittämisen jatkotyössä. Rahoitusta koskevat esitykset tehdään kehys- ja talousarvioesitysten antamisen yhteydessä. Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaista-

tetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta lisätään. Uudistustyö käynnistettiin kesäkuussa vuonna 2012. Selvitysmiehen luonnos hallituksen esitykseksi valmistui helmikuun alussa 2013, jonka jälkeen se toimitettiin lausunnoille kuntiin. Esitykseen sisältyy peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän selkeyttäminen vähentämällä laskentakriteerien määrää ja poistamalla niiden päällekkäisyyttä. Keskeiset laskentatekijät, ikärakenteen painot ja sairastavuus, on päivitetty uusimman tutkimustiedot mukaisesti. Hallituksen esitys käsitellään eduskunnassa keväällä 2014. Uuden valtionosuusjärjestelmän on määrä tulla voimaan 1.1.2015. Vuonna 2011 valmisteltiin osana valtion menosäästöjä valtionosuusprosentin tilapäinen muutos, joka vähentää valtionosuuksia vuonna 2012. Vuosien 2013–2016 kehyspäätökseen sisältyi päätös lisävähennyksistä vuosille 2013–2015 sekä vuosien 2014 – 2017 kehyspäätökseen lisävähennykset vuosille 2014 - 2017.

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoittaminen

HE 146/2012 vp — EV 156/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2012, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Ministeriön tulee lisäksi yhdessä Verohallinnon kanssa erityisesti seurata lainmuutoksen vaikutuksia etuyhteydessä olevien yritysten pääomarakenteisiin ja velkojen korkojen vähentämisessä tapahtuviin muutoksiin sekä kartoittaa verotuskäytännössä mahdollisesti ilmenviä uusia verosuunnittelutoimia. Eduskunta edellytti lisäksi, että valtiovarainministeriö arvioi lain kehittämistarpeita saadun tiedon sekä elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja ryhtyy tarvittaviin toimiin lainsäädännön edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan.

Esitykseen HE 146/2012 vp perustuvaa lainmuutosta sovelletaan ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Valtiovarainministeriössä selvitetään eduskunnan vastauksen lausumassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Lainsäädännön vaikutusten seuranta, mukaan lukien uusien verosuunnittelukeinojen kartoitus, edellyttää yhteistoimintaa Verohallinnon kanssa, joten seurannan toteuttamistavoista keskustellaan Verohallinnon kanssa. Varsinaisesti seuranta voidaan toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2014 jälkeen.

Lisäksi valtiovarainministeriön 21.11.2011 asettamassa elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmässä käsiteltiin yleensä tulolähdejako ja tulolähdejaon vaikutusta korkovähennysoikeuden rajoittamiseen. Työryhmä antoi muistionsa kesäkuussa 2013 on käsitelty asiaa. Erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan vaikuttaa yleensä yhteisöjen verotuksessa sovellettava verotettavan tulon jakaminen elinkeinotoiminnan, maatalouden ja muun toiminnan tulolähteisiin. Tulolähdejaon mahdollisilla yleisillä muutoksilla olisi vaikutusta myös kiinteistösijoitustoimintaa harjoittaviin yrityk-

siin, joten korkovähennysoikeuden rajoitussäännösten muutostarpeet otetaan huomioon tulolähdejaon jatkovalmistelussa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys verotuksessa

HE 175/2012 vp — EV 168/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus seuraa esityksen vaikutuksia sekä ehdotetun väliaikaisen kasvukannustimen toimivuutta ja vaikuttavuutta käytännössä. Hallituksen tulee arvioida lain jatkokehitystarpeita saamansa tiedon perusteella ja tehdä tarvittaessa esityksen tavoitteiden kannalta tarpeelliseksi osoittautuvat muutosehdotukset

Esitykseen HE 175/2012 vp perustuvaa lainmuutosta sovelletaan ensimmäisen kerran verovuoden 2013 verotuksessa. Valtiovarainministeriössä selvitetään eduskunnan vastauksen lausumassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Lainsäädännön vaikutusten seuranta ja jatkokehitystarpeiden arviointi edellyttää yhteistoimintaa Verohallinnon kanssa, joten seurannan toteuttamisesta ja seurantaan varten kerättävistä tiedoista on keskusteltu Verohallinnon kanssa. Varsinaisesti seuranta voidaan toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2013 verotuksen päätyttyä.

Sijoitustoiminnan veronhuojennus

HE 177/2012 vp — EV 170/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus seuraa esityksen vaikutuksia sekä ehdotetun väliaikaisen veronhuojennuksen toimivuutta ja vaikuttavuutta käytännössä. Hallituksen tulee arvioida lain jatkokehitystarpeita saamansa tiedon perusteella ja tehdä tarvittaessa esityksen tavoitteiden kannalta tarpeelliseksi osoittautuvat muutosehdotukset.

Hallituksen esityksen 177/2012 vp perusteella eduskunnan hyväksymän lain sijoitustoiminnan veronhuojennuksesta verovuosina 2013–2015 (993/2012) 12 §:n mukaan laki tuli voimaan 15.5.2013 valtioneuvoston asetuksella. Lakia sovelletaan sijoituksiin, jotka on tehty lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, kuitenkin viimeistään 31.12.2015. Lainsäädännön vaikutusten seuranta ja jatkokehitystarpeiden arviointi voidaan käytännössä toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2013 verotuksen päätyttyä. Se voidaan kuitenkin jo tässä vaiheessa todeta, että lain säätäminen paljon ennen sen tulevaa voimaantuloa luo mahdollisille sijoittajille sijoittamiseen liittyvän epävarmuustekijän, joka aiheuttaa ylimääräisiä hankaluuksia yritysten rahoituskierrosten järjestämiseen tai niiden lykkääntymistä. Valtiontukia koskevaa lainsäädäntöä säädetä-

essä olisi pääsääntöisesti suotavaa käydä menettelyt komission kanssa loppuun ennen lain lopullista säätämistä

Sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotus

HE 148/2010 vp — EV 189/2010 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.11.2010, että hallitus jatkaa sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotuksen kehittämistä siten, että terveysvaikutukset asetetaan nykyistä selkeämmin lain tavoitteeksi ja että erityisesti selvitetään tuotteiden sokeripitoisuuden käyttöönotto veron perusteena. Hallituksen tulee myös seurata nyt hyväksyttävän lain vaikutuksia kuluttajien terveyteen sekä kaupalle ja teollisuudelle. Samoin tulee seurata myös lain mahdollisia vaikutuksia harmaan talouden aiheuttamiin ongelmiin. Hallituksen tulee hyödyntää tehtäviä selvityksiä terveysvaikutteisten verojen käyttöönoton edistämiseksi Euroopan unionissa.

Hallitus on seurannut vuoden 2011 alussa käyttöönotetun makeisveron vaikutuksia. Makeisvero on täyttänyt sille asetetut fiskaaliset tavoitteet ja toiminut odotetusti. Valtiovarainministeriön vuoden 2012 alussa asettama työryhmä on selvittänyt sokeriveron käyttöönottoa ja nykyisen veron veropohjan laajentamista vaihtoehtona sokeriverolle. Työryhmä antoi 31 päivän tammikuuta 2013 loppuraportin, jossa korostettiin lasten ja nuorten kulutukseen vaikuttamista. Työryhmä katsoi, että nykyinen makeisvero on varsin toimiva. Työryhmä katsoi, että sokerin terveyttä edistävään vaikutukseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia. On otettava huomioon, että sokeria verotettaessa kulutus voi siirtyä halvempiin tuotteisiin tai niitä korvataan muilla epäterveellisillä tuotteilla, kuten suomalaisilla tuotteilla. Työryhmä kannatti nykyisen makeisveron veropohjan ja verotasojen tarkistamista terveellisen ravitsemuksen edistämisen huomioon ottamiseksi, mikä otettiin huomioon virvoitusjuomaveroa korotettaessa vuonna 2014. Korotus kohdistettiin vain sokeria sisältäviin huomiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Veronkorotusta koskevan sääntelyn kehittäminen

HE 191/2012 vp – EV 114/2013 vp

Valtiovarainvaliokunta, perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö arvioi veron- ja tullinkorotusta koskevan sääntelyn kehittämistarpeita yleisesti ja suhteessa ne bis in idem -kiellon asettamiin rajoituksiin.

Samassa yhteydessä ministeriön tulee selvittää yhdessä oikeusministeriön kanssa myös se vaihtoehto, että veronkorotus määrättäisiin rikosprosessissa silloin, kun asia käsitellään yleisessä tuomioistuimessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö selvittää yhdessä oikeusministeriön kanssa mahdollisuuden ottaa käyttöön nimenomaisesti verotuksessa sovellettava tehokasta katumista koskeva erityissäännös myös Suomessa.

Valtiovarainministeriö laatii lausumien edellyttämät selvitykset yhteistyössä oikeusministeriön kanssa vuoden 2014 aikana.

Osuuskuntien verotusta koskeva sääntelykokonaisuus

HE 185/2013 vp – EV 221/2013 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö valmistelee osuuskuntien verotusta koskevan sääntelykokonaisuuden niin, että sitä koskeva esitys voidaan antaa eduskunnalle kevään 2014 aikana ja lainmuutokset saattaa voimaan vuoden 2015 alusta.

Valmistelussa tulee huolehtia siitä, että alan toimijoita kuullaan avoimesti ja esitettyjen näkökohtien vaikutus veromalliin arvioidaan huolellisesti. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon kansainväliseen veropakoon liittyvien näkökohtien lisäksi myös sääntelyn neutraalisuus eri toimijoiden kesken.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kiinteistöverotuksen sisällyttäminen osaksi ennakkoperintää

HE 76/2013 vp; HE 102/2013 vp – EV 123/2913 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö selvittää erikseen mahdollisuuden sisällyttää kiinteistövero osaksi ennakkoperintää. Tätä koskeva arvio tulee esittää valtiovarainvaliokunnalle vuoden 2014 aikana.

Valtioneuvosto päätti 18.11.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Koulutuksen viennin edistäminen

HE 9/2013 vp; EV 78/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää lainsäädännölliset esteet koulutuksen viennin edistämiseksi esimerkiksi niin, että erotetaan normaalina opetuksena tarjottava tutkintokoulutus ja koulutuksen vientinä toteutettava tutkintokoulutus selvästi toisistaan.

Selvitys tulee tehdä niin, että mahdolliset ratkaisut voidaan tehdä viimeistään alkuvuodesta 2014.

Opetusministeri Kiuru asetti 15.8.2013 selvitysryhmän laatimaan toimenpideohjelman koulutusviennin edistämiseksi. Selvitysryhmän tuli ottaa huomioon eduskunnan lausuma (HE 9/2013 vp; EV 78/2013 vp). Selvitysryhmä luovutti raportin opetusministerille 4.11.2013.

Selvitysryhmä ehdottaa, että Euroopan talousalueeseen kuulumattomien valtioiden kansalaisille korkeakoulututkintoon johtava koulutus olisi maksullista, kun se järjestetään muulla kuin suomen ja ruotsin kielellä. Korkeakoulut päättäisivät itse maksun suuruudesta. Maksun olisi katettava vähintään tutkintokoulutuksesta aiheutuvat kustannukset. Maksujen perimisen edellytyksenä olisi, että korkeakoululla on apurahajärjestelmä, jolla voidaan tarvittaessa tukea maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua.

Selvitysryhmä ehdottaa myös, että korkeakoulu voisi järjestää opiskelijaryhmille maksullista tilauskoulutusta, ja että korkeakoulut voisivat periä lukukausimaksuja ulkomailla toteutettavassa ensimmäisen ja toisen syklin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Korkeakoulu voisi järjestää Suomessa maksuttomana tarjottavaa koulutusta ulkomailla maksullisena.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 67/2013 vp; EV 218/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyen uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tulee voimaan 1.8.2014. Uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen kuten myös henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata voidaan arvioida vasta sen jälkeen kun laki on tullut voimaan ja sen edellyttämät toimenpiteet on otettu käyttöön kouluissa ja oppilaitoksissa. Ennen lain voimaantuloa opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa laajoja koulutustilaisuuksia eri puolilla Suomea lain toimeenpanon edistämiseksi.

Opintotuki

HE 116/2013 vp ja HE 197/2013 vp — EV 189/2013 vp

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin opintotukilainsäädännön uudistamiseksi siten, ettei samassa tilanteessa olevia täysi-ikäisiä opiskelijoita aseteta enää eri asemaan iän perusteella.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vanhempien tulot eivät vaikuta korkeakouluopiskelijoiden opintotukeen vähentävästi. Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot vähentävät opintorahaa, jos opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Osana 1.8.2014 voimaan tulevaa opintotuki uudistusta korotetaan muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18–19-vuotiaiden muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintorahaan vähentävästi vaikuttavien vanhempien tulorajoja 30 prosentilla. Korotus parantaa erityisesti itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden tilannetta. Tavoitteena on, että vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta toisen asteen 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan luovutaan vaiheittain. Lisäksi tavoitteena on, että eri koulutusasteiden tarveharkin-taperusteet yhtenäistetään valtiontaloudellisten edellytysten niin salliessa.

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä

HE 206/2002 vp — EV 306/2002 vp

Sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakoulu-opiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitetään vuonna 2011 alkaneella kokeilulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi on 7.12.2010–1.12.2015.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen

HE 28/2004 vp — EV 100/2005 vp

Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. ”Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvelain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia.” (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaa toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusprinsipiistä: suoja saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslainsäädännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvityksessä on niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Valtioneuvoston asettaman tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaisesti antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Myös teosvalokuvien ja lain 49 a §:n mukaisten valokuvien suojaan liittyvät kysymykset voivat tulla neuvoston arvioitavaksi.

Edellä esitetyn perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 1.11.2013 sivistysvaliokunnalle toimittamassaan selvityksessä käsitellyt seikkaperäisesti valokuvien tekijänoikeussuojaan liittyviä kysymyksiä.

Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksien osalta opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että ”vanhojen valokuvien kohdalla tyypillinen käyttöoikeuksien järjestämistä vaikeuttava tekijä on se, että valokuvaaja ei useinkaan mainita kuvan yhteydessä eikä kuvan kappaa-

leesta voi monesti päätellä kuvan ikää. Se, että valokuvaajaa ei tunneta, ei merkitse sitä, etteikö valokuva voisi olla suojattu.”

Eduskunta on hyväksynyt EU:n orpoteosdirektiivin 2012/28/EU pohjalta lain orpoteosten käyttämisestä (764/2013). Laki tulee voimaan 29.10.2014. Kirjoista, lehdistä ja muista painotuotteista irrallaan olevat valokuvat eivät kuitenkaan kuulu direktiivin ja lain soveltamisalaan. Direktiivissä on identifioitu myös tarve järjestää valokuvien käyttöoikeudet. Direktiivin 10 artiklan uudelleentarkastelulausekkeen mukaan komissio antaa direktiivin voimaantulon jälkeen vuosittain kertomuksen direktiivin soveltamisalaan kuulumattoman muun suojatun aineiston, erityisesti erillisten valokuvien ja muiden kuvien, mahdollisesta sisällyttämisestä direktiivin soveltamisalaan.

Orpoteosdirektiivin laajentaminen myös erillisiin valokuviin toisi pohjoismaisen sopimuslisisäännösten ohien uuden mahdollisuuden edistää valokuvien käyttöoikeuksia koskevia käytännön järjestelyjä.

Historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojan osalta selvityksessä katsotaan, että kysymys on kaikkien teosten tekijänoikeussuojan edellytyksenä olevan originaliteetin arvioinnista. Selvityksessä arvioidaan mahdollisuutta valokuvan suojan saamiskriteerit tarkempaan määrittelyyn laissa seuraavasti: ”Tällaisista laissa olevista määrittelyistä ja niiden toimivuudesta ei ole saatavissa esimerkkejä muista pohjoismaista eikä muualtakaan. Suoja-aikadirektiivin valokuvien suoja koskeva 6 artikla ja johdantokappale 17 eivät salli suojan perusteena muuta kuin omaperäisyyden kriteerin (”tekijän yksilöllisyyttä kuvastava luovan henkisen työn tulos”). Omaperäisyyden kvalifointi lain säännöksillä, samoin kuin muiden kriteereiden soveltaminen, on tehty direktiivillä käytännössä mahdottomaksi.”

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp — EV 120/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Valtioneuvosto päätti 7.11.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esityksen suoja koskevaan Pekingin sopimukseen.

Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta*HE 33/2006 vp — EV 88/2006 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 12.6.2006, että varataan riittävät voimavarat koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan tukemiseen valtakunnallisesti niin, että toimintaa voidaan kehittää turvaamaan oppilaille asianmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut sekä yhteydet tietovarantoihin.

Kirjasto- ja tietopalvelujen valtion aluehallintoviranomaiset ovat informaatio-ohjauksella ja täydennyskoulutuksella edistäneet vuosittain koulujen ja yleisten kirjastojen yhteistyötä oppilaiden ja opettajien kirjasto- ja tietopalvelujen parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelmassa painotetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyön tärkeyttä perus- ja toisen asteen oppilaiden kirjastopalvelujen järjestämiseksi. Ohjelman mukaisesti oppilaiden kirjastopalvelut voidaan ratkaista tehokkaasti ja taloudellisesti panostamalla suunnitelmalliseen yhteistyöhön ja yhteisten voimavarojen järkevään kohdentamiseen. Sekä perusopetuksen että yleisen kirjastotoimen valtionrahoitus määräytyy laskennallisesti kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän perusteella. Harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla on tuettu kuntien koulutoimen ja kirjastotoimen yhteistyön kehittämishankkeita.

Kirjastopolitiikka 2015-ohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2012 kolmivuotisen valtakunnallisen Lukuinto-toimintaohjelman, jonka tavoitteena on kehittää pysyviä toimintamalleja koulun ja kirjaston yhteistyölle

Lokakuussa 2013 avattu Finna-hakupalvelu kokoaa ensimmäistä kertaa yhteen Suomen kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietovarannot ja tarjoaa kaikille kansalaisille verkon välityksellä vapaan pääsyn aineistoihin. Finnan kehitystyössä on huomioitu myös koulujen ja oppilaitosten tarpeet. Finna on osa opetus- ja kulttuuriministeriön laajempaa Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä kirjastotoimen aluehallintoviranomaisten kanssa edistänyt kirjastotilojen uudistamiseen myönnettyillä valtionavustuksilla niin sanottujen kombikirjastojen perustamista. Kombikirjastot toimivat sekä lähikirjastoina alueensa asukkaille, että koulukirjastoina koulun opettajille ja oppilaille.

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä*HE 126/2006 vp — EV 226/2006 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2009 valtion talousarvioon. Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2010 valtion talousarvioon.

Entisestään vähentynyt liikkumavara valtion talousarvion kehyksissä ei ole mahdollistanut tarvittavaa määrärahan korotusta vuoden 2011 valtion talousarviossa.

Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet määrärahan korotusta vuoden 2012 valtion talousarviossa tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottamiseksi lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Valtion talousarvion määrärahan korotus, joka vuoden 2013 talousarviossa on ollut mahdollista kohdistaa tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöoikeuskorvauksiin, on kohdistettu nykyisen laajuisen lainauskorvauksen tason korottamiseen. Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013). Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvan lainaamisen sisällyttämistä lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Lukion suullisen kielitaidon arviointi

HE 98/2008 vp — EV 207/2008 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa lukion opiskelijan suullisen kielitaidon arviointia koskevan lainmuutoksen käytännön toteuttamista ja erityisesti sitä, saavatko opiskelijat yhtä paljon opetusta opiskelupaikasta riippumatta. Hallituksen tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos osoittautuu, ettei muutos ole tarkoituksenmukainen kielenopetuksen syventävien opintojen tai opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa Helsingin yliopiston tekemän lukion suullisen kielitaidon kurssin toteutumisen seurantahankkeen, joka valmistuu vuonna 2013. Hankkeen tavoitteena on tuottaa palaute- ja tutkimustietoa arvioinnin toteutumisesta ja seu-

rauksista. Tarkoituksena on kartoittaa, kuvailla ja analysoida lukion suullisen kielitaidon kurssin toimeenpanoa sekä opetussuunnitelman toteutumista eri puolilla maata. Lisäksi tavoitteena on kerätä ja muokata kieltenopettajien koulutukseen sopivia työmuotoja sekä monipuolistaa arviointia.

Väliraportti valmistui syyskuussa 2011. Väliraporttiin sisältyi opettajakysely. Kyselyn mukaan suulliselle kurssille on ollut lukiossa tarvetta. Opettajien mukaan suullisen kurssin tulisi olla kaikille pakollinen. Kyselyyn vastanneiden lukumäärä oli vähäinen. Tiedon luotettavuuden vahvistamiseksi loppuraporttiin sisällytetään asiaa koskeva jatkokysely. Toisessa opettajakyselyssä selvitetään mm. opettajien kokemuksia ja käsityksiä suullisen kurssin järjestelystä ja toteutuksesta. Vuonna 2012 toteutettiin erillinen opiskelijakysely. Kevään 2013 aikana tehdään luokkahuoneobservoinnit ja opettajahaastattelu.

Hanke on nyt päättynyt ja loppuraportti tulee vuoden 2014 maaliskuun loppuun mennessä. Loppuraportin pohjalta mietitään tarvittaessa ehdotuksia toimenpiteisiin.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp — EV 103/2009 vp

Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa, miten yliopistot järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

4. Eduskunta edellytti, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi ja laadun turvaamiseksi yliopistolle turvataan riittävä perusrahoitus. Rahoitusta tulee kanavoitaa tasapuolisesti kaikille tieteenaloille.

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

2. Vuonna 2009 opetusministeriön rahoittamassa, SYLin ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston KYKY-hankkeessa kartoitettiin ja koottiin yliopisto-opiskelijoiden opiskelukykyä (ml. fyysisistä ja psyykkistä jaksamista tukeva yliopistoliikunta) edistäviä hyviä käytäntöjä ja laadittiin valtakunnalliset suositukset opiskelukyvyn edistämiseksi yliopistoyhteisöissä. Tämän jälkeen tavoitteena on ollut levittää hyviä käytäntöjä ja suosituksia ja tukea opiskelukykymallin hyödyntämistä osana korkeakoulujen opetuksen kehittämistä. Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus ovat yhteistyössä mm. Opiskelijoiden liikuntaliiton (OLL) ja ylioppilaskuntien kanssa tehneet Opiskelijan yliopisto -selvitykset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Selvitysten tavoitteena on ollut tuottaa tietoa yliopistojen opiskeluympäristöjen toimivuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoululiikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista liikuntapalveluista. Työ-

ryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa helmikuussa 2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloitti maksujen perimisen vuonna 2010. Vuonna 2012 yhdeksän korkeakoulua peri noin 40 ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa ohjelmassa lukukausimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Lukukausimaksuja maksavia opiskelijoita oli hieman yli 200 vuonna 2012. Lukukausimaksukokeiluun osallistumisen edellytyksenä on, että korkeakouluilla on apurahaohjelma, Valtaosa lukukausimaksuja maksavista EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevista opiskelijoista saa apurahaa, joka kattaa lukukausimaksun joko osittain tai kokonaan. Osa apurahoista kattaa myös elinkustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmä seuraa ja raportoi myös muiden Euroopan maiden ja erityisesti Pohjoismaiden maksukäytännöistä ja niissä tapahtuneesta kehityksestä. Työryhmä on julkaissut vuosittain väliraportin. Työryhmä jättää loppuraportin 31.3.2014 mennessä.

4. Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Yliopistojen perusrahoituksen laskennallisella mallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Muutosvaiheessa vuosien 2010–2012 aikana tavoitteena oli, että yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen. Valtioneuvosto hyväksyi huhtikuussa 2012 tarvittavat asetusmuutokset yliopistojen rahoitusmallin uudistamiseksi korostaen laatua, tuloksellisuutta sekä kansainvälistymisen tärkeyttä. Asetukset tulivat voimaan vuoden 2013 alussa siten, että yliopistojen valtion rahoitus vuonna 2013 kohdennettiin uudistetun rahoitusmallin mukaisesti. Tammikuussa 2013 valmistui työryhmän ehdotus siitä, kuinka rahoitusmallilla vahvistetaan kannusteita koulutuksen ja tutkimuksen laadun kehittämiseksi. Rahoitusmallin tarkistaminen on tarkoitus ottaa huomioon valtion rahoituksen kohdentamisessa vuodesta 2015 lähtien.

Vuosien 2009, 2010 ja 2011 talousarvioiden yhteydessä on tehty lukuisia päätöksiä, joilla turvataan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi mahdollisesti tehtävistä muista pysyvistä tasokorotuksista tai kertaluonteisista erityispanostuksista tehdään päätökset tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

Viime kädessä yliopistot päättävät autonomiansa puitteissa, minkä rahoituksen ne katsovat eri toiminnoille tai yksiköille tarkoituksenmukaiseksi osoittaa ministeriön kanssa sovittujen ja yliopiston sisällä asetettavien omien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2013–2016 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Vuonna 2014 rahoitusta osoitetaan 720 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Yliopistoindeksin mukainen vuotuinen kustannustason nousu vaikuttaa myös yliopistokeskusten koordinaattiorahoitukseen. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen

HE 26/2009 vp — EV 102/2009 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen koulutusmääriä, koulutuksen sisällön kehittämistä ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille.

2. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakoulujen lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

3. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta seurataan.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa miten ammattikorkeakoulut järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ja ammattikorkeakoulut ovat sopineet ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen perusteena olevavasta opiskelijamäärästä sopimuskaudelle 2013-2016 koulutusaloittain.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta mitoitetaan työvoima- ja koulutustarveennakoinnin tuottamien tulosten pohjalta. Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksen aloittajataavoite on vuonna 2016 yhteensä 2 200 aloittajaa pienempi kuin vuoden 2009 tarjonta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 5.10.2011 kirjallisessa palautteessaan ammattikorkeakouluille tehnyt esityksen aloituspaikkavähennyksiksi vuodesta 2013 lähtien. Opetus- ja kulttuuriministeriö on päätöksillään 30.3.2012 vähentänyt ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vuodesta 2013 alkaen siten, että koulutustarjonta suuntautuu ennakointien mukaisesti ja koulutuksen saavutettavuus, alueellinen tarjonta ja kieliryhmien tarpeet turvataan. Aloituspaikkojen kokonaisvähennys on 2 030.

Koulutuksen sisällön kehittämiseen liittyen korkeakoulujen arviointineuvosto jatkaa koulutuksen arviointitoimintaa. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään koulutuksen kehittämistyössä.

Opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti sopimien tavoitteiden ja niihin liittyvien tunnuslukujen avulla sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluille antamassa kirjallisessa palautteessa. Työmarkkinoille sijoittumisessa käytetään apuna myös ennakoitintoimintaa, jolla koulutusta pyritään sovittamaan työvoimatarpeiden mukaisesti.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu käynnistyi vuoden 2010 alussa ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloitti maksujen perimisen vuonna 2010. Vuonna 2012 yhdeksän korkeakoulua peri noin 40 ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa ohjelmassa lukukausimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Lukukausimaksuja maksavia opiskelijoita oli hieman yli 200 vuonna 2012. Lukukausimaksukokeiluun osallistumisen edellytyksenä on, että korkeakouluilla on apurahaohjelma, Valtaosa lukukausimaksuja maksavista EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevista opiskelijoista saa apurahaa, joka kattaa lukukausimaksun joko osittain tai kokonaan. Osa apurahoista kattaa myös elinkustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmä seuraa ja raportoi myös muiden Euroopan maiden ja erityisesti Pohjoismaiden maksukäytännöistä ja niissä tapahtuneesta kehityksestä. Työryhmä julkaisee vuosittain väliraportin. Työryhmä jättää loppuraportin 31.3.2014 mennessä.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) mallin mukaisesti kokeillaan parhaillaan vuonna 2011 alkaneella kokeilulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi on 7.12.2010–1.12.2015. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi. Kokeilun perusteella STM:n vetämä ohjausryhmä tulee esittämään jatkotoimenpide-ehdotukset. Työryhmän väliraportti valmistui syksyllä 2013.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoulu liikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista lii-

kuntapalveluista. Työryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa vuoden 2011 helmikuussa.

SAMOK ry on toteuttanut opiskelijoiden opiskelukykyä edistävää Yhteinen ammattikorkeakoulu -hanketta vuosina 2010–2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus

HE 109/2009 vp — EV 90/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2010, että hallitus seuraa sitä, toteutuuko oppilaan oikeus erityiseen tukeen hänen oppimisedellytystensä mukaisesti, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jos osoittautuu, että oppilaan mahdollisuudet saada oppimiseen tukea tarpeen mukaan ja mahdollisuudet tuloksekkaaseen oppimiseen heikentyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevaisuuden valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut kaksi erityisopetukseen liittyvää tutkimusta. Tarkoituksena on ensinnäkin selvittää, miten erityisopetus on järjestetty kunnissa ja millaiset tekijät vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen sekä erityisesti millä tavoin erityisopetusta ja erityisopetuksen rahoitusta koskevat lainsäädäntöuudistukset ja laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen ja resurssointiin kunnissa. Toiseksi tutkitaan uudistetun perusopetuslainsäädännön vaikutavuutta esi- ja peruskoulun oppilaiden opiskeluun, hyvinvointiin ja oppilaan oikeuksien toteutumiseen.

Selvitys on valmistunut 30.1.2014.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki annettiin 30.12.2013 (1287/2013) ja se astuu voimaan 1.8.2014. Laki koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Psykologi- ja kuraattoripalvelut laajennetaan myös lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Lakiin on koottu oppilas- ja opiskelijahuoltoja ja henkilötietojen käsittelyyn, kirjaamiseen, rekisteröimiseen ja salassapitoon liittyviä säännöksiä.

Vapaa sivistystyö, selvittäminen

HE 175/2009 vp — EV 232/2009 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää vapaan sivistystyön osalta, onko avustuksina myönnettävä rahoitusmalli tarkoituksenmukainen vai tulisiko laatu- ja kehittämisrahoitus siirtää osaksi valtionosuusrahoitusta, miten taiteen perusopetuksen järjestäminen kansalaisopistossa mahdollistetaan vain yleisen oppimäärän osalta ja mahdollisuudet korottaa taiteen perusopetuksen yksikköhintaa niin, etteivät yksikköhintojen eroavaisuudet ohjaisi kuntien päätöksiä taiteen perusopetuksen järjestämisessä.

Hallituksen tulee antaa mahdollisesti tarvittavat esitykset säädösten muuttamiseksi eduskunnalle viivytyksettä.

Osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelman 2009–2012 toimeenpanoa on momentin 29.30.30 avustusrahoitusta uudistettu vuoden 2010 alusta niin, että avustukset muodostuvat vapaan sivistystyön 1) keskeisiä tavoitteita tukevista laatu- ja kehittämisavustuksista, 2) oppilaitosja ylläpitäjä rakenteen kehittämistä tukevista avustuksista, 3) aliedustettujen ryhmien opiskelua tukevista opintoteliavustuksista ja 4) ylimääräisistä avustuksista. Valtionavustukset muodostavat yhteensä noin neljä prosenttia vapaan sivistystyön kokonaisrahoituksesta. Laatu- ja kehittämisrahoituksen kohdentuminen laadun ja toiminnan koulutuspoliittisesti määriteltyihin kehittämistarkoituksiin edellyttää rahoituksen jakamista harkinnanvaraisina avustuksina. Tilasto- ja tietopohja ei mahdollista rahoituksen jakamista laskennallisena valtionosuusrahoituksena.

Opetusministeriön 26.10.2009 asettama vapaan sivistystyön rahoitusryhmä jätti ehdotuksensa ministeriölle 15.3.2010. Rahoitustyöryhmän tehtävänä oli muun ohessa selvittää vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, lähinnä kansalaisopistoissa, järjestettävän taiteen perusopetuksen asema ja rahoitus. Työryhmän ehdotusten ja saatujen lausuntojen pohjalta laadittu selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä kansalaisopistossa annettiin eduskunnalle 18.1.2011. Selvitys merkittiin saapuneeksi sivistysvaliokunnan kokouksessa 28.1.2011.

Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön valtionohjauksen kehittämistä pohtinut työryhmä on jättänyt muistionsa opetus- ja kulttuuriministeriölle 3.5.2011. Työryhmän esityksen pohjalta liikunnan koulutuskeskusten valtionosuusrahoituksen uudistamiseksi aloitettiin selvityshanke, joka valmistui 2.10.2012. Selvityksessä esitetään malli liikunnan koulutuskeskusten valtionosuusrahoituksen uudistamiseksi. Laatu- ja kehittämishankerahoitus ei sisälly valtionosuusrahoitukseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Saamen kielen elvyttäminen

Hallituksen toimenpidekertomus vuonna 2008

K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.3.2010 seuraavan kannanoton:

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tehostettuihin toimenpiteisiin saamen kielen elvyttämiseksi; erityistä huomiota on kiinnitettävä uhanalaisten inarinsaamen ja koltansaamen säilymisen turvaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.9.2010 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida saamen kielten tilannetta ja sen parantamiseksi tehtyjä toimenpiteitä kaikkien kolmen Suomessa puhutun saamen kielen osalta sekä arviointiin perustuen laatia ehdotus kokonaisvaltaiseksi ja pitkäjänteiseksi saamen kielen elvyttämisohjelmaksi, sekä ohjausryhmän, joka seuraa ja ohjaa hankkeen etenemistä.

Työryhmä luovutti ehdotuksensa saamen kielen elvyttämisohjelmaksi 2.3.2012 (opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7). Työryhmän ehdotus päätettiin lähettää lausuntokierrokselle, jonka tulosten yhteenveto valmistui tammi-kuussa 2013. Hallitus käsitteli myös iltakoulussaan joulukuussa 2012 saamelaisiin liittyvien hankkeiden jatkovalmistelua. Iltakoulun linjauksen mukaan saamen kielen elvyttämisohjelman valmistelu jatkuu hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ohjelmasta tehtävän hallituksen periaatepäätöksen valmistelu tehdään virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja saamelaiskäräjien kanssa. Elvyttämisohjelmasta käydään myös saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut saamelaiskäräjien kanssa.

Saamen kielipesätoiminnan tukemista on jatkettu erillismäärärahalla vuoden 2013 aikana osana nuorisopolitiikan kokonaisuutta. Kielipesätoiminta on erityisesti alkupe- räiskansaan kuuluville lapsille tarkoitettua kielikylpymenetelmällä annettavaa päivähoitoa, jonka tavoitteena on palauttaa ja elvyttää heidän sukunsa perinteinen kieli. Kielipesätoimintaa järjestävät sekä kunnat että saamelaisten omat yhdistykset paikkakunnasta riippuen. Kielipesätoimintaa on tähän asti järjestetty vain saamelaisten kotiseutualueella, mutta toiminta on vuoden 2013 lopulla laajenemassa myös kotiseutualueen ulkopuolelle. Tällä on suuri merkitys saamelaisten kielen ja kulttuurin säilymisen kannalta, sillä enemmistö saamelaislapsista ja -nuorista asuu nykyisin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuo- lella. Ministeriön tuki kielipesätoiminnalle on ollut viime aikoina kasvamaan päin.

Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö

HE 164/2010 vp — EV 370/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi opinto-ohjausta sekä opiskelija-

huollon palveluja ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että kehitetään opiskeluterveydenhuoltoa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyn oikeusturvalautakunnan avulla yhtenäinen käytäntö lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus toteutuu. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta tiedottamisesta opiskelijoille.

1. Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) määrittelee, että ammatilliseen koulutukseen kuuluu opinto-ohjausta (2 §) ja että opiskelijalle kuuluu antaa henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta (4 §), josta määrätään opetussuunnitelmassa. Ammatillisten tutkintojen perusteissa annetaan tarkemmat määräykset opinto-ohjauksen tavoitteista, opiskelijan oikeudesta opinto-ohjaukseen ja opinto-ohjauksen järjestämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansalliseksi elinikäisen ohjauksen strategiaksi 28.2.2011 mennessä. Strategian tuli käsittää kaikkien kouluasteiden ja -muotojen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja työelämän tarjoamat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Yhteistyöryhmän raportissa kuvataan nykyinen ohjausjärjestelmä, sen ongelmakohdat ja esitetään ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet.

Tavoitteiksi riittävän opinto-ohjauksen varmistamiseksi eri kouluasteilla yhteistyöryhmä esitti raportissaan perusopetuksen oppilasmäärän rajaamista oppilaanohjaajaa kohti, oikeuden saada henkilökohtaista opinto-ohjausta lisäämistä lukiolakiin ja lukion sekä ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen laatukriteerien laatimista. Lisäksi yhteistyöryhmä painotti ohjausosaamisen varmistamista kehittämällä opinto-ohjaajien peruskoulutusta ja lisäämällä mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen sekä ohjauksen laatujärjestelmän kehittämistä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2012–2016 edellyttää hyvän opinto-ohjauksen kriteerien laatimista lukio- ja ammatillisiin opintoihin niin, että ne ovat käytössä syyslukukaudella 2014. Ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit otetaan käyttöön osana laatustrategian toimeenpanoa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa edellytetään myös, että ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta kehitetään vastaamaan ohjaustyön lisääntyneitä vaatimuksia ja sähköisiä tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluita kehitetään osana SADe-ohjelman Oppijan verkkopalvelua.

Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän toimeksianto laajeni käsittämään Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin –kehittämishankkeen (ESR) seuranta- ja koordinaatioryhmän. Uuden ohjaus- ja yhteistyöryhmän toimi kausi on 1.9.2011–31.1.2015. Laajalla ohjauksen yhteistyöllä halutaan varmistaa ohjauspalveluiden kehittyminen vastaamaan kaikkien asiakkaiden, myös eri kouluasteiden oppilaiden ja opiskelijoiden palveluiden laatu ja saatavuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi 12 hanketta eri puolilta Suomea 25.3.2011 käynnistyneeseen lukioiden opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on osaltaan nopeuttaa nuorten siirtymistä korkea-asteen opintoihin ja kehittää yksilölli-

siä ohjauksen menetelmiä opiskelijoiden tarpeisiin. Hankkeen rahoitusta voi käyttää opinto-ohjauksen kehittämiseen vuosina 2011–2012.

Syksyllä 2011 käynnistyi Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma (2011–2014), jossa ensisijaisesti mallinnetaan hyviä käytäntöjä ammatillisen tutkinnon loppuun suorittamiseksi tavoiteajassa. Yhtenä keskeisenä kehittämisalueena ovat opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakoivien ja nykyistä yksilöllisempien toimintamallien rakentaminen. Tehostamisohjelmassa oli vuoden 2012 lopussa 43 eri koulutuksen järjestäjää muodostaen 23 hankeverkostoa. Valtionavustusten haku vuodelle 2014 käynnistyi 8.2.2013.

Uuden, yhtenäisen opiskeluhuoltolain valmistelu käynnistettiin vuoden 2009 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän ehdotusten mukaisesti 2010. Valmistelua on tehty yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Valmistelun tavoitteena on ollut yhdistää useissa eri laeissa olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat asiat yhteen lakiin palveluiden tasapuolisen ja riittävän saatavuuden turvaamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tulee voimaan 1.8.2014.

Voimassa olevaan yliopistolakiin (558/2009) ja ammattikorkeakoululakiin (351/2003) ei sisälly opiskelijahuoltoon koskevia säännöksiä. Korkeakouluopintojen ja opintojen ohjauksen järjestämiseen liittyvät seikat kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oman päätösvallan piiriin. Opiskelijahuollon käsite sisältää korkeakouluissa erilaisia ohjaukseen liittyviä toimintoja. Korkeakouluopiskelijat ovat täysi-ikäisiä, jolloin korkeakoulujen rooli kytkeytyy erityisesti korkeakouluopintojen ohjaamiseen ja opintojen etenemisen seurantaan. Korkeakouluissa on ohjausta helpottavina työkaluina otettu käyttöön mm. opiskelijoille laadittavat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS), ura- sekä rekrytointipalvelut ja kansainvälistymiseen liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointia on tutkittu ja edistetty lähivuosina usein eri hankkein, joita ovat mm. opintopolkuja selvittänyt Opintoura-tutkimus, opiskelukykyä kehittänyt KYKY-hanke, kansainvälisiin opiskelijoihin keskittynyt VALOA, opiskelijoiden toimeentuloa, opintoja ja työssäkäyntiä selvittänyt Eurostudent, esteettömyyttä tukenut ESOK, syrjäytymisriskejä ja yhteisöllisyyttä tutkiva Campus Conexus.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS tarjoaa yleisterveyden, mielenterveyden ja suunterveyden palveluja yliopistoissa perustutkintoa suorittaville opiskelijoille. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä YTHS-mallin mukaisesti kokeillaan kolmivuotisessa kokeilussa vuosina 2011–2014. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi sekä esittää loppuarvioinnin perusteella jatkotoimenpide-ehdotukset. Opiskeluterveydenhuollon kehittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

2. Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö (SORA-lait) tuli voimaan 1.1.2012. Uuden lainsäädännön soveltamisesta on vasta vähän käytännön kokemuksia, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia.

Opetushallituksessa ja sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu koulutuksen järjestäjille ja terveydenhuollon ammattihenkilöille suunnattua ohjeistusta SORA-lainsäädännöstä tiedottamiseksi ja yhtenäisten käytäntöjen varmistamiseksi. Vuoden 2012

alussa toimintansa aloittaneeseen opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan on tähän mennessä saapunut yksi valitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytäntöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syksyllä 2011 laajan SORA-lainsäädännön koulutuskierroksen yhdessä aluehallintovirastojen, Opetushallituksen ja Valviran kanssa. Koulutusten tavoitteena oli esitellä kattavasti SORA-lainsäädäntöä oppilaitosten edustajille ja muille SORA-säännösten kanssa toimiville tahoille ja näin osaltaan varmistaa, että oppilaitokset pystyvät asianmukaisesti tiedottamaan opiskelijoilleen SORA-lainsäädännön aiheuttamista muutoksista sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan hallintoasiat käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriössä ja opiskelijat voivat saada ajantasaista tietoa lautakunnan toiminnasta muun muassa ministeriön internetsivustolta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kuvaohjelmalainsäädäntö, lakiuudistuksen toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 190/2010 vp — EV 348/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kuvaohjelmalain säätämisen johdosta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle turvataan laajenevien velvoitteiden mukainen riittävä rahoitus niin, ettei lasten mediasuojelun kannalta merkittävän uudistuksen menestyksellinen toteutuminen vaarannu.

2. Eduskunta edellytti, että kuvaohjelmalainsäädännön toimivuus ja uudistuksen vaikutukset lapsille turvalliseen mediaympäristöön arvioidaan niin, että selvitys voidaan antaa sivistysvaliokunnalle kevätistuntokaudella 2014.

3. Eduskunta edellytti, että turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteyteen otetaan myös kuvaohjelmalainsäädännön tarkoittaman kuvaohjelmaluokittelijan rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Uusi kuvaohjelmalaki (710/2011) ja Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta (711/2011) tulivat voimaan 1.1.2012. Lakiuudistuksen myötä Valtion elokuvatarkastamo muuttui Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö esitti valtionalouden kehyksiin vuosille 2012-2015 vuosittaista määrärahan lisäystä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamenoihin viraston uusien tehtävien hoitamiseksi.

Eduskunta lisäsi Media- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamomentille 100 000 euroa vuoden 2013 talousarviossa. Lisäksi eduskunta lisäsi momentille 48 000 euroa IV lisätalousarvioesityksessä välttämättömien uusittavien tietojärjestelmien hankintaan. Tästä huolimatta viraston määrärahoissa ei ole riittävässä määrin kyetty ottamaan huomioon mediakasvatustehtävästä aiheutuvia lisäkustannuksia. Mediakasvatus- ja kuvaohjelma-

keskus ja Kansallinen audiovisuaalinen arkisto yhdistetty yhdeksi virastoksi vuoden 2014 alusta lailla Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista. Tavoitteena on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kokonaisuuden vahvistaminen ja virastokentän tiivistäminen sekä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen tulevaisuudessa.

2. Kuvaohjelmalainsäädäntö uudistettiin vastaamaan muuttunutta mediaympäristöä. Tarkoituksena on panostaa uudenlaisiin lasten turvallisuutta mediaympäristössä edistäviin toimenpiteisiin, kuten mediakasvatukseen sekä lasten huoltajille ja kasvattajille suunnattuun tiedottamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti selvitystyön uuden kuvaohjelmalainsäädännön vaikutuksista alan toimintaan ja toisaalta lapsille turvalliseen mediaympäristöön kesällä 2013.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksessa on ollut käynnissä kaksi erillistä hanketta, joissa kootaan tietoa uuden lainsäädännön vaikutuksista. Toinen selvitys koskee kuvaohjelmalain vaikutuksia ja toimivuutta alan eri toimijoiden näkökulmasta ja toisessa hankkeessa on selvitetty huoltajien kuvaohjelmien ikärajoihin liittyvästä tietoudesta sekä ikärajojen noudattamisesta perheissä. Näiden lisäksi kuvaohjelmien luokittelijoille on toteutettu kysely syksyllä 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii tämän aineiston pohjalta raportin kuvaohjelmalainsäädännön toimivuudesta ja uudistuksen vaikutuksista sivistysvaliokunnalle kevään 2014 aikana.

3. Sivistysvaliokunnan ehdotuksesta kuvaohjelmalain 13 §:ään otettiin säännös, jonka mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on velvollisuus pyytää kuvaohjelma- luokittelijaksi hakeutuvalta nähtäväksi rikosrekisteriote ennen luokittelijaksi hyväksymistä koskevan päätöksen tekemistä. Myös rikosrekisterilain 6 §:n 2 momenttiin lisättiin viittaus kuvaohjelmalakiin. Valiokunta totesi lisäksi, että rikostaustan selvittämisen valvonnallisen ulottuvuuden säätäminen tulee tehdä vireillä olevan turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Oikeusministeriö on katsonut, että rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset eivät ole hoidettavissa turvallisuusselvityslainsäädännön uudistuksen yhteydessä vaan osana rikosrekisteriotteisiin perustuvan taustan selvittämistä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta.

Kulttuurin tulevaisuus

VNS 4/2010 vp — EK38/2010 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta kannanoton:

1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin.

2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa.

3. Vahvistetaan taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa ja opettajan-koulutuksessa.

4. Valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi.

5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna.

6. Päivitetään kansallinen muotoiluohjelma niin, että siinä otetaan huomioon palvelumuotoilu, käyttäjälähtöisyys ja kestävä kehitys.

7. Lisätään toimenpiteitä ns. nettipiratismiin estämiseksi ja digitaalisen aineiston laillisen käytön edistämiseksi.

8. Kehitetään ja uudistetaan ns. hyvitysmaksujärjestelmää.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kohdat 1., 2., 5. ja 6.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset:

– Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkeihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve.

– Selkeytetään lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä.

– Edistetään julkisen rakentamisen ns. prosentti taiteeseen -periaatetta.

– Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma.

Kohdat 1. ja 2.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 työryhmän selvittämään luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmä luovutti ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriölle 7.10.2013.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän valmistelevaan perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamista siten, että VN voi päättää tuntijaosta keväällä 2012. Kun Valtioneuvosto on päättänyt yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta päätetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista siten, että uudistetut opetussuunnitelman perusteet valmistellaan 31.12.2014 mennessä ja siten, että asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön kaikkien perusopetuksen vuosiluokkien osalta 1.8.2016 lukien.

4. Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta, että valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi. Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Uudistuksessa säilytetään vertaisarvioinnin asema päätöksentekoprosessissa.

Taiteen edistämiskeskus käynnisti toimintansa 1.1.2013. Uudistuksessa luottamuselin muuttui virastoksi, jolle tuli aikaisempien tehtävien lisäksi uusia lakisääteisiä tehtäviä mm. kulttuurin edistämiseen liittyen. Virasto toimii ministeriön asiantuntijaelimenä taiteen ja kulttuurin toimialalla. Tehtävänä on mm. edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kan-

sainvälisesti, edistää taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä sekä seurata ja arvioida toimialan kehitystä. Kaikkein viraston päätöksentekoon lisättiin valitusmahdollisuus. Uudistuksella vahvistetaan viraston toimintaa ja kehitetään osaamista talous- ja hallintopalveluiden, juridisten palveluiden sekä tietohallintopalveluiden osalta. Viraston yhteydessä toimii asiantuntijaelimiä, joita ovat taideneuvosto sekä valtakunnalliset ja alueelliset taidetoimikunnat. Asiantuntijaelinten päätöksenteko vertaisarviointiin liittyvissä asioissa säilytettiin. Valtion taidetoimikuntien määräksi on säädetty vähintään 7 ja enintään 10. Alueellisten taidetoimikuntien toimialueista ja määrästä säädetään asetuksella.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriön Ympäristötaiteen säätöiltä tilaama selvitys vaihtoehtoja ns. prosenttiperiaatteen edistämiseksi julkisen rakentamisen yhteydessä valmistui maaliskuussa 2013. Syksyllä 2013 käynnistyivät prosenttiperiaatteen pilotoitinhankkeet, joiden perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö linjaa kantansa asian valtakunnalliseksi ja pysyväksi edistämiseksi.

6. Uusi kansallinen muotoiluohjelma Muotoile Suomi laadittiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- elinkeinoministeriön yhteistyönä jälkimmäisen johdolla. Ehdotukset ohjelman strategiaksi ja toimenpiteiksi valmistuivat maaliskuussa 2013. Syksyllä 2013 käynnistyivät ministeriöiden ja alan toimijoiden yhteiset keskustelut ohjelman toteuttamiseksi.

7. Hallitusohjelman mukaan ”luovien aineistojen luvattonta käyttöä kitketään tiedotuksen keinoin sekä kehittämällä lainsäädäntöä ja tehostamalla sen täytäntöönpanoa”.

Tekijänoikeustoimikunnassa on arvioitu lainsäädäntötarpeita, jotka liittyvät pääsyn estämiseen laitonta aineistoa yleisölle välittävälle verkkosivustoille tai palveluihin. Toimikunta hyväksyi asiasta mietinnön joulukuussa 2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on vuoden 2012 lopulla tekeillä selvitys luvattoman verkkojakelun tämänhetkisestä tilanteesta kotimaassa ja ulkomailla, sen vähentämiseen tähtäävistä olemassa olevista lainsäädännöllisistä ja muista keinoista sekä niiden vaikutuksesta. Selvityksessä tarkastellaan myös asiaa koskevaa tiedotusta ja koulutusta ja uusien laillisten palvelujen kehittämisen tukemista sekä niiden vaikutusta luvattomaan verkkojakeluun.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet on sisällytetty tekijänoikeuslain seuraavan muutosvaiheen valmistelua koskevaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon 7.10.2013. Tavoitteena on valmistella ehdotus tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä nykyistä estomääräystä lievemmistä keinoista (verkkoliikenteen hidastaminen) sekä keinoista, joilla voitaisiin puuttua sellaisten ulkomaisten laittomien palvelujen toimintaan, joiden ylläpitäjiä ei voida tunnistaa tai tavoittaa.

Tekijänoikeuksia koskevaa tiedotustoimintaa on tuettu.

8. Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun suuruutta ja maksun piiriin kuuluvia laitteita koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä hallituksen sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä on sovittu siitä, että hallitusohjelmaan sisältyvää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamista koskevaa kirjausta (”Hyvitysmaksujärjestelmää uudistetaan turvaamaan alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa”) ryhdytään panemaan toimeen vuonna 2012 niin, että uudistetun järjestelmän soveltaminen voidaan käynnistää vuoden 2013 alusta lähtien. Tavoitteena on järjestelmä, joka olisi nykyistä paremmin ennakoitavissa, takaisi reilun hyvityksen tason tekijöille, turvaisi kaupan ja työpaikkojen säilymistä Suomessa ja olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt.

Hyvitysmaksun uudistamishanketta ohjaa hallituspuolueiden edustajista koostuva ohjausryhmä, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on kutsunut koolle. Ratkaisuneuvottelija Markus Leikola on ministeriön toimeksiannosta selvittänyt mahdollisia ratkaisumalleja ja esittänyt ehdotuksensa toukokuussa 2012. Ratkaisuvaihtoehtojen lopullinen punninta ja päätös ratkaisun suunnasta siirtyvät vuodelle 2013.

Keskustelussa yksityisen kopioinnin hyvityksen järjestämisestä ovat esillä olleet mm. seuraavat mallit/ratkaisut: kolmipistemalli (laajennettu laitemaksu, pilvimaksu, kuluttajamaksulliset sisällöt), kuluttajamaksulliset sisällöt, suora lisensointi (lisensoitu käyttö yksityisen kopioinnin sijaan), verkkotalennuspalvelut, valtion talousarvio tai erityismaksu Yle-veron yhteydessä, kaksipistemalli (reduoituva laitemaksu yhdistettynä Yle-veron yhteydessä kerättävään maksuun). Mikään näistä ratkaisuista tai niiden yhdistelmistä ei ole saanut hyvitysmaksu-uudistuksen perustaksi vaadittavaa kannatusta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kansalliskielten elinvoimaisuus **Vähemmistökielten tutkimus ja kielenhuolto**

HE 97/2011 vp — EV 95/2011 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.12.2011, että hallitus huolehtii kulttuurisen identiteetin perustana olevien suomen ja ruotsin kielten tutkimuksen ja kielenhuollon riittävästä resursoinnista niin, että kansalliskieltemme elinvoimaisuus varmistetaan.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten tutkimukseen ja kielenhuoltoon ja tarvittaessa ryhtyy näiden vähemmistökielten säilymistä turvaaviin toimenpiteisiin. Viittomakielen osalta tulee muiden kielipoliittisten toimenpiteiden ja mahdollisen viittomakielilain valmistelun yhteydessä erityisesti tarkastella, ovatko tämän lainsäädännön yhteydessä toteutetut järjestelyt tarkoituksenmukaisia ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, joilla viittomakielten asema ja kehittäminen voidaan turvata.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta (1403/2011) tuli on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Laki selkeyttää ja profiloi keskuksen asemaa suomen ja ruotsin kielenhuollon asiantuntijana. Lain mukaan keskuksen yhtenä tehtävänä on suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyo sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan myös keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulosopimuskaudella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä antoi 7.5.2012 esityksensä ruotsin opetuksen kehittämistoimenpiteiksi. Syksyllä 2012 saatujen lausuntojen pohjalta eri toimenpiteitä on ryhdytty toteuttamaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Laki Kotimaisten kielten kesuksesta (1403/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin kesuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Vähemmistökielten, kuten saamen ja romanin kielten tutkimusta vahvistettiin kokoamalla vähäisiä resursseja yhteen Oulun yliopistoon saamen kielten osalta ja Helsingin yliopistoon romanikielen osalta. Viittomakielen toiminnot ovat siirtyneet Kuvoröjien Liitolle osana viittomakielen kehittämistoimintaa. Em. vähemmistökielten kielilautakunnat toimivat edelleen Kotimaisten kielten kesuksessa. Näin turvataan niiden huomioiminen osana suomalaista kielipolitiikkaa ja kielen huoltoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten kesuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan kesuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella. Sopimusneuvotteluissa keskustellaan myös lain toteutumisesta.

Ministeriö kiinnittää tulevana vuosina huomiota vähemmistökielten huoltoon ja siihen liittyvään tutkimukseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus

HE 91/1999 vp

Sivistysvaliokunta

5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoiton sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyisivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuoltolakia, lasten päivähoitosta annettua lakia sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutettiin väliaikaisesti (laeilla 155–157/2003) siten, että säännösten mukaan kunta voi itse päättää, minkä monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoiton sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annetaan. Kyseisten tehtävien tuli kaikkien kuulua saman toimielimen toimivaltaan. Väliaikaisten säännösten oli tarkoitus olla voimassa viisi vuotta ajalla 1.8.2003–31.7.2008.

Määräaikaiseen lainsäädäntöratkaisuun liitettiin sosiaali- ja terveysministeriön laaja-alainen seuranta- ja arviointitutkimus, jonka avulla hallinnollisten ratkaisujen vaikutukset pyrittiin kattavasti selvittämään. Seurannan pohjalta arvioitiin lainsäädännön tarpeellisuus jatkossa.

Suomen Kuntaliitto ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes selvittivät päivähoiton hallinnon tilannetta kyselyllä keväällä 2004 sekä ylläpitivät ajankoh- taista tietoa www-sivuillaan koko sosiaalihuoltolain väliaikaisen muutoksen voimassaolo- ajan. Stakesin tekemä raportti päivähoiton hallinnosta valmistui 2007 (Harju, Lindberg ja Välimäki: Päivähoidon hallinto kunnissa 2006, Stakes raportteja 9/2007).

Vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden sosiaalihuoltolain (1329/2006), kansanterveys- lain (1328/2006) ja lasten päivähoitolaista annetun lain (1330/2006) muutoksilla vastuuta sosiaalihuollon ja kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtimisesta muutettiin siten, että vastuu voidaan jakaa yhdelle tai useammalle kunnan määräämälle monijäseniselle toimielimelle. Vuoden alusta 2007 toteutetuilla lain muutoksilla on myös kumottu päivähoiton hallintokokeilua koskevat määräaikaisesti voimassa olleet säännök- set, koska uusi sosiaalihuoltolain 6 §:n säännös mahdollistaa myös kokeilulaissa tarkoitetun hallintomallin toteuttamisen. Näiden muutosten myötä kunta saattoi vuoden 2007 alusta lähtien itse määrätä, mikä monijäseninen toimielin huolehti kunnalle lasten päivähoitosta annetussa laissa (36/1973) säädetyistä tehtävistä.

Lasten päivähoiton yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirrettiin lasten päivä- hoitolaista annetun lain muutoksella (909/2012) sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013. Lain muutoksen myötä päivähoito ei enää ole sosiaali- huoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Lakiin lasten päivähoitolaista (36/1973) lisättiin 11 d §, jonka mukaan kunnalle päivähoitolaissa säädetyistä tehtävistä huolehtii kunnan mää- räämä monijäseninen toimielin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

1.7 Maa- ja metsätalousministeriö

Perunan rengasmätä

HE 87/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityk- sessä esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Perunan rengasmätä on bakteeritauti, jota koskevat saastunnat on tehokkaiden torjunta- toimenpiteiden ansiosta saatu vähenemään niin alhaiselle tasolle, ettei niistä enää aiheudu näkyviä oireita. Rengasmädän esiintymistä kartoitetaan edelleen vuosittain säännöllisesti.

Mukuloista otetuista näytteistä todetaan laboratoriotutkimuksissa muutamalta tilalta vuosittain piilevä saastunta. Piilevänä esiintyvää rengasmätää ei voida täysin hävittää Suomesta, mutta nykyiset torjuntatoimenpiteet riittävät pitämään tilanteen hallinnassa.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma ehdotetaan poistettavaksi.

Siemenperunakeskus

HE 70/2002 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

1. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa oleva tutkimuslaitos, jonka rahoituksesta noin 60 % tulee valtion talousarviosta. MTT:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

2. Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Omistusosuudella voidaan varmistaa jatkossakin, että Siemenperunakeskus tuottaa puhdasta siemenaineistoa kotimaisiin pohjoisiin olosuhteisiin. Valtioneuvoston asetuksen (344/2003) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Riistavahinkolain vaikutukset

HE 90/2008 vp — EV 198/2008 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikkikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi.

Vuoden 2013 aikana on kuitenkin tullut esille seikkoja, joita ei vuoden 2010 selvityksessä vielä ollut todettavissa. Riistavahinkolakiin on syytä tehdä suhteellisen nopeasti välttämättömimmät muutokset, täsmentää pykälä ja menettelyitä sekä pyrkiä keventämään kaikkien viranomaisten (erityisesti kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten) hallinnollista taakkaa. Lisäksi porovahinkojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi tulisi tarkastella muiden tahojen kuin kuntien maaseutuviranomaisten toimivaltuuksien lisäämistä maastotarkastusten suorittamisen tehostamiseksi. Nykyisellään kunnat ovat tarkastaneet hyvin vaihtelevasti porovahinkoja, joidenkin paliskuntien osalta tarkastusprosentti jää hyvinkin alhaiseksi.

On tarpeen myös toteuttaa hallitusohjelman tavoitetta joustavoittaa vahinkokorvausjärjestelmää. Hallitusohjelman mukaisessa kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnissa (2013) todetaan, että suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat porovahinkoja lukuun ottamatta euromääräisesti maltillisia (porovahinkojen osuus yli 90%). Poronhoitoalueen ja muun Suomen vahinkokorvaukset tulee eriyttää siten, että ne maksetaan omalta momentilta. Tämä mahdollistaisi poronhoitoalueen ulkopuolella välittömän vahingonkorvauksen.

Kalastuslain kokonaisuudistus

HE 17/2009 vp — EV 72/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.5.2010, että kalastuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ammattikalastusta koskevia säännöksiä uudistetaan muuttamalla ammattikalastus luvanvaraiseksi toiminnaksi.

Kalastuslain kokonaisuudistusta on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön johdolla laajapohjaisessa työryhmässä ja sen neljässä jaostossa. Ammattikalastusta koskevat säännökset, mukaan lukien toiminnan luvanvaraisuus on käsitelty osana kokonaisuudistusta.

Esityksessä on lähdetty siitä, että ammattikalastajien tulisi rekisteröityä ELY-keskuk-
sen ylläpitämään rekisteriin ja että vain ammattikalastajilla olisi oikeus kalan ensikäden
myyntiin. Lisäksi on esitetty, että heillä olisi saaliiden ilmoitusvelvollisuus. Näiden ehdo-
tusten toteutuminen merkitsisivät käytännössä ammattikalastuksen luvanvaraisuutta.

Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa

HE 232/2009 vp — EV 26/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.3.2010, että EU:n säännöksiä tehtävien eriyttämisestä on
tulkittava Suomessa siten, että kunnan maaseutuelinkeinoviranomaistehtäviä
hoitava henkilö voi hoitaa sekä hallintoviranomaisen tehtäviä että maksajaviras-
totehtäviä. Tehtävien eriyttäminen on katsottava toteutetuksi, jos edellä tarkoi-
tettu henkilö ei toimi saman maatalousyrittäjän kohdalla sekä sitoumuspäätök-
siin liittyvissä tehtävissä että maksajavirastotehtävissä.

Eduskunnan lausuman edellyttämistä tehtävien eriyttämisperiaatteista on yhteistoiminta-
alueita muodostettaessa kerrottu laajasti koulutuksen ja tiedotuksen keinoin. Lausuma on
otettu huomioon myös Maaseutuviraston ja kuntien yhteistoiminta-alueiden välisiä mak-
sajavirastosopimuksia laadittaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Suomen ja Ruotsin välillä tehty rajajokisopimus

HE 264/2009 vp — EV 95/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2010, että hallitus huolehtii Itämeren lohen ja taime-
nen kalastuksen tehokkaasta säätelystä sekä kansallisesti että yhdessä Ruotsin
kanssa ja varautuu käytännön toimin Tornionjoen kalastusalueen kalastussään-
nön 16 §:n mukaisesti kalakantojen aiempaa kattavampaan suojeluun ja tehok-
kaampien kalastusmääräysten antamiseen, sekä varmistaa yhteistyössä Ruotsin
kanssa tehokkaan kalastuksenvalvonnan toteutumisen rajajokisopimuksen alu-
eella.

2. Eduskunta edellytti, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan
tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja
metsätalousvaliokunnalle selvitys 1.10.2012 mennessä.

1. Hallitus on säädellyt lohen kalastusta sekä valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohen-
kalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa että valtioneuvoston asetuksella
436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä.
Asetus 436/2011 liittyy Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sen tarkoituk-

sena on toimeenpanna sopimuksen osana olevan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta.

Vuonna 2013 lohen nousu Tornionjokeen jäi jonkin verran pienemmäksi kuin vuonna 2012, mutta oli huomattavasti aiempia vuosia suurempaa. Kattilakoskeen lohilaskurin ohi vaeltaneiden lohien määrä ylisi 50 000:een.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:n mukaisia neuvotteluja on käyty kevättalvella 2011 ja 2012. Neuvottelut ovat sujuneet hyvässä hengessä ja kalastussäännön menettelyjä noudattaen. Molempina vuosina on voitu sopia 16 §:n 3 momentin mukaisesta pöytäkirjasta. Pöytäkirjat on Suomessa voimaansaatettu Tasavallan presidentin asetuksella 438/2011 (SopS 66/2011) ja valtioneuvoston asetuksella 204/2012 (SopS 21/2012).

Vuoden 2013 pöytäkirjan mukaan lohen taimenen ja muiden lajien kalastuksessa kulkuverkolla kalastussäännön määrittelemissä apajapaikoissa on sallittu käyttää tai säilyttää veneessä samanaikaisesti enintään yhtä kulkuverkkoa venekuntaa kohden. Pöytäkirjalla määrättiin myös Tornionjoen kalastusalueen meri- ja jokialueella saaliiksi saatujen taimenten vapauttamisesta ja varrellisen nostokoukun käyttökiellosta kalastuksessa. Lisäksi pöytäkirjalla liitettiin yksi uusi apajapaikka kalastussäännön liitteeseen 2.

Maa- ja metsätalousministeriön puolelta esitettiin lisäksi pöytäkirjaan mm. sitä, että kaikkien lajien kalastus kiinteillä pyydyksillä merialueilla saisi alkaa aikaisintaan kesäkuun 25. päivänä ja rajoituksia kulkuverkkojen enimmäispituuteen (120 metristä 90 metriin) sekä lohen ja taimenen sekä siian kulkuverkkokalastuskausien lyhentämistä, mutta näistä muutoksista ei päästy yhteisymmärrykseen Ruotsin kanssa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella valvontayhteistyö ja valvonnan suunnittelu Ruotsin kanssa on parantunut. Ruotsin kanssa on toteutettu valvojavaihtoa sekä parannettu tiedonkulkua maasta toiseen myydyistä kalaeristä. Jokialueella valvonnassa kiinnitettiin huomiota ajoverkkokalastuksen valvontaan, jotta kalastusmuodon laajuudesta ja vaikutuksesta saataisiin parempi kuva. Jokialueen valvontaa toteutettiin koko rajajokiosuudella.

2. Maa- ja metsätalousministeriö antoi 28.9.2012 maa- ja metsätalousvaliokunnalle eduskunnan edellyttämän selvityksen asetetussa määräajassa (1.10.2012).

Metsälannoitus

HE 271/2009 vp — EV 47/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 23.4.2010, että metsälannoitusta koskevat lakia alemmanasteiset säännökset laaditaan sen sisältöisiksi, että valiokunnan mietinnössä hallituksen esityksestä lannoitelaksi (MmVM 3/2006 vp – HE 71/2005 vp) esitetyt kannanotot tulevat huomioon otetuiksi.

Uusi maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitevalmisteista (24/2011) astui voimaan 13.9.2011. Eduskunnan kannanoton mukaisesti hyvälaatuisen puun, turpeen ja peltobio-massan poltosta syntyneen tuhkan käyttö metsälannoitukseen samoin kuin siihen liit-

tyvien uusien tuotteiden (uusi tyyppinimiryhmä tuhkalannoitteet) kehittäminen ja käyttöönotto on mahdollista jatkossakin. Ministeriön asetuksessa korkeinta sallittua kadmiumraja-arvoa nostettiin 25 mg:aan Cd/kg ka metsässä käytettävillä tuhkalannoitteilla, kun se aikaisemmin oli 17,5 mg Cd/kg. Metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa saa uuden asetuksen mukaan levittää kadmiumia 100g/ha 60 vuoden ajanjaksona annettuna. Muutos vastaa Metsäntutkimuslaitoksen metsätuhkalinjausta, silloin kun metsässä käytettäviä tuhkalannoitteita levitetään 4000 kg/ha. Aikaisemmin sallitut kadmiumin enimmäislevitysmäärät olivat 60 g/ha 40 vuoden ajanjaksona annettuna. Asetuksessa nostettiin myös metsässä käytettävien tuhkalannoitteiden arseenin raja-arvoa 40 mg:aan As/kg ka, kun se aikaisemmin oli 30 mg As /kg ka. Arseenin raja-arvoa nostettaessa määrättiin asetuksessa Metsäntutkimuslaitoksen esityksen mukaisesti arseenille metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa kadmiumin tapaan hehtaarikohtainen enimmäismäärä, joka on 160 g As/hehtaari 60 vuoden ajanjaksona annettuna.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Kiinteistönmuodostamislaki

HE 265/2009 vp — EV 307/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.2.2011, että annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti lausuman edellyttämän seurannan yhteistyössä Maanmittauslaitoksen keskushallinnon kanssa. Lisäksi ministeriö sisällytti Maanmittauslaitoksen vuoden 2013 tulossopimukseen veloitteen raportoida osittamisrajoituksiin liittyvän lainsäädännön vaikutuksista maa- ja metsätalousministeriölle viimeistään 31.10.2013. Maanmittauslaitoksen raportin ja oman seurannan pohjalta ministeriö laati eduskunnan edellyttämän selvityksen ja toimitti sen maa- ja metsätalousvaliokunnalle 2.12.2013.

Selvityksen pääpaino oli osittamisrajoituksia koskevan sääntelyn muuttumisen vaikutuksissa, koska maa- ja metsätalousvaliokunta piti mietinnössään erittäin ongelmallisena osittamisrajoituksista aiheutuvia ongelmia kiinteistötietojärjestelmän luotettavuuteen. Valiokunta korosti, että osittamisrajoitukset johtavat ns. pysyvien määräalojen syntymiseen ja sitä kautta tietoaikkoihin kiinteistötietojärjestelmässä ja lisäsi kiinteistönmuodostamislain osittamisrajoituksia käsittelevään 33 §:ään uuden 5 momentin.

Maa- ja metsätalousministeriön selvityksen mukaan lakimuutoksen jälkeen aikaisemmin osittamisrajoitusten takia esteellisten lohkomistoimitusten määrä on vähentynyt lakimuutoksen jälkeen kahdessa vuodessa noin puoleen. Keskeisin lakimuutoksen vaikutus on se, että muutos on pysäyttänyt kiinteistötietojärjestelmän laadun heikentymiskehityksen. Samalla se on laajentanut mahdollisuuksia lohkoa kiinteistöksi ns. pysyviä määräaloja, jolloin jo lainhuudon omaavan määräalan ulottuvuus on saatu myös yksilöityä maastoon ja

kiinteistörekisteriin. Tämä on selvästi parantanut kiinteistörekisterin tietosisältöä, tehostanut kiinteistönmuodostamistoimintaa ja parantanut kiinteistönomistajan oikeusturvaa.

Lakimuutokselle asetetut tavoitteet ovat maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan toteutuneet kokonaisuudessaan odotetusti. Tämä näkyy muun muassa kiinteistönmuodostamistoiminnan tehostumisena. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan lakimuutoksen vaikutus tulee olemaan vielä suurempi pidemmällä aikavälillä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Riistanhoitomaksut

HE 237/2010 vp — EV 275/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.1.2011, että riistanhoitomaksuista kertyvistä varoista nykyistä suurempi osuus osoitetaan riistanhoitoyhdistysten menoihin.

Valtioneuvosto päätti 17.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan lausuman mukaisesti riistanhoitoyhdistysten osuutta riistanhoitomaksuista tullaan nostamaan lainsäätämisen ajankohdan 18,5 prosentista asteittain. Vuoden 2013 valtion talousarviossa riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista on 20 prosenttia.

Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2012 tarkastuksessa ministeriötä on suositettu kiinnittämään huomiota riistanhoitoyhdistyksille annettavan yleisavustuksen tarpeellisuuteen ja käytössä olevien jakoperusteiden asianmukaisuuteen. Tarkastuksessa on myös suositettu kiinnittämään edelleen huomiota julkioikeudellisten suoritteiden hinnoitteluun riistanhoitoyhdistyksissä. On osoittautunut, että riistanhoitoyhdistyksille syntyy toiminnasta ylijäämää.

Tarkastuksessa on suositettu selvittämään valtionavustuslain soveltaminen Suomen riistakeskukselle ja riistanhoitoyhdistyksille myönnettävään valtionosuuteen ja tarvittaessa säätämään selvemmin myöntämisen edellytyksistä. Tarkastuksessa on pidetty hyvän taloudenhoidon periaatteiden mukaisena, että yleisavustukselle on lähtökohtaisesti valtionavustuslain 7 §:n tarkoittama tarve.

Ministeriö on ryhtynyt tämän johdosta toimenpiteisiin riistanhoitoyhdistysten varainjaon kehittämiseksi ja tilinpidon ohjeistuksen päivittämiseksi.

Pienpuun energiatuki

HE 270/2010 vp — EV 254/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2010, että pienpuun energiatuesta annettavan lain vaikutuksia puun energiakäyttöön ja raakapuun markkinoihin seurataan ja että seu-

rannan tuloksista toimitetaan valiokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 27.1.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laadittiin vuonna 2011 malli, jolla voidaan seurata energiatukien vaikutuksia puun energiakäyttöön ja puumarkkinoihin.

Pienpuun energiatuesta käytiin suullisia keskusteluja komission kilpailupääosaston kanssa. Tukijärjestelmään tehtiin komission edellyttämiä muutoksia. Lopullisen, muutetun pienpuun energiatukiesityksen virallinen notifiointi käynnistyi lokakuussa 2013. Kestävän metsätalouden tukijärjestelmän kokonaisuudistus aloitettiin kertomusvuonna

Pienteurastamojen lihantarkastus

HE 293/2010 vp — EV 333/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että pienteurastamoille lihantarkastuksesta ja valvontatoiminnasta aiheutuvien kustannusten alentaminen toteutetaan siten, että hyöty kustannusten alenemisesta koituu täysimääräisesti pienteurastamoiden hyväksi, ja että kustannusten alenemisesta ja sen seurannasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 syyskuun loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin 1.9.2011 valtiolle. Siirron vaikutuksia koskevan selvityksen laati Helsingin yliopiston elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos. Arviointiraportti sekä Elintarviketurvallisuusviraston selvitys pienteurastamojen lihantarkastuskustannuksista ja laitosvalvonnasta vuonna 2012 toimitettiin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 27.9.2012.

Elintarviketurvallisuusvirasto on jatkanut asian tarkastelua maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä. Vuonna 2013 annetun lisäselvityksen mukaan elintarvikelain (23/2006) 70 §:n mahdollistamaa valtion subventiota on käytetty pelkästään pienteurastamoiden lihantarkastuskustannusten alentamiseksi. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisista suoritteista annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (1056/2012) on tarkoitettu muuttamaan siten, että valtion tukea voitaisiin käyttää myös pienteurastamoihin tehtävien hygieniavalvontakäyntien maksujen alentamiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatilaan investointien hankinta

HE 294/2010 vp — EV 367/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että viljelijöiden hallinnollisen taakan keventäminen tulee olla tärkeimpänä tavoitteena myös uudistuksen alemmanasteisissa säädöksissä ja uudistuksen muussakin toimeenpanossa.

Valtioneuvosto päätti 12.5.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Marraskuussa 2011 on annettu asetus (1140/2011) maatalouden investointituesta ja nuoren viljelijän aloitustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Asetuksessa säädetään julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007) yksinkertaisemmasta kilpailutusmenettelystä, joka vähentää tuen hakijoiden hallinnollista taakkaa. Jos tuen hakija ei ole tehnyt julkista hankintailmoitusta ennen tuen myöntämistä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee ilmoituksen hakijan puolesta. Julkisten hankintojen sähköiseen ilmoitusjärjestelmään on luotu oma osio maatalouden hankintailmoituksille. Maaseutuvirasto on tuottanut tuen hakijoille ohjeistusta asetuksen mukaisesta kilpailutusmenettelystä ja sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttämisestä.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Tulvavahinkolain kumoaminen

HE 295/2010 vp — EV 325/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.2.2011, että lain kumoamisen vaikutuksia markkinoille tuleviin vakuutustuotteisiin seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 25.8.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle valiokunnan kuulemisessa 29.11.2012. Yhdessä Finanssialan Keskusliiton kanssa toteutetun selvityksen mukaan kolmella suurimmalla yhtiöllä, joiden markkinaosuus on noin 80 prosenttia, on tarjottavana tulvaturvan sisältäviä vakuutuksia kotitalouksille vuoden 2013 alkuun mennessä. Lisäksi muut yhtiöt harkitsevat tulvaturvan sisältävän vakuutuksen tarjoamista tai tarjoavat niitä joissain yksittäisissä tuotteissa Tiedossa olevien vakuutustuotteiden ehdot vastaavat niitä tulvaturvalle asetettuja tavoitteita, joka olivat korvausjärjestelmän uudistamista koskevan lainsäädännön perusteena. Asuinrakennuksia koskevan tulvaturvan lisäksi kaksi vakuutusyhtiötä tarjoaa vakuutustuotteita, joista korvataan myös maatalouden tuotantorakennuksille aiheutuvia tulvavahinkoja. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo selvityksen perusteella, että kotitalouksilla ja myös maatalousyrittäjillä on tulvavahinkolain kumoamisen jälkeen riittävä mahdollisuus varautua vesistötulvista rakennuksille ja niissä olevalle irtaimistolle aiheutuviin vahinkoihin ottamalla vakuutus.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Ruokapoliittinen selonteko
VNS 6/2010 vp — EK41/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 27.1.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Hallitus huolehtii alkutuotannon kannattavuuden ja alkutuottajien aseman parantamisesta markkinoilla, mikä turvaa kotimaisen elintarviketuotannon ja maamme peltoalan säilymisen tuotannossa.

2. Hallitus huolehtii elintarvikkeiden jäljitettävyyssjärjestelmien kehittämisestä siten, että jatkossa ruoan raaka-aineiden alkuperä ja tuotantotapa käyvät aina ilmi tuotteiden myynnin yhteydessä.

3. Hallitus edistää lähi- ja luomuruoan käyttöä julkisissa ruokapalveluissa mahdollistamalla julkisissa hankinnoissa yksiselitteisinä laatukriteereinä muun ohella tuoreuden, lisäaineettomuuden ja lyhyen kuljetusmatkan.

4. Hallitus lisää huoltovarmuutta sekä selkeyttää ruokapolitiikan hallintoa ja edistää koordinaatiota eri hallinnonalojen välillä.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus on jatkanut alkutuotannon kannattavuuden turvaamista mm. myöntämällä tuotanto- ja investointitukia. Suomi on tuonut vahvasti esille EU:ssa omia näkökulmia mm. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistuksen yhteydessä. Vuoden 2013 aikana saavutetuissa keskeisissä EU-tason ratkaisuisa Suomen erityistarpeet onkin otettu hyvin huomioon. Lisäksi alkutuottajien asemaa on huomioitu kansallisessa luomualan- ja lähiruokaohjelmien valmistelutyössä. Vuoden 2013 aikana kotimainen elintarviketuotanto on säilynyt vakaana, vaikka tuottajahinnat ja tuotantopanosten hinnat ovat heilahdelleet. Hintojen kehitys Suomessa pohjautuu suurelta osin EU:n markkinoilla ja maailmanmarkkinoilla tapahtuviin muutoksiin.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on jatkanut vastuullisuus- ja jäljitettävyyssjärjestelmien kehittämistyötä yhteistyössä elinkeinon kanssa sektorikohtaisesti mm. hankerahoituksen avulla. Vuonna 2013 kehittämisen painopiste on ollut sianliha- ja kasvisalalla. Sianlihan alkutuotannon (Sikava) kansallinen laatuja järjestelmä hyväksyttiin 12.7.2013. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut aktiivisesti elintarvikkeiden alkuperämerkintöjä koskevan EU-lainsäädännön kehittämiseen. Valmiiksi pakatun tuoreen sianlihan, lampaan- ja vuohenlihan sekä siipikarjanlihan alkuperämerkinnöistä annettiin tarkemmat säännökset komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 1337/2013, jota aletaan soveltaa 1.4.2015. Tarkempia säännöksiä pääainesosan alkuperämaan sekä ainesosana käytetyn lihan alkuperämaan ilmoittamiselle valmistellaan.

3. Hallituksen luomualan- ja lähiruokaohjelmissä hankintalainsäädännön kehittäminen on keskeisesti esillä. Neuvonta julkisia hankintoja tekeville on avainasemassa laadullisten kriteerien huomioimisessa. Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut hankkeita, joilla on kehitetty laadullisia kriteereitä elintarvikkeiden hankintoihin liittyen ja neuvottu kuntapäätäjät ja hankinta- ja ruokapalveluhenkilöstöä, miten kestäviä hankintoja tehdään.

Valmistelussa on myös opas lähiruuan osuuden kasvattamiseksi julkisissa elintarvikehankinnoissa. Neuvontaa saa myös valtion ja kuntien yhteisestä julkisten kestävien hankintojen neuvontayksiköstä sekä Motivasta. Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu työ- ja elinkeinoministeriön työryhmään, jonka tarkoituksena on uudistaa kansallista hankintalainsäädäntöä EU:n hankintadirektiivi uudistuksen myötä. Hankintadirektiivissä korostuu laatukriteerit hinnan sijaan.

Hallitus on ottanut maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi lähi- ja luomuruuan osuuden kääntämisen vahvaan nousuun. Näiden kehittämisohjelmien tavoitteet hallitus hyväksyi iltakoulussaan 9.1.2013 ja ohjelmat yleisistunnossaan 16.5.2013. Periaatepäätös ohjelmista sisälsi myös tavoitteet vuoteen 2020 saakka. Elintarvikeketjun kehittämisen hankehaussa oli omat painopisteet myös luomu- ja lähiruokasektorin kehittämiseksi hallitusohjelman tavoitteita tukien. Luomun kehittämistavoitteet on huomioitu maaseutuneuvonnan valtionavussa, uuden Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014–2020 valmistelussa, kansallisessa menekinedistämistoiminnassa, tutkimusrahoituksessa, kansallisen luomuvalvontaa koskevan lakiesityksen valmistelussa ja valmistauduttaessa EU:n luomulainsäädännön kokonaisuudistukseen.

4. Valtioneuvosto on antanut päätöksen 5.12.2013 uusista huoltovarmuuden tavoitteista. Huoltovarmuuden osalta hallitus on lisäksi edistänyt kehittämis- ja tutkimushankkein erityisesti valkuaisomavaraisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö uudisti strategiaansa: ”Ruoka- ja uusiutuvat luonnonvarat - leipää ja hyvinvointia elinvoimaisesta luonnosta”. Ministeriön strategian mukaisesti vuoden 2013 alusta tuli voimaan uusi organisaatio, johon perustettiin uusi ruokaosasto. Lisäksi ministeriö on asettanut laajapohjaisen ruokapoliittisen neuvottelukunnan tammi-kuussa 2013. Esimerkki hallinnonalan koordinoinnista on maa- ja metsätalousministeriön valmistelemat erilliset luomualan ja lähiruuan kehittämisohjelmat ja niille perustettu yhteinen ministeriöiden välinen ohjausryhmä.

Hallitus on ylläpitänyt huoltovarmuutta soveltamalla tukipolitiikkaa, joka on säilyttänyt maataloustuotantoon nopeasti käyttöön otettavissa olevan maatalousmaan määrän vaakana, vaikka osa peltoalasta on ollut aktiivituotannon ulkopuolella. Myös kotieläintaloudessa kotimainen tuotannon laajuus on säilynyt.

Kalastusoppaiden lupajärjestelmä

HE 135/2011 vp — EV 40/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 29.5.2012, että kalastusoppaita koskevan lupajärjestelmän toimivuudesta ja sen vaikutuksista kalakantoihin sekä järjestelmän kehittämistarpeista muun muassa maaseutumatkailun näkökulmasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys 31.12.2014 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 14.6.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu antamaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle lausuman mukaisen selvityksen kalastusoppaita koskevan lupajärjestelmän toimivuudesta ja sen vaikutuksista kalakantoihin sekä järjestelmän kehittämistarpeista vuoden 2014 loppuun mennessä.

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/202012 vp — EV 151/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.12.2012, että EU:n valvontasäännösten täytäntöönpanoa koskevien säännösten valmistelun yhteydessä otetaan tarkasteluun kalastusvakuutustuen epäämistä koskevat säännökset siten, että rikkomusten seuraamukset ovat oikeassa suhteessa niiden vakavuuteen.

2. Eduskunta edellyttää, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Maa- ja metsätalousministeriön 18.10.2011 asettamassa laaja-alaisessa työryhmässä valmistellaan tarvittavaa lainsäädäntöä Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan valvonta- ja seuraamusjärjestelmän toimeenpanoa varten. Kalastusvakuutustuen epäämistä koskevat säännökset on tarkoitus tarkastaa tätä kokonaisuutta koskevan hallituksen esityksen yhteydessä. Hallituksen esitys annettaneen keväällä 2014

2. Riistaeläinlajeja koskevien hoitosuunnitelmien valmistelu, laatiminen ja päivittäminen on riistahallintolaissa (158/2011) säädetty Suomen riistakeskuksen tehtäväksi. Hoitosuunnitelmien valmistelu ja päivittäminen tapahtuu yhteistyössä riistaneuvostojen kanssa sidosryhmät osallistavalla tavalla. Ottaen huomioon valmistuneen suurpetopoliitiikan arvioinnin ja resurssien tarve susikannan hoitosuunnitelman päivittämiseen vuoden 2014 aikana, on hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys käynnistettävissä aikaisintaan vuonna 2015.

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp — EV 7/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että viljelylohkojen hyväksytyyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitäytetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasa-uksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat. Ongelmia on esitelty myös käytännön tasolla mm. vierailulla Pohjois-Suomeen ja Ruotsiin. Ruotsalaisten kanssa meillä on yhteinen näkemys asian ongelmallisuudesta, mikä lisäsi asian saamaa painoarvoa.

Maa- ja metsätalousministeriö on myös komissiolle lähettämässään kirjeissä tuonut esiin ongelmia ja esittänyt mm. hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-säädöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Komission mukaan hallinto ei voi olla vastuussa tuenhakijan pinta-alasta, vaan tuenhakija on velvollinen varmistamaan, että kaikki säädöksissä edellytetyt tukikelpoisuusehdot täyttyvät. Komission kirjeessä todettiin lisäksi, että järjestelmän tarkoituksena on, että se kannustaisi viljelijöitä tekemään ilmoituksia vain tukikelpoisesta alasta. Virheeliset ilmoitukset johtavat suhteellisiin ja progressiivisiin seuraamuksiin, eli toisin sanoen seuraamuksissa otetaan huomioon virheen suuruus.

EU:n maatalousuudistuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston horisontaaliasetus ehdotuksen käsittelyvaiheessa Suomi on tuonut kirjallisesti ja kokouksissa esiin ehdotuksen siitä, että tuenhakijalle ei aiheudu hallinnollisia seuraamuksia, kun hän on käyttänyt tukihakemuksessaan hallinnon ilmoittamaa pinta-alaa eli digitoitua pinta-alaa. Suomi on saanut yllättävän vähän tukea muilta jäsenvaltioilta asiassa. Puheenjohtajavaltio Irlanti oli kuitenkin valmis ottamaan asetusehdotuksen alaviitteeseen maininnan, jossa viitataan esitetyt tukihakemusten pinta-alatietoihin. Tämä viittaus liittyy lopullisen horisontaaliasetuksen (EU) N:o 1306/2013 77 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan seuraamuksia ei aiheudu, kun kysymyksessä on toimivaltaisen viranomaisen virhe, jota seuraamuksen kohde ei ole voinut kohtuudella havaita. Viittauksessa todetaan kuitenkin, että tuenhakijalla säilyy vastuu hakemuksestaan.

Komission kanssa käydyissä kahdenvälisissä neuvotteluissa 13.5.2013 komission edustajat totesivat, että tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että hallinnon tulee aina erikseen tehdä tulkinta siitä, onko kyse tällaisesta tilanteesta. Mitään automaattista hallinnon hyväksymää pinta-alaa ei siis ole komission mukaan tulossa. Jos virhe on sellainen, että viljelijä on sen voinut havaita, eikä siitä huolimatta tee mitään, aiheutuu tästä viljelijälle seuraamukset.

Pienten pinta-alamuutosten vähentämiseksi komission sisäiselle lausuntokierrokselle lähteneessä luonnoksessa horisontaaliasetusta täydentäväksi delegoiduksi asetukseksi esitetään otettavaksi käyttöön peltolohkokisterin viitelohkoja koskeva 2 % toleranssi. Asetusluonnoksen tämän kohdan sanamuotoihin liittyi paljon jäsenvaltioiden yhteisiä parannusehdotuksia, joissa myös Suomi oli mukana. Teksti meni kuitenkin eteenpäin komission ehdottamassa muodossa. Komissio on vakuuttanut, että jatkuvat pinta-alamuutokset poistuvat tämän toleranssin käyttöönoton myötä. Tarkemman ohjeistuksen puuttuessa tähän on vaikea ottaa tällä hetkellä kantaa, mutta uuden toleranssin toivotaan auttavan merkittävästi pinta-alamuutosten vähenemiseen.

Kansallisin toimin on myös pyritty etenemään asiassa. Maaseutuvirasto yhteistyökumppaneidensa kanssa kehittää koko ajan pinta-alojen digitointia ja sen tarkkuutta. Näin ollen lähtökohtana on, että mm. kartta-aineisto paranee koko ajan kuvaustekniikan kehittyessä ja hallinnon viljelijälle tukihakemuksen tekemisen tueksi tarjoamat pinta-alat tarkentuvat entisestään jokaisen peltolohkorekisteriin tehtävän ajantasaistuksen yhteydessä.

Kelpoisuustodistukset

HE 35/2013 vp — EV 80/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että EU:n lopetusasetuksen mukaisia kelpoisuustodistuksia myönnettäessä toiminnanharjoittajille aiheutuvat kustannukset minimoidaan.

Valtioneuvosto päätti 8.8.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt kelpoisuustodistuksesta perittävän maksun tasoa. Maksu on asetettu alhaisemmaksi, mitä se on hallituksen esitystä valmisteltaessa arvioitu.

Maanmittauslaitoksen organisaatiouudistus

HE 68/2013 vp — EV 102/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että uudistuksen jälkeenkin palveluita saadaan samantasoisina eri puolilla maata kattavaa palveluverkostoa hyödyntäen, ja että Maanmittauslaitoksen hallinnon ja johdon sijoittumisessa tavoitteena on alueellistaminen.

Valtioneuvosto päätti 5.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maanmittauslaitoksen organisaatiouudistuksella ei ollut vaikutusta Maanmittauslaitoksen alueelliseen palvelutarjontaan. Maanmittauslaitoksen 35 palvelupistettä on kyetty säilyttämään ja palvelupisteverkko jakaantuu tasaisesti maan eri osiin. Kaikki Maanmittauslaitoksen palvelut ovat edelleen saatavilla kaikista palvelupisteistä.

Valtakunnallisen toimialuerakenteen käyttöönotto luopumalla maanmittaustoimistojen muodostamasta aluehallinnosta on parantanut erityisesti asiakkaan oikeusturvaa kirjaamisasioissa. Muutoksen jälkeen lainhuuto- ja kiinnityshakemus tulee etuoikeuksineen vireille välittömästi, kun se on jätetty johonkin Maanmittauslaitoksen palvelupisteeseen. Aikaisemmin toimivaltainen maanmittaustoimisto määräytyi kiinteistön alueellisen sijainnin perusteella ja hakemus tuli vireille vasta, kun kyseinen alueellinen maanmittaustoimisto vastaanotti hakemuksen.

Organisaatiomuutoksen seurauksena Maanmittauslaitoksessa otettiin käyttöön valtakunnallinen työnhallintajärjestelmä, johon tulevat muun muassa kaikki toimitushake-

mukset ja jonka avulla työtehtäviä jaetaan toimitusalueille. Menetelmä mahdollistaa entistä maanmittaustoimistojakoa paremmin työtehtävien ja työvoimavarojen tasapainottamisen. Samalla asiakkaiden saaman palvelun taso ei toimitusajan osalta enää perustu yhtä suuressa määrin alueelliseen kysyntäkannan määrään. Organisaatiomuutos ei ole myöskään hidastanut Maanmittauslaitoksen sähköisten palvelujen kehittämistyötä, jonka seurauksena Maanmittauslaitos pystyy entistä tehokkaammin lisäämään ajasta ja paikasta riippumattomien palvelujen saatavuutta.

Maanmittauslaitoksen siirtyminen valtakunnallisiin toimialueisiin ei siirtänyt toimintaa maakunnista pääkaupunkiseudulle, vaan varsinainen tuotantotoiminta pysyi edelleen pääosin maakunnissa. Uudistuksen myötä myös eri tuotantoprosesseja voidaan nyt johtaa mistä päin maata tahansa. Esimiehistä noin 65 % toimii pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Maanmittauslaitoksen hallintotehtävien henkilöstöstä noin puolet sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella ja Maanmittauslaitoksen koko henkilöstöstä 85 % sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Kaiken kaikkiaan uudistus lisäsi erityisesti esimiesten ja hallinto henkilöstön määrää maakunnissa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Metsälain muutos

HE 75/2013 vp — EV 175/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää varmistamista lakia alemman tason säännöksillä, etteivät vesat ja siemensyntyiset lehtipuut tavoita havupuuvaltaisilla taimikoilla, muun muassa kuusitaimikoilla, istutustaimien keskipituutta.
2. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaikutukset siirtymisestä metsälain 11 §:n mukaisten, maanomistajalle taikka hallinto-oikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijalle aiheutuvien taloudellisten menetysten arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun.

Valtioneuvosto päätti 19.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvoston asetukseen metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä lisättiin 9 §:ään 2 momentti, jossa säädetään taimikon perustamista haittaavien puiden ja pensaiden poistamisesta. Asetuksen 9 §:n 2 momentin mukaan katsotaan metsälain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaiksi havupuuvaltaisissa taimikoissa siemen- ja vesasyntyiset lehtipuiden taimet, jotka haittaavat taimikon jatkokehitystä.

2. Selvitystyö on käynnistetty maa- ja metsätalousministeriön ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion toimesta.

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp — EV 196/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa AtRisk-tutkimushankkeessa on selvitetty vakuutusmaksuveron mahdollista tuottoa valtiolle sekä veron vaikutusta satovahinkovakuutusten kysynnälle. Asian valmistelua jatketaan.

1.8 Liikenne- ja viestintäministeriö

Hintakatto

HE 74/2004 vp — EV 226/2004 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2004, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuosittaisen selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista.

Viestintämarkkinalain (VML 393/2003) 1.3. 2005 voimaantulleet muutokset sisältävät säännöksiä enimmäishinnasta (HE 74/2004). Vuotta 20132 koskeva selvitys on toimitettu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle joulukuussa 20132. Viestintävirasto antoi joulukuussa 2012 päätökset huomattavan markkinavoiman omaaville teleyrityksille asetettavista velvoitteista kiinteän verkon tilaajayhteys- ja laajakaistatukkumarkkinoilla. Päätösten myötä Viestintävirasto keskitti sääntelyä tilaajayhteysmarkkinoilla markkinoiden kannalta merkittävimpiin yrityksiin. Markkinoiden kannalta kahdeksan merkittävimmän yrityksen sääntelyä tiukennettiin ja Viestintävirasto siirtyy tilaajayhteyksien hinnoittelun jälkikäteisestä valvonnasta hintojen ennakkosääntelyyn soveltamalla etukäteistä hintakattoa koskevia viestintämarkkinalain 37 §:n säännöksiä ensimmäistä kertaa. Yhtiökohtaiset euromääräiset enimmäishinnat oli tarkoitus määrittää erillisillä päätöksillä vuoden 2013 aikana. Vuonna 2013 Viestintävirasto on kehittänyt vakiokomponenttimenetelmän tiiviissä yhteistyössä teleyritysten kanssa. Viestintävirasto tulee asettamaan tilaajayhteyksien enimmäishinnat perustuen uuteen vakiokomponenttimenetelmään.

Viestintävirasto ei ole vuoden 20132 aikana tehnyt viestintämarkkinalain 86 §:n nojalla päätöksiä (oikeus päättää yksittäistapauksessa enimmäishinta jälkikäteen). Molemmat edellä mainitut viestintämarkkinalain säännökset (VML 37 ja 86 §) kuuluvat viestintämarkkinalain kokonaisuudistuksen piiriin ja kyseisten säännösten muutokset on valmisteltu osana

tietoyhteiskuntakaari- lainsäädäntöhanketta, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Laajakaista

HE 176/2009 vp — EV 189/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 25.11.2009, että hallitus selvittää ja arvioi kaikki käytettävissä olevat eri lisärahoitusmahdollisuudet laajakaistahankkeilla rakennettaviin viestintäverkkoihin liittyvien tilaajayhteyksien turvaamiseksi niille kotitalouksille, jotka katsovat tarvitsevansa laajakaistayhteyden, mutta joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia tilaajayhteyden rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvien kohtuuttomien kustannusten maksamiseen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitysliikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään elokuun 2010 loppuun mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 26.8.2010 toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle lausumassa tarkoitetun selvityksen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Siirtovelvoite

HE 13/2010 vp — EV 103/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2010, että radio- ja televisiotoiminnasta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettuja yleisen edun mukaisia ohjelmistoja ei tulkita liian laajasti siten, että siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien ohjelmistojen määrä lisääntyisi asiallisesti hallituksen esityksessä esille tuodusta laajuudesta.

2. Eduskunta edellyttää, että jos verkko- ja palvelutarjonta vuosien 2011-2016 välisenä aikana kehittyy tavalla, jota ei voida nyt ennakoida, ja kehitys johtaa tekijöiden tai kansalaisten kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lastenohjelmien tekstityksen merkitystä lasten kehitykselle selvitetään tarkemmin ja että selvityksen pohjalta harkitaan uudelleen velvoitetta lastenohjelmien tekstittämisestä.

Valtioneuvosto päätti 27.8.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Siirtovelvoitteen piirissä 1.7.2011 lukien olevat kanavat on määriteltävä valtioneuvoston asetuksella 292/2011. Asetuksella säädettyä siirtovelvoitteen laajuutta ei ole muutettu.

Televisiopalvelujen käyttöä kuvaavien selvitysten mukaan televisiolähetysten vastaanottotavoissa ei edelleenkaan ole havaittavissa sellaisia muutoksia, että niiden voitaisiin

nähdä johtavan tekijöiden tai kansalaisten kannalta lausumassa tarkoitettulla tavalla koh- tuuttomaan lopputulokseen. Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan tässä vaiheessa ei ole aihetta ryhtyä toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö teetti vuonna 2012 konsulttiselvityksen: TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus. Päivitys ministeriön julkaisuun 40/2009, (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 19/2012).. Selvityksen johtopäätösten mukaisesti tietoyhteis- kuntakaaren valmistelun yhteydessä on arvioitu uudelleen velvoitetta lastenohjelmien teks- tittämisestä. Ehdotetut muutokset sisältyvät tietoyhteiskuntaarta koskevaan hallituksen esitykseen, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Postitoiminta

HE 216/2010 vp — EV 351/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.3.2011, että postimarkkinoiden kehittymistä sekä posti- palvelujen laatua ja saatavuutta seurataan tiiviisti ja ryhdytään tarvittaessa vii- pymättä toimenpiteisiin, joilla laadukkaiden postipalvelujen tarjonta varmistea- taan koko maassa. Seurannassa tulee arvioida myös erityisesti haja-asutusalu- eiden jakeluhintoihin kohdistuvia vaikutuksia. Seurannasta ja toteutetuista toi- menpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2013 mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että postitoiminnan yleispalvelun rahoitus tulee var- mistaa tilanteissa, joissa yleispalvelun tarjoaminen johtaisi nettokustannuksiin, jotka muodostavat kohtuuttoman taloudellisen rasitteen yleispalvelun tarjoajalle. Rahoituksen turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2012 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi postilaki tuli voimaan 1.6.2011. Valtioneuvosto myönsi 2.3.2012 toimiluvan pos- titoiminnan harjoittamiseen alueellisesti Esan Kirjapaino Oy:lle ja 14.2.2013 Ilves Jakelu Oy:lle. Toimilupa postitoiminnan harjoittamiseen on lisäksi Itella Posti Oy:llä, joka vuo- den 2013 lopussa oli edelleen ainoa postipalveluja tarjoava yritys.

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle toimitettiin 8.5.2013 lausuman edellyttämä selvitys postimarkkinoiden kehittymisestä sekä palvelujen laadusta ja. Selvityksessä käsiteltiin pos- tipalvelujen laatua, saatavuutta sekä palvelujen sähköistymistä, haja-asutusalueiden jake- luhintojen kehitystä sekä postipalvelujen tarjonnan varmistavia toimenpiteitä. Selvityksen johtopäätös oli, että postipalveluiden laadun varmistamiseen liittyviin erityistoimenpitei- siin ei selvityshetkellä ollut tarvetta.

Selvitys postitoiminnan yleispalvelun rahoituksesta toimitettiin liikenne- ja viestintä- valiokunnalle 30.8.2012. Selvityksessä käsiteltiin postilakiin sisältyvää yleispalvelun rahoit- tusemekanismia, sen käytännön toteuttamista ja muita rahoitusmalleja selvittäneen työ-

ryhmän työn tuloksia sekä postimarkkinoiden kehitystä postilain voimaantulon jälkeen. Selvityksen johtopäätös oli, että yleispalvelun rahoitukseen liittyviin erityistoimenpiteisiin ei selvityshetkellä ollut tarvetta.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Laajakaista ja tietoyhteiskunta

VNS 10/2010 vp — EK 46/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeen toteuttamistapoja ja hankkeen tavoitteita tulee arvioida selonteossa esitetyllä tavalla uudelleen ensi vaalikauden alussa. Arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon hankkeiden kilpailutusten myötä täsmentyneet kustannusarviot sekä runkoverkon että tilaajayhteyden osalta, teknologian kehittymisestä aiheutuneet mahdolliset muutostarpeet sekä hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisesti tarvittava lisärahoitus ja uudet rahoitusmallit.

2. Tietoyhteiskunnan kehittämistä koskeva toimivalta ja resursseista päättäminen tulee nykyisistä hallinnon alan rajoista poiketen keskittää selkeästi yhdelle taholle valtioneuvoston tasolla.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeesta on toteutettu kaksi väliarviointia. Ensimmäinen väliarviointi laadittiin vuosina 2011–2012. Sen perusteella laajakaistahankkeen periaatteita tarkistettiin syksyllä 2012 niin, että yksittäisten hankkeiden toteutus sujuvoituu. Toinen väliarviointi tehtiin vuonna 2013. Siinä arvioitiin kattavasti hankkeen tilannetta, määrärahan käyttöä ja tarvetta mahdollisiin jatkotoimenpiteisiin. Mahdollisista toimenpiteistä, joihin väliarvioinnin tulokset antavat aihetta, päätetään vuoden 2014 alkupuolella.

Matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointi

HE 144/2011 vp — EV 34/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.5.2012 että valtioneuvosto toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointia koskevan kiellon vaikutuksista viimeistään vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 14.6.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki viestintämarkkinalain 80 §:n muuttamisesta ja 65 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta (373/2012) tuli voimaan 1.8.2012. Lain 65 a § (Puhelinmarkkinoinnin kieltö) on voi-

massa 1 päivään heinäkuuta 2015. Selvitys matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointia koskevan kiellon vaikutuksista toimitettiin liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2013.

Puhelinmarkkinoinnin kieltä koskevat säännökset sisältyvät tietoyhteiskuntakaarta koskevaan hallituksen esitykseen, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammi-kuussa 2014.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Taajuushuutokaupan vaikutusten arviointi

HE 72/2012 vp — EV 89/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 23.10.2012, että taajuushuutokaupan vaikutuksista toimialan kilpailuun ja kuluttajahintojen kehittymiseen tehdään analyysi ennen 700 megahertsin taajuusalueen matkaviestintoilupien myöntämistä ja analyysin tulokset otetaan huomioon 700 megahertsin taajuuksia jaettaessa.

Valtioneuvosto päätti 1.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annetun lain muuttamisesta (592/2012) tuli voimaan 8.11.2012. Lain mahdollistama 800 megahertsin taajuusalueen huutokauppa päättyi 30.10.2013. Valtioneuvosto myönsi 21.11.2013 huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvat kolmelle toimijalle toimilupakaudelle. TeliaSonera Finland Oyj:lle myönnetyn toimiluvan ehtojen mukaan verkko on rakennettava siten, että se kattaa 95 prosenttia Manner-Suomen väestöstä kolmen vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta ja 99 prosenttia viiden vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta. DNA Oy:lle ja Elisa Oyj:lle myönnettyjen toimilupien ehtojen mukaan verkko on rakennettava siten, että se kattaa 97 prosenttia Manner-Suomen väestöstä viiden vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta.

Lausuman edellyttämä selvitys on mahdollista antaa sen jälkeen, kun em. taajuusalueelle rakennetut verkot on otettu kaupalliseen käyttöön.

Sähköisen median viestintäpoliittinen ohjelma

VNS 4/2012 vp — EK 32/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta on 12.12.2012 hyväksynyt selonteon johdosta seuraavan mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Katsojien ja kuuntelijoiden aseman tasapuolisuuden toteutuminen ja heidän tarpeensa tulee pitää keskeisinä lähtökohtina arvioitaessa mediatoimialan tulevaisuutta ja toimintamahdollisuuksia koskevia linjauksia tai esimerkiksi uuteen tekniikkaan siirtymiseen liittyviä määräaikoja.

2. Kotimaisen kulttuurin ja mm. kansallisen identiteetin kannalta keskeisen kotimaisen ohjelmasisällön tarjontaan ja sen monipuolisen tuotannon edistämi-

seen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tämä edellyttää suomalaisen kulttuurin ja sisältötuotannon rahoituksesta ohjelmahankintojen kautta merkittävältä osin vastaavan kotimaisen sähköisen median toimintaedellytysten turvaamista ja kehittämistä selonteon tarkastelujaksolla.

3. Sähköisen median jakeluteitä tulee kehittää teknologianeutraalisti ja tasapuolisesti pyrkien edistämään uusien ja tehokkaiden jakeluteiden käyttöä, mutta samalla etsien keinoja vielä pitkään välttämättömien perinteisten verkkojen toiminnan ja käyttömahdollisuuksien turvaamiseksi. Katsojilla ja kuuntelijoilla tulee olla omien tarpeidensa mukaisia valinnanmahdollisuuksia monipuolisten sisältöjen lisäksi myöskin jakeluteiden osalta. Näihin kysymyksiin tulee kiinnittää huomiota myös selonteossa tarkoitettujen välitarkastelujen yhteydessä.

4. Televisiosisällön laajakaistajakelun yhtäaikaisesti suurille katsojamäärille mahdollistavien teknologioiden käyttöönottoa tulee edistää. Alan toimijoiden on keskeistä pyrkiä sopimaan tämän kaltaisten tekniikoiden käyttöönotosta, teknisestä ja muusta toteutuksesta sekä kustannusten jakautumisesta. Mikäli näistä toimenpiteistä huolimatta tämän kaltaista katsojien valinnanmahdollisuuksien, televisioimialan tulevaisuuden ja laajemmin tietoyhteiskuntakehityksen kannalta tärkeää teknistä toteutusta ei saada markkinoilla käyttöön, tulee arvioida mahdolliset asiaa koskevat sääntelyn tarpeet ja mahdollisuudet.

5. Radiotoimialan toimintaedellytysten ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulee laatia selonteon mukaisesti toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmassa on erityisen tärkeää keskittyä paikallisen identiteetin kannalta keskeisen ja mm. paikallisten ohjelmasisältöjen määrän osalta hiipuneen paikallisradiotoiminnan elvyttämiseen ja kehittämiseen.

Valtioneuvosto päätti 20.12.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 5.12.2012 asettanut työryhmän valmistelemaan yksityiskohtaisen siirtymäsuunnitelman maanpäällisen televisioiminnan jakelutekniikkaan siirtymisen jouduttamiseksi. Työryhmässä ovat laaja-alaisesti edustettuina kaikki eri maanpäällisen televisioiminnan harjoittajat, vastaanottimien vähittäis- ja tukkukauppa, viranomaistahot, merkittävimmät teletoimijat sekä kuluttajien edustajat. Työryhmä antoi väliraporttinsa marraskuussa 2013.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ottanut hallitusohjelman mukaisen tietoyhteiskuntakaaren valmistelussa huomioon eduskunnan kannanotossa edellytetyt toimenpiteet. Tietoyhteiskuntakaarta koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Radiotoiminnan toimintaedellytystenedistämiseksi liikenne- ja viestintäministeriö asetti 11.9.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää toimia suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Työryhmän on määrä laatia toimintasuunnitelma suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Työryhmän toimikausi alkoi 1.10.2013 ja se päättyi 30.4.2014.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestäminen

HE 121/2008 vp — EV 177/2008 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.

Suomen ympäristökeskuksella on ollut käynnissä hanke, jossa kaikki pääkaupunkiseudun meribiologian ja ympäristötutkimuksen toiminnot on tarkoitus keskittää yhteen toimipisteeseen. Vuonna 2010 järjestettiin kansainvälinen suunnittelukilpailu uudenlaisen ekologisesti kestävä, energia- ja ekotehokkaan mallitoimitalon rakentamisesta Viikkiin Suomen ympäristökeskuksen käyttöön. Voittaneen Synergiatalo-ehdotuksen toiminnallista ja taloudellista jatkosuunnittelua on tehty vuoden 2011 aikana. Samoin on selvitetty uusien yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämistä muiden luonnonvara- ja ympäristötutkimusta tekevien tutkimuslaitosten sekä Helsingin yliopiston kanssa. Toimitilahankkeen jatkosta ja aikataulusta ei ole vielä päätöksiä.

Tiemaksujärjestelmä

HE 109/2006 vp — EV 135/2006 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 24.10.2006, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin raskaan liikenteen tieosuuskohdaisen tiemaksujärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvitti kuorma-autoliikenteen alueellisia ja tiekohtaisia tiemaksuja. Selvitys valmistui keväällä 2008. Työryhmä totesi, että yhtä aluetta tai yksittäistä tietä koskevalla tiemaksulla olisi kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Raskaan liikenteen tienkäyttömaksut edellyttäisivät täten koko tieverkkoa koskevaa maksua. Valtiovarainministeriön 10.6.2009 asettama työryhmä sai vuonna 2010 valmiiksi selvityksen eurovinjettijärjestelmään liittymisen vaikutuksista. Työryhmä totesi, että vinjettijärjestelmä ei ole mahdollinen, koska se lisäisi raskaan liikenteen kustannuksia.

Vuoden 2012 alussa dieselpolttoaineen veron korotuksen yhteydessä tehty käyttövoimaveron alentaminen EU:n vähimmäistasolle tekee kustannusneutraalin käyttäjämaksujen käyttöön oton mahdottomaksi. Tässä taloudellisessa tilanteessa jo muutenkin nousseiden kuljetuskustannusten nostaminen on hyvin vaikeaa. Valtioneuvosto ei ole ryhtymässä toimenpiteisiin raskaan liikenteen erillisen tiemaksujärjestelmän käyttöönottamiseksi.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky

HE 115/2007 vp — EV 111/2007 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin, jotta EU:n piirissä luotaisiin yhtenäiset, toimivat pelisäännöt merenkulun tukemiselle ja sekamiehityksen käytölle sekä määriteltäisiin myös vähimmäistaso, jota tulee noudattaa EU-maiden lippujen alla kulkevilla aluksilla.

2. Meriliikenteen valtiontukien määräytymisestä on Euroopan komissio antanut suuntaviivat tiedonannollaan C (2004) 43. Suuntaviivoja oli tarkoitus tarkistaa vuonna 2011, mutta niiden uudistaminen viivästy. Vuonna 2012 komissio käynnisti meriliikenteen valtiontukisuuntaviivojen uudelleentarkastelun avaamalla sääntelyn tiimoilta julkisen kuulemisen.

Suomi ei esittänyt suuntaviivojen rakenteeseen muutoksia ja piti myös niiden sisältöä pääsääntöisesti hyvänä. Koska jäsenvaltiot antoivat kuulemismenettelyssä voimassaoleville suuntaviivoille vankan tukensa, komissio päätti syksyllä 2013, että suuntaviivojen uudistamiselle ei ole tarvetta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Joukkoliikenne

HE 110/2009 vp — EV 146/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 3.11.2009, että joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja käyttöä on lisättävä voimakkaasti kehittämällä lippujärjestelmiä, palveluiden yhteensopivuutta ja palvelutasoa sekä liikenteen luotettavuutta. Erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea on korotettava vastaamaan näiden alueiden huomattavia joukkoliikenteen kehittämishaasteita ja liikenteelle asetettuja ympäristötavoitteita.

2. Eduskunta edellytti, että lain toimivuutta ja sen vaikutuksia seurataan laajasti ottaen huomioon myös liikenteenharjoittajien näkemykset ja käytännön kokemukset. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys lain toimivuudesta ja vaikutuksista viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä.

Vuonna 2012 käynnistyi Liikenneviraston vetämänä joukkoliikenteen yhteiskäyttöiseen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmään tähtäävä hanke. Valtakunnallista lippu- ja maksujärjestelmää toteuttamaan on perustettu osakeyhtiö, järjestelmätoimittaja on valittu ja hanke etenee. Tavoitteena on saada joukkoliikennelain mukaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteinen joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmäpalvelu käyttöön vuoteen 2015 mennessä. Hanke tukee hallitusohjelman ja liikennepoliittisen selonteon

linjaamia lippu- ja maksujärjestelmien yhteiskäyttöisyyden sekä joukkoliikenteen kulku-
tapaosuuden ja matkustajamäärien kasvattamisen tavoitteita.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR-Yhtymä Oy ovat allekirjoittaneet sopimukset
henkilöjunaliikenteen järjestämisestä kauko- ja lähiliikenteessä. Sopimukset ovat voimassa
neljä vuotta eli 1.1.2012–31.12.2015.

Kaukoliikenteessä sopimuksella taataan nykyisen tasoinen liikennetarjonta rataverkolla.
Sopimus parantaa esteettömän liikkumisen edellytyksiä mm. Kuopiosta Kajaanin kautta
Ouluun ja takaisin kulkevilla yhteyksillä. Kesällä 2013 liikenne- ja viestintäministeriö ja
VR Yhtymä Oy käyttivät sopimukseen sisältyneen option ja pidensivät sopimuksen voi-
massaoloa vuoden 2024 loppuun saakka.

Lähiliikenteen palvelutaso väleillä Kirkkonummi–Karjaa, Kerava–Riihimäki ja Hel-
sinki–Mäntsälä–Lahti säilyy ennallaan. Pitkäkestoisella sopimuksella taataan liikenne-
tarjonnan säilyminen koko sopimuskauden.

Liikenne- ja viestintäministeriö käyttää sopimusaikana kaukoliikenteen ostoihin 135,6
miljoonaa euroa ja lähiliikenteen ostoihin 37,6 miljoonaa euroa. Sopimukseen sisältyy juna-
liikenteen täsmällisyyttä koskeva bonus- ja sanktiomekanismi. Lähi- ja kaukoliikenteen
ostosopimusten yhteydessä lisättiin myös VR-Yhtymä Oy:lle henkilöliikenteen yksinoikeu-
den vastineeksi asetettua julkisen palvelun velvoitetta.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki on vuoden 2010 talousarviossa 7 miljoonaa
euroa ja vuonna 2011 10 miljoonaa euroa. Vuosien 2012 ja 2013 talousarvioissa tuki on
10,25 miljoonaa euroa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa joukkoliikennelain toimivuutta ja vaikutuk-
sia. Liikenne- ja viestintäministeriö antoi liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen
joulukuussa 2012. Lain toimivuutta ja vaikutuksia ei voitu selvityksessä vielä kokonaisuus-
tena arvioida.

Toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet joukkoliikennelain 62 §:n mukaiset siirtymä-
ajan liikennöintisopimukset liikenteenharjoittajien kanssa ennen joukkoliikennelain voi-
maantuloa. Siirtymäajan sopimukset päättyvät portaittain vuosien 2014 ja 2019 välillä, suuri
osa 30.6.2014. Vain muutamasta linjaliikenneluvasta liikenteenharjoittajat eivät halunneet
sopimuksia. Nämä luvat on katsottu reittiliikenneluviksi 3.12.2009 alkaen.

Vuoden 2010 aikana seutulippusopimukset on korvattu kuntien ja elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskusten välisillä yhteistyösopimuksilla sekä toimivaltaisten viranomaisten
ja liikenteen harjoittajien välisillä siirtymäajan liikennöintisopimusten lisäasiakirjoilla.
Sopimukset on pääsääntöisesti allekirjoitettu 31.10.2010 mennessä.

Joukkoliikennelain mukaiset toimivaltaiset viranomaiset ovat jatkaneet joukkoliikenne-
lain toimeenpanoa vuonna 2013 yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenneviras-
ton kanssa. Toimeenpanon etenemistä seurataan säännöllisesti järjestettävissä viranomais-
tapaamisissa. Järjestämistapapäätökset on tehty ja ensimmäisinä päättyvien siirtymäajan
sopimusten mukaisen liikenteen tilalle on kilpailutettu liikenteitä eri puolilla maata. Kil-
pailutuksissa toteutunut kustannustaso on ollut pääosin edullinen. Toimivaltaiset viran-
omaiset ovat tuoneet esiin lain soveltamiseen liittyviä käytännön ongelmia liittyen muun
muassa kutsujoukkoliikenteen ja tilausliikenteen käsitteisiin sekä reittiliikenneluvan hyl-
käämisperusteisiin.

Lentoliikenteen päästökauppa ja lentoasemaverkko

HE 209/2009 vp — EV 245/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus seuraa ja ennakoi lentoliikenteen päästökauppaa koskevan sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimiin tasapuolisten lentoliikennepalvelujen ja verkostoperiaatteella toimivan lentoasemaverkon turvaamiseksi ja sitä kautta elinkeinojen ja työllisyyden turvaamiseksi myös maakunnissa.

Päästökauppa alkoi vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia ilma-aluksia.

Huhtikuussa 2013 voimaan tulleella neuvoston ja Euroopan parlamentin päätöksellä EU:n ulkopuolelle suuntautuvat lentoreitit rajattiin väliaikaisesti lentoliikenteen päästökaupan ulkopuolelle kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön lokakuussa pidettyyn yleiskokoukseen saakka. Komission antoi lokakuussa esityksen lentoliikenteen päästökaupan muuttamiseksi.

Laki lentoasemaverkosta ja -maksuista (210/2011) tuli voimaan 15.3.2011. Laissa säädetään lentoasemaverkkoyhtiön veloitteesta ylläpitää valtakunnallista lentoasemaverkkoa ja lentoasemapalveluita. Suomessa valtion kokonaan omistama Finavia Oyj ylläpitää valtion lentoasemaverkkoa. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt syksyllä 2012 liikennepoliittisen selonteon nojalla lentoliikennestrategiatyön, joka valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä. Yhtenä strategian aiheista tarkastellaan lentoasemaverkkoa.

Lentoliikennestrategian väliraportti julkistettiin 17.12.2013 ja loppuraportti annetaan vuoden 2014 lopulla. Strategiassa arvioidaan toimeksiannon mukaisesti lentoasemaverkon tarkoituksenmukaisuutta sekä valtion roolia lentoasemapalvelujen tarjonnassa.

Ajokyvyn arviointijärjestelmä

HE 247/2009 vp — EV 242/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2009, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin riittävän monipuolisen ja luotettavan ajokyvyn arviointijärjestelmän luomiseksi, liikennelääketieteen tutkimuksen ja opetuksen lisäämiseksi ja tarvittavan ohjeistuksen antamiseksi tutkimuksia tekeville lääkäreille sekä ammattikuljettajien ja kuljetusalan yrittäjien työterveyshuollon kattavaksi järjestämiseksi.

Ajokorttilakiin (386/2011) sisältyvät säännökset ajokortin terveysvaatimuksista, ajoterveydentilan valvonnasta sekä uutena säännös iäkkäiden laajennetusta lääkärintarkastuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ajoterveydestä (1181/2011) on annettu tarkemmat säännökset terveysvaatimuksista. Säännösten avulla ohjeistetaan tutkimuksia tekeviä lääkäreitä. Mainittua asetusta on muutettu lisäämällä asetukseen iäkkäiden henkilöiden laajennettua lääkärintarkastusta koskeva säännös, joka on tullut voimaan 19.1.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut asiantuntijoita kuullen iäkkäiden ajo-

terveyden arviointiin lomakkeen ja lääkäreille tarkoitetut ajoterveyden arviointia koskevat ohjeet on päivitetty kesäkuussa 2013.

Työterveyshuoltoon liittyvien kysymysten selvittäminen on vireillä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Tässä yhteydessä selvitetään liikenteessä toimivien yksinyrittäjien ja muiden pienten yritysten työterveyshuollon kehittämistä osana ministeriön työterveyshuollon toimeenpanosuunnitelmaa ja ryhmien mahdollisuutta päästä osalliseksi työterveyshuollon palveluista. Työterveyslaitos on selvittänyt taksi- ja kuljetusyrittäjien työoloja ja terveyttä ja testannut ammattiliikenteen pien- ja yksinyrittäjille kehitettyä työn ja terveyden oma-arviointia, joka madaltaa kynnystä olla työterveyshuoltopalvelujen piirissä. Lisäksi on tutkittu koulutusinterventioita vaikuttavuutta ammattikuljettajien ajovireyteen, työhyvinvointiin sekä työ- ja liikenneturvallisuuteen. Työterveyslaitos on tehnyt oppaan ja valtakunnallisen virtuaaliyliopiston koulutusmateriaalin työterveyshuollon ohjeiksi liikenteen alalla toimiville ja järjestää säännöllistä työterveyshuollon koulutusta ja osallistuu terveydenhuollon koulutuksen järjestämiseen. On kehitetty ja viety työpaikoille ja työterveyshuoltojen käyttöön kuljettajien terveellisiä elämäntapoja, vireyttä ja työ- ja toimintakykyä edistäviä menetelmiä, joista on järjestetty koulutuksia sekä tehty kirjallista ja internetmateriaalia.

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut selvitykseen tieliikenteen kuljettajien toimintaan liittyvän tutkimuksen toimijoista, tutkimustarpeista ja tutkimuksen koordinoinnista.

Maantieliikenteen yritysten turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi kehitetään käyttäjäystävällistä vaaratilanneilmoitusjärjestelmää ja yhteistyömallia. Työterveyslaitos tutkii ammattikuljettajien ja muiden kuljettajien ajokykyä ja antaa asiantuntijalausuntoja ongelmallisissa ajokyvyn arvioinneissa. Kirjallisuuskatsauksella on selvitetty muistisairauksien ja aivohalvauksien älyllisten vaikutusten tunnistamiskeinoja ajokyvyn arvioinnissa. Valmistellaan ajokykyongelmiin perehtynyttä yksikköä ja koordinoidaan ongelmallisten ajokykyarvioiden valtakunnallista verkostoa, jonka tavoitteena on parantaa ja yhdenmukaistaa ajokykyongelmien tutkimista ja arviointia koko maassa.

Rikkipäästöt

HE 248/2009 vp — EV 249/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 14.12.2009, että mikäli aiottu rikkipäästöjen vähentäminen johtaa jatkossa kohtuuttomiin kustannuksiin suomalaisen elinkeinon kannalta, hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin näiden seurausten lieventämiseksi.

Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa hyväksyttiin vuonna 2008 uudistettu MARPOL-yleissopimuksen ilmansuojeluliite, joka muun muassa sisältää uudet alusten rikinoksidipäästöjen rajoittamista koskevat määräykset, jotka tulevat voimaan rikinoksidipäästöjen valvonta-alueilla eli Itämerellä, Pohjanmerellä, Englannin kanaalissa sekä Pohjois-Amerikanvalvonta-alueella ja Yhdysvaltain Karibianmerellä 1.1.2015.

Komissio antoi heinäkuussa 2011 ehdotuksensa ns. rikkidirektiivin (1999/32/EY) muuttamiseksi siten, että MARPOL-yleissopimuksen ilmansuojeluliitteen uudet säännökset sisällytettäisiin direktiiviin. Direktiiviä käsiteltiin ympäristöneuvostossa ja se kuuluu ympäristöministeriön vastuulle. Direktiivi oli useasti esillä EU-asioiden ministerivaliokunnassa ja direktiivistä ja sen käsittelyn etenemisestä on tarkemmin informoitu eduskuntaa U-kirjeellä 35/2011 ja sen jatkokirjeillä. Direktiivistä päästiin sopuun neuvoston ja parlamentin välillä Tanskan EU-puheenjohtajuuskaudella ja muutosdirektiivi 2012/33/EU on annettu 21.11.2012. Jäsenvaltioiden tulee saattaa lainsäädäntönsä direktiivin mukaiseksi 18.6.2014 mennessä. MARPOL-yleissopimuksen VI liite ja rikkidirektiivi eivät salli kansallisia siirtymäaikoja.

Suomi ilmoitti IMO:lle vuoden 2009 lopussa, että uusi ilmansuojeluliite edellyttää Suomessa kansallista lainsäädäntöä, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan, ja että uusi ilmansuojeluliite ei voi tulla Suomen osalta voimaan ennen kuin lainsäädäntö on hyväksytty. Hallituksen esitys rikkisäännösten täytäntöön panemiseksi on valmisteilla. Alusten vaihtoehdot sääntelyn tullessa voimaan ovat matalarikkisen polttoaineen, nesteytetyn kaasun (LNG), biopolttoaineiden tai pakokaasupäästöjen puhdistusteknologioiden (esim. rikkipesurit) käyttö.

Valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa 2010 asetuksen (946/2010) alusten ympäristönsuojelua parantavien investointitukien yleisistä ehdoista. Asetus on voimassa vuoden 2014 loppuun saakka ja sen tavoitteena on kannustaa varustamoita tekemään investointeja alusten ympäristöystävällisyyden parantamiseksi. Asetus koski alun perin vain uudisalusinvestointeja. Vuoden 2010 ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnetyn 30 miljoonan euron valtuuden perusteella on tehty myöntöpäätökset kahden uudisalusinvestoinnin tukemisesta. Toinen alus käyttää biopolttoainetta ja toinen LNG:tä.

Vuoden 2013 talousarvioon sisällytettiin 30 miljoonan euron valtuus nykyisin käytössä oleviin aluksiin tehtäviin ympäristönsuojelua parantavien jälkiasennettavien laitteiden kuten rikkipesureiden ja vastaavien pakokaasupäästöjen puhdistusteknologioiden käyttöönottoon liittyviin investointeihin vuosina 2013–2014. Euroopan komissiohyväksyi tukiohjelmaan tehdyt muutokset alkuvuodesta 2013 ja asetuksen 946/2010 muutosasetus (204/2013) tuli voimaan 1.4.2013. Vuoden 2013 talousarviossa annetun valtuuden perusteella tukea myönnettiin vuonna 2013 n. 19 miljoonaa euroa. Osa hakijavarustamoista on sittemmin ilmoittanut luopuvansa em. avustuksista mm. sillä perusteella, etteivät ne aiokaan toteuttaa rikkipesuri-investointeja. Vuoden 2013 talousarviossa annetusta valtuudesta jäi näin ollen käyttämättä 23 miljoonaa euroa. Hallitus uusi valtuuden vuoden 2014 talousarviossa niin, että vuonna 2013 annetun valtuuden mukaisia sitoumuksia saa tehdä vuonna 2014 siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Pääministeri Jyrki Katainen pyysi kesäkuussa 2012 valmistelemaan kansallisen toimenpideohjelman siitä, millä keinoilla EU:n rikkidirektiivin negatiiviset vaikutukset Suomen kilpailukyvyille ja elinkeinoelämälle kyetään kompensoimaan. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 10.8.2012 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin arvioida EU:n rikkidirektiivin negatiiviset vaikutukset Suomen elinkeinoelämälle ja sen kilpailukyvyille sekä laatia kansallinen toimenpideohjelma näiden kompensoimiseksi. Työryhmä antoi esityksensä 28.2.2013.

Työryhmä selvitti elinkeinoelämälle aiheutuvia vaikutuksia sekä tarkasteli mahdollisia toimia, joilla olisi erityistä vaikutusta rikkisääntelyn aiheuttamaan kuljetuskustannusten nousuun tai kustannusnousun kohteena oleville aloille. Mietinnössä esitettiin mahdollisia sopeuttavia keinoja sekä arvioitiin niiden vaikuttavuutta, etuja ja haittoja.

Työryhmän työn pohjalta hallitus sopi kehysriihessä keväällä 2013 yhteensä 123 miljoonan euron tuesta LNG -terminaaliverkoston rakentamiselle vuosina 2013–2014. Koko tukimäärä päätettiin asettaa yhdelle momentille (32.60.41) sekä perustaa täysin uusi tukijärjestelmä. Tukiohjelmaa koskeva valtioneuvoston asetus (707/2013) astui voimaan 15.10.2013. Tukiohjelman notifiointimenettely EU-tasolla on vielä kesken. Lisäksi alueellisen kuljetustuen voimassaoloa päätettiin jatkaa siten, että kuljetustukipäätöksiä on mahdollista tehdä 30.6.2014 saakka. Hallitus antoi asiaa koskevan asetuksen 12.12.2013. Kuljetustukea on myöhemmin tarkoitus jatkaa vuoden 2017 loppuun saakka. Kuljetustukijärjestelmän jatkaminen vaatii vielä EU:n komission hyväksynnän. Edelleen osana rikkikompensatiotoimia Suomen logistista kilpailukykyä pyritään parantamaan nostamalla raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen ja ajoneuvoyhdistelmien suurimpia sallittuja mittoja ja massoja. Suuremmat ajoneuvot mahdollistava valtioneuvoston asetus annettiin kesäkuussa ja se tuli voimaan 1.10.2013. Lisäksi valtion toimissa työmarkkinaratkaisun tukemiseksi syksyllä 2013 päätettiin, että väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen rataveron poistetaan vuosiksi 2015–2017. Toimenpiteillä otetaan huomioon vuonna 2015 voimaanastuvan rikkidirektiivin ulkomaankaupalle aiheuttamat kustannukset.

Pisteytysjärjestelmään pohjautuva ajokorttiseuraamusjärjestelmä

HE 212/2010 vp — EV 269/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti pisteytysjärjestelmään pohjautuvan ajokorttiseuraamusjärjestelmän toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto antoi 5.12.2012 periaatepäätöksen tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta. Päätöksen mukaan liikenne- ja viestintäministeriön johdolla tehdään selvitys ajokorttiseuraamusjärjestelmän uudistamiseksi. Selvityksessä arvioidaan liikennesrikkomusten pisteytysjärjestelmän käyttöönottoa nykyistä tarkemman rikkomusten arvioinnin mahdollistamiseksi. Kaikkien ajoneuvolla tehtyjen liikennesrikkomusten vaikutusta ajo-oikeuteen selvitetään.

Elokuussa 2013 valmistuneen pääosin Eurooppalaisia virhepistejärjestelmiä selvittäneen selvityksen perusteella voitiin todeta, että Euroopassa ei ole yhtä yhdenmukaista järjestelmää, vaan kaikkien jäsenvaltioiden järjestelmät poikkeavat toisistaan. Suomen järjestelmä on kansainvälisten mittareiden perusteella virhepistejärjestelmä. Selvityksessä todetaan, että Suomen järjestelmää voisi olla tarkoituksenmukaista kehittää ja tehostaa olemassa olevan järjestelmän puitteissa.

Kesällä 2013 alkaneen tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistuksen tehtävänä on uudistaa tieliikenteen seuraamusjärjestelmää. Lievempien tieliikenteen rikkeiden osalta tavoitteena on ottaa enemmän käyttöön hallinnollisia, kiinteitä maksuseuraamuksia, jotka olisi mahdollista määrätä nykyistä rikosoikeudellista menettelyä joustavammissa hallinnollisissa prosessissa (vrt. pysäköintivirhemaksujärjestelmä). Uudistushanke liittyy toimenpiteenä myös oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan vuosille 2013–2025. Muutos edellyttäisi ajo-oikeuteen vaikuttaviin tekojen ja laiminlyöntien nykyistä täsmällisempää ja tarkempaa määrittelyä. Ajokorttiseuraamusten painopiste voisi tällöin olla enemmän liikenneturvallisuutta vaarantavissa teoissa ja laiminlyönneissä ennalta estävyyden ja liikenneturvallisuusvaikutusten siitä kärsimättä.

Erillään tieliikenteen kokonaisuudistushankkeesta toteutetaan selvitys yhteistyössä oikeusministeriön kanssa vähäisten ylikuormien (alle 5 %) ja ajo- ja lepoaikarikkomusten sisällyttämiseksi rikesakkorikkomusten piiriin ja samalla pois ajokorttiseuraamusten soveltamisalasta. Tämän lisäksi selvitetäisiin ylikuormamaksusta annetun lain ajantasais- tamista. Vaikutusten arvioinnin jälkeen toteutettaisiin lakihanke.

Lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelut

HE 313/2010 vp — EV 336/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että turvallisuusviranomaisten lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluja koskevat tarpeet selvitetään kattavasti ja turvataan lentoasemapalvelujen osalta näiden viranomaisten lakisäätteisten tehtävien toteuttamismahdollisuudet. Liikenne- ja viestintäministeriön tulee antaa asiasta liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys viimeistään 1.9.2012.

Valtioneuvosto päätti 10.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Liikenne- ja viestintäministeriö antoi 31.8.2012 selvityksen eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle. Selvityksessä on kerrottu mm. Finavia Oyj:n roolista palveluntarjoajana ja palvelutarjonnan uudelleenjärjestelyistä, sekä liikenne- ja viestintäministeriön yhteistyöstä puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa. Selvityksen mukaan Finavia Oyj pystyy tuottamaan hyvin puolustusvoimien tarvitsemat palvelut. Osapuolten välisissä sopimuksissa on kattavasti sovittu palvelujen tarjoamisesta ja toimintojen turvaamisesta. Tunnistetut lainsäädännön muutostarpeet toteutetaan ilmailulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2014.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp — EV 53/2011 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti syksyllä 2012 työryhmän valmistelemaan väylämaksun uudistamista. Työryhmä tarkasteli väylämaksulainsäädännön uudistamistarpeita ja erilaisia vaihtoehtoja väylämaksujärjestelmän kehittämiseksi. Työryhmä totesi, että väylämaksujärjestelmän muutoksen tarve riippuu pitkälti tavoitteista. Yksittäiset epäkohdat voidaan poistaa nykyjärjestelmän pienellä kehittämisellä. Laajemmat rakenteelliset uudistukset edellyttäisivät laajempaa uudistusta.

Työryhmä esitti, että tässä vaiheessa tehtäisiin pieniä muutoksia, joilla ratkaistaisiin lähinnä irtolasti- ja risteilyalusten väylämaksuun liittyviä ongelmia. Ne voitaisiin poistaa alentamalla niiden käyntikertakohtaista enimmäismaksua. Alennuksesta hyötyisivät erityisesti isot alukset. Tämä toimenpiteiden vähentäisi valtion väylämaksutuloja noin 5–6 miljoonaa euroa.

Työryhmä katsoi, että väylämaksun suuremmista rakenteellisista uudistuksista voidaan päättää vasta, kun LVM käynnissä oleva Meriliikennestrategia on valmistunut keväällä 2014.

Hallitus ilmoitti 30.8.2013 ehdollisista toimista työmarkkinaratkaisun tukemiseksi, joista yksi oli väylämaksujen puolittaminen vuosiksi 2015–2017. Hallitus katsoi 25.10.2013, että työmarkkinaratkaisu on riittävän kattava. Täten väylämaksu tullaan puolittamaan vuosiksi 2015–2017. Puolittaminen tehdään suoraan väylämaksun nykyisiin yksikköhintoihin. Tällä tavoin voidaan varmistaa nykyjärjestelmän taloudellinen ohjausvaikutus, kohdella aluksia tasapuolisesti sekä poistaa eräitä väylämaksun keskeisiä ongelmia. Muita rakenteellisia uudistuksia ei tässä vaiheessa tehdä.

Liikennepoliittinen selonteko

VNS 2/2012 vp — EK 17/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 21.6.2012 mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Perusväylänpitoon on kehyskauden aikana suunnattava lisärahoitusta valtiontalouden tilan niin salliessa. Erityisesti tulee tällöin keskittyä pieniin liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta edistäviin hankkeisiin. Pitkällä aikavälillä perusväylänpitoon on varattava lisärahoitus, joka mahdollistaa liikenneverkon riittävän kunnan ja tarpeellisen kehittämisen sekä ikääntyvän väyläverkon korjausvelan reaalisien pienentämisen.

2. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden hoitoon ja kehittämiseen on yhteistyössä kuntien ja tienhoitokuntien kanssa saavutettava rahoituksellinen ja

lainsäädännöllinen kokonaisratkaisu, joka takaa alemman asteisen ja yksityis-tieverkon nykyistä riittävämmän rahoituksen sekä selvittää eri tahojen vastuita.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Erityisesti tulee selvittää mahdollisuus ottaa käyttöön diesilveron korotuksen palautusjärjestelmä ammat-tiliikenteelle.

4. Venäjän talouskasvun tuomat mahdollisuudet on otettava painokkaam-min huomioon kansallisessa liikennepolitiikassa ja niiden tulee näkyä aiempaa paremmin myös EU:n päätöksentekoon liittyvässä kansallisessa kannanmuodos-tuksessa.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetetut liikenteen päästövähennystavoitteet mm. edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian ja kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi tulee edistää hybridi- ja sähköautojen käyttöä esimerkiksi kehittämällä latausinfrastruktuuria sekä panosta-malla alan kotimaiseen innovaatiotoimintaan ja tuotekehitykseen.

6. Kansallista edunvalvontaa maamme kannalta keskeisten liikennepoliit-tisten päätösten valmistelussa on yhteistyössä keskeisten etujärjestöjen kanssa tehostettava ja terävöitettävä sekä EU:ssa että kansainvälisesti päätösvaltaisilla eri foorumeilla.

Valtioneuvosto päätti 16.8.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut liikennepoliittisen selonteon toimen-panosuunnitelman. Selonteossa linjatut toimenpiteet tulevat hallituksen ja eduskunnan päätettäväksi erikseen kunkin kyseessä olevan kehys- ja talousarvio- tai säädösmuutos-asian yhteydessä. Vuoden 2013 talousarviossa ohjattiin ratojen kunnostukseen 20 mil-joonaa euroa lisää perusväylänpidon rahaa. Sillä toteutettiin noin 30 km pahimpien rou-tavaurioiden korjauksia, vanhentuneiden kannatinlankojen uusimisia 100 km ja 150 km yli-ikäisten kiskojen vaihtoja.

Kevään 2013 kehyspäätöksellä varmistettiin 100 miljoonan euron siirto liikenneväylien kehittämishankkeista perusväylänpitoon vuodesta 2016 lukien. Elinkeinoelämän kilpailu-kyvyn tukemiseksi ja logistiikkakustannusten alentamiseksi raskaan kaluston enimmäis-mittoja ja -massoja korotettiin valtioneuvoston asetuksella lokakuun 2013 alusta lukien.. Säästö logistiikkakustannuksissa on arvion mukaan 20 vuodessa noin 1,6–3,2 miljardia euroa. Samalla myös liikenteen hiilidioksidipäästöjen arvioidaan vähenevän noin kaksi prosenttia vuodessa. Vuoden 2014 talousarvion yhteydessä päätettiin yhteensä 55 miljoonan euron perusväylänpidon lisärahoituksesta kehyskaudelle, joka suunnataan raskaan kalus-ton enimmäismittojen ja- massojen korotusten edellyttämiin tienpidon toimiin.

Liikennepoliittiseen selontekoon sisältyvien Venäjä-yhteyksiä parantavien hankkeiden rakentaminen käynnistyy vuosina 2015 (vt 6 Taavetti-Lappeenranta) ja 2016 (E18 Hamina Vaalimaa Rajanylityspaikkojen ja niiden liikenneyhteyksien kehittämistarpeiden painopiste on Kaakkois-Suomen vilkkaimmilla rajanylityspaikoilla. EU osallistuu Suomen ja Venäjän välisten yhteyksien kehittämiseen ENPI- ja uuden ENI -rahoitusohjelmien kautta. Hank-keet toteutetaan vuosina 2014–2015. Sekä Luumäen ja Imatran välisen radan että E18 tien

Haminan ja Vaalimaa -osuuden suunnitteluun saadaan TEN –tukea Hallituksen energia- ja ilmastopoliittinen ministerityöryhmän kansallinen pitkän aikavälin energia- ja ilmastostrategian päivitettiin ja se annettiin selontekona eduskunnalle keväällä. Osana strategia-päivitystä valmisteltiin ohjelma öljyriippuvaisuuden vähentämiseksi, jossa liikenteellä on keskeinen rooli. Hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma ILPO päivitettiin vuonna 2013. Päivitetty ohjelma julkaistiin joulukuussa 2013 osana liikenteen uutta ympäristöstrategiaa.

Kesällä 2013 valmistui liikenne- ja viestintäministeriön ”Tulevaisuuden käyttövoimat liikenteessä” -työryhmän raportti. Tässä raportissa esitetään toimenpiteitä vaihtoehtojen käyttövoimien edistämiseksi liikenteessä. Tavoitteena on luoda 2030 mennessä edellytykset yli 80%:n hiilidioksidipäästövähennyksille vuoteen 2050 mennessä. Toimenpiteitä on toteutettu erityisesti merenkulun LNG:n käytön mahdollistamiseksi sekä vaihtoehtojen polttoaineiden ja sähkön latausverkon luomiseksi. TEKES:in tutkimushankerahoituksen mahdollistamana energia-alan toimijat perustivat joulukuussa 2013 sähköautojen latausyhtiön, joka luo puitteet koko maan kattavalle yhteiskäyttöiselle latausverkolle. Valtakunnallinen latausverkko on perusedellytys sähköautojen laajalle yleistymiselle.

Ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa on kehitetty ja edellytyksiä parempaan ennakoiwaan edunvalvontaan parannettu.

Ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestäminen

HE 17/2013 vp — EK 126/2013 vp

1. Eduskunta edellyttää, että katsastustoiminnan valvonta ja valvonnan resurssit järjestetään jatkossa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti lain säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liittyvien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Ajoneuvojen katsastustoimintaa koskeva laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistä toimenpiteet, jotta uuden lain mukaisen katsastustoiminnan valvonta ja resurssit järjestetään eduskunnan lausumassa edellytetyllä tavalla. Myös katsastustoimintaa koskevan lain vaikutusten seurantaan ja arviointiin liittyvät toimenpiteet on käynnistetty, jotta mahdolliset toimenpiteet sääntelyn tarkistamiseksi sekä selvityksen antamiseksi liikenne- ja viestintävaliokunnalle voidaan toteuttaa lausumassa edellytetyllä tavalla.

1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos

Muut 7/2000 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamisluvan myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinenergiain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettiin työ- ja elinkeinoministeriöön 28.12.2012. Kertomusvuonna aloitettiin selvityksen valmistelut.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus seuraa määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisiässä oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittää, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää.

Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja työministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä.

Työryhmä selvitti määräaikaisen työn teettämisen juridisia edellytyksiä, määräaikaisen työn yleisyyttä ja työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteita sekä arvioi sitä, missä määrin sääntely vastaa olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työntajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehoitusmenettelyyn edellä viitatus selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräaikatyötä selvittäneen työryhmän työskentelyn jälkeen työministeriön asettama kolmikantainen työryhmä selvitti vuokratyötä kokonaisuudessaan. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2007 lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö laati yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäryitysten ja vuokrayritysten käyttöön.

Määräaikaisten aseman parantamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsopimuslain määräaikaista työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Vuoden 2011 alusta voimaan tulleella lailla täsmennettiin toistuvien määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisen työsopimuksen solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei tullut muutoksia. Säännösmuutokset koskevat myös vuokratyötä.

Työmarkkinakeskusjärjestöt tekivät lokakuussa 2011 raamisopimuksen Suomen kilpailukyvyn ja työllisyyden turvaamisesta. Sopimuksessa todetaan osapuolten olevan yhtä mieltä siitä, että määräaikaisen työsopimuksen tekemisen perusteet sekä peruseriaatteen ovat yhteneväisiä riippumatta eri työsuhdemuodoista. Osapuolet esittivät selvittäväksi kolmikantaisesti, toteutuvatko nämä perusteet ja periaatteet myös vuokratyössä tehtävissä määräaikaississa työsopimuksissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 11.1.2012 työryhmän selvittämään edellä mainittuja asioita.

Työryhmä ehdotti muutettavaksi työnteon keskeisistä ehdoista annettavaa selvitystä koskevaa työsopimuslain säännöstä siten, että määräaikaississa työsuhteissa selvityksestä olisi käytävä ilmi määräaikaissuuden peruste sekä määräaikaisen sopimuksen päättymisen ajankohta tai arvioitu ajankohta. Lisäksi vuokratyötä koskevaa erityissäännöstä ehdotettiin täydennettäväksi säännöksellä, jonka tarkoituksena on lisätä vuokratyöntekijöille annettavaa tietoa ja sitä kautta parantaa vuokratyöntekijöiden mahdollisuutta arvioida työsopimuksensa määräaikaissuuden perustetta sekä tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia.

Lisäksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annettua lakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että tilaajan olisi pyynnöstä ilmoitettava henkilöstön edustajalle myös vuokratyön käytön syy. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2013 alusta.

Työntekijöiden ja virkamiesten osaamisesta huolehtimiseksi valmisteltiin laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä, siihen liittyvät verolait ja koulutuskorvausta koskeva laki. Samassa yhteydessä muutettiin yhteistoimintalakien henkilöstö- ja koulutus suunnitelmia koskevia säännöksiä. Suunnitelmassa tulee olla tiedot mm. yrityksen henkilöstön rakenteesta ja määrästä mukaan lukien toteutuneiden määräaikaisten työsopimusten määrä sekä arvio näiden kehittymisestä. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alusta.

Epätavallisiin työsuhteisiin liittyvää valmistelutyötä jatkettiin vuoden 2013 aikana. Kolmikantaisesti valmisteltiin vuokratyötä, osa-aikatyötä ja ns. nollatyösopimuksia koskevat selvitykset. Työaikalain muuttamista koskeva hallituksen esitys osa-aikatyöhön ja nollatyösopimukseen liittyen annetaan keväällä 2014.

Korkeakoulukeksinnöt

HE 259/2004 vp — EV 28/2006 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.4.2006, että hallitus seuraa korkeakoulukeksintöjä koskevan lainsäädännön toimivuutta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lainsäädännön voimaantulosta. Seurata tulee muun muassa sitä, miten korkeakoulut täyttävät toimintavelvollisuutensa sen jälkeen, kun oikeudet keksintöön on otettu korkeakoulukeksintöjä koskevan lain 7 §:n mukaisesti. Tarvittaessa tulee tehdä säännöshdotukset määräaikaisten asetamisesta.

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Opetusministeriö on ohjeistanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja raportoimaan korkeakoulukeksintö lain toimivuudesta tavoite- ja tulosneuvottelujen yhteydessä. Keväällä 2008 yliopistot ovat raportoineet korkeakoulukeksintö lain toimivuudesta vuotta 2007 koskevissa tilinpäätösasiakirjoissa. Ammattikorkeakoulut ovat vastaavasti sisällyttäneet vuoden 2007 tulosanalyysiin korkeakoulukeksintöjä koskevan lyhyen selvityksen. Näiden selvitysten perusteella korkeakoulukeksintö lain toimivuudessa ei ole esiintynyt erityisiä ongelmia.

Asiasta on laadittu erillinen selvitys, joka on toimitettu eduskunnan sivistysvaliokunnalle joulukuussa 2009.

Eduskunnan sivistysvaliokunta käsitteli kokouksessaan 15.6.2010 TEM:n yhteistyössä OKM:n kanssa laatimaa selvitystä korkeakoulukeksintö lain toimivuudesta todeten, ettei asia anna aihetta jatkotoimenpiteille (ptk 15.6.2010, 6 §, SIO 2/2010 vp).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työelämäselonteosta johtuvat toimet

VNS 4/2004 vp — EK 10/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 11.5.2005, että hallitus huolehtii ikäjohtamiseen liittyvien hyvien käytäntöjen levittämisestä työpaikoille ja ikäjohtamiskoulutuksen sisällyttämisestä kaikkeen johtamis- ja esimieskoulutukseen.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoittoon.

2. Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaista työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtä epätavallista työtä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja ministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaista työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työntekijän työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvastuun rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehoitusmenettelyyn edellä viitatuun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsuojelulain määräaikaista työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Esityksellä selkeytetään toistuvien määräaikaisten työsuojelulain käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisten työsuojelulain solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei ehdoteta muutoksia. Ehdotuksen mukaan määräaikaisten työsuojelulain käyttöä on arvioitava teettävän työn edellyttämän työvoimatarpeen pysyvyyden kannalta. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2011.

Vuokratyödirektiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat lainsäädäntömuutokset on valmisteltu kolmikantaisesti vuoden 2011 aikana. Hallituksen esitys laeiksi työsuojelulain

2 luvun 6 sekä 9 §:n ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (HE 104/2011 vp.) annettiin eduskunnalle 28.10.2011.

Työaikaosuoluun liittyvät kysymykset ovat edelleen keskeisiä työsuojeluviranomaisen valvontatoiminnassa. Johtamisjärjestelmiä koskevan kehittämistyön ml. ikäjohtamisen valmistelu on käynnistetty tietoyhteiskuntaohjelman alaisessa työelämäjaostossa. Työryhmän ehdotukset opetuksen, tieteen, kulttuurin, ympäristöpolitiikan, rakentamisen ja aluepolitiikan osalta ovat esillä opetusministeriön asettamassa kansallista luovuusstrategiaa valmistelevaan asetetussa projektiryhmässä. Työministeriö valmistelee hallinnonalaansa kuuluvia luovuuden edistämistoimia.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantaisen joustoturvatyön yhden alaryhmän, työelämän sääntelyryhmän tehtävänä on selvittää työmarkkinoiden toimivuutta ja työlainsäädäntöä jouston ja turvan näkökulmasta. Yhtenä selvitettävänä kokonaisuutena on työaikasääntely, mukaan lukien työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Suomalaisilla työpaikoilla on käytössä erilaisia joustavia työaikajärjestelyitä (kuten osa-aikatyö, liukuva työaika, etätyö, osa-aikaeläke, työaikapankki, työn jakaminen). Työaikasääntelyä kehitetään joustoturvatyöryhmän alaryhmässä. Ryhmä käsitteli hallituksen esityksen työsopimuslain muuttamisesta koskien työntekijän sopimukseen perustuvaa oikeutta olla poissa työstä perheenjäsenen hoitamiseksi. Hallituksen esitys työsopimuslain muuttamisesta annettiin marraskuussa 2010 eduskunnalle. Poissaolon ajalta työnantajalla ei olisi palkanmaksuvollisuutta. Säännöksessä turvattaisiin työntekijälle eräin edellytyksin oikeus palata työhön kesken sovitun poissaolokauden. Lisäksi työntekijällä olisi oikeus palata ensisijaisesti entiseen työhönsä poissaolon jälkeen. Työsopimuslain muutos tuli voimaan huhtikuun 2011 alusta lukien.

Työelämän kehittämisstrategia on laadittu hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti laajassa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Strategia valmistui vuoden 2012 alkupuolella. Strategia kattaa työelämän teemat laajasti innovoinnin ja tuottavuuden vahvistamisesta, luottamuksen ja yhteistyön syventämisestä, osaavan työvoiman sekä työhyvinvoinnin ja terveyden varmistamisesta. Strategian tavoitteena on parantaa työllisyysastetta, työelämän laatua, työhyvinvointia ja työn tuottavuutta.

Yksi strategian teema-alue on osaava työvoima. Strategian mukaan osaava työvoima kykenee vastaamaan työn muutoksiin ja omaksumaan uusia taitoja koko työuransa ajan. Työssä tapahtuvan osaamisen kehittäminen ja sen tukeminen korostuvat. Työvoiman koulutuksella hankittu osaamistaso yhdessä työssä oppimisen kanssa ovat vahvimpia menestyksen ja uudelleen työllistymisen edellytyksiä muuttuvassa työelämässä. Ne vaikuttavat osaltaan sekä työn tuottavuuteen että uusien työpaikkojen syntymiseen. Teeman alla pyritään siihen, että oppiminen työpaikoilla lisääntyy ja että osaamistaso nousee ja vastaa työelämän tarpeita.

Strategian toteuttamiseksi käynnistettiin vuonna 2013 yksityisen ja julkisen sektorin työpaikoilla laaja kansallinen yhteistyöhanke (Työelämä 2020 -hanke). Tavoitteena on kyetä tavoittamaan yritykset, yrittäjät ja työpaikat, jotka kokevat hyödylliseksi ja tarvitsevat tukea toimintatapojensa kehittämiseen. Toteutuakseen tavoite edellyttää eri hallinto- ja muiden työelämän toimijatahojen välistä yhteistyötä niin valtakunnan kuin alueiden tasolla.

Mukana yhteistyöhankkeessa ovat keskeiset työelämätoimijat. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuvat toimialansa näkökulmasta työelämän kehittämisen strategiaprosessiin, ja Tekes on käynnistänyt liiketoimintaa, tuottavuutta ja työniloa- ohjelma Liiderin.

Työntekijöiden ja virkamiesten osaamisesta huolehtimiseksi valmisteltiin vuonna 2013 laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä, siihen liittyvät verolait ja koulutuskorvausta koskeva laki. Samassa yhteydessä muutettiin yhteistoimintalakien henkilöstö- ja koulutussuunnitelmia koskevia säännöksiä. Vuosittain laadittavassa suunnitelmassa tulee olla tiedot mm. yrityksen henkilöstön rakenteesta ja määrästä mukaan lukien toteutuneiden määräaikaisten työsopimusten määrä sekä arvio näiden kehittämisestä. Suunnitelmassa tulee käsitellä henkilöstön osaaminen ja siinä esiintyvät kehittämistarpeet sekä lisäksi toimet, joilla parannetaan ikääntyneiden, työttömyys- ja työkyvyttömyysuhan alaisten asemaa työssä jatkamisen mahdollistamiseksi. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alusta.

Vuoden 2013 alusta tuli voimaan työsopimuslain muutos, jolla parannettiin vuokratyöntekijöiden asemaan. Työsopimuslain 2 luvun 4 §:n mukaan työsuhteen ehtojen toden-tamisasiakirjasta on ilmentävä määräaikaisten työsopimuksen määräaikaaisuuden peruste ja sopimuksen päättymisaika tai sen arvioitu päättymisaika. Lisäksi vuokratyösuhteissa tulee antaa tieto määräaikaisten työsopimuksen taustalla olevan käyttäjäyrityksen asiakassopimukseen perustuvan tilauksen syystä ja kestosta tai arvioidusta kestosta sekä arvio vuokratyöntekijän työnantajan yrityksessä tarjolla olevista muista, vuokratyöntekijän työsopimuksessa sovittuja työtehtäviä vastaavista työtehtävistä.

Epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvää valmistelutyötä jatkettiin vuoden 2013 aikana. Kolmikantaisesti valmisteltiin vuokratyötä, osa-aikatyötä ja ns. nollatyösopimuksia koskevat selvitykset. Työaikalain muuttamista koskeva hallituksen esitys osa-aikatyöhön ja nollatyösopimukseen liittyen annetaan keväällä 2014.

4. Ei-työsuhteisten oikeudellista asemaa parantamaan asetettiin helmikuun alusta 2008 työryhmä. Selvitystyön kohteena on lainsäädännöllä ei-työsuhteiseksi säädetty työ. Soveltamisalakartoituksen lisäksi pohdittavana on muun muassa se, minkälaiset ehdot ei-työsuhteeseen työhön liittyvät. Lisäksi huomiota kiinnitetään työoikeudellisen ja työvoimapoliittisen lainsäädännön sekä sosiaalilainsäädännön välisiin suhteisiin. Selvitystyö ja sen pohjalta tehtävät lainsäädäntö ja muut toimenpide-ehdotukset tehdään yhdessä työministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistui syyskuussa 2009. Työryhmän ehdotukset työmarkkinatoimenpiteissä olevien oikeudesta etuuteen tilapäisen hoitovapaan ajalta on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemalla ja 2.10.2009 annetulla hallituksen esityksellä työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp). Samassa esityksessä toteutettiin myös työmarkkinatoimenpiteeseen tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan työssäoloehdon tarkastelujakson pidentäminen. Työryhmän ehdotuksen mukaan julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tulisi säätää siitä, että työmarkkinatoimenpiteissä sovellettaisiin tiettyjä yksityisyyden suojasta työelämässä annettuja säännöksiä. Ehdotukset on toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemalla ja 22.12.2009 annetulla hallituksen esityksellä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain

muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 274/2009 vp). Lakimuutokset tulivat voimaan 10.5.2010.

Omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) lisättiin 1.8.2011 alkaen uusi 4 a §, jonka mukaan kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta.

Elokuun alussa 2011 tuli voimaan perhehoitajalain (312/1992) muutos, jonka mukaan kunta voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä toimeksiantosopimuksen sellaisen henkilön kanssa, joka täyttää perhehoitajalta vaadittavat edellytykset. Perhehoitolakiin lisättiin tätä koskeva 6 a §.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 254/2006 vp — EV 286/2006 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet luoda henkilöstösuunnitelmia ja -koulutusta koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

Uusi yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki (334/2007) tuli voimaan 1.7.2007 siten, että yrityksiin, jotka työllistävät 20–29 henkilöä, lakia sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen.

Antaessaan lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle hallitus samalla päätti, että työministeriö valmistelee laista esitteen erityisesti pienien yritysten tarpeisiin, kouluttaa työvoima- ja elinkeinokeskuksiin (TE-keskuksiin) yt-lain tuntevia henkilöitä yritysten neuvojiksi ja laatii laista kalvosarjan. Esite valmistui loppukesällä 2007 suomeksi ja ruotsiksi alkusyksystä. Sillä oli laaja jakelu ja sitä on saatavissa mm. kaikista TE-keskuksista. Esitteet ovat myös työministeriön internetsivuilta saatavissa. TE-keskusten henkilöstöä on koulutettu ja kalvosarja on tuotettu TE-keskusten käyttöön. Työministeriö on muutoinkin osallistunut yt-laista pidettyihin lukuisiin koulutustilaisuuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan henkilöstö- ja koulutustavoitteita koskevaa säännöstä on sovellettu 1.1.2008 alkaen. Tämän jälkeen on tarkoitus ryhtyä selvittämään, onko mahdollista luoda näitä kysymyksiä koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös, olisiko esimerkiksi mahdollista lisätä kyseessä olevaa yt-lain säännöstä selvittäviä kysymyksiä Tilastokeskuksen työolotutkimukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti tutkimuksen uuden yhteistoimintalain vaikutusten arvioimisesta. Tutkimus tehtiin vuoden 2009 aikana ja tutkimustulokset julkaistiin vuoden 2010 alussa. Tutkimusta ei ollut tarkoituksenmukaista käynnistää aikaisemmin, koska lain soveltamisesta käytäntöön ei tätä ennen ollut saatavissa riittävästi kokemuksia. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti eduskunnan lausumassa esitettyjä kysymyksiä. Tutkimusta on hyödynnetty eduskunnalle annetussa selvityksessä. Eduskunnan lausuman johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toimitti yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain

toimivuutta koskevan kolmikantaisesti valmistellun selvityksen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle toukokuussa 2010.

Laki yhteistoiminta-asiamiehestä (216/2010) tuli voimaan 1.7.2010 ja ensimmäiseksi yhteistoiminta-asiamieheksi valittiin syksyllä 2010 oikeustieteen tohtori Helena Lamponen. Yt-asiamies valvoo yhteistoimintaa ja muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmiä koskevien lakien noudattamista. Asiamies toimii itsenäisesti työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Yhteyttä voivat ottaa työnantajat, työntekijät ja henkilöstöryhmän edustajat. Yt-asiamiehen toimistossa on lisäksi lakimies ja kaksi osa-aikaista avustajaa.

Yt-asiamiehen tehtävänä on antaa ohjeita ja neuvoja lakien soveltamisessa, edistää valvottavana olevien lakien tunnettuutta, pitää henkilöstörahasiorekisteriä, edistää ja parantaa aloitteilla ja ohjeilla työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa sekä muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmien toteutumista, seurata valvottavien lakien tavoitteiden toteutumista ja pyytää työneuvostolta lausuntoa, sovelletaanko yritykseen tai yritysyryhmään yhteistoimintalakia lakia tai yritysyryhmien yhteistoimintalakia. Valvontatoimessaan yt-asiamies on kiinnittänyt erityistä huomiota yt-lain edellyttämien suunnitelmien toteuttamiseen.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että on tarpeen edistää henkilöstö- ja koulutussuunnitelmien käyttöä osana työntekijöiden suunnitelmallista osaamisen kehittämistä. Lisäksi työmarkkinoilla marraskuussa 2011 sovitussa raamisopimuksessa korostetaan henkilösuunnittelun kehittämistä ja siinä on sovittu, että työmarkkinakeskustajat laativat yhteisen mallin henkilöstösuunnitelmasta 31.5.2012 mennessä yt-lain muuttamista kokevan valmistelun pohjaksi. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa joustavien työaikajärjestelyjen suunnitelmalliseen käyttöön, määräaikaisten työsuhteiden käyttöön ennakoimalla muun muassa sijaisten tarve vuosittain ja työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 3.9.2012 työryhmän valmistelemaan tarvittavia muutoksia raamisopimuksessa mainittujen asioiden sisällyttämiseksi yhteistoimintalakien henkilöstösuunnitelmiin. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutukset

HE 116/2007 vp — EV 116/2007 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus seuraa tarkoin pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutuksia sähköntuotannon uudisrakentamiseen ja, että näin saadut käytännön kokemukset otetaan huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä sisällytettiin sähkömarkkinalakiin lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1.2.2008. Valtioneuvosto antoi 14.6.2007 asetuksen, jolla säädettiin yläraja sähköntuotannolta sähköjakeluverkoissa perittävälle siirtomaksuille. Vastaava säännös sisältyy nykyisin sähkömarkkinoista 5.2.2009 annettuun valtioneuvos-

ton asetukseen. Valtioneuvosto antoi 5.2.2009 myös asetuksen sähkötoimitusten selvityksestä ja mittauksesta. Asetuksella luovuttiin sähkökulutukseen liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon osalta aikaisemman käytännön mukaisesta sähköntuotannon erillismittauksesta. Asetuksen mukaan sähköverkkoon sähköä syöttävä sähköntuotantolaitos voidaan jättää varustamatta erillisellä mittauslaitteistolla, jos laitos sijaitsee enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetulla sähkönkäyttöpaikalla ja käyttöpaikka on varustettu mittauslaitteistolla, joka kykenee mittaamaan sekä sähköverkosta otetun että sähköverkkoon syötetyn sähkön määrän.

Työ- ja elinkeinoministeriö tilasi 21.12.2011 selvityksen pienimuotoisen sähköntuotannon nettomittaamisesta. Selvityksen ehdotukset pienimuotoisen tuotannon verkkoon liittämisen esteiden poistamisesta ja pienimuotoisen tuotannon myynnin helpottamisesta markkinoille ovat toimeenpantavina työ- ja elinkeinoministeriössä ja Motiva Oy:ssä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 29.5.2012 tuulivoiman edistämistä ja tutkavalvontaa yhteen sovittavan työryhmän, jonka määräaika päättyi 31.5.2013. Työryhmän tehtävänä oli sovittaa yhteen hallituksen tuulivoiman edistämistavoitteet ja tutkavalvonnan tarpeet. Keväällä 2013 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (HE 55/2013 vp), joka sisälsi lakiehdotuksen tuulivoiman kompensatioalueista. Laki tuli voimaan 1.7.2013. Tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain nojalla tuulivoimalan rakentaminen ja käyttöön otto tällaisella alueella ei edellytä, että puolustusvoimat selvittää enää erikseen tuulivoimalan vaikutuksia Suomen aluevalvontaan, puolustusvoimien alueellisiin toimintaedellytyksiin ja sotilasilmailuun. Rakentaminen on myös mahdollista, vaikka puolustusvoimien aiemmin antama lausunto olisi ollut kielteinen. Alueelle rakennettavista tuulivoimaloista kerätään turbiinikohtainen tuulivoimamaksu.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 29.5.2012 tuulivoiman edistämistä yhteen sovittavan työryhmän, jonka tehtävänä oli vähentää tuulivoimarakentamiseen liittyviä esteitä ja rajoitteita sekä sovittaa yhteen eri hallinnonalojen tavoitteita. Työryhmä antoi raporttinsa 18.12.2013. Työryhmä laati ehdotuksia, jotka liittyvät kaavoituksen sekä YVA- ja lupamenettelyiden yhteensovittamiseen ja tehostamiseen, tuulivoiman melutason ohjearvoihin, tuulivoiman hyväksyttävyyden lisäämiseen, muutoksenhakujärjestelmän arviointiin ja tuulivoiman tutkimusohjelmaan. Työryhmän ehdotusten toimeenpano on käynnissä eri ministeriöissä.

Hallitus antoi 20.3.2013 esityksen (HE 20/2013 vp), joka sisälsi ehdotuksen uudeksi sähkömarkkinalaiksi. 1.9.2013 voimaan tullessa laissa säädettiin sähköntuottajille oikeus liittää useita voimalaitoksia sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla. Tämä vähentää erityisesti tuulivoimaloiden ja tuulipuistojen liittämiskustannuksia.

Hallitus antoi 20.3.2013 eduskunnalle valtioneuvoston selonteon kansalliseksi energia- ja ilmastostrategiaksi (VNS 2/2013 vp). Strategiassa asetettiin tavoitteeksi noin 9 terawattitunnin suuruinen tuulivoiman tuotanto vuonna 2025. Samalla asetettiin tavoitteeksi jouduttaa tuulivoiman rakentamista kehittämällä suunnittelua ja lupamenettelyjä sekä luoda yksinkertaiset liittymistä ja verotusta koskevat menettelyt ja yhtenäiset ohjeistukset pien tuottajan sähköntuotannon myymiselle, hinnoittelulle ja laskutusmenettelylle.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian jatkotoimenpiteinä työ- ja elinkeinoministeriö asetti 18.12.2013 työryhmän selvittämään pienimuotoisen energiantuotannon edis-

tämistöimisiä. Työryhmä tulee tarkastelemaan ensisijaisesti sähkön pientuotannon roolia uusiutuvan energian sekä rakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi. Tämän lisäksi työryhmä tulee pohtimaan ja arvioimaan toimenpiteitä pientuotannon kannattavuuden edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti joulukuussa 2013 myös selvityksen, jonka tavoitteena on sähkön pientuotannon nettolaskutusmenettelyyn liittyvien oikeudellisten kysymysten ja optimointiongelmien selvittäminen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kauppojen aukioloajan laajentaminen, poikkeuslupien keskittäminen, pienyritysten aseman parantaminen ja henkilöstön turvallisuus

VNS 5/2012 vp — EK 4/2013 vp

Hyväksyessään valtioneuvoston selonteon kauppojen aukioloajan laajentamisen vaikutuksista eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimiin poikkeuslupien hakemusten käsittelyn keskittämiseksi yhteen viranomaiseen, hallitus ryhtyy toimiin pienyritysten aseman parantamiseksi kauppakeskuksissa ja hallitus hankkii tutkimustietoa aukioloajan laajentamisen vaikutuksista kauppojen henkilöstön turvallisuuteen.

Valtioneuvoston asetuksella 19.12.2013 (1093/2013) keskitettiin poikkeuslupien hakemusten käsittely Lapin aluehallintovirastoon 1.1.2014 alkaen.

Pienyritysten aseman turvaamiseksi annettiin 12.12.2013 hallituksen esitys (210/2013), jossa ehdotetaan muutettavaksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain säännöstä elinkeinonharjoittajan oikeudesta pitää liikkeensä suljettuna.

Säännöstä muutettaisiin esityksen mukaan siten, että kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevalla vähittäiskauppa- sekä parturi- ja kampaamoliikkeellä olisi oikeus pitää liikkeensä suljettuna kerran kalenteriviikossa yhtenä valitsemanaan viikonpäivänä. Elinkeinonharjoittajalla olisi oikeus pitää liikkeensä suljettuna riippumatta tapauskohtaisten edellytysten täyttymisestä ja oikeus päättää viikonpäivästä, jolloin liike olisi suljettuna. Säännöstä sovellettaisiin elinkeinonharjoittajaan, jonka yhdessä tai useammassa liikkeessä työskentelee säännöllisesti yhteensä enintään viisi henkilöä. tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2014 ja sitä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen ja siihen rinnastettavaan järjestelyyn. Ennen lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja siihen rinnastettavat järjestelyt kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevan vähittäiskaupan tai parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista olisi saatettava tämä lain mukaisiksi viiden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimesta käynnistettiin selvitys kauppojen henkilöstön turvallisuudesta. Selvitys valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä.

Ilmasto- ja energiapolitiikka

VNS 8/2009 vp — EK 45/2010 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin, ja samalla
2. Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikka nostetaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväksi kehityksen osaksi.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomen on tavoiteltava vihreää kasvua, jossa säästetään energiaa ja lisätään energiankäytön hyötysuhdetta sekä huolehditaan energian hinnan kohtuullisuudesta.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus suhteellisuus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden lähtökohdista tietoisena ilmastonmuutoksen aidoista ratkaisun mahdollisuuksista varautuu myös meistä riippumattomista syistä johtuvaan ilmastopolitiikan viivästyttämiseen, sen alueelliseen tai muuhun osittaiseen toteutumiseen taikka hylkäämiseen.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa yhdeksi ilmastopolitiikkansa painopisteeksi metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnan. Hallituksen tulee toimia EU:ssa ja YK:n ilmastoneuvotteluissa niin, että hiilinielujen vahvistamista ja kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä kohdellaan yhä yhdenmukaisemmin.
6. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti käynnistää maahiili-inventaarion. Jotta Suomen erilaisten metsätyyppien muodostamat hiilinielut ja hiilivarastot tulisivat lasketuksi tarpeellisella tarkkuudella, tarvitaan riittävän pitkin aikavälein toistettavia maahiili-inventaarioita.
7. Eduskunta edellyttää hallitukselta toimia puutuotealan tuotannon ja viennin edistämiseksi sekä erityisesti puurakentamisen osaamisen ja työpaikkojen lisäämiseksi.
8. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee edistää olemassa olevan talokannan energiatehokkuuden parantamista ja korjaustöiden laajamittaisempaa käynnistämistä erityisesti puun käyttöä lisäten.

Valtioneuvosto päätti 24.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman strategiseen toimeenpanosuunnitelmaan on priorisoitu useita hankkeita, jotka vastaavat eduskunnan kannanottoon, että ilmastopolitiikka nostetaan kestäväksi kehityksen politiikkakehikkoon. Hallitusohjelma tukee pyrkimystä kestäväan tai vihreään talouskasvuun useilla hankkeilla. Näillä strategisilla hankkeilla hallitus tukee Euroopan unionin ja OECD:n linjauksia ja hyödynsi niitä valmistautumisessa YK:n kestäväksi kehityksen konferenssiin ”Rio+20” kesäkuussa 2012.

Kansallinen kestäväksi kehityksen toimikunta uudisti kansallisen kestäväksi kehityksen strategian sopimalla kestäväksi kehityksen yhteiskuntasitoumuksesta 3.12.2013. Yhteiskuntasitoumuksessa ”Suomi, jonka haluamme vuonna 2050” määritellään kestäväksi kehityksen

ylisukupolvinen visio, kahdeksan tavoiteklusteria ja kestävän kehityksen peruseriaatteet sekä vaikuttavuusmittarit Strategiaproessi käynnistettiin syksyllä 2012 ja työ valmistui vuonna 2013. Strategiatyö koordinoitiin tiiviisti tulevaisuusselonteon valmistelun ja kestävän kehityksen kannalta tärkeiden strategioiden ja toimintaohjelmien kanssa. Kestävän kehityksen toiminnallisten sitoumusten solmiminen aloitettiin vuoden 2014 alussa. Sitoumusprosessiin pyritään osallistamaan hallinnon lisäksi yhteiskunnan muut toimijatahot.

Valtioneuvosto teki 20.12.2012 periaatepäätöksen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosille 2012–2020. ”Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi” -nimeä kantavan strategian päätavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Uusi, hallitusohjelman edellyttämä strategia päivittää vuosia 2006–2012 koskeneen strategian. Ilmastonmuutoksen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen arvioidaan nykyistä syvällisemmin, vahvistetaan tietopurustaa, parannetaan luonnonsuojelujärjestelmän kytkeytyneisyyttä ja luodaan valmiuksia muuttuviin oloihin sopeutuvalla toimintapolitiikalle.

Hallituksen tavoitteena on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä talouskasvu. Kestävän kehityksen taloudellisen ulottuvuuden yleistavoitteena on resurssitehokkuuden merkittävä parantaminen. Tässä tarkoituksessa on syksyllä 2012 käynnistetty kansallinen ohjelmatyö materiaalitehokkuudelle ja luonnonvarojen kestäväälle käytölle. Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma ’Vähemmästä viisaammin’ valmistui keväällä 2012. Se ehdottaa politiikkatoimia ja käynnistää kokeiluhankkeita kulutuksen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Valtioneuvoston periaatepäätöstä kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta on valmisteltu, laaditaan metsäalan strateginen ohjelma, jolla edistetään muun muassa puurakentamista, sekä on päivitetty energia- ja ilmastopoliittista strategiaa.

3. Valtioneuvoston periaatepäätös energiatehokkuustoimenpiteistä (2010) sisältää tällä vuosikymmenellä toteutettavat energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevat toimenpiteet. Periaatepäätös perustuu työ- ja elinkeinoministeriön laajapohjaisen energiatehokkuustoimikunnan mietintöön. Valtioneuvoston periaatepäätös kestävästä julkisista hankinnoista päivitettiin kesällä 2013 edistämään kestäviä ympäristö- ja energiaratkaisuja (Cleantech-ratkaisut) julkisissa hankinnoissa.

Hallitusohjelman mukaisesti energia- ja ilmastostrategia päivitettiin. Se valmistui alkuvuodesta 2013 ja käsiteltiin eduskunnassa loppuvuodesta 2013. Päivitetystä strategiasta kuten aiemmin vastaavissa strategioissa yhdistettiin energian säästö ja energiatehokkuuden lisääminen energian kohtuuhintaisuuteen ja talouskasvun edellytysten parantamiseen. Vuonna 2012 voimaan tulleen energiatehokkuusdirektiivin toimeenpano on valmisteltu strategian sekä hyvän ja kustannustehokkaan energiatehokkuustoimintamme pohjalta.

4. Hallitus on kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin valmistautuessaan sekä Suomen kantoja valmistellessaan koko ajan ollut tietoinen niistä vaikeuksista, jotka ovat olleet omiaan hidastamaan etenemistä kohti kattavaa kansainvälistä ilmastopoliittista järjestelmää tai jotka voisivat muodostua sen esteeksi.

Euroopan Unionin määrätietoinen ilmastopoliittikan toimeenpano, muun muassa ilmasto- ja energiapaketti antaa kuitenkin Suomelle edellytykset pitkäjänteiseen ilmastopoliittikan toimeenpanoon kansallisista ja alueellisista lähtökohdista. Tämä Euroopan

Unionin johdonmukainen ja jäntevä eteneminen on myös Suomen etu siirryttäessä kohti vähähiilistä yhteiskuntaa ja edistettäessä vihreän talouden tulemistä.

Durbanin ilmastokokouksessa tehtiin päätös neuvotteluja ohjaavasta tiekartasta. Sen mukaisesti kaikki ilmastositomuksen osapuolet sopivat vuoteen 2015 mennessä pelisääntöistä, joiden pohjalta solmitaan globaali ja kattava ilmastositomus tulevaisuuteen 2020 alkaen.

Dohan ilmastokokouksessa joulukuussa 2012 sovittiin Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta, joka käynnistyi vuoden 2013 alussa ja kestää kahdeksan vuotta. Dohassa myös täsmennettiin työohjelmaa kohti globaalia ja kattavaa ilmastositomusta vuodesta 2020 alkaen. Neuvottelut uudesta sopimuksesta ovat jatkuneet vuoden 2013 aikana. Ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan osapuolikokouksessa Varsovassa marraskuussa 2013 sovittiin etenemisestä kohti Pariisin ilmastokokousta vuonna 2015. Kokouksesta saatiin Euroopan unionin toivoma tiekartta maiden päästövähennystavoitteiden ja mahdollisten muiden panosten ilmoituksille, mutta tiekarttaan jäi tulkinnanvaraa eikä aikataulu ollut niin ripeä, kuin EU toivoi. Kokouksessa onnistuttiin varmistamaan, että uuden ilmastositomuksen lähtökohta on edelleen kaikkien maiden osallistuminen ja kansallisten uusien päästövähennystavoitteiden valmistelun käynnistäminen välittömästi. Eri maiden sitoumusten velvoittavuus ja luonne tulevat kuitenkin sitoumusten tason ohella olemaan vaikeita kysymyksiä matkalla Pariisiin kokoukseen.

5. Hallitus on pitänyt hiilinielujen laskentasääntöjä Suomen kannalta yhtenä tärkeimmistä neuvottelukysymyksistä kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa.

Durbanin ilmastokokouksessa vuonna 2011 hyväksytyt hiilinielujen laskentasäännöt vuosille 2013–2020 olivat välttämättömiä ilmastositomun aikaansaamiseksi, eivätkä ne vaaranna metsänkäyttöä Suomessa. Durbanissa oli tarjolla useita metsänienelujen laskentasääntövaihtoehtoja, joista osa olisi ollut vaikutuksiltaan hyvin dramaattisia Suomelle. Valitussa vertailutasomenetelmässä nielun vuosittainen koko ennustetaan vuoteen 2009 mennessä päätettyihin politiikkatoimiin perustuen.

Suomi määrittäi Metsäntutkimuslaitoksen mallien perusteella nielun vertailutasoksi noin 20 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Tämän mukaisesti noin 16 miljoonaa kuutiota metsiämme runsaan 100 miljoonan kuution vuosikasvusta on varattu nielukäyttöön. Kun metsänienelumme ylittää vertailutason, Suomi saa hyvitystä päästövähennysvelvoitteeseensa enintään 2,5 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa. Nielun koko ylittää Suomessa vertailutason reilusti, mikä sallii metsien moninaisen käytön niin teollisuuden raaka-aineena kuin bioenergianakin. Durbanissa tämä pystyttiin turvaamaan Suomen tavoittelemalla tavalla.

Metsäisessä maassa metsää raivataan rakentamiseen, väyliin ja elintarviketuotannon kannattavuuden turvaamiseksi viljelyyn. Durbanissa jouduttiin tilanteeseen, jossa tätä metsäkatoa ei Kioton toisella velvoitekaudella voida korvata nieluilla kuten ensimmäisellä velvoitekaudella. Koska metsäkato lasketaan kertyvänä vuodesta 1990 alkaen, kompensatiosta luopuminen voisi aiheuttaa Suomelle Kioton toisella velvoitekaudella viiden–kuuden miljoonan hiilidioksiditonnin suuruiset päästöt vuodessa. Päästöoikeuden hinta on tällä hetkellä alhainen, joten Durbanin nieluratkaisusta aiheutuvat kustannukset ovat myös laskeneet. Tämänhetkisen arvion (tammikuu 2014) mukaan päästön suuruus olisi 3–4 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa.

Euroopan Unioni piti Durbanissa viimeiseen vaiheeseen asti kiinni Suomea koskevan metsäkadon kompensaaation puolesta, mutta se vaaransi 194 maan yhteisen sopimuksen syntymisen, ja siitä jouduttiin luopumaan. Suomi tavoittelee ratkaisua, jolla tilanne huomioidaan EU:n sisäisessä ilmastopolitiikan toimeenpanossa. Dohassa 2012 saavutettu neuvottelutulos Kioton pöytäkirjan osalta ns. sallittua päästömäärää koskevissa kysymyksissä (AAU) parantaa mahdollisuuksia saavuttaa järkevä ratkaisu metsäkatokompensaatiokysymyksessä. Neuvotteluja komission kanssa ratkaisun saavuttamiseksi on jatkettu vuonna 2013. Neuvotteluissa on tarkasteltu erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja Durbanin päätöksen vaikutusten hyvittämisiksi Suomelle.

Durbanissa Yhdysvallat ja kehittyvät kehitysmaat saatiin vihdoon mukaan neuvotteluihin maailmanlaajuisesta sopimuksesta. Neuvotteluja jatkettiin vuonna 2012 Qatarissa tavoitteena saavuttaa uusi kattava ilmastopimus viimeistään vuonna 2015. Näiden neuvottelujen yhteydessä tarkastellaan myös maankäyttösektorin ja metsien päästöjen ja nielujen laskentatapoja vuoden 2020 jälkeiselle ajalle. Sopimus, johon kaikki maat sitoutuivat, on myös Suomelle paras lopputulos. Sillä varmistetaan, ettei teollisuuden investointeja siirry maihin, joiden ilmastopolitiikka on löyhempää. Suomen teollisuudelle se on mahdollisuus vähähiilisen tai hiilineutraalin teknologian kehittämiseen ja vientiin. Ennen kaikkea ilmastomuutoksen hillitseminen on tulevien sukupolvien, myös suomalaisten, etu.

Dohan ilmastokokouksessa joulukuussa 2012 sovittiin Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta vuosille 2013–2020 sekä jatkettiin neuvotteluja maailmanlaajuisesta sopimuksesta vuoden 2020 jälkeiselle ajalle. Hiilinielujen rooli uudessa sopimuksessa on tärkeä neuvottelukysymys. Dohassa käsiteltiin nieluja alustavilla keskusteluilla tieteellis-teknisestä näkökulmasta ja keskusteluja jatkettiin vuonna 2013. Keväällä 2013 määritelty Suomen kanta uuteen sopimukseen linjauksen mukaan Suomi pyrkii siihen, että nieluihin liittyvät kysymykset saataisiin ratkaistua hyvissä ajoin ennen vuoden 2015 Pariisin ilmastokokousta.

Suomi on ollut aktiivinen keskusteluissa metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnasta osana uutta ilmastopimusta. Varsovassa puheenjohtajamaa Puola järjesti 18.11. maankäyttö- ja metsäsektoriin liittyvistä neuvottelukysymyksistä ministeritason keskustelutilaisuuden, jossa ympäristöministeri toimi pääpuhujana. Suomi on myös osallistunut aktiivisesti virkamiestason epävirallisiin kokouksiin koskien hiilinieluja uudessa sopimuksissa vuoden 2013 aikana sekä tarjoutunut pitämään kansainvälisen työpajan aiheesta syksyllä 2014. Suomen kansallisen valmistelun tueksi on käynnistetty nieluja käsitteleviä tutkimushankkeita.

6. Tilastokeskuksen ylläpitämään kasvihuonekaasujen päästöinventaarion laskentaan liittyy jo kansainvälisten säästöstenkin vaatima periaate jatkuvasta tausta- ja lähtötietojen parantamisesta osana kansallista inventaariotyötä. Inventaariotyöhön osallistuvat tutkijat ja asiantuntijalaitokset kuten Metsäntutkimuslaitos, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus ovat osallistuneet kehittämistyöhön ja ovat läpivienneet hankkeita, joissa maaperän päästöjen ja nielujen muodostumista on tutkittu ja niiden määrän arviointia parannettu. Tätä työtä on jatkettu vuonna 2013. Myös maankäytön muutosten pinta-alatietojen tarkentamiseksi on toteutettu hankkeita. Tuloksia hyödynnetään kansallisessa kasvihuonekaasuinventaariossa.

7. Suomen puutuotteiden viennin arvo oli vuonna 2012 noin 2,1 miljardia euroa. Puutuotteiden viennistä ainoastaan hieman yli viidesosa oli jalostettuja puutuotteita. Puutuoteteollisuus työllistää kaikkiaan noin 26.000 henkilöä. Puutuotteiden jalostus työllistää noin puolet koko puutuoteteollisuuden henkilöstöstä. Vuonna 2012 puutuotteiden viennin arvo lisääntyi 4 % ja vuonna 2013 lokakuun loppuun mennessä arvo lisääntyi 8 % edellisvuoteen verrattuna.

Metsäalan strategisen ohjelman painopisteinä on mm. puurakentamisen sekä puutuotteiden tuotannon ja viennin edistäminen. Ohjelmassa on selvitetty suomalaisen saha- ja puutuoteteollisuuden toimintaympäristöä, kasvun ja kansainvälistymisen esteitä ja ratkaisuja sekä edistetty vientiä. Toista kymmentä puualan yritystä on mukana Tekesin kasvuväylässä. Puutuotealan yrityksiä on myös mukana Fibic Oy:n koordinoimassa Crosscluster-hankkeessa. Puutuotealaa ja puurakentamista edistetään myös vuonna 2013 käynnistetyllä MSO:n Puun tarinat -hankkeella. Hankkeessa valmistetaan materiaalia Team Finlandin käyttöön.

Puurakentamisen ja puutuotteiden viennin lisäämisen on arvioitu voivan lisätä työpaikkojen määrää parhaimmillaan noin 6 000 henkilötyövuodella. Tuoreen selvityksen mukaan on noin 6 000 puukerrostaloasuntoa suunnitteilla eri puolille Suomea ja useita kohteita on rakenteilla. Vuonna 2013 aloitettiin puurakentamisen suunnittelijoiden täydennyskoulutus ja koulutusta on tarkoitus jatkaa. Arvioiden mukaan tarvitaan noin 150 puurakentamisen AA-pätevyystason suunnittelijaa lisää lähivuosien tarpeiden kattamiseksi. Vuonna 2013 valmistui myös uusi puurakentamisen oppikirja ja puurakentamisen koulutustilaisuuksiin osallistui noin 2 300 henkilöä.

Suomen puutuotealan ja puurakentamisen kehittämiseen tarvitaan edelleen valtion pitkäjänteistä panostamista. Työ- ja elinkeinoministeriön Metsäalan strategisen ohjelman avulla valtio voi yhdessä yksityisen sektorin kanssa viedä tätä kehitystyötä eteenpäin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Heikko taloustilanne korostaa entisestään kotimaiseen puuraaka-aineeseen ja tuotantoon perustuvan puutuoteteollisuuden ja puurakentamisen edistämisen merkitystä.

8. Ympäristöministeriö antoi 15.4.2011 rakennusten palomääräysten muutosta koskevan asetuksen (3/11 Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta), jolla lisättiin merkittävästi puun käyttömahdollisuuksia muun muassa asuinkerrostalojen energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävien saneerausten yhteydessä. Puuta voi aiempaa laajemmin käyttää julkisivujen rakennusaineena. Puuta voi käyttää myös runkorakenteena, kun toteutetaan keveitä lisäkerroksia olemassa oleviin asuinrakennuksiin. Vuonna 2012 jatkettiin asuinrakennusten energia-avustusten myöntämistä ja tuettiin avustuksilla muun muassa siirtymistä sähkö- ja öljylämmityksestä pääasiassa uusiutuvaa energiaa hyödyntävään päälämmitysjärjestelmään, kuten puulämmitykseen.

Kohtiin 2, 4,5,6 ja 8 on vastannut ympäristöministeriö, kohtiin 6 ja 8 myös maa- ja metsätalousministeriö. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Biopolttoaineiden käytön edistäminen

HE 197/2010 vp — EV 264/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010, että biopolttoaineiden käytön edistämistapojen vaikutuksia liikennepoliittisiin ja ympäristöpoliittisiin tavoitteisiin seurataan jatkossa tiiviisti ja tuetaan asiaa koskevaa tutkimusta. Tarvittaessa tulee ryhtyä pikaisesti asianmukaisiin toimenpiteisiin sääntelyn ja asetettujen tavoitteiden muuttamiseksi ja täydentämiseksi toteutetun seurannan ja tutkimustiedon pohjalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää lain vaikutuksia porrastetun jakeluelvoitteen kasvaessa. Toistaiseksi jakeluelvoitteen täyttäminen on sujunut ongelmitta, ja öljy-yhtiöt ovat ylittäneet velvoitteen reilusti. Euroopan komissio on lokakuussa 2012 antanut direktiiviehdotuksen (ns. ILUC-direktiiviehdotus), jolla rajoitettaisiin perinteisten biopolttoaineiden osuutta EU:n uusiutuvan energian tavoitteissa sekä muutettaisiin eräitä keskeisiä laskeutussääntöjä. Toteutuessaan ehdotus saattaa edellyttää muutoksia kansalliseen biopolttoainelainsäädäntöön. Muutostarpeita arvioidaan yhdessä sidosryhmien kanssa heti, kun direktiivin sisältö ratkeaa.

Luonnonvarapolitiikka

VNS 11/2010 vp — EK 49/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

2. Luonnonvaroihin liittyvän omistusoikeussääntelyn täsmentäminen on osa selonteon tulevaa päivytystä. Omistusoikeussääntelyn näkökulmasta tullaan tarkastelemaan ainakin miten omistajan käyttövaltaa on olennaisesti rajoitettu ja hallinnollisia menettelyjä. Tarkemmin omistussääntelyä tarkastellaan metsien, vesialueiden ja maaperän sekä niistä saatavien hyödykkeiden näkökulmista

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus edistää luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä luonnonvarastrategian pohjalta. Strategian linjaukset päivitetään vaalikauden aikana. Luonnonvarastrategian päivitys annetaan selontekona eduskunnalle vuonna 2014.

Teollisuuden Voima Oyj:n ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös

Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentaminen laajennettuna, valtioneuvoston periaatepäätös

Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoksen rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös

M 2, M 3, M 4/2010 vp — EK 22/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 1.7.2010 seuraavat lausumat:

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa sopivin keinoin siihen, että Posiva Oy ja sen omistajat sekä Fennovoima Oy käynnistävät vuoden 2010 aikana yhteiset selvitykset ja neuvottelut käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta tavoitteenaan yhteinen kansallinen loppusijoitusratkaisu, joka sisältää Fennovoima Oy:n ydinvoimayksikön käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus luo osaltaan edellytyksiä suomalaisen työvoiman, osaamisen ja yrityskehityksen mahdollisimman laajaksi hyödyntämiseksi ydinvoimahankkeissa.

2. Valtioneuvosto on vuosina 2010-2012 selvittänyt yhteisen loppusijoitusratkaisun olemassa olevia edellytyksiä ja esteitä sekä mahdollisuuksia toimijoiden yhteistyöhön. Elinkeinoministeri asetti 13.3.2012 työryhmän, joka selvitti ydinjätehuoltoyhteistyön edellytyksiä. Loppuraportissaan 10.1.2013 työryhmä totesi, että edellytykset yhteistyöhön ovat olemassa ja suositti, että yhtiöt aloittavat kaupalliset neuvottelut yhteistyöstä Fennovoiman ydinvoimalaitoksen käytetyn polttoaineen huollosta. Fennovoima esittää rakentamislupahakemuksessaan ydinjätehuollon kokonaissuunnitelman, jossa se esittää myös käytetyn ydinpolttoaineen huollon suunnitelmansa. Vuonna 2013 yhtiöt aloittivat keskinäiset neuvottelunsa.

4. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 27.10.2010 osaamistyöryhmän, jonka tehtävänä oli luodata ydinvoima-alan osaamisen tilanne, kartoittaa henkilöresurssien kehitystarpeet, arvioida suomalaisen ydinturvallisuustutkimuksen infrastruktuurin kehittämistarvetta ja kartoittaa osallistumista kansainväliseen alan tutkimukseen. Työryhmän raportti valmistui 26.3.2012. Raportissa todettiin, että vuoteen 2025 mennessä on Suomessa koulutettava noin 2 500 uutta asiantuntijaa ydinvoima-alan palvelukseen. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Alle 25-vuotiaille ammatillista koulutusta vailla oleville työkokeilun ajalta maksettava kulukorvaus

HE 133/2012 vp – EV 163/2012 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus pikaisesti selvittää, miten alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten jääminen työkokeilun aikaisten kulukorvausten ulkopuolelle vaikuttaa heidän tosiasiallisiin mah-

dollisuuksiinsa osallistua työkokeiluun ja vaarantaako säännös nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen erityisesti alueilla, joilla matkakustannukset ovat merkittäviä. Samalla eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi, onko kulukorvausten ikäsidonaisuus perusteltua kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut nuorille työkokeilun ajalta maksettavaa kulukorvausta koskevan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännöksen muuttamisen vaikutukset. Muutoksen toteuttamismahdollisuuksien arviointi työ- ja elinkeinoministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä on kesken ja pyritään saamaan päätökseen kevään 2014 aikana.

Sairauskarenssipäivien poistaminen vuosilomalaista
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi vuosilomalin muuttamisesta
HE 203/2012 vp; EV 31/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa vuosiloman siirtämiseen liittyvien karenssisäännösten (vuosilomalin 25 §) muuttamisesta johtuvia toiminnallisia, taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia sekä toimittaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31. päivään joulukuuta 2015 mennessä.

Hallitus seuraa vuosilomalin muutoksen vaikutusta ja tekee selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2015 loppuun mennessä.

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko
VNS 5/2009 vp — EK 7/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinon tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.

2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinon rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.

3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.

4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka TEM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

- 1) Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
- 2) Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
- 3) Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
- 4) Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Hallitusohjelman mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston maaseudun kehittämissyksikön maaseutupolitiikkajaoston henkilöstö ja tehtävät siirrettiin vuoden 2012 alusta työ- ja elinkeinoministeriön alueiden kehittämissyksikköön. Siten kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien (mm. maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä) hoito siirtyi työ- ja elinkeinoministeriölle.

Hallitus edistää lausumassa edellytetyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittämisen sekä t&k&i -tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesipolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Esimerkiksi maaseutualueiden laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseksi ohjelmassa on osoitettavissa kaudella erityinen 25 miljoonan euron rahoitus. Ohjelmien toimeenpano etenee arvioidussa tahdissa ja ohjelmat suljetaan vuonna 2015. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Vastaavasti, laajalla sidosryhmäyhteistyöllä ollaan valmistelemaan kauden 2014–2020 maaseudun kehittämisohjelmaa.

Myös rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Hallitusohjelman mukaisen tehtävien, henkilöstön ja määrärahojen siirron myötä myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta on siirtynyt työ- ja elinkeinoministeriölle.

Asia kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan vastuulle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

1.10 Sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso

Selonteko 4/1996 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien 0,84 eurolla päivässä eli noin 18 eurolla kuukaudessa. Lisäksi työmarkkinatuen lapsikorotusten määrä korotettiin vuoden 2002 alusta vastaamaan työttömyyspäivärahan lapsikorotusta.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena ovat ennen kaikkea aktivointiin ja työllistymiseen tähtäävät muutokset. Tämän tavoitteen toteutuksen osana 1.1.2004 lukien korotettiin toimenpiteiden ajalta maksettavia ylläpitokorvauksia. Näitä ylläpitokorvauksia korotetaan uudelleen vuoden 2010 alusta lukien. Ylläpitokorvaus on verovapaa ja muissa järjestelmissä, mm. toimeentulotuessa, niin sanottu etuoikeutettu tulo. Siten sen korottaminen ei lisää verotettavaa tuloa, eikä vähennä muita etuusmenoja.

Perusturvan varassa olevien ja pieniä ansiotuloja saavien verotusta on kevennetty viime vuosina kunnallisverotuksen perusvähennyistä korottamalla siten, että verotus ei keskimäärin kiristy edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2010 perusvähennyksen enimmäismäärää korotettiin 1480 eurosta 2200 euroon, vuonna 2011 vähennyksen enimmäismäärää korotettiin 2 050 euroon, vuonna 2012 enimmäismäärää korotettiin 2 850 euroon, vuonna 2013 vähennyistä korotettiin 2 880 euroon ja vuodesta 2014 alkaen enimmäismäärää korotettiin 2 930 euroon ja vähennyksen poistumaprosenttia alennettiin 20 prosentista 19 prosenttiin.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka tehtäviin kuului laatia ehdotus muun muassa perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen.

Sata-komitean esityksen mukaisesti säädettiin lailla perusturvan riittävyysmääräajoin tehtävästä kokonaisarviointista. Säännös lisättiin kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin ja se tuli voimaan 20.12.2010. Henkilön tai kotitalouden perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Lisäksi arviossa otetaan huomioon etuuksia saavien henkilöiden tai kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavia muita tekijöitä kuten esimerkiksi verotusta. Sosiaali- ja terveysministeriö teettää arvion joka neljäs vuosi. Ensimmäinen kokonaisarviointi julkistettiin 1.3.2011.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti työttömyysturvan peruspäivärahaa korotettiin 100 eurolla kuukaudessa vuoden 2012 alusta lukien. Lisäksi peruspäivärahaan

tehtiin indeksikorotus, joten peruspäiväraha nousi vuoden 2012 alussa yhteensä noin 120 eurolla kuukaudessa. Tasokorotuksen tavoitteena on, että työttömän perusturva takaa riittävän toimeentulon ja elintason.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Perusturvan parantaminen

HE 155/2001 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toimeentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädosmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sosiaalista luototusta koskevan oppaan, joka on lähetetty kuntiin kesäkuussa 2003.

Velkaantuneiden toimeentulotuen asiakkaiden asemaa on parannettu oikeusministeriön ja pankkiyhdistyksen kanssa yhteistyössä luodulla kevennetyllä velkasovinto-ohjelmalla, joka oli kohdistettu pitkäaikaisesti maksukyvyttömiin toimeentulotuen saajiin. Hallitusohjelman mukainen velkahallintaohjelma on laadittu. Ohjelman tavoitteena on estää velkaongelmien syntyminen ja niiden syveneminen.

Suosituksien toimeentulotuen käyttämiseksi entistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevien henkilöiden tukemiseksi on kirjattu toimeentulotukioppaaseen, joka lähetettiin kuntiin vuonna 2007. Suosituksissa korostetaan moniammatillisen osaamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön tarvetta pitkäaikaisasiakkaiden palvelemissa.

Toimeentulotuessa on ollut 1.4.2002 lähtien käynnissä ns. etuoikeutetun tulon kokeilu. Toimeentulotukiasiakkaan ansiotulosta jätetään ottamatta huomioon vähintään 20 prosenttia, kuitenkin enintään 150 euroa toimeentulotuen määrää laskettaessa. Kokeilun voi-

massaoloa on jatkettu vuoden 2014 loppuun. Kokeilun tavoitteena on edistää toimeentulotuen saajien työllistymistä ja parantaa heidän taloudellista tilannettaan.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella työllisyyspaketilla ja siihen liittyvällä kuntien ja valtion välisen toimeentulotuen rahoituksen uudistuksella on tarkoitus tukea pitkään työttömänä olleiden ja toimeentulotukea saavien työllistymistä ja näin parantaa toimeentulotukea saavien asemaa myös taloudellisesti.

Toimeentulotukilakia muutettiin 1.9.2006 alkaen siten, että toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin ei enää lueta asumiskulujen 7 prosentin omavastuuta. Toimeentulotuen perusosien määrää ei alennettu, vaan omavastuuosuus jäi toimeentulotukiasiakkaan käytettäväksi muihin perusosalla katettaviin menoihin. Muutos paransi toimeentulotuen asiakkaiden mahdollisuuksia selviytyä paremmin muista toimeentulotuen perusosalla katettavista jokapäiväisistä menoistaan. Muutos paransi erityisesti kalliiden asumiskustannusten alueilla asuvien toimeentulotukiasiakkaiden tilannetta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamista valmistelevan SATA-komitean, jonka tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen ja että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. Komitea on jättänyt mietintönsä joulukuussa 2009.

Toimeentulotukilain muutoksella (laki 1202/2007) lakiin lisättiin 14 a §, joka koskee toimeentulotukiasian käsittelyä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös on pantava täytäntöön viivytyksettä.

Samana lainmuutoksen mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Toimeentulotukilaisissa vahvistettua tuen määrää muutettiin vuonna 2008 kuntien kalteusluokituksen poiston yhteydessä, jolloin II kuntaluokassa maksettava perusosa nostettiin I kuntaluokan tasolle (583/2007).

Toimeentulotuessa 1.4.2002 lähtien käynnissä ollutta ns. etuoikeutetun tulon kokeilua jatkettiin 1.1.2011 alkaen lain väliaikaisella muutoksella vuoden 2014 loppuun (1172/2010).

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa eräissä laissa säädettyissä tilanteissa. Vuoden 2011 alusta perusosaa voidaan alentaa sellaisen 18–24 vuotiaan kohdalla, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, ettei hän ole oikeutettu työttömyysetuuteen kieltäytyttyään tarjotusta koulutuksesta tai keskeytettyään sen (1172/2010)

Hallitusohjelmassa on esitetty toimeentulotuen perusosaa korotettavaksi 6 prosentilla vuoden 2012 alusta alkaen. Lisäksi yksinhuoltajien toimeentulotuen korottamiseen on esitetty kohdennettavaksi valtionosuutena 5 milj. euroa. Toimeentulotukilain 9 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettiin siten, että vuonna 2011 maksettavan toimeentulotuen perusosan suuruutta korotettiin yksin asuvan aikuisen kohdalla kuudella prosentilla 1.1.2012 alkaen. Perheeseen kuuluvien muiden henkilöiden perusosat nousivat samassa suhteessa kuin nii-

den osuus on edellä mainitun yksin asuvan aikuisen henkilön perusosan määrästä. Toimeentulotukea määrättäessä yksinhuoltajalle maksetaan 10 prosenttia korkeampaa perusosaa kuin yksin asuvalle aikuiselle henkilölle. Tätä koskeva säännös lisättiin lain 9 §:n 2 momenttiin (1184/2011)

Toimeentulotukeen suoritettiin vuoden 2013 alusta ylimääräinen osittain aikaistettu indeksikorotus (0,7 %), jonka tarkoituksena on tasata arvonlisäverokannan nousun vaikutusta. Aikaistettu korotus on voimassa vuoden 2013 ajan (709/2012).

Lailla toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta (1006/2012) on vuoden 2013 alusta etuoikeutettu henkilön ja perheen toimeentulotuksessa heidän saamansa työttömyysturvan aktiivijajan korotusosat.

Lausuman antamisen jälkeen on tehty useita toimeentulotukea koskevia uudistuksia, ja tuen kehittäminen jatkuu edelleen. Asia ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

HE 49/2002 vp — EV 299/2002 vp

Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan avo- ja laitoshoidon rajanveto poistetaan asteittain sosiaalivakuutuksista. Ensimmäisenä toimenpiteenä on lailla 1151/2007 toteutettu kansaneläkkeen maksaminen alentamattomana laitoshoidon vuoden 2008 alusta lukien. Tähän muutokseen perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c §:ää on muutettu lailla 1217/2007 siten, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön asiakasmaksu on 82 prosenttia hoidettavan nettotuloista. Jos maksu määräytyy puolisoitten yhteenlaskettujen tulojen perusteella, maksu on 41 prosenttia yhteenlasketuista nettotuloista. Hoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin aina jäädä kuukausittain vähintään 90 euron käyttövara.

1.8.2008 voimaan tulleella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksella 387/2008 on toteutettu asiakasmaksujen ja niiden perusteena olevien tulorajojen kustannuskehitystä vastaava tasokorotus. Uudistuksessa maksut ja tulorajat on sidottu indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Maksukatko on jätetty uudistuksessa tasokorotusten ulkopuolelle, mutta se on sidottu indeksiin. Jatkossa maksuja ja tulorajoja tarkistetaan indeksien mukaan kahden vuoden välein. Samalla myös lasten päivähoitosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä on muutettu paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa

tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Lisäksi siirtyminen lasten osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Maksu-uudistuksen vaikutuksia eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön tullaan jatkossa seuraamaan.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistamisen seuraava vaihe on toteutettu lailla 1050/2009. Vuoden 2010 alusta lukien vammaisuuksia maksetaan myös niille, joiden hoitajakso julkisessa hoitolaitoksessa kestää yli kolme kuukautta. Maksettavia etuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä ruokavaliokorvaus. Tähän liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia on muutettu lailla 1051/2009 siten, että pitkäaikaisen laitoshoidon maksu nousee 82 prosentista enintään 85 prosenttiin hoidettavan nettotuloista. Suurempituloisen puolison asiakasmaksu nousee 41 prosentista 42,5 prosenttiin puolisoiden yhteenlasketuista tuloista. Laitoshoidon maksua määrättäessä vammaisuuksien lasketaan mukaan nettotuloihin. Hoitoa saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 97 euron suuruisen käyttövara.

Työeläkeindeksillä tarkistettu henkilökohtaisen käyttövaran määrä on 1.1.2012 lähtien kuukausittain vähintään 99 euroa.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Komitea ehdotti 18.12.2009, että ensimmäisessä vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Avohuollon palveluista komitea ehdotti palveluasumisen maksujen yhtenäistämistä. Maksu olisi tulosidonnainen ja siihen sisältyisi myös tukipalvelut lukuun ottamatta ateriapalveluita, kuljetuspalveluita sekä turvapuhelinta ja siihen liittyviä palveluita. Maksu määräytyisi käytetyn ajan perusteella. Maksu ei sisältäisi vuokraa, jonka henkilö maksaa erikseen vuokranantajalle. Muutoksen yksityiskohtainen valmistelu olisi komitean mukaan tarkoituksenmukaista toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ikähoivatyöryhmässä. Lisäksi SATA-komitea ehdotti, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmää yhtenäistetään kokoamalla sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset samaan lakiin tarkoituksena lisätä maksujärjestelmän läpinäkyvyyttä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukatkoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympäri-vuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määrääntymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestä-

misvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö käynnisti syksyllä 2012 kunnan järjestämistä vastaavalla olevan palveluasumisen asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun. Säädösvalmistelua tukevan työryhmän toimikausi on toukokuun 2014 loppuun.

Työeläkeuudistus

HE 242/2002 vp — EV 298/2002 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

1. Eduskunta edellytti 18.2.2003, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.

3. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.

4. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellytti, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.

5. Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.

Yllä olevat lausumat liittyvät vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen työeläkeuudistukseen.

Hallitukset ovat kehittäneet työeläkejärjestelmää koko sen olemassaolon ajan kolmikantaisesti yhteistyössä keskeisten työmarkkinaosapuolten kanssa. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus valmistelelee työeläkeuudistusta, työelämän kehittämisen ja työelämän sosiaalivakuutukseen liittyvät linjaukset ja lainsäädäntömuutokset yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Hallitusohjelman mukaan hallitus toimii aktiivisesti työelämäasioiden kehittämisessä. Hallituksen tavoitteena on muun muassa nostaa keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää, lisätä muutoksiin liittyvää turvallisuutta, vahvistaa tasa-arvoa sekä parantaa perheen ja työn yhteensovittamista. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että on löydettävä yhteisymmärrys pitkäjänteisestä ratkaisusta työurien pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän elä-

keturvan varmistamiseksi ja että työmarkkinajärjestöt ovat sitoutuneet neuvottelemaan ja toteuttamaan tarpeelliset toimet asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

Työeläkelainsäädännön muutostarpeista neuvottelevat työmarkkinaosapuolet eivät ole tähän mennessä katsoneet tarpeelliseksi työeläkelainsäädännön muuttamista lausuman 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Työmarkkinajärjestöt ovat kuitenkin maaliskuussa 2012 tekemässään työurasopimuksessa sopineet vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutusten ja lisätoimien tarpeellisuuden selvittämisestä valtiovarainministeriön ylijohtaja Jukka Pekkarisen johdolla vuoden 2013 loppuun mennessä. Tämän selvitystyön pohjalta työmarkkinaosapuolet neuvottelevat työeläkejärjestelmän uudistuksen, jossa neuvottelujen kohteena ovat ikärajat, varhaiseläkejärjestelmät, työkyvyttömyyseläkkeen tuleva aika, perhe-eläke, palkansaaajamaksun vähentäminen eläkepalkasta, eläkkeen karttumat ja karttumisen alkaminen, indeksit ja eläke-edut turvaava maksukehitys. Tässä yhteydessä on mahdollista käsitellä myös lausuman 1 kohdassa tarkoitettua asiaa. Uudistuksen on sovittu tulevan voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

Kansaneläkkeisiin on tehty tasokorotus vuonna 2005, 2006 ja 2008. Lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi

Kansaneläkkeeseen tehtyjen tasokorotusten lisäksi 1.3.2011 otettiin käyttöön takuueläke, jolla on tarkoitus turvata pienimpien eläketulojen taso kohtuullisena. Takuueläke toteutetaan maksamalla eläkkeensaajan eläkkeeseen lisä, jos hänen kokonaiseläkkeensä jää alle tavoitellun tulorajan. Takuueläkkeen käyttöön ottaminen korotti vähimmäiseläkkeen 687 euroon kuukaudessa vuonna 2011. Kansaneläkkeisiin tehdyt tasokorotukset ovat vuosittain toteutettujen indeksikorotusten tapaan kasvattaneet myös verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten määrää. Myöskään takuueläke ei ylitä verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten rajamäärää.

Vuodelle 2013 kansaneläkkeisiin ja takuueläkkeeseen on tehty ylimääräinen 0,7 prosentin indeksikorotus arvonlisäveron nousun vaikutusten tasaamiseksi elinkustannuksissa. Tämän ylimääräisen indeksikorotuksen ja vuotuisen indeksikorotuksen perusteella vuoden 2013 alusta kansaneläkkeisiin ja takuueläkkeisiin tuli noin 3,5 prosentin korotus, kun maksussa olevia työeläkkeitä korotettiin noin 2,8 prosentilla. Vuonna 2013 täysimääräinen takuueläke on 738,82 euroa kuukaudessa.

Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että valtiovallan ja työmarkkinajärjestöjen kesken on 11.3.2009 saavutettu yksimielisyys 25 vuotta täyttäneen eläkkeellesiirtymisiän odotteen nostamisesta vähintään 62,4 vuoteen 2025 mennessä. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi työeläke- ja kansaneläkelainsäädäntöä on muutettu viimeksi vuoden 2013 alusta voimaan tulleilla lainmuutoksilla muun muassa siten, että vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneiltä poistuu varhennettu vanhuuseläke työeläkejärjestelmässä ja kansaneläkejärjestelmässä heillä on mahdollisuus jäädä varhennetulle vanhuuseläke aikaisintaan 63 vuoden iässä, joka vastaa työeläkelakien mukaista vanhuuseläkkeen alaikäraja. Tähän mennessä tehdyt toimenpiteet työurien pidentämiseksi eivät kuitenkaan näyttäisi olevan riittäviä vuonna 2009 sovitun tavoitteen saavuttamiseksi. Tämän vuoksi hallitus ja työmarkkinaosapuolet jatkavat lisätoimien tarpeellisuuden selvittämistä. Sen jälkeen, kun näiden lisätoimien tarpeellisuudesta on päästy yhteisymmärrykseen, on mahdollista arvioida, minkälaisia heijas-

tusvaikutuksia sovitulla lisätoimilla on esimerkiksi kansaneläkkeen vanhuuseläkeikään ja varhennusvähennykseen. Nämä heijastusvaikutukset kansaneläkkeeseen voidaan ottaa huomioon, kun työurasopimuksessa viimeistään vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi sovittua eläkeuudistusta valmistellaan.

Perhevapaauudistus tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Perhevapaan ajalta lapsen vanhemmalle karttuu oman ansiotulon mukaista työeläkettä. Lisäksi vuoden 2010 alusta parannettiin työeläkkeen tulevan ajan eläkkeen perusteena olevaa ansiotasoa sellaisen vakuutetun osalta, joka hoitaa alle kolmivuotiaista lastaan kotihoidontuella. Kataisen hallitus on osallistunut työmarkkinajärjestöjen 13.10.2011 solmiman raamisopimuksen toteuttamiseen muun muassa siten, että se antoi eduskunnalle hallituksen esityksen, jonka mukaisesti perhevapaapäivien yhteismäärä lisääntyy kahdellatoista arkipäivällä vuoden 2013 alusta. Näiltä lisäpäiviltä karttuu myös oman ansiotulon mukaista lisäeläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti vuonna 2008 mahdollisuutta saattaa asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaika ansioperusteisen työeläketurvan piiriin. Selvityksen mukaan yksityisten alojen työnantajat ja työntekijät eivät olleet halukkaita kustantamaan varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien työeläketurvaa. Toisaalta ilmeni myös, että jos asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaikainen työeläketurva toteutettaisiin, tältä ajalta karttuisi eläketurvaa vain muutama euro. Korotettu eläkekattuma, joka perustuu 63 vuoden iän täyttymisen jälkeen tapahtuvaan työskentelyyn, antaa mahdollisuuden parantaa varusmiesaikana karttumatta jäänyttä työeläketurvaa. Sotilastapaturmalain mukainen järjestelmä puolestaan turvaa varusmiespalveluksen aikana työkyvyttömäksi tulleen toimeentulon.

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on kuitenkin viimeistään vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi sovitun eläkeuudistuksen valmistelun yhteydessä selvittää, voitaisiinko asepalvelus- ja siviilipalvelusaika rinnastaa lapsenhoito- ja opiskeluaikaan, josta karttuu etuutta valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta annetun lain perusteella. Samassa yhteydessä selvitetään myös lausumassa 1 tarkoitettu asia.

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä

HE 50/2004, 164/2004 vp — EV 160/2004 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeis-

tusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Eduskunta on joulukuussa 2010 hyväksynyt ehdotuksen uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Lain 68 § mukaan laitoshoidon aikana potilaalle annettavat lääkkeet kuuluvat hoitoa antavan yksikön vastuulle. Terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavat lääkkeet kuuluvat toimintayksikön vastuulle silloin, kun lääkkeen antaa lääkäri tai hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin lääkkeen antaminen tapahtuu lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettamana toiminut lääkekorvausjärjestelmän kehittämistyöryhmä tarkasteli vuoden 2012 aikana työssään toimeksiantonsa mukaisesti tulisiko potilaan tarkoituksenmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen rahoitusvastuuta täsmentää erikseen määrätyissä tilanteissa, joissa vaihtoehtoina ovat kunnallisessa terveydenhuollossa annettava lääkitys tai sairausvakuutuksesta korvattava avohoidon lääkitys. Työryhmän näkemyksen mukaan erityisesti harvinaislääkkeiden kustannusvastuuta ja korvaamista olisi perusteltua selvittää tarkemmin. Työryhmä piti tärkeänä myös julkista terveydenhuoltoa ja sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kustannusvastuun jakautumista koskevan ohjeistuksen selkeyttämistä edelleen, jotta käytännöt olisivat yhdenmukaisia eri alueilla ja terveydenhuollon eri yksiköissä ja noudattaisivat sairausvakuutuslain ja terveydenhuoltolain sekä muiden asiaa käsittelevien lakien tarkoitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 7.1.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella kunnallisen palveluasumisen asiakasmaksuja koskevat uudistusehdotukset sekä tehdä selvitykset ehdotusten vaikutuksista kuntiin ja asiakkaisiin. Asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun lisäksi työryhmä valmistelee työsuunnitelmaa terveydenhuollon yhtenäisen maksukaton toteuttamisesta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2014.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

2. Hallituksen esityksen 112/2006 tavoitteena oli parantaa naisten työmarkkina-asemaa tasaamalla työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia sekä kannustaa isiä käyt-

tämään enemmän vanhempainvapaata. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi käsitellessään hallituksen esitystä: ”Nyt hyväksyttävä työnantajakustannusten korvaamista koskeva muutos tasoittaa nais- ja miesvaltaisilla aloilla vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten räsitusä. Koska naisvaltaisten työpaikkojen työnantajille edelleen jää suurempi kustannusvastuu kaikilla niillä aloilla, joilla äitiysloman aikana on palkanmaksuvelvollisuus, pitää valiokunta tarpeellisena, että kustannusten tasaamista työnantajien kesken edelleen jatketaan” StVM 45/2006 vp).

Vaikka työnantajille perhevapaista koituvien kustannusten kompensointia on viime vuosina lisätty, jää työnantajille vielä jonkin verran suorita kustannuksia. Nämä kustannukset koskevat työnantajia, joiden alalla on sovittu työehtosopimuksessa palkallisesta äitiysvapaasta. Myös tilapäisestä hoitovapaasta (sairaalan lapsen hoito) aiheutuu työnantajille suorita kustannuksia. Niiden lisäksi työnantajilla on myös epäsuorita kustannuksia, jotka liittyvät esimerkiksi sijaisen rekrytoimiseen ja koulutukseen. Kustannusten on katsottu räsittävän erityisesti naisvaltaisia aloja.

Vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia tarkasteli Vanhempainvapaatyöryhmä (STM 2011:12). Se mm. hahmotteli vaihtoehtoisia tapoja korvata nykyistä paremmin työnantajille aiheutuvia suorita kustannuksia. Sellaisia olisivat työnantajakorvausten parantaminen joko korotetun äitiysrahan maksukautta pidentämällä tai äitiysrahan tasoa korottamalla 56 ensimmäiseltä päivältä sekä tilapäisen hoitovapaan kustannusten korvaaminen. Ensi vaiheessa toteutettavista uudistuksista laajinta kannatusta saivat korotetun äitiysrahan maksukauden pidentäminen tai äitiysrahan tason korottaminen. Työryhmä keskusteli myös epäsuorien kustannusten korvaamisesta ja päättyi niiden osalta toteamaan, että arvioiminen on vaikeaa ja kustannukset vaihtelevat tilanne- ja alakohtaisesti.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan tavoitteena on lisätä isille merkittyjä vapaita, tehdä joustavammaksi isien perhevapaiden käyttöä ja mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona vanhempainpäivärahan turvin nykyistä pitempään. Ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän kehittämiseen liittyvät asiat valmistellaan kolmikantayhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Tavoitteena on lisäksi jatkaa työnantajille perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvaamista korottamalla työnantajan lakisääteisestä sairausvakuutuksesta saamia korvauksia. Lisäksi arvioidaan perhevapaajärjestelmän päivärahaetuuksien tasot erityisesti isien perhevapaiden käytön kannustavuuden näkökulmasta. Jatkotyössä arvioidaan ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän rahoittamisen kehittämisvaihtoehdot ja kustannusten jako. Lainsäädäntömuutokset toteutetaan, kun rahoituksesta on sovittu.

Hallitusohjelmaan ja työmarkkinakeskusjärjestöjen ns. ”raamisopimukseen” Suomen kilpailukyvyyn ja työllisyyden turvaamisesta liittyen hallitus antoi eduskunnalle esityksen isyyysvapaan uudistamisesta (HE 111/2012). Eduskunnan hyväksymä lainmuutos tuli voimaan vuoden 2013 alusta (903/2012). Hallituksen esityksessä viitataan raamisopimukseen, jonka mukaan vanhempainpäivärahojen kustannusten jako säilyy ennallaan ja uudistuksen vaikutuksia sekä tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan kahden vuoden jälkeen uudistuksen voimaan saattamisesta. Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyen on syksyllä 2013 selvitetty, missä määrin työnantajille aiheutuu vanhemmuudesta sellaisia kustannuksia, joita niille ei lainsäädännön perusteella jo korvata. Tehdyn selvityksen perus-

teella hallitus jatkaa arviointia vanhemmuuden kustannusten tasaamisesta yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Valtion talousarvion opetusministeriön pääluokan momentin 29.30.53 (valtionavustus järjestöille) määrärahoilla tuetaan eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) perusteella tasa-arvotyötä tekeviä kolmea järjestöä: Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry:tä, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry:tä ja Monika-naiset liitto ry:tä. Avustusta on myönnetty vuosittain noin 350 000 euroa, vuonna 2013 avustuksen määrä oli 353 000 euroa. Vuoden 2014 talousarviossa avustuksiin on varattu 330 000 euroa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus

HE 3/2005 vp — EV 67/2005 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta selvityksiä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta ja harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten kehityksestä. Kansaneläkelaitos on antanut asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksiä vuodesta 2005 lähtien. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hakemuksia on hylätty suhteellisesti muita kuntoutusmuotoja vähemmän. Hylkäysten suhteellinen osuus kasvoi kuitenkin vuosien 2005 ja 2010 välillä jonkin verran. Sosiaaliturvan muutoshakulautakunnassa muuttuneiden kuntoutuspäätösten määrä on kuitenkin vastaavalla ajanjaksolla Kansaneläkelaitoksen maksamiin muihin etuuksiin verrattuna keskimääräinen tai sitä pienempi. Sen sijaan vuosien 2010–2012 välillä vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hylättyjen päätösten suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia.

Harkinnanvaraista kuntoutusta koskevat päätökset eri kuntoutujaryhmille perustuvat Kansaneläkelaitoksen laatimaan kolmivuotissuunnitelmaan Eduskunnan tarkoitukseen varaaman rahamäärän käyttämisestä. Kansaneläkelaitos antaa kolmivuotissuunnitelman perusteella soveltamisohjeet harkinnanvaraisen kuntoutuksen myöntämisestä. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojenkäyttöä ja kolmivuotissuunnitelman toteutumista on seurattu entistä tarkemmin, kun vuodesta 2005 alkaen Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain varojen käyttöä koskevan selvityksen. Selvityksistä voidaan todeta, että kokonaisuutena varoja on käytetty kolmivuotissuunnitelmien painoalueiden mukaisesti. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisena kuntoutuksena korvaama kuntoutuspsykoterapiaa on siirtynyt Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi lakisääteiseksi toiminnaksi vuoden 2011 alusta. Kuntoutuspsykoterapiaa kos-

kevien hakemusten hylkäysprosentit ovat keskimäärin viime vuosina olleet harkinnanvaraisen kuntoutuksen toimenpiteiden keskimääräistä hylkäysprosenttia alhaisemmat ja hylkäysten osuudet ovat edelleen vähentyneet toiminnan siirryttyä järjestämisvelvollisuuden piiriin. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen päätösten hylkäysten suhteellinen osuus kasvoi psykoterapian lakisääteistämisen myötä tilastollisesti hiukan. Kasvu johtui pääosin psykoterapiaratkaisujen siirtymisestä oman lakiperusteen alle. Vuonna 2012 harkinnanvaraisen kuntoutuksen hylkäysten osuus on kuitenkin palannut lähes vuoden 2010 tasolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa lain toimeenpanoa Kansaneläkelaitoksessa. Kansaneläkelaitos laatii vuosittain kolmivuotissuunnitelman harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojen käytöstä sekä varojen käyttöä koskevan selvityksen sosiaali- ja terveysministeriölle.

Asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen

HE 234/2006 vp — EV 279/2006 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.2.2007, että hallitus seuraa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumista uudistuksessa tarkoitettulla tavalla erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevien osalta ja arvioi mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksessa (THL) on kehitetty Terveyden edistämisen vertaailutietojärjestelmää (TedBM-hanke) säännöllisen seurantatiedon saamiseksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi mm. peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta. Tietoja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta kerätään osana joka toinen vuosi toteutettavaa perusterveydenhuollon terveydenedistämisaktiivisuus -kyselyä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa on myös seurattu vuodesta 2007 säännöllisesti osana Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemissä selvityksissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuodesta 1995 toteuttama Kouluterveyskysely laajennettiin koskemaan vuonna 2008 myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoita. Kysely sisältää kysymykset opiskelusta, koulukiusaamisesta, terveydestä, mielialasta, seksuaaliterveydestä, tupakoinnista, muista päihteistä, muista terveystottumuksista, koulutapaturmista, rikkeistä ja rikoksista, mediasta ja pelistä sekä kodista ja ystäväistä. Vuodesta 2013 kouluterveyskysely toteutetaan koko maassa kerralla joka toinen vuosi.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden ns. YTHS-mallin kokeilu alkoi syksyllä 2011 Lappeenrannassa ja Seinäjoella. Kokeilu on kolmevuotinen ja loppuu keväällä 2014. Kokeilun toteuttaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Kokeilupaikkakunnista toisella (Lappeenranta) on YTHS:n toimipiste ja toisella ei (Seinäjoki). Kokeilu perustuu opiskelijoiden vapaaehtoiseen terveydenhoitomaksun maksamiseen. Kokeilun seuranta ja arviointia varten on perustettu STM:öön ohjaus- ja seurantaryhmä, jossa ovat edustettuina

sekä SAMOKin että SYLin edustajat. Kokeilun perusteella tehdään lopulliset jatkotoimenpide-ehdotukset.

STM:ssä on valmistunut opiskeluterveydenhuollon selvitys vuonna 2012.. Selvitys kattoi kaikkien opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lukiosta ammattikorkeakouluun.

Valtioneuvosto antoi keväällä 2011 uuden terveydenhuoltolain voimaantullessa uudeleen asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011, aik. 380/2009). Asetuksella on taattu riittävät yhtenäiset ja alueellisesti tasa-arvoiset palvelut, vahvistettu terveyden edistämistä sekä tehostettu varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä.

Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi vuosien 2010 ja 2011 kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettiin yhteensä 18,5 miljoonaa euroa, jotka jäivät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin. Valtionosuuksilla on rekrytoitu noin 200 lääkäriä ja terveydenhoitajaa. Asetuksen seuranta toteuttaa THL. THL julkaisi asetuksen seurannasta erillisjulkaisut (Raportti 21/2011 ja 71/2012). Lisäksi THL tekee erilliselivityksen kouluterveydenhuollosta vuonna 2012. Valvontaa suorittavat Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirastot. Valvontaa varten Valvira ja aluehallintovirastot ovat valmistaneet valvontaohjelman vuosille 2012–2014.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu viime vuosina valtioneuvoston asetuksen ja terveydenhuoltolain avulla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on tällä hetkellä ajantasainen ja kattava säädösperusta. Opiskeluterveydenhuoltoon mahdollisesti kohdistuvat lainsäädännön muutostarpeet selviävät lähivuosina.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman opiskeluterveydenhuollon kehittämistyöryhmän tehtävänä on tehdä erityisesti ehdotuksia ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kehittämiseksi. Työryhmän toimikausi oli 1.8.2012 - 31.12.2013, mutta sitä jatkettiin maaliskuun loppuun 2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö valmistelivat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013). Toisen asteen opiskelijat saivat vastaavat opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut kuin perusasteen oppilaat.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lastensuojelu

HE 252/2006 vp — EV 309/2006 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja

palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 23.4.2009 työryhmän tekemään esityksiä perhehoitolainsäädännön uudistamisesta sekä ohjaamaan valtakunnallisen perhehoidon toimitaohjelman toteuttamista. Työryhmän väliraportti ”Lainsäädännön muutostarpeet perhehoidossa, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:15” valmistui keväällä 2010. Hallitusohjelman mukaan perhehoitolainsäädäntöä kehitetään edelleen ottaen huomioon myös väestön ikääntymisestä syntyvät tarpeet. Valmistelutyö on käynnissä. Hallituksen esitys perhehoitolainsäädännön uudistamisesta on tarkoitus antaa kuluvalle hallituskaudella.

HE 331/2010 vp eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain 50 §:n sekä perhehoitajalain ja omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta esiteltiin valtioneuvostossa tammikuussa 2011. Muutokset tulivat voimaan 1.8.2011 ja 1.1.2012.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt näkemyksensä, että nykyinen päätöksentekijärjestelmä tulisi säilyttää. Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa uudistettiin vastentahtoisten huostaanottojen päätösprosessia siten, että aiempien kuntien sosiaalilautakuntien sijaan hallinto-oikeus ratkaisee viranhaltijan hakemuksesta ensimmäisenä asteena huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan asian. Perusteluna hallituksen esityksessä oli se, että näin voidaan varmistaa päätöksenteossa tarvittava asiantuntemus ja puolueettomuus sekä parantaa asianosaisten oikeusturvaa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2012 julkaiseman tutkimuksen mukaan huostaanottoasioita koskevien valitusten määrä on lisääntynyt korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mutta määrän kasvua selittävät muutkin tekijät kuin lastensuojelulain uudistus. Lapsen hyvinvoinnin ja oikeusturvan kannalta on olennaisen tärkeää, että sijaishuoltopaikka arvioidaan puolueetomasti. Kunta voi olla tässä tilanteessa päätöksentekijänä jäävi. Meneillään olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen yhteydessä lasten huostaanoton järjestämiseen liittyvät vastuut tullaan kuitenkin määrittämään ja tässä yhteydessä voidaan etsiä keinoja myös huostaanottopäätösprosessin parantamiseen.

Sähköisten potilaskertomusten ja sähköisen lääkemääräyksen toteuttaminen

K 4/2006 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 tulevaisuusvaliokunta rajasi lausuntonsa ja huomautuksensa koskemaan tietoyhteiskuntaa ja erityisesti sen sähköisiä palveluja. Valiokunta kiinnitti huomiota vuorovaikutteisen Internetin ja matkaviestimien vähäiseen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnissa. Valiokunta esitti,

että hallitus tekee kokonaisarvion julkisten palvelujen digitalisoimisen esteistä, viivytyksistä ja ratkaisuista ja

että hallitus viivyttämättä valmistelee sähköisen terveystietomuksen toimeenpanon edellyttämät lainsäädäntö- ja muut päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä (159/2007) sekä sähköistä lääkemääräystä (61/2007) koskevat lait tulivat voimaan vuonna 2007. Näiden lakien siirtymäsäännöksiä on muutettu syksyllä 2010. Potilasasiakirjoja koskeva asetus annettiin kesällä 2009. Sähköistä lääkemääräystä koskeva asetus annettiin kesällä 2008 ja siihen liittyvä maksuasetus syksyllä 2011. Asiakastietolain muutoksen yhteydessä selvennettiin työnjakoa ja vahvistettiin operatiivista ohjaamista vuoden 2011 alusta THL:n yhteyteen perustetulla operatiivisen johtamisen yksiköllä. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen rahoitetaan valtion talousarviosta.

Sähköisen lääkemääräyksen käyttöönotto on lähes valmis. Apteekit ovat käyttäneet sitä jo vuosia. Koko julkinen terveydenhuolto on liittynyt käyttäjäksi ja sähköisten lääkemääräysten osuus on paikoitellen jopa yli 90%. Isot yksityiset lääkäriasemaketjut ovat liittyneet tai juuri liittymässä. Hallitus on antanut eduskunnalle lakiesityksen, jossa sähköisen lääkemääräyksen käyttöä laajennetaan edelleen. Sähköinen Potilastiedon arkisto on käytössä yhden sairaanhoitopiirin alueella ja käytön levittäminen on suunniteltu tapahtuvan vuoden 2014 aikana. Kansalaisen Omakanta-palvelu on tuotannossa ja sitä on käyttänyt yli miljoona kansalaista.

Kansalaisten sähköistä asiointia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään osana valtiovarainministeriön SADe-ohjelmaa.

Maksujärjestelmän uudistaminen

HE 37/2008 vp — EV 50/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että terveydenhuollon maksukatto uudistus valmistellaan pikaisesti.

3. Eduskunta edellytti, että päivähoitomaksujen rakenteelliset ongelmat korjotaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ne pyritään korjaamaan – esimerkiksi tulorajojen porrastusta lisäämällä – siten, että korkeinta maksua perittäisiin vain palkansaaajien keskiansiot ylittäviltä perheiltä ja että maksut nykyistä tarkemmin määräytyisivät hoitoaikojen perusteella.

4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoittamiseen, pienten lasten äitien työssäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta tarkasteli vuonna 2005 valmistuneessa mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10) kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen korvaaman hoidon maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Toimikunta totesi, että erillisistä maksukatoista

aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaan näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista, mutta tarkemmat kannanotot maksukattojen yhdistämisestä jäivät jatko-selvittelyyn. Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean eräänä tehtävänä oli osana laajempaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittää maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Stakes laati toimeksiantosopimuksen perusteella SATA-komitealle maksukattojen yhdistämismahdollisuuksia koskevan selvityksen. Selvityksen tavoitteena oli arvioida erilaisia vaihtoehtoja maksukattojen yhdistämiseksi sekä sitä, millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon kunnallisia palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin parantaa oikeudenmukaisella tavalla. Eri vaihtoehtojen tarkastelun lähtökohtana oli kustannusneutraali lopputulos ja vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutuksia on tarkasteltu palveluja käyttävien potilaiden sekä kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen kannalta. Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea ehdotti mietinnössään (STM selvityksiä 2009:62), että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatoissa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitea totesi lisäksi, että yhtenäisen maksukaton toteuttaminen ei ole mahdollista ennen kuin Kelan ja kuntien käytössä on yhtenäisen maksukaton toimeenpanoon soveltuva toimiva sähköinen tietojärjestelmä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympärivuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövара.

Hallitusohjelman mukainen asiakasmaksujärjestelmän kehittämistyö on suunniteltu toteutettavaksi useammassa vaiheessa seuraavasti: Ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan kunnan järjestämisvastuulla olevan palveluasumisen maksuja koskevat muutokset. Kunnan järjestämisvastuulla olevaan palveluasumiseen säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Tehostetun palveluasumisen maksut

yhtenäistetään ja säädetään asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta. Toisessa vaiheessa toteutetaan terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvan sähköisen tietojärjestelmän rakentamista. Kolmannessa vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset kootaan samaan lakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 7.1.2013 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on koota jo olemassa olevat, taustavalmistelussa esitetyt asumispalvelujen asiakasmaksuja koskevat ehdotukset ja valmistella niiden pohjalta hallituksen esitys palveluasumisen asiakasmaksuista. Asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun lisäksi työryhmä valmistelee työsuunnitelman uudistuksen toisen ja kolmannen vaiheen toteutukselle. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2014.

Lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi uudistettiin 1.8.2008 lukien lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perheksitettä paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Samalla myös lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavamaksi. Päivähoitomaksujen rakenteellisten ongelmien kartoitusta tullaan jatkamaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

SATA-komitea teki ehdotuksia myös päivähoitomaksuista. Asiakasmaksu-uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Näitä ovat muun muassa pienten lasten osapäivä- ja osa-aikahoidon maksujen perusteen muuttaminen vastaamaan etukäteen sovittua hoitoaika.

Lasten päivähoitomaksuihin vuonna 2008 tehdyn uudistuksen vaikutuksia selvitetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 ilmestyvässä loppuraportissa. Raportissa maksu-uudistuksen vaikutuksia tarkastellaan perheiden, kuntien ja valtion näkökulmasta. Kunnallisen päivähoidon asiakasmaksuja koskevaa lainsäädäntöä muutettiin 1.8.2008 lukien. Tavoitteena oli saada maksut vastaamaan paremmin yleisessä ansiotasossa ja sosiaali- ja terveystoimen hinnoissa 2000-luvulla tapahtunutta kehitystä. Maksuja määrääviä perhekoon käsitettä ja tulo rajojen porrastuksia muutettiin. Samassa yhteydessä maksut sidottiin hintojen ja palkkojen indeksikehitykseen. Lasten päivähoidosta annettua asetusta muutettiin siten, että nopeampi päivähoitoikäisten lasten hoitoon pääsyn tavoite vanhempien työllistymiseen liittyvissä tilanteissa toteutuisi.

Raportissa kuvataan maksu-uudistuksen ja asetusmuutoksen vaikutuksia lapsiperheiden talouteen, maksujen progressiivisuuteen, kuntatalouteen ja päivähoidon henkilöstökehitykseen. Myös päivähoidon vaikuttavuuteen liittyvää uusinta tutkimustietoa käsitellään lyhyesti. Maksu-uudistus on raportin tulosten perusteella helpottanut joidenkin erityisryhmien kuten pienituloisten kahden huoltajan perheiden ja alle keskituloisten yksinhuoltajien asemaa. Asiakasmaksujen kasvusta suurimman osan rahoittavat hieman perhekohtaisen keskitulon ylittävät kahden huoltajan kotitaloudet.

Raportin osana tehdyn kuntakyselyn perusteella päivähoitoasetuksen muutoksen vaikutuksilla ei ole ollut merkittävää valtakunnallista trendiä, mutta kuntakohtaisia hajanai-

sia vaikutuksia päivähoitopaikan välittömään saantiin on havaittavissa. Myös päivähoidon kuntarahoitus on säilynyt reaalisesti jokseenkin ennallaan 2000-luvulla, mutta asiakasmaksujen osuus menoista on selkeästi laskenut, myös uudistuksen jälkeen.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alussa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työn tehostaminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen

HE 58/2008 vp — EV 59/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.6.2008, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle turvataan kansalaisten oikeusturvan ja lautakunnan toimintakyvyn edellyttämät henkilöstövoimavarat ja että lautakunnan johtamista sekä työ- ja käsittelyprosesseja seurataan aktiivisesti ja ryhdytään tarvittaviin lisätoimiin lautakunnan toiminnan kehittämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että muutoksenhakutarvetta sosiaalivakuutusasioissa pyritään vähentämään kehittämällä edelleen päätösten perusteluja ja asiakkaiden informointia ja että sosiaalivakuutusasioiden ensimmäisen asteen ratkaisujen oikaisumenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet selvitetään pikaisesti.

Valitusten käsittelyaikaan vaikuttaa sekä lautakuntaan saapuvien valitusten että ratkaisujen asioiden määrä. Lisäksi voidaan nopeuttaa valitusten käsittelyä lautakunnassa.

Lainsäädäntöä on selkeytetty työttömyysturvan, työeläkkeen, kansaneläkkeen, sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen osalta ja sen arvioidaan vaikuttavan osaltaan muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrään. Valitusten vähentämiseksi 1.7.2011 tuli voimaan lainmuutos, joilla sosiaaliturvaetuuden myöntänyt vakuutuslaitos (mm. KELA) voi nykyistä yksinkertaisemmassa menettelyssä ratkaista asian uudelleen tietyissä tilanteissa. Muutokset vähentävät muutoksenhakulautakunnissa käsiteltävien poistoasioiden määrää ja keventävät työmäärää.

Vakuutuslääkärijärjestelmää kehittänyt työryhmä on loppuraportissaan 21.1.2014 esittänyt erilaisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on lisätä vakuutuslääkärijärjestelmän ja koko sosiaalivakuutusjärjestelmän läpinäkyvyyttä sekä kansalaisten luottamusta järjestelmään. Tarkoituksena on myös lisätä toimeentuloturvan muutoksenhaun avoimuutta.

Toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntiin liittyvänä ehdotuksena työryhmä esittää, että muutoksenhakulautakuntien jäsenten velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksistaan kirjattaisiin lakiin. Lisäksi työryhmä suosittelee, että muutoksenhakulautakuntien lääketieteellistä asiantuntemusta voitaisiin lisätä perustamalla muutoksenhakulautakuntiin osa-aikainen lääkärinvirka tai muuttamalla vahvennettua jaostoa koskevia säännöksiä siten, että kokoonpanossa voisi olla tarvittaessa useampi lääkäri. Myös suullisten käsitteilyjen lisäämistä suositellaan.

Työryhmä esittää myös toimenpiteitä päätösten perustelujen kehittämiseksi ja asiakkaiden informoimiseksi. Etuus- ja korvauspäätösten perusteluja pyritään parantamaan lisäämällä etuuslakeihin tarkentavia säännöksiä päätösten perustelemisesta. Hallituksen esitys asiasta valmistellaan kevään 2014 aikana. Kansalaisten tietoutta sosiaalivakuutusjärjestelmästä lisätään viestinnällä. Tarkoituksena on, että kansalaisten saatavilla olisi kootusti tietoa siitä, miten sosiaalivakuutuksen eri lajit toimivat ja minkälaisia vaiheita vakuutusasioiden käsittelyssä ilmenee.

Työryhmän esittämien toimenpiteiden tarkoituksena on myös osaltaan vaikuttaa suotuisasti muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määriin ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantumiseen.

Viime vuosina on tehty lainmuutoksia, joiden seurauksena muutoksenhakulautakuntaan on ollut mahdollista valittaa uusista etuusryhmistä (elätustuki, tulkkauspalvelut, psykoterapian lakisääteistäminen ja takuueläke). Nämä muutokset ovat osaltaan lisänneet valituksia. Osittain tämän vuoksi valitusmäärät eivät ole aiempina vuosina vähentyneet, mutta vuonna 2012 valituksia saapui 21 200, kun vuosina 2008–2010 valituksia saapui noin 22 000 vuosittain ja vuonna 2011 jopa 23 400 valitusta.

Ratkaistujen valitusten lisäämiseksi muutoksenhakulautakunnan resursseja on lisätty vuodesta 2008 lukien. Lautakunnalla on ollut lisähenkilöstöä vuosina 2008–2010 10 henkilöä, vuonna 2011 20 henkilöä vakinaisten 48 henkilöiden lisäksi. Vuonna 2012 henkilöstöä vakinaistettiin 55 henkilöön ja lisäksi määräaikaisia henkilöitä oli 7. Vuodesta 2013 lukien lautakunnassa on 55 henkilöä.

1.8.2008 tehtiin lainmuutos, jolla asioiden käsittelyä kevennettiin muutoksenhakulautakunnassa: lautakunta jaettiin kahteen jaostoon, viisijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrä on supistettu, yhden tuomarin kokoonpano on otettu käyttöön ja notaareille on annettu mahdollisuus esitellä yksinkertaisia valitusasioita. Lisäksi 1.1.2011 voimaan tulleella lainmuutoksella on lisätty niiden asiaryhmien määrää, jotka voidaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa.

Keskeistä toiminnan sujuvuuden kannalta on myös muutoksenhakulautakunnan sisäinen kehitystyö. Työprosessit auditointiin Lappeenrannan teknillisen yliopiston toimesta ja prosesseja on kehitetty. Myös prosessien johtamiseen, henkilöstön koulutukseen ja työhyvinvointiin on muutoksenhakulautakunnassa kiinnitetty erityistä huomioita ja tehty toimenpiteitä näiden osalta.

Valitusten keskimääräinen käsittelyaika oli muutoksenhakulautakunnassa pisimmillään eli 18,4 kuukaudessa tammikuussa 2009. Koko vuoden 2009 keskimääräinen käsittelyaika oli 17 kuukautta. Tämän jälkeen keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt 15,3 kuukauteen vuonna 2010 ja 11,8 kuukauteen vuonna 2011. Vuoden 2012 keskimääräinen käsittelyaika oli 9,7 kuukautta ja joulukuun käsittelyaika oli 9 kuukautta. Vuoden 2013 keskimääräinen käsittelyaika oli 8 kuukautta ja joulukuun 2013 käsittelyaika 7,76 kuukautta.

Muutoksenhakulautakunnan kohtuuttoman pitkät käsittelyajat ovat olleet myös oikeuskanslerinviraston tutkittavana vuodesta 2008 lukien. Kesäkuussa 2012 antamansa lausunnon perusteella apulaisoikeuskansleri katsoi, että asia ei enää anna aiheita enempiin toimenpiteisiin.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan valitusten käsittelyajat ovat lähes puolituneet korkeimmasta tasostaan. Pidemmän aikavälin tavoitteena on ollut lyhentää valitusten keskimääräinen käsittelyaika sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa alle 6 kuukauden.

Nykyisellä henkilöstömäärällä ratkaistaan arviolta 22 000 valitusta vuosittain ja valitusmäärien säilyessä kohtuullisena, tulee käsittelyaika lyhenemään edelleen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuus sosiaalivakuutuksessa

HE 92/2008 vp — EV 132/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.11.2008, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa apurahansaajien vakuuttamisvelvoitetta niin, että peräkkäiset, yhteen laskettuina vähintään neljän kuukauden mittaiset, apurahat tulisivat pakollisen vakuuttamisen piiriin.

Apurahansaajien ansiosidonnaista sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2009 alusta. Muun muassa eduskunnan lausuman johdosta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela), joka toimeenpanee apurahansaajien MYEL-eläketurvaa ja lakisääteistä tapaturmaturvaa, yhteyteen perustettiin apurahansaajien sosiaaliturva-asioiden kehittämistä varten oma neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa on Melan edustajien lisäksi edustaja sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnasta, Taiteen keskustoimikunnasta, Tieteentekijöiden liitosta, Akavasta, Suomen Taiteilijaseurasta ja Suomen näyttelijäliitosta.

Melassa tehtiin alkuvuodesta 2010 erikseen selvitys apurahansaajien neljän kuukauden yhdenjaksoista työskentelyedellytystä koskeva selvitys. Selvitys ja sen tulokset esiteltiin apurahansaajien sosiaaliturvan kehittämistä varten perustetun neuvottelukunnan kokouksessa 27.5.2010. Neuvottelukunta päätyi kokouksessaan siihen, ettei muutoksien valmistelemisen apurahansaajien vakuuttamissäännöksiin ollut tuossa vaiheessa tarpeellista, mutta asiaan on syytä palata myöhemmin, kun nykyisen järjestelmän toimivuudesta saadaan lisää kokemusta.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä selkeytetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien työryhmän paikantamaan edellä mainittujen henkilöryhmien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmän työ päättyi 30.9.2013 (STM:n raportteja ja muistioita 2013:34). Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää Apurahansaajien neuvottelukunnan selvityksen perusteella alle neljän kuukauden apurahajaksojen merkitys apurahatyöskentelyn vakuuttamisen kannalta sekä selvittää muut mahdolliset neuvottelukunnan havaitsemat epäkohdat apurahansaajien sosiaalitur-

van vakuuttamisessa ja tältä pohjalta tehdä tarpeelliset muutosehdotukset. Tämän perusteella työryhmä ehdotti, että tutkija- tai taiteilijaryhmässä työskenteleville apurahansaajille tiettyyn projektiin myönnettyjä lyhyitä, alle neljän kuukauden jatkoapurahoja voitaisiin yhdistää ryhmässä työskentelevien aikaisempaan MYEL-vakuutettuun apurahajaksoon projektityön jatkuessa keskeytyksettä. Lisäksi työryhmä ehdotti, että tutkija- tai taiteilijaryhmässä työskenteleville tiettyyn projektiin myönnetty lisärahoitus, joka kohdistuu jo vakuutetulle MYEL-apurahajaksolle, voitaisiin ottaa huomioon MYEL-vakuuttamisessa. Samalla työryhmä katsoi saamiensa selvitysten perusteella, ettei alle neljän kuukauden työskentelyyn myönnettyjä apurahoja olisi muissa tilanteissa, kuten esimerkiksi yksinään työskentelevien apurahansaajien kohdalla, tarkoituksenmukaista ottaa huomioon apurahansaajien MYEL-vakuuttamisessa.

Työryhmän raportti oli lausuntokierroksella, joka päättyi 10.1.2014. Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on ryhtyä työryhmän ehdotusten ja niistä annettujen lausuntojen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin muun muassa apurahansaajien MYEL-vakuuttamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp — EV 106/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi työryhmä, joka selvitti avohuollon apteekkitoiminnan kehittämistarpeita. Työryhmän keväällä 2011 valmistuneessa muistiossa oli useita ehdotuksia koneellisen annosjakelun kehittämiseksi. Eräs ehdotuksista oli annosjakelupalkkioiden korvauskriteereiden tarkistaminen tukemaan pitkäaikaissairaiden asianmukaisen lääkehoidon toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18.11.2013 apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittämiseksi työryhmän valmistelemaan, miten apteekkijärjestelmää ja muuta lääkehuoltoa kehitetään vastaamaan väestön lääkehuollon tarpeisiin sosiaali- ja terveystalveluiden rakenteiden muuttuessa. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2014 lopussa. Annosjakelutoiminnan kehittämistarpeita arvioidaan muun muassa tässä työryhmässä.

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp — EV 8/2009 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta päätti helmikuun 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuslaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskevat lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Neuvottelut vuonna 2007 annetusta muutetusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden liikkuvuuden lisäämiseksi parantamalla lisäeläkeoikeuksien kertymistä ja säilyttämistä (KOM(2007)603 lopullinen) saatiin kertomusvuonna päätökseen.

Kokonaisuudistuksen valmistelua on kertomusvuonna jatkettu. Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutuslainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyi 30.6.2015.

Komissiolt on vuonna 2014 odotettavissa esitys ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun direktiivin 2003/41/EY muuttamiseksi.

Valmistelussa tullaan huomioimaan EU:n sääntely ja siihen esitetyt muutokset. Nämä muutokset koskevat ainakin muita kuin lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavia eläkesäätiöitä ja eläkekassoja. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäeläketoinnin osalta on huolehdittava, että ratkaisut ovat EU:n sääntelyn mukaisia. Erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet

HE 166/2008 vp — EV 181/2008 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus

Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia ja seurannan perusteella arvioi lainsäädännön toimivuutta ja kustannusvaikutuksia kokonaisuudessaan sekä mahdollisia täsmennystarpeita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut vammaispalvelulain uudistuksen seurantaan laitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa sovitulla tavalla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt kunnille vuotta 2013 koskevan erilliskyselyn, jossa on huomioitu vammaispalvelulain muutokset. Kyselyn tulokset raportoidaan syksyllä 2014. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut sosiaali- ja terveysministeriön tilaaman vammaispalvelulain kustannusvaikutusten seuranta tutkimuksen, jonka loppuraportti valmistui vuoden 2013 lopussa (Väisänen, Antti; Linnosmaa, Ismo; Nurmi-Koikkalainen, Päivi; Eskelinen, Janne (2013). Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin. THL. Raportti 1/2014).

Tutkimuksen pääpaino oli henkilökohtaista apua koskevien lakimuutosten kustannusvaikutusten arvioinnissa. Lakimuutoksen vaikutuksia arvioitiin rakentamalla kuntakohtaiseen tietoihin perustuva tilastollinen malli, joka huomioi lakimuutosten lisäksi myös muut asiakasmäärän kasvua selittävät tekijät.

Vuoden 2009 lakimuutoksessa vaikeavammaisten henkilöiden subjektiivisten oikeuksien piiriin tulleen henkilökohtaisen avun asiakasmäärä on kasvanut selvästi. Vuonna 2012 henkilökohtaisen avun asiakkaita oli lähes 13 500, joka oli 8 000 enemmän kuin vuonna 2008. Suhteellisesti eniten kasvoi yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä. Tutkimuksen perusteella lainmuutosten vaikutuksesta henkilökohtaisen avun asiakkaiden määrä kasvoi 4 900 asiakkaalla ja kokonaiskustannukset 39 miljoonaa euroa vuosina 2008–2011. Kustannusten kasvu oli selvästi suurempi kuin hallituksen esityksessä arvioitu 25 miljoonaa euroa. Kustannusten kasvua kuitenkin hillitsi uusien asiakkaiden aiempia asiakkaita keskimäärin pienempi henkilökohtaisen avun tuntimäärä. Lakimuutoksen jälkeen henkilökohtaisen avun asiakaskohtainen tuntimäärä ja asiakaskohtaiset kustannukset ovat keskimäärin pienentyneet. Hajonta asiakkaiden välillä on kuitenkin suuri sekä saaduissa tunneissa että kustannuksissa.

Tutkimus osoittaa, että, että henkilökohtaisen avun saaneiden osuutta kunnan väestössä selittävät kunnan koko ja ikärakenne. Muita henkilökohtaisen avun suhteellista osuutta kunnassa selittäviä tekijöitä ovat vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaiden ja omaishoidon tuella hoidettavien alle 18-vuotiaiden määrä, jotka kasvattavat henkilökohtaisen avun piirissä olevien osuutta kunnassa. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä olisi kasvanut myös ilman lakimuutosta mm. väestön ikääntymisen ja laitoshoidon vähenemisen seurauksena. Kustannusarvioissa ei kuitenkaan arvioitu mahdollisia välillisiä vaikutuksia, joita esimerkiksi laitoshoidon purkaminen ja korvaaminen muilla palveluilla tuottaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 3.5.2013 vammaisia henkilöitä koskevan sosiaali- huollon erityislainsäädännön uudistamista selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi eri vammaryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi. Tehtävänä on myös selvittää vammaisia henkilöjä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet. Työryhmä tekee selvityksensä pohjalta hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen uudeksi vammaisten henkilöiden erityispalveluja koskevaksi laiksi ja arvioi uudistuksen kustannusvaikutukset 31.12.2014 mennessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemää tutkimusta vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista kustannuksiin voidaan hyödyntää uuden erityislainsäädännön kustannusarvioita laadittaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Informaatio-ohjauksen toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa

M 2/2008 vp — EK 15/2008 vp

Tarkastusvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa talouden ohjausta uudistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmät siten, että ne kannustavat kuntia kustannus- ja laatutietoiseen toimintaan ja palvelurakenteiden kehittämiseen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus aluehallinnon uudistamishankkeessa varaa aluehallinnon suorittamalle ohjaus- ja valvontatoiminnalle riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset ennalta ehkäisevälle ohjaukselle.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Samalla järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään sekä parannetaan järjestelmän kannustavuutta. Järjestelmän uudistaminen aloitettiin vuonna 2012.

2. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tuli voimaan 29.12.2009. Lakiin koottiin valtiovarainministeriön hallinnonalalle eräin poikkeuksin nykyisistä hallinnonala-kohtaisista valtionosuuksista yleinen valtionosuus, sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoimen ja asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen valtionosuudet. Muiden kuin esi- ja perusopetuksen osalta uudistus ei muuttanut voimassa olleiden valtionosuuksien asukas pohjaisia määräytymisperusteita. Yhdistetyissä valtionosuuksissa käytetään yhtä valtionosuusprosenttia. Laki tuli voimaan 1.1.2010.

3. Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen tehtävät siirtyivät vuoden 2010 alussa aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston toimintamäärärahat jakaa valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto. Toimintamäärärahoilla rahoitetaan viranomaisten henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot, toimitilamenot, matkustusmenot, viraston normaalit atk-menot ja muut kulutusmenot. Sektoriministeriöiden tehtävien hoitamiseksi aluehallintoviranomaisen käyttöön tarkoitettut muut kuin edellä mainitut

toimintamäärärahat – ns. substanssimäärärahat – budjetoidaan ja niiden käyttötarkoitus ja muut ehdot merkitään talousarviossa sektoriministeriöiden pääloukkaan. Sektoriministeriöt jakavat nämä määrärahat, ohjaavat ja valvovat niiden käyttöä ja raportoivat määrärahojen käytöstä. Työsuojelun osalta rahoitus kulkee sosiaali- ja terveysministeriön kautta. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Valtion vuoden 2013 talousarvion momentilta 33.70.50 (Terveiden edistäminen) siirrettiin 420 000 euroa momentille 28.40.01 (aluehallintovirastojen toimintamenot). Terveiden edistämisen määrärahalta on rahoitettu aluehallintovirastojen toteuttamia alkoholiohjelman toteuttamiseen ja muuhun terveyden edistämiseen liittyviä kokeilu- ja kehittämishankkeita. Toiminta on todettu tarpeelliseksi ja siksi se siirrettiin aluehallintovirastojen perustoiminnaksi. Siirto varmistaa terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen haittojen ehkäisyyn liittyvän kehittämistoiminnan jatkumisen ja se samalla vähentää hallinnollista työtä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että aluehallintovirastoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tarkastusvaliokunnan ehdotus, että lausuman kohta 2 poistetaan, on perusteltu.

Lausuman kohdan 3 osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että vuoden 2013 talousarviossa tehty 420 000 euron suuruinen määrärahan siirto momentilta 33.70.50 (Terveiden edistäminen) momentille 28.40.01 (Aluehallintovirastojen toimintamenot) on vahvistanut ja vakiinnuttanut aluehallintovirastojen tekemää terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen ehkäisyyn liittyvää työtä. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Palveluseteli

HE 20/2009 vp — EV 67/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

Palvelusetelilainsäädännön vaikutusten seuranta ja arviointi käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2012.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitetiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatolle.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan. Maksukattoa yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda

terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Maksukattosäännöksissä huomioitaisiin myös palvelusetelin omavastuu. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi vuoden 2012 loppuun mennessä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteliä koskevan selvityksen. Selvityksen liitteenä on sosiaali- ja terveysministeriön Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta pyytämä raportti, jossa tarkastellaan palvelusetelin vaikutuksia tutkimustulosten pohjalta.

Nykyinen palvelusetelilainsäädäntö on ollut voimassa neljä vuotta. Toistaiseksi palvelusetelien osuus kuntien palvelutuotannossa on ollut vähäinen. Palvelusetelijärjestelmän merkitys tulee kuitenkin todennäköisesti kasvamaan, ja sen vaikutuksia olisi syytä tutkia tulevaisuudessa perusteellisemmin. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt maksulainsäädännön uudistustyötä vuonna 2013. Palvelusetelin omavastuun huomioon ottaminen maksukatossa selvitetään tässä yhteydessä.

Osasairauspäivärahan kehittäminen

HE 62/2009 vp — EV 71/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.6.2009, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsitellessä hallituksen esitystä 62/2009 vp nousi esille tarve osasairauspäivärahan mahdollisesta pidentämisestä nykyisestä 72 arkipäivästä. Jatkaminen saattaisi olla hyödyllistä pitkäaikaisissa sairauksissa, esim. joistakin mielialahäiriöistä toivuttaessa. Jatkokehittämisen katsottiin kuitenkin edellyttävän ensin järjestelmän sopivuuden arviointia ja seurantaä sekä niiden perusteella työelämän osapuolten neuvotteluja osasairauspäivärahan kehittämisestä. Eduskunta edellytti kuitenkin lakia hyväksyessään, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Osasairauspäivärahan käytöstä on tehty tutkimusta Kansaneläkelaitoksen ja työterveyslaitoksen toimesta. Tutkimuksen mukaan kokemukset etuuden käytöstä ovat olleet pääosin myönteisiä. Paitsi lainsäädännön kehittämistä, työelämässä itsessään tarvitaan asennemuutosta entistä enemmän. Myös tiedotuksella on asiassa suuri merkitys. Käytännössä Suomessa ollaan töissä joko kokopäiväisesti tai ei ollenkaan. Erilaiset välimuodot työssäolo on nähty eräänä keinona työurien pidentämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman Masto-hankkeen toimeksiannosta TNS Gallup Oy toteutti vuonna 2010 tutkimuksen osasairauspäivärahan ja työtä tukevien toimintatapojen käytöstä Suomessa 2010. Tutkimuksessa haastateltiin 303 keskisuurten tai suurten yritysten ja organisaatioiden henkilöstöhallinnon edustajia tai muita työnantajien edustajia. Yli 40 prosenttia vas-

taajista kertoi, että osasairauspäivärahaa on käytetty. Yli puolet yrityksistä ei ollut vielä osasairauspäivärahaa käyttänyt, mutta näistä suurin osa, 44 prosenttia ilmoitti suhtautuvansa myönteisesti osasairauspäivärahan käyttöönottoon mahdollisen tarpeen synnyttyä. Yleisin syy osasairauspäivärahojen käyttämättömyyteen oli se, ettei siihen vielä ole ollut tarvetta. Tämän jälkeen kaksi yleisintä syytä olivat työntekijöiden tiedon tai kiinnostuksen puute sekä työnantajien tiedon puute. Tiedon puutteen lisäksi työn sisältö esti osasairauspäivärahan käyttöönottoa. Käyttöönottoa esti myös mielikuva käyttöönoton vaivalloisuudesta.

Vuonna 2009 osasairauspäivärahaa saaneita oli 2 180. Vuoden 2010 aikana osasairauspäivärahan käyttö kaksinkertaistui vuoteen 2009 verrattuna. Osapäivärahan saajia oli 4 737. Vuonna 2011 saajia oli 6 907 ja 8 744 vuonna 2012. Vuoden 2010 alusta voimaan tullut lainmuutos näyttää olleen onnistunut. Tarpeet ja mahdollisuudet osasairauspäivärahan enimmäiskeston pidentämiseen ovat parhaiten arvioitavissa osasairauspäivärahasta saadun kokemuksen perusteella osana muita töissä jaksamista edistäviä työelämän toimenpiteitä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman työelämän kehittämistä ja työurien pidentämistä koskevan osan mukaan työkyvyttömyys on merkittävin työuraa lyhentävä tekijä. Siksi hallitus painottaa työkyvyttömyyden ehkäisemistä ja osatyökykyisten työmahdollisuuksien parantamista työurien pidentämisessä. Tämä edellyttää etenkin terveyden edistämisen sekä työterveyshuollon, kuntoutuksen ja työelämän kehittämistä. Hallituksen ohjelman mukaan mahdollisuuksia tehdä osa-aikatyötä parannetaan edistämällä muun muassa osittaisen sairauspäivärahan käyttöä. Siksi muun muassa työtä ja työaikoja tulee järjestää vastaamaan nykyistä paremmin työntekijän osittaista työkykyä ja kuntoutumista. Työnantajien valmiuksia ja kannustimia palkata osatyökykyisiä edistetään ja kehitetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11.4.2012 työryhmän valmistelemaan osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelman. Työryhmä jätti mietintönsä 11.12.2013 (STM 2013:37). Työryhmä valmisteli työnsä aikana hallituksen esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta (HE 128/2013). Eduskunnan hyväksymän vuoden 2014 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen mukaan (972/2013) osasairauspäivärahan maksamisen enimmäisaikaa pidennettiin 72 arkipäivästä 120 arkipäivään.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työkyvyttömyyseläkeläisten työhönpaluun edistäminen

HE 72/2009 vp — EV 105/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.9.2009, että kokeilulain aikana 600 euron ansiorajan ja eläkkeen lepäämistä koskevan kahden vuoden enimmäisajan toimivuutta seurataan ja arvioidaan niiden muutostarpeet lainsäädännön jatkovalmistelussa.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua määräaikaista kokeilulakia muutettiin 1.3.2011 lukien (1189/2010). Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen ansaintarajaa korotettiin 600 eurosta 687,74 euroon kuukaudessa. Uusi ansaintaraja on samansuuruinen kuin samaan aikaan maksuun tullut takuueläke. Vanha 600

euron ansaintaraja oli kiinteä. Uusi ansaintaraja sidottiin kansaneläkeindeksiin. Vuoden 2013 alusta kuukausiansaintaraja on noussut 732,13 euroon ja vuoden 2014 alusta lukien sen määrä on 743,38 euroa. Määräaikainen laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä on ollut voimassa vuoden 2013 loppuun saakka.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11 päivänä huhtikuuta 2012 osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevan työryhmän (STM021:00/2012), jonka toimikausi on päättynyt 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli yhteistyössä työryhmän kanssa hallituksen esityksen (HE 131/2013), jossa esitettiin työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua määräaikaista lakia jatkettavaksi vuoden 2016 loppuun saakka. Hallituksen esityksen mukaan lain voimassaoloaikana on tarkoitus arvioida lain vaikuttavuutta työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työllistymiseen. Lakia esitettiin jatkettavaksi määräaikaisena, koska vuoden 2017 alusta on suunniteltu voimaantulevaksi merkittäviä työeläkelakien muutoksia. Laki on vahvistettu 13.12.2013 ja se on tullut voimaan 1.1.2014

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Aikuiskoulutuslain toimivuus

HE 152/2009 vp — EV 204/2009 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2009, että hallitus antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä selvityksen aikuiskoulutuslain toivuudesta ja sen tavoitteiden toteutumisesta sekä aikuiskoulutustukea saavien määrästä.

Marraskuun 28 päivänä 2011 allekirjoitetussa työmarkkinakeskusjärjestöjen raamisopimuksessa Suomen kilpailukyyn ja työllisyyden turvaamisesta asetettiin työryhmä selvittämään aikuiskoulutustuen käyttöä ja valmistelemaan ehdotuksia Koulutusrahaston toiminnan kehittämiseksi. Työryhmä on laatimassaan muistiossa katsonut, että aikuiskoulutustuen vuonna 2010 toteutettu uudistus on olemassa olevan tiedon perusteella ollut oikean suuntainen ja vastannut muun muassa edunsaajamäärän kasvun osalta uudistuksen tavoitteisiin. Vuonna 2011 aikuiskoulutustukea sai 11 104 henkilöä, kun vuonna 2009 tuen saajia oli 7 319 henkilöä. Työryhmä esitti sovitellun aikuiskoulutustuen ehtojen muuttamista siten, että täyden suojaosan määrä kuukaudessa korotettaisiin 250 euroon. Lisäksi työryhmä esitti, että aikuiskoulutustuen enimmäiskesto aika pidennettäisiin 19 kuukauteen. Työryhmän esitykset toteutettiin ja ne tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2013.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp — EV 261/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen 1) seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä 2) selvittävän itseenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta.

Selvityksen mukaan sosiaalihuoltolain 16 a §:n mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a §:n mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

1) Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella, vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoja ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain valmistelun yhteydessä todettiin, että sosiaalihuoltolain 42 b §, jossa säädetään kuntien välisestä korvausvastuusta näissä tilanteissa, voitaisiin edellä mainituilla perusteilla kumota. Kevään 2014 aikana ratkaistaan, sisällytetäänkö asiaa koskeva ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia koskevaan hallituksen esitykseen. Koska järjestämislain tavoitteena on siirtää sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu pääsääntöisesti useamman kunnan muodostamille sosiaali- ja terveysalueille, vähentäisi tämäkin osaltaan tarvetta nykyisen kaltaiseen kustannustenkorvausjärjestelyyn.

2) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi.

Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa.

Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisena perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet.

Mahdollisten lainsäädäntömuutosten tarpeellisuutta avohoidon piirissä olevien asiakkaiden osalta ei voida arvioida vielä edellä tarkoitetun selvityksen perusteella. Asiaa tul-
laan selvittämään tarkemmin.

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp — EK 51/2010 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.3.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

2. hallitus valmistelee eduskunnalle esityksen tasa-arvolain muuttamisesta muun muassa siten, että palkkakartoitusvelvoitteita täsmennetään, henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia lisätään työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä, toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu ulotetaan peruskouluihin ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen suojaa ja syrjintätapausten sovittelua koskevat säännökset;

3. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan valtion talousarvioissa riittävät, pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavat määrärahat;

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville;

5. tasa-arvotyön voimavaroja lisätään:

- osoittamalla tasa-arvovaltuutetulle määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämismittareiden valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon; ja
- vahvistamalla Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointia ja huolehtimalla keskuksen rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen; sekä

6. hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraporttina selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon kehityksestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Hallituksen asettama työryhmä luovutti 25.6.2013 ehdotuksensa tasa-arvolain muuttamisesta koskien palkkakartoitusvelvoitteita sekä henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä. Syrjintätapausten sovittelun lisäämistä lakiin selvitetään. Hallitus on edelleen valmistellut tasa-arvolain muuttamista siten, että tasa-arvosuunnittelu ulotetaan perusopetukseen ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuoja.

3. Ohjelman toimeenpanosta vastaavat ministeriöt (sisäasiain-, oikeus-, ja sosiaali- ja terveysministeriö) ovat esittäneet ohjelmalle määrärahaa hallinnonalansa talousarviossa. Ohjelman toimeenpanoa sopeutetaan resursseja vastaavaksi. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän hyväksyessä 10.6.2010 naiseen kohdistuvan ohjelman toimeenpanon se edellytti samalla, että ohjelma toimeenpannaan kunkin hallinnonalan talousarvion raameissa. Suurin määrärahatarve kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriöön, jonka hallinnonalaan ohjelman toimenpiteet pääasiassa kohdistuvat. Määräraha on jaettu vuosittain, joten tulevien vuosien jaettavan määrärahan suuruutta ei vielä tiedetä.

STM myönsi vuodelle 2013 100 000 euron määrärahan Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toimeenpanoon. Lisäksi ministeriö rahoitti MARAK-hanketta 22 000 eurolla.

Oikeusministeriössä ohjelman täytäntöönpanoa toteutettiin osana ministeriön toimintaa ja talousarvion raameissa. Eriteltävissä ovat seuraavat määrärahat: 9000 euroa rikosten torjunnan valtionapua hankkeelle, joka kohdistuu maahanmuuttajamiehiin mm. seksuaalirikosten torjumiseksi. Lisäksi ministeriö sitoutui MARAK -hankkeen kolmannen vuoden toteutuksen tukemiseen 22 000 eurolla (maksu 2014). (OM/Mervi Sarimo)

Sisäasiainministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että toimenpiteiden rahoituksen erittely jälkikäteen on mahdotonta, koska rahoitusta ei ole "korvamerkitty". Toiminta on tapahtunut osana poliisin päivittäistoimintaa, ja pääosa toimenpiteistä on tehty rakenteiden sisällä osana toiminnan kehittämistä tai muiden toimenpiteiden yhteydessä. Eriteltävissä on vain MARAK-toiminta, jonka kustannuksiin poliisiosasto osallistui 22 000 eurolla (maksu vuonna 2014).

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi 17 000 euroa väkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttamiseen liittyviin koulutuksiin, joihin osallistui noin 500 etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kanssa työskentelevää henkilöä (mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, poliisi, koulut ja oppilaitokset, Ensi- ja turvakodit, TE-toimistot, vastaanottokeskukset, tulkkipalvelut, järjestöt ja hankkeet).

Vuoden 2013 loppuun mennessä ohjelman kaikkiaan 59:stä toimenpiteestä on toteutettu 19 ja käynnistetty 22. Seitsemän toimenpiteen toteuttamisesta on tehty suunnitelma. Toimenpiteistä yksitoista on edelleen aloittamatta, ja näistä suurin osa on erillisrahoitusta vaativia tutkimushankkeita tai seksuaalisen väkivallan uhreille tarkoitettuja palveluita. Seurannan perusteella voidaan päätellä, että toimenpiteiden toteuttaminen on edennyt sujuvammin niissä ministeriöissä, joissa ohjelmalle on kohdennettu omia määrärahoja.

4. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti 2010 selvityksen "Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut". Siinä kartoitettiin turvakotitilanne Suomessa ja annettiin suositukset tilanteen parantamiseksi. Pääasiassa turvakotipalvelut ovat järjestöjen ylläpitämiä, mutta myös muutamilta kunnilta löytyy tätä palvelua. Turvakotipalvelujen valtakunnallistaminen on edennyt hitaasti. Vuoden 2013 aikana laadittiin laatukriteerit toiminnalle. Myös sosiaalihuoltolain kokonaisuudistusta pohtineen uudistamistyöryhmän loppuraportissa lähisuhde- ja perheväkivalta on mainittu sellaisen erillisen tuen tarpeen syynä, johon kuntien on vastattava. Kevään ja kesän aikana 2013 valmisteltiin sosiaalihuoltolain muutosta, jossa turvakotipalvelun järjestämisvastuu olisi ollut kunnilla. Hallituksen esitystä ei viety eteenpäin tarvittavan määrärahan puutteen vuoksi.

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevissa päätöksissä hallitus päätti 29.11.2013 siirtää turvakodit valtion vastuulle 1.1.2015 lähtien. Asian toteuttaminen edellyttää lainsäädäntöä, joka valmistellaan vuoden 2014 alkupuolella.

5. Tasa-arvovaltuutetun henkilöstömäärärahat samoin kuin Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointi ovat ennallaan. Tasa-arvotiedon keskus Minnan aiempaa vastaava rahoitus on sisällytetty vuosien 2012–2015 kehyksiin.

– ministeriön v. 2015–2018 kehysesitykseen on sisällytetty tasa-arvovaltuutetun toimistolle kaksi uutta virkaa.

Vuoden 2014 osalta tasa-arvovaltuutetun henkilöstömäärärahat ovat ennallaan, mutta muita toimintamäärärahoja on lisätty.

Tasa-arvotiedon keskus Minna on siirretty 1.1.2013 alkaen pysyväksi toiminnoksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. THL leikkaa Tasa-arvotiedon keskus Minnan määrärahoja vuoden 2014 osalta.

HE 115/2012 vp — EV 148/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2012, että työllistymisbonus mahdollisessa seuraavassa vaiheessa laajenee koskemaan myös palkkatuettua työtä.

Ns. työllistämisbonuskokeilu on voimassa 1.1.2013–31.12.2015. Työllistymisbonuskokeilu liittyy pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen tähtäävään kuntakokeiluun. Kokeilun vaikutuksia on tarkoitus arvioida hallituskauden lopulla. Tässä yhteydessä tulee arviotavaksi myös työllistymisbonuksen kehittämistarpeet.

HE 160/2012 vp — EV 162/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitettulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmämisestä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Valvira ovat tehneet suunnitelmat järjestelmällisen tiedon tuottamisesta lain vaikutusten seurantaan ja arviointia varten. Seurannan tavoitteena on tuottaa tietoa lain keskeisten sisältöjen (mm. ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn, osal-

lisuuteen, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen & laatuun) toteutumisesta, laadusta (mm. henkilöstömitoitukset) sekä kustannusvaikutuksista. Seurantaa ja arviointia varten on koottu aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä toukokuussa 2013. Osana alueellista terveys- ja hyvinvointitutkimusta (ATH) on tutkittu ikääntyneen väestön toimintakykyä ja koettua palvelutarvetta ennen lain voimaantuloa. Kaikkien em. kyselyjen tulokset on raportoitu julkisesti THL:n verkkosivuilla (www.thl.fi/vanhuspalvelulainseuranta) kunta-, alue- ja osin toimintayksikkötasolla. Kyselyt toistetaan lokakuussa 2014. Seuranta tuottaa tietoa myös Valviran ja aluehallintovirastojen valvonnan, kuntien oman viranomaisvalvonnan ja lain edellyttämän omavalvonnan tueksi ja kohdentamiseksi.

HE 86/2011 vp — EV 78/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 29.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Biopankkilaki vahvistettiin 30.11.2012. Laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuuluu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 biopankkilainsäädännön ohjausryhmän ja virkamiestyöryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisti seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemmanasteiset säädökset STM:n asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, STM:n asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän toimikausi on 3.12.2012–31.12.2017. Ohjausryhmä antaa väliraporttinsa vuoden 2014 ja loppuraporttinsa vuoden 2017 loppuun mennessä. Raportin tulee sisältää ehdotukset mahdollisesti tarvittaviksi säännösmuutoksiksi ja muiksi ehdotuksiksi, joilla näytetutkimusta ja sen edellytyksiä voidaan edistää sekä näytteen antajien oikeudet turvata.

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuuri-konsortio BBMRI-ERIC on uusi komission toimivallalla perustettu ERIC -muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio, jonka perustajana on 12 jäsenmaata ja isäntämaana toimii Itävalta. Suomi liittyi BBMRI-ERIC:n perustajajäseneksi 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi kansallisen BBMRI-yhteistyöverkoston toimintaa.

Rikesakkolainsäädäntö, syntyakeisuus

HE 44/2002 vp — EV 261/2002 vp

Lakivaliokunta

3. Eduskunta edellytti 31.1.2003, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon.

3. Mielenterveyslain (1116/1990) 8 §:n mukaan henkilö voidaan määrätä tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon vain:

1) jos hänen todetaan olevan mielisairas

2) jos hän mielisairautensa vuoksi on hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen mielisairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta ja

3) jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi tai ovat riittämättömiä.

Mielisairaus -kriteeristä on poikettu voimassaolevassa laissa ainoastaan alaikäisten osalta. Alaikäinen voidaan määrätä tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon myös, jos hän on vakavan mielenterveydenhäiriön vuoksi hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen sairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta ja jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut valmisteltavana hallituksen esitys rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamisesta vuonna 2006 valmistuneen sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistion pohjalta (STM:n työryhmämuistioita 2005:20). Työryhmä ehdotti mielenterveyslakia muutettavaksi siten, että niin sanottu kriminaalipotilas voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon myös muun vakavan mielenterveyden häiriön kuin mielisairauden perusteella. Kysymyksen tulisivat vaikeat, lähellä mielisairautta olevat persoonallisuushäiriöt. Näitä häiriöitä sairastavat henkilöiden katsottiin hyötyvän hoitomenetelmistä, jotka ovat lähes samoja kuin mielisairauksien hoitamiseen tarkoitettut menetelmät.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saatujen tietojen mukaan edellä mainittua esitystä on valmisteltu viimeksi syksyllä 2011. Asian käsittelyn viivästyminen johtuu siitä, että ministeriössä on sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväalueillaan meneillään hallitusohjelmaan perustuva laaja, koko keskeistä lainsäädäntöä koskeva uudistustyö.

1.11 Ympäristöministeriö

Ympäristönsuojelun valvonta, valvontamaksu

HE 100/2009 vp — EV 6/2010 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 26.2.2010, että hallitus ennakkovalvonnan keventämishankkeessaan ryhtyy myös toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista ja jälkivalvonnan sisällöllistä kehittämistä.

Hallitus antoi 19.12.2013 esityksen eduskunnalle ympäristönsuojelulainsäädännön muuttamisesta (HE 214/2013). Esityksellä tehostettaisiin ympäristönsuojelun valvontaa lisäämällä sen suunnitelmallisuutta. Valvonnan kohdistamisen tulisi perustua toiminnoista aiheutuvaan riskiin. Valvontaa tehostettaisiin myös säätämällä sen maksullisuudesta.

Valvontamaksut otettaisiin käyttöön valvonnan voimavarojen turvaamiseksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä kunnissa. Jotta tavoite saavutettaisiin, tulisi maksutulot myös tosiasiallisesti ohjata valvonnan käyttöön sen voimavarojen turvaamiseksi ja joissain tapauksissa jopa lisäämiseksi vähentämättä muuta valvonnan rahoitusta. Ehdotetulla lain säännöksellä luodaan mahdollisuus uuden rahoituslähteen muodossa, mutta viime kädessä maksujen suuntaaminen valvontaan on valtion ja kuntien budjettivarojen käyttöä koskevien päätösten varassa. Valtioneuvoston pöytäkirjaan merkittiin hallituksen esityksen antamisen yhteydessä seuraava valtioneuvoston lausuma: ”Ympäristönsuojelulain koskevassa hallituksen esityksessä otetaan käyttöön ympäristönsuojelun valvontamaksut valvonnan voimavarojen turvaamiseksi. Asianomaiset ministeriöt huolehtivat siitä, että kertyvät maksutulot ohjataan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa tosiasiallisesti valvonnan käyttöön vähentämättä muuta valvonnan rahoitusta”.

Hallituksen esityksen mukaan maksullisuuden piiriin kuuluisivat valvontaohjelman mukainen säännöllinen laitosvalvonta tarkastuksineen ja määräaikaisraporttien tarkastuksineen samoin kuin hallintopakkomenettelyihin liittyvät tarkastukset. Viranomaisen voisi periä maksun enintään suoritteiden keskimääräisen omakustannushinnan mukaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksuista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ja kuntien maksuista kuntien taksapäätöksissä.

Öljysuojarahasto, rahoitus

HE 167/2009 vp — EV 231/2009 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoitus pohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Hallitusohjelman mukaisesti öljysuojamaksun 1.1.2010 voimaan tullutta määräaikaista korotusta on jatkettu (L 848 /2012). Korotus on kolminkertainen (1,50 €/tn) normaali-tasoon nähden ja muutos on voimassa 31.12.2015 saakka. Myös rahaston pääomaraajojen korotusta jatkettiin 31.12.2019 saakka. Muutoksen tarkoitus on turvata öljysuojarahaston maksuvalmius tilanteessa, jossa sekä valtiolla että alueellisilla pelastuslaitoksilla on edelleen tarvetta korottaa öljyvahinkojen torjuntavalmiuttaan. Suomenlahdella öljykuljetukset ovat kasvaneet 20 miljoonasta tonnista vuonna 1995 lähes 160 miljoonaan tonniin vuonna 2010 ja arvio vuoden 2015 kuljetuksista on 230 miljoonaa tonnia. Suomen tavoitteleman valmiuden tavoitetason mukaisten öljyntorjuntahankkeiden toteuttaminen vaatisi arviolta vielä 100–140 miljoonan euron rahoitus. Hankinnoista osa tulee korvattavaksi öljysuojarahaston varoista pelastustoimen alueille tai harkinnanvaraisesti valtion torjuntaviranomaisille.

Käsitellessään aikaisempien lainmuutosten yhteydessä öljysuojarahaston tilannetta ympäristövaliokunta on korostanut, että öljyntorjuntavalmiuden kehittäminen edellyttää myös valtion talousarviorahoitusta ja että öljysuojarahaston toimintakyky olisi turvattava tarvittaessa talousarvioratkaisuin (YmVM16/2004 vp, YmVM 11/2009 vp). Valtiontalouden voimakkaan heikentymisen jamerkittävän valtiontalouden vajeen vuoksi ei kuitenkaan ole ollut mahdollista lisätä ympäristövahinkojen torjuntaan myönnettyjä määrärahoja. Talustilanteen ei myöskään ennakoida muuttuvan lähivuosina merkittävästi paremmaksi. Ilman nyt toteutettua öljysuojamaksun korotusta valtiolle myönnettävät harkinnanvaraiset korvaukset olisivat supistuneet, mikä käytännössä olisi johtanut supistuksiin myös valtion öljyntorjuntavalmiuden kehittämisessä.

Ympäristöministeriö on eduskunnan toiveen mukaisesti kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Rahoituspohjan laajentamiseksi ei kuitenkaan todettu olevan toimivaa, taloudellisesti merkittävää ratkaisua:

Öljyala on esittänyt öljysuojamaksun keräämistä valmisteverona, jonka tuotto ohjattaisiin öljysuojarahastoon. Verot ovat kuitenkin yleiskatteellisia eikä niitä valtionvarainministeriön näkemyksen mukaan voida korvamerkitä tiettyyn käyttöön. Myös eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 7/2012 vp – HE 120/2012 vp) selvitti valmisteveron soveltuvuutta öljysuojamaksun kantaan, mutta valtiovarainministeriön esittämien periaatteellisten ja käytännön esteiden vuoksi vaihtoehdon tutkimista ei jatkettu enempää ja hallituksen esitys hyväksyttiin esityksen mukaisena.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on valmistellessaan Suomenlahden alusöljyvahinkojen hallintaa ja vastuita koskevaa tuloksellisuustarkastuskertomusta ottanut myös esiin öljysuojarahaston rahoituspohjan laajentamismahdollisuuden. VTV:n tarkastuskertomus tulee julki alkuvuodesta 2014. Ympäristöministeriö tulee harkitsemaan sen pohjalta tarvittaessa lisäselvityksen laatimista asiassa.

Hajajätevesiasetus ja haja-asutuksen jätevesien käsittely

HE 179/2010 vp — EV 288/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.2.2011, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta ympäristövaliokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee mahdollisimman pian valtakunnallisen viemäröintitukiohjelman riittävine määrärahasokorotuksineen vähintään tämän lain ja uuden asetuksen voimaanpanolle asetettavan siirtymäajan loppuun saakka.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaanpanon siirtymäajan loppuun saakka.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus nostaa korjausavustuspäämäärärahan myöntämisen perusteena olevia tulorajoja ja korjaus- ja energia-avustuspäämäärärahaa siten, että avustus edistää pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvosto teki eduskunnan edellyttämät muutokset lainsäädäntöön vuonna 2011.

2. Haja-asutusalueiden jätevesien neuvontahankkeiden, joille on myönnetty valtion avustusta, raportointi on ohjeistettu. Neuvontahankkeiden loppuraporteista kootaan määräajoin valtakunnallinen yhteenveto. Suomen ympäristökeskuksessa 3.10.2013 laadittu tiivistelmä vuoden 2012 neuvontahankkeiden tuloksista toimitettiin ympäristövaliokunnalle vuoden 2014 talousarvion kuulemisen yhteydessä. Haja-asutuksen uusittujen jätevesisäännösten toimeenpanon seuranta järjestetään hyödyntäen neuvontahankkeista saatua valtakunnallista yhteenvetotietoa ja vesien hoidon toimenpideohjelman toteutuksen seurantaa siten, että eduskunnalle voidaan antaa asiasta selvitys ennen vuoden 2015 loppua.

3. Maa- ja metsätalousministeriö laati yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa kansallisen viemäröintiohjelman, joka hyväksyttiin ministeriöiden toimesta 17.12.2012. Viemäröintiohjelman mukaan haja-asutusalueiden viemäröintihankkeiden vuosittainen valtion tuen tarve on 12 miljoonaa euroa, jolla saataisiin noin 30 000 kotitaloutta viemäröinnin vuoden 2016 loppuun mennessä. Ohjelmassa on esitetty valtion tuen myöntämisen kriteereitä ja selvitetty tarpeeseen perustuva tuen alueellinen jako.

Haja-asutusalueilla on noin 330 000 vakituisesti asuttua kiinteistöä. Viemäröinnin laajentamisesta huolimatta jätevedet joudutaan vastaisuudessaakin käsittelemään kiinteistökohtaisesti pääosassa haja-asutusalueita.

Vuonna 2013 viemäröintiohjelman toteutusta edistettiin vesihuollon tuilla valtion talousarvion määrärahojen puitteissa. Viemäröintiohjelman toteutumista tehdään väliarvio vuonna 2014.

4. Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista käsittelevät muuttuneet säännökset on otettu huomioon hallinnon tiedotuksessa koulutuksessa. Tiedote- ja koulutusmateriaali tehtiin pääosin vuonna 2011. Haja-asutuksen jätevedet Lainsäädäntö ja käytäntö – ympäristöopas 2011 on toimitettu kuntien viranomaisille. Hajajätevesineuvojen koulutusmateriaalia on päivitetty neuvonnasta saatujen kokemusten perusteella ajan tasalle. Neuvonnan koulutusmateriaali on kaikkien saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilla.

Vuonna 2013 käytössä olleilla määrärahoilla annettiin hajajätevesineuvontaa kaikkien ELY-keskusten alueilla yhteistyössä alueen kuntien kanssa yhteensä noin 10 000 kohteeseen. Neuvontatyön jakamiseksi järjestöt ja yhteisöt ovat jättäneet ELY-keskuksiin avustushakemukset joulukuun alkuun 2013 mennessä.

5. Valtion talousarvion momentin 35.20.55 (Avustukset korjaustoimintaan) määräraha väheni olennaisesti vuonna 2012. Alentunut määrärahataso ei riittänyt pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien avustamiseen, joka loppui vuoden 2012 alussa. Asiasta kerrottiin ympäristövaliokunnalle kuulemisten yhteydessä.

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta

HE 199/2010 vp — EV 360/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuuajätteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jätelyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädettyistä tehtävistä.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Vuoden 2013 aikana uudistettiin kuusi jätealan valtioneuvoston asetusta. Kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (331/2013) kielletään biohajoavien ja muiden orgaanisten jätteiden sijoittaminen tavanomaisen jätteen kaatopaikalle käytännössä lähes kokonaan vuodesta 2016 lähtien. Asetuksella ohjataan jätettä kierrätykseen ja muuhun hyödyntämiseen. Jätteen polttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (151/2013) säädetään jätteen polttolaitoksia ja jätteen rinnakkaispolttolaitoksia koskevia tiukkoja vaatimuksia, jotka osaltaan ohjaavat jätettä kierrätykseen. Tuottajavastuuseen liittyvillä val-

tioneuvoston asetuksilla (Vna juomapakkausten palautusjärjestelmästä 526/2013, Vna keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä 528/2013, Vna käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä 527/2013) kiristettiin jonkin verran kierrätys- ja hyödyntämistavoitteita ja muutettiin tavoitteet tuottajia sitoviksi velvollisuuksiksi. Kaivannaisjätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (190/2013) sisältyvällä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman laatimisvelvollisuudella edistetään kaivannaisjätteiden kierrätystä.

Pakkauksia ja pakkausjätteitä koskeva valtioneuvoston asetus on tarkoitus viimeistellä eduskunnan asiasta antama lausuma (EV 213/2013 vp) huomioon ottaen ja antaa alkuvuodesta 2014. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskeva asetus on tarkoitus antaa vuoden 2014 aikana mahdollisimman pian asiaan liittyvän jätelain muuttamisesta annettavan lain vahvistamisen jälkeen. Mainittua lain muutosta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi kevälistuntokaudella 2014. Muiden jätelajien osalta kierrätystavoitteita arvioidaan kyseisten asetusten valmistelun yhteydessä vuoden 2014 aikana.

2. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan jatkuvasti. Seurannan toinen väliraportti julkaistaan alkuvuodesta 2014. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa on useita jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia. Valituilla indikaattoreilla voidaan siten myös seurata jätelain tavoitteiden toteutumista. Kansallinen materiaalihokkuusohjelma, jossa esitetyillä toimenpide-ehdotuksilla myös ehkäistään jätteen syntymistä, valmistui vuoden 2013 joulukuussa

3. Uuden jätelain toimivuuden arviointi käynnistettiin toukokuussa 2013. Arvioinnin ensi vaiheessa keskitytään erityisesti yhdyskuntajätehuoltoa koskevien säännösten toimivuuden arviointiin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös hallituksen terveen kilpailun edistämishjelmassa esitetyt toimet jätelain soveltamiskäytäntöjen selvittämiseksi. Selvityksen on määrä valmistua maaliskuun 2014 loppuun mennessä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki, sijainninhjaus kaavaratkaisuissa

HE 309/2010 vp — EV 365/2010 vp

Ympäristövaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin yhteydessä mahdollista tarvetta säätää muiden toimintojen sijainnin ohjauksesta täsmällisemmin laissa ottaen huomioon valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeudellisen aseman sekä selvittää maakuntakaavojen vahvistamisen menettelyyn liittyviä käytännön näkökohtia ja kehittämistarpeita.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa yleisesti lain täytäntöönpanon vaikutuksia palveluverkon ja palvelujen saatavuuden kehittymiseen ja kaupan kilpailuedellytyksiin, kehittää asianmukaisia tietojärjestelmiä sekä selvittää muiden, erityisesti taloudellisten, ohjauskeinojen käyttömahdollisuuksia tavoitteiden edistämiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä uudistettaessa maankäyttö ja rakentaminen sekä valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet saadaan nykyistä paremmin parlamentaariseen ohjaukseen. Alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 5 ja 6 §:n mukaan maakunnan liitot vastaavat alueen kehittämisestä. Maankäyttö- ja rakennuslakia on arvioitava ja uudistettava kunnioittaen maakunnallista näkemystä kiinnittäen erityistä huomiota maakuntakaavojen vahvistamiseen. Suuria kauppakeskuksia koskevissa kaavamääräyksissä ja rakentamismääräysnormeissa on painotettava ilmastonmuutoksen torjuntaa edistäviä keinoja, kuten puurakentamista.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. ja 4. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarviointi valmistui ja sen yhteydessä on tarkasteltu lausumassa esitettyjä alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään liittyviä kysymyksiä sekä tehty niihin liittyviä päätelmiä huomioon otettavaksi jatkoselvittelyssä, toimintakäytäntöjen kehittämisessä sekä lain ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisessa. Arvioinnissa on todettu, että VATteja uudistettaessa on tarpeen arvioida ja tarvittaessa tarkistaa niiden säädösperustaa perustuslain 80 §:n vaatimusten mukaisesti. Arviointiin perustuen käynnistetään myös selvitys, jossa tarkastellaan maakuntakaavojen vahvistusmenettelyn vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia kaavajärjestelmän toimivuuteen.

3. Lain täytäntöönpanoa seurataan hankkeista kertyvien kokemusten kautta ja kauppa on otettu huomioon myös seurantajärjestelmiä kehitettäessä. Ympäristöhallinnon verkkosivuille on koottu Suomen ympäristökeskus SYKEN ylläpitämää tietoaaineistoa kaupan selvityksissä suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa tarvittavista lähtöaineistoista. Sivustolta on saatavilla muun muassa aluerajauksia taajamien keskusta-alueista, alakeskuksista ja keskustojen ulkopuolisista kaupan alueista, rakennusten kerrosaloista kaupan alueilla ja keskusta-alueilla sekä kaupan työpaikkamääristä. Ympäristöministeriö osallistuu myös Tekesin Kestävä yhdyskunta -ohjelmaan sisältyvään Kaupan rakentamisen sääntely ja kaupan strategiat -tutkimushankkeeseen. Tutkimuksessa selvitetään sekä Suomessa että Englannissa tapahtuneita muutoksia kaupan sääntelyssä ja niiden vaikutuksia markkinoiden rakenteeseen ja kilpailuun. Tutkimuksen keskeinen tutkimuskohde on kaupan sääntelyn muutosprosessi julkisella sektorilla sekä yksityisen sektorin reagointi muutokseen. Hallitus päätti rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyen 29.11.2013, että kilpailun toimivuuteen liittyvä näkökulma sisällytetään maankäyttö- ja rakennuslakiin. Tähän liittyvä valmistelu käynnistetään keväällä 2014.

Merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano

HE 323/2010 vp — EV 297/2010 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 9.2.2011, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merenhoidon koskevien suunnitelmien riittäväksi integroimiseksi päällekkäisyyksien välttä-

miseksi ja varmistaa riittävien resurssien turvaamisen merenhoidon suunnitteluun ja toimeenpanoon.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomi laatii merivesiensä osalta yhden merenhoitosuunnitelman, jonka valmistelusta ympäristöministeriö vastaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa meren nykytilan alustava arvio ja hyvän tilan tavoitteen määrittely on hyväksytty valtioneuvostossa vuonna 2012. Arviot on valmisteltu Suomen ympäristökeskuksen vetämänä laajassa yhteistyössä ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen kanssa. Eri alojen tutkimuslaitokset ja muut tahot ovat olleet mukana arviointityössä. Valmistelua on koordinoitu kiinteästi myös vesienhoidon suunnittelutyön kanssa. Lisäksi merenhoidon ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (272/2011) ja asetuksen perusteella Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY) toimii merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa yhteen sovittavana ELY-keskuksena. Ympäristöministeriö on asettanut sekä asiantuntija- että yhteistyöryhmiä, joilla varmistetaan meren- ja vesienhoidon riittävä integrointi. Merenhoidon seurantaohjelmaa on valmisteltu laajalla eri hallinnonalojen ja tutkimuslaitosten yhteistyöllä ja se hyväksytään vuonna 2014. Sitä koskeva kuuleminen järjestetään keväällä 2014 ja päätös seurantaohjelmasta tehdään kesällä 2014. Merenhoidon toimenpideohjelmaa valmistellaan laajalla kokoonpanolla ja yhteistyössä vesienhoidon toimenpideohjelmavalmistelun kanssa. Erityisesti maalta peräisin olevan kuormituksen ja haitallisten aineiden vaikutusten vähentämistoimet on tarkoitus yhtenäistää niin, että valuma-alueella tehtävien toimissa otetaan huomioon myös Itämeressä näkyvät vaikutukset. Merenhoidon toimenpideohjelma valmistuu siten, että julkinen kuuleminen toimitetaan samanaikaisesti vesienhoidon kuulemisen kanssa loka - maaliskuussa 2014–2015. Päätös merenhoidon toimenpideohjelmasta on tarkoitus antaa joulukuussa 2015.

Valtion vuoden 2013 talousarvion momentin 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) määrärahasta kohdennettiin noin 300 000 euroa turvaamaan merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa. Määrärahaa on käytetty mm. merenhoidon suunnittelun edellyttämiin selvitystehtäviin.

Metropolialueen alueellinen eheys ja kilpailukyky

VNS 9/2010 vp — EK 48/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta ja

että eduskunta edellyttää valtioneuvoston tekevän seuraavan vaalikauden aikana tarvittavia päätöksiä, joilla vaikutetaan segregaatioon eli asuinalueiden eriytymiskehitykseen ja aluetta kehitetään alueellisesti eheäksi, yhdyskuntarakenteeltaan toimivaksi ja kansainvälisessä vertailussa entistä kilpailukykyi-

semmäksi alueeksi, joka voi edistää koko Suomen menestystä vielä nykyistäkin paremmin ja jossa kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa oman elinympäristönsä päätöksentekoon.

Valtioneuvosto päätti 17.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti metropolipolitiikkaa jatketaan ja lujitetaan.

Hallitus päätti iltakoulussaan 21.9.2011 metropolipolitiikan toteuttamisen periaatteista ja organisoinnista. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä täsmensi organisointia perustettavien yhteistoimintaelinten kokoonpanojen osalta 13.10.2011. Metropolipolitiikan neuvottelukunta ja sihteeristö asetettiin 22.12.2011.

Hallituskaudella 2011–2015 metropolipolitiikan sisällöllisiä painopisteitä ovat hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maakäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Toteutuksessa otetaan lisäksi huomioon työvoimatarpeita palvelevat toimet ja koulutusmahdollisuudet.

Metropolipolitiikan painopisteiden täsmentäminen keskeisiksi hankkeiksi on käsitelty metropolipolitiikan neuvottelukunnassa 9.2.2012. Keskeisiä hankkeita ovat seudun maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskeva MAL-aiesopimus, uusi seudun kilpailukykyä koskeva aiesopimus, maahanmuuttajien työllistymistä ja kotouttamista koskevan aiesopimuksen tavoitteiden saavuttamisen turvaaminen, sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelma, pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman 2012–2015 toteuttaminen metropolialueella sekä metropolialueen tarkoituksenmukaisen kunta- ja palvelurakenteen selvittäminen ja metropolialuetta koskevan erillisen lain tarpeen arviointi.

Helsingin seudun ja valtion välinen MAL -aiesopimus solmittiin 20.6.2012 ja kasvuso-
pimus allekirjoitettiin 20.12.2013. Aiesopimus maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tehostamiseksi pääkaupunkiseudulla solmittiin 20.12.2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämistä koskevat aiesopimukset on solmittu Helsingin, Espoon ja Vantaan kanssa. Sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelman sisältöesitys esiteltiin metropolipolitiikan neuvottelukunnalle 13.12.2013. Metropolialueen kuntajakoselvitysalueita ja metropolihallintoa koskeva esiselvitys valmistui 5.3.2013. Metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä valmisteleva työryhmä asetettiin 4.10.2013. Päätös erityisen kuntajakoselvityksen toimitamisesta Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan ja Vantaan kaupunkien sekä Kirkkonummen, Sipoon, Tuusulan ja Vihdin kuntien välillä tehtiin 9.12.2013.

Rakennusten energiatodistuslain toimeenpano ja seuranta

HE 161/2012 vp — EV 167/2012 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että ympäristöministeriö seuraa rakennuksen energiatodistuslain täytäntöönpanoa ja energiatodistuksen hintatason määrääytymistä markkinoilla sekä hintatason kohtuullisuutta suhteessa siitä saatavaan hyötyyn ja antaa valiokunnalle selvityksen tilanteesta sekä laatijoiden pätevyyy-

destä ja todistusten laadusta sopivan ajan kuluessa lain voimaantulosta ottaen erityisesti huomioon mahdollisuuden tarkastella pientaloja koskevia käytäntöjä.

Valtioneuvosto päätti 17.1.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Olemassa olevien omakotitalojen energiatodistusten hinnat ovat syksyllä 2013 energia-todistusten laatijoilta kerättyjen tietojen perusteella keskimäärin 520 euroa ja yli 90 %:ssa kohteista alle 700 euroa. Todistusten hintataso vastaa lain valmistelun aikana arvioituja kustannuksia. Loppuhintaan vaikuttaa myös se, laskutetaanko matkakustannukset erikseen.

Laissa on säädetty todistusten laatijoiden pätevyydestä ja sen toteamisesta. Pätevyyden toteajat toteavat energiatodistusten laatijoilta vaadittavan koulutuksen tai sitä korvaavan työkokemuksen olemassaolon sekä hyväksyvät tai hylkäävät pakollisen kokeen. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus valvoo todistusten laatua ja laatijoiden toimintaa.

Nahkiaissalon lisälaajennusalueen liittäminen Koloveden kansallispuistoon

HE 181/2012 vp — EV 40/2013 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 16.4.2013, että hallitus selvittää Nahkiaissalon 100 hehtaarin alueen sisältämät luontoarvot ja muut suojelun laajentamiseen liittyvät seikat sekä arvioi tämän selvityksen perusteella, täyttyvätkö edellytykset alueen liittämiseksi Koloveden kansallispuistoon.

Valtioneuvosto päätti 6.6.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Metsähallitus teki vuonna 2013 120 hehtaarin laajuisella Nahkiaissalon selvitysalueella METSO-kartoituksen. Alueelta kerättiin tässä yhteydessä tai kirjattiin myös muuta luontotietoa, jota yhdessä METSO-kartoitus- ja metsätaloustietojen kanssa käytetään kansallispuistoon liitettävän alueen rajauksen määrittämisessä. Mainittujen tietojen perustella selvitysalueella on noin 79 hehtaaria sellaista aluetta, joka täyttäisi kansallispuistoon liittämisen edellytykset. Lopullinen rajausta täsmennyys valtionmaiden talousmetsien METSO-lisäsuojelusta valtioneuvostossa päätettäessä. Tämän jälkeen Metsähallitus hakee luonnonsuojelulain (1096/1996) 22 §:n perusteella maanmittauslaitokselta kiinteistötoimitusta kyseisen alueen liittämiseksi lailla (402/2013) perustettuun Koloveden kansallispuiston suojelualuekiinteistöön. Metsästysjärjestelyissä noudatetaan hallituksen esityksessä todettuja periaatteita.

2 Toimenpiteet talousarviolausumien sekä kehyspäättöselonteosta annettujen kannanottojen johdosta

**Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon
(EK 31/2011 vp — HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp)**

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Valtioneuvoston kevään 2009 kehyspäättöksessä on osoitettu säätutkaverkoston uusimiseen yhteensä 6 milj. euron määräraha kahdeksan säätutkan korvaamiseksi vuosina 2012–2014. Käynnissä olevalla tutkaverkoston uusimisella voidaan parantaa tutkaverkoston kattavuutta ja korvaavalla kapasiteetilla poistaa verkoston häiriöalttiutta.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa osoitettiin 1,5 milj. euron lisämääräraha säätutkan hankintaan, joka sijoitetaan Pohjois- ja Etelä-Karjalan sekä Etelä-Savon alueilla uudella Kitee–Kesälahti–Savonlinna-alueelle. Käynnissä olevasta säätutkaverkoston uusimisesta huolimatta tutkaverkoston alueellinen kattavuus kaikissa säätilanteissa ei tule varmistettua. Alueellisen kattavuuden varmistaminen ja tutkaverkoston suurimpien katvealueiden peittäminen edellyttää vielä kolmea uutta tutkaa, jotka sijoitettaisiin Länsi-/Keski-Suomeen, Itä-Suomeen ja Lappiin.

Ilmatieteen laitos on selvittänyt mahdollisuutta rahoittaa investointi vaihtoehtoisin keinoin. Laitoksen taloudellinen tilanne, asema nettobudjetoituna virastona sekä päätös avata laitoksen data-aineistot maksuttomaan käyttöön eivät anna mahdollisuutta rahoituksen järjestämiseen budjettitalouden ulkopuolelta. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ja ottaen huomioon jo olemassa olevan tutkaverkoston uusiminen, ei valtion talousarvion puitteissa ole nykyisellään mahdollisuutta saada rahoitusta lisätutkille luopumatta joistain muista laitoksen hankkeista.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2013 talousarvioon (EK 36/2012 vp — HE 95/2012 vp, HE 166/2012 vp)

Nuorisotakuu

Lausuma 1

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista sekä resurssien riittävyyttä ja antaa asiasta selvityksen valtiovarainvaliokunnalle kevätistunto-kauden 2014 aikana.

Nuorisotakuun ensimmäisen toimintavuoden 2013 toimenpiteiden vaikuttavuudesta valmistuu tutkimus maaliskuussa 2014. Tutkimuksen tekee tarjouskilpailun perusteella valittu Kuntoutussäätiö. Tutkimuksessa selvitetään myös nuorisotakuun resurssien riittävyyttä.

Varhaiskasvatus

Lausuma 2

Momentti 29.01.01

Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatustalouden jatkovalmistelussa hallitus selvittää kaikkien varhaiskasvatukseen liittyvien tehtävien siirtämisen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen perusteiden laatiminen määritellään selkeästi Opetushallituksen tehtäväksi. Lisäksi Opetushallitukselle on turvattava riittävät resurssit sille siirtyvien tehtävien hoitamiseen.

Lasten päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirrettiin lasten päivähoidosta annetun lain muutoksella (909/2012) sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013. Lasten päivähoidosta annetun lain 9 §:n mukaan päivähoitoon liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toimii tehtävässään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan. Hallitusohjelman mukaan säädetään laki varhaiskasvatuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän toimikaudelle 7.12.2012–28.2.2014. Lain valmistelun yhteydessä ratkaistaan myös ohjausjärjestelmään liittyvät kysymykset.

Oppijan verkkopalvelukokonaisuus

Lausuma 3

Momentti 29.01.02

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa kehyspäätöksessään riittävät resurssit Opetushallituksen vastaaman oppijan verkkopalvelukokonaisuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Palvelu on olennainen osa nuorten koulutustakuun toteutumista.

Eduskunta edellytti vuonna 2012, että hallitus osoittaa kehyspäätöksessään riittävät resurssit Opetushallituksen vastaaman oppijan verkkopalvelukokonaisuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Palvelu on olennainen osa nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista. Valtion vuoden 2014 talousarviossa on Opetushallitukselle siirretty ja asetettu käyttöön oppijan verkkopalvelun käyttöönoton ja ylläpidon edellyttämä 3,275 miljoonan euron lisämääräraha.

Lainauskorvausmäärärahan korottaminen

Lausuma 4

Momentti 29.01.22

Eduskunta edellyttää, että lainauskorvauksiin varattu määräraha korotetaan asteittain sellaiselle tasolle, että tekijät saavat kohtuullisen korvauksen teostensa lainaamisesta.

Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013).

Terveyshaittoja aiheuttavien kosteus- ja homevaurioiden poistaminen koulu- ja päiväkotirakennuksista

Lausuma 5

Momentti 29.10.34

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa koulurakennusten kasvavan korjausvelan ja homehaittojen poistamiseen tähtäävän kokonaisuohjelman puitteissa riittävän valtion rahoitusosuuden ja edistää alan koulutuksen kehittämistä ja pätevyysvaatimusten määrittelyä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut vuonna 2010 yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja Suomen Kuntaliiton kanssa pitkän tähtäimen suunnitelman terveyshaittoja aiheuttavien kosteus- ja homevaurioiden poistamiseksi koulu- ja päiväkotirakennuksista.

Valtioneuvoston 12.12.2013 antamassa asetuksessa (875/2013) oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä avustuksesta on säädetty avustuksen käytölle tiukat ehdot, joilla pyritään varmistamaan rakentamisen laatua ja ehkäisemään epäonnistuneita korjauksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:lle avustuksen rakennusterveysalan koulutuksen kehittämissuunnitelman laatimiseksi yhteistyössä muiden ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon rakennusterveyden tutkimus- ja kehittämistoiminnan olosuhteiden kehittäminen korkeakouluissa.

Pätevyysvaatimusten määrittelyä valmistelea ympäristöministeriö maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhteydessä.

Säästyvien määrärahojen käyttö

Lausuma 6

Luku 30.20

Eduskunta edellyttää, että budjettivuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla pääluokassa 30 mahdollisesti säästävät määrärahat käytetään kyseisenä vuonna lisätalousarviomenettelyllä pääluokan 30 menoihin.

Pääluokan 30 vuoden 2013 talousarvioesitys laadittiin hyväksytyjen kehysten mukaisesti. Koska pääluokkaan kohdentuu valtiontalouden säästöjä, määrärahojen kohdentuminen eri momenteille on pyritty mitoittamaan mahdollisimman tarkasti.

Jos määrärahaa jää käyttämättä siirtomäärärahamentillä, on se käytettävissä momentin päätösoosan mukaiseen tarkoitukseen määrärahan voimassaoloaikana, eikä määrärahoja näin ollen pääsääntöisesti säästy lausumassa tarkoitettulla tavalla.

Arviomäärärahamenttien (säädöksiin perustuvat) menot budjetoidaan arvioitua käyttöä vastaavasti, määrärahaa voidaan tarvittaessa ylittää. Arviomäärärahoissa tulkinta on, että lakiin perustuvat ylitykset hyväksytään ja käyttämättä jäävä määrärahaosuus ei ole säästöä (määräraha jää osin vain käyttämättä). Muutokset lisätalousarviomenettelyssä ovat poikkeuksia.

Vuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan budjetoidut menot aleniivat lisätalousarvioissa nettomääräisesti 29,619 milj. eurolla. Suurin muutos oli maaseutuelinkeinojen korkotukeen tarvittavien määrärahojen (arviomääräraha) vähentäminen 40,9 milj. eurolla lisätalousarviossa (vähennys oli 70 % määrärahasta, vähennys sisällytettiin suuruutensa vuoksi lisätalousarvioon).

Liikenneverkon kehittämisohjelma

Lausuma 7

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kevään 2013 kehyspäätöksen jälkeen valtiovarainvaliokunnalle selvityksen liikennepoliittiseen selontekoon (VNS 2/2012 vp) sisältyvän liikenneverkon kehittämisohjelman toteuttamisesta ja rahoituksen turvaamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 24.6.2013 toimittanut valtiovarainvaliokunnalle asianomaisen selvityksen (LVM/1099/01/2014).

Esitetään, että tämä talousarviolausuma poistetaan.

Hanko—Hyvinkää-radan sähköistys

Lausuma 8

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet Hanko—Hyvinkää-radan sähköistystä koskevan hankkeen käynnistämiseen.

Hanko—Hyvinkää-radan sähköistäminen on suunnittelukohteena liikennepoliittisen selonteon liikenneverkon kehittämisohjelmassa vuosille 2016–2022. Selonteon mukaisesti sen suunnitteluvalmiutta kehitetään. Liikennevirasto on yhteistyössä radan varren kuntien kanssa laatinut vuosina 2012–2013 ratasuunnitelman rataosuudelle. Suunnitelma on valmistunut kesällä 2013 ja se on laitettu hallinnolliseen käsittelyyn syksyllä 2013. Sähköistytyn kokonaiskustannukset ovat noin 50 miljoonaa euroa maarakennuskustannusindeksin tasossa 150, kun taso vuonna 2005=100 ja rakentamisaika on kolme vuotta. Hanke ei sisälly keväällä 2013 hyväksytyyn vuosia 2014–2017 koskevaan kehykseen. Hankkeelle on myönnetty suunnittelurahoitusta vuoden 2014 talousarvion yhteydessä. Rahoitusta on tarkoitus käyttää toteuttamisvalmiuden parantamiseen mm. tasoristeysten turvallisuuden parantamisen osalta.

Veteraanien kuntoutuksen määräraha

Lausuma 9

Momentti 33.50.57

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa vuosien 2014—2017 kehyspäätökseen riittävän määrärahan veteraanien vuosittaiseen kuntoutukseen.

Rintamaveteraanien vuosittaiseen kuntoutukseen päästään vaihtoehtoisesti avo- ja laitostuntoutusta tai kotiin vietäviä avopalveluja yhdistelemällä iäkkäiden veteraanien tar-

peiden mukaisesti. Ensisijaisena kuntoutusmallina perinteisen laituskuntoutuksen sijaan on avo- ja kotikuntoutus sekä kotiin vietävät tuki- ja kotipalvelut.

Määräraha on vuonna 2014 yhteensä 34,6 milj. euroa. Summa koostuu raha-automaattiyhdistyksen tuotosta rahoitettavasta 23 988 milj. eurosta (mom. 33.50.56) ja 10,6 milj. eurosta (mom. 33.50.57).

Vuosien 2014–2017 kehyspäätöksessä eduskunnan lisäys 6 milj. euroa momentille 33.50.57 on säilytetty kehyskaudelle. Lähtötasona on vuoden 2013 36,6 milj. euron taso ja sen perusteella säilytettäisiin veteraania kohden laskettu määräraha vähintään samalla tasolla. Veteraanien poistuma/vuosi on jo niin suuri (~15 %), että muutaman miljoonan euron vähennys/vuosi nostaa kuitenkin edelleen keskiarvoa. Veteraania kohden laskettu määräraha nousee vuonna 2014 edellisestä vuodesta n. 150 euroa. Pieni veteraania kohden laskettu nousu kompensoi veteraanien iästä johtuvaa palvelutarpeiden kasvua.

Vuosien 2013 (n. 380 euroa/ veteraani) ja 2014 (n. 150 euroa/veteraani) kuntoutusmäärärahojen nousu perustuu eduskunnan voimakkaaseen tahtoon lisätä määrärahoja. Valtiokonttori saa täsmälliset tiedot kuntien kuntoutusmäärärahan riittävydestä vasta huhtikuussa 2014, koska joulukuussa 2013 kunnissa tehdyt kuntoutuspäätökset voidaan toteuttaa maaliskuun 2014 loppuun asti.

Uusi lastensairaala

Lausuma 10

Luku 33.60

Eduskunta edellyttää, että Helsingin Meilahteen rakennettavan uuden lastensairaalan tarvitsema valtion rahoitusosuus otetaan huomioon seuraavassa, vuosia 2014–2017 koskevassa kehyspäätöksessä.

Hallituksen kehyspäätöksessä vuosiksi 2014–2017 on päätetty seuraavaa: ”Valtionavustus valtakunnallista julkista terveydenhoitoa antavan lastensairaalan perustamiskustannuksiin varataan 40 milj. euroa vuosille 2015–2016.”

Kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisääminen

Lausuma 11

Luku 35.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lisätoimia kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi valtion talousarvion valtuuttamaan täyteen määrään saakka.

Valtioneuvosto linjasi valtiontalouden kehyspäätöksen vuosille 2014–2017 valmistelun yhteydessä merkittävästä asuntopoliittisesta kokonaisuudesta.

Valtion tukeman uudistuotannon osalta korkotukilainoituksen omavastuukorko laskettiin määräaikaaisesti 1 prosenttiin ja perusparannuksen korkotukilainoituksessa 2,35 prosenttiin. Lisäksi Helsingin seudulla otettiin käyttöön 10 000 euron asuntokohtainen käynnistysavustus normaalien tuettujen vuokra-asuntojen rakentamisessa.

Valtion omistamalle A-Kruunu Oy:lle varattiin vuoden 2013 ensimmäisessä lisätalousarviossa 30 miljoonaa euroa tarkoituksena ryhtyä rakentamaan tuettuja normaaleja vuokra-asuntoja Helsingin seudulle. Ympäristöministeriössä on valmisteltu toiminnan aloittamista.

Normaalin vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi ympäristöministeriössä on myös valmisteltu asuntopoliittisen kokonaisuuden mukaisesti vuokra-asuntotuotannon tuotantovaihtoehtojen monipuolistamiseksi nykyisen 40-vuotisen korkotukituotannon rinnalle uutta korkotukimallia, jossa kohdekohtaiset rajoitukset kestäisivät 20 vuotta. Valmistelu ministeriössä on toistaiseksi vielä kesken.

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston valtionalouden kehyksistä vuosille 2014–2017 antaman selonteon johdosta (EK 18/2013 vp; VNS 3/2013 vp) sekä valtionalouden kehyksistä vuosille 2014–2017 27.3.2013 antaman valtioneuvoston selonteon täydentämisen johdosta (EK 18/2013 vp; VNS 4/2013 vp); kirjelmä esitelty valtio-neuvostossa 27.6.2013

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selkiyttää suunnitelmiaan julkistalouden tasapainottamiseksi keskipitkällä aikavälillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Julkisen talouden tasapainottamiseksi ja kestävyysvajeen supistamiseen tähtäävissä toimissa erotetaan välittömät toimet, jotka sopeuttavat tuloja ja menoja, ja rakenteelliset toimet, jotka vaikuttavat työllisyyteen, tuottavuuteen ja talouden kasvuun pidemmällä aikavälillä.

Välittömät toimet vajeen supistamiseksi ovat tärkeitä, mutta koko vajeen kattaminen niiden avulla ei ole mahdollista eikä viisasta. Kaikkiaan hallitus on päättänyt valtionaloutta vahvistavista toimista, jotka ovat vuoden 2015 tasolla nettomääräisesti noin 4½ mrd euroa eli 2,2 % suhteessa BKT:een verrattuna edellisen vaalikauden viimeiseen kehyspäätökseen.

Hallitus päätti 29.8.2013 rakenteellisesta uudistusohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Ohjelma rakentuu konkreettisten, talouden kasvuperustaa ja julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta vahvistavien, työllisyysastetta kohottavien ja julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisevien rakennepoliittisten toimien varaan. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtionaloutta, kuntien taloutta, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä, koko talouden tuottavuuden kasvua ja kilpailukykyä sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Toimet, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään, kohdistetaan erityisesti taloudellisen toiminnan institutionaalisiin puitteisiin ja niiden luomiin kannusteisiin.

Ohjelman keskeiset kokonaisuudet ovat:

– Kuntien tehtävien ja veloitteiden karsinta ja sitä kautta syntyvä 1 mrd euron säästö kuntien menoissa sekä kuntien omat toimet talouden tasapainottamiseksi, ml. verotus ja tuottavuuden parantaminen.

– Kuntien rahoituskehys, joka luo puitteet pitää kuntatalouden rahoitus tasapainossa keskipitkällä aikavälillä.

– Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ja tehokas hallinto sekä toimet valtionhallinnon ja palvelurakenteiden uudistamiseksi, jotka luovat edellytykset palvelutuotannon tuottavuuden kasvulle.

– Työuria pidentävä eläkeuudistus ja työuran aloittamista aikaistavat ja työn tarjontaa lisäävät muut uudistukset.

– Toimet rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi.

– Toimet asuntomarkkinoiden toiminnan tehostamiseksi.

– Valitus- ja lupamenettelyjen yksinkertaistaminen sekä terveen kilpailun ohjelman toimeenpano.

– Useampivuotinen erittäin maltillinen palkkaratkaisu.

Hallituksen asettamat tavoitteet ohjelman keskeisille kokonaisuuksille ja tavoitteet saavutettaessa syntyvät kestävyysvajetta pienentävät mahdolliset vaikutukset ovat seuraavat:

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Mahdollinen kestävyysvaje vaikutus, %-yksikköä
Kuntien taloudenpito	+2 mrd	-1,0
Palvelutuotannon tuottavuuden kasvu	+0,5 %-yks.	-1,4
Työurat ja työn tarjonta	+2 vuotta	-1,4
Rakenteellinen työttömyys	-1 %-yks.	-0,3
Talouden tuotantopotentiaali	+1,5 %	-0,6
Yhteensä		-4,7

Esityksiä konkreettisiksi toimiksi valmisteltiin ministeriöissä näiden periaatteiden mukaisesti syksyn 2013 aikana. Hallitus täsmensi ohjelman toimeenpanon päätöksessään 29.11.2013. Ohjelman toimeenpano on jatkunut ministeriöissä tämän päätöksen mukaisesti.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii rakenteellisia toimia, joilla kurotaan umpeen kestävyysvajetta työllisyysastetta nostamalla. Tällöin pääpaino on kiinnitettävä niihin työikäisiin väestöryhmiin, joiden työllisyys on nyt muuta väestöä selvästi matalampaa. Hallituksen tulee myös arvioida mahdollisimman pikaisesti uusia toimia työn tarjonnan lisäämiseksi sosiaalisesti vastuullisella tavalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelmassa lausumassa esille otettu asia on otettu vahvasti huomioon. Ohjelmassa on useita toimenpiteitä, jotka vaikuttavat niihin työikäisen

väestön ryhmiin, joilla työllisyysaste on muuta väestöä alhaisempi, kuten esimerkiksi laaja toimenpidekokonaisuus ikääntyneiden työntekijöiden ja hakijoiden aseman parantamiseksi, kodinhoitotuen kohdentamisen muuttaminen, subjektiivisen päivähoido-oikeuden rajaaminen, vuorotteluvapaan tiukentaminen, vanhemmuuden kustannusten tasaus, kotouttamisohjelman toimeenpanon tehostaminen, välityömarkkinoiden vaikuttavuuden parantaminen, osatyökykyisten aseman parantaminen, pitkäkestoisen työllistämistuen myöntäminen ikääntyneille, työnvälityksen tehostaminen mm. työhönosoitusten lisäämisen avulla, heikossa työmarkkina-asetmassa olevien aseman parantaminen, osallistavan sosiaaliturvan kehittäminen sekä työttömyysturvan kannustavuuden lisääminen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää vakavaa huomiota pitkittyvästä taantumasta johtuviin sosiaalisiin ongelmiin eriarvoisuuden ja syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseksi ja työttömyyden torjumiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Soviteltua työttömyyspäivärahaa saava työtön voi vuoden 2014 alusta lähtien ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman, että se pienentää hänen työttömyysetuuttaan. Muutos koskee sekä työmarkkinatukea, peruspäivärahaa että ansiopäivärahaa, ja sillä kannustetaan työttömiä ottamaan vastaan myös lyhytkestoisia ja osa-aikaisia töitä.

Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä on muutettu niin, että nykyistä useampi työikäinen pääsee varhaisemmassa vaiheessa ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutusta myönnettäessä huomioidaan sairauden lisäksi aikaisempaa laajemmin myös muut ihmisen elämäntilanteeseen vaikuttavat asiat. Lisäksi osatyökykyisten työhön paluuta ja työssä jatkamista tuetaan osasairauspäivärahakauden pidennyksellä.

Toimeentulotuen ja lastensuojelun määräaikojen toteutumista seurataan jatkossa säännönmukaisemmin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos pyytää kunnilta tai kuntayhtymiltä kaksi kertaa vuodessa tietoja siitä, kuinka toimeentulotukilaisissa ja lastensuojelulaisissa säännellyt asioiden käsittelymääräajat ovat toteutuneet.

Alle kolmevuotiaiden lasten vanhemmille maksettava osittainen hoitoraha korvataan uudella joustavalla hoitorahalla. Etuuden määrä porrastetaan kahteen tasoon sen saajan keskimääräisen viikoittaisen työssäoloajan mukaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (Kaste) hankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että tehokkailla palveluilla ja sosiaalityöllä voidaan torjua vaikeassa asemassa olevien ihmisten syrjäytymistä.

Hallitus toteuttaa yhtenä hallitusohjelman painopistealueena köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämisen poikkihallinnollista toimenpideohjelmaa. Ohjelmaan on koottu eri hallinnonalojen toimet köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämiseksi. Sosiaali- ja terveyspoliittinen ministeriryhmä toimii ohjelman johtoryhmänä ja seuraa ohjelmaan koottujen osioiden toteutumista. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelmaa.

Hallituksen päätökseen 29.11.2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta sisältyy useita hankkeita ja uudistusehdotuksia, joilla voidaan tehokkaammin tarttua sosiaalisiin ongelmiin, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä työttömyyden torjuntaan.

- Eduskunnalle annetaan keväällä 2014 lakiesitysalkoholilain uudistamisesta.
- Osatyökykyisten työssäkäyntiä helpotetaan luomalla saumaton palveluketju sekä työllistymisen, että työssä jatkamisen tukemiseksi.
- Puretaan esteitä, jotka liittyvät kuntoutuksen ensisijaisuuteen, kuntoutus-korvausten suuruuteen sekä kuntoutusedellytysten liialliseen rajaavuuteen.
- Sosiaalisia yrityksiä koskevaa lainsäädäntöä selvitetään.
- Korotetaan kuntoutuspsykoterapian korvaustasoja ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan vähimmäismäärää, nuorten kuntoutusrahaa ja yläikärajaa.
- Poistetaan lääkinnällisen kuntoutuksen vammaisetuskytkentä alle 65 -vuotiailta.
- Toteutetaan erillinen Osatyökykyiset työssä -ohjelma.
- Selvitetään sosiaaliturvaan liittyvien osallistavien elementtien vahvistamista.
- Ohjeistetaan työttömyysturvan ennakkomaksun käyttöä.
- Toteutetaan ansiotulojen suojaosuus yleisessä asumistukijärjestelmässä.
- Selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoitusjärjestelmän uudistamista.
- Selkeytetään sosiaalihuollon ja työhallinnon välisiä vastuita heikossa työmarkkina- asemassa olevien henkilöiden tukemisessa.
- Arvioidaan KELAn ja kuntien yhteistyömahdollisuuksien lisäämistä toimeentulotuen laskennassa ja maksatuksessa.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selkeyttää vastuusuhteita nuorisotakuun toteuttamisessa ja pitää huolta siitä, että nuorelle todella tarjotaan työ- tai opiskelupaikka tai muuta vastaavaa työllistävää toimintaa. Suhdanne- ja työllisyyskehityksen niin vaatiessa hallituksella on oltava valmiutta lisätä nuorisotakuun toteuttamiseen suunnattuja voimavaroja.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi nuorisotakuun poikkihallinnollista toimeenpanoa ja vastaa nuorten työ- ja elinkeinopalveluista (TE-palvelu).

Nuorisotakuun toimintamalli edellyttää, että TE-hallinto tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja jokaiselle alle 25–29-vuotiaalle vastavalmistuneelle työttömälle nuorelle hänen omaan tilanteeseensa parhaiten sopivaa aktiivista vaihtoehtoa viimeistään silloin, kun työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti kolme kuukautta. Kaikkien nuorille suunnattujen palvelujen tavoitteena on tukea nuorten kestäviä uraratkaisuja eikä ainoastaan katkaista nuorten työttömyyttä. Onnistunut lopputulos edellyttää myös nuorilta omaa aktiivisuutta.

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa tarjotaan seuraavia palveluja: työnhaku-valmennus, työhönvalmennus, uravalmennus, työvoimakoulutus, koulutuskokeilu, starttiraha (yritystä perustavalle) tai palkkatuettu työ (Sanssi-kortti). Työ-

harjoittelun ja työelämävalmennuksen on korvannut työkokeilu. Työkokeiluun voidaan ohjata ammattitaidottomia nuoria työ- ja koulutusvaihtoehtojen selvittämiseksi. Verkko- ja puhelinpalvelut ovat kaikkien nuorten käytettävissä (Koulutuslinja, koulutusneuvonta Facebookissa, Uralinja, AVO-ammatinvalintaohjelma, Ammattinetti jne).

Vuonna 2011 alkoi noin 210 100 ja vuonna 2012 alkoi noin 195 000 alle 25-vuotiaan nuoren työttömyysjaksoa. Vuonna 2013 alkoi 209 600 työttömyysjaksoa. Alkaneita työttömyysjaksoja oli vuonna 2013 noin 15 000 enemmän kuin vuonna 2012. Kasvaneesta työttömyydestä huolimatta ennen 3 kk työttömyyden ylittymistä TE-toimistoissa tehtiin työllistymissuunnitelma 92,6 prosentille nuorista alle 25v työttömistä työnhakijoista.

Nuorten lisääntynyt työttömyys vuonna 2013 heijastui myös aktivointiasteeseen, joka oli vuonna 2013 alle 25-vuotiaiden nuorten osalta 32,9 % (eli hieman alempi kuin vuonna 2012, jolloin aktivointiaste oli 34,4 %). Aktivointiaste vaihtelee eri elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) alueella: eniten aktivoitiin vuonna 2013 Pohjois-Karjalassa, jossa aktivointiaste oli nuorten kohdalla 40 prosenttia ja vähiten Pirkanmaalla, jossa aktivointiaste jäi 28,7 prosenttiin. Hallitus on sitoutunut vähintään 30 %:n aktivointiin.

TE-hallinnon tulostavoitteiseen ei vuonna 2013 päästy: nuorten työttömien virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen oli koko maassa vuonna 2013 keskimäärin 25 %. Toisaalta toisin päin käännettynä tämä tarkoittaa, että 75 prosenttia nuorten työttömyysjaksoista päättyi ennen kolmea kuukautta. Tilanne vaihtelee alueittain: suurin virta yli 3 kk:n työttömyyteen oli Pirkanmaalla 33,7 % ja pienin Pohjois-Savossa 16,9 %. EU:n suosittelemassa tavoiteajassa eli neljässä kuukaudessa työttömyys loppui koko maassa keskimäärin 83 prosentilla, viidessä kuukaudessa 88 prosentilla ja 6 kuukaudessa jo 92 prosentilla. Nuorten työttömyys on huomattavasti lyhyempää kuin muiden, ja nuorten pitkäaikais-työttömyys on vähäistä.

Resursointi

Nuorisotakuu toi 3,3 miljoonalla eurolla lisähenkilötyövuosia nuorten neuvonta- ja ohjauspalveluihin. Näiden lisäresurssien käyttöä on selvitetty ja havaittu, että lisäresurssi hidasti jonkin verran suunniteltuja henkilötyövuosivähennyksiä (64 htv), mutta uusia ohjausresursseja sillä saatiin valitettavan vähän (20 htv uusia rekrytointeja 64:stä, tilanne loppukevät 2013). Työmarkkinatilanteen heikentyminen on lisännyt TE-toimistojen asiakaspalveluhenkilöstön työtä ja resurssit ovat samanaikaisesti vähentyneet. Henkilökoh- taiseen ja räätälöityyn työotteeseen ei riitä aikaa, vaikka nuoret tätä tarvitsisivat. Nuorten palvelussa myös tiivis yhteistyö muiden hallinnonalojen, työnantajien ja kolmannen sektorin kanssa olisi erittäin tärkeää. Yhteistyö vaatii kuitenkin suurempaa panostusta kuin nyt on pystytty antamaan.

Aina nuori ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin TE-palveluihin. Tällöin TE-toimisto pyrkii huolehtimaan yhdessä muiden toimijoiden, erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa siitä, että nuori saa palveluja, jotka parantavat hänen mahdollisuuksiaan myöhemmin osallistua TE-palveluihin. Esimerkkejä tällaisista palveluista ovat sosiaalitoimen järjestämät toimet työpajalla, aktivointiehdon pii-

riin kuuluvan nuoren mahdollisuus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan tai sosiaali- ja terveydenhuollon kuntouttavat palvelut.

Eduskunta edellytti vuonna 2013, että hallitus selkeyttää vastuusuhteita nuorisotakuun toteuttamisessa ja pitää huolta siitä, että nuorelle todella tarjontaan työ- tai opiskelupaikka tai muuta vastaavaa työllistävää toimintaa. Suhdanne- ja työllisyyskehityksen niin vaatiessa hallituksella on oltava valmiutta lisätä nuorisotakuun toteuttamiseen suunnattuja voimavaroja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotakuuseen kuuluvan koulutustakuun toteuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt ja toteuttanut koulutustakuun toimeenpanemiseksi laajoja kehittämistoimia, kuten ammatillisen peruskoulutuksen riittävän tarjonnan turvaaminen, opiskelijavalintojen sekä sähköisten hakujärjestelmien uudistaminen, koulutuksen läpäisyn tehostaminen, koulutuksen työelämälähtöisyyden ja työpaikalla tapahtuvan opiskelun kehittäminen, ammatillisen koulutukseen ohjaavien ja valmistavien koulutusten kehittäminen, sekä joustavien koulutuspolkujen mahdollistaminen mm. tutkintojärjestelmää uudistamalla ja oppilaitosmuotoista ja oppisopimusmuotoista koulutusta yhdistäviä koulutusmalleja kehittämällä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teki päätökset ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärien vähentämisestä ja uudelleen suuntaamisesta 27.6.2013. Ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamääriä vähennetään vuoteen 2016 mennessä 1941 opiskelijalla, kun opetus- ja kulttuuriministeriön aikaisemman suunnitelman (marraskuussa 2012) mukaan paikkoja olisi vähennetty 7351 opiskelijalla. Opiskelijamäärävähennysten kohtuullistamisen myötä nuorisotakuun toimeenpanon kannalta riittävä ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta voidaan turvata maan kaikissa osissa. Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa parannetaan alueilla, joilla on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Uudellamaalla opiskelijamääriä lisätään vuoteen 2016 mennessä noin 3500 paikalla. Maakunnissa, joissa nuorisoiäluokat pienenevät, koulutustarjontaa vähennetään maltillisesti.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijavalinnat uudistettiin vuoden 2013 alusta lukien. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita uudistettiin siten, että perusasteen päättäneet ja ilman toisen asteen tutkintoa olevat voidaan valita ensin toisen asteen opiskelijavalinnassa. Uutta asetusta sovellettiin ensimmäisen kerran syksyn 2013 yhteishaussa yhdessä uudistettujen sähköisten haku- ja valintapalveluiden (opintopolku.fi) kanssa. Sähköiset hakupalvelut laajennetaan kattamaan ammatilliseen koulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset (pl. vammaisten valmentava ja kuntouttava koulutus), perusopetuksen lisäopetus sekä lukiokoulutukseen valmentava koulutus keväällä 2014. Yhteishakutietojen saamisen jälkeen on mahdollista arvioida koulutustakuun toimivuutta opiskelijavalintojen näkökulmasta.

Kuntoutussäätiön vuodesta 2013 tekemä tutkimus valmistuu maaliskuussa 2014. Tutkimuksen perusteella pystytään arvioimaan nuorisotakuun tähänastisia onnistumista ja mahdollisia muutostarpeita eri ministeriöiden vastuusuhteisiin ja toimintatapoihin.

5. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimukseen kohdistuvia säästöjä arvioidaan uudelleen ja etsitään mm. menoja uudelleen kohdentamalla tavat, joilla toiminta voi jatkua vaurioitta ja tutkimuslaitokset pystyvät säilyttämään osaavan henkilökuntansa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen kehyspäätöksessä vuosille 2014-2017 kohdennettiin 30 milj. euron säästö sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimukseen kohdistuvana säästönä. Kehyspäätöksessä säästö kohdennettiin omalle tekniselle momentille ja sen kohdennus pääluokan sisällä sovittiin tarkennettavan vuosien 2015-2018 kehyspäätöksen yhteydessä. Kehyspäätöksen jälkeen keväällä 2013 ministeriö käynnisti välittömästi säästöjen kohdentamista koskevan valmistelutyön yhdessä hallinnonalan sektoritutkimuslaitosten kanssa. Valmistelussa kartoitettiin eri vaihtoehtoja säästöjen kohdentamiselle ja jaksottamiselle kehyskaudella. Tämän perusteella ministeriö esitti budjettiriiheen elokuussa säästöjen kohdentamista hallinnonalan sektoritutkimuslaitoksille ja muille pääluokan tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyville momenteille.

6. Eduskunta edellyttää, että kunta- ja sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessa arvioidaan kaikille kansalaisille ulottuvien palveluiden ohella erittäin huolellisesti uudistuksen taloudelliset vaikutukset analyttisesti kaikkien toimenpiteiden osalta. Uudistuksessa tavoite on kestävyysvajeen supistaminen ja uudistusta on arvioitava myös siitä lähtökohdasta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen toteutusta ja eri vaihtoehtoja on selvitetty useassa eri työryhmässä. Näiden työryhmien työn, hallitusohjelman kirjausten ja hallituksen tekemien päätösten mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä laati ehdotuksensa eduskunnalle annettavaksi hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi ja siihen liittyviksi leiksi. Esitykseen sisältyy alustava arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista. Esitysluonnos on parhaillaan lausuntokierroksella, jonka määräaika päättyy 13.3.2014.

Lausuntokierroksen aikana Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa laajan selvityksen esityksen vaikutuksista. Tässä selvityksessä otetaan huomioon lausumassa esitetyt seikat. Lausunnolla olevassa HE-luonnoksessa olevaa vaikutusarviota tullaan täydentämään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatiman selvityksen perusteella.

7. Eduskunta edellyttää, että raskaan liikenteen massojen ja mittojen korotuksen vaikuttavuus, hyödyt ja aikataulu arvioidaan uudelleen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Raskaan liikenteen massojen ja mittojen korotusten vaikuttavuutta, hyötyjä, hyötyjen toteutumisen aikataulua sekä mahdollisia lisärahoitustarpeita tieverkon ja siltojen kunnostukseen on arvioitu syksyn 2013 aikana.

Arviot raskaan liikenteen mittojen ja massojen korotusten vaikutuksesta tieverkolle ja kuljetuksille sekä tiestön kunnostukseen varatun rahoituksen riittävydestä ovat merkittävästi täsmentyneet asetuksen valmisteluvaiheesta. Tuolloin esitetyt muutoksesta johtuvat rahatarpeet ovat huomattavasti pienentyneet.

Muutoksella saavutettavien hyötyjen elinkeinoelämälle arvioidaan edelleen olevan noin 80–160 milj. euroa vuodessa eli 20 vuoden aikana noin 1,6-3,2 mrd. euroa. Näiden hyötyjen realisoituminen ei tapahdu hetkessä, vaan useamman vuoden aikana, kun yritykset siirtyvät uuteen kalustoon.

Tieverkon ylläpidosta vastuussa oleva Liikennevirasto on vuoden 2013 kuluessa tehnyt tarkempia mittauksia tieverkolla ja silloilla. Niiden perusteella voidaan todeta, että kaikkia painorajoitettuja siltoja, joiden määrä on muutoksen myötä kasvanut 500 painorajoitettuun siltaan, ei ole tarpeen vahvistaa ja toimenpiteet on järkevää ajoittaa sen mukaisesti, kun tiedetään elinkeinoelämän tarpeet kuljetusreiteillä sekä uusiin massoihin ja mittoihin siirtymisen volyyymi eri osilla tieverkkoa. Tilannetta seurataan yhdessä kuljetusalan kanssa, tietoa kerätään yrittäjiltä kyselyillä. Myös ahtaiden alikulkujen poistamisessa edetään yhdessä alan kanssa tärkeimmät kohteet priorisoimalla.

Tierakenteet joutuvat jatkossa painavampien massojen rasituksille alttiiksi lähinnä siirtymäaikana, jolloin nykyiselle kalustolle on mahdollista hakea lisäyksiä kokonaispainoihin. Nykykalusto käyttää paljon yksittäispyöriä, joiden rasitus on useampikertainen paripyöriin verrattuna. Uusi asetus edellyttää paripyörien käyttöä yksittäispyörien sijaan.

Tierakenteiden kestävyyttä ja kuntotilan kehitystä seurataan aktiivisesti vuosittain. Vuosien mittaan tieto isompien massojen seurauksista tiestölle ja silloille täsmentyy. Eri toimijoiden kanssa seurataan liikennöintitarpeita ja suunnitellaan kuljetusreittien korjauksien priorisointia ja aikataulua.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus vuoden 2014 kevään kehysriihessä arvioi eläkejärjestelmän uudistamista koskevaa selvitystä, jonka laatimiseen hallitus on sitoutunut EU 2020 -strategian mukaisessa kansallisessa toimintaohjelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ovat todenneet seuraavaa:

Työeläkejärjestelmän uudistamisen taustaksi valmistui lokakuussa 2013 ylijohtaja Jukka Pekkarisen vetämän työryhmän työ, joka tarkastelee Suomen eläkejärjestelmän sopeutumista eliniän pitenemiseen. Hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta hallitus totesi marraskuussa 2013, että työmarkkinakeskusjärjestöt neuvottelevat

työurien pidentämiseksi työurasopimuksessa sovitun mukaisesti ratkaisun seuraavaksi työeläkeuudistukseksi.

Työeläkeuudistuksen ja siihen liittyvän maksutasoratkaisun tavoitteena on edistää työllisyyttä, tukea julkisen talouden kestävyysvajeen ratkaisemista, parantaa työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä pitkällä aikavälillä sekä varmistaa riittävä eläketurva ja sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Järjestöt neuvottelevat ratkaisun syksyyn 2014 mennessä. Tavoitteena on, että työeläkeuudistukseen liittyvät hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle heti vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen ja uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alussa.

3 Tilimuistutuskertomus

Voimassa olevat kannanotot, joihin eduskunta on edellyttänyt hallitusta vastaamaan

EK 11/2008 vp — K 6/2008 vp — K 10/2008 vp — TrVM 1/2008 vp

4. Sähköinen tunnistaminen ja varmennepalveluiden puutteiden ja ongelmien korjaaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Sähköisen tunnistamisen ja viranomaisten varmennepalveluiden yhdenmukaisempaa ja kustannus-tehokkaampaa uudelleen järjestämistä on vuosien 2012 ja 2013 aikana suunniteltu laajalla yhteis-työllä, jossa ovat olleet mukana valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Suomen Kuntaliitto, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Suomessa toimivat pankit ja mobiilioperaattorit sekä IT-palveluja tarjoavia yrityksiä. Tässä laajassa yhteistyössä on päädytty siihen, että sähköisen tunnistamisen perusinfrastruktuurin mahdollista tuottamista ns. valtiovetoisella mallilla on tarvetta selvittää tarkemmin. Tätä työtä on tehty keskeisten sidosryhmien (erityisesti pankit ja mobiilioperaattorit) kanssa. Eri osapuolten sitoutuminen kartoitetaan vuonna 2014, jonka aikana, ryhdytään myös tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin valtiovetoisen mallin järjestämisessä mukaan lukien organisoinnin tarkempi suunnittelu ja mahdollisten lainsäädäntömuutosten valmistelu. Suunnitelmissa on, että valtiovetoinen malli järjestettäisiin siten, että se mahdollistaisi tunnistusvälineiden osalta markkinaehtoisten ratkaisujen tarjoamisen. Parhaillaan meneillään olevan sähköiseen tunnistamiseen ja allekirjoittamiseen liittyvään EU-tason valmistelun ja EU:n suuren mittakaavan STORK-pilotin (EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen ratkaisun) tuloksien perusteella valtiovarainministeriö pitää tarkoituksenmukaisena jatkaa kansalaisvarmenteen tarjoamista tässä vaiheessa ja asiaa tarkastellaan osana edellä mainitun valtiovetoisen mallin järjestämisen tarkempaa suunnittelua. Valtiovarainministeriö ja Valtiokonttori ovat vuoden 2013 kuluessa käyneet keskusteluja siitä, että Verohallinnon sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhtei-

sen tunnistus.fi -palvelun käytöstä siirryttäisiin Valtionkonttorin Valtion IT- palvelukeskuksen tuottaman sähköisen tunnistamisen palvelun (VETUMA) käyttöön. Kansaneläkelaitos siirtyi VETUMA-palvelun käyttäjäksi loppuvuodesta 2013.

EK 15/2008 vp — M 2/2008 vp — TrVM 5/2008 vp

3. Riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset aluehallinnon ohjaus- ja valvontatoiminnalle

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kysymys liittyy informaatio-ohjauksen toimivuuteen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon informaatio-ohjauksen toimivuudesta eduskunnan tarkastusvaliokunnalle vuonna 2008 tehdyssä selvityksessä on todettu, että aluehallinnossa (läninhallituksissa) kanteluiden lisääntymisen vuoksi on jouduttu painottamaan jälkikäteisvalvontaa eikä ohjauksen kannalta tarpeellista ennakoivaa ohjausta ja valvontaa ole voitu tehdä riittävästi. Samaan kysymykseen on vastattu sosiaali- ja terveysministeriön lausumavastauksissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävämäärät ovat edelleen lisääntyneet. Kanteluiden määrät ovat pysyneet korkealla tasolla, lisääntyneet 2010-luvulla. Painopisteen siirtäminen etukäteisvalvontaan ja ennalta ehkäisevään ohjaukseen on tavoitteena. Tämä on kirjattu aluehallintovirastojen strategia-asiakirjaan 2012–2015 sekä strategiaan tulossopimukseen 2012–2015. Aluehallinnon uudistamishankkeelle asetettiin merkittävät tuottavuustavoitteet. Aluehallintovirastoille on kohdentunut aiempien virastojen tuottavuustavoitteista sekä aluehallintouudistukselle asetetusta tuottavuustavoitteesta yhteensä 174 henkilötyövuotta vastaava vähennystavoite vuosille 2010–2015. Vähenevien voimavarojen ja lisääntyneiden tehtävien tilanteessa toimintaedellytysten turvaaminen ohjaus- ja valvontatoiminnalle ja ennaltaehkäisevälle ohjaukselle edellyttää kanteluiden määrän vähentämistä, asioiden siirtämistä ensisijaisesti muistutusmenettelyssä käsiteltäviksi sekä käsittelyprosessien tehostamista.

Aluehallintovirastojen toimintamenomäärärahoihin lisättiin vuoden 2013 talousarviossa kertaluontoisesti 1,725 miljoonaa euroa kohdennettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontatehtäviin ja ympäristölupatehtäviin. Valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2014–2017 aluehallintovirastojen toimintamenomomentille osoitettiin vuosittainen 1,7 milj. euron lisäys sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta sekä ympäristölupatehtävien resurssien vahvistamiseen. Kyseisen lisärahoituksen turvin on mahdollista turvata kriittisimpien ja kaikkein kovimpien paineiden alla olevien aluehallintovirastojen tehtäväalueiden kuten sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan resurssien säilyminen vuoden 2013 tasolla jatkossa kehyskauden loppuun asti ts. tuottavuusvähennyksiä ei kohdenneta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtäviin. Tämän lisäksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt marraskuussa 2013 projektin aluehallintovirastojen hallinnollisten tehtävien kokoamiseksi vuoden 2015 alusta lukien. Tehtävien kokoamisen tavoitteena on vähentää henkilöstötar-

vetta hallinnollisissa tehtävissä ja yhtenäistää toimintaa palvelujen laatu ja saatavuus turvaten. Tämä mahdollistaa osaltaan resurssien osoittamisen substanssitehtäviin.

Keväällä 2012 valmistui valtiovarainministeriön työryhmän mietintö hallintolain kantelusäännösten muuttamiseksi. Hallituksen esitys hallintolain muuttamisesta (HE 50/2013 vp) on annettu Eduskunnalle 16.5.2013. Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja täsmentää hallintokantelumenettelyä koskevaa sääntelyä sekä lisätä laillisuusvalvonnan kokonaisvaikuttavuutta mahdollistamalla kanteluja käsittelevien viranomaisten valvontaresurssien käyttö ja suuntaaminen nykyistä paremmin.

Lailla aluehallintovirastoista annetun lain muuttamisesta (932/2013) lisättiin lakiin uusi 6 a §, joka mahdollistaa sen, että aluehallintoviraston virkamies voidaan toisen aluehallintoviraston pyynnöstä asettaa tilapäisesti ja virkamiehen virkapaikkaa muuttamatta toisen aluehallintoviraston käytettäväksi. Säännön mahdollistaa nykyistä joustavamman resurssien käytön aluehallintovirastojen välillä esimerkiksi käsittelyruuhka- tai erityisasiantuntemusta vaativissa tilanteissa.

Aluehallintovirastot kehittävät lupa- ja valvonta- sekä kantelujen käsittelyprosessejaan. Käynnissä on aluehallintovirastojen valtakunnallinen lupa- ja valvontaprosessien kehittämishanke, jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa virastojen lupa- ja valvontaprosesseja. Etelä-Suomen aluehallintovirastossa on käynnistetty kanteluruuhkan purkamishanke. Hankkeen päämääränä on saada kanteluruuhka purettua siten, että kantelujen käsittelyajoissa päästään asetettujen tavoitteiden mukaiseen käsittelyaikaan ja vapauttaa resursseja ennalta ehkäisevään ohjaukseen ja valvontaan. Hankkeessa myös kehitetään sähköisiä työvälineitä kantelujen käsittelyyn.

Lisäksi valtion talousarvion momentilta 33.70.50 (Terveyden edistäminen) siirrettiin 420 000 euroa momentille 28.40.01 (aluehallintovirastojen toimintamenot) vuoden 2013 talousarviossa. Terveyden edistämisen määrärahalla on rahoitettu aluehallintovirastojen toteuttamia alkoholiohjelman toteuttamiseen ja muuhun terveyden edistämiseen liittyviä kokeilu- ja kehittämishankkeita. Toiminta on todettu tarpeelliseksi ja siksi se siirrettiin aluehallintovirastojen perustoiminnaksi. Siirto varmistaa terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen ehkäisyyn liittyvän kehittämistoiminnan jatkumisen ja se samalla vähentää hallinnollista työtä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että aluehallintovirastoissa.

EK 21/2008 vp — K 15/2008 vp — TrVM 6/2008 vp

2. Julkishallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Tavoitteet ja linjaukset

Valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen toiminto (JulkICT-toiminto) vastaa asioiden valmistelusta, jotka koskevat julkisen hallinnon tietohallinnon

yleistä kehittämistä sekä ohjausta ja julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämistä ja varmistamista (Valtioneuvoston ohjesääntö 262/2003). Tietohallintolain mukaisesti valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon viranomaisten tietohallinnon yleinen ohjaus. Tässä roolissa ministeriön tulee erityisesti huolehtia julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin suunnittelusta ja kuvaamisesta sekä julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin edellyttämien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisesta ja ylläpidosta (Tietohallintolain 4 §:n 1 mom.). Lain tavoitteen toteuttamiseksi valtiovarainministeriö on laatinut kuvauksen julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurista. Valtiovarainministeriö on laatinut laajassa yhteistyössä julkisen hallinnon, järjestöjen ja ICT-alan yritysten kanssa Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategian (JulkICT-strategia). Strategian tavoitteena on mahdollistaa tehokkaasti järjestetyt ja laadukkaat ratkaisut julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden takaamiseksi ja yhteisten palvelujen tuottamiseksi. Tietohallintolain mukaan kunkin ministeriön tehtävänä on ohjata toimialansa tietohallinnon ja tietohallintohankkeiden kehittämistä ottaen huomioon tässä laissa säädetyt tarkoitukset ja velvoitteet (Tietohallintolain 4 §:n 3 mom.) ja ministeriöiden on huolehdittava, että sen toimialalle laaditaan ja ylläpidetään sen toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvaukset ja määritykset (Tietohallintolain 8 §:n 1 mom.). Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan tavoitteena on asiakas- ja potilasinformaation saatavuus ajasta ja paikasta riippumattomasti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, siis tietojärjestelmien saumaton tietojenvaihto. Kansalaisilla tulisi olla pääsy omiin potilastietoihinsa ja niiden käyttöä koskeviin lokitietoihin sekä luotettavaan terveystietoon. Sama tavoite koskee jatkossa myös sosiaalihuollon tietoja. Lisäksi heille tulee kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisiä palveluita.

Eduskunta on edellyttänyt kirjelmässään (EK 21/2008 vp), että julkishallinnon ja sen sisällä ensimmäisenä terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuks, yhteiset sovel-luspalvelut ja avoimet rajapinnat taataan siten, että tietojärjestelmien välinen tiedonvaihto toteutuu saumattomasti. Edellä mainittuja tavoitteita ja linjauksia toteutetaan terveydenhuollon kansallisessa sähköisen tiedonhallinnan (KanTa-hanke) ja sosiaalihuollon sähköisen tiedonhallinnan hankkeessa. Valtiovarainministeriön SADe-ohjelma keskittyy sähköisen asioinnin palveluihin ja julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseen. Valtiovarainministeriön asettamassa Kuntatieto-ohjelmassa kehitetään kuntasektorille JHS-suosituksia ja määrittelyitä kuntien palvelutuotantoa ohjaavien tietojen yhtenäistämiseksi.

Toimenpiteet

Valtiovarainministeriö on organisoinut julkisen hallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämisen ja hallinnoinnin Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) jaostoon, joka ohjaa ja edistää kokonaisarkkitehtuurin ja yhteentoimivuuden kehitystä ministeriöissä ja kuntasektorilla. Julkisen hallinnon organisaatioihin on luotu kohdealueisiin perustuva arkkitehtuurin hallintarakenne ja julkisen hallinnon arkkitehtuurikoulutuksen on osallistunut noin 1 000 julkisessa hallinnossa työskentelevää

asiantuntijaa. Yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä on laadittu ja julkaistu mm. perustietovarantoihin, palveluväylään ja sähköiseen asiointiin liittyen. Näitä ylätasoon tavoitetilan kuvauksia tarkennetaan kohdearkkitehtuurikuvauksissa, joissa määritellään kohdetoteutuksen palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot, niiden tietorakenteet sekä tiedonsiirron toteuttavien palveluiden tekniset rajapintakuvaukset. Näitä kohdearkkitehtuurikuvauksia on laadittu mm. terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueella.

ICT2015-työryhmän 17.1.2013 julkaistussa raportissa ehdotetaan kansallisen palveluarkkitehtuurin rakentamista. Valtiovarainministeriö on laatinut suunnitelman kansallisen palveluarkkitehtuurin ja sen osien toteuttamiseksi. Palveluarkkitehtuurityöhön sisältyy kansallinen palveluväylä, kansallinen sähköinen tunnistusratkaisu sekä kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelukanavat ja tietosuojan takaamiseksi kansalaisten osalta omien julkisen hallinnon rekisteritietojen katselu ja tiedon välityksen hallintapalvelu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten asiakastietojärjestelmien kansallinen kehittäminen tuo yhteiseen käyttöön sekä julkisen että yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työterveyshuollon potilastiedot. Tämä on merkittävin yksittäinen keino parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja lisätä tuottavuutta. Tietojärjestelmät luovat välttämättömän teknisen alustan kansallisille uusille sähköisille palveluille. Uusilla toimintatavoilla voidaan hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksien nousua, hallita odotettavissa olevaa henkilökuntapulaa uudistamalla sekä ammattilaisten keskinäistä että kansalaisen ja ammattilaisen välistä työnjakoa. Näin voidaan parantaa väestön sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Lähtökohtana on jo olemassa olevien tietojärjestelmien päivittäminen kansallisia vaatimuksia vastaaviksi, jotta ne voivat lähettää ja vastaanottaa tietoa standardimuodossa, avoimilla rajapinnoilla. Julkisen terveydenhuollon sähköisten potilastietojärjestelmien kattavuus on jo vuosia ollut 100%. Vuoden 2011 alusta voimaan tulleen lainsäädännön sekä valtion 2011–2014 kehysbudjetin myötä hankkeille saatiin uusi ohjausmalli sekä pitkäjänteinen rahoitus ja henkilöresursointi. Näin luotiin edellytykset jättevöttää ohjausta sekä parantaa hankehallintaa ja hyvien hallintotapojen noudattamista sekä keskushallinnon ja kentän vuorovaikutusta. Alueellisesti potilastietojen liikkuvuuden esteitä on purettu vuonna 2011 voimaan tulleella terveydenhuoltolailla (1326/2010). Lain 9 §:llä luotiin oikeudelliset edellytykset, jotka mahdollistavat sairaanhoitopiirin alueen kunnallisen terveydenhuollon (terveyskeskukset ja sairaanhoitopiirin sairaalat) potilastietojen luovutuksen ja käsittelyn potilasta hoidettaessa ilman potilaan erikseen antamaa suostumusta. Sääntöjen perusteella on mahdollista toteuttaa kunkin sairaanhoitopiirin alueella yhteinen potilastietorekisteri ja sen edellyttämät tekniset järjestelyt, jotka mahdollistavat joustavan potilastietojen käytön kaikissa kunnallisen terveydenhuollon toimintayksiköissä. Tähän liittyen on joidenkin sairaanhoitopiirien alueilla uudistettu potilastietojärjestelmät yhteiskäytön mahdollistamiseksi.

1. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden asettaminen ja tulosten raportointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on osana tulosohjauksen arviointi- (2009–2010) ja kehittämishankkeita (2011–2012) ja niiden täytäntöönpanoa (2012–) kohdistanut toimenpiteitä myös yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden asettamisen kehittämiseksi. Kehitystyö on erityisesti kohdistunut valtioneuvoston yhteisten tavoitteiden käsittelyyn. Hallitusohjelmasta tuleville tavoitteille (sis. poikkihallinnolliset tavoitteet) on olemassa hallitusohjelman seurantaan koskeva prosessi ja valtiovarainministeriö on vuonna 2014 jatkokehittämässä ja pilotoimassa yhteisten konsernitavoitteiden asettamista valtiovarainministeriön konsernipalveluiden osalta. Tulosohjauksen toimeenpanossa on myös laadittu malli yhteisestä tulosso- pimusohjasta (sis. yhteiset tavoitteet), jota voidaan hyödyntää tulostietojärjestelmä Netran avulla. Tulosohjauksen kehittämistyön seuraavassa vaiheessa on tarkoituksena myös kiinnittää huomiota tulostavoitteiden asettamiseen ja indikaattoreihin.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden raportointi toteutetaan nyt toista kertaa uusimuotoisella hallituksen vuosikertomuksella. Hallituksen vuosikertomuksen tarkoituksena on antaa aiempaa parempi, yhtenäisempi ja systemaattisempi kuva hallituksen toiminnan tuloksellisuudesta, erityisesti yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden osalta. Kertomuksen laadintaohjeissa on viime vuosina pyydetty vaikuttavuusarviointien tulosten kiteyttämiseksi taulukkoesitystä ja viisiportaista laadullista asteikkoa. Vuotta 2012 koskevassa Hallituksen vuosikertomuksessa kaikki ministeriöt arvioivat hallinnonalojensa vaikuttavuustavoitteiden toteutumista vastaavalla tavalla ja pääosin yhtenäistä arviointi-asteikkoa käyttäen. Valtioneuvoston apulaiscontroller on todennut vuoden 2012 hallituksen vuosikertomukseen sisältyvässä arviointi- ja vahvistuslausumassaan, että hallituksen vuosikertomuksen osissa 1 ja 2 olevat tiedot antavat kokonaisuutena riittävän kattavat tiedot vuoden 2012 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisesta.

Hallituksen vuosikertomuksen jatkokehittämisessä otetaan huomioon eduskunnan eri yhteyksissä antama palaute lisätä vaikuttavuuden raportointia. Yhteistyötä eduskunnan kanssa tiivistetään eduskunnan tarpeiden kartoittamiseksi.

Kehittämistyötä on tehty myös valtioneuvoston kansliassa, erityisesti politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämishankkeessa (POVI-hanke) ja Hallitusohjelman tehokkaan toimeenpanon menettelyjen kehittäminen (KOKKA-hanke, päättyi 04/2011).

4. Julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten ja hyötyjen vertailu kuntien oman toiminnan, ostopalvelun ja ulkoistetun palvelun kesken

Sama kysymys oli vastattavana HVK 2012 / EK 30/2009 — K 15/2009 — TrVM 5/2009, kohta 4.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Yksittäisissä hankkeissa on selvitetty palvelujen vaihtoehtoisten järjestämistapojen taloudellisia vaikutuksia, mutta yhtenäistä kattavaa selvitystä asiasta ei ole. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen johdolla toteutettiin äskettäin laaja, yli kaksi vuotta kestänyt tutkimus tilaaja-tuottaja -malleista. Vaikka se tuotti huomattavan määrän lisätietoa vaihtoehtoisista järjestämistavoista sekä niiden hyödyntämisestä ja vaikutuksista, se ei vastannut täysin em. eduskunnan vaateeseen saada vertailutietoja. Kuntien järjestämien palvelujen kustannusten vertailu helpottuu tulevaisuudessa tilastoinnin ja tietojärjestelmien kehittymisen myötä. Valtiovarainministeriö käynnisti syksyllä 2012 laajan kuntien talous- ja toimintatilastojen kehittämissuunnitelman (Kuntatieto-ohjelma). Ohjelman tavoitteena on saada kuntatoimijoita tuottamaan vertailukelpoisia kustannustietoja tuottamalla kuntien käyttöön yhtenäiset JHS-suositukset. Tilastoinnin ja samalla kustannusten vertailun edellytyksiä parantaa myös se, että valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmä-hankkeen kautta maahan saadaan yhtenäiset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmät ja sähköinen asiakirja-arkisto. Vaikka yksityisten palvelujen tuottajien palvelujen myyntihinnoista saadaan tietoja, niin on erittäin vaikea saada tietoa todellisista tuotantokustannuksista. Lisäksi on huomioitava, että vaihtoehtoisia järjestämistapoja arvioitaessa on yksittäisten palvelujen kustannusten selvittämisen sijasta oleellisempaa selvittää palvelukokonaisuuksien taloudellisia vaikutuksia palvelujen järjestämisvastuussa olevalle taholle kuin muillekin osapuolille.

EK 30/2010 vp — K 20/2010 vp — TrVM 8/2010 vp

3. Verotukien raportointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verotukia on alettu kartoittaa Suomessa jo 1980-luvun loppupuolelta lähtien. Valtiovarainministeriön asettama projektiryhmä teki perusteellisen selvityksen verolainsäädäntöön sisältyvistä verotuista. Projektiryhmän työstä julkaistiin valtiovarainministeriön julkaisusarjassa raportti (Verotuet Suomessa, 2/1988), jossa verotukien määrittelyn lisäksi kehitettiin laskentamenetelmiä. Viimeisin laaja-alainen verotukikartoitus tehtiin työryhmäselvityksenä valtiovarainministeriön ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) yhteistyönä vuonna 2010 (Verotuet Suomessa 2009–2012, VATT Muistiot 17, 2011, linkki: <http://www.vatt.fi/file/verotukiselvitys/m17.pdf>). Kartoituksessa käytiin läpi kun-

kin verolainsäädännön osalta verotukinormit ja kyseisillä normikriteereillä tunnistettavat verotuet ja vastaavasti verosanktiot. Lisäksi verotukien fiskaalisista vaikutuksista tehtiin laskelmat. VATT ja valtiovarainministeriön vero-osasto tuottavat yhteistyössä jatkossakin vuosittain yksityiskohtaisen tarkastelun verotukien määristä ja niiden fiskaalisista vaikutuksista. Laskelmat ovat kaikkien saatavilla VATT:in sivustoilla (www.vatt.fi). Suomen verojärjestelmään sisältyviä verotukia on myös tutkittu kansainvälisissä vertailuissa. Sekä OECD:n että EU:n katsaukset käsittelevät eri maiden verojärjestelmiä ja niihin liittyviä verotukia. Myös pohjoismaisissa yhteyksissä Suomi on osallistunut vertaileviin tutkimuksiin. Esimerkiksi työryhmään, joka julkaisi laajan selvityksen verotuista pohjoismaissa (Tax Expenditures in the Nordic Countries, 2010, linkki: http://www.skm.dk/public/dokumenter/Tal45/Skatter_og_afgifter86/Tax_Expenditures_in_the_Nordic_Countries.pdf). Lisäksi Suomessa järjestettiin keväällä 2012 pohjoismaisen verotieteellisen neuvoston kaksipäiväinen seminaari aiheesta verotuet juridisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Seminaarista tehtiin julkaisu ”Tax Expenditures”, joka on saatavissa www.djoef-forlag.dk. Verotukia on jo alettu säännöllisesti ja yhä yksityiskohtaisemmalla tasolla raportoida Eduskunnalle. Sekä talousarvioesityksissä (talousarvioesityksen yleisperustelut) vuodesta 2010 lähtien että valtion tilinpäätöskertomuksissa esitellään vuosittain verotukien määrät tehtäväryhmittäin. Viimeisimmässä tilinpäätöskertomuksessa vuodelta 2011 esitetään erillisinä lukuina tutkimustuloksia eräiden verotukien vaikutuksista työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan. Verotukien vaikuttavuustutkimuksilla saadaan tietoa siitä, päästäänkö verotukien avulla haluttuihin tavoitteisiin. Tällä hetkellä VATT:issa on käynnissä mm. kotitalousvähennyksen ja ravintolaruuan ALV-alennuksen vaikuttavuustutkimukset. Valtion talousarvioesityksissä raportoidaan vuosittain verotukien määrät tehtäväalueittain. Paitsi verotukien määriä ja niiden fiskaalisia vaikutuksia, myös tutkimukseen perustuvaa tietoa verotukien vaikuttavuudesta raportoidaan lisäksi vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Verotuella tarkoitetaan kansalliseen määritelmään perustuvaa poikkeamaa verotuksen normaalista perusrakenteesta. Verotuen tavoitteena on tiettyjen toimintojen tai verovelvollisryhmien tukeminen vähennyksillä, verovapaudella, alennetuilla verokannoilla, veronhuojennuksilla tai veronmaksua lykkäävillä säännöksillä. Verotukien määrittely perustuu verolajikohtaisesti sovittuihin konventioihin. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetety verotulon periaatteella, jolloin tuki on normista poikkeavasta verosäännöksestä aiheutuva verotulon menetys, kun muut säännökset pysyvät muuttumattomina.

Suomen verolainsäädäntöön liittyvät verotuet käytiin kattavasti läpi verolajeittain vuonna 2009, jolloin verotukien luokittelussa ja laskennassa tarvittavat normijärjestelmät määriteltiin. Selvitys on saatavissa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) sivustolta (Verotuet Suomessa, VATT, Valmisteluraportit 5 lokakuu 2010). Sen jälkeen VATT on vuosittain päivittänyt kvantitatiiviset arviot verotukien määristä ja tasoista (myös nämä saatavissa VATTin sivustoilta). Lisäksi uusista verotuista tehdään vastaavat arviot yhteisesti sovittuun ja hyväksytyyn normijärjestelmän mukaisesti.

Verotuet ja niiden euromääräiset suuruusluokka-arviot raportoidaan säännönmukaisesti sekä valtion talousarvioesityksissä että vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa. Halli-

tuksen vuosikertomuksessa käydään läpi tuoreimpia tutkimuksia eri verotukien vaikuttavuusanalyseistä. Tällä tavoin päätöksentekijät saavat tietoa verotukien vaikuttavuudesta.

Valtiovarainministeriö myös tilaa tutkimuksia verotukien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta. Esimerkiksi VATT tekee parhaillaan tutkimusta T&K –verohuojennuksen kohtaanosta ja vaikutuksista sekä kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksista.

6. Lainsäädännön laadun turvaaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi lisätä lainvalmistelun resursseja ministeriöissä, kehittää säädöskieltä sekä tehostaa avointa vuorovaikutusta, sääntelyvaihtoehtojen arviointia ja vaikuttavuuden arviointia. Hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman kärkihankkeisiin kuuluu laajoja lainsäädännön uudistushankkeita, joissa hallitusohjelman mukaan on tavoitteena sääntelyn selkeyttäminen ja vaihtoehtojen sääntelytapojen lisääminen. Kansliapäälliköt vastaavat lainvalmistelusta ja sen kehittämisestä ministeriöissään, ja kansliapäällikkökokouksella on keskeinen rooli hallitusohjelman toteutumisen koordinoinnissa. Asiantuntijatasoisen yhteistyöelimeksi hallitusohjelman lainvalmistelua koskevien tavoitteiden toimeenpanoon ja seurantaan on asetettu säädöspoliittikan yhteistyöryhmä, jossa ovat edustajat kaikista ministeriöistä.

Ministeriöt arvioivat v. 2012 säädösvalmistelun voimavarojen määrää ja riittävyyttä. Arvioiden mukaan kansallisten säädösten valmisteluun käytetään noin 11 % valtioneuvoston virkamiesten työpanoksesta. Henkilöstön, ajan ja osaamisen riittävyyttä koskevien ministeriöiden arvioiden mukaan merkittäviä puutteita voimavaroissa oli vähemmän kuin v. 2010 vastaavissa arvioissa.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen (OPTL:n tutkimustiedonantoja 122:2013) mukaan vaikutusten arviointi on vuoden 2012 hallituksen esityksissä pysynyt lähestulkoon samalla tasolla vuoteen 2009 nähden. Vuoden 2012 hallituksen esityksissä vaikutuksia tunnistettiin eniten julkiseen talouteen (62 %), viranomaisiin (59 %) ja yrityksiin (38 %). Muita vaikutuksia arvioidaan edelleen kohtalaisen vähän.

Suomen säädöskokoelmassa julkaistiin 1 577 säädöstä v. 2011, pituudeltaan yhteensä 7 363 sivua. Säädösten määrä oli tuolloin viime vuosien tavanomaista tasoa, mutta sivumäärä oli kaikkien aikojen toiseksi korkein. Vuonna 2012 vastaavat luvut olivat poikkeuksellisen alhaiset, 1 092 säädöstä ja 3 606 sivua. Säädösten määrä on pitkällä aikavälillä tarkasteltuna ollut yleensä alhaisimmillaan hallituskauden alussa. Vuonna 2013 säädöskokoelmassa julkaistiin 1 331 säädöstä, pituudeltaan yhteensä 5 113 sivua.

Oikeusministeriön laintarkastusyksikkö tarkastaa säädösluonnosten lakiteknistä laatua. Tarkastuksen kattavuus oli lakien osalta 86 % v. 2011, 94 % v. 2012 ja 90,4 % v. 2013.

Vuonna 2013 julkaistiin uudistettu Lainkirjoittajan opas, joka saatetaan sähköiseen muotoon v. 2014.

Kansalaisten ja hallinnon vuorovaikutukseen tarkoitettu verkkopalvelu, uusi otakantaa.fi -osallistumisympäristö avattiin v. 2012. Verkkopalvelu tarjoaa sähköisiä välineitä eduskunnalle tehtäviin kansalaisaloitteisiin, kuntalaisaloitteisiin sekä hallinnossa valmisteltavia

asioita koskevaan viestintään ja verkkokeskusteluihin. Vuonna 2013 on avattu kansalais- ja kuntalaisaloitteiden tekemiseen ja kannattamiseen liittyvät kansalaisaloite.fi- ja kuntalaisaloite.fi-palvelut. Vuonna 2014 demokratiapalveluja täydennetään lausunnotmenettelyn sähköistämiseen liittyvällä lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelulla.

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

1. Harmaan talouden torjunta laajalla toimenpideohjelmalla

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015” http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/VN_peripaeaete-paeaetoesehdotus_22.12.2011_2.pdf, jossa on kokonaisvaltaisesti arvioitu myös eduskunnan kannanottojen asiakokonaisuuksia ja otettu ne tarkoituksenmukaiseksi katsotussa laajuudessa ja muodossa osaksi mainittua torjuntaohjelmaa. Toimintaohjelmalla toteutetaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta harmaan talouden tehostetusta torjunnasta. Hallitusohjelman mukaan harmaan talouden torjunta on hallituksen kärkihankkeita. Ohjelman tavoitteena on vähentää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta sekä tukea laillista yritystoimintaa ja tervettä kilpailua. Ohjelmalla turvataan verojen ja muiden maksujen kertymistä, julkisten palveluiden säilymistä ja varmistetaan julkisten palveluiden rahoituspohjaa. Toimintaohjelmalla tuetaan tervettä yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä (pj. valtiovarainministeri Jutta Urpilainen) seuraa ohjelman toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi virkamiehistä koostuva talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Kehysriihessä 21.3.2013 hallitus hyväksyi 11 uutta harmaan talouden torjunnan lisätoimenpidettä, joista 8 toimenpidettä oli käynnistynyt vuoden loppuun mennessä.

Valtaosa poliisille osoitetusta määräraahasta on osoitettu poliisin yksiköille vuosien 2010–2012 aikana perustettujen talousrikostutkijoiden virkojen (84 kpl) rahoittamiseen. Talousrikostorjuntaan osoitetun tehostamisrahan muu käyttäminen on jakaantunut pääasiallisesti neljään sektoriin. Määrärahaa on osoitettu mm. Liikkuvan poliisin toteuttamaan harmaan talouden valvontaan, Harmaa talous – Musta tulevaisuus -kampanjaan, talousrikostutkinnan koulutustilaisuuksiin sekä poliisilaitosten tutkinnan ylimääräisiin kuluihin ja kehittämistoimiin.

Poliisi on käyttänyt harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan osoitettuja määrärahoja aiempaa kattavammin. Poliisissa on tehostettu mm. raskaan liikenteen valvonnan yhteydessä kuljetusalalla ilmenevää harmaan talouden valvontaa, jonka ansiosta

on myös onnistuttu paljastamaan pimeää työvoimaa, kuljetusalan säännöksiä ja työelämän sopimuksia rikkovia yrittäjiä.

Poliisihallitus on kirjeellään 27.12.2012 kehottanut poliisilaitoksia tarkastamaan talousrikosyksiköissä tutkittavana olevien rikosasioiden luokittelun ja huolehtimaan siitä, ettei talousrikosyksiköiden tutkittavana ole muita, kuin vahvistetun talousrikosmääritelmän mukaisia rikosasioita. Lisäksi poliisihallitus on kirjeessään määrittänyt poliisilaitosten talousrikostutkintayksiköiden vähimmäisvahvuudet vuodelle 2013. Vuoden 2013 osalta Poliisihallitus on edellyttänyt, että poliisilaitoksilla on harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa 373 talousrikostutkijaa, Liikkuvassa poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 168 henkilöä.

2. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämishjelmiin sisältyvien hankkeiden toimeenpano ja niiden vaikutusten raportointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman hankkeet ehkäisevät ennalta harmaata taloutta ja niiden toteuttamisella vähennetään rikoksentelemähdollisuuksia, korotetaan kiinnijäämisriskiä ja lisätään viranomaisten reagointivalmiutta harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa. Seuraamusjärjestelmän muutokset ja rikoksella saadun hyödyn tehostuva poisottaminen lisäävät kokonaisvaikuttavuutta. Hallituskauden aikana tehtävillä lainsäädäntömuutoksilla ja muilla toimenpiteillä korostetaan myös yritysten vastuuta harmaan talouden torjunnassa ohjaamalla yrityksiä valitsemaan luotettavia ja lakisääteiset velvoitteet hoitavia yhteistyökumppaneita.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä seuraa ohjelman toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi virkamiehistä koostuva talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Hallitus raportoi sopivalla tavalla eduskunnalle periaatepäätökseen sisältyvien hankkeiden etenemisestä ja toimeenpanosta. Toimintaohjelma on lähtenyt nopeasti liikkeelle ja sen sisältämät toimenpiteet ovat käynnissä tai valmisteilla. Osasta niistä eduskunta on jo hyväksynyt lainsäädännön muutoksia.

3. Harmaan talouden torjuntaan riittävät voimavarat

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaisesti talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaa on tehostettu merkittävästi. Vuoden 2013 valtion talousarviossa eri viranomaistahoille osoitettiin yhteisesti lisärahoitusta 20 milj. euroa, josta poliisin osuudeksi sovittiin ministeriöiden kesken 6,2 milj. euroa sisältäen vuosina 2010 ja 2011 perustettujen määräaikaisten virko-

jen rahoituksen. Poliisihallituksen tekemän selvityksen mukaan poliisin talousrikostutkinnassa työskenteli vuoden 2013 vaihteessa yhteensä 516 henkilöä, joista poliisilaitoksissa työskentelee 361, Liikkuvassa Poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 154. Poliisihallituksen kenttäkäynteihin, kirjallisiin selvityspyyntöihin sekä työajan seurantaan perustuvan selvityksen mukaan poliisin yksiköt ovat vuoden 2013 aikana kyenneet lisäämään edelliseen vuoteen verrattuna voimavaroja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan 9 henkilötyövuoden verran.

Valtaosa poliisille osoitetusta määrärahasta on osoitettu poliisin yksiköille vuosien 2010–2013 aikana perustettujen talousrikostutkijoiden virkojen (94 kpl) rahoittamiseen. Talousrikostorjuntaan osoitetun tehostamisrahan muu käyttäminen on jakaantunut pääasiallisesti neljään sektoriin. Määrärahaa on osoitettu mm. Liikkuvan poliisin toteuttamaan harmaan talouden valvontaan, Harmaa talous – Musta tulevaisuus -kampanjaan, talousrikostutkinnan koulutustilaisuuksiin sekä poliisilaitosten tutkinnan ylimääräisiin kuluihin ja kehittämistoimiin.

Poliisi on käyttänyt harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan osoitettuja määrärahoja aiempaa kattavammin. Poliisissa on tehostettu mm. raskaan liikenteen valvonnan yhteydessä kuljetusalalla ilmenevää harmaan talouden valvontaa, jonka ansiosta on myös onnistuttu paljastamaan pimeää työvoimaa, kuljetusalan säännöksiä ja työelämän sopimuksia rikkovia yrittäjiä. Poliisihallitus on kirjeellään 20.9.2013 kehottanut poliisilaitoksia tarkastamaan talousrikosyksiköissä tutkittavana olevien rikosasioiden luokittelun ja huolehtimaan siitä, ettei talousrikosyksiköiden tutkittavana ole muita, kuin vahvistetun talousrikosmääritelmän mukaisia rikosasioita. Lisäksi poliisihallitus on kirjeessään määrittänyt poliisilaitosten talousrikostutkintayksiköiden vähimmäisvahvuudet vuodelle 2013. Vuoden 2013 osalta Poliisihallitus on edellyttänyt, että poliisilaitoksilla on harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa 373 talousrikostutkijaa, Liikkuvassa poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 168 henkilöä.

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana valtioneuvoston periaatepäätöksenä 19.1.2012 hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015 hallitus edellyttää, että selvitetään tilaajavastuulain uudistamistarpeet ja selvitysten pohjalta valmistellaan kolmikantaisesti tarpeelliset ehdotukset (toimintaohjelman hanke 1).

Tilaajavastuulain uudistamista valmistelevalle kolmikantaiselle työryhmälle loppuraportti valmistuu alkuvuodesta 2014. Hallitus on osana rakennepoliittista ohjelmaansa linjannut, että hallituksen esitys tilaajavastuulain muuttamisesta annetaan eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2014.

5. Tietojenvaihtoa, tietojärjestelmiä sekä muita viranomaisyhteistyön edellytyksiä parannetaan harmaan talouden torjunnassa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on kuvauksessaan julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurista ohjeistanut arkkitehtuurien laatimista siten, että tietohallintolaissa tarkoitettuja julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin yhteentoimivuuden kuvauksia toteutetaan jokaisessa julkisen hallinnon yhteisen arkkitehtuurin kehittämissuunnitelmassa. Tavoitetilan arkkitehtuurikuvausten toteutuksen yhteydessä määritellään arkkitehtuurityön kohteen yhteentoimivuuden tarpeet ja tavoitteet ylätasolla sekä palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot. Tavoitetilan tarkemmissa kohdearkkitehtuurikuvauksissa määritellään kohdetoteutuksen palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot, niiden tietorakenteet sekä tiedonsiirron toteuttavien palveluiden tekniset rajapintakuvaukset. Valtiovarainministeriö on kirjjeessään 4.9.2012/11 muistuttanut ministeriöitä tietohallintolain asettamasta veloitteesta laatia ja ylläpitää toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä yhteentoimivuuden toteuttamiseksi sekä pyytänyt ministeriöitä raporttoimaan toimialan kokonaisarkkitehtuurityön etenemisestä. Valtiovarainministeriö varasi myös sisäasiainministeriölle, oikeusministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle mahdollisuuden täydentää valtiovarainministeriön edellä olevaa vastausta.

Viranomaisten välistä tietojenvaihtoa erityisesti harmaan talouden torjunnassa edistetään niin sanotussa VTPR-hankkeessa (viranomaistietopalvelurajapinta-hanke), jota on selvitetty tarkemmin kohdassa 7.

6. Rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana harmaan talouden torjuntaohjelmaa hallitus edellyttää, että yritysten veloitteiden hoitamista helpotetaan. Harmaan talouden torjunnassa tarvittavien rekisteritietojen saatavuutta parannetaan. Tilajaavastuulain uudistamisen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet saada tilajaavastuulain mukaisten veloitteiden täyttämiseen tarvittavat tiedot maksutta sekä vähentää niiden hankkimisesta yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta edistää viranomaisrekisterien ajantasaisuutta ja luotettavuutta (toimintaohjelman hanke 12). Lisäksi selvitetään ja valmistellaan tarvetta tarkistaa rangaistusasteikkoja ja kvalifioitujen tekomoitosten tarvetta rikosten törkeyden mukaan (toimintaohjelman hanke 17).

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on ohjannut julkisen hallinnon yhteisten perustietovarantojen tietojen ajan-tasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamista määrittämällä tietojen avaamiselle ja käytölle yhteiset periaatteet sekä tuottamalla perustietovarantojen kehittämiseen ja tiedonsiirtorajapintojen toteutukseen liittyviä yhteisiä määräytyksiä ja linjauksia. Vuoden 2013 alusta on aloitettu siirtyminen julkishallinnon sisäisten vakio-
muotoisten tietoluovutusten maksuttomuuteen niissä tietojärjestelmissä, jotka sisältyvät tietohallintolakiin. Maksuttomuus koskee valtion virastojen ja laitosten, yliopistojen ja Kansaneläkelaitoksen sekä kuntien vakio-
muotoisia sähköisiä tietohankintoja Väestörekisterikeskuksesta, Maanmittauslaitoksesta ja Patentti- ja rekisterihallituksesta. Muutos parantaa hallinnon mahdollisuuksia käyttää ajantasaista rekisteritietoa ja vähentää päällekkäisten omien rekisterien ylläpitotarvetta. Mitä kattavampaa yhteisten rekisterien käyttö on, sitä enemmän myös käyttäjät kiinnittävät huomiota virheisiin ja puutteisiin, jolloin palautteen kautta voidaan parantaa tietojen laatua. Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistämisen työryhmä on laatinut ehdotuksen perusrekisterien tietojen käsittelyä koskeviksi yleisiksi käyttöehdoiksi (Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt). Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012). Käyttöehtojen tarkoituksena on määritellä ja yhdenmukaistaa viranomaisten pitämistä yhteiskunnan perusrekistereistä luovutettujen tietojen käsittelyä ja perusrekisterien tietoihin myönnettujen käyttöoikeuksien sisältöä koskevat yleiset ja yhteiset periaatteet. Käyttöehtomalli on julkaistu ja saatavissa yhteentoimivuus-portaalissa. Valtiovarainministeriön ohjaamassa julkishallinnon perustietovarantojen rajapinnat (PERA) -työryhmässä (VM125:06/2007) suunniteltiin ja kuvattiin yhteinen tekninen ratkaisumalli, jolla eri tietovarannot tarjotaan tarvitsijoiden käytettäväksi. Ratkaisumallin tavoitteena on yhtenäistää tietovarantojen käyttöä, kun eri tietovarantopalveluiden tarjoajat rakentavat palveluidensa rajapinnat yhtenäisellä tavalla.

Vuonna 2013 valmistui perustietovarantojen viitearkkitehtuuri, joka on ohjeistus perustietojen tuottamisen, jakelun ja hyödyntämisen suunnitteluun. Viitearkkitehtuuri tarjoaa rakennemallin, jolla perustietovarantojen yhteentoimivuutta voidaan kehittää ja päällekkäisiä ratkaisuja poistaa. Viitearkkitehtuurin mukaisella suunnittelulla ja kehittämällä parannetaan perustietojen yhteentoimivuutta. Soveltamiskohteita ovat perustietojen haku prosessien, palvelujen ja järjestelmien käyttöön, organisaation ulkopuolelta tulevat tietojen päivitykset tietovarantoon ja tietojen jakelu ja käyttöön tarjoaminen yhtenäisellä tavalla organisaatioiden prosesseihin ja tietojärjestelmiin. Yhtenäisten, hallittujen prosessien kautta parannetaan tiedon laatua ja lyhennetään aikaa tiedon synnystä sen käyttöön-
ottoon. Valtiovarainministeriö varasi myös oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle mahdollisuuden täydentää työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön edellä olevia vastauksia.

7. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin tarkistaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kohta on otettu huomioon valmisteltaessa valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015. Toimintaohjelman hankkeen 13 mukaan: ”Viranomaisten välisiä tiedonvaihdon esteitä puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön. Selvitetään viranomaisten mahdollisuutta antaa nykyistä laajemmin oma-aloitteisesti tarpeellisia tietoja vastuuviranomaiselle. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden ehkäisemiseksi laajennetaan tarkemman selvityksen perusteella esimerkiksi ulkomaalaisasioita hoitavien viranomaisten sekä julkisia tukia ja elinkeinolupia myöntävien viranomaisten tiedonsaantioikeuksia. Tehtävän selvityksen perusteella mahdollistetaan rahanpesun torjunnan tietojen käyttö viranomaistoiminnassa nykyistä laajemmin. Saatujen kokemusten perusteella laajennetaan tarvittaessa Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa harmaan talouden torjunnassa. Selvitetään viranomaisten toimintaedellytysten ja –valtuuksien kehittämistarpeita harmaan talouden torjunnassa ja ryhdytään selvitysten pohjalta tarpeellisiin toimiin kolmikantaisesti.” Päävastuutahoksi on nimetty sisäasiainministeriö ja muiksi vastuutahoiksi kunkin hallinnonalan ministeriöt. Osana mainittua harmaan talouden torjuntaohjelman hanketta on käynnistetty ns. VTPR-hanke (viranomais-tietopalvelurajapinta-hanke). Hankkeen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet ja tarpeet kehittää Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön kautta tapahtuvaa viranomaisten tietojenvaihtoa. Samalla selvitetään viranomaisten tarpeet ja mahdollisuudet hyödyntää harmaan talouden selvitysyksikön palveluja. Hanke on käynnistynyt vuonna 2012 ja päättyy vuonna 2015.

Kevään 2013 kehysriihessä hallitus linjasi yhtenä harmaan talouden torjunnan lisätoimena harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentamista siten, että se kattaa kaikki keskeiset yritystuet ja elinkeinoluvat silloin, kun niiden edellytyksenä on se, että toimija on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

8. Majoitus- ja ravinto-alalla käytettäviä tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana harmaan talouden toimintaohjelmaa hallitus edellyttää, että tehdään majoitus- ja ravitsemisalalla selvitys kassakoneiden manipuloinnin yleisyydestä sekä mahdollisuudesta torjua ohimyyntiä. Selvityksen pohjalta valmistellaan tarpeelliset säännökset velvollisuudesta käyttää tyyppihyväksytyjä kassakoneita sekä velvollisuudesta tarjota kuitti laiminlyönneistä aiheutuvine mahdollisine seuraamuksineen. Selvitetään vastaavanlai-

sen lainsäädännön tarve ja soveltuminen muilla käteistoimialoilla (toimintaohjelman hanke 8).

Kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettu laki tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Lain soveltamisalaa ei ole rajattu pelkästään majoitus- ja ravitsemisalaan. Tyyppi-hyväksytyjen kassakoneiden osalta Harmaan talouden selvitysyksikön laatima selvitys kassalaitteista ja tulonsalauksesta (ilmiöselvitys 13/2013) valmistui kesällä 2013.

9. Verovalvonnan tarpeiden huomiointi arvopapereiden moniportaissa hallintarekisteröinnissä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen esitys arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistukseksi (HE 32/2012 vp) annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2012. Lait tulivat voimaan 1.1.2013. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä arvopapereiden moniportaista hallintaa koskeva sääntely erotettiin omaksi asiakokonaisuudekseen. Hankkeen toisessa vaiheessa arvioidaan mahdollisuuksia kehittää arvopapereiden moniportaista hallintaa. Lisäksi selvitetään kansainväliseen yhteistyöhön ja verotietojen vaihdon parantamiseen liittyviä kysymyksiä ja valmistellaan ehdotukset omistuksen julkisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Asiaa valmistellaan virkатыönä valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston, vero-osaston sekä Verohallinnon yhteistyönä. Virkamiesryhmä on kuullut valmistelun aikana muun muassa muita viranomaisia, kuten ulosottoviranomaista ja poliisia, rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten etujärjestöjä ja median edustajia. Työn arvioidaan valmistuvan vuoden 2014 aikana. Arvopapereiden moniportaista hallintaa koskevien lainsäädäntöehdotusten valmistelu on kesken osin Euroopan parlamentin ja neuvoston arvopaperikeskuksia koskevan asetusehdotuksen neuvottelujen viivästymisen sekä uusien kansainvälisistä verotietojen vaihtoa koskevien lainsäädäntöehdotusten ja sopimusneuvotteluiden vuoksi.

10. Törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015”, johon sisältyy rangaistusasteikkojen tarkistamisen tarpeen selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 17).

Rangaistuskäytäntöä koskeva tiedon keruu on aloitettu ja oikeusministeriö tekee asiasta selvityksen.

11. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Oikeushenkilön rangaistusvastuun arviointia ei sisällytetty tavoitteena valtioneuvoston 19.1.2012 hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan, koska oikeushenkilön rangaistusvastuun sääntelyssä ei ole havaittu merkittäviä ongelmia.

12. ”Ne bis in idem” –oikeusperiaatteen soveltaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Hallitus on antanut esityksen (HE 191/2012) eduskunnalle laiksi erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Hallituksen esityksessä lainsäädäntöön ehdotetaan tehtäväksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen ”ne bis in idem” -kiellon edellyttämät muutokset. Eduskunta on 22.10.2013 hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lainmuutokset, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.

Hallitus pyrkii huomioimaan lainsäädäntötoimissaan, ettei talousrikosten seuraamusjärjestelmän ennalta ehkäisevää vaikutusta heikennetä.

Ne bis in idem on latinankielinen fraasi ja oikeusperiaate, joka tarkoittaa ”ei kahdesti samassa asiassa”. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa säädetään siitä. Sen mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

13. Törkeää kiskonnantapaista työsyryntää koskevan säännöksen valmistelu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy kvalifioitujen tekemuotojen tarpeen rikosten törkeyden mukaan selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 17). Tämä tavoite koskee nimenomaan tarvetta säätää törkeästä kiskonnantapaisesta työsyrynnästä oma tekemuoto.

Törkeää kiskonnantapaista työsyryntää koskeva selvitystyö sisältyy kohdassa 10 olevaan oikeusministeriön selvitykseen.

14. Pimeää palkkaa koskevien rikosjuttujen asianmukainen käsittely turvaamalla voimavarat poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksessa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan valvovien viranomaisten, kuten työsuojelun, verohallinnon ja keskusrikospoliisin resursseja vahvistetaan. Ulkomaalaistarkastajien määrää lisätään harmaan talouden torjuntaohjelman mukaisesti. Harmaan talouden valvontaan kohdennettuja työsuojelun valvontaresursseja on lisätty vuoden 2012 talousarviossa ja valtiontalouden kehyksissä vuosille 2013–2016. Poliisi on osaltaan ulottanut harmaan talouden valvonnan osaksi ulkomaalais- ja ravintolavalvontaa.

Poliisi käynnisti alkuvuodesta 2013 valmistelun, jonka tavoitteena oli tehdä yhdessä työsuojelu- tilaajavastuu- ja veroviranomaisten kanssa yhteisisku ydinvoimalatyömaalle Olkiluotoon. Valvonta toteutettiin maaliskuussa, jolloin todettiin noin 100 henkilöllä puutteita mm. veronumeron osalta. Poliisi käynnisti syyskuussa 2013 valmistelun, jonka tavoitteena oli tehdä yhdessä työsuojelu- tilaajavastuu- ja veroviranomaisten kanssa eri puolella Suomea yhteisiä valvontaiskuja rakennus, ravintola ja maatalousalalla viikolla 45 ulkomaisen työvoiman käytönlaajuuden selvittämiseksi.

Yhdessä suunniteltuja ja ajoitettuja ulkomaisen työvoiman väärinkäytön paljastamiseksi tehtäviä valvontaiskuja jatketaan vuoden 2014 aikana niin aluehallinto- kuin veroviranomaistenkin kanssa.

16. Selvitys säätää ilman kiinteää toimipaikkaa Suomessa toimivat ulkomalaiset yritykset lähdeverovelvollisiksi tai ennakonpidätyksenalaisiksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kohta on otettu huomioon valmisteltaessa valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015. Toimintaohjelman hankkeen 10 mukaan: ”Verotukseen liittyvien oikeuksien ja velvoitteiden tulee olla samat kaikilla Suomessa asuvilla työvoimaan osallistuvilla henkilöillä ja riippumattomia maahanmuuttajan asemasta verosopimukset ja kansainväliset verosäännökset huomioon ottaen. Tehdään kokonaisarvio ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan sääntelyn toimivuudesta ja puutteista. Selvityksen pohjalta valmistellaan työnantajien velvollisuus ennen työntekijän lähettämistä tehdä Suomen viranomaiselle ilmoitus lähetetyistä työntekijöistä sekä Suomessa toimivien ulkomaisen työnantajien velvollisuus rekisteröityä Suomeen EU:n lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa. Lisäksi selvitetään, voidaanko ulkomaille rekisteröidyille yrityksille säätää velvollisuus periä lähdevero tai toimittaa ennakonpidätys niiden maksaessa Suomessa tehdystä työstä veronalaista palkkaa riippumatta siitä, onko yrityksellä Suomessa kiinteä toimipaikka vai ei.”Päävastuutahoksi on nimetty valtiovarainministeriö ja muiksi vastuutahoksi työ- ja elinkeinoministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Valtiovarainministeriössä on vuonna 2012 käynnistetty hankkeen mukainen selvitys. Valtiovarainmi-

nisteriössä on valmisteltu verotusta koskeva selvitysmuistio, joka on ollut lausuntokierrokselle alkuvuonna 2013. Lähetetyistä työntekijöistä annettavan ennakoilmoitusmenettelyn, ulkomaisille työnantajille säädettävän velvollisuuden peria lähdeveroa tai toimittaa ennakonpidätys Suomessa tehdystä työstä ja ulkomaisten yhteisöjen laajan rekisteröintivelvollisuuden sijaan työryhmä esitti pääasiallisina keinoina siirtymistä palkanmaksukausittaiseen palkkatietojen ilmoitusmenettelyyn sekä veronumeron käytön laajentamista. Lausuntokierroksen jälkeen selvitystyötä on tarkoitus jatkaa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön kanssa ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan kokonaisarvion tekemiseksi. Tavoitteena on, että selvitys on kokonaisuudessaan valmis 2014 loppuun mennessä.

17. Ongelmakohdat liiketoimintakiellosta annetussa laissa ja sen soveltamiskäytännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015”, johon sisältyy liiketoimintakiellon tehostamista koskeva tavoite (numero19).

”19. Ryhdytään toimenpiteisiin liiketoimintakiellon tehostamiseksi. Tehtävän selvityksen perusteella mahdollistetaan valvontaviranomaisten oikeus pyytää esitutkintaviranomaisia tutkimaan liiketoimintakiellon edellytykset myös muutoin kuin rikoksen esitutinnan yhteydessä, mahdollistetaan kaikille esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta sekä laajennetaan viranomaisten oikeutta ja mahdollisuutta ilmoittaa esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon mahdollisista rikkomisista. Selvitetään mahdollisuudet saattaa liiketoimintakiellossa olevat henkilöt erilliseen internetissä julkaistavaan rekisteriin.”

Liiketoimintakiellon ja sen valvonnan tehostamiseksi on suunniteltu ja toteutettu toimenpiteitä mm. valvontaiskuja. Poliisihallitus käynnisti syyskuussa 2013 mittavan liiketoimintakiellon valvontakampanjan, jossa tarkoituksena oli suorittaa liiketoimintakieltolain edellyttämät puhuttelut ja selvitykset kaikkien liiketoimintakieltolain määrättyjen henkilöiden osalta viikkojen 42–45 välisenä aikana. Valvonnassa puhutettiin ja kuulusteltiin 370 liiketoimintakiellossa olevaa ja paljastettiin 21 liiketoimintakiellon rikkomistapausta sekä toistakymmentä muuta merkittävää rikosta.

Laaja-alaisempi liiketoimintakieltolain koskeva lainsäädäntövalmistelu on oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva asia.

18. Käännetyn todistustaakan käyttökelpoisuus menettämisseuraamuksen tuomitsemisessa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy rikoshyödyn tuomitsemisessa sovellettavaa käännetyn todistustaakan selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 18).

Rikoshyödyn menettämistä koskevan direktiivin täytäntöönpanoa varten on tarkoitus asettaa oikeusministeriön työryhmä alkuvuodesta 2014. Työryhmän on tarkoitus selvittää myös käännetyn todistustaakan käyttöönottoa laajennetussa hyödyn menettämisessä.

19. Hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentaminen aloilla, joilla harmaa talous on laajaa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Tätä kannanottoa toteuttaa hallituksen esitys (HE 191/2012) eduskunnalle laiksi erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta on 22.10.2013 hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lainmuutokset, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.

Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 todetaan keskipitkän aikavälin tavoitteena, että hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisen edellytykset selvitetään.

20. Käteisrahan ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen myös Euroopan sisärajaliikennettä koskevaksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Tullin laatiman selvityksen perusteella EU:n ulkorajoilla voimassa olevan ilmoittamisvelvollisuuden kaltainen järjestelmä edellyttäisi Tullia miehittämään ilmoitusten vastaanottamista varten sellaisiakin sisärajanylityspaikkoja, joissa ei nykyisin miehitystä tarvita. Pelkästään mahdollisten käteisrahan kuljettamisen ilmoitusten vastaanottamista varten miehityksen palauttaminen rajanylityspaikoille, joilla sellaista tarvetta ei varsinaisia tulilitehtäviä varten ole, ei nähdä perustelluksi. Lisäksi tarkasteltiin mallia, jossa matkustajan tulisi tullivirkailijan kysyessä sanktion uhalla kertoa, onko hänellä mukanaan tietyn määrään ylittävä summa käteisiä varoja. Tullilain (1466/1994) 3 §:n 5) kohdan mukaan sellainen rahanpesurikos, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia ja maasta vientiä on nykyisinkin tullirikos, joten Tulli on toimivaltainen tällaisia tekoja torjumaan ja tekemään tarkastuksia, kun sillä on riittävä epäily teon tekeillä olosta myös sisärajoilla. Vaikka säädettäisiin rangaistuksen uhka sille, että matkustaja Tullin kysyessä antaa väärää tietoa, tulisi Tullin oikeuden tehdä tarkastuksia käteisrahan oikean määrän selvittä-

miseksi, joka tapauksessa säätää edellyttävän syytä epäillä, että ilmoitus on virheellinen. Tällaisen lisäsäätelyn käytännön hyöty näyttäisi jäävän vähäiseksi. Rahapesun selvitykeskus on nykyisinkin toimivaltainen myös Tullin sisärajoilla löytäminen käteisvarojen suhteen.

21. Ylipitkien talousrikosprosessien lyhentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä sisäministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy talousrikollisuuteen liittyvän rikosprosessin kokonaisuuden lyhentämistä koskeva tavoite (numero 16). Yhtenä tavoitteena on nopeuttaa laajojen rikosasioiden käsittelyä tiiviillä esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän yhteistyöllä ja kehittämällä syyttäjän rajaamismahdollisuuksia.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys 58/2013 vp syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi. Esityksen tarkoituksena on tehostaa esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä kuitenkin turvaten epäillyn ja asianomistajan oikeudet. Prosessiekonomian kannalta suurin hyöty saataisiin vakavissa talousrikoksissa.

22. Harmaan talouden torjunta hallituksen lainsäädäntösuunnitelman laadinnassa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Lainsäädäntösuunnitelman lainsäädäntöhankkeisiin sisältyvät harmaan talouden torjuntaan liittyvät lainsäädäntömuutokset.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Lainsäädäntöä valmisteltaessa selvitettiin eri lainsäädäntövaihtoehtoja. Laki elinkeinotulon verotamisesta annetun lain muuttamisesta (983/2012) ja laki verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta (984/2012) tulivat voimaan 1.1.2013, ja lakeja sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa. Muutoksella rajoitetaan yhteisöjen sekä avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden suorittamien korkomenojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Rajoitusta sovelletaan sekä kansallisiin että rajat ylittäviin korkosuorituksiin. Säätelyllä puututaan yritysten verosuunniteluun.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on yhdessä oikeusministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman vuosille 2012–2015. Toimintaohjelmaan sisältyy kaikkiaan 22 hanketta. Säännöllisesti kokoontuvan poikkihallinnollisen Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida toimintaohjelman tuloksista harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmälle, joka puolestaan voi tarvittaessa ryhtyä lisätoimenpiteisiin.

Kehysriihessä 21.3.2013 hallitus hyväksyi 11 uutta harmaan talouden torjunnan lisätoimenpidettä, joista 8 toimenpidettä oli käynnistynyt vuoden loppuun mennessä ja joiden toimeenpanoa talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa.

25. Tilimuistutusvastaukset eduskunnan kannanoton kohtiin 1–24

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen vastaukset yksittäisiin kannanoton kohtiin sisältyvät edellä oleviin vastauksiin.

EK 50/2010 vp — K 21/2010 vp — TrVM 10/2010 vp

1. Valtiontalouden kehysten tietoperusta, avoimuus ja läpinäkyvyys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin valtiontalouden kehysten tietoperustan, avoimuuden ja läpinäkyvyyden selkeyttämiseksi ja parantamiseksi. Kehysten tietoperustan on annettava eduskunnalle nykyistä paremmat edellytykset kehyksiä koskevalle päätöksenteolle ja kehysten noudattamista ja tavoitteiden toteutumista koskevalle seurannalle. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa asetettiin kehysten piiriin kuuluvien menojen enimmäismäärä vuoden 2015 tasolla sekä päätettiin vaalikauden 2012–2015 kehystä koskevista säännöistä. Vaalikauden kehys 2012–2015 asetettiin vuoden 2012 hintatasossa valtiontalouden tarkistetuissa kehyksissä 5.10.2011. Läpinäkyvyyden turvaamiseksi kehyspäätöksessä on pyritty esittämään yksityiskohtaisesti elementit, joiden myötä nykyinen vaalikauden kehys on johdettu edellisen hallituksen viimeisestä kehyspäätöksestä.

Keväällä 2012 hallitus päätti valtiontalouden kehykset vuosille 2013–2016. Tuolloin arviointiin hallitusohjelman finanssipoliittisten tavoitteiden toteutumista ja päätettiin lisäso-

peutustoimista. Päätetyt lisätoimenpiteet alensivat vaalikauden kehysmenoja vuoden 2015 tasolla 992 milj. eurolla vuoden 2013 hintatasossa, minkä lisäksi päätetyt indeksijäädytykset alentavat kehysten hintatasokorjausta vaalikauden myöhemminä vuosina. Vaalikauden kokonaiskehystasoa korjattiin kehysmenosäästöjä vastaavasti alaspäin. Kehystasoa alennettiin kesken vaalikauden nyt ensimmäistä kertaa nykymuotoisen kehysjärjestelmän historian aikana. Kehysten alentaminen, toisin kuin korottaminen, on mahdollista kesken vaalikauden heikentämättä kehysten uskottavuutta. Muutos kehystasoon on pyritty esittämään läpinäkyvästi 4.4.2012 kehyspäätöksessä.

Kehysjärjestelmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi vaalikauden 2012–2015 kehysten ylläpitämisestä on kirjoitettu menetelmäkuvaus *Kehyskäsikirja – kuvaus vaalikauden kehysten 2012–2015 laadinnasta ja ylläpidosta*, joka on käännetty myös englanniksi. Käsikirjassa selostetaan kehystason asettaminen, kehystä koskevat säännöt, kehysten hintakorjauksen tekemisen vaiheet ja käytetyt indeksit sekä kehysten rakennekorjausten periaatteet. Menetelmäkuvaus on julkaistu valtiovarainministeriön verkkosivuilla. Kaikki kehystasoon tehdyt hintataso- ja rakennekorjaukset raportoidaan valtion talousarvioesitysten yleisperusteluissa sekä vuosittaisissa kehyspäätöksissä. Raportointia on pyritty kehittämään ja sen selkeyttä ja yksityiskohtaisuutta parantamaan. Kuluvalle vaalikaudella on pyritty välttämään momenttien jakamista kahtia kehukseen kuuluvaan ja kehysten ulkopuoliseen osaan, mikä parantaa järjestelmän läpinäkyvyyttä. Kehystason ylläpitäminen on pääsääntöisesti hoidettu momenttien jakamisen sijaan selkeästi raportoiduilla kehysten rakennekorjauksilla. Vaalikauden kehysten ja finanssipoliittisten tavoitteiden noudattamisesta raportoidaan vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa. Raportointia laajennettiin vuoden 2010 tilinpäätöskertomuksessa muun muassa valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessaan esittämien näkökohtien perusteella (*K 21/2010 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä*).

2. Rahastomuodon käytön edellytykset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on antanut asianomaisille rahastovastuullisille ministeriöille valmisteluohjeen, jossa edellyttänyt ministeriöitä käsittelemään rahastojen mahdollista sulautumista valtion talousarvioon tai jos sitä ei pidetä mahdollisena, niin rahastojen menojen ottamista valtiontalouden kehukseen. (Kehysjärjestelmän kehittäminen / Valtiovarainministeriön julkaisuja 17/2011, 25.3.2011)

Ministeriöt ovat antaneet vuoden 2012 Hallituksen vuosikertomukseen sisällyneet vastauksensa rahastoittain. Ministeriöt ovat jäljempänä toistaneet ja täydentäneet vastauksiaan.

Valtiovarainministeriö totesi vuoden 2012 Hallituksen vuosikertomuksessa, että seuraavassa vaiheessa on tarpeen arvioida finanssipolitiikan ja valtiontalouden näkökulmasta sekä perustuslain 87 §:n valossa rahastoja kokonaisuutena sekä toiminnan ja rahoituksen järjestämistä rahastomuodossa ottaen huomioon, mitä todetaan Valtiontalouden tarkas-

tusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan tarkastuksen vaalikauden 2011–2014 puoliväliraportti (K 2/2013 vp).

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on vastannut seuraavaa:

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta suoritettava vuosittain palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksuista saadut varat tuloutetaan valtion talousarvion ulkopuolella olevaan Palosuojelurahastoon.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää lain tarkoituksen toteuttamiseksi rahaston varojen ja vuosittaisen käyttösuunnitelman puitteissa yleis- ja erityisavustuksia pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille sekä erityisavustuksia kunnille, pelastustoimen alueille ja sopimuspalokunnille.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää myös muille erityisavustuksia oppimateriaalin tuotantoon ja hankintaan, tietojenkäsittelyn kehittämiseen ja laitteiden hankintaan, kokeilu-, käynnistämis- tutkimus- ja kehittämistoimintaan, valistukseen ja neuvontaan sekä standardisointiin. Palosuojelurahaston hallituksen edustavuuden ja asiantuntevuuden avulla voidaan turvata se, että avustukset kohdistetaan vaikuttavimpiin tarkoituksiin tulipalojen ehkäisyssä ja niiden seurausten rajoittamisessa.

Sisäasiainministeriö katsoo, että Palosuojelurahaston ylläpidon perusteissa ei ole tapahtunut sellaisia olennaisia muutoksia, joiden perusteella rahastomuodon perusteet olisivat muuttuneet. Siksi Palosuojelurahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona ja kehysmenettelyn ulkopuolella. Tällä tavoin myös ylläpidetään aiheuttamisperiaatteen mukainen asiallinen yhteys palovakuutuksesta kerättävän maksun ja jaettavien varojen käyttötarkoituksen välillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion eläkerahastoa (VER)

Valtion eläkerahaston osalta valtion 2011 tilinpäätöskertomuksen yhteydessä annetussa tilimuistutuskertomuksessa on todettu eduskunnan kannanoton EK 50/2010 vp tarkoittamassa arvioinnissa, että voimassa olevan perustuslain oloissa nykyisen kaltaista valtion eläkerahastoa ei todennäköisesti enää voitaisi perustaa ja että valtion eläkerahaston roolia tulisi arvioida uudelleen ja tarvittaessa selvittää. Valtion eläkevastuusta huolehtiminen vaatii talousarviokautta tai kehyskautta pitkäjännitteisempää varautumista, mikä

tulee rahastointia arvioitaessa erityisesti ottaa huomioon. Rahaston sulautumista valtion talousarvioon tai menojen ottamista valtiontalouden kehykseen ei tuossa vaiheessa arvioitu erikseen. Valtion eläkerahaston menoja ovat siirto valtion talousarvioon sekä rahaston toimintamenot. Siirto eläkerahastosta merkitään tuloksi valtion talousarviossa, eikä sen ottaminen menokehykseen näin ollen tule kyseeseen. Rahaston toimintamenojen ottamista valtiontalouden kehykseen erillisenä toimenpiteenä ei voi sellaisenaan pitää tarkoituksenmukaisena. Asiaa tulisi arvioida eläkerahaston rahaston roolin arvioimisen ja mahdollisen selkeyttämisen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion vakuusrahasto

Valtion vakuusrahaston osalta valtiovarainministeriö on todennut eduskunnan kannanoton EK 50/2010 vp. tarkoittamassa arvioinnissa, että vakuusrahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona ja kehysmenettelyn ulkopuolella. Vakuusrahastolla ei ole tällä hetkellä muita menoja kuin rahaston valtuuston kokouksiin, tilintarkastukseen liittyvät menot ja Palkeiden maksut yhteensä hieman runsaat 30 000 euroa vuodessa. Rahasto saa tulonsa osaksi omistamistaan selvitystilassa olevista Yrityspankki Skop Oyj:stä ja Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:stä ennakkojako-osuuksina tai pääomalaisten lunastuksina.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahasto (jäljempänä Makera) perustettiin vuonna 1898 tilatoman väestön lainarahastoksi asutustarkoituksiin. Makeran nykyiset tehtävät on lueteltu laissa Maatilatalouden kehittämisrahastosta (657/1966).

Makeran varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Tällöin Makeran varoin voidaan hankkia kiinteistöjä ja myydä niitä ja sen hallussa jo olevaa kiinteää omaisuutta rahaston varojen käyttökohteiden mukaisiin tarkoituksiin. Rahastosta voidaan antaa myös halpakorkoisia lainoja eli ns. valtionlainoja. Uusien lainojen myöntäminen on nykyisin vähäistä, mutta ei lakannut kokonaan. Pääosa rahaston varoista muodostuu edelleen aikaisemmin myönnettyjen lainojen pääomasta ja rahaston tulot niiden lyhennyksistä ja koroista. Pääosan rahaston varojen käytöstä nykyisin muodostavat avustukset, vakuustointi ja vähäisessä määrin tutkimuksen rahoittaminen.

Perustuslain 87 §:n hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) perusteluissa jo olemassa olevista rahastoista on todettu: “Ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi nykyisten rahastojen asemaan, vaan ne jatkaisivat toimintaansa nykyiseen tapaan. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaisten rahaston perustamista koskevien edellytysten tulisi kuitenkin täyttyä laajennettaessa olennaisesti nykyisten rahastojen varoja tai käyttötarkoitusta. Lisäksi tällaisten muutosten hyväksymiseen vaadittaisiin vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä pykälän toisen virkkeen mukaisesti.”

Makeran säilyttämisen edellytyksiä ja tarkoituksenmukaisuutta on selvitetty maa- ja metsätalousministeriön 24.1.2011 asettamassa työryhmässä, jonka määräaika päättyi 30.4.2012. Työryhmä esittämät vaihtoehdot lähtivät Makeran säilyttämisestä pääosin nykyisin tehtävin, rahaston lopettamisesta tai rahaston toiminnan osittaisesta muuttamisesta.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka on uudistumassa ja uusi rahoituskausi koskee vuosia 2014–2020. EU:sta johtuvien aikataulujen vuoksi uuden rahoituskauden säädöksiä päästään Suomessa soveltamaan vasta vuodesta 2015 alkaen. Työryhmän selvitystyössä todettiin, että mahdolliset muutokset Makeran toiminnassa on tarkoituksenmukaista ajoittaa rahastokauden vaihteeseen. Vuodesta 2015 alkaen EU:n osarahoittamat maatalouden investointi- ja aloitustuet rahoitetaan talousarvioista osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalla. Kokonaan kansallisesti rahoitettavat maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset rahoitetaan Makerasta. Muilta osin Makeran toimintaa jatketaan nykyisin tavoin.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa, että eduskunnalla on nykyisinkin merkittävää ohjausvaltaa Makeran toimintaan sen johdosta, että rahastosta rahoitettavat tuet perustuvat varsin yksityiskohtaiseen lainsäädäntöön. Lisäksi Makeran toiminnasta on annettu tietoja vuotuisen talousarvioesityksen yhteydessä.

Tukea maatalouden rakenteen parantamiseen tarvitaan jatkossakin. Porotalouden ja kolttien tukemiseen on edelleen tarkoituksenmukaista käyttää valtionlainoja. Valtiontausten merkitys on kasvanut viime vuosina. Samoin tutkimustoiminnan rahoittaminen nykyisiin kohteisiinsa Makeran varoin on jatkuvasti ajankohtaista. Samoin Makeran omaisuutta on edelleen hallittava ja maankäyttötoimintaa on tarkoituksenmukaista jatkaa, etenkin uusjakojen yhteydessä, joskin aikaisempaa rajoitetumpana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiontalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahasto (MIRA) perustettiin maatalouden interventiorahastosta annetulla lailla (1206/1994) ja se aloitti toimintansa vuoden 1995 alusta lukien. Interventiorahasto on luonteeltaan rahasto, josta rahoitetaan väliaikaisesti Euroopan unionin lainsäädännöstä tulevat velvoitteet (interventio-ostot ja interventiovarastointi), jotka korvataan valtiolle jälkikäteen Euroopan unionin varoista. Vuoden 2014 alusta lukien rahastosta ei enää rahoiteta ruoka-avun menoja. Interventiorahasto hoitaa siten valtion pysyvää tehtävää. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistus ei sisällä muutoksia

interventiotointaan. Interventiorahastosta ei voida rahoittaa harkinnanvaraisesti muita kuin edellä mainituista toimenpiteistä aiheutuvia menoja. Väliaikainen rahoitus joudutaan käytännössä hoitamaan lainaa ottamalla.

Interventiorahaston lainanottotarvetta on käytännössä mahdotonta ennakoida etukäteen talousarvio- tai lisätalousarviomenettelyjen aikataulussa. Myöskään budjettitalouden piirissä olevat keinot (nettobudjetointi, monivuotinen budjetointi tai arvio- tai siirtomäärärahat) eivät sovellu tehtävän hoitamiseen. Lainakannan lyhentymisen riippuu komission päätöksistä avata myyntitarjouskilpailuja. Interventiorahaston lainanottotarve voi aktualisoitua hyvinkin lyhyellä aikavälillä, jolloin rahastomuodossa toimittaessa laina voidaan ottaa nopeasti ja joustavasti sekä edullisilla ehdoilla.

Siltä osin kuin Euroopan unioni ei korvaa interventiorahaston toimintaan kuuluvia menoja, nämä menot rahoitetaan valtion talousarvioon sisältyvin siirroin rahastoon. Tältä osin interventiorahaston varainkäyttö kuuluu siten eduskunnan budjettivaltaan. Edellä sanotun perusteella maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maatalouden interventiorahaston osalta on olemassa perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut perusteet järjestää toiminta ja rahoitus rahastomuodossa talousarvion ulkopuolella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion televisio- ja radiorahasto

Eduskunta on kirjelmässään 50/2010 vp muun ohella edellyttänyt, että hallitus arvioi jokaisen talousarvion ulkopuolisen rahaston osalta erikseen, ovatko perustuslain 87 §:n tarkoittamat välttämättömät perusteet edelleen olemassa. Seuraavassa on esitetty arviointi valtion televisio- ja radiorahaston osalta.

Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Perustuslain 87 §:n mukaan talousarvion ulko-puolisen rahaston perustamista sekä rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö. Näitä edellytyksiä tulee tulkita tiukan pidättyvästi (PeVM 10/1998 vp, s. 24/I).

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus ja valtion televisio- ja radiorahaston hoito sekä muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa. Lain 3 §:n mukaan 1 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion televisio- ja radiorahasto, jota hoitaa Viestintävirasto. Rahastolaki sisältää säännökset rahaston kerättävistä varoista ja varojen käytöstä sekä rahaston hallinnosta.

Valtion televisio- ja radiorahastosta rahoitetaan Yleisradio Oy:n julkinen palvelu, jolla on keskeinen merkitys sananvapauden toteutumisessa, kansanvaltaisen keskustelun ja päätöksenteon edistämisessä sekä alueellisen ja kansallisen kulttuurin ylläpitäjänä. Julkisen palvelun erityisasema on tunnustettu myös EU:n perustamissopimuksessa. Jäsenval-

tioiden julkisen yleisradiotoiminnan katsotaan liittyvän suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus.

Yleisradio Oy:n rahoittaminen erillisen rahaston kautta vahvistaa yhtiön riippumattomuutta ja sananvapauden toteutumista Suomessa. Rahasto turvaa myös Yleisradio Oy:n rahoituksen pitkäjänteisyyden ja ennustettavuuden. Julkisen palvelun rahoitusta on viime vuosina arvioitu mm. parlamentaaristen työryhmien toimesta (Niemelän työryhmä 2003–2004 ja Lintilän työryhmä 2009). Työryhmien ehdotuksissa rahaston kautta tapahtuvaa rahoitusta on edelleen pidetty tarpeellisena.

Eduskuntaryhmien puheenjohtajat ja asunto- ja viestintäministeri Krista Kiuru sopivat julkilausumassaan 16.12.2011 Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksesta ja sisälöstä sekä Yleisradio Oy:n ohjauksesta ja valvonnasta. Tämän perusteella valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksessään 21.12.2011 uudistuksen keskeiset linjaukset ja toimenpiteet. Uudistuksen tavoitteet olivat seuraavat:

- Luodaan rahoitus- ja hallintomalli, joka pitkäjänteisesti turvaa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kehittämisen ja riippumattomuuden nykyisen kaltaisessa laajuudessa.
- Järjestetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus kestäväällä tavalla julkisen palvelun sisältötarjonnan ja sen kehittämisen taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseksi.
- Turvataan Yleisradio Oy:n sisältötuotannon riippumattomuus.

Edellä mainittujen linjausten perusteella valmisteltiin ja käsiteltiin hallituksen esitykset uudesta yleisradioverosta (HE 28/2012 vp, VaVM 14/2012 vp, EV 66/2012 vp) ja Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja sen rahoitusta koskevista muutoksista (HE 29/2012 vp, LiVM 8/2012 vp, EV 64/2012 vp). Laki yleisradioverosta (484/2012), laki valtion televisio- ja radio-rahastosta annetun lain muuttamisesta (475/2012) ja laki Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta (474/2012) tulivat voimaan 1.1.2013.

Uudistuksen myötä velvollisuus maksaa televisiomaksu päättyi vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2013 alusta lukien on alettu periä uutta yleisradioveroa, joka peritään täysi-ikäisiltä yleisesti verovelvollisilta henkilöiltä sekä yhteisöiltä verotettavan tulon perusteella. Veron määräytymisestä on säädetty yleisverolain 2 ja 3 §:issä.

Yleisradioveron tuotto tuloutetaan valtion talousarvioon ansio- ja pääoma-tuloveromentille (henkilön yleisradiovero) sekä yhteisöveromentille (yhteisön yleisradiovero). Vuoden 2013 talousarvioesityksessä oli arvioitu henkilöiltä kertyväksi verotuotoksi 475 milj. euroa vuositasolla (mom. 11.01.01. Ansio- ja pääomatuloverot). Yhteisöiltä puolestaan arvioitiin kertyvän 22 milj. euroa (mom. 11.01.02. Yhteisöverot) verotuotto.

Valtion talousarvioon on valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain 3 §:n mukaisesti otettu määräraha (mom. 31.40.60 Siirto valtion televisio- ja radorahastoon) varojen siirtämiseksi valtion televisio- ja radorahastoon. Vuonna 2013 Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseen osoitettiin valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain 3 §:n mukaan 500 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 alusta määrärahaa on tarkistettu kustannustason muutosta vastaavasti.

Tavoitteena on, että yleisradioveron tuotto ja Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseen suoritettu määrää ainakin pidemmällä aikavälillä vastaisivat toisiaan.

Edellä kuvatun parlamentaarisen linjauksen mukaisesti rahansiirtoa käsitellään talousarviossa kehiksen ulkopuolisena menona.

Parlamentaarisen linjauksen mukaisesti valtion televisio- ja radorahaston rooli julkisen palvelun rahoituksessa on säilytetty. Rahaston avulla tietyt tulot (valtion talousarvioon tuloutuvat yleisradioverotulot) sidotaan tiettyihin menoihin (Yleisradio Oy:n lakisääteisen julkisen palvelun tuottamisen kustannukset). Edellä kuvatulla varojen keräystavan muutoksella ei muutettu rahaston käyttötarkoitusta tai laajennettu sitä olennaisesti, mikä todetaan muun ohella perustuslakivaliokunnan lausunnossa 14/2012 vp. Lisäksi uudessakin järjestelmässä rahastolla katsotaan edelleen olevan tärkeä rooli Yleisradio Oy:n riippumattomuuden turvaamisessa. Rahaston käyttösuunnitelman vahvistamiseen liittyvä menettely puolestaan omalta osaltaan lisää julkisen palveluun osoitettavien varojen käytön läpinäkyvyyttä.

Muutoksella vahvistettiin eduskunnan tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa rahaston varojen käyttöön lainsäädäntövaltansa kautta. Valtion televisio- ja radorahastosta annettuun lakiin sisältyy 1.1.2013 lähtien säännös määrästä, joka vuosittain siirretään valtion talousarviosta rahastoon ja joka käytetään rahaston tarkoituksen toteuttamiseksi Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoittamiseen. Eduskunnan mahdollisuuksia saada tietoa Yleisradio Oy:n tarjoamasta julkisesta palvelusta on lisätty vuoden 2013 alusta lähtien edellyttämällä hallintoneuvostolta vuosittaista kertomusta eduskunnalle tarjotusta julkisesta palvelusta. Eduskunnalle toimitetaan tiedoksi myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 a §:n mukainen valtioneuvostolle annettu lausunto.

Perustuslakivaliokunta totesi HE 29/2012 vp koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2012 vp), että perustuslain 87 §:n taustalla olevan eduskunnan budjettivallan suojaamistarkoituksen (HE 1/1998 vp, s. 139/II) kannalta on myös huomioitava, että ehdotuksen perusteella eduskunta päättää rahastoon ohjattavasta määrästä, joka siirretään edelleen Yleisradion toiminnan rahoittamiseen. Näin ollen valiokunta katsoi, ettei valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain muutosehdotus ole eduskunnan budjetti-vallan näkökulmasta sillä tavoin olennainen, että se olisi hyväksyttävä perustuslain 87 §:ssä vaaditulla määräenemmistöllä.

Todettakoon, että valtiovarainvaliokunta otti mietinnössään VaVM 14/2012 vp kantaa parlamentaariseen linjaukseen seuraavasti: ”Valiokunta pitää näitä linjauksia olennaisena ja perusteltuna osana rahoitusratkaisua, vaikka tällaiset kohdistetut erillisverot eivät sinällään ole luonteva osa veron-järjestelmää. Poikkeuksellinen menettely on kuitenkin hyväksyttävissä tässä yksittäistapauksessa Yleisradion erityisaseman vuoksi. Julkinen palvelu tulee rahoittaa julkisin varoin, ja valittu ratkaisu on osoittautunut parhaaksi eri vaihtoehtoista. Olennaista on, että se poistaa pitkään jatkuneen epävarmuuden Yleisradion rahoituksesta avoimella ja kestäväällä tavalla.”

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto perustettiin vuonna 1988. Ydinjätehuollon periaatteena on, että ydinjätehuoltovelvolliset huolehtivat kaikista ydinjätehuollon toimenpiteistä ja niiden valmistelemisesta sekä vastaavat niiden kustannuksista (ydinenergialaki 990/1987, 9 §). Varautumisvelvollisuuden toteutumista varten ydinenergialaissa on säädetty varautumistoimenpiteistä. Suunnitelmat ydinjätehuollon toteuttamisesta ulottuvat ydinlaitosten suunnitellulle toiminta-ajalle. Laitosten suunniteltu käyttöikä on 60 vuotta. Siten käytöstä poisto ja sulkeminen toteutuisivat arviolta vuoden 2120 loppuun mennessä. Valtion ydinjätehuoltorahasto on yksi keskeinen toimija ydinjätehuollon taloudellisessa varautumisessa ja ydinenergia-alan asiantuntemuksen varmistamisessa. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut välttämättömät perusteet toiminnan jatkamiseksi rahastomuotoisena ovat siten olemassa Valtion ydinjätehuoltorahaston kohdalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahaston kulut olivat vuonna 2013 noin 270 milj. euroa. Tästä summasta yli 90 prosenttia muodostuu varmuusvarastoinnista. Valtion varmuusvarastointi toteutettiin vuoteen 1986 asti budjettitalouden piirissä. Menettely osoittautui käytännössä hankalaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi, jolloin päädyttiin budjettitalouden ulkopuoliseen rahastoon. Öljyä on varmuusvarastoituna Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) eri varastoissa noin 3,5 milj. tonnia. Varmuusvarastojen määrä vahvistetaan valtioneuvoston päätöksellä noin viiden vuoden välein. Lain mukaan Huoltovarmuuskeskus hinnoittelee suoritteensa liitetaloudellisin periaattein. Öljyssä tämä tarkoittaa hintatason määräytymistä kansainvälisten noteerausten mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan HVK on onnistunut hyvin kauppatoimien ajoituksessa, varastojen kulujen hallinnassa ja laadunvalvonnassa. Ammattitaitoisen toiminnan lisäksi tulokseen on vaikuttanut se, että päätöksenteko on tapahtunut nopeasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Huoltovarmuusrahaston olemassaolon aikana on rahastosta tuloutettu valtion budjettitalouteen 158 milj. euroa lähinnä huoltovarmuuden tavoitteiden alentamisen seurauksena. Lisäksi rahasto on tehnyt huoltovarmuutta parantavia investointeja noin 300 milj. eurolla (Gasumin ja Fingridin osakkeiden ostot, varmuusvarastojen osto Valtion Viljavarastolta). Huoltovarmuuden tavoitteet uusittiin vuonna 2013. Uusien tavoitteiden mukaan öljytuotteita ja viljaa myydään noin 350 milj. euron arvosta, mikä tuloutetaan valtion budjettiin vuosina 2014-2016. Mikäli huoltovarmuustoiminnasta halutaan sekä huoltovarmuutta turvaavaa

että tuottavaa, se edellyttää joustavaa päätöksentekoa ja vahvaa maksukykyä. Siten työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan huoltovarmuusrahaston toimintaa on syytä edelleen jatkaa budjetin ulkopuolisena rahastona.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahasto toimii valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurina. Toiminnan vastuut olivat vuoden 2013 lopussa noin 10,9 miljardia euroa ja toimintaan liittyvä riski 0,75 miljardia euroa. Vastaavasti valtiontakuurahastossa oli varoja noin 752 miljoonaa euroa ja Finnveran vientitakuu- ja valtion erityisrahoitustoiminnan rahastossa noin 357,8 miljoonaa euroa eli yhteensä noin 1,1 miljardia euroa (31.12.2013). Siten vastuukantaan liittyvät riskit on arvion mukaan katettu ottaen huomioon valtiontakuurahastossa ja Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa olevat varat. Suomen viennin rakenteen vuoksi yksittäiset suurimmat vientitakuuvastuut ovat erittäin suuria koko vientitakuukantaan nähden. Lisäksi vastuukanta on keskittynyt toimialakohtaisesti (telekommunikaatio 37 %, telakat ja varustamot 30 % ja metsäteollisuustoimiala). Merkittävä vastuiden kasvu tapahtui vuonna 2008 alkaneen rahamarkkina- ja talouskriisin seurauksena. Nykyisiä vientiluottovaltuuden ja vientitakuuvastuiden enimmäismääriä on tarkoitus korottaa merkittävästi vuoden 2014 aikana, jotta turvattaisiin suomalaisten yritysten vienninrahoituksen kilpailukyky. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan, ottaen huomioon valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan volyyymi ja vastuiden suuruus, on rahastomuoto edelleen tarkoituksenmukaisin keino turvata valtion vientitakuista ja erityistakauksista aiheutuvat vastuut.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion asuntorahasto (VAR)

Ympäristöministeriö katsoo jäljempänä esitetyillä perusteilla, että perustuslain 87 §:n mukaiset välttämättömät perusteet valtion asuntorahaston pysyttämiseen valtion talousarvion ulkopuolella ovat olemassa. Ympäristöministeriö ei pidä perusteltuna asuntorahaston sulauttamista valtion talousarvioon eikä asuntorahaston menojen ottamista valtiontalouden kehukseen.

Valtion talousarvion ulkopuolinen valtion asuntorahasto, jäljempänä asuntorahasto, on perustettu ympäristöministeriön alaisuuteen lailla valtion asuntorahastosta (1144/1989) asunto-olojen kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi. Valtio tukee asuntorahaston kautta sosiaalisen asuntotuotannon rahoittamista erilaisten tukitoimenpiteiden avulla.

Sosiaalisen asuntotuotannon tukemisella valtio pyrkii edesauttamaan jokaisen oikeutta asuntoon ja tukemaan asumisen omatoimista järjestämistä, Suomen perustuslain 19 §:ssä edellytetään.

Asuntorahastosta maksetaan tällä hetkellä asuntotuotannon korkotukilainoitukseen liittyviä korkotukia ja se vastaa näihin lainoihin liittyvistä takauksista sekä omistusasumiseen suunnatuista takauksista. Asuntorahastosta maksetaan myös erilaisia avustuksia. Viime vuosina keskeisimpiä tukikohteita ovat olleet erityistä tukea asumisensa järjestämisessä tarvitsevien väestöryhmien asuntoratkaisut. Asuntorahastosta on viime vuosina rahoitettu myös rakennusalan työllisyyden turvaamiseen tähdänneitä elvyttäviä tukitoimenpiteitä niin uudis- kuin korjausrakentamisessa.

Asuntorahasto saa varansa pääasiassa aiemmin myönnettyjen aravalainojen lyhenyksistä ja koroista ja sen kassavarat sijoitetaan osana valtion kassaa. Eduskunta vahvistaa talousarvion käsittelyn yhteydessä asuntorahaston varojen käytön vuotuiset valtuudet. Valtioneuvosto vahvistaa asuntorahaston varoista tuettavien lainojen hyväksymisvaltuuden vuosittaisen käyttösuunnitelman.

Asuntorahaston tehtävät kuuluvat pysyvästi valtion hoidettaviksi. Asuntorahaston toiminnan pysyttämiseksi valtion talousarvion ulkopuolella on olemassa perustuslain 87 §:ssä tarkoitettut välttämättömät perusteet. Asuntorakentamisen suhdannevaihtelut ovat välillä hyvinkin voimakkaita, mikä osaltaan vaikeuttaa rakentamisen tukemisesta syntyvien menojen ennakoimista, etenkin pidemmällä aikavälillä. Tämä edellyttää sosiaalisen asuntotuotannon tukemiseen varainkäytön joustavuutta, jonka rahastomuoto on mahdollistanut. Mahdollisuus nopeisiin toimenpiteisiin on perusteltua ja tarpeellista säilyttää erityisesti rakennusalan suurten suhdannevaihtelujen ja alan työllisyyden tukemisen näkökulmasta. Sosiaalisen asuntotuotannon rahoitusta koskeva aravalainsäädäntö on tällä hetkellä käytössä olevan korkotukilainoituksen ohella edelleen voimassa, vaikka uusia aravalainoja ei myönnetä. Sosiaalisen asuntotuotannon turvaaminen ja edistäminen erilaisissa markkinatilanteissa, myös laskusuhdanteen vallitessa ja erilaisissa rahoitusmarkkinoiden häiriötilanteissa toimii rahastomuotoisena tehokkaammin ja joustavammin kuin valtion kehys- ja budjettitalouden piirissä.

Asuntorakentamisen investointien muutokset eri suhdannetilanteissa ovat tyypillisesti suhteellisen suuria ja yleisen talouskehityksen ja työllisyyden kannalta merkittäviä. Asuntorahaston avulla on mahdollista joustavasti tasata suhdanneherkän asuntorakentamisen vaihtelua. Rahastorakenne on toiminut hyvin niin 1990-luvun laman aikana kuin myös viimeisimmän rahoitusmarkkinoiden kriisin aikana. 1990-luvulla rahastorakenne mahdollisti aravalainojen arvopaperistamisella valtion lainanoton ulkopuolisen varainhankinnan asuntotuotantoon. Vuosien 2009 ja 2010 taloudellisen taantumana aikana asuntorakentamisen elvytystoimet muun muassa rakennusalan työllisyyden turvaamiseksi toteutettiin pääosin asuntorahaston kautta. Asuntorahaston kautta tehdyillä tukitoimilla voitiin siten vaikuttaa asuntorakentamiseen, sen työllisyyteen ja asuntomarkkinoihin kohdistuneen suoran vaikutuksen ohella myös yleiseen taloudelliseen ja elinkeinoelämän kehitykseen.

Rahoitusmarkkinoiden muutokset vaikuttavat asuntomarkkinoihin. Asuntorahasto on perusteltua säilyttää nykyisessä rahastomuodossa ottaen huomioon asuntorakentamisen toimintaympäristön erityispiirteet. Tällainen erityispiirre on myös se, että nykyisin suu-

rin sosiaalisen asuntotuotannon rahoittaja on Kuntarahoitus Oyj. Luottolaitoksia koskeva sääntely on kiristymässä ja sillä voi olla vaikutuksia myös Kuntarahoituksen kautta tulevaan rahoitukseen ja sen kustannuksiin. Jos rahoituksen hinta nousee merkittävästi tai sen saatavuus vaikeutuu, voi olla perusteltua käyttää myös suoraa asuntorahaston lainoitusta.

Vuodesta 2005 lähtien asuntorahastosta on siirretty valtion talousarvioon yhteensä 1 368 milj. euroa. Siirrot ylittävät asuntorahaston vuosittaisen ylijäämän, joten rahaston varallisuus on pienentynyt ja siirtynyt tältä osin vähitellen budjettitalouden piiriin. Koska rahastovarallisuus koostuu ulkona olevista aravalainasaatavista (7,5 mrd. euroa v. 2012 lopussa ja vuosittainen kassavirta lyhennyksineen ja korkoineen on noin 600–700 milj. euroa) eikä rahastolla ole merkittäviä likvidejä varoja (128 milj. euroa v. 2012 lopussa), ei rahaston sisällyttäminen budjettitalouteen toisi lisätuloja tai -säästöjä valtiontalouteen. Asuntorahaston sitoumukset ja menot ovat pääosin pitkälle ajalle jaksottuvia, korkotasosta riippuvia korkotukimenoja sekä asuntorakentamisen investointeihin liittyviä avustuksia. Korkotukimenojen ottaminen budjettitalouden piiriin ei tuo tältä osin mitään lisäarvoa.

Eduskunnan vaikutusmahdollisuudet rahastotalouteen on turvattu, sillä se päättää talousarvion yhteydessä asuntorahaston toiminnan päälinjoista ja volyymeista. Nykyinen rahastorakenne on läpinäkyvä väline asuntorahoituksen tukemisessa. Talousarvioesityksessä ja valtion tilinpäätöksessä eduskunnalle annetaan keskeiset tiedot rahastotalouden kehityksestä. Asuntorahaston vuosittainen tilinpäätös kertoo lainoihin, korkotukiin ja avustuksiin kautta annetun tuotantotuen todellisen subvention määrän tarkasti. Läpinäkyvyys ja avoimuus tukien seurannassa edesauttaa valtion toimimista suhdanneherkillä markkinoilla ja mahdollistaa tuen määrän oikean mitoituksen sekä valtiolle perustuslaissa määrätyn tehtävän hoidon kansalaisten asumismahdollisuuksien edistämiseksi. Asuntotuotannon tukemisella budjettitalouden kautta ei ole saavutettavissa nykyistä parempaa läpinäkyvyyttä. Nykyistä sitovampi käsittely kehysten yhteydessä saattaisi johtaa menotason epätarkoituksenmukaiseen sitomiseen ottaen huomioon sosiaalisen asuntotuotannon toteutumisen jyrkät vuotuiset vaihtelut.

Sosiaalisen asuntotuotannon rahoituksen tukemisessa on joka tapauksessa otettava huomioon, että asuntopolitiikan pitkäjänteinen toteutus tuo parhaat tulokset. Asuntorahaston avulla on voitu luoda kestävä toimintalinja asuntorahoituksen tukemisessa. Nykyisen hallitusohjelman mukaan valtion asuntorahasto säilytetään valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona ja sen rahoitusasema säilytetään vahvana.

Suomen asuntorahoitusjärjestelmän kansainvälisessä arvioinnissa vuonna 2002 todettiin, että budjetin ulkopuolinen rahasto on hyvä väline ja tuo tarvittavaa pitkäjänteisyyttä asuntopolitiikan toteuttamiseen. Arvioinnissa rahaston nykyinen rakenne ja varainhankintakeinot suositeltiin säilytettäväksi myös jatkossa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Ympäristöministeriö katsoo, että öljyvahinkoihin ja öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpitoon liittyvän korvausjärjestelmän sekä öljypilaantuneiden kohteiden kunnostuksen toissijaisen rahoituksen järjestäminen rahastomallin mukaan on edelleen perusteltua. Öljysuojarahaston sulauttaminen kokonaisuutena valtion talousarvioon tai menojen ottaminen valtiontalouden kehykseen ei ole perusteltua.

Öljysuojarahastoon kerätään varat öljysuojamaksuina öljyn maahantuojilta ja kauttakuljettajilta. Maksun tuotto käytetään öljytuotteiden aiheuttamien vahinkojen ja niiden torjunnan sekä torjuntavalmiuden ylläpidon aiheuttamiin kustannuksiin. Kyse on tiettyyn elinkeinotoimintaan liittyvistä vahingoista ja vahinkoriskistä. Rahaston toiminnassa toteutuu aiheuttaja maksaa -periaate laajassa merkityksessä.

Öljysuojarahastosta on mahdollista saada korvausta öljyvahinkotilanteissa, joissa vastuu- ja korvauskysymykset ovat epäselviä tai vahingon aiheuttaja on tuntematon (vakuumuolteista toimintaa). Vastaavanlaisissa tilanteissa saattaa muiden vaarallisten aineiden kuin öljyn aiheuttamat torjunta- ja vahingonkorvauskustannukset tulla korvattaviksi valtion talousarviosta, mikäli pakollinen ympäristövahinkovakuutus ei ole sovellettavissa taikka se ei kata kaikkia muodostuvia kustannuksia. Vuoden 2013 ensimmäisessä ja neljännessä lisätalousarviossa on myönnetty yhteensä 8 miljoonan euron varat kahden konkurssiin toimintansa päättäneen yrityksen vaarallisten kemikaalien aiheuttaman jätteen hoitamiseen.

Öljysuojarahaston etuja talousarviotalouteen verrattuna ovat rahaston toiminnan itseinäisyys ja varainkäytön joustavuus. Rahastomallissa on lisäksi mahdollista sitoa tietyt menot ja tulot toisiinsa. Valtion talousarviossa verot ja maksut ovat yleiskatteellisia eikä niiden korvamerkintä ole valtion budjettiperiaatteiden mukaista.

Öljysuojarahaston maksamat korvaukset vaihtelevat vuosittain merkittävästi erityisesti korvattaviin investointeihin liittyen ja rahastomalli on tällaisessa tilanteessa joustava. Rahastolle säädetyt pääomarajat takaavat sen, ettei rahastoon kerätä suuria pääomia.

Öljysuojarahasto toimii myös öljyllä pilaantuneiden ns. isännättömien kohteiden kunnostuksen toissijaisena rahoitusjärjestelmänä. Rahaston hankkeina on kunnostettu useita pieniä, yksityisten omistamia kohteita. Rahastoon voidaan siirtää varoja näihin kuluihin valtion talousarviossa öljyjättemaksun kertymästä momentilta 35.10.60.

Öljysuojarahastolla ei ole varsinkaan öljysuojamaksun normaalikertymällä suurta finanssipoliittista merkitystä. Rahastosta maksettavat korvaukset ovat vuosittain noin 8–10 milj. euroa. Öljysuojamaksua peritään kolminkertaisena vuosina 2010–2015 ja tämän vuoksi rahaston korvaukset ovat selvästi korkeammalla tasolla noin vuoteen 2019 asti.

Öljysuojarahastosta valtiolle myönnettyt harkinnanvaraiset korvaukset öljyntorjuntavalmiushankintoihin ja öljysuojarahastolle tehtävä määrärahasiirto öljyjättemaksun kertymästä sisältyvät valtiontalouden kehyksiin. Öljysuojarahaston toiminnasta raportoidaan

vuosittain rahaston toimintakertomuksella sekä valtion tilinpäätöskertomuksen (vuosikertomuksen) yhteydessä.

3. Kehysmenettelyn rakenne ja uudet mekanismit liikenneinvestointeihin

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn rakenteen muuttamiseksi siten, että otetaan käyttöön mekanismi, joka mahdollistaa kannattavien ja itsensä takaisin maksavien liikenneinvestointien tekemisen ja välitarkastelun. Pääministeri Kataisen hallitusohjelman mukaisesti liikenneinvestointien erilaisia budjetointi- ja rahoitusmalleja selvitettiin valtiovarainministeriön johtamassa työryhmässä, jossa olivat jäseninä liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston, valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön edustajat. Työryhmän toimikausi päättyi 15.3.2012.

Työryhmän tehtävänä oli selvittää edellytyksiä ns. uusien rahoitus- ja budjetointimallien hyödyntämiseen liikenneinvestoinneissa hallitusohjelman asettamissa puitteissa. Osana työtä työryhmä selvitti myös mahdollisuuksia aikaansaada väylähankkeissa valtiontaloudelle säästöjä ja muita hyötyjä työnimellä Infra Oy kulkevan valtionyhtiökonseptin avulla. Liikennehankkeiden rahoitus- tai budjetointimalleja työryhmä arvioi erityisesti julkisen talouden tasapainon, kustannustehokkuuden, hankkeiden hallinnoinnin tehokkuuden, hankkeiden toteutusta julkisella sektorilla tukevien kannustimien sekä investointitoiminnan vakauden ja pitkäjänteisyyden näkökulmista.

Valtiosihteeri Tuire Santamäki-Vuoren johtama työryhmä esitti seuraavat, keskeisiltä osiltaan myös hallituksen liikenne ja viestintäpoliittiseen selontekoon huhtikuussa 2012 sisällytetyt, ehdotukset:

Päätöksenteko

Liikennehankkeista tehtävien päätösten tulee perustua yhteiskuntataloudelliselle kannattavuudelle ja liikennepoliittiselle vaikuttavuudelle. Tältä pohjalta syntyy hankkeiden tärkeysjärjestys, ja niiden toteuttamismahdollisuuksia arvioidaan kokonaisuudessaan menokehysten puitteissa. Tämän jälkeen hankkeiden toteutus- ja rahoitusmalleja arvioidaan hankekohtaisesti selkeiden taloudellisuus- ja tehokkuuskriteerien pohjalta. Päätöksenteossa on huolehdittava siitä, ettei velkaperusteisten mallien käyttö johda julkisen talouden heikkenemiseen eikä aiheuta kohtuuttomia vastuusitoumuksia.

Talousarviorahoituksen kehittäminen

Perinteisen talousarviorahoituksen kehittämisen osalta työryhmä esitti seuraavia asioita, jotka joustavoittavat talousarviomenettelyä, mutta eivät vaaranna valtiontalouden menojen hallinnan edellytyksiä ja vakautta:

1. Momentin 31.10.77 (väyläverkon kehittäminen) osalta luovutaan kokonaan valtuusmenettelystä ja siirrytään 5-vuotiseen siirtomäärärahamenettelyyn. Momenteilla 31.10.78. (jälkirahoitushankkeet) ja 31.10.79. (elinkaarihankkeet) jatketaan valtuusmenettelyä.

2. Väylänpidon kehittämishankkeiden suunnitteluun osoitetaan erillinen rahoitus kehittämishanke- momentilla omana käyttökohteena. Kehittämishankemomentille (31.10.77) siirretään tarvittava määräraha perusväylänpidosta.

3. TEN-tuet ja ulkopuoliset rahoitusosuudet käsitellään jatkossa kehysten rakennekorjauksina. Tuet kohdistetaan kehittämishankkeisiin.

4. Talousarvioesityksen hanketaulukkoa täydennetään siten, että siitä näkyy selvästi sekä valtion että ulkopuolisten rahoitusosuus.

5. Investointimomentilta maksettavien menojen sisältöä täsmennetään.

6. Substanssilainsäädäntöä ajantasaistetaan ja selkeytetään väyläverkkojen vastuiden ja rahoituksen kannalta.

Elinkaarimallin kehittäminen

Mikäli liikenneväylähanke on todettu valtion kannalta edullisimmaksi toteuttaa elinkaarihankkeena, voi Infra Oy olla tilanteesta riippuen yksi keino alentaa elinkaarimallilla toteutettavien hankkeiden rahoituskustannuksia. Infra Oy saattaa myös helpottaa rahoituksen hankintaa ja koordinaatiota silloin, kun rahoitukseen osallistuu useita tahoja. Infra Oy -malliin liittyy kuitenkin vielä merkittäviä epävarmuustekijöitä ja ongelmia. Tämän takia työryhmä ei katsonut perustelluksi pysyvän instituution perustamista, mutta ei nähnyt työryhmän raportissa todettujen reunaehtojen täytyessä estettä Infra Oy:n kokeilemiselle tapauskohtaisesti. Infra Oy:n käytön tulee perustua huolelliseen tapauskohtaiseen valmisteluun ja vertailuun muiden rahoitus- ja toteutusvaihtoehtojen kanssa. Valmistelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että yksityisen sektorin tehokkuuskannustimet säilyvät riittävinä eikä valtion osuus riskeistä muodostu liian suureksi. Infra Oy:n mahdollinen hyödyntäminen tulee rajoittaa koskemaan ainoastaan elinkaarihankkeita. Näitä hankkeita tulee käsitellä samojen kehys- ja velkaantumisrajoitteiden puitteissa kuin muitakin valtion liikennehankkeita.

Valtion sisäinen lainananto liikennehankkeisiin

Valtion sisäisen lainanannon mallia ei ole toistaiseksi hahmoteltu ja sovitettu yksityiskohdaisesti Suomen olosuhteisiin. Tämän takia työryhmä ei ottanut kantaa sen soveltamiseen.

Valtioneuvoston liikennepoliittinen selonteko eduskunnalle valmistui 12.4.2012. Liikennepoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä tehdyssä tarkastelussa todettiin, että nykyistä talousarviorahoitusta on mahdollisuus joustavoittaa siten, että hankehallinta helpottuu ja hankkeiden yhteiskuntataloudellisesti tehokas läpivienti pystytään varmistamaan. Ovea ei uusien rahoitusjärjestelyjen käyttöönotolta suljettu, mutta niiden rooli tulee löytyä normaalin talousarviorahoituksen rinnalta, tukemassa sen tehokasta käyttöä. Valtion investointihankkeiden osalta valmistellaan talousarviolainsäädännön muutosta, joka mahdollistaisi nykyistä pidemmän siirtomäärärahakauden käytön. Hallituksen esi-

tys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2014. Vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa budjetoitiin momentille 31.10.77 Väyläverkonkehittäminen erillinen rahoitus väylänpidon kehittämishankkeiden suunnitteluun omana käyttökohteena. Vuosien 2013 ja 2014 talousarvioissa käytäntö on jatkunut. Liikennehankkeiden ulkopuoliset rahoitusosuudet sekä TEN-tuet on kuluvalle vaalikaudella käsitelty Kehyksen rakennekorjauksina. Vuoden 2013 talousarvioesityksestä lukien budjetointia on selkeytetty esittämällä väyläverkon kehittämisen ja eräiden väylähankkeiden momenteilla selvitysosien taulukoissa selkeästi ulkopuoliset rahoitusosuudet. Liikenneinvestointien käsittelyä valtiontalouden kehysmenettelyssä on myös käsitelty valtiovarainministeriön työryhmämuistioissa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007).

4. Verotukien sisällyttäminen kehysmenettelyyn

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verotukien sisällyttämistä kehysmenettelyyn on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmäjulkaisussa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä laajemmin julkaisussa Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007). Verotukia koskeva keskustelu ja seuranta on kehysnäkökulmasta tärkeä, sillä menoja säätelevä kehysjärjestelmä voi yllyttää käyttämään verotukia suorien menojen sijaan kehysten kiertämiseksi. Molemmat edellä mainitut työryhmät päätyivät kuitenkin ehdottamaan, ettei verotukia sisällytetä menoja koskevaan kehysmenettelyyn.

Verotukien ottamiseen osaksi kehysmenettelyä liittyy kuitenkin useita ongelmia. Suurin ongelma liittyy siihen, että verotukien etukäteisarviointi on vaikeata, koska tuet vaikuttavat käyttäytymiseen sekä hintoihin. Verotuki-kehystä ei voitaisi ennalta sitoa tiettyyn kiinteään tasoon, koska verovelvollisten käyttäytymistä ei voida täysin ennakoita. Myös verotukien hyödyntämisen seuranta on joissakin tapauksissa varsin hankalaa ja monimutkaista. Esimerkiksi yhteisöverotuksessa ei aina saada yksittäisten tukien hyödyntämisestä tietoa, koska tietoja ei kerätä näin yksityiskohtaisella tasolla. Ongelmana on myös se, että jotkut verotuet vaikuttavat toinen toisiinsa ja tällöin niiden erottelu on vaikeaa. Verotukien kokonaismäärää arvioitaessa on otettava huomioon, että osa tuista on päällekkäisiä eikä esim. verotuen poistaminen välttämättä lisää verotuloja vastaavalla määrällä kuin yksittäisen verotuen kustannukseksi on arvioitu.

Verotukien laskentaa vaikeuttaa myös se, verotuen käsite ei ole yksiselitteinen vaan kukin verotuki määritellään erillisesti suhteessa kyseisen lainsäädännön ns. normijärjestelmään. Normin määrittely ei voi olla yhtenäistä johtuen verolajia koskevan verolainsäädännön sille ominaisista erityispiirteistä. Verotuki ei myöskään sen yleensä ohjaavan luonteensa vuoksi sovi kehysmenettelyn piiriin. Verotuet määrittävät osin verorasituksen kohtaantoa. Kehykset taas säätelevät nimenomaan menojen kokonaistason, eikä niinkään niiden kohtaantoa. Riski verotukien lisääntyvään käyttöön on kuitenkin olemassa. Verotukien seuranta on pyritty tehostamaan. Tieto verotuista on laajentunut syksyllä 2010 valmistuneen verotukiselvityksen myötä sekä edelleen vuoden 2011 lopulla valmistuneesta

selvityksestä (VATT, Verotuet Suomessa 2009–2012). Raporttia on määrä päivittää vuosittain. Tietoa verotuista esitetään myös aiempaa laajemmin talousarvioesityksissä sekä valtion tilinpäätöskertomuksissa.

5. Kehysrajoite kuntasektorin menojen lisäykselle

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää kuntatalouden kestävyuden turvaamiseksi, että hallitus sisällyttää valtiontalouden kehyksiin pitävän rajoitteen sille, kuinka paljon valtio voi kehyskauden aikana osoittaa lainsäädäntö- ja muilla toimilla menoja kuntasektorille.

Valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä valmisteltava peruspalveluohjelma sisältää arvion kuntatalouden kehitysnäkymistä ja kuntien toimintaympäristön muutoksista sekä toimenpiteet kuntien tulojen ja menojen tasapainottamiseksi. Vuosittainen kehyspäätös sisältää kuntatalouden kehitysarvion sekä päätökset kuntien valtionavuista kehyskaudella. Kuntien valtionavut ovat kehysmenettelyn piirissä, mikä suoraan ja välillisesti rajoittaa myös kunnille osoitettavien menojen kasvua. Vain eräät valtionavut, kuten veroperustemuutoksista aiheutuvat verotulomenetysten kompensaatiot ja valtionavut toimeentulotukimenoihin, ovat kehyksen ulkopuolella. Käyttötalouden valtionosuudet kuitenkin kattavat kuntasektorin toimintamenoista ainoastaan viidenneksen, joten kuntien omilla verotuloilla ja päätöksillä on suuri merkitys menojen kasvuun. Lisäksi kuntien tulopohjan epävakaas on ongelmallista menojen hallinnan näkökulmasta. Erityisesti suhdannevaihteluista aiheutuva kuntien tilapäisen tulokasvun menoja pysyvästi lisäävä vaikutus voi keasuhdanteessa olla tuntuva.

Kunnille voidaan antaa tehtäviä ainoastaan lainsäädännöllä. Lisäksi valtion tulee huolehtia siitä, että kunnilla on tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia tehtävien hoitamisesta. Lainsäädännöllä annettuihin tehtäviin valtio maksaa kunnille valtionapuja lailla säädetyn prosentin mukaisesti. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan hallituskaudella voidaan antaa kunnille muun muassa sosiaali- ja terveystalouden lisätehtäviä. Kehyspäätökseen sisältyvässä kuntatalouden arvioissa on otettu huomioon tehtävämuutosten vaikutus kuntien tuloihin ja menoihin. Hallitus linjasi rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon yhteydessä (29.11.2013), että se pidättäytyy uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja veloitteiden antamisesta ilman, että se päättää samalla vastaavansuuruisista tehtävien ja veloitteiden karsimisista tai uusien annettavien tehtävien ja veloitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Periaatetta sovelletaan kehyspäätökseen nähden uusiin hankkeisiin. Tämän lisäksi kehykseen jo sisältyviä kuntien menoja lisääviä hankkeita arvioidaan kriittisesti kehyspäätöksen yhteydessä. Lisäksi hallitus on päättänyt kuntien tehtävien ja veloitteiden vähentämisestä. Tavoitteena on saavuttaa yhden miljardin euron vähennys kuntien toimintamenoissa vuoden 2017 tasossa.

Hallitus linjasi rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon yhteydessä, että kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi otetaan käyttöön uusi kuntatalouden ohjausjärjestelmä, joka olisi pitkäjänteisyytensä ja sitovuutensa osalta verrattavissa nykyiseen valtiontalouden kehysmenettelyyn. Kuntatalouden makro-ohjausta on tarkoitus toteuttaa osana julkisen

talouden kokonaisohjausta. Viime aikoina erityisesti Euroopan Unionin talouspolitiikan säätelyn kehittymisen myötä on syntynyt aiempaa suurempi paine kehittää kansallista, koko julkista taloutta koskevaa finanssipoliittista säätelyä, ml. menokehdykset. Ns. budjetti-kehysdirektiivi on kansallisesti toimeenpantu vuoden 2014 alussa valtioneuvoston asetuksella (120/2014) julkisen talouden suunnitelmasta. Asetus sisältää mm. vaatimuksen asettaa kuntataloutta koskeva rahoitusasematavoite ja sen kanssa johdonmukainen euromääräinen menotavoite valtion toimenpiteistä kuntataloudelle aiheutuvalle menojen muutokselle. Vaatimus tulee voimaan vuoden 2015 alusta.

Tavoitteena on, että myös kuntalain kokonaisuudistus tulisi voimaan 2015 alusta. Kuntalain uudistuksessa kunnan alijäämän kattamisvelvoitetta on tarkoitus kiristää ja ulottaa se koskemaan myös kuntayhtymiä. Samalla peruspalveluohjelma ja -budjetti korvataan valtion ja kuntien neuvottelumenettelyssä laadittavalla kuntatalousohjelmalla, jonka laadinta kytkeytyy julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioesityksen laadintaan.

6. Kehysmenettelyn joustavuuden lisäys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn joustavuuden lisäämiseksi siten, että määrärahoja voidaan kohdentaa nykyistä paremmin hallinnonalojen sisällä ja niiden välillä.

Valtiontalouden kehysjärjestelmässä sitova vaalikauden kehys asetetaan kehysmenojen kokonaistasolle. Kehyspäätöksessä valtiontalouden kokonaismenokehys on jaettu hallinnonaloittain, mutta hallinnonaloittaiset kehdykset eivät ole sitovia. Vuosittaisissa kehyspäätöksissä seurataan vain kehysmenojen pysymistä asetetun kokonaiskaton alla, eikä hallinnonaloittaisten kehysten toteutumista. Kokonaiskehdyksen ja hallinnonalojen kehysten yhteissumman väliin on jätetty jakamaton varaus sekä vuosittainen 200 milj. euron lisätalousarviovaraus ennakoimattomia menotarpeita varten. Kehdyksen joustavuutta on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmäjulkaisussa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011). Itse kehysjärjestelmä ei estä uudelleenkohdennuksia hallinnonalojen välillä. Etenkin edellisillä vaalikausilla vallinnut joustamattomuus hallinnonalojen välillä on lähinnä johtunut päätöksentekokulttuurista, jossa osapuolet ovat pitäneet kiinni määrärahavaruksistaan ja muutoksista on haluttu päättää koalitiassa yhteisymmärryksessä. Jos uudelleenkohdennuksia tehdään vain yksimielisesti, ne helposti estyvät, koska luovuttava taho yleensä vastustaa niitä. Tilanne olisi sama ilman kehysjärjestelmääkin. Kuluvalla vaalikaudella hallituksen päätöksentekokulttuuriin on kuulunut tiukka menokuri ja menojen uudelleenkohdennuksista sopiminen. Hallitus on rahoittanut lisäpanostuksensa uudelleenkohdennuksin. Hallitus päätti valtiontalouden vahvistamiseksi laajamittaisista sopeutus-toimista. Ensimmäiset sopeutustoimet, jotka alentavat kehysmenojen tasoa nettomääräisesti noin 1,2 mrd. eurolla vuoden 2015 tasolla verrattuna edellisen hallituksen viimeiseen kehyspäätökseen, päätettiin hallitusohjelmassa. Kehysmenosäästöjä tehtiin yli 2 mrd. eurolla samalla kun kärkihankkeiksi nostettiin mm. nuorten yhteiskuntatakuu, työllistämistoimet

ja harmaan talouden torjunta, joihin kohdennettiin lisämäärärahoja. Hallitusohjelman ja vaalikauden ensimmäisen kehyspäätöksen myötä uudelleenkohdennusta siten tapahtui.

Keväällä 2012 hallitus päätti vuosien 2013–2016 kehyspäätöksen yhteydessä uusista sopeutustoimista ja menopanoistuksista. Vuoden 2015 tasolla nettomääräisesti noin 1,2 mrd. euroon nousevat uudet kehysmenosäästöt kohdistuivat mm. kuntien valtionosuuksiin sekä indeksikorotusten tekemättä jättämissiin, kun taas lisäpanostuksia kohdennettiin mm. nuorten aikuisten osaamisohjelmaan, työllistämistoimiin sekä työttömyysturvaan liittyviin uudistuksiin. Myös keväällä 2013 hallitus päätti uusista menosäästöistä ja toisaalta lisäpanostuksista erityisesti kasvun tukemiseen. Käytännössä hallitus on siten osoittanut, että etenkin kehysmenojen tason kokonaisvaltaisen uudelleenharkinnan yhteydessä painopistemuutoksia voidaan tehdä eikä kehysjärjestelmä ole sille esteenä. Lisäksi kuluvalle vaalikaudella hallinnonalojen resurssien käyttöä arvioidaan vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmassa. Tähän liittyen ministeriöt ovat syksyllä 2012 valmistelleet hallinnonalojensa ydintoimintanalyysit, joilla pyritään valtion toimintojen uudistamiseen siten, että perustehtäviä ja -palveluita voidaan hoitaa hyvin myös tulevaisuudessa. Toisaalta kuluvalle vaalikaudella toteutettavassa keskushallinnon uudistushankkeessa on tavoitteena yhtenäistää valtioneuvoston politiikka-, lainsäädäntö- ja resurssiohjausta, tukea nykyistä paremmin hallituksen strategisen näkemyksen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta julkisessa hallinnossa ja yhteiskunnassa sekä lisätä henkilöstön ja taloudellisten resurssien liikkuvuutta ja edistää yhtenäisen toimintakulttuurin syntymistä valtionhallinnossa.

EK 53/2010 vp — M 9/2010 vp — TrVM 11/2010 vp

2. Uudistetun omistajaohjauksen sisältö

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtion omistajaohjausta koskevaa raportointia on kehitetty kertomusmenettelyn uudistamistyön osana. Valtio-omisteisia kaupallisesti toimivia yhtiöitä käsittelevän salkun ja valtion erityistehtäviä toteuttavia yhtiöitä koskevat tiedot on esitetty kertomusvuodelta 2013 hallituksen vuosikertomuksessa. Raportti sisältää tietoa myös yritysvastuun edistämisestä valtio-omisteisissa yhtiöissä.

Valtioneuvoston kanslia jatkaa edelleen vuosikertomuksen tekemistä valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden osalta. Vuosikertomuksessa yhtiöt käsitellään yhtiökohtaisesti. Lisäksi raportoidaan omistajaohjauksesta ja -politiikasta yleisesti. Vuosikertomus toimitetaan eduskuntaan kansanedustajille ja ryhmäkanslioihin sekä kirjastoon.

Yhdistetyn kertomuksen sisältöä koskevaa kehitystyötä ja valmistelua tehdään valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian johdolla yhteistyössä ministeriöiden kanssa. Kertomuksen sisällön kehittämistä jatketaan valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön sekä muiden ministeriöiden kanssa saadun palautteen, eduskunnan kannanottojen

sekä valmistelun antamien kokemusten pohjalta. Työ tulee jakautumaan usealle vuodelle ja sen etenemistä seurataan vuosittain.

EK 25/2011 vp — K 17/2011 vp — TrVM 5/2011 vp

1. Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen käytännön vaikutukset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen viitoittamat valtioneuvoston hyvän lainvalmisteluprosessin menettelytavat otetaan käyttöön. Hallitus on hyväksynyt hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman, jonka kärkihankkeisiin kuuluvat lainsäädäntöhankkeet muodostavat hallituksen lainsäädäntösuunnitelman. Erityisesti näissä hankkeissa on tavoitteena noudattaa Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen viitoittamia hyvän lainvalmisteluprosessin menettelytapoja.

Ministeriöiden käyttöön on v. 2013 julkaistu sähköinen Lainvalmistelun prosessiopas, joka on valmisteltu Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeessa valmistuneen lainvalmisteluprosessin mallin pohjalta. Opas on tarkoitettu lainvalmisteluhankkeiden suunnittelua, toteutusta ja seurantaa varten.

Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeessa on v. 2012 määritelty lainvalmistelutyössä tarvittava osaaminen osaamiskartan muotoon. Vuonna 2013 on uudistettu lainvalmistelukoulutus. Uuden koulutusohjelman tavoitteena on laajentaa ja syventää lainvalmistelutyötä tekevien asiantuntijoiden osaamista sekä yhtenäistää lainvalmistelukäytäntöjä ja menettelytapoja valtioneuvostossa. Koulutusohjelma pohjautuu lainvalmistelun osaamiskartan osaamisalueisiin. Se sisältää tietoa lainvalmisteluprosessin hallinnasta, vaihtoehtojen ja vaikutusten arvioinnista, oikeudellisesta osaamisesta ja lainvalmistelun viestintä- ja yhteistyötaidoista. Syksyllä 2013 käynnistynyt koulutusohjelma on pilotti, ja sen toteuttaa HAUS kehittämiskeskus Oy. Lisäksi lainvalmistelutyötä tekeville asiantuntijoille on syksyllä 2013 perustettu valtioneuvoston yhteiseen mentorointiohjelmaan oma mentorointiryhmä. Vuonna 2013 on uudistettu myös säädösvalmisteluprosessissa avustavan henkilöstön koulutusohjelma, joka käynnistyy v. 2014, ja sen toteuttaa HAUS kehittämiskeskus Oy.

Kansliapäällikkökokouksessa on keväällä 2013 sovittu, että kaikki ministeriöt ottavat yhteisen lainvalmisteluprosessin käyttöön ja että ministeriöiden virkamiehiä koulutetaan lainvalmisteluprosessista. Lisäksi on todettu, että ministeriöt ovat itse vastuussa Lainvalmistelun prosessioppaan, HAUS:n kurssien ja Lainkirjoittajan oppaan hyödyntämisestä ja että kansliapäällikkökokouksessa käsitellään v. 2014, mitä muutoksia näillä toimilla on saatu aikaan.

2. Oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteinen asianhallinta- ja tietojärjestelmä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäasiainministeriö raportoi kaksi vuotta sitten eduskunnalle sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön yhteisen tietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöönoton valmistelutilanteesta. Sen lisäksi sisäasiainministeriö totesi vuosi sitten, että valtiovaraministeriön julkisen hallinnon ICT-toiminnon kannan ja tietohallintolain 8 §:n mukaan poliisihallinnon VITJA-järjestelmän ja oikeushallinnon AIPA-järjestelmän yhteentoimivuus on varmistettava. Tältä osin SM totesi, että eri sektoreiden yhteisen tietojärjestelmäkokonaisuuden toimivuus varmistetaan hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. Sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön tavoite tässä kysymyksessä on edelleen yhteinen; oikeusprosessin joutuisuuden parantaminen sekä saumaton sähköinen tiedonkulku rikosasiaketjun päästä päähän.

VITJA-hankkeelle oli suunniteltu kaksi käyttöönottovaihetta; VITJAn ensimmäisessä vaiheessa oli suunniteltu käyttöönotettavaksi rekisteröityjen tuntomerkkiedot (RETU) vuoden 2013 aikana. VITJAn toisen käyttöönottovaiheen, VITJA 2014:n, sisältötavoitteena on ollut vuoden 2014 alussa poliisin nykyisen PATJA-järjestelmän korvaavat toiminnot valvonta- ja hälytyspalvelutehtävissä ja esitutkinnassa.

Järjestelmän toimituksessa ei ole pystytty toteuttamaan aikataulussa suunniteltua sisältöä, joka vastaisi sekä Poliisihallituksen, että Haltikin järjestelmälle asettamiin laatuvaatimuksiin. Näin ollen VITJA-järjestelmän käyttöönottovaiheiden sisältö ja aikataulutus on jouduttu suunnittelemaan uudestaan.

Tammikuun 28. päivänä 2014 otettiin käyttöön VITJA–RETU-järjestelmä. Toisesta käyttöönottovaiheesta päätetään erikseen vuoden 2014 alkupuoliskon aikana.

Poliisihallituksessa on varmistettu, että muutokset VITJAn käyttöönotossa vuoden 2014 alussa eivät aiheuttaneet muutostarpeita lakiuudistusten voimaantulolle. Uusien poliisi-, pakkokeino- ja esitutkintalakien edellyttämät vaatimukset voidaan väliaikaisesti täyttää poliisin nykyiseen PATJA-järjestelmään tehdyillä muutoksilla ja toiminnallisella ohjeistuksella.

VITJA- ja oikeusministeriön AIPA-hankkeiden välillä on tehty tiivistä yhteistyötä, jottei aikataulumuutoksista aiheudu tiedonvälityksen katkoksia. Tällä hetkellä AIPAn käyttöönottoaikataulu poliisihallinnon tietämyksen mukaan näyttäisi asettuvan vuoden 2015 puoliväliin. Ensimmäisessä vaiheessa tulee koordinoita hankkeiden välillä summaarisen menettelyn tiedonvaihto.

1. Valtionavustuslain säännösten soveltaminen käytännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön budjettiosasto on kirjeellään VM/1506/03.03.00/2012, 27.9.2012 lähettänyt valtioneuvoston kanslialle ja ministeriöille kyselyn hallinnonalan valtionapujärjestelmistä, joihin ainakin joiltain osin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001), pl. valtionavustuslain 3 §:ssä säädettyt tuet ja EU:n kokonaan tai osittain rahoittamat tuet. Ministeriöitä pyydettiin arvioimaan hallinnonalansa näkökulmasta viitekohdassa mainitun eduskunnan kirjelmän kannanotossa 1. esiintuotuja seikkoja ja raportoimaan valtiovarainministeriön budjettiosastolle erityisesti seuraavista asioista:

- onko ministeriö ottanut huomioon tarkastusvaliokunnan mietinnössä esiin tulleet ongelmat,
- miten ministeriö huolehtii siitä, että hallinnonalan toimijoiden osaamista ja koulutusta parannetaan niin, että jatkossa ao. säännökset tunnetaan, niitä noudatetaan ja valvotaan sekä
- miten valtionavustuslain 15 ja 36 §:ä on käytännössä sovellettu ja onko kilpailuvaiikutuksia arvioitu?

Valtioneuvoston kanslia ja ministeriöt ovat toimittaneet vastauksensa kyselyyn. Hallitus on antanut 20.12.2012 eduskunnalle selvityksen (TRO 1/2013 vp), jossa hallitus on raportoinut eduskunnan kannanoton kohdissa 1 ja 2 edellytettyjen toimenpiteiden toteutumisesta vuoden 2012 aikana. Lisäksi tutkitaan erilaisten tuki- ja valtionapujärjestelmien kilpailuvaikutusten tunnistamisen ja arvioinnin selvittämismahdollisuuksia.

Valtiovarainministeriön budjettiosasto on järjestänyt valtioneuvoston kanslialle ja ministeriöille valtionavustusten kehittämistä käsittelevän seminaarin 10.12.2013. Seminaari järjestettiin osana vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa (VATU).

Seminaarissa käsiteltiin valtionavustuksia hallinnollisen taakan keventämisen sekä vaikuttavuuden parantamisen näkökulmasta luentoja ja työryhmätyöskentelyn muodossa. Työryhmät esittivät ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi liittyen valtionavustuksia koskevan lainsäädännön muuttamiseen, valtionapukäsikirjan laatimiseen, talousarviotekstien arviointiin ja kehittämiseen, tietojärjestelmien yhteensopivuuteen sekä vaikuttavuuden seurantaavälineiden luomiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut lisäksi seuraavaa:

Valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto valmistelee kuntien yhdistymiseen liittyvää selvitysavustusta koskevia päätöksiä. Lisäksi osastolla on valmisteltu vuosina 2002–2006 kuntajaon muutosten yhteydessä investointi- ja kehittämishankkeiden tukea koskevia päätöksiä sekä vuosina 2005–2012 kuntien yhteistoiminta-avustusta koskevia päätöksiä. Kaikkiin näihin avustuksiin on sovellettu valtionavustuslakia, ml. lain

15 ja 36 §:iä. Kuhunkin avustukseen liittyy erillinen raportointivelvoite, jonka perusteella avustusten käyttöä, vaikuttavuutta ja tarvetta voidaan jatkuvasti arvioida.

Kuntien yhteistoiminta-avustus

Kuntien harkinnanvaraista yhteistoiminta-avustusta koskeva lainsäädäntö oli voimassa vuosina 2005–2012. Vuonna 2013 avustusta ei enää myönnetty.

Avustus kuntien yhdistymisselvitysten kustannuksiin

Valtiovarainministeriö on vuosina 2004–2012 myöntänyt vuosittain avustusta kuntien yhdistymiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuviin kustannuksiin. Avustusta on myönnetty hakemuksesta selvitykseen osallistuneille kunnille selvityksestä aiheutuviin erillis-kustannuksiin, kuten esim. ulkopuolisen konsultin suorittamaan selvitystyöhön, mutta ei kuntien tavanomaisen virka- ja luottamushenkilötyön puitteissa tapahtuvan toimintaan. Avustuksen määrä on voinut olla korkeintaan 70 % selvityksen hyväksyttävistä arvonn-lisäverottomista kustannuksista, kuitenkin enintään 40 000 euroa. Avustuksen myöntä-misen ehtona on ollut, että kunnat sitoutuvat toteuttamaan esiselvityksen hakemuksessa esitetyn mukaisesti.

Tiedot toteutuneesta esiselvityksestä ja sen kustannuksista on tullut toimittaa valtio-varainministeriöön selvityksen päätyttyä. Loppuraportoinnissa on tullut todentaa selvi-tyksen toteutuneet kokonaiskustannukset ja mahdollisesti käyttämättä jäänyt tai liikaa maksettu avustus tai sen osa on tullut palauttaa. Esiselvitysavustuksen vaikuttavuutta on seurattu vuosittain. Seurannassa on havaittu, että avustuksella on madallettu kynnystä yhdistymisselvitykseen lähtemiseen, ja avustusta saaneista selvityksistä noin 50 % on joh-tanut kuntien yhdistymiseen.

Heinäkuussa 2013 voimaan tulleen kuntarakennelain myötä kunnille on tullut velvol-lisuus selvittää kuntien yhdistymistä laissa määriteltyjen selvityksperusteiden mukaisesti. Kuntarakennelain mukaan kunnalle maksetaan avustusta laissa säädettyjen selvityksperus-teiden osoittamalla selvitysalueella tai ministeriön päätöksen perusteella niistä poikkeavalla alueella toteutettavan yhdistymisselvityksen kustannuksiin Avustuksen määrä on enintään 50 000 euroa selvitystä kohden. Lisäksi maksetaan enintään 10 000 euron lisäosa uuden kunnan talouden tervehdyttämiskeinojen selvittämiseen, mikäli selvityksessä on mukana talouden kriisikunta tai kriisiytyvä kunta.

Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki

Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea on myönnetty vuosina 2002–2006 kuntien yhdistymisen yhteydessä 28 kunnalle, yhteensä 35 461 000 euroa. Tukea myönnettiin sil-loisen kuntajakolain 40 §:n perusteella kehittämishankkeisiin, joilla pyrittiin taloudelli-suuden ja tehokkuuden parantamiseen sovittamalla yhteen kuntien palvelurakenteita tai vahvistamaan elinkeinopohjaa. Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki oli enintään 1 700 000 euroa kuntajaon muutosta kohden. Vuosina 2003–2006 voimaantulleissa kunta-

jaon muutoksissa investointi- ja kehittämishankkeiden tuki on maksettu kertaluontoisena suorituksena kuntajaon muutoksen tullessa voimaan.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti huomiota investointi- ja kehittämishankkeiden tuen maksukäytäntöihin vuonna 2005. Investointi- ja kehittämishankkeiden tuen maksamista koskevaa käytäntöä muutettiin 1.1.2007 ja sen jälkeen voimaan tulevissa kuntajaon muutoksissa siten, että tuki on maksettu jokaisen tuettavan kohteen osalta kahdessa erässä: ensimmäinen erä (50 %) siinä vaiheessa, kun kohteen investointi tai kehittäminen on käynnistetty ja toinen erä (50 %) siinä vaiheessa, kun kohteen investointi tai kehittäminen on saatu päätökseen.

Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea saaneilta kunnilta edellytettiin vuosittaista selvitystä hankkeiden etenemisestä ja siitä, missä ajassa kyseiset hankkeet oli tarkoitus toteuttaa. Takarajana hankkeiden valmistumiselle on katsottu olevan yhdistymissopimuksen voimassaoloaika (tuolloin voimassa olleen kuntajakolainsäädännön mukaan viisi vuotta). Hankkeiden päättyessä kunnilta on edellytetty valtionavustus selvitystä, joka sisältää valtionavustus päätöksen ja valtionavustuslain noudattamisen valvomiseksi oikeat ja riittävät tiedot. Tuen käyttämisestä muuhun käyttötarkoitukseen kuin siihen, mihin se on alun perin myönnetty, ei ole hyväksytty. Tuki, jota ei ole pystytty kohdentamaan päätöksen mukaisesti, on peritty takaisin. Joissakin tapauksissa tuen käyttötarkoituksen muuttamisesta on tehty erillinen päätös silloin, kun tuen käyttö alkuperäiseen kohteeseen on osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi tai mahdottomaksi. Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea saaneet kunnat ovat päättäneet ja loppuraportoineet hankkeensa lukuun ottamatta yhtä kuntaa.

2. Sosiaali- ja terveyshuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut jo 2000-luvun alussa tietojärjestelmien yhteensopivuuden kehittämisen kansallisten koodistojen ja rajapintojen standardoinnilla. Työ sai järjestelmälliset puitteet vuonna 2007 voimaan tulleiden lakien asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) myötä. Omat erikoislait ovat tarpeen julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011, tietohallintolaki) lisäksi, koska suuri osa terveydenhuollosta on yksityistä toimintaa, jota tietohallintolaki ei koske.

Lakien toimeenpano (Kanta-hanke) on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Sähköinen lääkemääräys on kattavasti käytössä apteekeissa ja julkisessa terveydenhuollossa ja niitä kirjoitetaan tällä hetkellä noin 100 000 kappaletta päivässä. Potilastiedon arkisto on käytössä yhdellä alueella ja käyttöä laajennetaan vielä keväällä 2014. Julkisen terveydenhuollon määräaika on alkusyksystä ja on todennäköistä, että liittymissummaa puretaan sen jälkeenkin, koska suuri osa liittyjistä haluaa liittyä aivan takarajalla.

Sosiaalihuollon sähköisiin asiakirjoihin liittyvä erityislaki on valmisteilla ja siinä määritellään myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietojenvaihto. Lain toimeenpano alkaa vuonna 2015.

Valtiovarainministeriön ensisijaisena tietohallintolain mukaisena ohjauskeinona toimialakohtaisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämisessä on informaatio-ohjaus. Informaatio-ohjaus tapahtuu kokonaisarkkitehtuurin suunnitteluun ja kuvaamiseen liittyvänä ohjauksena, yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisena ja ylläpitämisenä sekä yhteisten palvelujen ja tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden ohjauksena. Yhteisen arkkitehtuurityön tavoitteena on luoda julkiseen hallintoon riittävä osaaminen ja yhtenäistää kehitystyön suunnittelumenetelmät tasolle, joka mahdollistaa yhteentoimivuuden määrittämisen ja kuvaamisen sen toteuttamisen vaatimalle tasolle. Kohdealueiden arkkitehtuurityötä tukemaan valtiovarainministeriö on asettanut keväällä 2013 Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) yhteyteen kokonaisarkkitehtuuriyaoston.

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa ja ICT2015-työryhmän raportissa ehdotetaan kansallisen palveluarkkitehtuurin rakentamista. Valtiovarainministeriö on laatinut suunnitelman kansallisen palveluarkkitehtuurin ja sen osien toteuttamiseksi. Palveluarkkitehtuurityöhön sisältyy kansallinen palveluväylä, kansallinen sähköinen tunnistusratkaisu sekä kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelukanavat ja tietosuojan takaamiseksi kansalaisten osalta omien julkisen hallinnon rekisteritietojen katselu ja tiedon välityksen hallintapalvelu. Arkkitehtuurin ja sen keskeisen osan, palveluväylän, tavoitteena on luoda palveluita nykyistä helpommin yli organisaatorajojen. Tavoitteen edistämiseksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt kansallisen palvelutoiminnan tavoitteita ja palvelutoiminnassa tarvittavaa tiedonsiirtoa tukevan väyläratkaisun suunnittelutyön. Palveluväylän toteutusvaihtoehtojen suunnittelua varten on laadittu syksyllä 2013 viitearkkitehtuuri määrittelemään mahdollinen kansallinen ratkaisu, jonka tavoitteena on muodostaa tiedonvälityskokonaisuus, jossa eri toimintaympäristöjen palveluiden tarvitsema tieto olisi saatavilla avoimien rajapintojen yli kaikille tietoja tarvitseville palveluille niin, että kukin väylään liitetty vastaisi siitä, että muiden tarvitsemat tiedot ovat saatavissa välitysalustan kautta yhtenäisesti sovittujen rajapintojen avulla.

EK 18/2012 vp — K 10/2012 vp — K 14/2012 vp — TrVM 4/2012 vp

1. Arvioidusta verovajeesta ja verojäämien määrästä ja muutoksista raportointinen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön ja Verohallinnon välisten voimassa olevien tulosohtausasiakirjojen mukaan Verohallinnon keskeinen perustehtävä on verotulojen turvaaminen ja verovajeen vähentäminen. Verohallinto turvaa verotulojen kertymää edistämällä veronmaksu- myönteisyyttä, antamalla ennakoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonnan uskottavasti. Verovajeeseen vaikuttavista ilmiöistä on tarpeen saada jatkossa enemmän tietoa, jotta resursseja ja toimenpiteitä voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti ja oikealla tavalla. Valtiovarainministeriö ja Verohallinto ovat tulossopimuksessaan sopineet, että

Verohallinto käynnistää yhteistyössä ulkopuolisten tahojen kanssa selvityksen menetelmien kehittämiseksi verovajeen suuruuden ja sen osatekijöiden arvioimiseksi. Tavoitteena on, että verovajetta koskevia tietoja pystyttäisiin antamaan vuodelta 2013 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa.

Verovajeella tarkoitetaan lainmukaisen verokertymän ja toteutuneen verokertymän erotusta. Vero-vaje aiheutuu mm. asiakkaiden maksukyvyttömyydestä, osaamattomuudesta, tahattomista virheistä sekä tahallisuudesta eli harmaasta taloudesta. Verovaje jaetaan kahteen erään, verojäämiin sekä ilmoitusvirheisiin ja –laiminlyönteihin. Verojäämät syntyvät, kun verovelvollinen ei pysty maksa-maan ilmoittamiaan veroja, tai Tullin ja Verohallinnon valvonta- ja perintätoimien perusteella määrättyjä veroja.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on valtion tilinpäätöskertomuksesta vuodelta 2011 antamassaan mietinnössä käsitellyt verovajetta. Tarkastusvaliokunta on mietinnössään todennut mm., että vero-vajeeseen vaikuttavista tekijöistä tulee jatkossa saada nykyistä tarkempaa tietoa, jotta verovajeen pienentämiseen käytettäviä resursseja ja toimenpiteitä voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti ja oikealla tavalla. Tarkastusvaliokunnan ehdotuksen pohjalta eduskunta esitti kannanoton 26.9.2012, jossa se edellyttää, että ”...hallitus raportoi arvioidusta verovajeesta ja verojäämien määrästä, muutoksista ja muutoksiin keskeisesti vaikuttavista tekijöistä sekä verovajeen ja verojäämien pienentämiseen käytettyjen toimien vaikuttavuudesta vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa ja ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa valtion talouden tilaan ja verotuloihin vaikuttavien tekijöiden yhteydessä.”

2. Valtion toimitilapalvelujen toteutus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion omassa käytössä olevien tilojen omistajahallinto on jo 1990-luvun lopulla tehtyjen linjausten mukaisesti keskitetty liikelaitosmuodossa toimivalle Senaatti-kiinteistöille. Samalla käyttöön on otettu valtion omassa käytössä olevien tilojen vuokrausta koskevat periaatteet. Virastot ja laitokset voivat valita toimitilat joko valtion omassa käytössä olevista tiloista tai ulkopuoliselta tilantarjoajalta. Valtion omassa käytössä olevien tilojen tarjonta on kuitenkin aina selvitettävä ennen kuin sitoudutaan ulkopuolisen vuokranantajan tiloihin. Valtion virastojen ja laitosten koko käytössä olevasta toimitilakannasta ulkopuolisilta/yksityisiltä vuokranantajilta on vuokrattu arviolta noin 1/6 tiloista.

Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on valtion sisäisenä (in house) toimitila-asiantuntija tuottaa valtionhallinnolle toimitilat ja niihin liittyvät palvelut tehokkaasti ja vastuullisesti valtion kokonaiset huomioiden. Keskitetty toimintamalli tuo mittakaavaetuja ja mahdollistaa tilojen käytön sekä uudelleenkäytön tarkastelun yli hallinnonalojen, mikä on tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa. Virastojen toimitilajohtamista ja -suunnittelua tukevia palveluja ovat työympäristön kehittämisprojektit, tilanhankinnat markkinoilta, toimitilaverkostojen konseptoinnit, toimitilastrategian laatimiset, toimitilajohtamiseen liittyvä konsultointi sekä toimitilojen edelleenvuokrauspalvelu.

Senaatti-kiinteistöt aloitti vuonna 2010 valtiovarainministeriön pyynnöstä yhteistyössä ministeriöiden, virastojen ja laitosten kanssa valtionhallinnon toimitilatietojen keräämisen hallinnoimaansa tilatietojärjestelmään (ns. Hallinnon tilahallinta (HTH)-projekti). Projektissa on kerätty valtionhallinnon vuokrasopimukset ja näihin perustuvat tiedot valtion käytössä olevista toimitiloista sekä otettu käyttöön tietopalvelu, johon kuuluu viraston omien tilojen katseluun ja tietojen päivittämiseen tarkoitettu väline sekä Konsernikanava, joka sisältää yhteenveto- ja tunnuslukuja koko valtion toimitiloista. Puolustusvoimat ja Puolustushallinnon rakennuslaitos eivät vielä ole liittyneet tietopalveluun. Yhteinen tietopohja mahdollistaa virasto-, hallinnonala- ja valtiotasoisien tilatiedon vertailun ja raportoinnin sekä tukee toimitilajohtamista ja tavoitteiden seurainta.

Vuokramarkkinoilla, oli kyseessä valtion omien tilojen vuokrauksessa tai yksityiseltä tehtävästä tilojen vuokrauksesta, tehtyjen sopimusten sitovuus on järjestelmän toimivuuden kannalta oleellista. Yhteisymmärryksessä vuokranantajan kanssa tehtävät sopimusten uudelleenjärjestelyt ovat myös osa luontevaa kiinteistönomistajan toimintaa. Hallitus on marraskuussa 2012 täsmentänyt jo aiemmin voimassa ollutta linjaustaan, jolla virastojen ja laitosten toimitila-asioita voidaan ratkoa niissä tilanteissa, joissa virastolle tai laitokselle on jäänyt tarpeettomia tiloja niille yllätyksellisistä ja hallituksen linjauksista peräisin olevista tilanteista johtuen. Linjauksen tavoitteena on varmistaa, että virasto tai laitos ei joudu kohtuuttomaan tilanteeseen yllättävien muutosten osalta, kuitenkin niin, että sillä säilyy vastuu ja harkinta vuokrasopimukseen sitouduttaessa (esim. sopimuksen pituus). Täsmennetty linjaus selkeyttää uudelleenjärjestely- ja muutostilanteiden hoitamista. Linjauksen lähtökohdaksi on kertakorvausmalli jossa virasto tai laitos pyrkii sopimaan vuokranantajan kanssa ehdoista, joilla virastolle tai laitokselle tarpeettomien tilojen vuokrasopimus voidaan päättää ennakkoaisesti. Virastolle tai laitokselle esitetään tapauskohtaisesti budjetissa lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen, kuitenkin niin että virastolla tai laitoksella säilyy tietty omavastuuosuus. Poistuvan vuokrakustannuksen aiheuttamasta säästöstä puolet voidaan palauttaa hallinnonalalle. Linjausta voidaan soveltaa sekä valtion omien tilojen että ulkopuolisen tilantarjoajan vuokrasopimuksiin. Kertakorvausmallia on sovellettu Puolustusvoimauudistuksen sekä Häätäkeskusuudistuksen yhteydessä. Puolustusvoimille on kehyskaudella 2014–2017 osoitettu vuokrasopimusten ennakkoiseen päättymiseen liittyen yhteensä n. 3,9 miljoonaa euroa. Senaatti-kiinteistöjen toiminnan tavoitteisiin kuuluu panostus sellaisiin ratkaisuihin, joilla tuetaan virastojen toiminnallisia muutoksia. Virastot ja laitokset voivat hyödyntää Senaatti-kiinteistöjen asiantuntijuutta myös tilanteissa, joissa viraston tai laitoksen on neuvoteltava yksityisten vuokranantajien kanssa tehtyjen vuokrasopimusten muutoksista ja esim. korvaavan vuokralaisen hankkimisesta.

Sellaiset tyhjäksi jääneet toimitilat, joille ei löydy tarkoituksenmukaista valtiokäyttöä, pyritään myymään julkisin ja avoimin menettelyin. Senaatti-kiinteistöjen aktiivinen myyntitoiminta tarpeettomista kiinteistöistä luopumiseksi parantaa valtion pääomankäytön tehokkuutta. Valtion kiinteistöomaisuuden käyttöaste vuonna 2012 oli 96,4 prosenttia.

1. Rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistaminen kosteuden hallitsemiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö selvittää asiaa mietinnön mukaisesti erityisesti rakennuksen elinkaaren aikaisen ohjauksen kannalta. Selvityksessä otetaan huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarviointi.

Ympäristöministeriö on esittänyt rakentamisen ohjaamisen keskittämistä ympäristöministeriöön osana valtion hallinnonalojen yhteistä vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa (ns. VATU-hanke).

Pääministeri Kataisen hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013 sisältää rakennusvalvontatoimeen liittyvän kohdan. Rakennusvalvontatoimen asiantuntemusta ja yhtenäistä toimintatapaa vahvistetaan kokoamalla rakennusvalvonta isommiksi yksiköiksi. Uudet rakennusvalvontayksiköt kattaisivat toimintansa täysimääräisesti lupamaksuilla. Uudistus on tarkoitus toteuttaa vuoden 2016 aikana. Rakennusvalvonnan suuremmilla yksiköillä luotaisiin edellytykset nykyistä paremmalle palvelutasolle ja yhtenäisemmille käytännöille säännösten soveltamisessa ja viranomaisvalvonnessa. Tämä osaltaan edistäisi rakentamisen laatua.

Ympäristöministeriössä on parhaillaan kehitteillä myös Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuus (SADe-hanke), joka tarjoaa asumiseen ja rakentamiseen liittyviä lupa-, haku-, tieto- ja analyysipalveluita verkossa.

Ympäristöministeriö aloittaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa keskustelut rakennusten elinkaaren aikaisen ja rakentamisen kosteudenhallintaan keskittyvän informaatio- ja neuvontajärjestelmän soveltuvuudesta viraston tehtäväalaan. Vuoden 2013 aikana ympäristöministeriö on neuvotellut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa Korjaustieto.fi -verkkopalvelun ylläpidosta ja on sovittu, että Korjaustieto.fi -palvelun toimitusvastuu siirtyy vuoden 2014 aikana ARA:lle. Ympäristöministeriö käynnisti Korjaustieto.fi -verkkopalvelun v. 2011. Verkkopalvelun tarkoituksena on tarjota kiinteistönomistajille (asunto-osakeyhtiöt ja pientalot) luotettavaa ja käyttäjälähtöistä tietoa kiinteistöjen ylläpidosta ja korjaamisesta.

2. Rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelma

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriössä valtakunnallisen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelman laatiminen rahoitetaan lisätalousarvion korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot momentille (29.40.20) rakennusterveyttä tukevan ja rakennusarkkitehtikoulutuksen suunnittelua varten myönnetyllä lisämäärärahalla (200 000 eur). Raha on myönnetty Tampereen ammattikorkeakoululle, joka koordinoi suunnitelman laati-

mista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt raportoimaan rahan käytöstä 31.3.2016 mennessä.

Ammattikorkeakoulut keskuudessaan valmistelevat ehdotuksen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelmaksi yhteistyössä yliopistojen kanssa. Rakennusalan peruskoulutusten sisältöjen kehittämisessä tulee lähtökohtana olla laadultaan ja määrältään riittävän laajat terveellisen rakentamien turvaavat opetussisällöt ja osaaminen. Myös alkavan rakennusarkkitehtikoulutuksen opetussuunnitelmaa kehitettäessä on varmistettava rakennusterveyttä edistävien sisältöjen ottaminen koulutukseen. Lisä- ja täydennyskoulutuksella mahdollistetaan ammattitaidon uudistaminen ja viranomaisten edellyttämän osaamisen hankkiminen. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa myös huomioon rakennusterveyden tutkimus- ja kehittämistoiminnan olosuhteiden kehittäminen korkeakouluissa. Suunnitelman laadinnassa ja sen toteuttamisessa tehdään yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön ja ympäristöministeriön edustajien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen keskeisimpiä viime vuosikymmenen uudistuksia on ollut työelämälähtöisyyden kehittäminen. Ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisesti työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla oikeaa työtä tehden. Koulutuspolitiikan tarkoituksena on ollut vakiinnuttaa työssäoppiminen osaksi ammatillista peruskoulutusta.

Opetushallitus on huomionnut rakennusten kosteus- ja homevauriot ja niiden korjaamisen ammatillisessa koulutuksessa muokkaamalla tutkintojen perusteita ja kehittämällä oppimateriaalia. Kosteus- ja homevauriokorjaaminen huomioidaan tutkinnon perusteissa. Ammatillisen koulutuksen rakennusalan, kiinteistöpalvelualan ja talotekniikka-alan perustutkintojen perusteet on uudistettu työelämän tarpeiden mukaisesti. Korjausrakentamisen osaamistarpeet on otettu uusissa perusteissa huomioon. Tulevaisuuden rakennusalan osaajilla on siten entistä vahvempi perusta myös korjausrakentamisen tehtäviin. Voimassa olevaan talonrakennusalan erikoisammattitutkintoon tehtiin tutkinnon osa-kosteus- ja homevauriokorjaamisesta. Lisäksi työn alla ovat talonrakennusalan ammattitutkinto ja rakennustuotannon ammattitutkinto, joissa home- ja kosteusvaurio-osaaminen otetaan huomioon.

Opetushallitus on tehnyt Tampereen yliopiston kanssa sopimuksen rakennusfysiikan oppi-kirjan tekemisestä työntekijätasolle, sillä rakennusfysiikan tietämyksessä on katsottu olevan suuria puutteita.

Opetushallituksen koulutustoimikunta teetti ennakoitiselvityksen korjausrakentamisalojen osaamisesta. Selvitys (Ahonen, Hakala: Korjausrakentamisalojen osaamisen selvitys, Hämeen AMK, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2013) on haettavissa Opetushallituksen verkkosivuilta (http://www.oph.fi/download/151962_Korjausrakentamisalojen_osaamisen_selvitys.pdf).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on määritellyt kosteus- ja homevaurioiden korjaamisessa tarvittavan osaamisen yhdeksi opetustoimen henkilöstölle valtion rahoittamassa täydennyskoulutuksessa huomioitavaksi painopistealueeksi, jotta rakennus- ja kiinteistöhoitoalojen opettajilla olisi myös käytössään viimeisintä tietoa omissa, tuleville alan työntekijöille järjestettävissä koulutuksissa.

Aluehallintovirastot ovat järjestäneet vuonna 2013 lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden korjaamisessa tarvittavan tietoisuuden lisäämiseksi koulutuksen hallinnon edustajille ja sidosryhmille. Rakennus- ja kiinteistöhuoltoalojen opettajille ryhdytään kokoamaan ammattitaitoa kehittävää lyhyt- ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta vuoden 2014 aikana. Myös sivistysjohdolle järjestetään lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä, korjausrakennuttamisessa ja terveyshaittojen minimoimisessa tarvittavassa osaamisessa. Lyhyt- ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta tuottavat aluehallintovirastot ja Opetushallitus. Koulutusten suunnittelussa tehdään yhteistyötä mm. ympäristöministeriön ja Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden kanssa.

Valtakunnallisten kosteus- ja hometalkoiden puitteissa kehittämissuunnitelmaa on laadittu vuodesta 2011 lähtien. Yksi kosteus- ja hometalkoiden laajimmista hankkeista on ollut rakennusterveyteen ja kosteusvaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien kuntotutkimukseen ja korjaamiseen liittyvän koulutuksen ja pätevytyksen synkronointihanke. Hankkeessa on laadittu koulutus- ja pätevytysuunnitelma kosteus- ja homevaurioiden korjausprosessiin osallistuville rakennusten kuntotutkijoille, korjaussuunnittelijoille, työnjohtajille ja valvojille sekä terveydensuojelusektoria palveleville rakennusterveysasiantuntijoille. Heiltä vaaditaan erikoisosaamista, joka sisältää rakennustekniikan lisäksi sisäympäristötekijät ja -olosuhteet terveysvaikutuksineen ja siten terveys korostuu yhtenä olennaisena suunnittelu- perusteena. Hankkeen ehdotukset on julkaistu huhtikuussa 2013 Terveiden talojen erikoisjoukot -raporttina (http://uutiset.hometalkoot.fi/talkoissa_nikkaroitua).

Kosteus- ja hometalkoot on syksyllä 2013 kilpailuttanut jatkohankkeen, jonka tehtävä on suunnitella ja synkronoida Terveiden talojen erikoisjoukot -raportissa esitetyn mukaisesti rakennusalan asiantuntijoiden lisäkoulutus eri puolilla Suomea. Samaan aikaan on käynnistynyt myös opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa rakennusalan asiantuntijoiden tutkinnon sisällä tapahtuvan rakennusterveysalan opetuksen kehittäminen. Talkoiden jatkohanke pyrkii vuosina 2014–2015 huolehtimaan näiden kahden projektin yhteensovittamisesta päällekkäisyyksien estämiseksi.

3. Rakennusten terveellisyys ja rakennusalan pätevyysvaatimukset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on ympäristöministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriössä valmistellaan parhaillaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) muutoksiin (958/2013, 41/2014) perustuvia asetuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain muutos 958/2013 tuli voimaan 1.1.2013. Muutoksen myötä rakennuksen terveellisyteen liittyvät asiat huomioidaan entistä paremmin laissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa. Uuden 117 c §:n mukaisesti rakennus on suunniteltava ja rakennettava siten, että rakennus on terveellinen ja turvallinen rakennuksen sisäilma, kosteus-, lämpö- ja valaistusolosuhteet sekä vesihuolto huomioon ottaen. Jatkossa ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä rakennukselta edellytettävistä terveellisyteen liittyvistä fysikaalisista, kemiallisista

ja mikrobiologisista olosuhteista, taloteknisistä järjestelmistä ja laitteistoista sekä rakennustuotteista.

Uusin maankäyttö- ja rakennuslain muutos (41/2014) tulee voimaan 1.9.2014 ja se liittyy keskeisesti kohtaan 3. Tässä yhteydessä on huolehdittu, että korjausrakentamisen erityispiirteiden huomioon ottaminen tapahtuu läpi suunnittelu-, rakentamis- ja valvontaprosessin. Näitä erityispiirteitä painotetaan monissa kohdin, jotta eri syistä tehtävien korjaus- ja muutostöiden suunnittelussa, toteutuksessa ja valvonnassa tarvittava erityisosaaminen ja erityistoimenpiteet tulevat huomioon otetuiksi. Lainmuutokseen sisältyy myös selkeät tehtävien vaativuusluokkiin perustuvat pätevyysvaatimukset pääsuunnittelijalle, rakennussuunnittelijalle, erityissuunnittelijalle, vastaavalle työnjohtajalla ja erityisalojen työnjohtajille. Näiden toimijoiden tehtävien vaativuusluokituksesta annettavat asetukset ovat valmistelussa. Suunnittelutehtävien vaativuusluokitukseen lisätään erityissuunnittelijana toimivan kosteusvaurion korjaussuunnittelijan suunnittelutehtävä. Se osaltaan tuo esille kosteus- ja homekorjausten suunnittelussa edellytettävää erityisosaamista ottaa rakennusten terveellisyysseikat paremmin huomioon. Samoin rakennustyönjohtotehtävien vaativuusluokituksessa otetaan huomioon tämä kohta. Erityisesti rakennusalan pätevyysvaatimuksiin liittyvien asetusten valmistelussa tehdään yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, jotta rakennusalan pätevyysvaatimukset ovat yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Myös ympäristöministeriön uudet asetukset pääpiirustuksista, selvityksistä ja erityissuunnitelmista ja rakennustyön viranomaisvalvonnasta ja teknisestä tarkastuksesta ovat valmistelussa. Näiden asetusten sisällössä otetaan huomioon kannanoton edellyttämät seikat. Asetusluonnokset lähetetään lausunnolle kevättalvella 2014. Tämän lisäksi on käynnissä Suomen rakentamismääräyskokoelman terveellisyteen liittyvien kosteutta (RakMK C2) sekä vesi- ja viemäri-laitteistoja käsittelevien osien (RakMK D1) uusiminen. Uusimistyö on käynnistetty nykymääräysten toimivuuden arvioinnilla. Tavoitteena on, että uudet rakennusten terveellisyteen liittyvät asetukset lähetetään lausunnolle syksyllä 2014.

Asetusvalmistelun lisäksi ympäristöministeriö valmistelee kosteus- ja homevauriokorjaamisen pätevyysiin liittyviä ohjeita, jotka annetaan maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen voimaan tullessa 1.9.2014.

Lisäksi voidaan todeta, että korjaus- ja muutostöiden suunnittelijalta edellytetään 120 e §:n mukaan myös kokemusta korjausten tai muutostöiden suunnittelusta. Lisäksi 120 §:n mukaan suunnittelijoilla on oltava riittävät lähtötiedot suunnittelun perustaksi korjaus- ja muutostöiden kohteena olevasta rakennuksesta. Tämän lisäksi myös ulkopuoliseen tarkastukseen (MRL 150 c §) ja erityismenettelyyn (150 d §) liittyvät maankäyttö- ja rakennuslain säännökset edistävät erityisesti terveellisyden kannalta asianmukaista rakentamista sekä kosteus- ja homevaurioiden korjaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee terveydensuojelulakiin muutosta, jossa terveyden-suojeluviranhaltijoiden apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyden arviointi siirrettäisiin kunnilta valtakunnalliseksi sertifiointiksi. Sertifiointin lisäksi säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista. Osaamistavoitteet sisältäisivät opetuskokonaisuuksia rakennusfysiikasta, kuntotutkimusmenetelmistä, juridiikasta, rakennetekniikasta, rakennustuotannosta,

ilmanvaihto- ja ilmastointitekniikasta, sisäympäristön epäpuhtauksista ja olosuhteista, tutkimusmenetelmistä ja terveysvaikutuksista. Kyseiset osaamistavoitteet vastaisivat käytännössä nykyistä rakennusterveysasiantuntijakoulutusta. Jatkossa on pyrkimyksenä se, että opintokokonaisuuksia voisi suorittaa eripuolilla Suomea perusopinnoissa tai moduloituna täydennyskoulutuksena.

Sertifiointista on käyty keskustelua myös työsuojelulainsäädännön osalta, tarkoituksena on viitata työsuojelulainsäädännössä ja työterveydenhuollon lainsäädännössä tähän terveyden-suojelulaissa säädettyyn kohtaan. Tällöin työsuojeluvälvönnän tukena voitaisiin käyttää asiantuntijoita terveydensuojelun kanssa yhdenmukaisesti. Asia on esitelty työturvallisuus-säännöksiä valmistelevalle neuvottelukunnassa ja työterveyshuollon neuvottelukunnassa. Asia ei kuitenkaan edennyt tässä vaiheessa säädösvalmisteluun. Terveydensuojelulain muutoksen valmistelu on käynnissä ja laki on tarkoitus saada eduskunnan käsiteltäväksi kevätistuntokaudella 2014 ja asetus syksyllä 2014.

Vaikka ehdotettavan terveydensuojelulainmuutoksen vaatimukset koskisivat varsinaisesti ulkopuolisia asiantuntijoita, eli konsultteja, olisi kuitenkin tärkeää, että myös kaikilla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla olisi ainakin yksi terveydensuojeluviranomaisen palveluksessa oleva viranhaltija, jolla olisi sama pätevyys kuin ulkopuolisilta asiantuntijoilta edellytettäisiin. Tämä antaisi viranomaiselle varmuutta terveyshaittojen tunnistamisessa ja haittojen poistamiseksi tehtävien ratkaisujen tekemisessä sekä prosessin hallinnassa. Siten parannettaisiin viranomaisten valmiuksia myös ulkopuolisten asiantuntijoiden tutkimusten arviointiin. Tämä tarkoittaisi käytännössä myös sitä, että asumisterveys olisi yksi valvonnan sektori, jossa olisi erikoistuneet terveydensuojelun viranhaltijat. Tämän tavoitteen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut terveydensuojeluviranhaltijoiden koulutautumista rakennusterveysasiantuntijoiksi 3 000 eurolla tarkastajaa kohden.

Ympäristöministeriö tuottaa uutta ohjaus- ja neuvontamateriaalia kuntotutkijoille näiden pätevyyden ja osaamisen kehittämiseksi. Ympäristöministeriö on käynnistänyt kesällä 2013 kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen kuntotutkimuksesta kertovan oppaan päivittämisen. Opas on ollut keskeinen kuntotutkimuksen julkaisu, joka sisältää kootusti keskeistä kuntotutkimukseen liittyvää rakennusfysiikkatietoutta. Uusittu opas valmistuu vuonna 2014. Tämän jälkeen päivitetään vastaava kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen korjauksesta kertova opas.

4. Rakennusten terveellisyden valvonta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö selvittää tosiasiallisia keinoja rakennusten terveellisyttä koskevien säästöjen ja määräysten noudattamiseksi. Samalla selvitetään myös rakennushankkeen vaihekohtaisen dokumentoinnin parantamista erityisesti tarkastusasiakirjamenettelyä kehittämällä.

Jyrki Kataisen hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013 sisältää rakennusvalvontatoimeen liittyvän kohdan, jota on selostettu edellä kohdan 1 yhteydessä.

5. Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (41/2014) nojalla annettava, valmistelussa oleva ympäristöministeriön asetus pääpiirustuksista, selvityksistä ja erityissuunnitelmista tulee sisältämään mm. työmaan sää- ja olosuhdesuojaussuunnitelmaa ja kosteudenhallintasuunnitelmaa koskevaa tarkempaa sääntelyä. Työmaan kosteudenhallintaan sekä sää- ja olosuhdesuojaukseen liittyvää sääntelyä ja kehitystarpeita tarkastellaan Suomen rakentamismääräyskokoelman kosteutta käsittelevän osan uusimisen yhteydessä vuonna 2014 (ks. kohta 3).

Ympäristöministeriö lisää myös informaatio-ohjauksen keinoin tietoisuutta rakennustyömaiden parhaista käytännöistä työmaiden kosteudenhallintaan liittyen. Kuntien rakennusvalvontaviranomaiset ovatkin jo omilla toimillaan kiinnittäneet entistä enemmän huomiota rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvään neuvontaan ja ohjaukseen. Esimerkiksi Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto on aloittanut rakennustyömaiden kosteudenhallintaan ja asianmukaiseen sää- ja olosuhdesuojaukseen keskittyvät tarkastukset työmailla. Tarkastusten yhteydessä annetaan vastaaville työnjohtajille suullisia tai kirjallisia huomautuksia, jos rakennustyömaan kosteudenhallinnassa on ilmennyt puutteita. Näillä toimilla parannetaan rakennustyömaiden kosteusturvallisuutta. Vastavasti Oulun rakennusvalvontavirastossa on panostettu katkeamattomaan kuivaketjuun rakentamisessa. Kuivaketjuperiaate vastaa elintarvikkeiden katkeamatonta kylmäketjuperiaatetta. Oulun kaupunki on julkaissut rakennusvalvonnan ohjeen rakentamisprosessin kosteudenhallinnasta. Jatkossa parhaita käytäntöjä tullaan kokoamaan ja levittämään kannanoton mukaisesti. Tätä edistää kohdassa 1 esitetty tavoite suuremmista ylikunnallisista rakennusvalvontayksiköistä.

Ympäristöministeriö tekee kiinteää yhteistyötä rakennusalan eri toimijoiden kanssa pyrkien kehittämään entistä parempia toimintamalleja ongelmakohtien parantamiseksi. Suojauksen kannalta keskeiseen tilaajaosaamiseen on kiinnitetty huomiota kosteus- ja hometalkoissa. Kosteus- ja hometalkoot tuotti vuonna 2013 yhteistyössä Mittaviiva Oy:n sekä Talonrakennusteollisuus ry:n ja Rakennustietosäätiön kanssa opetusmateriaalia rakennustyömaiden ja rakennusmateriaalien kuivanapidosta ja rakenteiden kuivaamisesta. Toinen opetusmateriaali on suunnattu rakennusalan ammattilaisille ja suuremmille työmaille ja toinen puolestaan pientalotyömaille ja pienrakentajille. Nämä opetusmateriaalit löytyvät kosteus- ja hometalkoiden verkkopalvelusta.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on ohjeistanut kosteus- ja hometalkoiden myötävaikutuksella omiin rakennuttamisohjeisiinsa rakennuksen kosteudenhallinnan ja kuivanapidon vaatimukset (Rakennuttamisohje, ARA 22.10.2013).

Kosteus- ja hometalkoiden yhteistyöprojektina on käynnissä Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry Kuivat tilat -klinikkatoiminta, jossa mallinnetaan keinoja kuivien ja terveiden rakennusten tilaamiseen.

6. Rakennushankkeiden vahingonaiheuttajien vastuu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Oikeusministeriössä ryhdytään vuoden 2014 aikana selvittämään rakennushankkeiden vahingonkorvaus- ja rikosoikeudellisen vastuun riittävyttä oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvan lainsäädännön osalta.

7. Toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa terveydensuojelulain päivitys ja Asumisterveysohjeen uudistaminen sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi. Lakiesitys ja asetusluonnos ovat olleet lausunnolla syksyllä 2013. Lakiehdotus on tarkoitus saada eduskunnan käsiteltäväksi kevälistuntokaudella 2014.

Terveydensuojelulakiin olisi tarkoitus lisätä terveydensuojeluviranomaisille mahdollisuus edellyttää kiinteistön omistajan tekemään tai teettämään riskialttiille rakenteille kuntotutkimuksia mahdollisten piilevien terveyshaittaa aiheuttavien vaurioiden selvittämiseksi. Asetukseen on tarkoitus sisällyttää vain luotettavia menetelmiä terveyshaittojen selvittämiseksi niin kuin nykyisessäkin ohjeistuksessa on. Asetuksessa on lisäksi tarkoitus säätää terveys-haitan arvioimiseksi käytettävistä mittausmenetelmistä ja niiden käyttämisestä. Valmistelussa olevaan asetukseen on tarkoitus jättää mahdollisuus uusien menetelmien kehittämiselle, mutta asetuksessa tultaisiin säätämään siitä, että ennen kuin menetelmää voidaan käyttää terveyshaitan arviointiin, on mittausmenetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi osoitettava asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Valvira tulee tekemään asetukselle soveltamisohjeen, johon on tarkoitus sisällyttää tarkemmin tietoja asetuksessa säädetyistä asioista ja siitä, mitä tällä hetkellä tiedetään ja ei tiedetä.

Tämän lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pyytää Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa selvittämään mahdollisuudet yhdenmukaistaa asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden toimenpiderajojen käyttöä. Yhtenäiset menettelytavat on tarkoitus sisällyttää sekä asumisterveysasetukseen että työsuojelun valvontaohjeistukseen.

Kosteus- ja hometalkoiden hankkeena laadittiin vuonna 2011 Työterveyslaitoksen johdolla tilaajan ohje sisäilmasto-ongelman selvittämiseen. Ohjeessa työpaikkarakennuksen omistajan tai työnantajan edustajaa opastetaan sisäilmaongelmien selvittämisen prosessin hallinnassa. Vuonna 2013 valmistui vastaava ohje asunto-osakeyhtiöitä varten.

Kosteus- ja hometalkoissa laadittiin homekoiratoiminnan selkeyttämiseksi ohjeet tilaajalle ja homekoiran ohjaajalle. Ohjeet julkaistiin keväällä 2013. Ohjeiden tavoitteena on yhdenmukaistaa homekoiraohjaajien toimintamalleja sekä selventää palvelun sisältöä tilaajille selkeämmäksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja kosteus- ja hometalkoot olivat mukana rahoittamassa vuonna 2013 päättynyttä Toxtest-hanketta, jossa pyrittiin parantamaan vaurioiden selvittämisen tutkimusmenetelmiä. Usean vuoden hanke ei kuitenkaan päätynyt riittävän luotettavaan uuteen menetelmään ja asia vaatiikin tieteellistä jatkotutkimusta.

8. Tiedottaminen kosteus- ja homevaurioituneista rakennuksista ihmisten altistumisajan lyhentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Kohdassa esitettyjä asioita voidaan tehostaa yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa terveydensuojeluviranomaisten ohjauksen ja neuvonnan sekä viranomaisvalvonnan avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee painottamaan kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnessa.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tehostamalla terveyshaittojen tunnistamista ja selvittämistä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista on piilossa rakenteiden sisällä ja piilevien vaurioiden tehokas selvittäminen on siksi tärkeää. Osana kosteus- ja hometalkoita terveydensuojeluviranomaisille on laadittu ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi viranomaisten tekemissä asunontarkastuksissa. Tämän ohjeistuksen periaatteet on tarkoitus sisällyttää myös Valviran viranomaisohjeistuksiin.

Syksyllä 2013 on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön ja kosteus- ja hometalkoiden rahoittamana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Työterveyslaitoksen ja Lääkäriseura Duodecimin toteuttama lääkärien sisäilmakoulutuskiertue. Koulutuksessa välitettiin terveydenhuollon ammattilaisille, erityisesti lääkäreille, tietoa ja työkaluja sisäilmaongelmien tunnistamiseen ja hallintaan sekä sisäilmaongelmista aiheutuvan terveyshaitan arvioon. Samalla pyrittiin lisäämään terveydenhuollon yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon kanssa. Asiasta valmistellaan myös verkkoopetusmateriaalia.

Kosteus- ja hometalkoiden tuottamalla sivustolla www.hometalkoot.fi neuvotaan omakotitaloasujia huoltamaan talojaan, jotta niihin ei syntyisi kosteus- ja homevaurioita. Sivustolla opastetaan myös havainnoimaan mahdollisia kosteusriskejä ja homevaurioita ennen kuin ne ehtivät aiheuttaa terveyshaittoja. Vastaavanlaisen sivuston tekeminen kerrostaloasukkaita varten on alkamassa vuonna 2014. Talkoiden organisoimissa roadshow-tapahtumissa on opetettu kosteusvaurioiden ennaltaehkäisyä ja terveyshaittojen tunnistamista yli 10 000 ihmiselle viimeisen neljän vuoden aikana ja toiminta jatkuu edelleen.

Kun ihmiselle tulee vastaan sisäilmaongelma, tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan sujuvasti etenevän prosessin lisäksi myös asiaan liittyvää oikeaa tietoa ja oikein esitettyä. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa yleensä internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärääkin. Sosiaali- ja terveysministeriön [www-sivuille](http://www.sivuille) on alettu rakentaa kosteus- ja homevaurioihin liittyviä sivuja, joissa voidaan ohjata kansalaisia luotettavan tiedon

pariin ja välittää oikeaa tietoa. Myös Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on kehittänyt omia www-sivujaan tästä näkökulmasta.

9. Valtion tuet kunnille tukemaan rakennusten suunnitelmallista ja ennakoivaa kunnossapitoa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttivat vuonna 2011 yhdessä hankkeen, jossa arvioitiin valtionavustusta saaneita korjaushankkeita. Arvioinnissa todettiin korjaushankkeissa paljon puutteita. Sosiaali- ja terveysalan rakennusten ja kuntien koulurakennusten kosteusvaurioiden korjaamisen osalta tukijärjestelmiä kehitettiin valtakunnallisten kosteus- ja hometalkoiden pilottihankkeessa vuonna 2012. Kosteus- ja hometalkoiden, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä kehitettiin kriteerit vuoden 2012 valtionavustusten myöntämisen perusteeksi. Näiden kriteerien avulla pyrittiin varmistamaan se, että rakennusten nykytila ja kosteusvaurioiden syyt selvitetään riittävin kuntotutkimuksin ennen korjaustöiden suunnittelun aloittamista. Kyseisen hankkeen avulla voitiin todeta, että korjaustöiden laatuun on mahdollista vaikuttaa.

Pilottihankkeen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö laativat yhteistyössä ehdot valtionavustuksen myöntämisen edellytyksille ja avustuksen käytölle. Ehdosta säädettiin kahdella valtioneuvoston asetuksella 12. joulukuuta 2013 oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta (875/2013) ja 19. joulukuuta 2013 sosiaali- ja terveydenhuollon kunnallisten toimintayksiköiden sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta (1099/2013). Asetuksissa annettujen ehtojen tarkoituksena on ohjata kuntia, kuntayhtymiä ja koulutuksen järjestäjiä mm. arvioimaan rakennustensa kunto ja selvittämään sisäilmaongelmien ja kosteusvaurioiden syyt huolellisesti ja kokonaisvaltaisesti sekä teettämään sellaiset korjaussuunnitelmat, joiden mukaan kaikki esiin tulleet sisäilmaongelmat ja kosteusvauriot sekä niiden syyt voidaan poistaa. Lisäksi ehtojen mukaan rakennuttajan tulee edellyttää rakennustyöltä riittäviä laadunvarmistus-, kosteudenhallinta- ja pölynhallintatoimenpiteitä sekä korjausten onnistumisen jälkiseurantaa.

Valtionavustusviranomaiset arvioivat hankkeiden toteuttamiskelpoisuuden asetettujen ehtojen perusteella ja jakavat avustuksen kunnille tai kuntayhtymille sen mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan oppilaitosten ja kirjastojen perustamishankkeita koskevat valtionavustusasiat on 1.1.2014 alkaen siirretty aluehallintovirastoihin, jotka ovat toimivaltaisia valtionapuviranomaisia myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimintayksikköjen perustamishankkeita koskevista asioista.

Valtionavustuslain (688/2001) 20 §:n mukaan valtionavustuksen saajan tulee palauttaa valtionavustus tai sen osa, jos sitä ei voida käyttää päätöksessä edellytetyllä tavalla. Em. lain 20 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on lopetettava avustuksen maksaminen ja perittävä jo maksettu avustus takaisin, jos valtionavustuksen saaja on mm. antanut harhaanjohtavan tiedon tai olennaisella tavalla rikkonut valtionavustuksen käyttämistä koskevia

säännöksiä tai päätöksessä mainittuja ehtoja. Valtionavustuslain säädökset ovat riittävät avustuksen takaisin perimiseksi. Asetuksessa (875/2013) säädetyt avustuksen käytön ehdot ovat tiukat. Lisäksi avustuspäätöksiin voidaan sisällyttää hankekohtaisia ehtoja. Avustuksen käytön riittävällä valvonnalla voidaan varmistaa, että ehtoja rikottaessa avustukset peritään takaisin valtiolle.

Valtionavustuskriteerien tarkempaa vaikutusta kosteus- ja homevauriokorjausten laatuun arvioidaan parhaillaan, sillä opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa rahoittanut Tampereen teknillisen yliopiston toteuttamaa tutkimushanketta vuonna 2012 valtionavustusta kosteusvauriokorjauksiin saaneiden hankkeiden toteutuksen onnistumisesta ja arvioinnista. Tutkimus valmistuu maaliskuun lopussa 2014. Avustusten käytölle asetettavia ehtoja tullaan jatkossa kehittämään sekä em. tutkimuksesta saatavan tiedon että vuosina 2012 ja 2013 lisätalousarvion määrärahoilla tuetuista hankkeista saatavan kokemuksen perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on antaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 37 §:n 2 momentin perusteella määräys hankesuunnitelmaa ja muita hakemusasiakirjoja koskeva määräys hankkeen teknisen laadun ja turvallisuuden arvioimiseksi edellyttäen, että perustamishankkeisiin voidaan avustuksia myöntää vielä vuoden 2014 jälkeen. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 30.10.2013 linjannut, että valtionosuusuudistuksen yhteydessä oppilaitosten ja kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettävät valtionavustukset siirretään valtionosuusjärjestelmään vuodesta 2015 alkaen.

Valtioneuvosto on toimissaan ottanut huomioon eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä (dnro 2822/4/10) ilmenevän selkeän periaatteen, että kunnan taloudelliset syyt eivät poista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta, väestön terveyden edistämisestä eikä vastuusta huolehtia oppilaiden opiskeluympäristön turvallisuudesta. Sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että sosiaali- ja terveysministeriö tiedottivat kuntia kyseisestä päätöksestä 12.12.2013 valtionavustukseen liittyvän tiedottamisen yhteydessä.

Myös Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on kiinnittänyt huomiota omiin tukiohjeisiinsa, ks. kohta 5.

Kosteus- ja hometalkoissa on järjestetty kuntapäätäjille suunnattua koulutusta, jossa on pyritty välittämään kuntapäätäjille tietoa kiinteistöjen ennakoivasta kunnossapidosta, kosteus- ja homevaurioiden korjaamisesta, kiinteistöstrategioista sekä myös muista eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämistä asioista.

10. Pitkän tähtäimen suunnitelma päiväkotien, koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten kunnostamiseksi ja terveyshaittojen vähentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Suomen Kuntaliitto laativat vuodenvaihteessa 2011 ja 2012 suunnitelman kuntien omistamien koulujen, päiväkotien sekä sosiaali- ja terveyssektorin rakennusten terveyshaittoja aiheuttavien kosteusvaurioiden poistamiseksi ja sisäilmaongelmien haltuun ottamiseksi valtioneuvoston 12.5.2010

periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla. Suunnitelmassa esitettiin 100 miljoonan euron valtionavustusta kuntien kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen seuraavan kymmenen vuoden aikana ja valtionavustuksen myöntämiseen tiukkoja korjaushankkeen laatuun liittyviä ehtoja. Myös kosteus- ja hometalkoot oli mukana em. suunnitelman laatimisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen kuntaliitto päivittävät suunnitelman tarpeellisilta osiltaan kevään 2014 aikana.

Hallituksen vuoden 2013 III lisätalousarvioesityksessä on osoitettu 15 miljoonan euron valtion avustus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin ja vastaavasti 35 miljoonan euron valtionavustus yleissivistävien oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin.

11. Sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten hoitoon pääsy

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäilmaongelmista oireileville on tarkoitus laatia Käypähoito -suositus, jossa huomioitaisiin myös ympäristöherkkyys.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä ympäristöherkkyysverkosto, jossa valmistellaan kannanottoa ympäristöherkkyteen. Ympäristöherkkyysverkosto on esittänyt ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia. Ehdotus on ollut lausunnolla ja se on esitelty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koodistopalvelun johtoryhmälle joulukuussa 2013. Tämän lisäksi ympäristöherkkyysverkoston tarkoituksena on pohtia ympäristöherkkyteen liittyviä sosiaaliturva-asioita.

Osana työtaturma- ja ammattitautilainsäädännön uudistamistyötä sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään paraikaa mahdollisuuksia, joilla työntekijän työpaikan vaihtoa voitaisiin tukea tilanteessa, jossa työntekijän työnteko estyy työpaikan kosteusvauriomikrobien työntekijälle aiheuttaman muun sairauden kuin ammattitautin vuoksi.

Kosteus- ja hometalkoot toteutti loka-marraskuussa 2013 yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa lääkäreille suunnatun koulutuskiertueen, johon osallistui yli 500 terveysalan ammattilaista, pääasiassa lääkäreitä (ks. kohta 8).

12. Kosteus- ja hometalkoot

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Kosteus- ja hometalkoiden jatkamiselle on myönnetty lisärahoitusta 900 000 euroa vuodelle 2014. Lisäksi on myönnetty 1,2 milj. euron määräraha kannanottojen muiden toimenpiteiden toteuttamiseen. Tämä tukee osaltaan myös kosteus- ja hometalkoita.

Kosteus- ja hometalkoiden ohjausryhmän toimikausi päättyi 31.12.2013, mutta ympäristöministeriö asettaa ryhmän uudelleen vuoden 2014 alussa. Talkoiden toiminnassa on ollut mukana eri ministeriöt ja lukuisa joukko alan muita toimijoita. Kosteus- ja hometalkoot on raportoinut vuosittain jäsenilleen. Vuosiraportti on saatavissa erikseen pyydetessä ympäristöministeriöstä.

13. Rakennusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Rakennusterveyteen liittyvää tai sitä sivuavaa tutkimusta tehdään tutkijalähtöisenä tutkimuksena yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja Suomen Akatemian rahoittamana tutkimuksena. Muutamissa yliopistojen tutkijakouluissa käsitellään myös aihealuetta. Suomen Akademia on rahoittanut aiemmin aihepiiriä koskevia tutkimusohjelmia (mm. ekologisen rakentamisen ja ympäristöterveyden tutkimusohjelma). Vuonna 2013 Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa ei jo meneillään olevien tutkimushankkeiden lisäksi ole käynnistetty uusia tutkijalähtöisiä hankkeita tai ohjelmia, joissa rakennusterveyteen liittyvät aihepiirit olisivat esillä.

Eduskunnan edellyttämiin toimiin liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö on edellyttänyt, että ammattikorkeakoulujen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon myös tutkimus- ja kehittämisolosuhteiden parantaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimivalla Tekesillä on ollut ja on edelleen paljon aktiviteetteja rakennusten kosteus- ja homeongelmiin liittyvällä alueella. Tekes on rahoittanut mm. sisäympäristöohjelmaa RYM Oy:lle vuosina 2011–2014. Parhailaan Tekesillä on käynnissä Huippuostajat-ohjelma, joka keskittyy mm. innovatiivisiin julkisiin hankintoihin. Hankintojen kehittäminen ja niiden kautta toimintamallien uudistaminen on tehokas keino kehittää rakennusalaä käytännössä. Avaintoimijoita hankintojen kehittämisessä ovat kiinteistöjen omistajat kuten kaupungit, kunnat ja valtiolliset omistajat. Huippuostajat-ohjelman aikana Tekesillä voisi olla mahdollisuus toteuttaa edelläkävijätoimijoiden kanssa muutamia pilottikohteita osaamisen konkretisoimiseksi ja laatu- ja elinkaariperustaisten hankintamallien kehittämiseksi.

14. Rakennusten laatu sekä kokonaisvastuu puutteiden korjaamisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö asettaa asiassa hallituskaudelle 2014–2015 seurantaryhmän, jonka tehtävänä on edistää ja seurata eduskunnan kannanotoista aiheutuvien toimenpiteiden suunnittelua ja toimeenpanoa sekä varmistaa tiedonvaihto eri ministeriöiden välillä. Seurantaryhmässä käsitellään tarvittavassa laajuudessa myös eri ministeriöiden yhteistä raportointia sekä viestintää.

Tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Talous- ja rahaliittoa ja talouspolitiikan koordinaatiota (vakaus- ja kasvusopimus) koskeva toimivaltajako Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä ei ole muuttunut sinä aikana, kun Suomi on ollut Euroopan unionin jäsenvaltio. Kuluneiden vuosien aikana talouspolitiikan koordinaatiota on kehitetty, mutta se on tapahtunut olemassa olevien perussopimusten puitteissa. Eräiltä osin vakaus- ja kasvusopimusta koskevaan toissijaiseen lainsäädäntöön tehdyt muutokset ovat itse asiassa pyrkineet siihen, että jäsenvaltioiden kansallista omistajuutta koordinaatiomenettelyjen täytäntöönpanossa on pyritty lisäämään. Tämä koskee sekä vuoden 2005 että vuoden 2011 uudistuksia, jolloin sovitettiin myös kansallisia budjettikehikoita koskevasta direktiivistä. Myös sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta velvoitti jäsenvaltiot vieämään yhteisesti hyväksytyt säännöt kansalliseen lainsäädäntöön.

Ne periaatteet, joihin perussopimukseen sisältyvät talouspolitiikan koordinaatiota koskevat säädökset, toissijainen EU-lainsäädäntö sekä uusi kansallinen lainsäädäntö nojaavat, ovat yleisesti hyväksytyjä hyvän taloudenpidon ja terveen talouspolitiikan periaatteita, jotka ehkäisevät liiallisia julkisen talouden alijäämiä ja hallitsematonta velkaantumista.

Arvio, jonka mukaan vaihteittaiset muutokset EU-sääntelyssä olisivat vaikuttaneet eduskunnan budjettivaltaan, perustunee kahteen rinnakkaiseen kehityssuuntaan, jotka ovat vaikuttaneet talouden ja talouspolitiikan toimintaympäristöön viime vuosina.

Uusi toissijainen lainsäädäntö (six pack, two pack) on perustunut siihen, että olemassa olevan toimivallan puitteissa on ollut mahdollista syventää ja tiivistää koordinaatiota ja on ollut tarpeen täsmentää jo käytössä olevia menettelyjä. Erityisesti painopiste on ollut vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän haaran vahvistamisessa. Tämän seurauksena myös jäsenvaltioiden raportointi-velvollisuus on lisääntynyt. Viimeksi tämän on tullut esiin, kun syksyllä 2013 euroalueen jäsenvaltiot laativat ensimmäistä kertaa alustavat budjettisuunnitelmansa, joista komissio antoi lausunnon ja euroryhmä kävi keskustelun. Uusi menettely osoitti kuitenkin sen, mitä ovat Unionin toimivaltaa koskevat rajat budjettipolitiikassa. Komissio ja euroryhmä saattavat vaatia jäsenvaltiota muuttamaan budjettiaan, jos suunnitelma poikkeaa vakaus- ja kasvusopimuksen tavoitteista, mutta jäsenvaltiota ei voida velvoittaa muuttamaan budjettiesitystään. Komission taholta on todettu myös se, että nykyisen toimivaltajaon perusteella talouspolitiikan koordinaation syventäminen ei ole mahdollista vaan eteneminen tätä pitemmälle edellyttäisi perussopimuksen muuttamista.

Toinen syy, minkä vuoksi saattaa vaikuttaa siltä, että kansallinen suvereniteetti on kaventunut, on talous- ja rahoituskriisistä, joka on pitkittänyt ja rasittanut yhä enemmän Suomen ja muiden euro-alueen jäsenvaltioiden julkista taloutta sekä johtanut lisääntyvään velkaantumiseen. Julkisen talouden tila oli Suomessa varsin hyvä kriisin käynnistyessä. Tämän seurauksena finanssipolitiikka on voinut osaltaan tukea kasvua ja työllisyyttä vaikeina aikoina. Samalla se on merkinnyt vähittäistä alijäämien kasvua ja velkaantumista.

Vakaus- ja kasvusopimuksen lähtökohta onkin ollut se, että hyvinä aikoina tulee varautua siihen, että huonoina aikoina finanssipolitiikkaa ei tarvitsisi tarpeettomasti kiristää. Sopimus on rakennettu siten, että jäsenvaltioiden julkista taloutta koskeva valvonta tiivistyy sitä mukaa, kun julkisen talouden tila etäänny lähtökohtana pidetystä tasapainotilasta. Julkisen talouden tilan heikentyessä on ollut luonnollista, että Unionin ja euroalueen piirissä myös Suomen julkisen talouden vakauteen ja kestävyYTEEN on kiinnitetty lisääntyvissä määrin huomiota.

Tämä on yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen mukaista eikä tarkoita sitä, että eduskunnan budjettivalta olisi yleisesti ottaen ja pysyvällä tavalla vähentymässä. Suomen näkökulmasta tärkeää on se, että komissio ja neuvosto noudattavat tiukasti EU-lainsäädäntöä ja kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasapuolisesti. Talous- ja rahoituskriisin seurauksena pääosaa jäsenvaltioista koskee päätös liiallisesta alijäämästä, minkä vuoksi näiden valtioiden finanssipoliittinen liikkumavara on rajoitettu ja ne on alistettu komission ja neuvoston tiukemmalle valvonnalle. Toistaiseksi Suomi on ollut lyhyttä ajanjaksoa lukuun ottamatta tämän menettelyn ulkopuolella, mikä on mahdollistanut sen, että olemme voineet määrittää finanssipolitiikan linjan itsenäisesti.

Vakaus- ja kasvusopimuksen tarkoitus on ollut vahvistaa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkaan kohdistuvaa luottamusta. Tämä on osoittautunut erityisen tärkeäksi kriisin olosuhteissa. Osoituksena tästä on se, että monet jäsenvaltiot ovat pyrkineet kaikesta huolimatta pääsemään eroon liiallisista alijäämistään ja noudattaneet sopimuksen ehtoja nyt huonoina aikoina paremmin kuin niitä edeltävinä hyvinä aikoina. Tunnettu tosiasia on se, että talouspolitiikan pahimmat virheet tehdään hyvinä aikoina, mistä saadaan kärsiä, kun huonot ajat koittavat. Toisin kuin joskus on väitetty vakaus- ja kasvusopimus ei ole ”pakkopaita”, joka on joustamaton ja ajaa jäsenvaltiot huonojen aikojen koittaessa perikatoon. Tästä on osoituksena se, että monien vaikeassa taloustilanteessa olevien maiden sopeutukselle on voitu sääntöjen puitteissa antaa lisäaikaa.

Kolmannen maaryhmän muodostavat ns. ohjelmamaat, joiden on ollut pakko sopeuttaa politiikka-toimensa ja kansallinen päätöksentekonsa ns. yhteisymmärryspöytäkirjoissa sovittuihin ahtaisiin puitteisiin. Näyttää siltä, että kriisin purkautuessa myös näiden jäsenvaltioiden tilanne asteittain helpottaa ja ne saavat jatkossa yhä enemmän päätäntövaltaa kansallisessa budjettipolitiikassaan.

Toisin sanoen parhaiten kansallinen päätösvaltaa voidaan turvata siten, että budjettipolitiikassa tähdätään julkisen talouden tasapainoon ja varmistetaan pitkän aikavälin kestävyys. EU-tason säännöt antavat Unionille mahdollisuuden puuttua finanssipolitiikan orientaatioon ainoastaan, jos jäsenvaltion julkisen talouden tasapaino poikkeaa merkittävästi kansallisella tasolla asetetuista tavoitteista. On syytä painottaa myös sitä, että oma osuutensa siinä, että Suomi muiden jäsenvaltioiden tavoin pyrkii kaikin tavoin vahvistamaan julkista talouttaan ja talouspolitiikan uskottavuutta, on sillä, että rahoitusmarkkinoilla jäsenvaltioiden toimia seurataan kaiken aikaa. Mahdolliset poikkeamat, jotka heikentävät luottamusta, voivat johtaa nopeastikin korkotason reaktioihin.

Eurooppa-neuvosto käynnisti talous- ja rahaliiton tulevaisuutta koskevan työn kesällä 2012. Tämän jälkeen on suunnitelman toisen haaran – pankkiunionin – valmistelut läheneet etenemään nopeasti. Sen sijaan suunnitelman toinen haara – finanssiunioni - on

edennyt vain vaivoin. Kysymys on ollut lähinnä talousuudistusten ex ante –koordinaatiosta ja sopimusluontoisista järjestelyistä, joilla ei ole vaikututa budjettipoliitikan päätöksentekoon. Sama koskee myös ns. solidaarisuusmekanismeja koskevia suunnitelmia. Syy siihen, minkä vuoksi suunnitelman kaksi haaraa ovat edenneet eri tahtiin, on se, että pankkiunionin tarpeellisuutta voidaan perustella toissijaisuudella ja sillä että pankkisektorilla markkinaintegraatio on syventynyt kuluneiden vuosien aikana ja siitä aiheutuvat rajat ylittävät vaikutukset ovat ilmeiset. Finanssiunionille ei löydy vastaavia perusteluita eikä voida osoittaa, että keskitetty finanssipoliittinen päätöksenteko euroalueella vahvistaisi budjettikuria tai finanssipoliitikan tehokkuutta. Tästä syystä on tuskin odotettavissa, että finanssiunioni etenisi lähivuosina tuntuvasti ja vaikuttaisi sitä kautta eduskunnan budjettivaltaan.

Valtiovarainministeriö on pyrkinyt kaiken aikaa pitämään eduskuntaa informoituna tapahtumista, jotka koskevat Unionin ja euroalueen kehittämistä. Tämä koskee myös kriisinhallintaa ja siihen liittyviä vastuita. Tähän kokonaisuuteen liittyvistä Euroopan keskuspankkijärjestelmää koskevista riskeistä ja vastuista on raportoinut Suomen Pankki, jolle nämä asiat kuuluvat vakiintuneen työnjaon mukaisesti.

EK 20/2013 — M 8/2013 — TrVM 7/2013 — TRO 3/2012 vp

Eduskunnan kirjelmä valtionyhtiöiden ylimmän johdon palkitsemisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtio-omistaja on voimakkaasti korostanut kohtuullisuuden merkitystä valtio-omisteisten yhtiöiden toimitusjohtajien palkitsemisessa samalla pitäen omalta osaltaan huolen siitä, ettei yhtiöiden mahdollisuudet kilpailla osaavista johtajista heikenny. Johdon ammattitaito on täysin kiistatta erittäin kriittinen tekijä yhtiön kehitykselle voimakkaasti kilpailluilla markkinoilla erityisesti juuri nyt, kun yleinen taloustilanne vaatii johdolta erityistä kykyä ja herkkyyttä luotsata yhtiöitä läpi vaikeiden aikojen.

Palkitsemisen kohtuullisuutta on korostettu muun muassa kahdessa edellisessä talouspoliittisen ministerivaliokunnan palkitsemiskannanotossa. Uusimmassa linjataan, että uutta toimitusjohtajaa rekrytoitaessa peruspalkan on lähtökohtaisesti oltava edeltävää matalammalla tasolla. Tästä voi poiketa vain perustellusta syystä. Lisäksi omistajaohjaus keskustelee säännöllisesti yhtiöiden hallitusten kanssa palkitsemislinjauksista sekä niihin liittyvistä tekijöistä.

Syksyllä 2013 omistajaohjausministeri Heidi Hautala tapasi valtio-omisteisten kaupallisten yhtiöiden hallitusten puheenjohtajat ja korosti toimitusjohtajien peruspalkkojen maltillisen kehityksen merkitystä. Puheenjohtajat jakoivat ministerin näkemyksen kohtuullisuudesta erityisesti juuri nyt, kun useat yhtiöt ovat joutuneet tukeutumaan erilaisiin tehostustoimiin kyetäkseen pitämään huolta taloudellisista toimintaedellytyksistään.

Peruspalkka on edelleen keskeisin elementti toimitusjohtajien kokonaispalkitsemisessa. Vuonna 2013 raportoidun mukaan pienissä yhtiöissä se vastasi noin 95 % kokonaispalkitsemisesta, keskisuurissa yhtiöissä noin kaksi kolmannesta ja suurissa yhtiöissä vajaa 50 %.

Valtion omistamissa listaamattomissa yhtiöissä vastaava osuus oli keskimäärin noin 85 % ja pörssiyhtiöissä 40–50 %.

Valtion omistamissa kaupallisissa yhtiöissä toimitusjohtajien kokonaispalkitseminen on kehittynyt maltillisesti. Vuonna 2013 raportoidun perusteella peruspalkat nousivat keskimäärin 0,3 % edellisvuodesta, kun yleisen markkinatason nousu oli keskimäärin 6 %. Peruspalkkojen vähäisen nousun lisäksi maksetut vuosibonukset selvästi vähenivät ja maksetut pitkän aikavälin kannustinpalkkiot pysyivät keskimäärin lähes ennallaan.